UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homo Christianus In Sua Lege Institutus. Sive Discursus Morales

Quibus Totum Hominis Christiani Officium Explicatur; Quídque is fugere, quid agere debeat, quàm exactissimè traditur

Segneri, Paolo

Augustæ Vindelicorum, Anno M.DCCXII.

VD18 90637054

urn:nbn:de:hbz:466:1-51667

Visual Library

Th. 3070.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

HOMO CHRISTIANUS

IN SUA LEGE INSTITUTUS.

SIVE

DISCURSUS MORALES

QUIBUS

TOTUM HOMINIS CHRISTIANI OFFICIUM EXPLICATUR;

Quidque is fugere, quid agere debeat, quàm exactiſsimè traditur.

AUTHORE

R. P. PAULO SEGNERI

SOCIETATIS JESU.

Liber & Paſtoribus Animarum ſummè utilis, & privatæ Cujuslibet lectioni apprimè deſerviens.

Editio tertia Latina, prioribus emendatior, & exactior.

Addita, præter Indicem Rerum, Tabula,

Quæ docent, quis quolibet Dominico, aut Feſto per annum dies Diſcurſus ad dicendum pro Concione ſervire poſſit.

PARS TERTIA.

Cum Gratia & Privilegio Sac. Cæſ. Majeſt. & facultate Superiorum.

AUGUSTÆ Vindelicorum, & DILINGÆ,

Sumptibus JOANNIS CASPARI BENCARD, Bibliopolæ.

ANNO M. DCCXII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

INDEX

Discursuum in tertiâ Parte contentorum.

DISCURSUS I.

De stultitia illorum, qui conversionem usque ad mortem differunt.

CUm conversio, usque ad mortem dilata, comparetur fugæ, hiemali tempore fieri solitæ, quam Christus tantopere dissuasit; ostenditur, quanta tunc temporis, à sævissimis ventis, id est tentationibus; à terrâ frigida & immota, id est à corde impij; & à Sole languido, sive, à recedente divinâ gratiâ, ejusmodi fugæ obstacula sint ponenda.

DISCURSUS II.

De Necessitate & efficaciâ Orationis.

Cùm Oratio generalissimum mala nostra curandi sit remedium, ostenditur, quòd, quàm facilè est per illam, propter admirandam ejus efficaciam, salutem consequi, tam sine illâ etiam, propter manifestam ejusdem necessitatem, salutis jactura certa sit.

DISCURSUS III.

De conditionibus ad efficacem orationem requisitis.

Si quandoque nullum ex oratione fructum referimus, id non aliunde, quàm à nobis ipsis provenit, vel culpâ supplicantis, vel supplicationis, vel modi supplicandi.

DISCURSUS IV.

De Veneratione Ecclesijs debitâ.

Si Ecclesiæ propter commercium, à Christo inter Cœlum & terram renovatum, destinata sunt emporia, probatur, peccatum esse non posse, nisi gravissimum, sicut & damnosissimum, dum tempore eodem honor, quem DEUS vult sibi tribui in Ecclesijs, & Gratiæ hominibus conferendæ impediuntur.

DISCURSUS V.

De Baptismo.

Explicantur Privilegia, quæ Christianus quivis in Baptismo consequitur, & quæ sint illius eidem respondendi obligationes.

DISCURSUS VI.

De Sacramento Confirmationis.

Cùm duo sint belli genera, quibus à Mundo Fideles impugnantur, bellum scilicet apertum, quod est furoris,

& bellum clandestinum, quod est fraudis, expenditur; quàm utile sit contra utrumque Sacramento Confirmationis munitum esse.

DISCURSUS VII.

De Amore Christi Eucharistiam instituentis.

Ad intelligendum, quantus sit Amor divinus in Eucharistiâ (quasi ignis in sua sphærâ) qui non nisi per effectus nobis manifestatur, tria dantur indicia: Dona, quæ nobis in illâ Christus impertitur; Humiliationes, quas in impertiendis illis suffert; & Unio, quam in illorum largitione intendit.

DISCURSUS VIII.

De Præparatione ad Sanctissimam communionem necessariâ.

Ne ampliùs tam absurdum prodigium videatur in terris, quòd ex DEI nobiscum in Eucharisticâ conjunctione nihilominus non efficiamur toti divini, accuratæ ad Communionem præparationis necessitas probatur, modúsque & norma ejusdem proponitur.

DISCURSUS IX.

De frequenti Communione.

Quàm validæ sint invitationes, quibus Christus tam per se, quàm per alios ad hanc magnificam suam nos mensam invitat, ostenditur; ut omnes videant, quàm non officiosæ sint repulsæ, quas Christus à nobis patitur.

DISCURSUS X.

De horribili cum conscientia peccati mortalis Communicantium Sacrilegio.

Cùm quodvis monstrum propter duas causas sit horrendum; nimirum tam propter malum, quod à primo ortu suo secum adfert, quàm propter id, quod præsagit futurum, demonstratur; quàm verum propter utramque causam Communio in peccato peracta sit monstrum.

DISCURSUS XI.

De Sacræ Confessionis beneficio.

Ut cognoscatur, in quo beneficiorum gradu ponenda sit Sacra Sacramentalis Confessio, demonstratur, in utilitatem nostram simul Dei manum & cor, hoc est, summam Omnipotentiam, summámque Bonitatem quasi inter se contendere.

DISCURSUS XII.

Quàm grave malum sit studiosè in Confessione peccatum reticere.

Ut muta, studiosè peccata sua in Confessione reticentium, corrigatur lingua, primò surditas illorum curatur; dein patefactis jam auribus, ostendi-

ſtenditur, quàm gravem Deo faciant injuriam, & quàm grave ſibimet ipſis damnum inferant; efficaciáque ad ſolvendam linguam adferuntur remedia.

DISCURSUS XIII.

De Dolore confitenti neceſſario.

Cùm nulla utiliór peccatori ſit ſcientia, quàm peccata ſua nôſſe deflere, ad eam obtinendam tria illi proponuntur bene percipienda: Primum eſt, ut Dolor ſit validus, à quibus motivis confeſſurus eum derivare debeat? Secundum eſt, quàm neceſſarium ſit bene confiteri? Tertium eſt, quomodo, qui nullo compunguntur dolore, illum aſſequi debeant?

DISCURSUS XIV.

De propoſito in Confeſſione neceſſario.

Cùm potiſſima Confeſſionis vis in emendationis propoſito ſita ſit, demonſtratur, præcipuam in eodem faciendo adhibendam eſſe curam, ut firmâ reſolutione peccata tam præterita, quàm futura, ſine ullâ exceptione, in effectu ipſo deteſtemur; quas tres conditiones in vero pœnitentiæ propoſito Deus requirit.

DISCURSUS XV.

De Propoſito Occaſiones fugiendi Confitenti neceſſario.

Oſtenditur, eum, qui non habet firmam occaſiones vitandi voluntatem, nunquam bene confiteri; quia ſine hac reſolutione aut eſt certus ſe in peccata priora relapſurum, aut verius jam relapſum eſſe.

DISCURSUS XVI.

Confeſſionem poſt commiſſum peccatum non eſſe differendam.

Ut plurimorum conſulatur perditioni, qui poſt peccatum commiſſum Confeſſionem differunt, duæ maximi momenti veritates perpenduntur. Prima eſt, quòd quò tardiùs hoc in naufragio ad arripiendam felicem pœnitentiæ tabulam manus applicatur, tantò major poſtea futurus ſit labor. Secunda eſt, quòd quamvis tandem arripiatur, tantò minoribus viribus retineatur.

DISCURSUS XVII.

Veri Doloris Indicia.

Veri Pœnitentis indicia à corde, manibus & linguâ confitentis deſumuntur; de quo judicari non poteſt, quòd ad novam vitam renovatus ſit, niſi cogitationibus, verbis & operibus debita ſigna ſimul exhibeat.

DISCURSUS XVIII.

De Errore illorum, qui fiduciâ Confeſſionis peccant.

Duplex oſtenditur periculum, quod incurrunt illi, qui peccant, ajúntque ſe poſtea confeſſuros, qui, inquam, morbum contrahunt, eâ fiduciâ, quòd ope parati remedij ſanita-

tem sint recuperaturi. Unum est, ne deinde non confiteantur bene; alterum, ne licèt etiam bene confiteantur, recenti delicto admisso æternum damnentur.

DISCURSUS XIX.

De Pœnitentiâ cuivis peccatori necessariâ.

Ut nemo pœnitentiam, quam corporalem dicimus, aspernetur; ostenditur, non esse opus aliquod superabundans, ut aliqui existimant, sed post peccatum, omnino necessarium; & ut etiam nemo terreatur, demonstratur, opus non esse adeò laboriosum, ut multis videtur, sed factu non difficile.

DISCURSUS XX.

De Jejunio.

Perditâ per primorum parentum nostrorum intemperantiam olim in paradiso terrestri justitiæ originalis dignitate, ostenditur, quomodo ad eandem recuperandam jejunio ritè observato habiles reddamur.

DISCURSUS XXI.

De Indulgentijs.

Cùm Indulgentiæ sint subsidium charitativum ab Ecclesiâ ad satisfaciendum divinæ Justitiæ, quæ suum requirit, nobis donatum, duæ circa illas explicantur doctrinæ; una est, quæ sit auri hujus inviolati & indeficientis vena; altera est, quis sit modus illud copiosè acquirendi.

DISCURSUS XXII.

Quantum Peccatores recidivi de statu suo sibi timere debeant.

Quemadmodum Infirmi, sic quoque pessimus est peccatoris status recidivi, & hoc quatuor ob causas: quia infirmi vires deficiunt; quia mali violentia crescit; tum quia remediorum minuitur efficacia, tandem, quia tam tenacis morbi tædet Medicum, qui idcirco ægrum deserit.

DISCURSUS XXIII.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

Ad explicandam extremæ Unctionis virtutem, quasi in campum ab una parte terribilissimi insultus, qui contra moribundum, doloribus suis à morte, à conscientia suis remorsibus, & à Diabolo suggestionibus fiunt, producuntur; alterâ parte auxilia, quæ contra hos simul omnes se solo hoc præstat Sacramentum, adducuntur.

DISCURSUS XXIV.

De Sacramento Ordinis.

Postquam dictum est; quanta sit Sacerdotij à Christo instituti eminentia, explicatur, quibus gradibus ad hanc dignitatem, ad evitandam temeritatem, ascendendum sit.

DISCURSUS XXV.

De Sacramento Matrimonij.

Ut conjuges Christiani officio suo satisfaciant, docentur, debere eos in tribus rebus suum honorare Matrimonium, scilicèt in ijs, quæ præcedunt, quæ illud sequuntur, & comitantur, illarúmque praxis singillatim traditur.

DISCURSUS XXVI.

De gravitate Adulterij.

Ad terrendum Adulterum velut insignem latronem, demonstratur, quàm altum eodem simul tempore in-

tra

tra ipsum clamet ratio; circa ipsum, Leges tam Canonicæ, quàm Civiles; supra ipsum, Deus ipsemet, qui sibi tanquam ad se pertinentem tam gravem sceleris enormitatem judicandam reservat.

DISCURSUS XXVII.

Reprehenditur procandi consuetudo.

Ne consuetudo tam communis non intentatâ lite condamnetur, tria gravissima, quæ ab illâ inferuntur damna, demonstrantur: Primum communi familiarum bono; secundum privatæ & particulari animarum saluti; tertium directè honori divino. Atque inde evidenter deducitur; illam esse furiam in juventutis perniciem ex Inferno erumpentem.

DISCURSUS XXVIII.

Respondetur argumentis pro defensione consuetudinis procandi allatis.

Cùm nulla tam mala sit causa, quæ patronum non inveniat, prætextus adducti, quibus procandi consuetudinem probare nonnulli volunt, culpâ vacare, infirmantur, ostenduntúrque, verum non esse, quòd hæc sit via expeditissima Matrimonium contrahendi, sed potiùs, quòd sit via omnium lutulentissima.

DISCURSUS XXIX.

Improbantur saltus & choreæ.

Cùm proci & amantes à choreas agentibus non aliter distinguantur, quàm hi, qui in foro privato ab alijs, qui in nundinis publicis honestatem periculo exponunt, ostenditur Juventutem duo præcipuè pati dàmna, quæ in nundinis malè fortunatis incurruntur, unum est lucrum cessans, propter bonum, quod ibi negligitur, alterum est damnum emergens, propter malum quod inde refert.

DISCURSUS XXX.

De Vanitate & Immodestiâ vestium.

Cùm Apostolus feminis permiserit vestes ornatas, ita ut hic ornatus intra sobrietatis & verecundiæ limites contineatur, ostenditur, quanti intersit; ne tam justi termini vanitate aut immodestiâ transiliantur.

DISCURSUS XXXI.

Comædias obscænas detestatur.

Ostenditur comædias obscænas auscultantibus horrendum inferre maleficium; quia ad voluntates pervertendas in illis maleficium amatorium, hostile, & somniferum conjunguntur; quæ quasi tria rabiosi illius Cerberi capita in ruinam Christianorum ab Inferno sustentantur & aluntur.

DISCURSUS XXXII.

De vitio Ludendi.

Cùm consuetudo Ludendi omnia directè Christiani officio sit contraria, concluditur mirum non esse, si ludo vacare, prorsus idem sit, ac Animam velle perdere.

DISCURSUS XXXIII.

De nimiâ conversandi libertate.

Ut omnibus constet, non absque causâ tantopere nimiam conversandi libertatem reprehendi, quæ viget his tempo-

temporibus, demonstratur illam esse animorum pestem; quia facillimè inficit, & quia semel illius cœpta contagio nunquam sine luculenta strage desinit.

DISCURSUS XXXIV.

Quanta Confidentia in Beatissimæ Virginis protectione habenda sit.

Ne quis Christianorum in procelloso hujus vitæ mari dubiam jaciat anchoram, ostenditur, quænam vera sit erga Dei matrem devotio, cui securè spem salutis nostræ credere possimus, & quæ falsa sit, cui non fidendum.

DISCURSUS XXXV.

De Cultu Sanctis debito, præcipuè verò Angelo Custodi.

Cùm Sancti à DEO nobis dati sint tanquam archetypa, & protectores nostri, probatur devotionem erga illos non esse perfectam, quæ opis illorum implorationi Sanctitatis eorundem non jungit imitationem.

DISCURSUS Ultimus.

De necessariâ ad mortem præparatione.

Omnes Discursus concluduntur veritate omnium aliarum practicarum gravissimâ, his duobus punctis comprehensâ; necessitate & normâ præparationis proportionatæ ad illium transitum, ex quo pendet Æternitas.

* *
*

DI-

DISCURSUS I.

De Stultitia illorum, qui conversionem differunt usque ad mortem.

INter alia, quæ CHristus Dominus noster Hierosolymitanæ obsidionis tempore Discipulos suos observare voluit, monita, valdè opportunum fuit illud, ne in hieme fugam ca-
Matth. 24. pesserent. *Orate, ut non fiat fuga vestra in hieme.* Secundùm literalem sensum Christus dicere voluit, calamitosas adeò fore civitatis illius angustias, exercitu Romanorum jam cinctæ, ut ad illas maturè evitandas nulli parcendum sit solicitudini, neque usque in breves dies & conglaciatos hiberno frigore viarum anfractus fuga differenda. Sed secundùm sensum mysticum, omnes peccatores Dominus admonere voluit, ne, si Dei iram effugere velint, ultimum & fatalem sibi morbum exspectent, quia mortis jam appropinquantis incommoditas, contrariúmq; crudi illius temporis frigus, ineundæ fugæ difficultates duplicabit. *Orate, ut non fiat fuga vestra in hieme.* Non potero meliùs hujus tanti momenti admonitionis praxin vobis persuadere, quàm si horrendæ illius hiemis, in qua moribundus peccator constitutus est, horrorem demonstravero, ut intellectâ tam importuno tempore itineris adeò infausti difficultate, pœnitentiam non ad usque tales vitæ angustias, conversione quò tardiore, eò incertiore, differre statuatis.

II. Tres sunt potissimæ causæ, quæ hiemem efficiunt: Venti, Terra, Sol. Venti, qui furiosiùs perflant ab Aquilone; terra natura sua frigida & immota lentore suo per se auget gelu; Sol elongando se à terra, radijsq; obliquis aspiciendo, absque omni succursu in navio suo rigore eam relinquere videtur. Hæ ergo tres causæ in illa summa hieme, quâ inveteratus peccator premitur jam morti vicinus, bene observari debent. Quare licèt in veritate temeritatem illorum arguere possim, qui pœnitentiam in futurum differunt, idque suæ, quod non est, faciunt potestatis, audacter tempus sibi assignando, cujus minuta, imò momenta sibi Pater cælestis reservavit; Nihilominus, ut cum omni procedam mansuetudine, dato, quod mors peccatori non accidat improvisa, detur ipsi conterendi, confitendi, divinámque justitiam placandi spatium: si tantummodo consideretur, quàm difficilis tunc futura sit fuga, an non

sufficere deberet tam periculosam abdicare mentem, quicunque granum non dico Fidei, sed rationis habet in capite?

I.

III. Perpendite itaque, quàm fastidiosum furtum sit illud tempus, propter primum frigidissimorum ventorum incursum, qui tunc magìs furibundi, quàm unquàm aliàs insurgent. Hi venti sunt Dæmonis tentationes, qui ob brevitatem temporis, quod sibi tunc ad tentandam illam Animam relinquitur, ad solitam rabiem & fraudes, novos addet stimulos. Venti solent ad finem diei majori cum impetu furere; certè itaque sitis, idipsum, accidere in tentationibus, quæ in extremis peccatorem jam moribundum furiosiùs aggrediuntur. *Descendit Diabolus ad vos*, inquit Scriptura, *habens iram magnam, sciens, quia modicum tempus habet.* Forsan aliqui vestrûm, tanquam magìs assueti satisfacere suggestionibus Diaboli, earum importunitati cedendo, quàm eas superare fortiter repugnando, non capient id, quod jam incepi dicere. Quare familiari similitudine illud elucidabo. Si quis vestrûm aliquando credito aliquid emerit à mercatore, observaverit à mercatore illo, quotiescunque illi in foro, aut alibi obviam factus est, nunquam solutionis faciendæ admonitum fuisse; sed imaginemini vobis, talem debitorem velle deserere patriam, ut in alieno solo ab illâ diverso habitet: quamprimum hæc nova percipiet mercator ille, sine morâ talem suum debitorem adibit, hácque illum durâ & resolutâ voce compellabit: aut solvito, aut in carcerem ito. Sed unde talis mutatio? Indè nimirum, quoniam considerat mercator, si solum ille cum alio longè dissito, alijque tribunali subjecto mutaverit, debitum sibi non expungendum. Talem quoque mutationem Dæmonis sentietis in horâ mortis, nisi fortè citiùs moriatur quis, quàm se mori sentiat. Dicet ille intra se: ecce Anima hæc est in procinctu ex hoc Mundo migrandi in æternitatem. Si non jam omne meum jus, quod in illam acquisivi, cum usurâ exigo, non dabitur mihi ampliùs tempus illud prosequendi. *Tempus non erit amplius.* Non habebo ampliùs illam tentandi tempus, nec illa ampliùs consentiendi. Hinc impostor ille omnes vires suas colliget in puncto isto, faciètque, ut cadente die, pavor ille & angor tentationum suarum impetu summopere augeatur.

Arist. sect. 26. Probl. n. 27.

Apoc. 12. 12.

Apoc. 16.

IV. O quanta est Diaboli in morte tentandi potestas; dicebat Sanctus Comes Elzearius jam morti vicinus, qui tamen in carne sicut Angelus vixerat cum Sponsâ suâ Delphinâ, in statu etiam matrimonij Virginitatem servando. Jam quanto terribilior erit illa vis, ubi agitur de tentando peccatore in omnium vitiorum genere inveterato? Rationabiliter loquendo, boni tunc minus deberent tentari, quàm mali. Venti illi, qui ex solo motu aëris excitantur, semper sunt suaviores leniorésque: Sed qui præter aëris motum ab exhalationibus, vaporibus & humiditate terræ oriuntur, semper

Surius in vita.

semper vehementi protruduntur impetu, eóque majore, quò major tum impetuosorum habituum subministratur copia. Eodem modo personarum innocentum, & ad bene faciendum assuetarum tentationes, sunt tantùm levis agitatio aëris in comparatione illorum motuum, qui in corde hominum vitiis dedicorum exsurgunt, qui intra se materiam alunt sensuum & rationi, & religioni contrariorum; hoc est vaporum ad terribilissimam tempestatem suscitandam dispositissimorum. Diabolus illo tempore, inquit S. Thomas, adeò commovet humores corporis, ut res una pro aliâ appareat vigilanti, sicut dormienti in somno evenire solet. Nunc verò in quos magis inimicus ille hoc tyrannicum suum exercebit imperium, quàm in illos, qui totâ vitâ voluntariè se ei subjecerunt?

V. Nec opponaris mihi velim, non paucos hujusmodi peccatores tranquillè mori? respondeo enim vobis, talem in ipsis tranquillitatem omni etiam tempestate pejorem esse. Peccator vitiis inveteratus, si in puncto mortis suæ timet & tremit, causam mihi dat pavendi dubitandique, ne talem diffidentiam sequatur desperatio. Magis tamen timeo, ubi video nulla eum commotionis alicujus signa edere. Tunc de salute ejus desperare cogor, quia tam placida mors aliunde non potest provenire impio, quàm ex præsentiâ Dæmonum, tentationũ suarum impetu etiâ ipsam fidem eripientiũ. Aridâ & nigrescente linguâ non queri sitim in acutissimâ febri, malum est signum: signum est præsentis delirii. Idem profectò contingit in morbis animæ. Intuemini conscientiam aliquam mille culpis denigratam, omni pietatis sensu destitutam, eò tandem devenire, ut nihil penitus sentiat: talis indicat, quòd nec DEUM, nec Infernum, nec Paradisum agnoscat amplius, imò quòd proprio Atheistarum delirio nihil credat. De cetero, quomodo potestis imaginari vobis, Dæmonem tunc temporis adeò quietum fore, nisi jam prædam teneret intra fauces? Canis si coturnicem stiterit, etiam ipse subsistit, non latrat, nec se movet, licet priùs, antequam illam attingeret, tantos ediderit strepitus, sursum deorsúmque currendo, ut eam assequeretur: atque hæc ipsa quies clarum est indicium, jam jam esse deprehensam, & licèt adhuc non actu, spe tamen devorari, mox, ac herus permiserit, mordicus apprehendendam. Impius nonnemo post commercium longo tempore cum Dæmone habitum, ut ab eo in sceleribus patrandis opem paratam haberet, tandem incidit in manus justitiæ, à qua ad restim condemnatus fuit, Erat igitur jam ductus in locum supplicij, ubi cùm deberet magno cum dolore animi compuncti invocare DEUM, voce submissâ Dæmonem, ut se è manibus lictorum liberaret mortémque evaderet, appellavit, tam erat imperterritus, Sed omnia in vanum. Denique post tot tantásq; invocationes, quasi nauseabundus comparet impostor malignus, illíque

Hipp. prognost.

Raulin. 1. ser. 17.

atr torum calceorum, quibus humeros oneratus erat, fascem monstrat: ecce, inquit illi: omnes hos calceos post te currendo attrivi; cùm verò te jam assecutus sim, adeò simplicem & stultum me putabis, ut ad fugiendum à me tibi assistam? Morere tantùm & despera, nihil enim aliud magìs, quàm te damnatum videre desidero. An non sunt hæ tempestates, quæ sub apparente illius tranquillitatis malaciâ se se abscondunt, quâ enormes peccatores sub mortis tempus frui videntur?

VI. Verum est, posse Angelos bonos omnibus se hisce suggestionibus opponere, efficeréque, ut cessent, horrendum illum turbinem in serenitatem convertendo; ut fieri solet, quando ventus contrarius exurgens ventum sibi adversum compescit. Sed quis sperare potest, velle Angelos bonos in gratiam illius, qui toto vitæ suæ cursu illorum ope indignum se præstitit, potestatem suam exerere? Imò verisimile est, fore illos spectatores sententiæ, non diu post ferendæ contra infelicem illam animam; quæ optimo jure spectat ad Dæmones, titulo Possessionis jam pridem aditæ. *Qui possedit majori anni parte, præfertur alteri.* Hæc lex est, cujus etiam in foro divino communis est usus. Jam verò quis non videt, quàm difficile futurum sit, sincero cum dolore ad DEUM reverti? O quanta hiemis hujus asperitas! infelix ergo Anima illa, quæ fugam eò differt, quando tam gelidi potentérq; furentes venti inchoatum iter cogent abrumpere! *Orate, ut non fiat fuga vestra in hieme.*

Arist. l. 2. meteor. c. 6. de ac. cid vent.

II.

VII. At hoc minimum est. In fine vitæ foris tantùm diabolicæ suggestiones nos impugnant. Magìs timenda est perversa voluntas, interiora occupans. Cor induratum, terra illa est, quæ naturali suo situ & frigore, condensatóque perversorum habituum gelu, viæ tam molesto tempore faciendæ difficultatem summopere auget. Charissimi mei, vos non concipitis veram peccatoris in peccatis inveterati & ad extrema deducti ideam; quare illum vobis ad petendam peccatorum suorum remissionem, recipiendámque statim actu ipso, dispositissimum imaginamini. Sed omnino fallimini. Verum peccatoris hujusce modi exemplar est, oculis clausis, manibus pedibúsque ligatus, gravique sub lapide sepultus & abstrusus Lazarus. Talis erit status vester, si pergendo malè vivere, ad extrema deducti bene nihilominus mori confidatis. Dico, quòd in hoc ultimo vitæ puncto unum ex duobus his malis facillimè evenire possit: aut quòd vos convertere non possitis, etsi velletis; aut quòd non velitis, quamvis posseris.

VIII. Idcóque (quoad non posse) eritis tunc sicut oculis capti, enormi cæcitate mentis, quæ minùs vobis Deum cognoscere permitter, quàm aliàs in vita cognoscebatis; ubi tamen ejus cultus tam exiguæ vobis curæ fuit. Si nunc cùm estis sani, mente liberi, spiritibus vegeti, sensibus vivaces tantam sentitis difficultatem, debitas de DEO ejúsque honore concipiendi cogitationes; quid tunc viribus exhausti, naturâ morbi gravitate oppressâ, capite

pite somno & hebetudine repleto de cælestibus sentietis ? Si in medio die non videtis, quis credet serâ luce vos visuros ? ideo adhortatur nos Propheta, ut priusquam adveniant illæ tenebræ, DEUM agnoscamus. *Date Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat.* Quoniam tenebris ultimi istius dici super venientibus, nimis quàm difficile erit aliquid videre. Quodsi illo tempore minùs quàm unquam aliàs tremendam DEI Majestatem, vestrorúmque, quibus eam offendistis, peccatorum malitiam apprehendatis, manifestum est, minùs etiam, quàm unquam, ad eum converti posse voluntatem. Et ecce manus vobis ligatas & pedes ; manus ad bene ea ipsa operandum ; pedes, ad seriam conversionem saltem desiderandam.

Jerem. 13. 16.

XI Notandum igitur est, voluntatem tunc adeò morbo præsenti, támque sensibili distractam esse, ut non possit ad malum instans, tam parùm sibi cognitum, evitandum, mentem applicare. Experti estis, quòd si unquam filium quendam vobis sustulit Libitina ; plurimos dies ita permanseritis attoniti, ut impossibile vobis fuerit de alio magis, quàm de funestâ hac privatione cogitare. Dies illos totos absque ullâ DEI recordatione consumpsistis ; solitas devotiones vestras intermisistis, bestiarum more vixistis : adeò nimirum voluntas vestra præsentis mali sensu occupata, potentias suas non poterat, quàm ad hoc ipsum, applicare. Et putatis vos minùs propriæ vitæ, quàm prolis alicujus sensuros jacturam ? Quare de vestro illius temporis statu argumentamini : exiguæ illæ vobis relictæ vites, quæ pro concipiendis ad DEUM Creatorem vestrum amandum, detestandámque erga illum à vobis toties ostensam ingratitudinem motivis applicari deberent, in apprehendendo morbi periculo, in avertendis ejusdem molestiis, in timore & dolore, uxorem, filios, familiam, bonum fortunæ, & quod est ampliùs, ipsum corpus, supra DEUM dilectum, amittendi, collocabuntur. Communi solet dici proverbio ; ubi homo dolet, ibi adest manus ; & hoc posito, quomodo est probabile, quòd afflicti, angustiati, maximóque, qui vobis accidere queat, timore mortis consternati, eò quò Anima necesse habet, mentem advertere possitis, præcipuè qui non pro aliis quàm temporalibus damnis soliciti fuistis ?

X. in illo prælio quo Carolus Quintus Imperator capto Electore Saxone Lutheranorum exercitum internecione delevit, fama increbuit, passimque, ut fieri solet, vulgata est, inusitatis cœlum prodigiis illo die rem Cæsaris adjuvisse. Cùm igitur post aliquod temporis intervallum Parisiis esset Dux Albanus (qui prælio interfuerat, non exigua ejus pars) interrogatus fuit à Rege Franciæ, num vera fuerint illa prodigia, quæ rumor sparserat ? Cui Dux respondit : Rex, eo in prælio tantum mihi negotii in terris fuit, ut quæ in cælo agerentur, observare non licuerit. O utinam peccatores inve-

Boter. in dict. memorab.

terati idipsum in horâ mortis non possent dicere! In lecto illo adeò acerbè suis cum doloribus, tam animæ quàm membrorum omnium confligunt; adeò propter familiæ, quam malè constitutam relinquunt, necessitates, hærent cogitabundi, propter debita nondum extincta, filios nondum adultos, nec filias in Matrimonio collocatas, verbo, in terram affectu adeò intenti sunt, ut de cælo cogitandi planè nullum tempus ipsis supersit; unde antequam se migrare sentiant, jam se alterius Mundi incolas esse attoniti vident.

XI. Non equidem nego, quòd in tali statu agnoscant, aut apprehendant damnationis periculum: licèt enim Fides in illis sit debilitata, non tamen est extincta. Sed quid? aliud est timere pœnam, aliud propter timorem pœnæ odisse culpam. Primum facile est, quia etiam bestiæ ad macellum ductæ inhorrescunt; sed secundum peccatori est difficillimum: partim quia culpam nunquam aliquid mali esse existimavit, imò dilexit, suásque delicias esse duxit; partim quia omnibus viribus destitutus est, sicut hucusque observavimus; & licèt manus & pedes soluti essent, non est amplius illi quidquam roboris ad removendum lapidem tam immanem: nec pedibus ad desiderandum, nec manibus ad tentandum vires supersunt, & quis est iste lapis? est malus habitus, jam in naturam conversus. Si à principio assuefacti essetis, timere Deum, ei voluntatem vestram submittere, ejus offensam maximam æstimare jacturam, credere quis posset, etiam ad extrema deductos, sicut rectè assueveratis, conarutos, quantum valetis; atque ad Deum convertendos, non obstante quavis morbi gravitate, omnibúsque mortis, quæ remoram injiciunt, angustijs. Sed in statu planè diverso hoc quis speret? voletis, & vitium vobis satis non esse existimabitis. Elephas, sit licèt molis enormis, membrorúmque ineptorum, si à teneris inflectere genua assuescat, etiam jam senex incurvabit. Sed si à teneris non fuerit assuefactus, impossibile illi erit in senio, nervis jam induratis, in genua procumbere. Itaque idem vobis evenire imaginemini, Si à juventute Dominium, quod in vos habet Deus, agnoscere, & ad sanctissimas illius leges vos inflectere assuefeceritis, etiam in fatali lecto his ipsis cogitationibus locus erit: quod verò in vitâ aut ratò præstitistis, aut nunquam certò credite, nec in morte præstabitis; ad talem potentiarum stupiditatem vos deductos sentietis, ut ne quidem in mentem ventura sint, quæ ad Animæ salutem necessaria sunt, quod est amare Deum supra creata omnia, & odisse peccatum supra mala omnia. *Nullus est, qui agat pœniten-tiam, super peccato suo dicens: quid feci?* Ecce cæcitatem peccatorum, ad agnoscendam, dum sani sunt, culpam! *Confusione non sunt confusi, & non erubescere nescierunt.* Ecce in pœnitendo cordis duritiem, quare damnationem illam in morte secuturam audi-

audite. *Idcirco cadent inter corruentes, dicit Dominus.* Ier. 8.

XII. Sed fortè ad vos è tantis difficultatibus liberandos sufficiet auxilium præsentis Parochi, Confessarij, aliorúmque plurium Sacerdotum, qui certo quodam modo à pectore hunc lapidem removebunt? Ita ne? Sed quid proderunt omnes isti, si nunc cùm ijs juvantibus possetis resipiscere, non tamen voletis? quod est alterum infortunium summum, quod vobis prædixi. Est inter insecta animalculum, quod millepedes vocatur, & tamen vix mille pedibus se movet. Hujus rei ratio est, quia cùm careat sanguine, calore quoque, quo instrumentis ad motum à naturâ sibi datis uti deberet, destitnitur. Ita peccator moribundus circa lectum multos habet Religiosos, multas Sanctorum Reliquias, multa, quæ dicunt, Brevia, benedictiones, & indulgentias plurimas; sed quia nullam charitatis in corde hæbet scintillam, nec hilum ei prosunt. Ita languidus est, ut nullo tam multorum mediorum pro felici morte impetrandâ uti possit. Idemque illi in hac extremâ necessitate accidit, quod Davidi, qui in ultimâ suâ senectâ nihil jam in se excitare calo- 3. Reg. 1. ris poterat. *Et Rex non calefiebat*, Ita ut etiam onustus & involutus pellibus, frigeret. Efficient, non nego, Sacerdotes isti, ut in hoc ultimo agone Confessionem peragatis: sed hoc idem erit ac extimo corpori applicare vestes ac pannos. Summa rei in hoc sita est, ut tantus adhuc intus vigeat calor, quo his adjumentis & commoditate uti possitis ad Confessionem, qualem oportet, faciendam: Duo verò indicia luculentissima contrarium potiùs futurum demonstrant.

XIII. Primum indicium est, quod sit quidem Confessio, sed quæ habet speciem potiùs coactæ, quàm liberæ: id quod S. Hieronymum exclamare fecit: *quæ est ipsa pœnitentia, quam solum quis accipit, quia se vivere non posse amplius cernit?* Si bijugi rhedæ alicujus equi, excussis è manibus auri- Euſ. in ep. ad Dam.
gæ habenis, sine obice ullo currentes, in medio cursu ad obvium aliquod grande flumen gressum sisterent; dicetisne, ideò illos currere cessâsse, quòd veredarius receperit habenas, an verò dicetis ideo cursũ stitisse, quia non erat amplius via currendi? Idem videtur dici posse, quando peccator laxatis habenis currendo usque ad finem suos sequitur appetitus, excusso, qui carpentum regere deberet, divini timoris freno. Verum est, quòd ob tales animi angustias ex improviso & lethali morbo exsurgentes, quasi ob obvium fluminis alveum, ille jam non peccet amplius: sed putatisne vos, hoc inde provenire, quòd nolit amplius peccare? Inde provenit, quòd non possit. Non est timor Dei, qui receptis habenis infrenatos stitit appetitus, sed est via jam emensa. *Qui priue à peccatis relinquitur, quàm ipsa relinquat, ea non liberè, sed quasi ex necessitate condemnat*; Axioma est ex sacris Canonibus desumptum. Quapropter dicebat Seneca; ut cognoscas aliquem velle, opus est, ut in eo collocede Pœnit. dist. 7. c. nulla

locetur ſtatu, ubi poſſit non velle; go tam ſolita inconſtantia, ſicut tam magnum Sanctum de Confeſſionibus hiſce in mortis articulo peractis dubium reddidit, ita & me valde anxium relinquit: magnum enim dubitandi fundamentum video, quòd quis ex intimo corde peccatum non deteſtetur; ſed periculum tantùm formidet, naturali quodam timore, qui ad cor ſeriò ad Deum convertendum non ſufficit. Leo ſatur, cùm ſibi Venatores inſtare vidit, ut expeditiùs currendo ſibi conſulat, cibum jam devoratum evomit; finitâ verò venatione, ſordidis hiſce, quas paulò antè ejecerat, reliquijs ſtomachum rurſus infarcit. Et unde hoc? niſi quia cibum iſtum non abhorrebat, ſed ſolùm ejus effectum, id eſt gravitatem, quâ quò minùs velociſſimè ex inſectantium oculis ſe ſubduceret, impediebatur, nauſeabat.

De Benef. l. 2. c. 18. *Si vis ſcire an velim, effice ut ego poſſim nolle.* Atque ita ſi in ultimo iſto articulo confiteberis, te domum aliquam queſtu meretricio infamem frequentâſſe, facilè tibi hoc erit dicere, *Pater, non frequentabo amplius*: quia certè ubi ſepultus jam fueris, domum illam cælo inimicam ampliùs non adibis. Sed unde intelliges, id à verâ mutatione voluntatis, illicitas voluptates nunc abhorrentis, provenire? cùm ſis in ſtatu tali, ut non poſſis, etiam ſi velis voluptatibus frui? Non tu peccata deſeris, ſed peccata te deſerunt. Et hoc primum eſt argumentum, de ſimilibus in ultimo mortis puncto Confeſſionibus dubitandi:

Hugo de S. Vict. de Sacr. l. 2. p. 4. c. 15. Nimis quàm pronum eſt, in eo decipi, ut credas voluntatem peccandi eſſe mutatam, cùm tantùm ſit ligata: juxta illud: *Facilè eſt, ut homo ſe nolle putet, quod poſſe non datur.*

XIV. Altera dubitandi ratio eſt, quia experientiâ patet, quòd ſi aliquis moribundorum horum pœnitentium diſcrimen evadat, ſtatim ad priorem vitæ conſuetudinem redeat; uſuras, quas ſe reſtituturum promiſit, non reſtituit; luſum quem deteſtatus eſt, non fugit: quam abſque morâ dimiſſurum ſe promiſit, feminam non dimittit; omniáque ejus propoſita ſimilla ſunt votis nautarum, quæ durant, quàm diu durat tempeſtas maris. *Scio non modicos pecunioſorum*, dicebat S. Hieronymus, *acceptâ in mortis articulo pœnitentiâ, convaluiſſe corpore, & pejerâſſe vitam.* Hæc er-

Epiſt. ad Damaſ.

XV. Nulli proinde fit injuria, ſi hujusmodi morientium pœnitentia nullatenus ſincera habeatur, utpote quam fucatam, aut extortam eſſe, tot argumenta convincunt. Solùm in tempus tam importunum illam diſtuliſſe, clarè demonſtrat, ipſos gratiam Dei Creatoris ſui non æſtimaſſe; atque ideo ſi nunc Dei vindictam timent, timor illorum tantùm ſervilis eſt, ſimilis illi Regis Antiochi; timor nimirum ejusmodi, qui licèt tandem Dei in vitam noſtram abſolutum agnoſcat Dominium, eum tamen ad amorem non adducit, ut timeat talem tantúmque Dominum offendere, etiam in illis caſibus, in quibus ipſe non vellet injuriam ulciſci. Cæterùm quod

quod clarius potest dari signum, rem perditam non æstimari, quàm si ejusdem inquisitio in longum tempus differatur? quod si hodie crumenam nummis aureis refertam perdidissetis in itinere, non exspectaretis in crastinum eam quærere, sed quam primùm adverteretis; gradatim redeundo oculis in terram fixis viam relegeretis, omnes vobis obvios de crumenâ perditâ interrogando. Quomodo ergo quis credat, illos omnibus rebus alijs Dei sui gratiam præferre, qui amissam non tantùm integros menses, imò fortè integros annos differunt recuperare, verùm in ipsam noctem, difficillimum quærendi tempus, hoc est, ad extremam infirmitatem prolongant recipere? Charissimi, væ vobis, si in statu tali Deum quærere statueritis: audacter enim dico, etiamsi quæsieritis, difficillimè invenietis. *Quæritis me, & non*
Ioan. 8. *invenietis*; Aut quia non quæretis quando inveniri potest, *dum inveniri potest* (unde vobis continget, quod
Cant. 8. Animæ, de quâ in Canticis, in mediâ nocte illum quærenti & non invenienti) aut quia non quæretis eum, sicut quæri oporteret, id est, efficaciter & ex toto corde, quemadmodum talis inventio exigit, *Si quæsieris Do-*
Deut. 4. *minum Deum tuum ex toto corde tuo, inveniet eum.*

XVI. Atque hæc est causa, quare tàm Sancti Patres, quàm Consilia tales conversiones ad extrema dilatas
1. Th. 4. tam parvi faciant, fatentur enim verè
dist. 20. quidem esse possibiles, sed difficiles.
§. 1. ad 1. Tertullianus conversiones vocat coactas, de illis loquendo, qui Baptismũ usque ad extremum tempus differebant. In eodem sensu loquitur S. Cyprianus Episcopus Carthaginensis. Ita quoque sentiunt S. Isidorus, Salvianus, Sanctus Gregorius, Sanctus Hieronymus, Sanctus Ambrosius, S. Bernardus, & præ omnibus S. Augustinus, qui verba hæc notatu digna in scriptis reliquit, protestans se eadem, ac si coram Deo foret, proferre. *Si quis positus in ultimâ necessitate ægritudinis, voluerit accipere pœnitentiam, non illi negamus, quod petit sed non præsumimus quod bene hinc exijt; Pœnitentiam dare possumus, securitatem dare non possumus.* Si te vis, subjungit Sanctus hic Pater, isto tanti momenti dubio liberare, dum adhuc sanus es, cessa peccare. Quod ad Concilia, satis vobis sit scire, quòd Arelatense decederit, infirmis ad extrema deductis, & tunc solùm converti volentibus, Sacram communionem negandam esse; nec ampliùs concedendam, donec pristinis restituti viribus dignos pœnitentiæ fructus fecerint. Concilium verò Neocæsariense insuper mandat, ne tam tardi pœnitentes, postquam ex morbo lethali convaluerint, ullo modo ad gradum Sacerdotalem admittantur, æstimando Fidei illorum parum, aut nihil tribuendum. Unde est quod hoc fidelium genus per opprobrium inter Christianos vocaretur: *Christiani lectarij*, ut qui non vellent Christianorum more vivere, quàm dum fatali lecto premuntur. Cavete egro ne pro fugâ vestrâ tempus hibernum, hoc

L. de Pœnit. c. 7. L. 4. Epist. 2. ad Anton. de Pœn. d. 7. C. Idcir. L. 1 ad Eccles. L. 25. Moral. c. 2. in Epist. ad Dam. Exhort. ad Pœn. Serm. 38. inter Pravos. de Pœnit. d. 7. c. Si quis possit Concil. Arel. 6. 23. Concil. Neoc. c. 57.

Baron.

hoc est, infirmitatem ultimam eligat.

III.

XVII. Tantùm ergo superest, ut hoc frigus à tentationum ventis, & duritie lentoréque cordis in peccatoribus condensatum, ab amabili divinæ Bonitatis Sole dissolvatur, quæ nulli quamvis etiam perverso deest. *Qui* Matth. 45. *Solem suum oriri facit super bonos & malos.* Verùm hoc ipsũ est, quod supra omnia exhorresco; frigus enim ex hac parte, non solùm est ingens, sed intolerabile. *Ante faciem frigoris ejus* Ps. 147. 7. *quis sustinebit?* Observate igitur primariam hiemis causam esse Solem: non quòd radiis suis, eorúmque reflexione frigus efficiat, sed quòd ille à terrâ recedat longiùs, sicque terra hoc vitali & vegeto privata calore, gelu & frigore rigescat. Eodem modo dici potest, Deum primariam esse istius indurationis causam, quam peccatores sentiunt, ad extrema deducti. *Ego* Exod. 10. *indurabo cor ejus.* Non quòd positivè, ut Scholæ loquuntur, corda eorum induret, quasi malitiam illorum augendo, sed quòd negativè, misericordiam non exhibendo. *Non enim* Hom. 11. in Ezech. *cor peccantis Dominus indurat*, inquit S. Gregorius *sed obdurare dicitur, cùm ab obduratione non liberat.* Quare si Sol ideo hiemis est causa, partim quia nimis brevem supra terram trahit moram, partim quia obliquioribus eandem illustrat radiis: eodem modo etiam Deus hujus funestæ in animo peccatoris hiemis est causa, partim quia rariùs, partim quia parciùs suas illi gratias largitur,

XVIII. Ut bene hanc tanti momenti veritatem intelligatis, præsupponite, Charissimi, quòd sicut nullus peccator verè pœnitens unquam à Misericordiâ Dei rejicitur, sic nullum peccatorem ex toto corde converti posse, nisi eum ad talem conversionem Misericordiâ suâ Deus adjuvet. Contrarium asserere, manifesta foret hæresis, contra illud, quod clarissimè Conc. Arauc. Sacræ innixa Scripturæ tradunt Concilia. Ratio est ista; quia vera pœ- 4. c. 4. nitentia quoad substantiam debet esse Trid. supernaturalis; cùm sit dispositio ad Sess. 6. cap. 5. gratiam, & supernaturalis quoad mo- S. Th. 1. 2. q. 113. tivum suum: unde sequitur nullum a. 4. posse pœnitere, compungi, & ex animo converti, nisi Deus ex liberalitate S. Th. suâ hoc ei largiatur. Atque hoc est, 1. 2. q. in quo potissimi hallucinantur pecca- 109. a. 6. & 7. tores ignorantes, qui non aliter de pœnitentiâ sub mortis tempus exercendâ loquuntur, quàm si hæc tunc à solo illorum arbitrio ac voluntate tota penderet. Non solùm à fundo, sed etiam à cælo maris color derivatur; imò plus cælum, quàm ipsemet tantarum aquarum fundus ad hunc confert. Idem dixero in casu nostro. Id quod efficit velle bonum, non est sola voluntas nostra, sed voluntas & Deus; & potiùs Deus absque comparatione, quàm voluntas nostra. Possumus viribus naturalibus relicti cadere in peccatum; sed resurgere non valemus, postquam cecidimus. Eodem modo sicut horologium stare per se, aut mole moveri, sed per seipsum ad motum ordinatum horasque rectè indicandas redire

non

non potest ; opus est , ut expertus Director applicet manum. *Homo est idoneus ad casum suum , non est idoneus ad resurrectionem suam : semper in profundo est , nisi liberetur.* Hoc posito , ut omnino vos convincam, adhuc duo vobis me demonstrare oportet. Primum est, DEUM posse, absque eo, quod quidquam vobis injuriæ inferat, gratiam in articulo mortis ultimo necessariam ad ritè pœnitendum negare: alterum est , quòd eam communiter ijs , qui extremam mortis horam ad id exspectant, negare soleat.

S. Aug. in Ps. 128.

XIX. Quod ad primam veritatem, DEUM ad ritè pœnitendum efficacem posse negare gratiam , est illa manifestissima ; tam quia gratia est ; quàm quia suâ culpâ insuper omne meritum de condigno peccatores perdidêre , & secundùm plures Scholasticos etiam meritum de congruo , quo tantum favorem sub illud momentum accipere quoquo modo digni essent. Nec id tantùm , sed insuper demeritum positivum contraxêre. Unde nunc nihil aliud illis debet DEUS, quàm pœnam.

S. Th. 3. q. 114. a. 1. ad 3. Cor. Ca. in Matth. 25. Vasq.

XX. Et quod ad secundam , facilè intelligi potest ex Scripturâ. Nullibi invenio in eâdem ; DEUM nolle in gratiam suam recipere peccatorem ; imò invitat , existimulat, & omni modo solicitat , certâ reconciliationis spe. Sufficiant, ne longior sim , verba Apostoli : *Ecce nunc tempus acceptabile. ecce nunc dies salutis.* Nunc, adhortatur Apostolus , est tempus aptissimum faciendi cum DEO pacem; nunc tempus est salvandi animam.

Cor. 6.

Notate bene illud, *nunc* , quod solum tempus præsens appellat : è contra , ubi de futuro fit mentio , non eam in promissis benignitatem reperio : imò non aliud invenio , quàm minas , quas DEUS ad se reverti tardantibus intentat; terribiliores ijs, qui tardiùs ; terribilissimas his , qui usque ad extremam horam reditum illum differre non verentur. Audite quomodo loquatur in Proverbijs : *Tunc invocabunt me , & ego non exaudiam : manè consurgent, & non invenient me, eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint.* Tunc monet DEUS , in puncto mortis vocabunt me peccatores, & ego non exaudiam &c. idipsum repetit ex ore Micheæ Prophetæ. *Tunc clamabunt ad Dominum , & non exaudiet eos , & abscondet faciem suam ab eis in tempore illo; sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.*. Non solùm DEUS illos eam sub horam non exaudiet , *tunc* , sed etiam ne videat illos, faciem suam avertet , sicut meriti sunt , usque in illud ipsum tempus peccatis intenti. *Ex tunc ira tua,* inquit Propheta Regius. Ab hoc momento Domine , ira tua sæviet contra illos , qui usque ad ultimam mortis horam patientiâ tuâ sunt abusi. *Nunquid DEUS audiet clamorem ejus , cùm venerit super eum angustia* ? inquit S. Job. Clamat etiam Propheta Ezechiel : *Angustiâ superveniente requirent pacem & non erit ; conturbatio super conturbationem veniet & auditus super auditum.* Sicut fugitivis ex prælio , ita illis turbatio sequetur ex turbatione , tumulus ex

Prov. 1. 26.

Mich. 3. 4.

P. 75. 8.

Iob. 27.

Ezech. 7. 25.

tumultu. Atque ita concludite, quod sicut Scriptura plena est suavissimis ad agendam præsenti tempore pœnitentiam invitationibus, ita quoque minis, contra peccatorem in extremis tantùm resipiscere volentem, est refertissima. Itaque clarissimè patet, DEUM non tantùm non teneri tunc ad conversionem gratiam efficacem concedere, sed quòd multo minùs solitus sit illam impertiri.

XXI Dicamus quod res est, quòd si tanta sinceræ pœnitentiæ gratia unquam alicui negari debeat, cui potiori jure, quàm peccatori illi, qui tanto tempore divinâ patientiâ est abusus, erit deneganda? Si civitas aliqua rebellis, antequam obsidione cingatur, resipiscens legitimo Domino suo claves offerat, absque difficultate gratiam & veniam obtinet. *Adhuc illo longè agente rogat ea, quæ pacis sunt;* Luc. 14. 32. Sed si non tantùm exspectet obsidionem, sed suggestum tormentorum, globorum ignitorum missionem, assultus, & tunc solùm pascisci cogitet, quando victoriosa jam in vallo plantata videt vexilla, à nemine audietur, ultimæ ruinæ & excidio derelinquenda. Hoc ipsum continget Animæ. *Usque ad inferos peccatum illius: obliviscatur ejus Misericordia*, dicebat ipse Jobus. Misera hæc rebellionem suam continuare voluit, donec haberet jam pedem unum in barathro: Iob. 14. 20. jure ergo divina misericordia eam oblivioni det, necessitates non aspiciat, nullis moveatur precibus, nullis compatiatur lacrymis, nullum ab alto permittat auxilium, etiamsi misera tantis pressa angustijs clamore suo totam viciniam excitet. *Obliviscatur ejus Misericordia.* Hoc, inquit Rupertus, evenire solet serpenti cum Elephante pugnanti. Elephas, supra illum cadendo, eũ conterit, omnéque virus, quod vivens deponere noluit, in morte cogit exspuere. Interim sibilanti & stridenti nullus pastorum opem laturus accurrit, quia in vitâ omnibus semper noxius, hanc gratiam non meretur. In Cant. in Matt. c. 1.

XXII. Non ignoro hunc discurrendi modum pluribus ex vobis peregrinum, ingratum & veritati fortè non adeò consentaneum visum iri: dicendo: si hoc modo DEUS derelinqueret animam, & licèt invocatus, speciali, superabundanti & indebito auxilio non adjuvaret, quomodo infinita ejus esset misericordia? Talis verò discursus totus ex ignorantiâ proficiscitur. Primò enim scire oportet, licèt misericordia DEI in essentiâ suâ sit infinita, non tamen ideo infinita est quoad numerum operationum suarum. Imò hæ limitatæ sunt, hoc est, vices illæ limitatæ sunt, quibus alicui DEUS misericordiam vult exhibere, veniámque impertiri. Adeóque ubi patientia divina ad hunc terminum pervenerit, tandem etiam in justum furorem erumpit. Donec pariendi tempus non advenerit, mulier gravida quieta est, nec lamentatur: est cùm jam adest tempus illud, totam domum clamoribus suis conturbat. Idem de se futurum ait Patientia divina. *Tacui semper silui, patiens fui: sicut parturiens loquar.* Modò illa Ps. 49. 14.

adeò

adeó dissimulat, quasi nullius nauseæ sentiret gravedinem : tempore verò ejus exonerandæ jam evoluto, quod est ultima mortis hora, adeò tremendùm vociferabitur, ut omnia sus déque vertat. *Dissipabo & absorbebo simul.*

XXIII. Præterea distinguere oportet, quam intelligatis Misericordiam, dicendo, semper misereri DEUM peccatorum nostrorum : quandoquidem in DEO duæ expenduntur misericordiæ, una antecedens, altera consequens. Misericordia consequens est illa, quâ peccatorem revertentem recipit, veniam impertit, amicitiæ sinum aperit, oblatóque pacis osculo, velut pater, ut primùm resipiscentem vidit filium prodigum, amplectitur. Et hanc misericordiam concedo, nulli unquam à DEO negatam esse, ut suprà dixi. *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate suâ.* Misericordia antecedens est illud auxilium, quo DEUS pœnitentiam vocat peccatorem, urget, sollicitat, animósque ad resurgendum suppeditat. Et hanc dico non solùm aliquando peccatoribus malè habituatis in fine vitæ, sed ordinariè negare; utopte hominibus ingratitudine suâ eam malè merentibus, præcipuè illis, qui temerariè præsumendo, nunc velut alimento, nunc ut asylo peccatorum suorum abutentes illam ipsam misericordiam offenderunt. *Auxilium legis frustra quis implorat qui committit in legem.* Ita profectó DEUS illis denunciat, quemadmodum intellexistis. Unde sicut de divinis ejus promssionibus dubitare non licet, ita & intentatas ab eodem minas in dubium revocare temerarium foret : neque existimare ullus debet, idipsum, quod similibus peccatoribus in Scripturis tam sæpe intimatur, non nisi rarissimè effectu ipso adimpleri. Imò toties & toties ad effectum deducitur, ut inde commotus S. Augustinus exclamet: *Magnum est, cui Deus tunc inspirat, si quis est, pœnitentiæ remedium.* Advertite horribilia hæc verba : *Si quis est.* Tam raros innuit hic Sanctus esse, qui pœnitentiæ opportunum remedium à DEO obtinent, quantumvis tardum, ut dubitet, an unquam aliquis obtineat.

S. Th. 1. 2. q. 109. a. 3.

Ezech. 33. 22.

I. Auxilium §. In delict. ff. de Min.

De pœn. d. 7 c. nullus. V. Mag. sent. disp. 20. q. 1. & Ruiz de Præd. dist. 14. sect. 3. n. 11.

XXIV. Quare misericordia efficiet, ut invitus tunc vos puniat DEUS, non tamen efficiet, ut ideò non puniat. *Qui tangit terram & tabescit*, qui est DEUS iratus, *ascendet sicut rivus amnis* inquit Propheta, *& defluet sicut fluvius Ægypti* : Notâstisne bene ? Omnes fluvij naturaliter currunt deorsum, nec unquam motu & impetu proprio retrorsum fluunt. Nihilominus quicunque fluvius, adversum sibi offendens aggerem fortiter resistentem reluctantémque, etiam retro abit, quemadmodum tunc in Ægypto Nilus ipsemet; qui licet rapidissimo cursu deorsum deferatur in mare, quando tamen tempestate aliquâ, congestâ in grandem acervum arenâ, septena sua ostia reperit occlusa, etiam ipse recedit, adeóque æstuat, ut intra ripas suas se continere non valens, se elevet, totámque terram longè latéque inundet. Hic ergo totus

Amos. 9. 5.

erit fructus illorum ex divinâ patientiâ relatus, qui, ut jam pridem dixit S. Brigitta, *in arbitrio suo posuerunt Misericordiam Domini*, de Misericordiâ DEI disponunt, secúmque rationes ineunt, quasi stabilis esset reditus, & non simplex aliquod bonum. Hoc, inquam, totum erit emolumentum: non quòd non puniantur à Domino, sed quòd solùm contra voluntatem ipsius puniantur; qui sicut fluvius naturâ suâ beneficus, nativóque pondere propensus, ipsis gratificari vellet; sed peccatorum eorum multitudine retroactus, cursum naturæ suæ omnino contrarium sumere cogitur, *alienum opus ab eo*, & ut non ampliùs benevolus sit; sed asper ac durus.

L. revel. c. 12.

XXV. Tunc ergo Deus nullam habebit rationem neque naturæ à se peccatoribus datæ, manu suâ ex nihilo productis, nec dolorum pro ipsis toleratorum, neque Sanguinis effusi, neque alicujus alterius ad ipsos amandum motivi, verùm solam ab ipsis contractam intuebitur culpam; reliqua omnia cortinâ obvelabit, ut antiquitus apud Areopagi judices erat solenne, reum condemnantes, ne fortè miseri hominis aspectus à justitiâ illos defl ecteret.

XXVI. At non ideirco affirmo, quòd DEUS peccatoribus ad postremas usque horas suâ in pravitate hærentibus, omnem etiam ordinariam sit opem negaturus: hoc non dico: dico verò talibus speciale illud, superabundans & efficax auxilium negaturum, quo si gauderent, facillimè cooperantes salutem suam consequerentur. Ut fiat hiems, necesse non est à Sole Horizontem non illuminari, sufficit rariores illum obliquioresque spargere radios. O quàm cruda igitur hiems in corde peccatoris fiet, si Deus similem, id est minùs secundam minúsque frequentem concesserit gratiam! Hoc enim ad salutis æternæ jacturam sufficit. In hoc itaque tota impij morientis ſita est miseria, forti & perpetuo indigere auxilio, non tamen nisi debili & parco. Indiget miser gratiâ illâ triumphatrice, ad elidendos tentationum à Diabolo movendarum insultus, ad ferendos corporis, capitísque debilitati dolores, ad enervandos in illam horam usque inveteratos malos habitus, & ex alterâ parte non alio, quàm ordinario fruetur auxilio. Panis durus est, & culter non scindit; dicebat sceleratus quidam in mortis articulo, Pœnitentiæ admonitus; expertus tunc miser ille in se ipso, quàm vera sit Ecclesiastici minitatio, quâ affirmat cor durum ad faciendam pœnitentiam in extremis esse infelicissimum. *Cor durum malè habebit in novissimo.* In duobus casibus momentaneam fieri mutationem docet S. Thomas: quando subjectum est in ultimâ dispositione illam recipiendi, vel si agens infinitâ operetur virtute. Sed in casu nostro, anima peccatis non solùm non ultimam ad seriam conversionem, sed potiùs omnino oppositas pœnitentiæ faciendæ habet dispositiones; nec solùm Deus non vult ad convertendam illam infinitâ suâ, sed valde limitatâ uti virtute, ut doctus quidam commenta-

S. Th. 3. q. 86. ar. 7. in c.

mentator in verba illa Sapientis paulò ante citata notavit, dicendo. *Dignus non est, ut is sentiat Deũ mollem in morte, qui esse toties præbuit durum in vitâ.*

Palat. in Eccl.

XXVII. Non Ignoro, vos mihi objecturos gravissimos quosdam peccatores in extremis à Deo adhuc conversos salvatósque. Sed ego repeto, quod dixi, casum esse de rarò contingentibus; quia in Sacris Scripturis, præter unicam talem conversionem, aliam non invenio, & hæc est conversio boni Latronis; quæ tamen an verè tarda fuerit, incertum est; quia jure dubitatur, an ullam Servatoris notitiam antea Latro ille habuerit; potiùs certum est, fuisse illam expediam & promptam, mox ubi Redemptorem agnovit, ut observavit S. Ambrosius; & polito, tardam etiam fuisse ejus conversionem, solus fuit, & ut inquit S. Augustinus. *Unus est, ne desperes, solus est, ne præsumas.* Sed an salutis vestræ anchoram tam fragili alligabitis funi? Accidit aliquando ut Latro ad furcam ductus præteriens cæmiterium elusis custodibus parùm attentis in ejus Ecclesiam fugerit. Sed quis ideo reus tam ratum sibi promittet effugium? Quivis etiam quantum potest à longè Lictores, carnifices & apparitores fugit; quia quo felicior in tantâ & extremâ desperatione hæc fuga illi accidit, eo minus illi favere potest hæc regula: *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.* Desperata est salus infirmi illius, qui non nisi per miraculum potest evadere.

S. Bern. in parv. serm.

In Luc. 23.

L. quod dic. de reg. jur. in 6.

XXVIII. Quare, Charissimi, si ad hanc usque horam, tam exiguæ animæ vestræ vobis curæ fuit, omnino non decet, ut imposterum tam parvi eam æstimetis. Tantùm Deum obsecrate, ne superveniente hieme, tempore tam incommodo, fugæque inepto, Justitiam divinam fugere cogamini. *Orate, ut non fiat fuga vestra in hieme.* O quàm facile est hunc cadere in errorem, malè vivere, & benè sperare! hæc est communis impiorum hallucinatio. *Error Impiorum*, è quibus nullus est tam perfidus, támque perditus, qui non saltem in morte bonâ Confessione cogitet animum expiare. Attamen expressè hortatur Ecclesiasticus: *ne demoreris in errore impiorum; ante mortem confitere.* Absit Charissimi; quod si & vos hoc errore decepti estis malo vestro, nolite in eodem perseverare diutius. Intellexistis jam ingens illud à Diabolo, corde vestro, & Deo in extremâ vestrâ luctâ subeundum periculum. A Dæmone tentationes suas multiplicante, à corde vestro, ad benè operandum tempore illo semper ineptiori, Ab ipso Deo apertè amicam vobis opem tunc ferre nolente. Quare, *ne demoreris*, repeto, *ne demoreris in errore impiorum; ante mortem confitere.* Hæc vera est resolutio, nunc se convertere, nunc illam facere Confessionem, qualem in extremis verè dolentem, integram, humilem & fructuosam facere velles. Jam debitæ obligationi spontaneè satisfaciendi tempus est; jam quod fuit ablatum, sive quoad bonam famam, sive quoad res fortunæ, voluntariè restituendum; jam illicitum

C. 17. 26.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tum omne & pravum commercium abdicandum, jam denique cuivis, ut decet, ad Deum revertendum, peccatúmque deserendum, ne nos ab illo priùs deseramur. Talis pœnitentia secundùm omnem suum valorem integerrima erit moneta: integrâ quoad materiam, integra quoad pondus. *Vivus & sanus confiteberis*; atque adeò ritè expiati meritò illam à Deo peccatorum veniam sperare potestis, quam impetrare differentes, temerariè vobis pollicemini. *Vivus & sanus confiteberis, & gloriaberis in miserationibus ejus.*

DISCURSUS II.

De Necessitate & efficaciâ Orationis.

SI vera esset Pythagoricorum opinio Musicam esse remedium omnia curandi mala, an non viderentur, sibi ipsis infensi infirmi illi, qui tantâ cum facilitate, imò tantâ cum lætitiâ salutem suam comparare recusarent? Si verò natura non permisit morborum nostrorum remedia esse tam facilia, ne nimis frequenter illis affligeremur? Gratia tamen, aut non multùm præjudicium hoc timendo, aut planè non curando, talia permisit. Unde provenit, tamen ab illâ orationis nostræ voci omnibus medendi malis collatam esse virtutem, quantam ne quidem de Sphæratũ cælestium harmoniâ Philosophi quondam somniârunt. Et nihilominus aspicite quæso, qualis pigritiæ lethargus potissimam Christianorum partem oppressam teneat! Innumeri sunt, tale remedium ad salutem suam à Divinâ destinatum Providentiâ, aut respuentes, aut negligentes. De hoc ergo remedio hodierno die discurram, utque eodem sæpius utamini, urgentia proponam motiva. Antequam verò orationis demonstrem efficaciam, primò, necessitatem ejus luculentis firmabo argumentis, spe fretus ejusdem vos mecum futuros sententiæ, quàm facilè sit omnibus peccatoribus salutem æternam hoc medio acquirere; & quàm hoc ipso excusari nullâ ratione mereatur, qui illo neglecto æternùm perit. I.

II. Primò autem non vellem vos existimare, cùm de oratione loquor, me cogitare in desertum vos deducere, ubi ab omni humano segregati consortio, septies in die, sicut S. Maria Magdalena, in aërem elevari debeatis, cælúmque conscendere. Per orationem intelligo, in præsenti & propriè, orationem, id est, petitionem, quâ mediante desiderium, bonum aliquod à Deo obtinendi, exprimimus. *Oratio est petitio decentium à Deo.* Ita definivit S. Joannes Damascenus: *l. 3. de fide Orth.*

scenus; quo posito vobis demonstrabo orationem hanc, seu, ut melius dicam, petitionem, utroque necessitatis genere, à Theologis in Scholis recepto, esse necessarijssimam; necessitate scilicet medij, & necessitate præcepti. De posteriore, utpote notiore, prius agamus.

III. Roma antiqua olim legem habebat, quæ postea tanquam superstitiosa ab Imperatore Theodosio sublata fuit; non licere hæredi, quisquis ille foret, in judicio hæreditatem suam exposcere, exceptis tribus his diebus: Martis, Jovis & Sabbathi. Ast videte, quantùm lex à Christo supremo nostro Legislatore lata isti sit opposita. Tantùm abest, aliquem voluisse excludere diem, quo non liceret cælestem à Patre nostro supremo flagitare hæreditatem, imò etiam quo liceret non postulare, ut ne quidem, ut ita dicam, aliquod momentum exceperit. *Oportet semper orare* Luc. 18. *& non deficere.* Et, ut verum dicam, nimis clarè id ratio exigit. Omni momento coram DEO pauperes sumus; justum est ergo, ut Deus velut tales mendicos nos videre velit. Pauperes superbos nimis odit, ut habetur in Ecclesiastico: & quales hos putatis esse? Sunt illi, qui in extremâ necessitate omni re egentes, nihilominus ipsi, qu solus indigentiæ illorum subvenire posset, ne quidem verbo ex corde prolato supplices fieri volunt: Non ita sit, *oportet semper orare & non deficere.* Ideóque considerate, quid Christus fecerit, ut ad semper petendum nos obligâret? à tanto nos eripuit malo, quantum erat, Deo invisos vivere. Eccl. 25. Ista, Adhuc Orth.

IV. Imò simul etiam ingenti nos dignatus est honore. Quia licet absque precibus id, quod desideramus, à DEO obtinere possemus, absque comparatione melius est nobis, mediantibus precibus illo potiri. Itaque inprimis summopere ab ipso honoramur. Ut enim verum loquar, quanta demum res est, crebra à DEO accipere beneficia? hæc sors & bestijs communis est. *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Jumenta, columbæ, corvi, passeres ipsi, quos nec sub porticibus vestris hospitari permittitis, continuis à Deo aluntur beneficijs. Sed quid hoc? bona quidem accipiunt omnes bestiæ, sed non impetrant. Impetrare aliquid suprà terram, solis à DEO hominibus concessum est. Adeóque si Deus aliquod bonum non rogatus vobis impertiretur, tali actu tantùm declararet, nos bonorum capaces esse; ubi verò supplicibus permotus precibus petita largitur, ea nos insuper promeritos declarat. Atque hæc sublimis est gloria. *Elevabis ad Deum faciem* Job. 22. *tuam: rogabis eum, & exaudiet te.* 27.

V. Tantò magis, quantò preces ad Deum fusæ altioris sunt ordinis, quàm quibus terræ hujus Principes coluntur, quibus supplices porrecti libelli nullius sunt lucri, sed meræ jacturæ; si petitione tuâ frustreris, oleum perdidisti, & operam, ideóque melius est non rogando ab ipsis quidpiam obtinere. Verùm non ita se res habet apud Deum; ipsum supplicare

apud Deum, jam est aliquid lucrari. *Tantummodo invocetur nomen tuum*
Is. 4. 10. *super nos*, quia sola Oratio ob præclaros virtutum actus eam comitantes & modo debito peracta, insignem conjunctam habet utilitatem: unde nulla
S. Thom. 2. 2. q. 93. art. 15 Oratio ad Deum fusa frustranea dici potest. *Idem Dominus omnium dives in omnes, qui invocant illum:* dives in il-
Rom. 10 12. los, qui obtinent, dives in illos quoque, qui non obtinent. Quia, qui obtinet, impetrat bonum illud, quod petivit; qui non obtinet, illi satis emolumenti est, preces suas ad Deum fudisse: adeóque uterque à Deo locupletatus recedit. *Oratio mea in sinu*
Ps. 34. 16. *meo convertetur.*

VI. Denique pluribus & fervidis petitionibus divinas obtinere gratias, efficit, ut easdem pluris æstimemus: id quod dici non potest quanti sit momenti. Quid causæ est, quòd lusores nummos illos tam parvi faciant, quos ex abaco lusorio retulerunt? causa est, quòd lucrum illud nullo constiterit labore. Sicut vas aliquod largioribus vastum labris facile impletur aquâ, Ita quoque absque labore effunditur: ita illorum manus, pecuniam absque sudore acquisitam, incuriæ dilapidant. Putatísne, tam prodigum fore lusorem, si sudore vultûs sui id, quod tantâ cum levitate adeò malè impendit, diu irrigâsset? minimè profectò; sed Euclionum more pecuniam proprio sanguine non minoris faceret; adeò utrumque pari custodiret amore. Prudenter itaque Christus nos voluit ab æterno Patre auxilia gratiæ efflagitare, ut quod ignorantia nostra, sinè precibus obtentum, parvi pendit, id impetrandi difficultas magni nos faciat æstimare. *Vitam manus tuæ invenisti*, Is. 57. 10.
inquit Propheta, *propterea non rogâsti.*

VII. Verùm est, Christum, ad orandum nos obligando; non respexisse solùm utilitatem nostram: sed potiùs, ut justum erat gloriam æterni Patris sui. Mancipia solebant olim in facie signari, ut ex apertâ adeò notâ, cujus essent Domini, dignoscerentur. Nos verò cuncti nascimur Dei mancipia, non quidem in vultu signati, id est superficie tenus, sed in corde, hoc est, in intimo Esse nostro adeò Creatori nosto subjecti, ut ille ipse totâ suâ omnipotentiâ ab hac altissimâ servitute, & subjectione eximere nos non valeat. Quare hoc principium nostrum eo modo, quod ab ipso dependemus, cognoscere debemus: & quia ab ipso non solùm tanquam à supremo Domino, sed etiam à Domino infinitè bono dependemus, ideo non solùm adorationibus & Sacrificijs, sed etiam orationibus & precibus à nobis colendus est. Adeóque inter omnes religionis actus, quibus essentiæ divinæ profitemur plenitudinem, præcipuus est, secundùm S. Thomæ doctrinam, actus orationis. *Oratio præeminet alijs actibus religionis.* Non solùm quia cæteris Religionis actibus, ut sunt genuflexiones, inclinationes: incensationes, similésque alij ritus, Esse nostrum externum, oratione verò internum illi subjicimus; sed etiam quia tali actu ostendimus, Deum

Suarez. de Relig. To. 2.

S. Thom. 2. 2. q. 83. art. 3. ad 3.

um à nobis æstimari pro eo, qui est, id est, inexhaustum bonorum omnium Oceanum, qui in mille possit distribui flumina, nec unquam tamen diminui. Et huc fortè respexit Prophe-
Psal. 10. ta, dicendo : *In quacunque die invocaverote, ecce cognovi, quia Deus meus es tu.* Quasi insinuare voluisset, optimam Deum, ut Deum, colendi, manifestationem esse, precibus invocare. Veritas hæc adeò clara est, ut etiam ipsis Gentilibus in tenebris suis Illuxerit : unde quidam illorum dixit ; Principes suos similitudinem cum Diis non participare ab exercitibus, neque à thesauris, neque à triumphis, neque à statuis, ubique locorum magnâ cum superbiâ erectis, sed solùm à supplicibus precibus illis oblatis. *Qui fingit Sacros auro, vel marmore vultus, non facit ille Deos, quirogat, ille facit* Ex dictis patet, in quo fundetur illa Orationis necessitas, quam dicimus Necessitatem præcepti.

Mart. l. 8. Ep. 32.

VIII. Sed mihi non sufficit hæc sola necessitas, quâ ad orandum vos incitem. *Oportet semper orare & non deficere.* Ostendam vobis cum viris Sanctitate Illustribus aliam magis essentialem, dictam necessitatem Medij, quâ uno verbo declaratur ; tanti interesse precibus supplicitèr Deum exorare, quantum fieri possit, quanti est salutem suam procurare. Credo vos non ignorare, quòd omnibus naturæ viribus sufficientes non simus, aliquid unquam boni facere. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis* : opus est auxilio Divinæ Gratiæ. *Sed sufficientia nostra ex Deo est.* Contrarium affirmare, manifesta foret hæresis, jam in pluribus Concilijs ab Ecclesiâ condemnata. Archita, celeberrimus inter antiquos Mathematicus, columbas aliquas sculpsit mirabiles, eâ dexteritate & arte, ut secretis aliquot rotulis interius coagmentatis, impulsúmque ad volandum artificialiter cientibus, medium tranarent aërem. Sed quàmdiu ? cessante illo impulsu, columbæ per se ipsas cadebant in terram, quia ad elevandum se extrinseco instrumentorum & fulcrorum indigebant auxilio ; ad relabendum verò proprium pondus sufficiebat. Ita & nobiscum se res habet ; ut ad boni aliquid faciendum excitemur, assistentia Divinæ Gratiæ summè nobis est necessaria ; ad præcipites verò nos in malorum barathrum agendos, nullitatis & naturæ nostræ ad ima tendentis gravitas satis habet virium. Hanc autem gratiam non vult dare Deus absque Oratione : juxta illud : *petite & accipietis*, quapropter unicuique nostrûm Oratio tam est necessaria, quàm necessaria est ipsa Gratia. Ita fatentur unanimiter Doctores, præeunte S. Augustino ; receptissimo illo suo principio : *nullum credimus ad salutem, nisi Deo invitante, venire : nullũ salutem suam, nisi Deo auxiliante, operari ; nullum nisi orantem, auxilium promereri.* Verba hæc, propriè loquendo, sunt velut catena aurea trium annullorum sibi invicem connexorum : sicut enim impossibile est à statu perditionis pervenire ad statum salutis, nisi quis

lib. de Eccles. Dogm. c. 56.

à Deo vocatus fuerit, & sicut impossibile est, ut vocatus à Deo ad statum salutis, illam sine novo gratiæ auxilio sibi concesso operetur, ita impossibile est absque assiduis precibus eadem gratiæ auxilia mereri. *Nullum credimus, nisi orantem auxilium promereri.* Ideoque Christo ipsi cum cælum aperiretur, ut in visibili columbæ specie supra ipsum Spiritus Sanctus descenderet, non in ipso actu apertum est, cùm staret in aquâ, Baptismúmque per Præcursoris manus reciperet, sed postquam egressus undis actu orabat: *Luc. 1.* *Jesu baptizato & orante, apertum est cœlum*: ut significaret, quemadmodum explicat S. Thomas, quantopere *S. Th. 3. p. q. 39. ar. 4. in c* Fidelibus, etiam mundatis, ad reciendum qualecunque gratiæ donum, post baptismum necessaria sit oratio: quia videlicet fidelibus necessaria oratio est post baptismum: licèt enim post baptismum omnes culpæ extinctæ sint, non ideo quoque rebellio, ad easdem irritans, edomita manet, illáque solâ orationis ope sedanda est.

IX. Video vos hæc dicta mea, si non ut falsa! saltem velut amplificata accipere: tot contra me in corde vestro adducentes testimonia, quot vestrûm hîc estis præsentes, qui absque ullâ petitione magna à DEO ad bonum vobis videmini accepisse auxilia, etiam quando vitam viventes dissolutam, minimèque ad ea intentam, illis destitui merebamini. Quare ad enervandam hanc vestram, & satis validam, ut videtur, objectionem, duo ponderanda sunt. Primum est, Deum verè quasi impatientem diffusionis sui ipsius tam diu exspectandæ, etiam supra non flagitantes suam profundere gratiam, quemadmodum nocturno tempore hominibus altum dormientibus, rorem suum cælum distillat.

Verùm hoc, inquit S. Augustinus, de primâ gratiâ, homine nondum à Deo prævento, intelligi debet. *Inventus sum à non quærentibus me.* Non de secundâ, quando homo jam præventus ad recipiendam secundam, primâ se juvare potest, accipi debet, *Deum nobis dare aliqua, etiam non orantibus, ut initium fidei; alia nonnisi orantibus præparasse, sicut perseverantiam.* Quando primâ vice terra frumentum produxit, nec aratro scissa, nec semente culta fuerat, solo Divinæ vocis imperio illud proferebat. Sed non ita vice secundâ: unde messis altera à labore, & culturâ hominum dependebat, Ad eundem modum peccator à DEO ad pœnitentiam vocatus, ad instar terræ aridæ primâ vice aliquid boni operis germinat: hæc prima gratia, cui primus hic debetur fructus, absque orationis labore provenit; sed non eodem modo absque orationis culturâ secunda datur gratia, hoc est, gratia illa ad bonum inceptum continuandum necessaria, quæ est quasi messis secunda. *Alia nonnisi orantibus præparâsse, sicut perseverantiam in finem.* *Rom. 1. 40.* *lib. de perf. c. 16.*

X. Alterum, quod ad tanti momenti veritatem cognoscendam ponderare oportet, est quod sequitur. Verum est Deum aliquando non rogatum

tum nobis quædam gratiæ impertiri auxilia, etiam quando supplices ab eo flagitare possemus : sed in hoc casu non secundùm ordinarium, ut solet, sed secudùm extraordinarium providentiæ cursum operatur, & in lege aliquâ, in qua aliàs rarissimè connivet, etiam, ut nos loqui solemus, invitus dispensat. In Nuptijs Canæ Galilææ aquam immediatè mutavit in vinum : at hoc factum est miraculo. Lege quidem communi, à Deo statutâ, aqua convertitur in vinum, sed non convertitur immediatè : mediante terræ fertilitate, & vitis substantiâ, secretâ quadam operatione aqua de cælo pluvia in vinum transmutatur. Scitote ergo, quoties Deus, mente vestrâ ad se non elevatâ, ne quidem rogatus, gratiæ suæ vobis præstat auxilia, toties manifestum patrari miraculum, nec ordinarium cutiæ suæ cœlestis stylum in tali liberalitate servari. Et hæc causa est : cur Clemens Alexandrinus, hanc, primo aspectu, mirabilem protulerit assertionem, quæ est : Christiano cuilibet carius esse debere, favores illos, quos orando à Deo petijt, non obtinere, quàm sine precibus ijsdem potiri, Ut non sit in numero illorum, qui Deum ad miracula sine necessitate facienda tentare volunt.

Strom.

XI. Insuper, licèt Deus independenter ab oratione plurima animæ nostræ præstaret auxilia, sæpius tamen non sunt gratiæ ordinariæ : magna illa subsidia executiva, mefficacia, quibus tandem anima Salutem adipiscitur, sicut nunquam ab ipso promissa sunt, nisi flagitanti; ita communissimè rogantibus conferuntur. Et hæc est magis fundata illustriorum Theologorum opinio, quæ singulari quâdam emphasi in Evangelio à Christo nobis dictata videtur : *Vigilate*, inquit *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.* Observate ponderosa hæc verba : *ut digni habeamini* : plena sunt altissimo mysterio, quod vobis exponam. Tam Sancti, quàm peccatores ad obtinendam in ultimo mortis articulo finalem perseverantiam gratiâ indigent particulari & privilegiatâ, dictâ à S. Augustino *donum coronans omnia alia dona.* Est enim quasi ventus Favonius, navim in optatum deducens salutis portum. Imò, quod plus est, gratiam hanc omnium, quæ salutem nostram retardant, impedimentorum triumphatricem, nullus, quantumvis justus, condignè promereri potest : omnis equidem justus gratiæ sanctificantis augmentum, quæ est omnium laudabilium actionum nostrarum terminus, condignè mereri valet, quæ est fructui simillima : *habetis fructum vestrum in Sanctificationem* : sed nunquam gratiam adjuvantem, quæ est principium, similisque semini, ex condigno meretur. Ista est purum Dei donum, cujus est dare cui vult. *Qui administrat semen seminanti.* Unde licèt aliquis totâ vitâ suâ castior fuisset Josepho, patientior Jobo, Sanctior Davide, Deus permittere potest talem gravi aliquâ tentatione impugnatum labi

Suarez. to. 2. de Relig. l. 1. c. 29. Less l 4. de Sum. bonoc. 1. Luc. 121. 36.

S Th. 1. 2. q. 114. ar. 8. ad 2.

Rom. 6. 22.

S. Th. 1. q. 114. ar. 5. in c. 2. Cor. 9. 10.

in peccatum (sicut Sanctus hic Rex lapsus est) nec lapsi resurrectionem teneretur exspectare DEUS (quomodo tamen exspectavit Davidem) sed in tali prævaricationis statu absque ullâ ingrati animi, aut injustitiæ notâ ex hoc Mundo eum tollere potest absque injustitiâ; quia cuicunque majus vitæ spacium negat, non debitum, sed donum negat. Considerate ergo, an peccatori istud denegando fiat injuria, qui ipso post peccatum instanti mori deberet. *In quocunque die comederis ex eo, morte morieris*, absque ingrati animi nota; quia malum offensæ, à vilissimo homuncione commissum, contra expressam DEI legem, absque comparatione omnibus obsequijs unquam Deo præstitis, aut imposterum præstandis, majus æstimatur. *Quid prodest Deo si justus fueris?* Clarum est igitur perseverantiam finalem (imo ipsam ordinariam) nullum unquam *de condigno* mereri posse. *Perseverantia via non cadit sub merito.* Tantùm *de congruo* mereri possumus, hoc est, dispositione quadam congruâ, ut ex parte nostrâ non ponamus obicem dono adeò illustri recipiendo. Quapropter suprad. dictis verbis Christus monuit: *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia ista, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.* Non dixit, *ut digni sitis*, ad quod requireretur condignitas, sed dixit, *ut digni habeamini*, ad quod sufficit congruentia. *Congruum enim est*, inquit S. Thomas, *ut dum homo benè utitur suâ virtute, Deus secundùm superexcellentem virtutem, excellentiùs operetur.* Sed quæ debet esse ante alias omnes hæc dispositio? audistis ex ipso textu. Debet esse Oratio continua. *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini. Orantes omni tempore.* Ecce medium desideratam consequendi perseverantiam. *Ut digni habeamini*, ecce finis. *Et ideo* pergit Sanctus Doctor, *postquam aliquis est justificatus per gratiam, necesse habet* (notate necessitatem tam expressam, de quâ loquimur) *necesse habet à Deo petere prædictum perseverantiæ donum, ut scilicet custodiatur à malo usque ad finem vitæ. Multis enim datur gratia, quibus non datur perseverare in gratiâ.* Inferamus ergo, Deum egisse nobiscum, quemadmodum olim solebant Insularum Balearium incolæ, qui, ut filios suos artis jaculandi peritissimos redderent, nunquam in manus panem ipsis dabant, sed supra trabis alicujus summitatem ponebant; porrigendóque illis arcum cum sagittis, jam per ætatem ad eum tractandum idoneis: Ecce hîc panis, inquiebant, si eum vultis, agite ut in terram cadat. Videte, an non, sicut dixi, eodem modo etiam nobiscum agat Deus. *Parâsti in dulcedine tuâ pauperi Deus*, clamat Propheta, O Domine dulcissimam misericordiam tuam ab altissimo Throno tuo omnibus pro salute suâ indigentibus paratam tenes; Orationis arcum porrigendo nos identidem extimulas, ut plus ejus plusque ad nos ex alto cadat, ope continuarum precum, quas eò jaculamur: eaq; causâ nunquâ eas, ut sagittas jaculari desinâ. *Clamabo ad Deũ altissimũ, Deum, qui benefecit mihi, clamabo*

Gen. 2. 16.
Sylv. Maur. de act. hum. q. 33. n. 10.
Job. 12. 3.
S. Th. 1. 2. q. 114. ar. 9. in 3.
S. Th. 1. 2. q. 114. ar. 6. in 5.
S. Th. 1. 2. q. 109. a. 10. 6.
Matth. 7. 7.
Psal. 67. 11.
1. Tim. 2. 4.
Jacob. 1. 5.

mabo, ad obtinendam in bono perseverandi gratiam, *ad Deum, qui benefecit mihi*, qui mihi incipiendi donum dedit.

XII. Videte igitur, an fion orare DEUM necesse sit. Adeò necessarium est, ut absque hoc medio potissimos DEI favores, præcipuè illum omnium aliorum excellentissimum, id est, mortem piam, non sitis obtenturi. Quapropter nemo hîc seipsum decipiat. Deus hanc legem tulit, *petite & dabitur vobis*, nec propter vos eam mutabit. Et si hoc pretio salutem dilectioribus Sanctis suis vendidit, considerate an absque illo unquam impijs sit daturus. In hoc puncto decreta semel lata dispensando non immutat Sphæræ cælestes, Stellæ, omnésque cæli unanimiter parati sunt pleniſſimo copiæ cornu saluberrimos suos in nos mortales derivare influxus; sed hoc pacto, legem influxuum ordinariam non transgrediendi. Velletisne ergo vos soli eos cogere ab hac lege deriviare? domus suas mutare, pervertere cursum, novásque orditi vias? temeritas foret intoleranda. Id ipsum peccari potest in casu nostro. Deus, non est dubium, ad omnes salvandos paratissimus est, ideoque promptissimus est ad gratiarum suarum influxus, omnibus quoque communicandos, sed hac conditione, ut incessantes pro his ad se preces fundantur. *Si quis vestrûm indiget sapientiâ, postulet à Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.* Quare an non ille, qui salvari desideraret, nec Deo precibus supplex fieri vellet, injuriam faceret illi? an non ei resisteret, publicis præter morem legibus se subtrahendo, privilegiáque, non tantùm absque meritis, sed etiam sine necessitate exigendo? Difficile est, objicietis mihi, inficiari, Deum non saltem aliquando hujusmodi concessisse gratias. Hoc Deus scit, an similes in casu nostro alicui unquam impertiverit: hoc est, an unquam, in qua plurimum situm est, perseverantiam finalem dederit. Sed concedamus salvâsse Deum aliquando hominem absque oratione, illum, qui se Deo orando commendare potuisset, nec tamen fecit, Ergo idem vobis præstabit Deus? Solent aliquando Victores non per civitatis portas, sed per effractos introduci muros, viâque insuetâ, nec vestigijs alijs unquam tritâ, triumphalem celebrare ingressum. Hinc ergo præsumetis eodem modo Deum vobiscum acturum, ita, ut dum aperta patet porta, per quam alij intrant in civitatem, vobis è diverso planè novus paretur accessus? An non videtis, hoc esse tentare Deum, quantò magis insolita, tantò magis inconvenientia petendo miracula? Oratio igitur necessaria est pro vitâ æternâ consequendâ. *Oportet semper orare & non deficere.*

XIII. Verùm fortioribus adhuc vos urgebo argumentis. Oratio non solùm est, ut dixi, medium necessarium pro salute æternâ consequendâ, sed, quod plus est, aliquando est medium unicum, ita ut non aliud, quàm hoc supersit, nos ab æterno in Orci ba-

barathrum præcipitio præservandi.

Job 19. 20. *Derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos*, dicebat Job; quasi diceret, peccatorem (qualem ipse undique ulceroso & fœtente corpore repræsentabat in fimo) peccatorem dico ob vulnerum suorum multitudinem, pessimorúmque habituum fœtorem eò miseriæ deductum esse, ut nihil integrum & sanum ipsi reliquum sit, præter labia, quibus se Deo precibus commendare licet. Cæterùm ob pœnam culpæ etiam solitâ ordinariæ gratiæ provisione privatur, ita tamen, ut si ad Deum exorandum sua moverit labia, eam sit consecuturus; si verò ea muta & immota manserint, sine veniæ spe pessum iturus sit. *Derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.* Quid nunc ergo amplius dici potest? Hoc nostro Seculo in magnâ quadam urbe, pessimâ invalescente consuetudine, certis quibusdam liquoribus homines intoxicandi, opportunè judicatum fuit, primariarum Platearum angulis affigere certum quoddam antidotum contra tam lethale virus inventum. Optarem ego non solùm ad omnia platearum capita, sed imis omnium pectoribus salutarius imprimere monitum, quod est solum illud antidotum, plurimis in rebus animæ desperatis residuum, id est, Oratio: deinde hoc non contentus item ad omnium fenestras, similíque tono, qualem tuba illa per totum terrarum Orbem extremo die editura est, clamarem: Detractores, Vindicativi, Usurarij, Sensuales, in peccatorum veterno obstinati, Orate, Orate, Deum incessanter precamini, ut à peccato vos liberet: ut itam dometis, proprias spernatis utilitates, animásque vestras ex carnalium voluptatum volutabro eripiatis, absque hac oratione sperari vix potest, vos pro salute vestrâ quidquam boni facturos. *Nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat, nequicquam terrena labis vincere conamur errores.* Ita definivit S. Innocentius Papa scribens ad Concilium Carthaginense. Et quod ita res se habeat, auscultate.

V. Bellarm. Tom. 4 l. 2. c. 14.

ap. S. Aug. ep. 91.

XIV. Certus quidam Adolescens, nomine Pacco, pœnitentiâ peccata sua expiaturus, Scetes desertum ingressus, post plures inibi annos transactos, tam atroci carnis tentatione impetitus fuit, ut desperans sibi ipsi mortem inferre statuerit. Dicebat insanus secum ratiocinando. Omnino satius est semel vitam finire, quàm eandem prolongando solùm augere damnationem. Sicque ratâ fixáque voluntate fauces cujusdam cavernæ adit, eâ intentione, ut ab egredientibus sub vesperum duabus hyænis, quas ibi latitare noverat, in frusta discerperetur. Et jam planè nudus aliquo tempore adventum illarum operiebatur. Et ecce bestiæ illæ odore corporis humani, cujus sunt cupidissimæ, ineseatæ, ingenti cum furore accurrunt, sed vix attigerant hominem, statim mansuetæ ad ejus se provolvunt pedes, illósque non secus ac duo catelli molliter lingere incipiunt. Hoc prodigium Monacho tantos addidit animos, ut receptis indutus vestibus, quasi triumphabundus magnâ cum lætitiâ ad

an-

antrum suum redierit. At Dæmon non abscesserat, sed ut misero magis illuderet, tantisper se subtraxerat. Quare magis, quàm unquam antè, primis eum tentationibus aggreditur; in formâ Æthiopissæ illi apparens, adeò ut Eremicola in pejorem, quàm unquam antè desperationem adactus fuerit. Quare iterum foras egressus, certus velocissimè vitam abrumpere, videt aspidem in arenâ latentem; quam mox arripit, pungit, & ad magis veneno nocendum irritat, magnóque animo nudo applicat pectori. Verùm aspis solidæ crudelitati non indulsit, imò ne offendi quidem visa est: quare dum ignorans, cælo indignatus, queritur, eccur fugientibus adeò prodigè acceleraret mortem, quærentibus verò adeò parcè eam negaret? vocem audit ab alto clamantem: quid tibi miser imaginaris, à te viribus tuis posse tentationes superari? Deum roga, Deum precare, & quando cognitâ vilitate tuâ omnem in Deum spem collocaveris, nunc palmam reportabis. Quâ voce tantâ mens Monachi instructa fuit luce, ut ad debellandos Dæmonis insultus non aliud magis expediens cognoverit medium, quàm continuam Orationem; quâ ille quamprimùm se munivit, & deinceps nec toti Acheronti cessit. Vos verò interim perpendite quæso, veráne sit hæc mea doctrina? An Deus non primâ vice miserum hunc Anachoretam, tam terribilibus potuit liberare impugnationibus? & tamen non liberavit: sed potiùs tria voluit patrare miracula, quæ fuêre: primò ab hyena rum illæsum servare dentibus, deinde ab Aspidis custodire veneno, denique è cælo ipso illum alloqui; potiùs quàm unum solum facere miraculum, quod tamen omnium fuisset majus, hoc est, absque præmissâ ferventi oratione illum liberare. Quisquis calorem ad indispensabilem orationis necessitatem, quâ omnes indigemus, probationem desiderat, illum aut Fide, aut ratione carere dixero.

II.

XV. Fateor quidem hanc legem aliquibus duram visum iri, si Oratio, quam ad salutem consequendam est necessaria, non etiam tam efficax foret. Sed mactanimis estote, videbitis enim efficacissimam esse: vis ejus & energia à tribus dependet capitibus, à me nunc exponendis. Primum videre est ab ipsâ Orationis naturâ, quæ ad id ordinata est, ut alterius animum adid, quod petitur, elargiendum inducat, nec aliam ob causam, quàm quòd rogatus sit, desiderata concedat. *Domine non confundar, quoniam invocavi te*, inquiebat Propheta. Domine, quantumvis nullis polleam meritis à te aliquid obinendi, solus hic tamen supplicis, ad pedes tuos provoluti, titulus ad quidlibet à te sperandum mihi sufficit. Quodnam equidem aliud in miseronaufragante requiritur meritum, ad opem in præsentissimo suo periculo impetrandam, quàm eandem clamore supplici exposcere? erirne aliquis cordis adeò crudi, qui pro porrigendâ naufrago tabulâ aliquid præterea exigat? Ipsa etiam bruta ani- *Ps.30. 10.*

malia, quando agitata apud nos videntur quærere refugium, ad opem sibi ferendum quasi nos cogunt: unde Athenienſis inhumani illius Senatoris nomen perpetuâ notatum manſit infamiâ, quòd paſſerem fugientem ab accipitre & in gremium ſuum advolantem, etiam ridendo rejecerit. Quare quomodo tale quid in corde Divino nobis imaginabimur, quale ſi in homine reperiremus, omnino creaturâ rationali indignum ſentiremus? *Rogationem contribulati ne abjicias*, inquit Eccleſiaſticus. Unde quomodo quis ſibi perſuadeat, quando non viliſſimum aliquod animalculum, ſed Anima immortalis, toto Mundo corporeo præſtantior, ad optimum ſuum recurrit Dominum, ut, à quibus jamjam deglutienda eſt, Inferni faucibus ſe liberet; illum, cùm amicè deberet eam amplecti, potiùs velle infeliciſſimæ merita rigido ſubjicere examini, nec precibus, nec lacrymis ad ſe fuſis contentum, inſuper præſtita exigere obſequia? fallimini, fallimini. *Invoca me, eruam te*; & hæc invocatio, ſubjungit Deus, adeò meam devinciet Bonitatem, ut inter invocationem, & opem nullum temporis ſpacium relinquatur. Imo petitionem ſuam, antequam finierit, benignâ jam manu ſignatam ſentiet. *Adhuc illis loquentibus ego audiam*, & ratio eſt, quia *meritum innititur juſtitiæ*, ait S. Thomas, *ſed impetratio innititur gratiæ*: absque hoc, licèt ſuſtinere voluerimus ad Orationis efficaciam orantis etiam prodeſſe merita, his non careat, quicunque ob eam, quam habet de Deo, æſtimationem ad precandum ſe accingit. Imò ipſa Oratio (ut bene notavit Angelicus Doctor) Dei familiaritatem, quod eſt grande meritum, nanciſcitur: unde magna eſt differentia inter preces, quæ Deo, & illas, quæ homini ſupplices offeruntur. Ad hominem ſupplicandum oportet jam ejus frui familiaritate; ad Deum verò exorandum hæc non requiritur; ipſa enim Oratio nos ejus reddit amicos. *Ipſa oratio quæ ad Deum emittitur, familiares nos Deo facit.* Quippe Oratio eſt mentis in Deum elevatio, per fidem; & elevatio voluntatis per fiduciam.

Eccl. 4. 4.

Pſ. 49. 25.

Iſ. 65. 24.

S. Th. 2. 2. q. 83. ar. 16. ad 2.

S. Thom. opuſc. 2. p. 2. c. 2.

Pſ. 129. 3.

XVI. Alterum caput, à quo Orationis efficacia dependet, validius, eſt promiſſio à Chriſto facta, eáque toties in Evangelio confirmata. *Petite & accipietis; quærite & invenietis, pulſate & aperietur vobis; omnis enim qui petit, accipit.* Deus, quia pauper eſſe non poteſt, avarus etiam eſſe non poteſt. Sed ſi per impoſſibile in aliquo caſu ſumma Dei Bonitas unquam ſe diffundere poſſet invita, ei, qui ſe ex animo invocat, adeò devincta eſt, ut omnem liberaliſſimè donandi difficultatem ſuperaret. Unicum Dei verbum à tot ſeculis, inter exiguæ aranæ littora, conſtrictum tenet mare; ingentem hunc terræ globum ſuipendit in aëre, nunquam huc usque loco ſuo motum. Adeò rapido concitat cælos curſu, ut intra unius horæ ſpacium plus quàm quadraginta duos milliarium conficiant milliones; multò plura ſimilia absque numero patrare poteſt miracula, & non

Pſ. Luc. 11.

2. Tim. 2. 13.

pote-

poterit supplici alicui creaturæ suæ, post toriteratas promissiones, facere eleemosynam, quámque, ut à se peteret; toties suasit, præcepit, rogavitque? Qui de Orationis efficaciâ dubitat, jam fidem negavit, quia aut dubitat, an DEUS promiserit à se nos exaudiendos; aut, an ei promissa servandi potestas sit, ita ut major viribus suis debito solvendo se obligârit. Cùm tamen nemo ignoret, verbum Dei non esse verbum alicujus Regis, sed verbum DEI, hoc est verbum, cui resistendo nulla in terris est Ps. 113. 3. potestas. *Omnia quæcunque voluit, Dominus fecit.* Ex alterâ parte, quid causæ movere divinam potest Bonitatem non standi promissis, cùm de possibilitate servandorum sit certissimus? Fingite casum hunc impossibilem, promissa sua DEUM infringere: absque ulla comparatione major foret ejus jactura, quàm nostra. Quid nos miseri perderemus vermiculi; si datam ille nos exaudiendi falleret fidem? Perderemus bonum aliquod finitum, cujus tantùm capaces sumus. DEUS verò perdendo infallibilitatem suam, bono privaretur infinito adeoque perfectionem perderet infinitam, imò, ut meliùs loquar, perderet ipsum Esse DEI. Quam ob causam ut probaret S. Paulus Deum fidelem esse, ad omnes dixit, DEUM seipsum negare non posse, *Seipsum negare non potest.* Quoniam nos quidem fidei nostræ deesse possumus, non desinendo esse qui sumus; DEUS verò fidem suam labefactare non potest; quin desinat esse, quod est. *Ego sum veritas.* Saltem indubitatum est, quòd suam frangendo nos exaudiendi fidem, statim suâ privaretur gloriâ, qui est unicus extra se operandi finis. Et quòd ita se res habeat, auscultate. In Judicio particulari, ab unoquoque post animæ ab hoc Mundo egressum subeundo, dabit, ad ostendendum Bonitatis & Justitiæ triumphum (*ut vincat cum judicârit*) dabit inquam cuique sui defendendi locum, & ad proferendas excusationes animabit. *Narra si quid habes ut justificeris.* Nullus tamen nocens animum respondendi habebit. *Omnis iniquitas oppilabit os suum.* Sententia à Christo ferenda adeò clara erit, ut omnium obmutescant ora. Non autem talis appareret, si pro defensione suâ, liberalia sibi promissa non servata corâ ipso Judice possent allegare Impij. Moram, moram nobis date (tunc dicerent Reprobi) an non nobis dictum fuit, pro salute nostrâ acquirendâ. *Omnia quæ orantes petitis, credite, quia accipietis; & evenient vobis?* Et ecce, petivimus infelices, sed in vanum. Et in solennissimo illo Extremi diei judicio, quomodo auderent Angeli, quatuor Evangelij volumina, ad roborandam ob Sacrarum illarum Paginarum violationem damnandorum, causam proferre; si totidem in contrarium, ex his ipsis libris, possent adferre assertiones, non considerando, quis eas promulgaverit? possentque objicere. Hi sunt ipsimet libri, è quibus tales nobis inculcatum fuit; oraremus, precaremur, pulsaremus, Patrem cælestem pro æternâ salute nostrâ invocaremus

Is. 43. 26. Ps. 106. 42. Marc. 11. 24. Math. 7. 7. &c. Marc. 11. 24. Luc 11. 9. &c. Joan 14. 13. &c.

remus, eam nos certò obtenturos : & heu decepti sumus. Oporteret in tali casu, Angelos, utpote honoris & gloriæ Domini sui Zelosissimos, omnium ab eodem dictorum abolere memoriam, & potiùs, quàm unum Evangeliorum codicem in lucem producerent, omnes simul quatuor communi totius Universi incendio devorandos, inque cineres redigendos permittere. Videtis itaque, sicut certum est, non tantùm non posse diminui Esse DEI, sed nec simplicis, quem habet de gloriâ suâ, Zeli jacturam pati, ita certum est similiter, nec Orationem ritè peractam suâ posse carere efficaciâ. O Insana hominum corda, quæ tam audacter fragili & fractæ innituntur arundini, id est, mutabili & fallaci hominum promissioni, monti verò integro, qui est ipse DEUS, eorúmque se præbet, sustentaculum, fidere pertimescunt. *Factus est mihi Dominus in refugium & Deus meus in adjutorium spei meæ.*

Ps. 93. 22.

XVII. Optimum tamen adhuc mihi restat argumentum, qui est fons tertius, ex quo salubris Orationis scaturit efficacia. Hæc sunt Christi merita, omnibus nobis velut fratribus suis minoribus, concessa. Qui alium meliori modo vult securum reddere, non verbis tantùm & datâ syngraphâ contentus est, sed insuper aliquod pignus tradit. Simili modo egit Dominus noster. Sciens ille hominem naturâ supiciosum esse, & pronum ad dubitandum, ut ipsi omnem de se non exaudiendo dubitationis ansam tolleret, voluit, post tot tantásque, quas ab unigenito Filio suo fieri voluit, promissiones, voluit, inquam, immobile securitatis pignus relinquere. O quale pignus! Charissimi, o utinam illud cognosceretis; sunt utique omnes ipsiusmet unigeniti Filij Dei cruciatus, omnes sudores, omnis sanguis, omnes, ut paucis absolvam, divinæ & humanæ, quas exercuit, operationes. Immensas has Divitias optimo animo nobis cessit Pater cælestis in artham certissimam nunquam patiendi repulsam. Quamobrem respondete mihi, quid est, quòd Orationi diffidat? an ideo quòd nullum meritum in vobis dignum exauditu appareat? Sed quæso adeste animis: omnia JESU Christi merita vestra sunt; dico, vestra: quia ob strictissimam, quam membra habent in quovis corpore cum capite conjunctionem, sequitur etiam in mystico Ecclesiæ corpore, opera JEsu Christi, non tantùm Christi, sed etiam nostra ipsorum opera à Patre æterno æstimari: id quod adeò verum est, ut S. Thomas hanc ob causam probaverit, potuisse Christum operibus suis non solùm salutem nobis impetrare, sed etiam illam mereri. Quia dum opera illa considerantur velut sua, & nostra, moraliter unus idémque operans, meréns que æstimatur. Ideóque si merita JEsu Christi, quasi nostra uniuscujusque propria à Patre cælesti habentur, cur dicitis, Charissimi, vos in Oratione meritorum vestrorum defectum extimescere? sufficit nolle vos à tanto capite peccato ullo mortali separari, ne subitò tanquam membra mortua rejicia-

S. Th. 1. q. 48. ar. 1.

ciamini. De cætero, O beatos vos! Nihilominus omnia, quæ hucusq; attuli, non sunt præcipua, quæ ad animos vobis addendos sufficiant. Non enim Pater æternus solùm merita unigeniti Filij sui orantibus pro pignore & cautione assignare voluit, sed etiam eundem Filium suum nobis obsidem reliquit. Quid hîc amplius desiderari potest? Potest equidem Pater aliàs ditissimns gemmarum propignore relictarum jacturam patienti ferre animo; at filium unicum pro securitate oppigneratum perdere, quo tandem feret animo? Atqui hanc Christus hodiedum in Sacris Altaribus nostris repræsentat personam, quam ad finem usque Mundi sustinebit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Et hæc omnia non sufficerent ad fluctuantes nostros in Oratione animos confirmandos, ita ut faciliùs sit imposterum avernali inimico è pectore cor nostrum, quàm è corde confidentiam evellere. Sola Christi merita tantum ad preces nostras exaudiendas nobis jus tribuunt, ut quasi non ampliùs titulo misericordiæ, sed justitiæ, quas volumus, gratias à Patre petere liceat. *In justitiâ tuâ libera me.* Quid ergo erit quantíque valoris, si ad personalia Redemptoris merita (spectata etiam ut merita nostra) ipsamet etiam Persona accedat? quid excelsius à Deo flagitare possumus, quàm illum, quem habemus in manu nostrâ, Jesum Christum? Neque etiam Christus amplius facere poterat, ut fieret nobis is, quem se modò nominat, *Deus Spei*, quam ut eandem confidentiam non tantùm super verba sua, sed etiam super propriam fundaret personam: adeóque quasi captivum se intra Altarium nostrorum Sacraria, útque securitatis obsidem in quotidiano precum nostrarum cum Patre æterno commercio se sistit, quas propterea semper cum hacce terminamus clausulâ: *Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum.* Nunquam enim hæc non exaudiri potest. *Amen, amen dico vobis: si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.*

XVIII. Tribus ergo hisce fundamentis sustentatur Oratio: quæ ad instar celeberrimæ scalæ Jacob à terra ad cælum usque pertingens, idem generoso aggreditur animo, ut fieri consuevit in munitionum & arcium assultibus, quibus paciscendo sese dedere hostibus, ignominiosum videtur *Oratio piè Deo vim infert.* Audax hic fortè videretur loquendi modus, si non fuisset: *Dimitte me* (quondam dicebat Moysi, dum ab eo pro obtinendâ Hebræis rebellibus veniâ ardentissimis urgeretur precibus) *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos.* Non alitet, quàm nonnemo in rixa cum alio, cùm ab accurrentibus, ad dirimendos jurgantes, impeditur, exclamat: sinitè ut proditorem istum, medio tollam. Nihilominus Moysi orare non cessans DEUM placavit, vicíque. *Dei potentiam*, inquit S. Hieronymus, *servi preces impediebant.* Id quod tantopere vim & efficaciam attollit Orationis, ut quid sublimius

dici possit, non appareat. Si enim magnâ cum cautelâ legibus humanis permissum est servis, supplices Dominis suis offerre preces, aurésque rogando fatigare; quàm mirabile non erit, DEI Tribunal tam benevolum omnis generis etiam violentas servis suis permittere preces, quin imò tanti roboris & efficaciæ, ut quasi in conflictu aliquo Omnipotentiæ vim inferant, superéntque? Sed quid refert? Interim de Oratione verificatur, quod olim Jacobo ab Angelo dictum, qui similiter ab eo luctando vinci volebat: *Contrà Deum fortis fuisti.* Certus quidam Milo ob insolitum corporis robur inter antiquos famosissimus, ubi manum in pugnum strinxerat, neminem earum reperiebat virium, qui illam sibi diduceret. Una tamen fuit persona, illi imprimis chara, quæ summâ cum facilitate ejus manum aperuit. Cui unquam tantus esset animus, ut DEUM Omnipotentem, etiam invitum, ad manum suam aperiendam cogeret, si ille nollet? etiam cogitare quid simile, temeritatis foret. Verùm ille ab eo, qui eum supplex rogat, vinci desiderat. Quare millies tam ad amicam erga se violentiam adhibendam invitat, varijsque in casibus omni studio repugnantem, resistentem & obduratum se simulat, quò nobis occasio relinquatur certo quodam modo vi ad preces nostras eum inflectendi. *O mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis.*

Gen. 32.

Matth. 15, 28.

XIX Quapropter quid Oratione ad Deum fusâ efficacius desiderari potest? plus efficit apud Deum Oratio, quam ipsamet precantis merita, quàm ipsa amicitia; quod nec merita, nec amicitia evincunt, sola sæpissimè Oratio obtinet. *Etiam ea, quæ non meremur, orando impetramus*, clarissimè docet S. Thomas: imo certo quodam modo plus valet Oratio, quàm Sacramenta: ipsa enim effectus suos habent determinatos, intráque certos limites restrictos; Oratio verò valet ad omnia, ad tantúmque se extendit, quantum Omnipotentia divina se extendit. Adeóque Orationi soli gratia summi illius doni consequendi reservata est, quod est, ut supra intellexistis, perseverantia Finalis, quæ in totâ Scripturâ nulli alij operi pio promissa legitur, quàm Orationi. Favorabilis necesse est ut sit ventus, qui salvos in portũ nos deducat: an non ita est? *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Ecce igitur, cui Favonius ille infallibiliter promissus est: nimirum postulanti; *Si vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris quantò magis Pater vester de cælo dabit Spiritum bonum petentibus se?*

S. Thom. 2. q. 114. ar. 9. ad 3.

Ps. 142. 10.

Luc. 11. 13.

XX. Quis nunc auditis hisce Veritatibus, non miretur summopere supinam, tot peccatoribus comunem, negligentiam, qui ne quidem semel per diem, imò neque fortè per mensem, se Deo precibus suis commendant? An non hoc est sua sponte velle infelicem esse? tam facili ab omnibus se liberandi malis non uti remedio? Abassinorum Imperator nunquam sibis supplicantibus faciem solet ostendere, sed tantùm, idque exinsigni gratiâ, modo pedem aliquem, modo

modo manum. Quod si idem nobiscum faceret Deus, nihilominus toto die submissis miserias nostras precibus illi repræsentare deberemus. Denique cùm in omni loco, omni horâ & tempore benignis non solùm Deus se invocantes aspiciat oculis, sed etiam invitet, minetur & imperet, ne ab Oratione desistamus, nos, nonscio, quâ sopiti torpedine, & attoniti, oblatum spernimus accessum, potiúsque obstinati fame mori; quàm eleemosynam petere malumus, & quid aliud humana exspectat pigritia, quàm sui ipsius confusionem? Deum velle plus boni nobis conferre, quàm accepture velimus! Deum magis desiderare nos è malis eripere, quàm nos eadem evitare cupiamus! *Erubescat humana pigritia*, inquit S. Augustinus, *plus vult ille dare, quàm nos accipere, plus vult ille misereri quàm nos à miseriâ liberari.*

Serm. 11. de Verb. Dom.

XXI. Verum est, multos sibi persuadere intrando diebus Dominicis Templũ coram Altari majori flectentes se preces persolvere. Sed quæso, quæ potest hæc esse Oratio? Populi tem unum inflectere more supplicantis, alterum more illudentis erigere? in omnes Templi angulos conjicere oculos; intercisa aliqua ruminare verba: subinde etiam tergum obvertere Altari, in quo, ceu solio, Christus residet? Si pauper quispiam tali schemate, aut obvertendo tergum, aut hinc inde respiciendo à vobis peteret eleemosynam, illámne tam facilè illi porrigeretis? An non vos modis absque comparatione multò ineptioribus pejoribúsque similem à Deo eleemosynam petitis? Quæ Orationis species hæc vobis videtur, solâ labiorum superficie terminata? *Illam Orationem Deus non audit*, inquit S. Gregorius, *cui, qui orat, non intendit.* Oratio secundùm omnes, *est elevatio mentis in Deum.* Non est igitur sola linguæ se moventis, aut manuum corollam precatoriam terentium operatio; est spiritûs simul, & cordis operatio. Si filiorum aut fratrum vestrorum quispiam, si maritus vester, in periculo ab Judice mortis sententiam accipiendi versaretur, an adeò frigidè tunc Principem rogaretis sicut modò Deum deprecamini, ut ab Orco vos liberet, à quo, quotiescunque mortalis culpæ estis Rei, nonnisi duobus distatis digitis? Credo hoc unum è majoribus inter damnatos Christianos malæ conscientiæ fore tormentum: videre quàm facilè salutem æternam consequi potuissent, petendo à Deo gratiam, ab isto cessandi lusu, hoc illúdve injustum restituendi lucrum; illas interim stridi blasphemias, talem cùm tali ineundi pacem, illud infame tollendi commercium, & nihilominus tam parum pro salutis suæ securitate operis negl exisse. Non ita pridem nobilis quidam Flander in Hispaniâ in carcerem conjectus fuit, cui limæ ab amicis, aliáq; rumpendis compedibus ad capiendam fugam, instrumenta submissa fuére. Verum quia limæ aliáque frangendis vinculis supellex citharæ aliíve instrumento musico inclusa erant, infelix ille vir non advertit; quare tam opportunâ uti occasio-

Luc. 16. 13.

casione nesciens in ferali pegmate capite truncatus fuit. Ah miseri peccatores, qui à Deo omnia ad diffringendas compedes vestras necessaria accepistis instrumenta, quasi suavissimæ inclusa testudini, hoc est, in tam facili Orationis medio, & tamen uti illo ipso non dignamini! Si nobilis ille opis sibi allatæ, cavo inclusæ ligno, aliquam habuisset cognitionem, putatísne illum eâdem usurum non fuisse? Nihilominus vos, qui ex ore meo audistis, quanta sit necessitas, quanta ad obtinendam Dei gratiam, perseverantiam, Cælum, omniáq; bona, Orationis efficacia; audebitis adeò insipienter negligere; diceréq;, vobis pro precibus ad Deum fundendis tempus non suppetere, aut vos modũ precandi ignorare? sed quid erit tandem, quando non tantùm caput in fatali theatro, sed animam æterno gehennæ rogo adjudicatam intueri oportebit? Una media hora, si obtinerí posset in avernalibus hisce flammis orandi Deum, quàm preciosa foret? hæc tamen post tot seculorum myriades expetita, nunquam concederur. *Desiderium peccatorum peribit.* Ps. 111. 10.

XXII. Quare antequam hinc discedamus, Charissimi, quod tandem nostrum erit decretum? Hoc esto, Patrem cælestem audire, eúmque imposterum frequentissimè invocare. Ecce suavissimum ejus alloquium? *Ergo saltem amodo vocame, Pater meus tu es.* Jerem. 34.

O quàm legitima, post tot allata necessitatis & Orationis efficaciæ documenta, Consequentia: *Ergo saltem amodo.* Saltem hodie & imposterum. Deberemus quidem semper velut pauperes miserabilésque ante Divinæ fores Misericordiæ nostras exhibentes miserias, ejusque implorantes opem, stare; at velut fugitivos, Divini obsequij propriæque utilitatis nostræ hostes, comparere nos tæduit. Saltem ergo nunc, saltem in futurum compareamus. Parvo illo vitæ nostræ residuo, quantulumcunque erit, præteritam compensemus negligentiam. *Saltem amodo voca me*: nullum sit, quod vos à vocet, impedimentum. *Ne impediaris orare semper.* Simillima vult esse in parte Oratio respirationi, ut sit continua: *ne impediaris orare semper.* Neque negotia, nec cura familiæ, neque itinera, neque somnus, nec amici, nec recreationes, respirationem impediunt; ita nec etiam opem à Deo petendam morari, debent. *Sine intermissione orate.* Adeò quemedio tam valido æquè ac suavi salvati gratias agentes benedicemus Dominum, qui tantâ cum benignitate nunquam à Throno suo preces nostras, nec à precibus nostris gratiam suam, & favorem amovit. *Benedictus Deus, qui non amovit Orationem meam, & Misericordiam suam à me.* Eccl. 18. Jacob. 4. 3. Thes. 5. 17. Ps. 65. 21. Orat. 30.

DISCUR-

DISCURSUS III.

De Conditionibus ad Orationis efficaciam requisitis.

I. MAgnes chalybe notæ melioris armatus eâ virtute pollet, ut clavum muro infixum quandoque ingenti vi ad se trahat : ille tamen ipse rubiginoso munitus ferro adeò debilis est, ut vix acum à terrâ attollat. Eadem prorsus est Orationis conditio: ipsa convenientibus sibi prædita conditionibus, omnia potest efficere; his verò destituta, omnino parùm valet. Non tamen ideo, quòd vos petatis, & nihil obtineatis, ejus precium minoris est æstimandum. Vestrâ id culJacob. pâ accidit. *Non accipitis, eò quod malè* 4. 3. *petatis.* Inquit Dominus ore S. Jacobi Apostoli, rubiginosum cor vestrum omnem Orationi à vobis oblatæ vim aufert, adeóque enervat, ut tandem insitam sibi attrahendi naturam planè deperdat. Quare necesse est, modum bene orandi addiscatis, ut preces vestræ eo, quod ritè ad Deum fusæ habent, valeant precio & robore; id est, ut ita dicam, ipsum vinciant Omnipotentem.

II. Deus adeò ad nobis benefaciendum propendet, ut aptissimè à S. Ba-Orat. silio de Seleucia fœminæ parturien-30. ti comparetur, quæ non solùm libentissimè ventris sui fructum in lucem profert, sed angitur, & dolet usque dum illum enixa fuerit. Quare si precibus nostris locus non detur, id Deo nunquam attribui potest; necesse est, ut à nobis proveniat ipsis, ex uno trium horum capitum nunc à me explicandorum. Aut orantis, aut orationis, aut modi orandi culpâ & defectu.

III. Primò quidem id provenit culpâ supplicantis. Capitis reus, etiam inter mortales, antequam pro obtinendâ Principis gratiâ supplicem porrigat libellum, læsæ debet satisfacere justitiæ. Hinc miser ille, qui à Tiberio Imperatore ad finiendas carceris sui molestias aliud præter mortem non petijt, pro responso accepit: *nondum mecum in gratiam rediisti* Quodsi ergo non est permissum delinquenti, antequam in Domini sui aliquam recipiatur gratiam, coram illo comparere, & ne quidem ut mori liceat orare; quomodo licebit peccatori actuali Divinæ Majestatis læsæ reo, in conspectu Principis Omnipotentis comparere, & ab eodem vitam, & æternam quidem, rogare, priusquam ipsimet tam tremendæ Majestati aliquo usque satisfecerit, quam hactenus vilipendere non cessavit? Sed advertite rem miram! est non nemo in patriâ suâ, qui ad sedandam carnalis concupiscentiæ rabiem sibi prædo-

minantem, nec ætati, nec statui, nec sexui, neq; illibato Virginitatis flori parcit; imò quâ est protervia, quem nec proprio maculam afferre sanguini pudet, quique instar lupi, stragi, quam famelicæ ejus possint deglutire fauces, semper major inhiantis, quod dentibus non valet discerpere, insatiabili oculo desiderióque devorat. Alius est, qui usuris, exaggerato pretio, mendacijs, perjurijs, imposituris omnem pauperibus substantiam exprimit, & tanquam lapidum jactatione, ac baculi ministerio decidere cogit lucri fructus, quos solius ope manûs ab arbore colligere non potest. Erit alius, qui totos dies æstuans irâ, nomen Dei blasphemat, imò quandoque, tantùm ut alijs animosus videatur, mille injurijs tantum Nomen, absque ullâ mentis effervescentis commotione, proscindit, & fine ullius in cælo Sancti respectu, tam domi, quàm foris, majori, quàm Diabolus ipse, si & ipse linguæ organo instructus esset, vocis insaniâ debacchatur. Nihilominus omnes istius similisque farinæ homines vadunt ad Ecclesiam: Sed quo fine? ut ibi suas persolvant preces, id est, supplicem necessitatum suarum libellum porrigant Altissimo. Sed quæso vos, paulò lentiùs festinate: An priùs ob tam enormia scelera Principi vestro reconciliati estis? num sacrâ exomologesi peccata vestra expiâstis? num propter eadem in corde vestro compuncti estis? an saltem perperam admissorum veniam petijstis? nihil minus. Itur enim ad Ecclesiam, ut amatorijs oculis alienæ formæ delibentur; vel ut ipse adiens oculorum ejusmodi objectum sit; eo loco peccata multiplicando, ubi calidissimis lacrymis forent deflenda. Deinde tamen querimini, Deum vobis suas obturare aures? Cor vestrum tali rubigine obsitum est, ut omnem orationi vim & virtutem auferat. *Nos iniquè egimus & ad iracundiam provocavimus, idcirco tu inexorabilis es.* Divinam priùs Justitiam placare oportet; aliquâ eidem satisfacere pœnitentiâ, deinde Misericordiam invocare. Antoninus Imperator, ut solus regni teneret habenas, Getam fratrem suum, optimum Principem, & quidem in Matris ipsius-met sinu, occidit. Quod si postea novus ille Cainus, rubentibus adhuc sanguine fraterno manibus, aliquod aliud donum, aut gratiam petiturus, rursus se Matris etiamnum lugentis conspectui obtulisset, creditisne aliquid ab eâ obtenturum fuisse? & tamen crudiùs cum Deo se gerunt peccatores, dum manibus Divino illo, ad mundationem nostram effuso, Sanguine adhuc inquinati, æterni Patris tribunali non verentur se sistere, ejúsque gratiam & auxilium implorant, non recordantes apertissimæ ejus per Prophetam Isaiam factæ protestationis; à se, quantumcunque vociferentur, in tali statu non exaudiendos. *Cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt.* Ah crudeles! saltem priùs lavate manus, antequam DEI conspectui vos sistatis. Id consilium vobis dat pro tempore tali Apostolus, dicendo, *volo viros orare in omni loco,*

Thren. 3. 43.

Judith. 8. 12.

Isa. 1. 15.

1. Tim. 2. 8.

levantes puras manus. Si secus feceritis, ipsa vestra oratio contra vos clamabit. Quotidianâ docemini experientiâ, hominem fœtente halitu vos alloquentem, non solùm ingratum esse, sed talem etiam parere nauseam, ut quævis hora, donec discedat, mille vobis videantur anni. Jam judicate vos ipsi, quâ cum nauseâ Deus se in oratione alloquentes auscultare debeat Blasphemos illos, illos maledicos, illos nequam, perjuros illos, qui putrefactâ intus animâ omni momento horrendum exspirant halitum, infernali non absimilem mephiti. *Judith. 12. Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat.* Hoc idem est ac irati Elephantis se offerre conspectui, & quidem vestibus indutum rubris.

IV. Verùm ut non puteris his dictis omne me vobis velle præcludere refugium, indignis etiam à Divina Misericordiâ apertum, oportebit peccatores in duas distinguere classes. Prima est illorum, qui aut actualiter peccant, aut actualiter adhuc affectum ad peccata sua retinent. Secunda Classis est eorum, qui commissorum memoriam peccatorum aut abolevetunt, aut nunquam in eadem relabi firmissimè statuerunt. Primi illi actu ipso Dei amicitiam contemptui habentes, exaudiri omnino non merentur; atque de his præcipuè, quæ hucusque dixi, intelligi debent; imò quod diu ante in personâ similium expressit David, dicendo, *iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus,* quasi diceret, ut explicat Bellarminus: quòd si adhuc peccatum in intimo corde meo benevolo dignor intuitu, si probo, si amo, si, licèt foris non demonstrem, voluntatem rursus committendi habeo, quomodo orationem meam exaudiendam sperabo? *non exaudiet Dominus.* Quia non solùm Dei inimicus sum, sed insuper me esse gaudeo. Hujusmodi non sunt peccatores alij, qui quidem mali sunt, sed volunt desistere esse mali, fierique boni desiderant. His sicut obtinere non est negatum, sic nec rogare prohibitum est; quemadmodum neque Paralyticus ille, nec Publicanus, nec famosus Rex Manasses repulsam passi fuere: imò ipsos ut precibus suis importuni essent, Christus adhortatus est, quæ importunitas amicitiæ defectum supplet, eámque quasi superat, ut opportunè notavit S. Joannes Chrysostomus, quando dixit. *Non tam valet amicitia apud Deum, quàm oratio, & quod amicitia non perfecit, id perfectum est ab oratione.* Ratio dictorum est hæc; quia virtus orationis non fundatur in personæ orantis merito, sed in bonitate Dei, in ejus verbis & promissionibus; cui peccatoris indignitas, advertentis intra se peccatum, sed non sibi de eo complacentis, sufficienti non potest esse obstaculo. Unde quamvis conscientia tam tranquilla sit, ut nihil eam remordeat, summopere tamen conducit, qualemcunque occultam ex animo eradicare superbiam, ut tales, quales esse debemus, facilius à Deo exaudiamur. Imò vivacissimis profiteri verbis debemus,

S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 16.

Hom. 56. de Diverf

omnem in eo nos fiduciam collocare.
Dan. 9. 18. *Inclina aurem meam Deus meus & audi*, dicebat ad Deum Daniel, *neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.* Atque ita nobis dicendum est, qui tantò magis DEO confidimus, quantò magis nobis ipsis diffidimus.

II.

V. Verùm hic non est solus Orationis defectus. Id quod tanto cum ardore flagitabat David, fuit, ut oratio sua esset recta. *Dirigatur oratio mea*: in hoc enim præcipuè orationis exaudiendæ sita est difficultas: non tantùm in vitio supplicantis, sed mala etiam supplicationis qualitate; quod erat secundum punctum à me suprà indicatum. Preces nostræ ut plurimùm à recto rationis tramite deviant; res à Deo flagitamus malas, aut saltem in malum tendentes. Alexander Magnus, pro magna, quam de Philosopho Diogene conceperat, æstimatione, eundem amicè rogavit, gratiam quandam à se peteret. Qualem putatis hunc Philosophum stantem tunc & ad Solis radios se calefacientem, petiisse gratiam? petijt sat inciviliter, recederet Alexander, nec sibi tantum umbræ faceret. Ecce quò sæpe Christianorum etiam colliment preces; cùm non ignorent, velle Deum mirabili liberalitatis excessu, cunctos liberè omne à se bonum flagitare, *petite & accipietis*, petunt, ut à se recedat Deus. *Dixerunt Deo, recede à nobis*, ne sibi, Majestatis suæ magnitudine umbram faciat, suo se vivere modo permittat, bona corporis gaudere valetudine, etsi eâdem in perniciem animæ abutantur, illam in Judicio lucrari causam, ditescere, omnibus præeminere, pingue aliquod obtinere Ecclesiæ Beneficium, licèt temporalis hujus fortunæ fulgor ad aliud non prosit, quàm ad nostra, corde vilissimo miseræ hujus terræ amore magis magisque excæcanda. O quàm inepta est hæc oratio! non est illa suave thymiama rectà cælum petens; fœtida pix est, cujus non tam ardere quàm inficere proprium est. Non dico, non posse nos plurima etiam terræ bona laudabiliter à Deo petere, sanctitatem, bona fortunæ, lautiora numerosæ familiæ sustentandæ media; sed dico, priùs bona spiritualia, quàm illa à Deo postulanda esse; utpote solùm originis nostræ nobilitati proportionata, hoc est sacro Baptismati, è cujus undis feliciùs, quàm ex cineribus suis ullus phœnix, renascimur. Denique dico; illa bona hac non tantùm implicita conditione, sed etiam, quantum possibile est, expressâ peti debere: si nimirum Deus noverit nostræ animæ illa profutura. Magna aliàs ipsi orationi fiet injuria, arma nobis pro salute nostra à DEO tam potentia subministrata, in nos ipsos vertentibus.

Ps. 140. Job. 21. 14. S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 6.

VI. Sed quid diceretis, si hæc ipsa contra Deum verteremus arma? Magnus ille Gonsalvus, ob præclaras victorias & recuperatum Neapolitanum Regibus Arragoniæ Regnum, Magnus Belli Dux vocatus, dicere solebat, nul-

nullâ se magis victoria gloriari, quàm nunquam se contra Regem suum gladio usum. Nescio quot Christiani; hanc sibi laudem possint vendicare; si enim oratio gladius est, quot non videre est, qui eo contra ipsummet Deum utuntur? quid enim Sicarij, qui res sacratissimas secum gestant, ut eò securiùs sua patrent latrocinia? quid furiosi illi, qui cùm non possint inimico damnum inferre, Deum rogant, ut illum pro se puniat, igne cælesti comburat, aut in imam demergat abyssum? quid adulteræ illæ, quæ non petunt à Deo, ut domestico sibi blandiente liberentur Dæmonio, sed ne Diabolus ille nocturnus à Zelosis maritis deprehendatur? quid dico, an non tales Orationem suam in Deum vertere videntur, peteréque, ut se patienter ab illis percuti, flagellari & in ipsam agi Crucem permittat? Legati Atheniensium à Philippo Macedonum Rege, licèt illos à se alienos nôsset, summâ cum amicitiæ testificatione accepti fuere. His jam ad abitum accinctis quodam benevolentiæ excessu significavit, num quid adhuc aliud à se peterent? cùm ecce eorum unus accedens propiùs, nescio magísne insolenti, an inhumanâ libertate respondit: omnino, *volumus ut te suspendas.* Perpendite, an non id ipsum postulent illi, qui Deum in continuandis sceleribus suis sibi volunt esse benevolum? Deum rogant, ut sui ipse sit Carnifex; ut si non ad propriam internecionem, quæ in eum non cadit, ad inferendas saltem ipsimet injurias & opprobria, auxiliares præbeat manus. At quæ est hæc Orationis species? Non permittunt Imperatores hujus Seculi, ut quidquam vel fisco nocivum, vel Legibus contrarium à se petatur. *Nec damnosa fisco, nec juri contraria postulare oportet.* Considerate ergo: an tam vesanam precandi rationem Imperator cælestis admissurus sit? fieri potest, ut quandóque, sed in porrigentis subscribat perniciem, concedátque iratus, ut loquitur S. Augustinus, quod negaret placatus. Sed quòd tunc in eum feratur amore, nolite imaginari. Audite num veritati consentanea loquar? & ne in bonis incertis petendis, majori contentione laboretis, exemplum accipite.

Sen. l. 3 de ira. c. 13. & Fulgos. l. 6. c. 2.

l. net. C. de precib. Imp. offer.

S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 16. in c. Tract. 73. in Joan.

VII. Puella quædam nubilis, ob vitam, quam ducebat solitariam, meruit audire ad feliciores se cum Christo celebrandas vocari nuptias; quare cùm deliberatum haberet, perpetuam Deo Virginitatem consecrare, jam de strictioris cujusdam Monasterij ingressu agitabat. Sed sicut diruptâ sepe facilê etiam suos vinea perdit fructus, accidit, ut & hæc puella assuetam interea temporis relinquens solitudinem, etiam fructuosas suas perdiderit cogitationes. Incepit tum aliquantisper stare ad fenestras, inde paulatim liberiùs prospicere; deinde etiam spectandam se exhibere, recipere literas, responsa reddere; unde quantopere Sponsum antea desiderabat cælestem, tantopere postea anhelabat terrestrem; qui erat Juvenis nobilis, illi acceptissimus. Intellexerat fortè ex alijs sui sexûs,

Joan. Nycius. Exempl. 71.

quæcunque Sanctam Catharinam assiduis precibus, veneraretur illam per ejus intercessionem, sponsum, quem optaret, obtinere posse; quare huic cultui quamprimum applicat animum, tantáque continuarum precum importunitate Divam interpellat, quasi suarum nuptialium eam tædarum mediatricem esse cogere vellet. Præsertim verò in Sanctæ hujus Virginis pervigilio, vigesimo quarto Novembris, validissimo precum ardentissimarum assultu sacras ejusdem fores impetivit. Verùm ingemiscente illâ coram marmoreâ invictissimæ Martyris icunculâ, ecce, statua se ipsâ, absque ullo impulsu, in terram labitur, simúlque collo capitéque truncatur. Signo hoc sensibili volebat Sancta admonere Virginem Nobilem, matrimonialem ei statum minimè profuturum. Verùm tantum non effecit signum istud, ut ad saniorem redierit mentem inops consilij filia; adeò subinde cerebrum feminæ, ad instar argenti vivi alioquin instabile, semel capto inhæret consilio: quid porro? tam perseveranter precibus institit, ut tandem desiderată gratiâ, sed suo damno potita sit. Quare initis matrimonij pactis, nuptijsque ritu solenni celebratis, dum sub occasum Solis splendido cognatarum matronarum comitatu in domum sponsi deducitur, ecce tibi, descendens è nuptiali curru, pedem, nescitur quî id factum, in solum impingit, collum cervicémque frangit, eâ formâ omnino, quâ non ita pridem Divæ statuam truncatam viderat, sicque in limine domûs præ sacro sibi cœnobio electæ, cujus ne possessionem quidem adhuc ceperat, infelicem exhalavit animam. Annon videtis verum esse, Deum concedere iratum, quod placatus negaret? quales ergo creditis has esse coram illo supplicationes? Supplicationes scilicet plus mali, quàm boni post se trahentes.

VIII. Quare imposterum amicum Propheræ vos sequi velim consilium. *Exquisivi Dominum & exaudivit me!* à Deo ipsummet Deum poscite, salutem animæ, peccatorum vestrorum veniam, tentationum victoriam, vitiorũ detestationem, amorem virtutum, & in hoc non errabitis: res verò petituri temporales; semper ista cum limitatione petitote; si Deo placuerit. Verbo, sic Deum orate, inquit Sanctus Augustinus quasi homines in tali actu in fundo cordis vestri intuerentur, audiréntque, quò singulæ vestræ preces colliment. Quanto pudore suffunderetur femina orans, ne infame suum commercium erumpat in lucem, si talis petitio clam audiretur à marito? quantum orationis suæ puderet nurum illam, mortem socrui suæ imprecantem, & socrum illam eodem malo nurum suam devoventem, quam nunquam aspicit, quin secum mussitet, tot & tanta adolescentularum in Mundo audimus funera, nunquámne ista quoque, quæ post me domum meam intravit, libitinæ fiet victima? hæccine solatoti meæ dominabitur familiæ? Certum est, neminem alta voce talia aulurum pe-

Fr. in. l. ad. Frid.

rere. Sed edicite; an non pejus est talia à Deo, quàm ab hominibus audiri vota?

IX. Accedit: Deum ipsum solere iis, qui primò & præ omnibus animarum suarum quærunt salutem, inferioris etiam ordinis, quæ desiderant, bona elargiri. Quia Salomon non longam vitam, non divitias, nec honores, nec suorum inimicorum interitum, sed solam sapientiam petivit, ideò tantum Deo placuit, ut non petitam solùm sapientiam, sed insuper vitam, divitias, honores, continuámque pacis tranquillitatem, cum illis omnibus bonis, quæ felicem in hoc Mundo possunt reddere Principem, illi concesserit, eò usque, ut ipse solus omnes Reges antecessores suos nominis gloriâ & splendore superârit. Ita & vobiscum proportione sua ager Deus, si unicè ejus amorem & timorem quæsiveritis. Hæc Divina Sapientia velut Sponsa Regia pro dote omnia alia caduca in domum vestram bona adferet; bona tamen pro vobis vera, hoc est, quæ non sub specioso cortice, velut pomum Adami, occultum continent venenum. *Inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono.* Ps. 33. 11.

III.

X. Verum est, ea, quæ hucusque dicta sunt, ad preces nostras re ipsâ efficaces reddendas, non satis esse: ultra debitam supplicantis & supplicationis habitudinem duæ insuper conditiones ad modum supplicandi pertinentes, requiruntur, quæ sunt, fides, & perseverantia; quibus, si Oratio nostra, velut quondam Regina Esthes duabus puellis nobilibus, innixa fuerit; quidquid desideraverit, impetrabit. Quare ultimum ex tribus mihi propositis punctum exponere aggredior. Prima igitur conditio ad bene orandum, in omni casu maximè necessaria, est fides; ideo pluribus, quid ea sit, explicare oportebit. *Omnia quæcunque petieritis in oratione, credentes accipietis.* Matth. 21. 22. Ergo omnipotens illa fides, de quâ hic sermo est, partim intellectum, partim voluntatem respicit. Quoad intellectum, fides hæc firmiter credere debet, promisisse Deum se nos exauditurum; ideoque si Oratio nostra requisitis ab illo qualitatibus instructa fuerit, absque omni dubio promissa sua adimpleturum: fidelissimus est enim Deus, nec mentiendo se ipsum negare potest. *Fidelis est & seipsum negare non potest.* 2. Tim. 2. Quoad voluntatem verò, fides illa vocabulo magis proprio fiducia nominatur, éstque firma, fortis & inconcussa spes omnem animi trepidationem excludens, & timorem spei, virtuti Theologicæ oppositum, quæ ne dubitat quidem unquam, an sit exaudienda. *In te speravi, non confundar in æternum.* Ps. 30. 2. Talis ergo anima, hac fide fundata in Dei promissis, & amore Dei imbuta, infallibiliter se exaudiendam credit, quoties cunque, ut dictum est, aut ex parte orantis, aut ex parte rerum petendarum nullus ponitur obex. O felicissimum cor illud, quod, quantum est sinapis granum, tantillum in se fidei concludit! quia, ut inquit Christus, tantillum etiam ad transferendos

montes

montes & in profundum maris præcipitandos sufficeret. Gloriabatur Archimedes, si modò unicum pedem extra Mundi sphæram ponere posset, sperare se unico impulsu totam hancce machinam loco moturum. Jactantia hæc fuit enormis. At verò illa fides, de qua loquor, animam supra se ipsam elevatam, inque Omnipotentiæ sinu collocatam tantis roborat viribus, ut non solùm terram, sed etiam cælorum orbes situm mutare cogat; nec solùm invertit naturæ leges, sed Dei, ut ita dicam, decreta immutat, apud quem tamen non est mutatio, nec vicissitudinis obumbratio. *Omnia possibilia sunt credenti*, inquit Christus, *omnia, omnia*, nec ullus hujus potentiæ admittitur terminus. Hanc ergo fidem adeò vivam, omni quâ licet animi contentione concipere oportet, quoties rationabilia vestra Deo offertis desideria, considerantes cum Divo Augustino, si Deus nos exaudire noluisset, exaudire non promisisset, nec unquam ad orandum adhortatus fuisset: multò minus præcepisset, si precantibus aures suas obturare voluisset. *Nos non hortaretur, ut peteremus, nisi dare vellet.* Quod si quandoque tanta in sinum se non invocantium immittit bona, quantam & quam coagitatam bonorum mensuram effundet in sinus eorum, inquit S. Chrysostomus, qui vix aliud agunt quàm supplices & continuas offerre Deo preces?

Matth. 9. 22.

de verb Dom. Serm. 5 & 29.

Hom. 68. de divers.

XI. Atque hæc postrema Sancti jam nominati verba ad alteram bene orandi requisitam conditionem me deducunt, id est, perseverantiam, quæ tanti est momenti, ut in ipsâ solâ Sanctus Hilarius omnem reponat orandi efficaciam. *Obtinere, in sola precum mora est.* Quid judicaretis de infirmo primâ medici visitatione non curato, an non ampliùs medicam ejus opem implorabit? Sic tamen Christianorum per multi se gerunt; qui ubi quamprimum desiderata non impetrant, non tantùm nauseam concipiunt, verùm etiam iniquas in Deum querelas effutiunt. Observate obsecro, quàm insignem triginta annorum spacio exercuerit patientiam languidus ille ad piscinam Hierosolymitanam decumbens, qui licèt nunquam toto illo tempore commotam aquam primus intrandi gratiam habuerit, & sanitatem recuperandi, nihilominus (pergit S. Joannes Chrysostomus) nunquam ab hujus salutaris lavacri littore discessit, neque animum despondit, donec illi Christus in præmium indefessæ constantiæ sanitatem reddidit.

Can. 6. in Mat.

Hom. 35. in Joan.

XII. Poterit esse, fortè vestrûm aliquem pravæ cujusdam consuetudinis veterno languentem, sæpius Dei Sanctissimæque Matris pro eâ deserendâ implorâsse opem. Quid postea? ideóque advertens preces suas nondũ exauditas, jam ab iisdem continuandis animum revocabit? Non ita, Charissimi, nolite unquam ab Oratione desistere; sed quotidie ferventiùs instate & clamate, quemadmodum naturæ sæpius contrarijs maris fluctibus à portu repulsi, resumptis viribus & vocibus navim ad desideratum

rum litus propellant. *In te speraverunt patres nostri, speraverunt & liberásti eos.* Non sufficit semel tantùm sperare se liberandum, iterum iterúmque sperare oportet. Postquam DEUS Isaaco promisit prolem, non illam dedit, inquit S. Joannes Chrysostomus, nisi post continuatam viginti annorum obsecrationem, id est, à quadragesimo usque ad sexagesimum ætatis annum: & vos vultis DEUM supplicationes vestras vix dum lectas expedire, vestrísque libellis supplicibus ad illum directis, quasi ad famulum aliquem exaratis, audetis addere *citò, citò.* Non sic cum terræ Principibus agitur: quantò decentiùs cum Rege cælesti agere oportebit? *Obtinere, in sola precum mora est.* Persistite ergo; vincet, quicunque perseveraverit. Leopardus omnes bestias cursûs velocitate superat: quia verò eas persequi facilè & citò desistit, perdendo semel vestigia, illas non assequitur. *Oportet semper orare & non deficere.*

Ps. 21. 4.

Luc. 18. 1.

XIII. Sed ob quem finem, inquies, si Deus exaudire vult, gratias suas tam diu differt? Myrrha spontaneo ab arbore manans stillicidio æquè accepta est, quàm quæ multo exprimitur labore: *Qui citò dat, bis dat:* Qui tardiùs dat, minuit beneficium, ostendit enim invitum se dare. Videmini mihi nimium velle sapere. Quare conabor vobis satisfacere, ut omni affectu orationem non fatigati prosequamini. In quem finem quandoque supplicationes nostras suspendit Deus? ob duos fines. Primò propter seipsum, secundò, nostri gratiâ. Quo ad se: quare mater aliqua tam strictâ manu tenet bellaria, nec statim dilecto suo porrigit filiolo, licèt toties & tam amabiliter petita? Hanc ipsam ob causam, quia amat illum. Gaudet nimirum mater mille sibi modis filiolum blandiri, conaríque pugnum innocuis suis manibus aperire. Hunc ad modum facit DEUS. Videt vos orando gratissimum sibi fidei præstare obsequium, pulcherrimos fiduciæ, amoris, humilitatis, obedientiæ, religionis exercere actus. His quia delectatur, diutius pugnum tenet constrictum, eundem post aliquod temporis intervallum ampliori cum benedictione supra vos explicaturus. *Aperis manum tuam & imples omne animal benedictione.* Si cæcus aliquis voce raucâ & inconcinnâ ante fores domûs vestræ perstrepat, quàm citissimè datâ eleemosynâ talem amandatis, ne ita continuando vobis cerebrum obtundat. Si verò cæcus sonoram habeat vocem, eámque musicis modulis inflectat, per aliquod temporis spacium aures illi datis, deinde largiori donatum stipe dimittitis. Quare ex toto corde coram DEO preces vestras effundite, nec ulla vobis de ejus bonitate dubitandi anxietas relinquatur. Sic enim divinis ejus promissionibus confidentes, debito Deum honore afficietis. *Invoca me & honorificabis me.* Ipse verò denique instar fluminis, eò majore aquarum vi ruentis, quia impediti diutius, animos vestros sua liberali beneficentiâ inundabit.

Ps. 144. 16.

Ps. 49. 15.

XIV. Alterum quod habet Deus motivum, gratiam à se petitam differendi, est, ut spiritum in Oratione nostra magis inflammet: plus enim, apparente illa repulsâ, desideria nostra accendit, quàm ullus faber aspersâ per repetitas vices gelidâ carbones facit ignescere. Observate quæso, quomodo feminæ, sexus alioquin devotus, suas persolvant preces. Accedit una aliqua templum parvum in brachijs gerens filiolum; hunc nunc tenerrimè amplexatur, nunc vult sedere, mox saltitare, nunc risu blandiri; mox coronam suam tenellis inserit manibus; interea tamen cum alijs precatorios annumerat globulos, nec meminit, se potiùs aliorum turbare preces, quàm comitari. Et talem nihilominus Orationem statim exaudiri velletis? Omnino necesse est hic executionem suspendere, donec cor in precando tam frigidum priùs inflammetur. Absque igne thymiama non exhalat odorem, nec sine fervore grata est Deo Oratio. At hæc impetrationis dilatio, spiritûs auget ardorem, efficitque, ut, quod consequens est, ampliùs Deo placeat, adeóque abundantiùs optatis potiatur. Quo bellicum tormentum longius est, eò vehementiore impetu quatit murum. Sed unde hoc? Quia toti pulveri, pyriæ illi machinæ incluso, ignescendi tempus sufficiens relinquitur. Quare si vota vestra quandoque Deus tardet secundare, nolite ampliùs queri, imò ex toto corde vestro gratias illi agite, quòd hac temporis procrastinatione vos ad ejus dona dignè recipienda disponit. Potius hæc dilatio ad ferventiùs orandum vos instigare debet, suavésq; creandas molestias, ut ea, quæ priùs ex amore negavit, vi, ut ita dicam, coactus concedat. *Orationi instate.* Experientia ducit corvos aliquos inter domesticos parietes educatos, cùm ex vase, ob nimiam ejus profunditatem aquam haurire non possent, collectos hinc inde lapillos injecisse, donec aqua ascenderet; adeoque sic potitos liquore suaviùs sitim suam extinxisse. Ecce modum, quidlibet, ostensásque quasi à longè in sinu divinæ Misericordiæ gratias obtinendi: desideria vestra coacervate, tot tantásque preces, submissiones, deprecationes in fontis hujus sinum comportate, ut denique desiderata consolationis aqua sursum ascendat. *Servat tibi Deus* (inquit S. Augustinus) *quod non vult citò dare, ut tu discas magna magnè desiderare.*

XV. O felices nos, si tali modo ad Deum recurreremus, ut neque ex parte orantis, neque ex parte Orationis ipsius, neque ex parte methodi orandi ullus poneretur obex! jam pridem totam hujus terræ superficiem liberalitate suâ Deus inundasset; imò celsissimos etiam montes, plusquam olim aquæ diluvij, ad Mundum submergendum delapsæ, Divinorum donorum imbres superarent. Nos ipsi beneficas cæli cataractas manibus nostris obseramus, aut quia planè non petimus, aut quia vera bona non petimus, aut quia non bene petimus. Quando simul omes in templo ad recitandam Sanctissimæ Virginis Mariæ coronam convenitis, quomodo

modo possibile esset, eâ qua decet devotione unanimiter orantes quasvis à tam piâ Matre gratias non obtinere? Verè dixit Dominus, duos solos ejusdem mentis & intentionis, sufficientes esse ad omne è cælo bonum in terras attrahendum. Tantum unanimis
Matt. 18.19. potest Oratio. *Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis est.* Et putatis non sufficere tot, & tantos, quot quovis festo die hîc congregatos video? haud quaquam sanè. Ibi quidam oscitat, alius cum altero mussitat, alius colloquitur, alius dormitat, alius Altari obvertit tergum, alij, dum breves illas & ordinarias persolvunt preces, illis, qui in stadio pro bravio currunt, velociùs deproperant; & tamen ægrè fertis, Deum precibus vestris non annuere? Vos ipsi in culpa estis, Deus enim ex parte sua ad dandum promptior est, quàm vos ad recipiendum; & ubi gratiam aliquam obtinuetis, non vestris condescendendo suspirijs ad vos accedit Deus; sed vos ad favores ejus recipiendos dispositi ad illum acceditis; ut solet versùs littus naviganti accidere, qui, quamvis illud versus se venire existimet, valdè decipitur; non enim ad illum fluminis ripa, sed ipse accedit ad ripam.

Eccl. 17.14. XVI. Quare semper Dei opem implorate. *Sta in sorte propositionis & orationis Altissimi DEI*, inquit Spiritus Sanctus. O qualis illa sors, Charissimi, hîc nobis proposita! Posse creaturas adeò viles, quales nos sumus, agere cum Deo Altissimo, omnique hora promtissimum habere accessum? Pro impetrando apud Principem aliquem accessu quantæ requiruntur intercessiones, amici & favores? Quoties absque ullo fructu itur & reditur; obtentâ tandem alloquij gratiâ, quanto tempore in procœtone exspectare oportet? Deus verò ubique locorum, omnique tempore nostras acceptat supplicatiõnes, imò, quod amplius est, ille ipse ad illas sibi porrigendas adhortatur & instigat. *Usque modo non petestis quicquam. Petite & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.* Joann. 16.14. Quare, *sta in sorte propositionis & Orationis Altissimi Dei.* Potestne pro anima major inveniri felicitas, quàm vitam hîc in terris illi, quam supra in cælis agunt Beati, similem inchoare, adeò familiariter cum Deo tractando? Ideoque hanc exercere nunquam intermittite, quantum quidem potestis, continuis vota vestra precibus ingeminantes. Manè de lecto surgentes, ad eúmque de nocte redeuntes, Orationis nolite oblivisci; domo exeuntes, Templúmque intrantes semper comitetur oratio; in medijs etiam laboribus nunquam desit Oratio: ante omnia verò tempore, quo incruenta Deo litatur hostia, quo copiosior Dei descendit misserentis gratia, maximâ cum fiduciâ, invictáque perseverantiâ, preces & corda vestra effundite, ut inclinatas Dei semper habeatis aures; nec deficite, donec vos exauditos esse sentiatis.

XVII. *State in sorte propositionis, & Orationis altissimi Dei.* Flammam

excussurus è silice, non uno solo contentus est ictu, sed tamdiu lapide chalybem percutit, donec flamma erumpat. Ita & vos in casu vestro facitote. Quod si in pessima illa vitij consuetudine, si in lusu illo, his in usuris, in qualicunque denique scelere obduruistis, non unicâ tantùm vice ad DEUM obsecrationibus vestris recurrite, sed tam diu instate, donec miseriâ vestrâ commotus, ex ipsa vestra duritie ignem excutiat. Verum quidem est, omnem Dæmones moturos lapidem, ut ab hoc recursu deflectamus, non ignorantes, ut affirmat S. Abbas Agatho, nihil tanopere suis obsistere conatibus, quàm Orationem. *Scientes quòd nullâ re impediantur, nisi per Orationem fusam ad Deum.* Ideoque cuivis inculcat Ecclesiasticus, *Sta:* quia hîc strenuum oportet imitari militem, nec ferre, ut immissis Diaboli distractionibus, tædijs, turbationibúsque stationem turpiter nos cogant deserere. *Sta in sorte propositionis, & orationis Altissimi Dei.*

Apud Rosvv. in vit. pat. l. 5. lib. 12.

XVIII. Interea persuadete vobis, pauculis hisce verbis omnia hucusque à me allata bene orandi præcepta comprehendi. Considerate, si Altissimus est, cujus gratiam imploratis, indecentissimum esse, in conspectu ejus peccatis fœdatos comparere, nec priùs demississimam ex intimo corde veniam petijsse. *Ante Orationem præpara animam tuam.* Atque hæc, secundùm omnes, est præparatio maximè necessaria, ab omni peccati nævo cor expiare. Quod si Altissimus est, non decet abjectas ab eo res petere, hoc est, terrena, temporalia, & multò minùs tantæ Majestatis honori contraria, sed verè digna Deo postulanda sunt. *Quæ sursum sunt, quærite, quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram.* Quod si Altissimus est, viva in eo spes & fiducia ponenda est, credendúmque omnia illum posse, omnes illi nostras patere necessitates, omniáque opera illi nostra bona nota esse, neque aliam à tam magnifico Deitatis Throno illi provenire utilitatem, quàm benevolis nos mortales oculis intueri. *In altis habitat, & humilia respicit.* Quod si altissimus est, quid convenientius est, quàm omni humilitate, patientiâ, & perseverantiâ illum invocare? Si quis sibi videatur repulsam passus, non ideo ægrè ferre oportet, nec enim qui asperum erga se magni Principis & difficilem sensit animum, vel minima indignationis edit signa, sed genu flexus misericordiam implorat. *Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & non discedet, donec Altissimus aspiciat.* Quid ergo ampliùs dubitatis? *Sta in sorte propositionis, & Orationis altissimi.* Quas vobis quotidie proposuistis persolvere preces, ob levem quandoque causam non omittatis, scienes illas Deo sum̃opere placere. Certè magna res est, quòd ad divinam nobis opem suam præstandam aliud ipse nihil desideret, quàm ut eandem ab ipso flagitemus. *Clama ad me, & exaudiam te.* Profectò sui ipsius hostis esset, qui potiùs æternùm perire vellet, quàm labia sua ad precandum aperire.

Eccl. 18. 23.

Colos. 3. 1.

Ps. 122.

Eccl. 35. 21.

Jerem. 33. 3.

DISCUR-

DISCURSUS IV.

De Reverentia Ecclesiis debita.

I. INter alia beneficia à Christo huic Mundo collata notatu dignissimum est, magni illius inter Deum & homines comercij, à peccato jam pridem interrupti, reparatio. In quem finem Redemptor noster templa elegit, ut bonum, in quo tale commercium præcipuè exercendum esset, statueret, quæ pariter divina suâ nobilita vir præsentiâ, ut cœli, ut ita dicam, essent emporia; ubi pangendas inter Patrem suum cœlestem, & nos, transactiones omnes & contractus ipsemet confirmaret. Unde facilè colligitur, quantâ injuriâ afficiant Mediatorem nostrum Jesum Christum Ecclesiarũ profanatores; quantúmque toti humano generi inferant damnum; tam salutare, támque necessarium terram inter & cœlum commercium de novo è medio tollentes; summáque cum temeritate leges ab unâ, & alterâ parte sancitas in negocio tam gravi infringentes. Loquendum est mihi hodiernâ die de violatione adeò iniqua, adeóque, si speculum ante oculos vestros, tantam ejus malitiam monstrositatémque ad amussim repræsentans, proposuero, nullus dubito, quin ad proprium sui ipsiusmet aspectum tam enorme scelus, basiliscо inter serpentes simillimum, emortuum cadat; tanta est perniciei, quam infert, gravitas.

II. Omne commercium in mutuâ bonorum permutatione consistit. Atque ita commercium, quod est inter Deum & hominem, in Reverentiæ tributo Deo exsolvendo, & auxilio, quacunque in necessitate homini conferendo, situm est. *Da & accipe, & justifica animam tuam*, inquit Dominus, initis hujus contractûs pactis subscribens. Hos duos quoque propter fines Salomon declaravit se Templum suum ædificasse: *Ad hoc tantùm, ut adoleatur incensum coram illo*, en primariam divini cultûs causam: *ad hoc tantùm ut respicias Orationem servi tui*, en causam secundariam, ut favorabili responso signentur supplicationes nostræ. Propter ambos hosce fines nostræ quoque erectæ sunt Ecclesiæ. Ordiamur à primo, ut cognoscamus, quanto Violatores Ecclesiarum se scelere contaminent.

Eccl. 14. 16.

2. *Paral.* 2. 6.

2. *Paral.* 6. 19

I.

III. virtus Religionis, quâ homo Supremæ Dei Majestati debitum exhibet cultum, non solùm est una illarum, quæ humanum exornant animum, præcipua; sed adeo ipsius est, ut propria dici possit. Præcipua est, quia omnium virtutum moralium prima est, eáque ipsa, quâ Deus ab homini-

bus cunctis debitum adorationis, Sacrificij, deprecationis, aliorúmque piorum operum exigit obsequium. Hominis maximè propria est, quia in nullo homini subjectorum animalium nec ullum quidem ejus reperitur vestigium. Potest homo, licèt terræ Princeps, addiscere pietatem erga majores suos & parentes à Ciconia, fidelitatem à Canibus, castitatem à Turture, ab Apibus virginitatem; patientiam à Vermibus, ab ipsis etiam Formicis providentiam, ad quarum scholam à DEO se mitti cum rubore agnoscunt mortales. *Vade ad formicam, ô piger, & disce sapientiam.* Sed quod ad virtutem Religionis, in debito Dei cultu consistentem, lectio à nullo alio, quàm à Deo ipso, homini dictari potest. Atque hoc ideo à me dictum sit, ut cogitationes vestras ad proportionem sublimitatis rerum hîc tractandarum elevetis, diversóque Ecclesias ab illo, quo res creatas super terram aspicitis, imposterum oculo intueamini. Quoniam quantùm illarum, quibus DEO debitus redditur honor, actionum crescit sublimitas, tantum, & pari modo locorum pro tali cultu exhibendo stabiliter determinatorum excellentiæ augetur æstimatio.

Prov. 6, 6.

IV. Dixi determinatorum. Quia licet totus Mundus ingens sit quoddam Templum, in quo quivis Creatorem suum revereri possit, necessarium nihilominus fuit, particularia constituere loca, in quibus supremæ divinæ naturæ excellentiæ majori cum decentia tale submissionis tributum exsolveretur. Profectò non defuêre Hæretici hallucinantes, cùm Deus sit in omni loco, non esse alliud; erigere Ecclesias, quàm obsequium ubique terrarum illi debitum, ad paucos tantùm orbis angulos restringere. Sed insani isti non meminerunt, quamvis immensitate sua Deus sit ubique, non tamen æqualiter ubique divinæ suæ præsentiæ ostendere signa. Etiam anima nostra tota est in toto corpore; in pedibus, in pectore, in musculis, verbo, in omnibus partibus; tamen præsertim dicitur esse in capite & in corde; quia in his præcipuas & hominis proprias exercet operationes; in capite, velut vitæ intellectualis principio, in corde, tanquam vitæ animalis fonte. Sic igitur, quamvis eodem ubique terrarum modo sit Deus, idem nihilominus in cælo, & in templis esse magis propriè dicitur, quia in utroque loco clariora actualis suæ præsentiæ exhibet signa, magísque velut Deus operando gratiam & gloriam, quæ sunt nobiliores ejus inter creaturas actiones, elargitur. *Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes ejus.* In cælo residet velut anima in capite, hoc est, interiorem vultûs sui splendorem manifestiùs diffundendo. Est in Ecclesia, sicut anima in corde, hoc est, magis abscondicè, modis viisque obscuris vitam tribuendo. Hinc istum ob finem se elegisse templum dixit: *Elegi & sanctificavi locum istum, ut esset cor meum ibi.* Quod si ergo Dominus in Ecclesijs residet, sicut anima in corde; & si ibidem velut in terrestri cælo majestatis suæ erexit thronum, quis non videt, quàm conveniens sit,

S. Tho. 2. 2. q. 48. ar. 8.

sit, plus in ipsis Ecclesiis, quàm ulli-
Levit. 26. bi divinam ejus honorare præsentiam? *Pavete ad sanctuarium meum*, inquit ille ipse, non reverentiâ aliquâ ordinariâ contentus, sed talem, quæ cunctos sacro quodam impleat horrore; observantiam desiderat, observantiam dico, supremo & illimitato ejus Do-
Levit. 9 minio dignitatique conformem. *Sanctuarium meum metuite; Ego Dominus.*

V. Immensum hoc Reverentiæ debitum per præsentiam JEsu Christi in Sanctissimo Sacramento absque mensura in Christianorum augetur Ecclesijs. In rigore loquendo; antiquum illud tam celebre Hierosolymæ Templum non potuit dici propria Dei Domus, quia, ut loquitur Apo-
Act. 17. stolus, *non in manufactis Templis habitat.* Nostræ verò Ecclesiæ proprijssimè Domus Dei appellari possunt; quia in ipsis personaliter sub sacris speciebus residet Christus Deus. Id quod, ut quivis agnoscit, singularissimam poscit observantiam. Justum & æquum est, ut in omni quidem loco ab externis liberi simus invasionibus; multò æquius tamen est, ut in domo propria securi simus. *Domus sua unicuique tu-*
A pleriq. ff. de in jus vocando. *tissimum refugium ac receptaculum est*, inquit Lex. Quare si semel tantùm Christus nostras honorâsset Ecclesias præsentiâ suâ, & postea discessisset, deceret nihilominus, solùm, quia in illis præsens fuit, summopere easdem revereri; deberemúsque hanc solam ob causam pavimentum illud, pedum Redemptoris nostri vestigio sanctificatum, osculo venerari, ingredientes cum S. Davide dicere: *Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.* Et de Ps. 31. 7.
facto, apud quasdam Nationes, sedes, in qua Rex quievit, licèt vacua, eâdem, quâ persona Regia, colitur veneratione. Quanto magis, si tantùm semel Christus nostras visitâsset Ecclesias, omni affectu, obsequio & adoratione Christiani easdem colere deberent? Et ad hæc sufficiens non erit motivum, esse illum omni momento inibi præsentem, & usque ad Mundi finem permanentem, perpetuámque elegisse habitationem?

VI. Adhæc, si Christus JEsus illas elegit, in hunc finem omni studio elegit, ut ibi talem in terris honorem reciperet, quo omnes injuriæ, cùm in carne mortali in terris degeret, amore nostri toleratæ, abolerentur. Hæc est mirabilis illa intentio, quâ motus seipsum sub accidentibus panis in Sanctissimo Sacramento velatum reliquit. *Ut igitur coleremus per mysterium*, inquit Eusebius, *quod semel oblatum fuerat in pretium.* Et ut hanc rationem bene intelligatis, considerate, Charissimi, Corpus JEsu Christi, personâ Verbi Deificatum, longè aliter, quàm meruerat, fuisse tractatum. Silentio prætereamus, quæ à primo conceptionis instanti corporibus gloriosis propriæ quatuor dotes ipsi debebantur, triginta trium annorum spatio fuisse dilatas, cui debito non nisi post triumphalem Resurrectionem fuit satisfactum. Nihil dicamus de his; omnes Redemptoris nostri in vita tam paupere labores; omnia mortis ejus tam iniquæ & ignominiosæ oppro-

probria, omnes injuriæ, omnia tormenta, omnes calumniæ & irrisiones solam Christi sanctissimam carnem immediatè feriebant, & si animam læserunt, solùm indirectè, & quasi per Sympathiam læserunt. Jam verò æquissimum fuit, ut ad compensandos hujusmodi cruciatus Divinum Christi corpus ordinarium esset adorationis nostræ objectum, ut templa Calvariæ monti, Altaria Cruci succederent, illáque Caro, quæ Judaicæ crudelitati scandalum fuit & scopus, signum esset quotidianum, in quod fidelium, juratissimorum perfidiæ Judaicæ oforum, pietas collimaret. Nullus de hoc dubitandi nobis locus relinquetur, si considerabimus; quantumvis Redemptor noster omnes Mundi injurias & despectus in Passione sua sustinuerit, voluisse nihilominus corpus suum jam exsangue spectabili funeris honoratum pompâ in sepulchrum planè novum manibus non plebeijs inferri; centum odoriferi liquoris condiri libris; denique, pro more Magnatum hujus terræ, Sindoni, selectissimis imbutæ aromatis, involvi; ita ut perfectè impletum sit, quod Isaias prædixit: *Et erit sepulchrum ejus gloriosum.* Et quare hoc, inquit S. Thomas, nisi ut Christus Sanctissimo corpori suo omnes, qui ineffabili Redemptionis nostræ excessui non præjudicabat, honorem redderet, innocentissimæ carni, vix ab anima derelictæ, statim toleratas absque ullius commiseratione injurias & tormenta compensando? Ita ut hoc præcipuum sit inter alia motivum, cur Christus omni cum Divinitatis suæ plenitudine corporaliter in Ecclesiis nostris habitare velit, ut Christiani, quas in corpore mortali, non nisi ingratissimos hominum animos experto, passus est injurias & contemptus, religioso suo cultu resarcirent.

Joan. 19.

Isa. 11. 10.

S. Th. 3 p. q. 51. art. 2.

VII. At perpendite quæso, quàm longè plurimi Christianorum à justissima hac Dei intentione adimplendâ aberrent! DEUS, ut cum hominibus ageret, Templa elegit, omnésque ad supremum illis honorem deferendum obligat, ut tanquam coram Regia sua sede, violata per hostes suos in Passione gloria, redintegraretur. Christiani verò cunctas hujus commercij leges violantes, pro debito tantæ Majestati obsequio, irreverentias illi, etiam infidelibus inusitatas, rependunt. O Ecclesiæ! quanto per vos ipsas sanctiores, tanto magis ab imbecillâ fide nostrâ profanatæ! Virtus Religionis ante omnia internam & externam protestationem nostram exigit, quâ præsentem in loco sacris Creatoris magnitudinem, supremúmque ejus in corpus & animam nostram Dominium agnoscamus & revereamur. At ecce, quomodo in vilipendendâ Dei præsentia ibi se homo occupat! Linguæ, oculorum, sinus, humerorum, omnitúmque membrorum in hujusmodi profanationibus libertas non videtur interdere aliud, quàm datâ operâ DEUM irritare. Quod si civiles etiam leges præcipiunt in Ecclesijs sine distractione, & perturbatione Divina fieri debere,

Habac. 2.

Ps. 28. 9. in Ps. 28.

debere, quanto magis Divinæ hoc requirunt? *Dominus in templo sancto suo: sileat à facie ejus omnis terra.* Habac. 2. Ita in personâ Dei nos alloquitur Propheta. Verùm quasi plusquam universalis in legibus omnibus è cælo lata esset dispensatio, plurimi non majori sibi ducunt conscientiæ loqui & fabulari in Ecclesiijs, quàm publicis in plateis, & angulis, & si fortè quis brevi illo tempore, quo tremendo Missæ assistit Sacrificio, linguam frenet, debito boni Christiani officio sibi satisfeciſſe videtur. Chariſſimi, Ecclesia ædificata est, ut cum solo DEO ibi loquamur. *In templo ejus omnes dicent gloriam.* Vos autem non solùm non datis hanc DEO gloriam, resumit S. Basilius, sed etiam alios ab eâ cum attentione reddenda impeditis; & tamen vos impunes ob hoc futuros putatis? sed non ideo cessabit Deus amplius domum suam domum orationis vocare. *Domus mea domus orationis vocabitur.* Hoc nostro seculo talis titulus non videtur Templis convenire. Potiùs vocari deberet Domus confabulationis, domus animi remissionis, domus pascendæ curiositatis; ad hunc enim finem nunc adeuntur Ecclesiæ, ut tantisper fallatur tempus, videantur amici, novi de vicinis audiantur narrentúrque rumores. Non ignoro equidem, humanam corrigere garrulitatem, operam etiam ab ipsis Philosophis difficilem æstimatam esse; nihilominus pro modico illo tempore, quod in Ecclesia consumitur, non erit difficilis emendatio, si ibi semper vivâ de præsentia DEI fide uterentur Christiani, perpenderéntque quàm stricta aliquando de omnibus verbis, sine necessitate in loco Sacro prolatis, reddenda sit ratio. Ciconiæ tam garrulæ sunt, quàm quævis aliæ volucres: nihilominus quando Mons Caucasus superandus est, omnes obmutescunt ex solo aquilæ illic hospitantis timore. O si nos quoque agnosceremus vindictam, quam grandis illa aquila Christus Judex sumet de loquacitate nostra! Causa foret sufficiens in conspectu DEI obmutescendi. Interea, inquies, dum mille nos ineptijs, & irreverentijs Ecclesiam DEI profanamus, pro nobis orant Sacerdotes. Sed ad quid illorum nobis prodest oratio! *Unus orans & unus maledicens: cujus vocem exaudiet Deus?* Chorus Clericorum pro populo ibi congregato misericordiam rogat; populus è diverso pœnam & castigationem sibi deposcit. Uter illorum exaudietur? id vobis judicandum relinquo.

Ps. 28. 8. in Ps. 28.

Plut. l. de garrul.

Eccl. 34. 29.

VIII. Verùm multò magis temerariâ hac libertate linguam superant oculi. Homo naturaliter ambulare incipit à dextrâ; sed vix ausim dicere euntes ad Ecclesiam, omnes à dextrâ incipere. Quot sunt, qui non aliam ob causam eò vadunt, quàm ut alios curiosè aspiciant, & vicissim respiciantur? sufficiat interrogare fœminas, tanto cum vestium luxu illuc intrantes. Hæ dicere nobis poterunt, quod res est. Nonnemo, nescio quâ in dignitate constitutus, multò splendidiore, quàm statum suum, etsi nobilem, deceret, comitatu, & pompâ, aulam

aulam Caroli Quinti invisens, dicebat se Imperatoris videndi gratiâ venisse: non ita est, respondit Carolus, hic non propter Imperatorem & aulam videndam, sed ut ab Imperatore & aulicis videretur, huc advenit. O quàm meliori jure, de Christianis hodiernis utriusque sexus id ipsum dici potest, præcipuè illius, qui aliàs devoti nomen obtinuit ab Ecclesiâ! Quando aliqua veneratione Populorum celebrior Sanctissimæ Virginis monstratur imago, magna feminarum frequentia ab omni parte convenit in Templo; & si interrogentur, quò vadant se Sanctissimam Matrem, eo die exhibendam, visuras, liberè respondent. Sed non est verum; habitus mendacium manifestat; non est enim vestitus illarum, quæ Matrem DEI videre prætendunt, sed quæ à filijs hominum spectari desiderant. Non dico, quasi festi dies modestum in unoquoque pro gradu suo non permittant suadeántque ornatum. Sed in adornando tantum perdere temporis, tanto muliebri se onerare mundo, tantâ se expolire vanitate, tam fastuosè Ecclesiam ingredi, erúne habitus hominis Deo supplicantis? Vestitus ejusmodi è diametro repugnat fini à Deo in Templorum structura intento. Deus Christianos ad loca sibi dicata convocat, ut ibi ejus recordentur; quia cùm tanta alibi locorum à se dona continuò accipiant, saltem in his locis seriâ animi gratitudine & amore Donatorem agnoscant, agnitúmque eâ, quam tantopere amat, unione simul omnes collaudent. Et Ecce, feminæ istæ tam vanò compte vestitu ibi volunt deprædicari & dicier, Ecce, Ecce, hæ sunt, &c. solæ ipsæ videri cupiunt, de se solis sermones haberi, ab omnibus adorari, saltem omnium in se solas oculos vellent defigi. *Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum.* Quis est iste mons adeò sui æstimatione inflatus, qui se magnum reputat in oculis Restauratoris, non unius Templi, utolim fuit Zorobabel, sed totius gentis humanæ, morti adjudicatæ? & tamen verè ita est in re nostrâ. Femina superba in corde suo grande quidpiam sibi imaginatur, nec solùm cùm domi agit cum familiâ, sed etiam quando in Templo in maximi Dei præsentiâ se sistit; nec tantùm se grandem existimat, sed ab omnibus ut talis respici, solíque Deo, ejúsque Sanctissimo nomini jure merito debita laudum præconia, nec non reservatas Sanctis in cælo adorationes, exornato stercoris sacco attribui desiderat.

IX. Et verò tolerabile esset hoc malum, si intra simplicis vanitatis terminos se contineret; foret enim febris quidem gravis, sed non adeò *maligna*. Id quod cor meum affligit, est quod de vanitate aditus detur ad impudicitiam. Veniunt enim quædam ad templa tam indecenter tectæ, ut non ad tollenda Mundi peccata, sed ad provocanda, Ecclesiæ videantur erectæ. S. Antoninus Episcopus Florentinus sæpe feminas habitu minùs honesto vestitas, juvenésque eas spectatum congregatos è Templo expulit. Profectò non minor Zelus hodie neces-

cessarius esset, nec potestas levior ad tam graves abusus extirpandos. Et an non indigna res videtur vobis, ubi in Ecclesiis deberet foveri pietas, ibi ne planè perdatur, ab iisdem abstinendum? Mons Oliveti propter idola à Salomone in eo collocata, mutato nomine, *Mons offensionis* vocatus fuit. Mons scilicet scandali & perditionis, qui ante Mons Olivarum, Mons propitiationis, & pacis dictus erat. Idem nostris eveniet Ecclesiis, si, uti jam cæptum est, talis profanatio continuetur. Quæ propter indulgentias, Sacrificia, Sacramenta & orationes olivarum erant montes, propter petulantiam malè tecta hæc idola adorantium, non exiguâ cum bonorum ruinâ, occasione tali depravatorum, montes fient offensionis.

X. Hos inter abusus modò parvi vobis faciendæ videntur irreverentiæ illorum, qui in Ecclesiâ cachinnantur; qui ibi comparent armis instructi, qui poplitem unum humi, alterum sublimem gerunt: attamen etiam illa, quæ tepiditas nostra parvi facit, exiguæ nos, quam de Deo habemus, æstimationis redarguunt. Ideóq; Sancti acriter in has culpas invehuntur. Theodosius Junior Imperator in medio Concilio Ephesino professus est, se non tantùm arma intrando Ecclesiam, sed ipsam Imperij coronam foris relinquere; cùm his nostris temporibus Sacerdotes nostri id à plebeo homine obtinere non possint, quod tunc à tantis Monarchis factitabatur.

XI. Interea hoc est devotionis nostræ obsequium, quod externo corporis situ Deo exhibetur. Dummodo non etiam, quod est intolerabilius, internus cordis affectus deesset! non tantùm loquor de illis, qui Templa converrunt in fora, *Domum negotiationis*, stantésque in conspectu Dei de rebus domesticis solùm & mercimonijs cogitant. Magis horreo, dum gravissima illorum peccata considero, qui absque scrupulo & timore Dei, millenis impurissimis desiderijs assensum præbent. Antiqui Solis Sacerdotes, ut inquit Plutarchus, nonnisi nocturno tempore vinum bibebant, probro sibi ducentes, inspectante sole illud labris admovere, *nefas putantes, vidente sole vinum bibere.* Et Christiani in Divini hujus Solis præsentia (hoc est, ubi accuratiùs videntur) non verentur imaginariæ, aut quam alteri invideant se voluptatis poculo inebriare? Non est licitum pro solatio populi quantumvis innocenti, in loco publico, ubi Imperatoris collocata est statua, erigere theatrum. At in Ecclesia, in quâ Rex cæli non fictâ repræsentatus statuâ, sed vivus & verus manet; in Ecclesiâ dico, licitum erit Christianis in corde suo profanum exstruere theatrum, in quo Dei oculis tam indigna Sanctitate ejus exhibeant spectacula? Vides Redemptorem nostrum ob falsorum quorundam Christianorum ingratitudinem de novo ad antiquam redactum indigentiam, quâ eo, quod ne ipsis quidem bestijs deest, carere debet, id est, non habere, ubi maneat. *Vulpes foveas habent, filius Luc. 9. 58. autem hominis non habet, ubi caput reclinet*

l. si quæ in pub. C. de spect. & Scen.

alinet. Feræ in campis investigatæ asylum & receptum in sylvis reperiunt. JEsus Christus verò fugatus è campis, imo è compitis, domibus, tabernis, & ab omni loco pulsus, ne quidem in ipsis Templis securitatem invenit: in Templis dico, in quibus latro aliquis, adulter, perjurus juxta Altaria quietè suâ gaudet libertate! Erant aliquando Ecclesiæ non tantùm Domus Dei, sed ædes delitiarum, quales ferè cuncti solent habere Principes, ubi inter rurales amænitates, principales aliquantisper curas deponunt. Ita nonnulli ex illo Davidis loco colligunt, in quo dicit: *Ut videam Voluptatem Domini, & visitem templum ejus.* Sed impostorum ita non dicemus. Ecclesias vocabimus loca præliorum, ubi plusquam lethalia honori divino infliguntur vulnera, ubi quivis scelestus salvus & securus sit; Deus autem non sit. Famosus ille filius prodigus, hucusque adolescentibus libertatis magister, meliore decoratus titulo, hos velut cæremoniarum magister instituere poterit. Ille quidem spurcâ vitæ licentiâ famæ suæ maculam inussit: *vivendo luxuriosè*, sed tandem Patris sui honorem & venerationem tanti fecit, ut ad contrahendas tot scelerum labes longè ab illo abierit: *abijt in regionem longinquam*, ubi Adolescentes nostri ipsiusmet Patris sui præsentis oculos contristare non verentur; nec sufficit illis, distantem à domo ipsius haram eligere, sed ipsam Patris domum in haram convertunt.

Ps. 28.

Luc. 15 13.

XII. Accedit, malitiam harum in Ecclesiis irreverentiarum è diametro adversari honori & veneration, quam Christus in illis Patri suo cœlesti exhibet. Mirabilis illa inventio, quâ Redemptor noster sub vitæ finem in sacratissimo Sacramento manere nobiscum, decrevit; præter Fidelium suorum solatium & confortationem, pro principali motivo habet gloriam, in Patrem redundantem. Non enim in mentem vobis venire debet, Christum in Sacrosanctâ hostiâ manere otiosum, nihilque operari, aut quasi dormire: imò divinæ Majestati Charissimi Patris sui omnibus horis per Christianum orbem universum, in omnibus, ubi residet Ecclesiis, immensum reddit honorem, ita ut sanctissimum Sacramentum perpetuum gloriæ sanctissimæ Trinitatis sit tributum. Hæc est illa gloria, quæ ab Ecclesia *Magna* vocatur, atque ideo sicut ob modum talem reddendi gloriam, quem in sancto Missæ sacrificio ab ipso accepit, obligatam se agnoscit ad gratias agendas: ita tota exultabunda profitetur: *gratias agimus tibi propter magnā gloriam tuam.* Gloria illa, quam omnes Angelorum Chori sanctissimæ dant Trinitati incessanter exclamantes, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, per seipsam verè gloria est suprema, sed magnitudini Dei comparata, quid est? fumus dici potest: quæ ideo non incongruè ab Isaia fumus dicta est: *& Domus Dei repleta est fumo.* Quia quam habet fumus cum Divinæ lucis splendore proportionem, eandem cum Divinæ magnitudinis excellentiâ cœlestium hierarchiarum

am habent præconia. Christus igitur solus tantum, quanto digna est, honorem in sanctissimo Sacramento Divinitati exhibet, in quo ad eam adorandam Deus se humiliat, efficitque, ut summa illius altitudo ex profundissimâ Christi demissione eluceſcat. *Per ipsum, cum ipso, & in ipso, omnis honor & gloria*; omnis gloria possibilis à Christo speciebus Sacramentalibus velato DEO redditur. Quia scilicet Persona honorem exhibens sublimior esse non potest, cùm sit æquè Deus ac Pater, & demissio, quâ ad honorem istum deferendum descendit, depressior esse non potest. Primò, quia in Evcharistiâ, velut in quodam dolorosæ mortis Christi mnemosyno, omnes injuriæ, opprobria, omnes admirandæ humiliationes, in Passione suâ toleratæ, quasi in synopsi comprehensa sunt; deinde in ineffabili hoc mysterio simplicis hominis voci è cælo se vocantis obediendo, novâ Spiritum suum subjectione submittit; corpus gloriosum sedens ad dexteram Patris in tantum deprimit, ut ad minimum punctum reducat, nec sine destructione magis possit minui. Quare si Deus plus ab humilibus, quàm ab ullis alijs, honoratur, vos ipsi judicate, qualis sit ille honor, qui Patri cælesti à Filio suo exhibetur in tam miro humiliationis statu, ut verè quasi annihilatus dici possit, *exinanivit semetipsum*, protestando Divinâ excellentiam dignam esse, quæ à Deo sic gloriâ suâ spoliato & exhausto, nec solùm homine facto, sed etiam in hominis alimentum converso, honoretur. O quanta est hæc mysteriorum divinorum magnitudo! ô quantum mentium nostrarum capacitatem superat! Angeli in cælo revelatâ facie tantam intuentes magnitudinem, in templis nostris, ut ex variâ variorum, qui eos viderunt, habetur relatione, in terram se prosternunt, adorántque, dum Christiani nostri erecti stant instar stipitum, *Centena millia assistebant ei*, inquit Propheta; ad terram usque in Ecclesijs nostris inclinati se projiciunt, quasi à JEsu Christo in honorem Patris sui tantopere humiliato se quoque profundiùs abjicere addidicerint, eodem prorsus modo, quo quando Princeps ab equo in terram descendit, nullus est Aulicorum, qui non quamprimùm Principis sequens exemplum, ex equo in terram se demittat. Jam verò in Ecclesia Deus homo cum totâ curia suâ cælesti, cunctisque Paradisi Principibus sese humiliat; ubi tamen eodem tempore vilissimus vermis tecto capite intrat Templum liberè, ibi vagatur, ridet, nugatur, blanditur, indignísque colloquijs, aut saltem indignissimis desiderijs & delectationibus loca sacra profanat, Deique præsentiam, qui thronum ibi suum constituit, temerarijs ausis contemnit. Quis illum inter honorem, qui à Christo Patri suo cælesti exhibetur, & irreverentiam ab iniquis hujusmodi Christianis exerceri solitam, satis assequetur diversitatem? quis explicabit, quantum hujus temeritatis malitia ipsa hac comparatione crescat? non videtur humana perversitas ulterius incrementum capere, tantis se contaminando delictis, nec patientia Divina

Dan. 7. 10.

ampliùs tolerare posse. Neque enim video, quemadmodum Divinum hoc commercium iniquiùs violari possit, propter quod, ut initio dixi, exercendum, Ecclesiæ quasi totidem beata emporia, exstructæ sunt.

II.

XIII. Alter finis ob quem exstructæ sunt Ecclesiæ, est, ut à Deo omnia bona recipiamus. *Da & accipe*, atque adeò totum, cælum inter & terram stabilitum, completur commercium, ut in præmium præstitorum DEO obsequiorum bonis ab ipsius gratiâ manantibus potiamur. *Da & accipe, & justifica animam tuam.* Jam dixi vobis, Deum in Templis velut in terreno versari Paradiso; quare sicut in cælesti illo ab omnibus beatis Spiritibus debitas recipit adorationes, ita & in sinum eorum bonorum omnium abundantiam effundit: eodem modo in cælis his terrestribus gloriam & honorem exposcit, ut divitias bonitatis suæ amplissimè nobis largiatur. *Da & accipe.* Verum est Deum in omnibus locis benignam Misericordiam suam exhibere hominibus, sed ista Misericordiæ multitudo, quasi beatissimus torrens, in locis sacris abundantiùs effundendus reservari videtur. Ps. 5. 8. *Ego autem in multitudine Misericordiæ tuæ, introibo in domum tuam*, inquiebat David. Sol in omni loco splendet, & in omni loco calefacit, sed non ubique producit aurum, nec æqualiter homines locupletat. Et quam ob causam putatis Ecclesiam à DEO vocari Domum Orationis? *Domus mea Domus orationis est.* Ideo inquit S. Chrysostomus, vocatur ita, primò, quia communiter alibi non tam bene possunt orare homines; deinde non tantâ cum facilitate alibi preces exaudiuntur. In Ecclesia, ut vult S. Thomas, gratiores sunt supplicationes nostræ Deo porrectæ ob multorum simul supplicantium unanimitatem secundùm promissionem à Christo factam: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Ideo populo Christiano plus utilitatis afferunt Ecclesiæ, quàm olim Arca Israelitis, quæ in dubiis de cælo reddebat oracula, veniam admissorum impetrabat peccatorum, denique in cunctis nullo non die occurrentibus protegebat necessitatibus. Primò in Ecclesia Divina nobis manifestatur voluntas, tum per internas inspirationes, quibus ad audiendam Dei voluntatem corda disponuntur, tum per externam ministrorum suorum vocem, qui vel privatim in confessionalibus, vel publicè è Cathedris Divina declarant Oracula. Insuper in templis peccatorum obtinetur remissio, cùm quoad culpam mediante Pœnitentiæ Sacramento, tum quoad pœnam, non ipso tantùm Sacramento, sed mediantibus etiam Indulgentiis. Quæ causa est, cur Templa æquiparentur fontibus ab unicornu medicatis: *ædificavit sicut unicornium sanctificium suum in terrâ, quam fundavit in sæcula*: quia fontes hi velut antidotum contra omne peccatorum virus nobis prosunt. Denique templa exstructa sunt, ut contra quæcunque pericula certissima sint

fint refugia, juxta illud Dei promissum, 2. Par. 7. 16. se cor & oculos suos ibi fixurum: *Ut permaneant ibi oculi mei & cor meum cunctis diebus.* Oculi, ut vigilent super nos, cor, ut summo cum amore nobis succurrat.

XIV. Hæc sunt illa bona, quæ in sinus nostros omni tempore effunderet, si leges fortunatissimi illius commercij Deum inter & homines stabiliti observaremus. Irreverentiæ verò, quibus loca sacra profanantur, nubes sunt, quibus divini roris descensus tantique vigoris vivificantis inebriatio impeditur. Rem non exaggero, audite. Agg. 1. 10. *Quia Domus mea deserta est, inquit Dominus exercituum, propter hoc super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem.* Si sola templa ob exiguam Christianorum inibi convenientium frequentiam deserta motivum Deo essent sufficiens, necessariam nobis opem negandi, considerate, an non potiorem habiturus sit causam, suas nobis obturandi aures, videns has ipsas Ecclesias non solùm desertas, sed profanatas, sed minore etiam cultu, quàm vile tugurium, tractatas esse. *Prohibiti sunt cæli, ne darent rorem.* Non miremini, annos esse steriles; potiùs miremini, adeò sterile esse cor vestrum, tam parùm utilitatis vobis provenire è Sacramentis, semper effici pejores, numerũ & malitiam peccatorum augeri, animámque ijs quasi sentibus implexam sylvescere: Cæli sunt ærei, nec ut eam emolliant, pluvias spargunt; Sanctisque mandatum est, ne pro vo- Jer. 7. 16. bis intercedant. *Tu ergo noli orare pro Populo hoc, & non obsistas mihi.* Tantorum malorum causa est sacrorum locorum contemptus, scandalaque, quibus quotidie contaminantur. *Polluerunt ædificia sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam: ideo ecce dies venient, dicit Dominus, & quiescere faciam de urbibus Juda, & de plateis Jerusalem vocem gaudij: in desolationem enim erit terra.* Jer. 32. 30.

XV. Quamquam non foret magnum, si tantùm ob profanatas tot novis Ecclesias bona ibidem à Deo præparata perderemus; magis dolendum est, propter eas sæpius totam gentem omnium malorum procellis inundari: ita ut iratum cælum non solùm beneficum rorem & pluvias cohibeat, sed flammas & fulgura in perniciem nostram excoquat. Non absque mysterio templum Hierosolymitanum in formâ Leonis fuit ædificatum, unde *Ariel* dictum fuit, quod est *Leo Dei*; de mysterium autem fuit, ut omnes nossent, Deum in templo tanquam Leonem respiciendum, eúmque illi futurum Leonem, à quo debito honore & timore non esset colendus. Audite, an non digni Leone irâ efferato sunt rugitus isti, stragésque congruæ? *Pro eo, quod sanctum meum violâsti in omnibus offensionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis, ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miserebor.* Ita Dominus infelicem alloquitur Jerosolymam, & paulò post, cùm monstrâsset eidem Prophetæ puellas plorantes in Templo, & Adolescentum se depereuntium amore suspirantes, & Juvenes, qui ut amas-

Villalp. t. 2. ar. monat. templi. fabr. Ezech. 5.

sius

sijs blandè arriderent, formásque contemplarentur, Sanctuario suo magno cum despectu dorsum obvertebant, has tremendas subjungit voces: *Ergo & ego faciam in furore meo*: Quasi diceret: ego par pari referam, sicut temerariâ suâ audaciâ me despexerunt, ita & ego in furore meo illos dispertam. *Non parcet oculus meus, nec miserebor.* Misericordiæ non recordabor, etsi contentissimè clamaverint, aures meas obturabo. *Cùm clamaverint ad aures meas voce magnâ, non exaudiam.* Et de facto videbitis hos rugitus effectum suum consecutos esse. Certum est, cùm mortalis in terris ageret, licèt instar agni esset mansuetissimus, ut omnibus se humilis patientiæ exemplar proposuerit, *discite à me, quia mitis sum & humilis corde*: Nihilominus cùm quid de puniendis Sacrarium Ædium profanatoribus statuendum esset, plus quàm Leonem se ostendit: ille primus vindicatricem applicuit manum, factóque suâ manu flagello unà omnes ejecit. Figura hæc fuit illius, quod quotidie contra hos ipsos insolentes profanatores cælum intentat, quos, ut inquit S. Thomas, flagello, triplici pœnarum genere contexto, castigat, peccati permissione, punitione privatâ, & publicâ. Triplex hoc malorum genus in se aliósq; derivant locorum Deo dedicatorum contemptores: non enim ob talem contemptum illos solùm, sed etiam propter eosdem, universali calamitate, quæ non distinguit inter grana frumenti & Zizania, oppressos punit innocentes. De facto clarè id colligitur ex horrendis terræ motibus, quibus sæpissimè Deus injurias Templis illatas vindicat; his etenim concussionibus ruinam primo loco passæ sunt Ecclesiæ. Populus in ijs congregatus oppressus est præ reliquis alibi morantibus. Aliàs in hujusmodi terræ motibus solas contingit immotas remanere Ecclesias, omnibus alijs civitatis ædificijs collabentibus, ut constat præ cæteris de Templo S. Gregorij Thaumaturgi Neocæsareæ. Sed nostris temporibus faciliùs domus persistunt, quàm Templa: hæc enim sæpius quàm illæ severiorem merentur vindictam. Fortè aliqui vestrûm aliquam aliam tentabunt investigare causam, sed vix ullam invenient. Ecce ab ipsiusmet ore Dei nobis causa manifestatur. *A Sanctuario meo incipite.* Vindicta primò sumatur à Sanctuario, à quo culpa incepit; contaminetur strage domus Dei, quæ primò scandalis contaminata est; cadaveribus impleatur, in pœnam tot animarum ibi occisarum. Quapropter Profanatores Ecclesiarum jure merito hostes boni publici dicendi sunt, divinam provocantes Justitiam, ut pro præparatâ omnibus à Misericordiâ bonorum abundantiâ, malorum omnium diluvium supra capita nostra effundat. Et sicut qui fontes publicos veneno infeciisset, minus damnum esset, quod sibi soli, quàm quod tot alijs intulisset; ita tolerabilius est malum, quod temerarij isti, de quibus loquimur, sibi accersunt, in comparatione illius, quo omnes alios involvunt. Considerate ergo, an non tales in veritate omne in-

tes

tor Deum & homines infringant commercium: dum etiam velut loco innocentium illud rumpunt, qui licèt ipsorum delictis non consentiant, nihilominus sæpe pœnæ illorum partem subire coguntur.

XVI. Atque hæc causa est, cur Christus Dominus noster ostendere voluerit supplicia Ecclesiarum profanatoribus inflicta, divini effectum esse Zeli! & singulariter illud observare voluit discipulos suos, revocando in memoriam illa verba: *Zelus domûs tuæ comedit me.* Magnum in hac voce *Zelus* continetur mysterium; significat enim justissimam puniendi causam, effectúmque pœnæ magnopere tremendum. Omnis Zelus, inquit S. Thomas, si bonus est, est motus animi ab amore benevolentiæ procedens, ideóque persona, quantò fortiùs amat, tantò fortiùs, amati commoda impugnanti resistit, ita ut hoc loquendi modo ira, quæ à Zelo accenditur, sit quasi flamma ingenti folle animata, ideóque vehementiùs urat consumátque: quare in casu nostro Zelus ille, quo olim Dominus noster movebatur, & adhuc ad vindicandas Domûs suæ injurias commovetur, ex duplici erga nos, & Patrem amore proficiscitur. Amor erga Patrem ad commissos tantâ cum impudentiâ à sordidis creaturis Divinæ præsentiæ contemptus puniendos illum incitat, illo quidem tempore irrogatos, quo Pater cælestis ab ipso Filio suo, totáque Angelorum circumstantium curiâ, tam profundâ omnium demissione honorabatur. Amore erga nos movetur, ut omnia, quæ Templorum profanatores Divinæ objiciunt beneficentiæ, impedimenta auferat, qui illos, ut ita dicam, discindunt canales, per quos tantâ supra homines abundantiâ sese diffunderet; qui locum, tanto cum emolumento hominibus ad tractandum cum DEO destinatum in infernale antrum, forúmque Diaboli commutant. A duabus his erga Patrem, & nos fratres suos amoris fornacibus voracissima istius Zeli erupit flamma, quæ penè cor ejus consumpsit olim, binisque vicibus brachium armavit ad temerariũ pessimorum horum profanatorum scelus, propriâ manu castigandum. Qui propriâ manu puniendi modus satis demonstrat, vindictam istam à Zelo profectam esse. Non enim solet Dominus castigare propriâ manu servum in reliquos servos delinquentem; plectit ejus operâ, ad quem id ex munere spectat; verùm si à servo conjugem suam videt invadi, propriâ manu stricto ferro illum aggreditur, prosternítque. Ideo Christus solus, propriáque manu à violatoribus reverentiæ locis sacris debitæ vindictã sumpsit, quia amoris ad iram provocati vindicta erat. *Zelus domûs tuæ comedit me*

Ps. 2. 17.

1. 2. q. 28. ar. 1.

XVII. Quid ergo nunc dicitis Charissimi? Quid videtur vobis de peccato tam exorbitante, támque temporibus hisce communi, DEUM in templis suis offendendi? Originem omnino sceleris in se tam grandis, támque saluti nostræ nocivi optarem cognoscere. *Quid est, quòd dilectus meus in Domo meâ fecit scelera multa?* inquit Dominus. Et vos contenti eritis, ut

Jerem. 11. 15.

hic sub finem his ipsis à Deo prolatis verbis interrogem, unde tam exiguus Ecclesiis honor? *quid est?* Forte non docet Fides supremam Divinæ Majestati deberi Reverentiam tantóque magis, quantà clariora & certiora omnipotentis suæ præsentiæ ostendit signa? Fortè in cordibus nostris non loquitur Fides, vos semper præsentissimo Dei indigere auxilio, Ecclesiámque ad id impertrandum, locum esse aptissimũ? Quare ergo datâ operâ cæcutitis, ut in nullo alio loco minorem Deo velitis exhibere honorem, quàm in Domo suâ propria? Quomodo vobis ipsis tam inimici facti estis & crudeles, ut cùm supplici obsequio largam à Deo eleemosynam petere deberetis, omni quasi momento impudentibus modis vindictam exposcatis?

XVIII. *Quid est, quòd dilectus meus in Domo meâ fecit scelera multa?* Considerate obsecro, vos non tantùm à Deo fuisse amatos, sed etiam dilectos, id est, amore præcipuo & privilegiato amatos, intérque omnes populos ad locum in Christianitatis corde possidendum electos, ut in eo fidei perfectioris, & purioris spiritibus frueremini. Et Populus hic adeò dilectus tam sit ingratus, ut majori, quàm ulla alia Natio, tam sanctam, cujus tam solennem fecit professionem, contemptui habeat Religionem, magísque Deum suum despiciat? Judæi Religionem dici possunt habuisse imperfectam, licèt veram. *Nihil enim ad perfectum adduxit lex:* Nihilominus tanto in honore habuerunt Templum suum, ut tenerrimo cum pietatis sensu ipsos parietes & pavimentum osculárentur. *Placuerunt servis tuis lapides ejus*; Imo ipsi Gentiles, ut testatur S. Justinus Martyr, nudis pedibus sua solebant intrare templa, rigorosissimúmque in ijs servare silentium, quemadmodum hodiedum etiam nudipedes & taciturni in Moschæis, quas dicunt, suis adsunt Turcæ. *Dilectus autem meus in Domo mea facit scelera multa.* Et populus Christianus, tantis à Deo affectus favoribus, minori dignabitur respectu Domum Dei, quàm stramineum rustici alicujus tugurium? *Quid est? quid est?* Quomodo unquam hoc fieri potest? An fortè antiqui Christiani tam prava nobis reliquerunt exempla, qui integras noctes vigilantes orando transegêre in templis; qui sacra accedentes Altaria tremebant, quasi eandem, quam Angeli altissimo Dei throno exhibent, æmularentur venerationem, terribilem quidem cunctis, potissimùm tamen ijs, qui eum circumdant. *Terribilis super omnes, qui in circuitu ejus sunt.* Nos verò progenitoribus oriundi tam sanctis, nos eodem Fidei lacte educati, eâdem doctrinâ imbuti, iisdem nutriti Sacramentis, tantum ab eorum degeneramus moribus, tantóque minori cum reverentia tunc agimus cum Deo, quanto eidem viciniores nos sistimus. *Quid est, quòd dilectus meus in Domo mea fecit scelera multa?*

Heb. 7. 19.

Ps. 101. 15. ab initio in Apolog.

Ps. 88. 8.

XIX. Advertite bene, peccata in templis commissa non solùm vocari peccata, sed *scelera*, quia ob sacri circumstantiam loci, cum invisibilem

sibilem Dei, tum corporalem Christi Jesu in Sacramento præsentiam culpæ ordinariæ redduntur enormes, & quasi sacrilegij exhalant fœtoremi. *Nihil ad DEUM pertinens leve est*, dicebat sanctus Salvianus Episcopus, *& quod culpâ exiguum videtur, grande hoc facit Divinitatis injuria.* Quid ergo mali est, dicetis mihi, parumper in templo garrire, ridere, blandis alios intueri oculis, amorem conciliare? bene apparet, vos nec loci, in quo estis, nec Deitatis ibi præsentis recordari; quomodo enim leve dici potest illud, quo ibi Deus omnipotens despicitur? Olim non solebant Judæi permittere greges pascere circa montem Horeb, ob reverentiam illam Deo debitam, quòd ibi semel Moysi apparuerit. Et Christiani licitum sibi putabunt omnes sensus suos, linguam, oculos, aures millenis pascere curiositatibus, & ob illum finem intrare templa, ubi non tantùm semel Deus suam nobis declaravit voluntatem, sed semper præsens ipse aut peccata ibidem remittit, aut vindicat?

XX. Quid jam dicemus de peccatis, quæ solo committuntur corde, aut desiderijs inordinatis, aut complacentia & consensu? Quantò magis internæ erant abominationes Templi, tantò majores loquens Ezechieli, illas appellat Deus. Ita majores in Ecclesiâ admissæ transgressiones, minùs sensibiliter astantium patent oculis. Ad cognoscendas illas & investigandas, oportet, inquit S. Hieronymus, facere id, quod jubet Deus, scilicet perforare murum, *fode parietem* & per hanc aperturam id, quod est absconditum, intueri, hoc est, per blandas illas oculorum nictationes, per risus, & gestus adeò indecentes de cordis, lasciviâ occupati, perversitate judicium ferre. Hæ igitur sunt abominationes magis execrandæ, aut saltem hujusmodi, quæ sicut facillimè committuntur, ita crescentes numero pœnam augent. *Scelera multa.* Si non etiam addere velimus, eum, qui domi suæ, vel ruri delinquit, unum solùm committere peccatum; qui verò in Ecclesia scandalizat alios, multorum fieri peccatorum reum: eodem prorsus modo, quo, qui in mediâ plateâ legem transgreditur, unico in legislatorem peccato delinquit, qui verò in palatio Regio, in conclavi, & coram Regis throno, in oculis Domini sui legem infringit, tot legislatori dici potest inferre injurias, quot ibi circumstantias contemnit. *Quid est, quòd dilectus meus in domo meâ fecit scelera multa?*

XXI. Hoc tempore talia non perpenduntur, quia oculi veterno clausi tenentur. Quamprimum Jacob, è notissima illa visione evigilavit, clarissimè loci, in quo dormiverat, sanctitatem agnovit, trementsque exclamavit: *Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Jam vos quidem charissimi, ignoratis, ubi sitis, quia somno indulgetis: ubi verò vix hâc vitâ functi, apertis oculis coram Divino tribunali comparituri estis, heu quantus temeritatis vestræ stupor, pudórque vos invadet? Erant profectò, dicetis tunc, sanctæ illæ Ecclesiæ, quas nos tâ protervè profanavimus, Erat ve-

Gen. 28. 16.

rè ibi in personâ præsens Judex meus: ego verò illi tanto cum opprobio toties dorsum obverti: Erat ibi verè balneum cunctis apertissimum pro peccatis abluendis per Indulgentias, Sacrificia & sacramenta: ego verò stultus & salutis meæ inimicus, qui salutiferis hisce undis vulnera mea curare debueram, ibidem ea multiplicavi! Miserrimum est, quòd nec tantum solatij aut effugij vobis relinquendum sit, ut dicere possitis: nesciebamus, *& ego nesciebam*: nimis enim clarè loquebantur Concionatores, ipse locus sacris adornatus imaginibus, ipsa Altaria & apparatus, ipsi soli & nudi lapides debitæ tam tremendæ DEI habitationi reverentiæ vos admonebant. Non permittam, Charissimi, ut imposterum sic vos geratis: *Terribilis est locus iste: non est hic aliud nisi domus DEI & porta cæli.* Si Ecclesia est Domus Dei, volo, ut perpetuum ei honorem & venerationem deferamus; si porta est, per quam nostræ ascendant supplicationes in cælum, & obtentæ descendant benedictiones, volo, ut Leges à Christo pro venerando hoc commerico stabilitas, servemus inviolatas, ut salute & sanctitate in hoc Mundo locupletati, acquisitarum divitiarum fructu æternùm gaudeamus in cælo.

Da & accipe, & justifica Animam tuam.

DISCURSUS V.

De Sacramento Baptismi.

1. TRes sunt pharmacorum species; alia morbo jam præsenti medentur; alia ab infectione præservant, alia denique valetudinem restaurant, spiritus vitales augent & corroborant. Quare Dominus noster Jesus Christus, ex suavissimis, quibus amorem sui cordibus nostris instillare voluit, titulis, omnium etiam Animarum Medicum se professus est. *Misit me, ut mederer contritis corde.* Ideo ut muneri huic à se suscepto ritè fungeretur, efficacissima omnis generis pharmaca ex Sanctissimo Sanguine suo composuit. Hæc sunt septem Sacramenta; ex quibus Baptismus, Pœnitentia & extrema Unctio, peccati originalis & actualis, omnibus communia remedia sunt: Matrimonium & Confirmatio pharmaca sunt præservativa: illud inordinatam carnis refrenat concupiscentiam, hoc appetitûs irascibilis debilitatem confortat. Ordo denique & multò potiùs Eucharistia sanitatem, per alia Sacramenta jam acquisitam, velut confortativa promovent & perficiunt. Nisi etiam adjungere velimus, ab Eucharistiâ, ad quam tanquam ad finem S. Tho. reliqua Christus instituit Sacramenta, 3. p. illorum omnes participari fructus, 65. a. dum Animas crebrâ ejus sumptione fruc-

Isa 61. 1.

ſruentes, uno eodémque tempore curat, præſervat, & validiores reddit. Videtis ergo, quàm nobilis, de his pluribus diſſerendi, ſe nobis offerat occaſio & materia! Cogitate, nos ingredi pharmacopolium Paradiſi, cœleſtibus refertum remedijs. Hoc hodie per Sancti Baptiſmi portam, Sacramentorum omnium januam, intrabimus, privilegiáque, quæ quivis Chriſtianus ex illo acquirit, nec non obligationes, quas contrahit, quibúsque reſpondere tenetur, conſiderabimus.

II. Primarias Baptiſmi inter excellentias una eſt, quòd Chriſti Salvatoris in Jordane Baptiſmus ejus quodammodo imago fuerit: ita ut bene affirmari poſſit, excelſum eſſe illud opus, cujus ipſa idea tam divina eſt. Tria verò in Baptiſmo Chriſti concurrerunt, quando (ut inquit S. Auguſtinus) non ut ipſe ab aquâ, ſed aqua per ipſum purificaretur, ita ut illa ad nos abluendos idonea redderetur, à S. Joanne baptizari voluit. Primum fuit Pater æternus, qui cum declaravit Filium ſuum dilectum; alterum Spiritus Sanctus, qui ſupra illum in columbæ ſpecie deſcendit; tertium fuit cælum, quod hucuſque clauſum ſe ſe aperuit. Omnes hæ tres circumſtantiæ, propter eosdem affectus in tribus prædictis præfiguratos, cujusvis Chriſtiani Baptiſma reddunt illuſtre. Incipiamus à primo.

III. Quid rei eſt Baptiſmus? Si quæratis ex ſancto Joanne, reſpondebit vobis, quòd ſit poteſtas Filium DEI fieri. *Dedit eis poteſtatem Filios DEI fieri.* Et ne perſuadeatis vobis, hæc dici per metaphoram, advertite parentes ſterilos, ut prolium defectum, aut filiorum mortem reſarciant, inveniſſe remedium, exteros adoptandi in filios, iísque ac ſi à ſe procreati eſſent, omne hæreditatis jus elargiendi. *Adoptio nuptiarum ſubſidium, fortunæ remedium, ſupplet ſterilitati vel orbitati.* Legum verba ſunt: quod ergo homines propter neceſſitatem, hoc DEUS per inexplicabilem amoris exceſſum fecit: quia cùm unicum tantùm, ſed ſempiternum habeat Filium, infinitis æquivalentem, tantopere nos amavit, ut omnes Fideles in filios ſuos voluerit adoptare. Ita inquit S. Auguſtinus. *Unicum genuerat & per quem cuncta creaverat, miſit in Mundum, ut non eſſet unus, ſed fratres haberet adoptatos.* Adhæc adoptatio inter homines merum tantum nomen eſt, nihil novi in perſonâ adoptatâ producens; nec altiori baſi, quàm adoptantis affectui innititur. *Adoptatio nomen inane.* Ubi Pater noſter cæleſtis adoptando nos pro ſuis, non tantùm filiorum nomen, quod per ſe magnum eſt ornamentum, ſed ipſam quoque rem impertitur. *Videte*, inquit S. Joannes, *qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filij DEI nominemur, & ſimus.* Elargiendo enim in Baptiſmo ſuam divinam gratiam, ſuúmque Spiritum, fit quodamno anima noſtræ animæ, & cor cordis noſtri. In veritate homo Chriſtianus non eſt tam terreni Patris filius, quia eo generatus eſt, quàm eſt Filius DEI, ab hoc in Sacroſancto Baptiſmate regeneratus; quid enim à patre terreno præter membrorum ſuo-

Inſtit. de adopt. §. 1. S. Tho. 3. q. 23. art. 1.

tract. 2. in Joan.

Joan. 5. 1.

rum' accepit materiam? à Patre verò cœlesti Esse novum & totum Deificum accepit. Et hæc est ratio, ob quam S. Jacobus de dictâ adoptione loquendo, vocet eam generationem, indicando nobis, quàm verum sit, animam baptizatam verè Filiam Dei esse, & non absque privilegio admirabili, superante
Jacob. 1. 18. vim omnis generationis humanæ, Divinæ naturæ participem. *Voluntariè nos genuit verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus.* Voluntariè, inquit Apostolus, nos genuit, mediante Filio suo Divino; *Verbo veritatis*, ut simus caput, hoc est, magis illustre & beatum opus inter omnia ejus
S. Aug. lib. 2. de conf. Evang. 6. opera: *Ut simus initium aliquod creaturæ ejus.* Considerate bene hanc vocem, *Voluntariè*, ex merâ voluntate suâ nos generavit, quæ mirum in modum hanc adoptionem nobilitat. Quia licèt adoptio humana hâc gaudeat prærogativâ, posse ad beneplacitum
S. Tho. 3. p. q. 23. ar. 1. in c. suum eligere tales filios, quod natura facere non potest: nihilominus adoptio humana in electo præsupponit merita, non confert; è diverso Divina adoptio non ex alicujus boni prævisione aut merito talem gratiam largitur. *Potens est de lapidibus suscitare*
Luc. 3. 8. *Filios Abrahæ.*

IV. Potestisne, Dilectissimi hanc veritatem audire, & non dignas tali generatione & filiatione Divinâ, quam in sancto Baptismo consecuti estis, concipere cogitationes? *Princeps ea, quæ di-*
Is. 32. 8. *gna sunt Principe, cogitabit.* Filius Principis non cogitabit sulcare agros aratro, sicut cogitaret, si natus esset patre agricolâ. Quomodo ergo Christianus tam humiles in corde suo fovet spiritus, qui parùm ab Infideli eum distinguunt? non gaudet, nisi proventibus terræ; non nisi terrenam aspirat ad gloriam, non aliam sibi imaginatur felicitatem, quàm proprijs sensibus, caducarum tantùm capacibus voluptatum, satisfacere. Recordemini, Charissimi, Principes vos esse non sanguinis humani, sed Sanguinis Christi JESU; cujus omnes, medio Baptismi lavacro, fratres facti estis, qui tam excelsum Filiorum Dei titulum vobis secum cum munem esset voluit. Qualis ergo erit ignominia, tantâ eminentes dignitate, continuo cum dedecore vitam ducere adeò ignobilem? non tantùm pudere debet Christianos, male àgere; etiam rubori esse debet, tam parum boni operari, ut fieri solet, quando divinæ generationis nobilitati tam eorum vita non respondet. Demus, ut ita dicam, plumbum ex vilibus erutum cavernis non erubescere humilem suam originem. Sed quis ferat, quòd plumbum illud, quod inter auri venas enascitur, suæ vilitatis non pudeat? Eodem modo concedamus, Infideles rebus caducis & perituris totos immersos esse; ortus eorum ad altiora illos non excitat. Sed Christiani, radijs fœcundati Divini Solis, qui ex preciosis Sanctæ Ecclesiæ fodinis suam ducunt originem, poterúntne sine verecundia affectibus suis ignobili assimilari plumbo, qui solidum charitatis aurum deberent esse, ad quem vis lapidem lydium examinandum?

V. Sed quid nunc dicemus de illis, qui non solùm augustæ Baptizatorum con-

conditioni vitâ suâ non respondent, sed ne quidem illam cognoscunt; unde nunquam etiam Patri suo cælesti, quod inter tales eos elegerit, dignantur agere gratias? Platonem referunt sæpius DEO rependisse gratias, quòd Græcus, non Barbarus natus esset. Quando unquam Patri cælesti sufficientes poterit referre grates Christianus, quòd eum consortio Sanctorum in luce Sacratissimæ Fidei dignatus sit aggregare? *Qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine.* O quæ felicior sors potest esse, quàm ista! O quanta felicitas! O quantus favor! Tot animabus eâdem die, eâdem illâ horâ, eodémque temporis puncto in Indijs inter Infideles ad corpus, quod erit aliquando Inferni pabulum, organizandum destinatis, animam nostram in Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ sinum ablegatam esse ad corpus informandum, quod sacris undis ablutum, eidem animæ in paradiso, æternùm non nimis arduo conatu sociari, imò cum eâdem omnibus Divinæ filiationis fructibus cum immensa gaudij superabundantiâ perfrui potest! *In partem sortis Sanctorum in lumine.* Coloss. 1. 12.

VI. Alterum Baptismi nostri privilegium est Spiritus Sanctus, qui similiter supra nos descendit, ut omnes cæli Incolæ nobilissimam illam Patris audiant vocem: *Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.* Notandum est, Spiritum Sanctum, ut docet S. Thomas, id esse Ecclesiæ, quod cor corpori, cujus Christus est caput, imò ut vult S. Augustinus, Animæ loco est. *Quod est in corpore nostro anima, id est, Spiritus Sanctus in corpore Christi, quod est Ecclesia.* 3 Tho. 3. q. 8. a. 1. ad 3.

Jam verò, quæ toti Ecclesiæ Spiritus Sanctus confert beneficia, illa eadem cuique Animæ fideli à Spiritu Sancto proportionaliter sunt collata, ita, ut in Baptismate fiat quasi animæ illius anima, & Spiritus istius Spiritûs. *Quoniam estis Filij DEI, misit Deus Spiritum in corda vestra.* Hæc est immensa Divini Patris nostri liberalitas, ut non contentus sit donare nobis donum, sed ipsum etiam datorem donare voluerit. Ideóque ultra creatum illud Gratiæ donum, regeneratis in Baptismo, increatum Spiritûs Sancti donum concedit, qui dum supra aquas sacri fontis descendit, novum de membris nostris sibi templum exstruit. *Membra vestra templum sunt Spiritus Sancti!* O mirabilem descensum, quo quantum viram dando creaturæ, Creator se humiliat, tantum vivendo cum Creatore ipso creatura exaltatur! justissimam habemus causam pro vitâ tam Divinâ Altissimum incessanter laudandi. *Laudabo Dominum in vitâ meâ:* Experti quotidianas prodigiorum adeò stupendorum operationes. S. Aug. Serm. 80. de Tempi Gal. 4. 6. 1. Cor. 6. 3. Psf. 145. 1.

VII. Divinus ille hospes è Cælo in animam baptizatam descendens non venit solus, sed more magnorum Regum numeroso Aulicorum syrmate stipatus incedit. Hic verò comitatus in gratiâ Divinâ, ejúsq; donis consistens, totus in ejusdem Animæ utilitatem adornatus est, nec unquam illa ab his separata descendit. Res istas tam grandes explicemus, quæ aliàs, perinde ac aulæa complicata, precium & decorem

suum

suum non possunt ostendere. Dico ergo inprimis, Divinum hunc Spiritum secum Animæ adferre Gratiam, quæ (ut jam aliàs intellexistis) omniũ divitiarum thesaurus est, & semen Di-
Joan. 3. 10. vinitatis: *Semen Dei in eo manet*: Eodem enim modo, quo semen naturam suam accipit à fructu; ita ipsa à Divina natura suam participat. Et quia effectus causarum suarum sunt imagines, ex illis faciliùs Gratiæ Baptismalis excellentiam intelligetis.

VIII. Primus ergo effectus istius Gratiæ est, perditam, Protoplasti culpâ, per generationem carnalem in
Ps. 50. 7. quemvis nostrûm propagatâ, reddere innocentiam, *in iniquitatibus concepti sum*. Supponendum est igitur primum hominem peccato suo non tantùm sibi soli, sed nobis etiam, cunctísque à se usque ad finem Mundi descensuris, nocuisse. Noverunt quidam artem omnes fructus veneno inficiendi, virus radici inserendo. Tali arte usus est Diabolus (qui mille nocendi habet technas) quando primum Parentem nostrum ad transgrediendum DEI mandatum induxit. Tunc enim tam lethale radici immisit toxicum, ut, si in æternum duraturus esset Mundus, in æternum quoque homines hoc veneno infecti nascerentur. Hoc est peccatum originale, cum quo nascimur, éstque perversitas naturæ, ab illius dissolutione harmoniæ oriunda, quâ ju-
S. Th. 1. 2. q. 82. art. 1. stitia originalis in statu innocentiæ erat prædita. Hæc hunc Innocentia in Baptismo nobis restituitur: non ita quidem, ut difficultas ad rectè viven-dum, ex rebelli nata concupiscentiâ, omnino cesset, verùm ita, ut hæc difficultas vinci possit; majórque gloria ex reportata resultans victoriâ, & baptismalis gratiæ virtute acquisita, priorem illam animi tranquillitatem, quæ in statu vigebat innocentiæ, suppleat & restauret. Magna illa mutatio, à Gratiâ Baptismali in Animam hominis inducta, pro dignitate explicari non potest; quâ fit, ut qui erant Dæmonis mancipia, fratres fiant JEsu Christi, omnis fœditatis ac servitutis experres, ipsisq; in cælo Angelis decore pares. Ajant in quibusdam Btitanniæ Majoris partibus acerbos aliquos fructus, in formâ pilarum, in aquas præterfluentes ab arboribus decidere; tandem bene humectatos in plumatas nivei coloris aves commutari. An non dicere possemus Deũ hoc naturæ portento adumbrare voluisse id, quod in sanctissimo Baptismi Sacramento producit Gratia? Anima, quæ per peccatum originale massa erat omni malitiâ informis, vix sacrosanctis his immersa undis, non solùm reviviscit, sed ad circumstantium stuporem Angelorum candidis cælestis Innocentiæ plumis vestitur. Ideo Spiritus Sanctus in Mundi principio super aquas ambulâsse dicitur. *Spiritus Domini ferebatur super aquas*; Quasi jam tunc disponere voluisset aquas, ut essent præcipuum futuris temporibus instrumentum ad animas nostras resuscitandas & sanctificandas. Hoc in vitæ balneo omnia submerguntur peccata; *Contribulàsti capita Draconum in aquis*: sive hæc capita sint noxa originalis, quæ multarum instar est, tan-

Pierius l. 26. cap. de eodem.

S. Th. 1. p. q. 66. a. 3. ad 4.

S. Aug. in Ps. 73.

quam

quam origo aliarum omnium, sive sint peccata actualia; quando persona adultæ ætatis baptizatur; unde sicut, quando videntes Hebræi Ægyptios in mari rubro suffocatos, pro solenni gratiarum actione decantârunt hymnum, ita Patrini, infantis jam sacro fonte tincti, vices supplere deberent? pro magno hoc beneficio gratias agentes DEO, qui peccatum illius in hoc sanctissimo balneo, Christi Sanguinem, mediante Baptismo, nobis repræsentante submersit. *Cantemus Domino,*
Exod. 15. 1. *gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem projecit in mare.*

IX. Quamobrem si oculis vestris Animæ paulò ante baptizatæ, pulchritudinem intueri posse tis, nullam ampliùs in terrâ venustatem aspicere dafideraretis. Pro confirmatione hujus, factum percipite insigne, à gravi-
3. p. hist. tit. 10. c. 1. §. 9. bus traditum Auctoribus, præcipuè verò à Sancto Antonino temporum suorum fastis insertum. Anno millesimo ducentesimo nonagesimo sexto Cassanus Tartarorum Rex cum ducentis equitum millibus regno egressus, vicinas regiones omnes strage, & disfitas terrore impleverat. Hoc rerum statu misit ad Armeniæ Regem, qui filiam ejus conjugem peteret, cujus egregiam corporis formam illustriori morum junctam honestati fama ad aures ejus pertulerat: nec abnuere potuit Regius parens, maximè postquam per Matrimonij pacta principi filiæ licuit, etsi Infideli juncta esset, ritu Christianorum, in quo educata fuerat, pro arbitrio vivere. Nuptijs apparatissimè celebratis, & post ali-

quod temporis intervallum primi partûs horâ propinquante, à Regno & Rege filius masculus, Matri formâ similis exspectabatur; cùm ecce misera Regina, superatis pluribus doloribus, infelicem, atrum, deformem & fœtidum omnium cum horrore in lucem partum dedit. Facilè ratiocinando assequi licet, quanta fuerit Matris, totius Aulæ, maximè verò Cassani Regis confusio. Iste animi præcipites impetus frenare minimè doctus, furere & affligere; indicium hoc esse clarissimum; uxorem suam adulterio se polluisse, eáque causâ mox eam ad rogum cum prole condemnat. Nihil gemitus, nihil Juramenta ad contestaudam illibatam Reginæ Innocentiam profuêre; cúmque se jam ad subeundam mortem duci videret, saltem, inquit hoc mihi in extremis detur solatij, ut sacrâ exomologesi expiata, acceptóque salutari corporis Christi Viatico, infelicem filiolum meum mihi amplexari liceat, tum volens lubens moriar. Magnum fuit, vel tantillam gratiam impetrare potuisse; impetravit tamen, & mox, ubi monstrum hoc potiùs, quàm humanam prolem intra ulnas accepit, affusâ aquâ baptizavit. Credetisne? Vix sacrosanctâ hâc lymphâ partus ille tam deformis tinctus fuerat, formosus statim, ut Angelus, omnibus visus est, adeò quidem, ut Cassanus supra omnem fidem attonitus, cognitâ, eventu tam sensibili, Sacramenti virtute, cum præcipuis Aulæ suæ Proceribus baptizatus sit, causâque fuerit, ut in Regione Tartarorum, ejus exemplo persuasâ, Fides

Christiani non exigua incrementa ceperit. Hæc tam ingens, quæ in corpore istius infantis accidit mutatio, semper in cujuscunque baptizati Animâ contingit; idque tanto majori cum utilitate, quanto omnem naturalem deformitatem peccati monstrum infinities excedit.

X. Hac cum innocentia & gratia, omnis culpæ in anima destructrice, omnia Spiritûs Sancti dona & virtutes infusæ adferuntur, ijsque, quot & quantacunque sunt, utendi datur potestas; ut Spiritu Sancto nos vivificante, & Cælestis Patris nos adoptantis filiatione dignam colamus vitâ. At quàm subitò huc thesaurum dilapidat, quicunque Baptismi gratiam perdit! O jacturam sanguineis deflendam lachrymis! Jacturam, ad quam condignè deplorandam ipsum cælum atra obductum nube luctum induere oporteret! Attamen quot reperiuntur quotidie, absconditum hunc suum thesaurum ob rem nauci prodigentes? O si quis posset Animæ prima vice peccato consentientis adstare auribus & ingeminare: quid facis misera, quid facis? Ignoras profectò, quanti pro te sit precij Baptismi gratia, quam abjicere, immundisque passionum tuarum pedibus, velut margaritam ante porcos, calcandam subjicere cogitas. O si agnosceres infelix, quo miseriarum te impellat Diabolus! O si scires; Satis tibi sit non ignorare, post primum peccatum perpetratum, quantumcunque deploretur, nunquam de salute æterna te securam esse. Verum quidem est, ope pœnitentiæ gratiam perditam recuperari posse; sed quanto difficilius est, amissam reperire, quàm illam non perdere? Ordinum Ductor, qui paucis militibus locum munitum defendere potuit, postquam illum hosti cessit, tam parvo militum numero eum non recuperabit: oportebit integrum conscribere exercitum; qui tamen fortassis loco amisso non potietur. Sacramentum Pœnitentiæ etiam Baptismus vocatur, quo Anima renascitur, sed est Baptismus admodum laboriosus, quia pro recuperanda statione, Dæmoni voluntariè traditâ, magnâ prorsus opus est virium contentione, & labore.

XI. Ad hoc singulariter parentes attendere deberent, suorúmque filiorum educationi perpetuâ cum solicitudine invigilare, præcipuè verò cùm jam usu rationis præditi ætate crescunt. Optima S. Ludovici Regis Francorum mater Blanca, Regina tam prudens & sancta, hac in re omnibus Christianis parentibus deberet esse exemplo, cui in educatione filioli sui nulla res adeò cordi erat, quàm ejusdem baptismalem innocentiam illibatam conservare; in quem etiam finem quotidie vesperi hac verè cælesti eum benedictione muniebat: Filiumi, vellem te potiùs in brachijs meis mortuum, quàm peccato inquinatum aspicere. Refert sanè plurimum, Charissimi, nunquam incipere malè agere, nec unquam charitatis ignem extinguere, quem intra nos in Baptismo Spiritus Sanctus accendit. *Spiritum* 1. Thes. 5. *nolite extinguere*, quia divinus hic ignis

ignis bonis operibus sensim crescendo in beatum erumpet incendium. Cæterùm si quis à puero malè agere incipiat, valdè difficile erit etiam in extrema senecta à malo abstinere. Non est tempestas, quæ majus vineis inferat damnum, quàm nimbus uvis jam defloreſcentibus superveniens. *Pessimum est inter omnia, cùm defloreſcentem vitem percussit imber.* Plin. l. 7. c. 24. Teneriori ætati voluptas magis nova videtur, ideóque magis delectari. *Omnia prima nos magis delectant*; quo fit, ut Arist. l. 7. polit. tam altas dein radices prava assuetudo agat, ut sola eas mors valeat evellere.

XII. Sed ut redeamus ad scopum nostrum, quid videtur vobis de divino illo hospite, de tam splendido comitatu, quem secum in Animam sacro fonte ablutam introducit? Nec dum tamen dixi omnia. Inter effectus Sacramenti Baptismi singularissimus est, Animæ characterem imprimere, simile illi signum, quod in Sacramento quovis, quod iterari non potest, Animæ imprimetur; in Sacramento scilicet Confirmationis & Ordinis. Differunt tamen inter se quo- S. Th. 3 p. q. 63 ar. 6. ad finem. Character Sacrament. Ordinis nos Christo, velut Ministros cum summo Sacerdote, conjungit; in Confirmatione Christo nos ut magno Regi milites conjungit. In Baptismo eidem ut magno Patri filios conjungit. Verbo, character iste est quasi filiationis nostræ instrumentum, quod chartæ, sed Animæ potentijs impressum in omnem æternitatem nunquam delebitur; adeò, ut hoc miserrimi illi æternùm damnandi omnibus Inferni flammis nunquam consumere, aut extinguere possint, si quæ opprobrio & afflictioni sempiternæ, collatæ in Baptismo gratiæ non respondisse. Sicut è diverso ei, qui vitâ bene actâ condignos Gratiæ fructus protulit, gaudio erit in cælis, & gloriæ sempiternæ. Idem evenit, inquit S. Thomas, in charactere militari; qui post prælium in omnibus manet prorsus idem, tam in victis, quàm victoribus; sed forte diversa; hi enim cedit ad gloriam, illis in opprobrium sempiternum. *In his, qui vicerunt ad gloriam, in his, qui victi sunt, ad pœnam.* S. Thom. 3. p. q. 63. ar. 5. ad 3.

XIII. Atque hoc est ultimum sacri Baptismi privilegium, id est, Cælum apertum. Qui filius est, illi debetur hæreditas. *Si Filij, & Hæredes.* Rom. 8. 17. Qui vitam agit secundùm Spiritum, illi vita debetur cælestis. *Si Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Rom. 8. 13. Ecce igitur, cælum Baptismo Christi reseratum, æternum illud significat præmium, quo Christiani, secundùm professionem suam viventes, post mortem gaudebunt in cælo; itémque jus illud, quod in præsenti ad hoc præmium obtinendum acquisiverunt. Notate pulcherrimam istam Apostoli consequentiam: *Si Filij, & Hæredes.* Sicut Pater terrenus filium, qui se illi probat, non potest privare hæreditate, ita ne quidem potest excludere adoptatum. Leges enim non permittunt. Multò minus accidere poterit, ut Pater cælestis cunctos nos ut filios agnoscens, licèt adoptivos, sed tamen divinæ participes

naturæ, felicissimâ, qui est Deus ipse, exuat hæreditate. *Hæredis quidem Dei.* modò ab ejus obsequio non deficiamus. Cælum igitur, Charissimi, in ipso collati Baptismi momento pro nobis aperitur, portæque illæ adamantinæ, nullo perfringibiles malleo, sua sponte reserantur, ut ita apertæ exspectent animam fidelem, quamdiu illibatam servat innocentiam, aut saltem pœnitentiâ perditam recuperat. Atque hic omnino oportet, ut modum baptizandi vos doceam, ut quandoque, cùm necessitas postulat, regnum cælorum tutò Animæ alicui possitis aperire, & tanti boni possessionem ministerio Sacramenti conferre.

S. *Thom.* 3.p.q.67. ar. 3. XIV. Sciendum ergo est, cùm Sacramentum hoc sit maximè necessarium, voluisse Christum Dominum esse quoque administratu facillimum: hinc quivis ad baptizandum aptus est, etiam Infidelis. Et quamvis nemo licitè baptizet, quasdo proprius ad id faciendum Minister haberi potest, qui est Sacerdos, nihilominus unusquisque validè baptizat. Materia hujus Sacramenti est aqua communis, quæ, sicut principium generationis, propriissimè regenerationem novæ vitæ nobis repræsentat; per virtutem verò, quam habet, abstergendi, omnium sordium ablutionem; per virtutem refrigerandi, fomitis mitigationem, denique per splendorem, lumen fidei nobis significat. Forma in his consistit verbis. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Exprimendo

S. *Th.* 1. p. q. 66. ar. 3.

hisce verbis, *ego te baptizo*, actionem baptizandi, reliquis verò sanctissimæ Trinitatis mysterium vocibus quidem istis *in nomine* unitatem essentiæ, cæteris, Divinarum Trinitatem Personarum. Quapropter, ut specimen vobis sacræ hujus administrationis proponam, si vobis infans baptizandus urgente necessitate offerretur, quid faceretis? Oportebit accipere aquam, eámque infundere capiti (& casu quo id fieri non possit, principalior pars, quæ prostat, tingenda foret) exprimendo actum ipsum baptizandi, his verbis, *Ego te baptizo*, Et immediatè reliqua verba pronuncianda sunt, quæ, dum Cruce nos signamus, solent proferri. *In nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti.* Ita, ut uno tractu omnia simul enuncientur: neque perturbari vos finite, ut sæpe in casibus subitaneis & inexspectatis fieri solet; atque ob hanc causam existimavit S. Thomas, si taliter à laico domi baptizatus supervixerit, debere à Sacerdote sub conditione denuo baptizari. *Non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum.* Et quia mentionem feci de termino isto, *sub conditione*, non ab re erit etiam hoc ipsum explicare. Sciendum ergo est, quòd si deprehendi non possit, vivane sit proles an mortua, tunc erit baptizanda, ut si viva esset, salvetur; sed tamen sub conditione, ne Sacramentum periculo nullitatis exponatur, si mortua foret. Ideòque sic dicere debetis. *Si vivis, ego te baptizo, in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.* Quòd si deinde mor-

mortuam fuisse experiamini, nolite turbari, quia in tali casu pietas vestra facit, ne temerè egisse censeri possitis, *Non intervenit temeritas præsumptionis, ubi est diligentia pietatis.* Cæremoniæ aliàs consuetæ, ut sunt impositio nominis, exorcismus, Catechismus, Chrisma, Sal benedictum, etsi mysterijs cælestibus sint plenæ, non ideo tamen ad validè baptizandum sunt necessariæ. Hinc est, quod in casu necessitatis urgente, sine scrupulo omittantur, quæ postea pro antiqua Ecclesiæ consuetudine, periculo jam præterito, supplentur; his enim ritibus visibilibus ad effectuum invisibilium, in Sacramento productorum, cognitionem Fideles inducuntur.

Leo. 1. c. d nulla L. 4. de consec. t. de Sacr. non iter.

XV. Quapropter hîc mihi temperare non possum, quin justissimo Zelo invehar in matres, quædam gravidæ sunt, quasi nullius pretij aut valoris gestarent onus, nec animam cælestis gloriæ capacem, mille abortiendi periculis se exponunt; aut indebitâ & nimiâ corporis agitatione, aut graviore, quàm ferre commodè possint, frumenti, fascium, similúmque onerum gestatione: an levis vobis videtur jactura Animam Baptismi expertem perdere? Tantum est hoc damnum, ut ad illud dignè deplorandum tota non sufficiat æternitas, quâ durante, hæc anima DEUM glorificâsset, gavisáque fuisset, si negligentiâ vestrâ non, antequam nascereturr, jam obijsset. Quid verò dicemus, si unquam tam enorme patraretur scelus, ut ad tegendam criminis infamiam adhuc majori scelere proles in utero suffocetur? Quis explicabit, sceleris tam detestandi atrocitatem? Cælestem animæ auferre hæreditatem? Quomodo infelix mater unquam tanti furti damnum reparabit? Quibus in fodinis æquivalentem reperiet thesaurum? Hanc sceleris enormitatem inconsolabilibus deplorat lacrymis Ecclesia, quæ velut formosa illa Rachel Animarum sibi perditarum, amissâ recuperandarum spe, solatio destituta ingemiscit, *Noluit consolari, quia non sunt.* Quod si Christianus baptizatus occidatur, sancta Ecclesia, velut mater mortui in hoc exilio filij jacturam deplorat; spes eam nihilominus solatur, quod idemmet vivat in Patria. Hoc verò solatium in occisa ante Baptismum prole habere non potest. Hîc nec spes, nec remedium, nec compensatio locum inveniunt. *Noluit consolari, quia non sunt.* O infelicem ergo animam, quæ aliam ultimo suo fine privavit; Execrabili hoc facinore cunctis Servatoris nostri finibus sese opposuit. Hæc omnia ipsius itinera, sudores, afflictiones, passionem, mortémque durissimam, quæ omnia solam illam preciosam vitam, per Baptismum acquirendam, pro fine suo habebant, irrita fecit. *Ego veni, ut vitam habeant.* Quàm horrendum igitur erit audacissimis hujusmodi homicidis coram Christi Tribunali comparere, & justum verúmque Animæ ipsi ablatæ pondus in bilance Crucis intueri! Pro unica anima salvanda, si res posceret, in terras redirem, omniáque

Matth. 2. 18.

Joan. 10. 10.

quæ pro cunctis in cruce passus sum, sustinerem libentissimè; quodam die
lib. 1. revel. c. 88. Christus dicebat S. Brigittæ. Considerate jam, quanta pro amoris hujus mensura futura sit Servatoris nostri indignatio contra eum, qui ipsi Animam, ipsum verò Animæ, cælúmque totum auferre ausus fuerit? Nihil juvabit hîc ad se purgandum timor ignominiæ, aut totius familiæ infamia. Idem est, ac atramento se lavare, & mundatum se putare. Quis ille timor, quæ infamia, quod opprobrium, quis ille familiæ splendor, ubi de æterna Animæ felicitate agitur? Cùm à principio DEUS prohiberet homicidium, etiam ab ipsis bestijs rationem & vindictam se petiturum
Genes. 9. 5. declaravit: *Sanguinem animarum vestrarum de manu cunctarum bestiarum requiram.* Non quòd unquam bestiæ coram DEO reæ homicidij esse possint, sed ut intelligamus, nullam coram tribunali divino excusationem pro legitima acceptum iri, ubi de voluntario agitur homicidio; cùm ipsæ quoque feræ, quasi culpabiles arguendæ sint, quæ tamen iniquitatis sunt incapaces. Quod si ergo qualecunque homicidium punietur absque ulla remissione, quanto magis, quod à Patre, aut Matre in prole innocente committitur, vindictæ æternæ castigandum remanebit? Certè antiqui Christiani tam enorme & atrox putârunt scelus, ut multo tempore consuetudine receptum fuerit, tanti sceleris reum, toto vitæ suæ spacio ab introitu Ecclesiæ prohibere. Ita statuit Concilium Ancyranum canone vigesimo primo: & Concilium Illiberitanum judicavit, etiam in mortis articulo similibus difficulter sanctissimam Communionem permittendam. *Vix in fine danda est Communio.* Moguntinum, tantum mitigans rigorem, permisit, ut in fine decem annorum communicare possint, hoc tamen pacto, ut totâ reliquâ vitâ tam atrox scelus pœnitentiâ continuâ deplorarent. *Ita tamen, ut omni tempore vitæ suæ fletibus & humilitati insistant.* Hic est sanctæ Ecclesiæ sensus in ponderanda, & puniendâ illorum iniquitate, qui hominem Baptismi expertem peremêre. Hunc Conciliorum, & Ecclesiæ bilanci necesse est etiam æstimationem nostram respondere, quæ toties alias minoris, quàm sint, res ponderis judicat. Non existimabo, aliquem esse inter vos tam horrendo inquinatum crimine; quòd si verò quis esset, illi non tam salubre, quàm necessarium do consilium, ne ullum elabi sinat diem, quo non amarissima cordis contritione à DEO veniam exposcat, támque diu pœnitentiæ lavacro se abluat, quousque in fine vitæ desideratam animæ mundi-
Hom. 3. in c. 3. Matth. tiem se consecutum esse sperare possit. Vipera, inquit S. Joannes Chrysostomus, postquam mortu venenato hominem infecit, anhelat ad aquas, quasi ab hoc maleficio se purificatura. Quarè si ejusmodi venenata hîc esset vipera, quæ non alienas, sed proprias etiam proles duplici, & corporis & animæ morte peremisset, ad salutiferas pœnitentiæ lymphas properet; nec levi brachio ijsdem se la-

vet-

vet, sed totam omni studio se immergat, ut cunctam tam funesti sceleris memoriam esse abolitam experiatur. Væ aliàs infelici, si coram Tribunali divino repetundarum arguatur! Sanctus Vincentius Ferrerius, audito Sororis suæ obitu, sæpius Sacrosanctam pro ea Deo litavit hostiam, ut, in quo statu illius esset anima, à Deo intelligeret; opémque, si indigeret, adferret. Et ecce, quodam die manè, dum facit ad Aram, videt illam ad se venire totam flammis circumdatam, infantem manibus gerentem, quem in frusta discerptum misera devorabat, nec unquam consumebat. Siquidem jam devoratus de novo crescere videbatur, ut semper repetere posset diram illam lanienam. Hoc verò atrocissimum tormenti genus fœmina ista subire cogebatur ob abortum, quo vim sibi ab æthiope mancipio illatam stulta cooperire conata fuit. Bonum mihi est (ita sanctum tractem affabatur) bonum mihi est, quòd tam grande scelus ardentissimâ cordis contritione abluerim: quod si non fecissem, pœna hæc tam horrenda, quam in purgatorijs modò flammis sustineo, in Inferno nunquam finienda mihi sufferenda fuisset. His dictis disparuit, consilium supra datum commendans, ut nunc ea assiduis & amaris deploremus lacrymis, pro quibus sine illarum effusione nullum aliud dabitur remedium.

Res de purg. c. 6.

II.

XVI. Sed non volo amplius reprehensionibus, quas non meruistis, turbare consolationem vestram, ortam ex discursu de Baptismi Sacramento. Quid videtur vobis Charissimi, de magno illo Animæ baptizatæ privilegio? Posse dicere: Filia Dei sum magis propriè, quàm homo terreni patris filius: Soror sum JEsu Christi! sum Templum, Thronus, Sponsa Spiritûs Sancti, ipse est vita mea; Hæres sum Paradisi; meum est cælorum Regnum, & meum erit in æternum; si non voluntariè aliquo peccato eidem renuntio! Nescio profectò, quomodo intellectis veritatibus, tam mirabilibus & certis, cor è pectore non prosiliat. Ast omne Feudum suum habet Homagium; onus sequitur honorem: Quæ verò sunt Christiani obligationes in Baptismo contractæ: Mihi videntur ad duas reduci, quas Ecclesia eleganti illa comprehendit oratione, Deóque pro omnibus fidelibus offert: *da cunctis, qui Christianâ professione censentur, & ista respuere; post quæ huic inimica sunt nomini & ea, quæ apta, sectari.* Et, ut dicamus quod res est, quæ sunt arboris sylvestris obligationes, postquam nobilioti insito surculo è sylva in hortum est transplantata? Sunt imprimis, non amplius acerbos & sylvestres, sed suaves denceps & maturos fructus producere. At nos, Charissimi, sylvestres illæ sumus arbores, qui nati in deserto, steriles inter naturæ infectæ arenas, incapaces eramus ullos unquam vitæ fructus proferre; si non Baptismi ope, Christo inserti, in deliciosum Ecclesiæ hortum mirâ felicitate transplantati fuissemus. Ita ab Apostolo vocati sunt Christiani: *complanta-*

Dom. 3. post Pasch.

plantati, aut ut habetur in græco, *consititij*, ut intelligamus, quibus obstringimur, obligationes, non amplius secundùm veteris trunci: id est, Adami sed JESU Christi, cui insiti sumus, inclinationem fructificandi. *In novitate vitæ ambulemus.* At videte quæso, quàm comptâ interdum excusatione utantur aliqui, sùt sensualitatibus suis, & passionibu liberiùs indulgeant! dicunt, *carne constamus*: hoc prorsus idem est, ac si oleaster, quia è sylva extractus est, postea, etsi transplantatus & nova insitione excultus prætenderet ingratos, ut anteà, fructus producere. Non ita, Chariſſimi; ideo Christiani sumus, ut non amplius simus de carne; non carnem sequamur, carnis renunciemus operibus, nec imposterum insipidos naturæ corruptæ fructus proferamus. *Christianus*, inquit Tertullianus, *est homo non hujus, sed futuri seculi*: his omnibus solemnissimum in Baptismo dedit repudium, Carni, Mundo & Dæmoni: omnibus horum cupiditatibus mortuus & sepultus est: quod est idem, ac si quis diceret; absit, ut aliquando ad similia professioni suæ indigna homo baptizatus aspiret. Hinc est, quòd olim infantes baptizandi aquæ immergebantur, ut hoc modo Salvatoris nostri significaretur sepultura, cui se fideles tali Sacramento suscepto sibi jam mortui conformant. *Consepulti sumus cum Christo per Baptismum in mortem.* At considerate obsecro, quanta quotidie inter Christianos ordinis videatur perversitas? tot mortuos infeliciter resuscitatos extra sepulchrum vivos deprehendetis: volo dicere, tot, qui operibus carnis, in sacro fonte submersi, renunciaverant, vitam vivere adeò infamem, quæ ipsis etiam infidelibus pudori foret. Seculi hujus detestati pompas, plus superbiæ, vanitati & fastui student, quàm si ijs se dedendi professionem fecissent. Servitutem Diaboli execrati plus cunctis ejus obediunt suggestionibus, quàm unquam aliàs; nec tantùm absque molestia, sed magnâ cum lætitia! quid ergo foret, si de temporibus nostris diceretur, quod de suis dicebat S. Augustinus *? omnibus pejùs vivunt mali Christiani, & talibus plena est Ecclesia.* Sed timeo, ne verè ista, atque his plura dici possint.

Rom. 6. 5.

Rom. 6. 3.

In Ps. 30.

XVII. Non vellem vobis persuaderetis, Christiani alicujus peccatum faciliùs quàm Infidelis veniam mereri, cum dicto: *Christiani sumus, si cælum non est pro Christianis pro quibus ergo erit?* Cælum Christianorum bono conditum est, non nego, sed hac conditione, ut Christianorum more vivant. Cæterùm tres circumstantias valde aggravantes in peccato ipsorum Apostolus observat. Prima est, quòd Christiani peccando pactum cum Patre æterno initum, acceptando illum in Patrem, séque donando in filios, violent, pactum, non pro more antiquorum victimæ communis, sed Agni pro ipsis occisi sanguine confirmatum. *Sanguinem instrumenti pollutum duxit, in quo sanctificatus est.* Altera circumstantia aggravans est, quòd Filium DEI, cujus in Baptismo facti sunt fratres, & quidem

Heb. 10.

dem veri fratres pedibus conculcent. Frater verò, ut observant Scriptores, dictus est; *quasi ferè alter.* Hinc particularem fratres obligationem habent amandi se invicem, & frater fratrem velut alterum se honorandi. *Ferè alter.* Atque ideo verbis vix exprimi poterit, quanta Christo ab illo fiat injuria, quicunque, dum peccat, divinámque hanc cognationem contemnit, Filium Dei tam excelsum conculcat, affligit & blasphemat: & cur? ut tantùm brutali alicui passioni suæ satisfaciat. Deniq; Peccator Christianus præter injuriam & contemptum, quo Patrem afficit, & Filium, cælestem illam adoptionem, támque sublimem aspernando fraternitatem, etiam Spiritum Sanctum despicatui habet. *Spiritui gratiæ contumeliã facit.* Et quid est baptizare infantem aliquem? Estne fortè aliud, quàm vivum Spiritui Sancto præparare templum, qui in eo debeat habitare? Quare sicut gravius est, crimen aliquod perpetrare in templo, quàm in alio quovis loco profano, ita detestabilius est crimen à Christiano, quàm ab Infideli commissum, ita ut omnis culpa nostra sit, ita loquendo, quasi species Sacrilegij. Quod si ita est, quomodo adhuc dicere audetis, cælum eorum etiam Christianorum commodo conditum esse; qui nolunt vivere, ut Christi cultores decet? Imò Sanctus Thomas concludit, quodvis peccatum Fideli & Infideli commune, qualecunque fuerit, sive furtum, sive fornicatio, sive odium, si modò paria sint cætera, severiùs in illo, quàm in hoc punitum iri: idque propter majorem, quam habet, altissimorum gratiæ donorum, in Sacramentis acquisitorum, obligationem. *Peccatum non est minus in Fideli, quàm in Infideli, sed multò majus. Nam peccata Fidelium aggravantur propter gratiæ Sacramenta, secundùm illud: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui sanguinem testamenti, in quo sanctificatus est, pollutum duxerit &c.* S. Thom. q. 89. a. 5. inc. & 2. 2. q. 10. ar. 3. ad 3.

XVIII. Sed non sufficit, Christianum solùm à peccatis abstinere, *illa respuere, quæ huic inimica sunt nomini,* sed insuper bonum operari oportet, *ea quæ sunt apta sectari.* Arbores in Christi religionem transplantatæ, ipsóque Christi Salvatoris Sanguine irrigatæ, non solùm non debent germinare fructus mortis, sed vitæ fructus proferre debent; aliàs licèt non ut noxiæ, tamen velut inutiles ad securim condemnabuntur. *Ut quid etiam terram occupat?* In veritate, quid faciendum certis quibusdam hominibus, qui nec calidi sunt, nec frigidi, sed solùm tepiditate suâ insolitâ Deo nauseam provocant? *Quid tu hic, aut quasi quis hic?* Mirabilis est hæc interrogatio, quâ unumquemque vestrûm alloquitur; si vobis sufficit, nec homicidio aliquo, nec invidiâ, nec injustitiâ, nec adulterio inquinatos esse, sed si de bonis operibus non estis solliciti, neque crebriùs Confiteri & Communicare, neque explicationi verbi Dei frequenter interesse, nec familiam bene educare, neque alijs pietatis & charitatis vacare operibus studetis *quid tu hic?* Quis es tu, quem in album baptizatorum Luc. 13. 6. Is. 22. 16.

zatorum relatum reperio? Esne tu Christianus? Ergo ex plantis illis una es, quam Filius Dei ab æterno in vineam suam translocare, sudore suo irrorare; & sanguine suo roborare destinavit? At ubi fructus, quos exspectat Dominus? Præter frondes nihil aliud video: *Quasi quis hic:* visitantur Templa, sed meta ex consuetudine? auditur Missa, sed quomodo? Videntur quandoque aliqui hoc tremendo Sacrificio durante canibus suis inquietiores, impudentiorésque; itur ad Vesperas, ad Supplicationes, ad Conciones sacras, sed temporis fallendi causâ. Hoc est, non verum, sed larvatum esse Christianum; hoc est locum occupare, nec fructum tamen ferre; hoc est non Fidelem, sed quasi Fidelem esse. *Quasi quis hic.* An non probrosum vobis videtur; Glorioſum sibi contemptoris Mundi, Carnis debellatoris, & imitatoris Christi vendicare nomen, vitâ verò perperam actâ, tam splendido nomini non respondere, non aliter quàm antiquæ illæ pyramides, quæ ab igne nomen mutuabantur, cùm tamen non nisi frigida essent saxa?

XIX. Evigilate ergo Chariſſimi, neque in animum inducite; satis esse Christiano, nihil mali agere. Seponite paulisper tot, & tã diversas negotiorũ tricas, laboriosas familiæ curas, tam implicita inter homines commercia; quæ licét quoad substantiam non sint illicita, nihilominus numero opprimunt, nec debitæ erga Christum obligationi satisfaciendi, aut de eâ cogitandi tempus relinquunt. Verum est, araneas telis suis non irretire apes, nec interficere; nihilominus laborantes impediunt, quo minus mel, dulce illud opus suum, conficiant, cujus gratiâ productæ sunt. Vos à Deo per Baptismum regenerati estis, ut tale elaboretis mel, quod mensæ Dei in cælo inferri mereatur. An non videtis à nimijs illis, quibus crepundia caduca vos obtuunt, occupationibus in magno illo salutis negotio, ad quod ut Christiani vocati estis, vos impediri? Vilissimæ hæ aranearum telæ; quæ unico mortis afflatu dissipabuntur, beatissimum finem vestrum bonis operibus attingendum vobis eripiunt. Alium imposterum vivendi modum inchoare oportebit. Olim candida illa vestis, quâ recens baptizati induebantur Christiani, conservari solebat, ut si fortè contingeret horum aliquem in persecutione tormentis victum fidem abnegare, in turpissimæ exprobrationis signum ostenderetur, & in illâ veste professionem à se Deo factam legeret, ejuratæque illum pestem Fidei puderet. Non dubito, quin simile quid in morte nobis exprobraturus sit Diabolus; qui coram tribunali Divino comparaturus gloriosam Baptismi gratiam tam malè usurpatam objiciet. Ajunt Julianum Apostatam victimarum magnâ copiâ Idolis immolatarum sanguine conatum fuisse impio ausu Baptismum suum delere. Opus id erat factu impossibile, *[illegible]* characterem enim Sacramenta illa, ut dixi, animæ potentijs imprimunt, qui adeò inde-

indelebilis est, ut nullâ vi creatâ eradi queat. Sed si unquam conatus hic sortiretur effectum, dicerem profectò, quibusdam perditæ conscientiæ Christianis profuturum, signum illud ab animâ eradere, quod damnatis alijs eodem notatis incredibili erit confusioni. Infideles, alijque miseri reprobi hoc signo carentes, ita damnatis exprobrant Christianis: Isti & istæ nomina sua mutavêre, ut se mortuos peccatis significarent; attamen multò plura quàm nos perpetravere. Nomen talis Sancti & Sanctæ mutuati sunt, non ut vitam eorum imitarentur, sed planè diversam ab ea viverent. Hic frontem Cruce signatus fuit, ut publicus ejusdem esset defensor; ejus tamen usque ad mortem infensissimus hostis fuit. Istius ori sal impositus fuit ad significandum, quâ prudentiâ & sinceritate linguam suam regere deberet, sed quid non illa fecit? Usque in Cælũ ei habenas laxavit, adeò enormiter, ut ne quidem contumelijs in DEUM abstineret. Ille sacro Chrismate inunctus fuit, quasi Sacerdos altissimi futurus esset cultui Divino consecratus, in ampliſſimo hujus Mundi templo; illo tamen multo reverentiores fuêre Turcæ, qui templa sua & cæremonias nunquam tali temeritate, quâ iste, profanaverunt. Hic Mundo, Carni & Sathanæ renunciavit, sed quid amplius facere illorum causâ potuit, si tria hæc idola supplici adoratione palàm colere decrevisset, qui eadem confracta conculcare debuerat? Hoc modo damnati isti loquentur, aut, meliùs dicam, ipsorum loco propria Christiani reprobi conscientia exprobrabit, támque illustrem, tantæ perfectionis, & præmij impressum characterem quasi in supplicij & pœnæ instrumentum convertet. Quare, Dilectissimi mei, nostrâ interest tam luctuosum eventum occupare: dum tempus habemus, renovemus professionem nostram iterum toto corde, sicut in Baptismo fecimus, Mundo, Carni & Diabolo renunciemus, denuo vitam nomine nostro dignam inchoemus. Apud plerosque Religiosos in more positum est, quotannis semel solennia sua vota & professionem restaurare. Hos & vos, Charissimi, imitamini. Diem vobis, aut Baptismi suscepti anniversarium, aut alium, qui vobis magis placebit, festivum seligite, quo pro immenso ad Christi Fidem vocationis beneficio iterum gratias agentes, id, quod in Baptismo DEO promisistis, confirmetis, faciliúsque satisfaciatis obligationi vestræ, cujus merces erit cælestis illa hæreditas, cujus olim in Sacro fonte jus vobis collatum est.

DISCURSUS VI.

De Sacramento Confirmationis.

I. MOris est in magnorum inauguratione Regum, non regijs solùm illos decorare insignibus, sed etiam armis præmunire. Sed ecce Christiani omnes Reges sunt coronati; *Hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se.* Atque ideò non satis est tantùm in die inaugurationis (qui est dies Baptismi illorum.) non satis est, inquam, tam formosâ eos stolâ exornare, quâ Agni Divini Sanguini dealbatâ induantur, sed necessum est insuper, invicta ipsis procurare arma eodem Sanguine præparata; id quod subinde in Confirmationis Sacramento peragitur. Jure merito Christianus bapizatus à celebri illo Parisiensi Episcopo Regis coronati nomine appellatus fuit. *Rex in consecratione coronatus.* Imò Christianus Sacramento Confirmationis munitus Rex probè armatus est habitus *Rex ad prælium galeatus.* Hodie ergo tanti momenti veritatem visuri, duo considerabimus, Primò horrenda illa prælia, quibus ne cælesti Regno potirentur, tentati fuere Fideles. Secundò illustres quas à talibus insultibus Fideles reportârunt, victorias.

Jacob. 2. 5.

Guilielm. Paris. de Sacr. Conf. c. unic.

II. Quamvis Mundus Diabolo associatus mille habeat nocendi artes, omnes nihilominus commodissimè ad duo reducuntur capita: ad vim apertam & ad fraudem. Aliquando fidem manifestis impugnavit persecutionibus, sanguinem profundendo, aliàs persecutione tectâ, sed magis noxia, ludibriis illam exponendo. Hunc modum à stygio suo magistro didicit, qui, ut bene monet S. Augustinus, modò Leo, modo Serpens nominatur, tam dextrè utriusque imitatur naturam, Leo est *propter apertam iram*, Serpens est, *propter occultas insidias.* Quod tamen fidem superat: Et vis & fraus in fumum abiêre: generosi etiam Christi milites grandi animo in Confirmatione sua roborati, utroque pugnæ genere hostem feliciter profligavere, nec timorem in pectore, nec pudorem in vultu admittentes. Agamus de primo, pugnámque apertam priùs inspiciamus.

tract. 10. in Joan.

I.

III. Tria sunt, quæ pugnam reddunt formidabilem. Hostis ad confligendum accincti ferocia; arma, quibus concurritur; tempus, quo durat prælium. Jam verò quod ad hostes, fuerunt illi potentissimi: inter quos (præter plurimos alios magnos Principes) omnes fere Romani Imperatores usque ad Constantini tempora, numerati sunt: & post hos magna quoque Imperatorum. Orientalium pars veritati Rebellium. Sed intra decem illas, quas Imperium Romanum Fidei adhuc novellæ movit, persecutiones, sista-

Boz. de sig. Eccl. l. 20. c. 10. sig. 58.

sistamus, attentiúsque aliquantisper eas consideremus. Sanctus Joannes in Apocalypsi suâ sub monstri schemate, decem habentis cornua, supra quodvis cornu decem coronas, fortitudinem ejus describit. Monstrum hoc ut dixi, antiquum Imperium Romanum est, quod decem cornibus, id est, decem Cæsaribus, & coronis decem in quovis cornu, id est, pluribus sub cujusvis Imperatoris gubernatione Regionibus, furiâ plusquam diabolicâ Fideles impugnare cœpit. Neque miremini, me furiâ plusquam diabolicâ dixisse; quia ultra nativam eorundem crudelitatem suam insuper Diabolus illis infundebat; quibus sceleratis, cùm tanquam Ducibus suis uteretur, continuis furorem illorum facibus promovit, adeò, ut infernalis ista rabies Christianorum magis accenderetur sanguine, quàm sopiretur. Insuper illi ipsi potiùs Tyranni quàm Imperatores, speciosæ pietatis prætextu, Majoribus quasi hæreditario jure sibi relictæ, infestis Christianos armis impetebant, ut superstitiosam Religionem suam conservarent. Maximè verò prætextus ille, quem Rationem status vocant, rabiem illorum inflammabat; quâ delusa illa monstra putabant, Fidem nostram stabiliri non posse, nec fundari, nisi supra Imperij sui ruinam, idolorum Romanis auferendo protectionem, quorum ope ad tantam nominis gloriam se perveniisse falsò sibi persuadebant. Hi ergo qui millenis & domesticis, & externis sese implicantes bellis, ut thronum imperialem conscenderent, divinas & humanas violaverunt leges, quid sceleris tentare non fuerint ausi, ut, postquam conscenderant, eundem firmarent & conservarent? Adhæc supremorum Capitum stulta ista persuasio in reliqua membra, hoc est, omnes Mundi Nationes transfundebatur: quæ partim Dominis suis adulandi, partim imitandi gratiâ (ut ijsdem excœcata erroribus) ubique terrarum contra Christianos, accusatos, velut rebelles, seditiosos, & veneficos, velut contra Gentem mortalium generi noxiam, & inimicam cælo, certatim insurgebant.

IV. Tales fuerint aggressores: arma quoque illorum nunc considerabimus. Hæc omnis generis cruciatus fuêre: Homines comburere vivos, vivos in arenâ sepelire, feris objicere dilaniandos, caudis equorum alligatos trahere, medios secare, in pice coquere, affigere cruci, catastis membra suo loco movere, uncis usque ad viscera discerpere, mortuos vivis jungere, præter millenas alias inventiones, quas, quicunque rectè intuitus fuerit, citra omne dubium agnoscet esse opera, quorum ideas Orcus adinvenerit.

V. Assultus tamen iste, tam qualitate & inimicorum multitudine, quàm varietate & armorum sævitie formidabilis, trecentorum ferè annorum spacio continua serie in Regionibus tunc cognitis duravit: post Constantinum verò Imperatores Orientis plurimi hæresi infecti, plusquam sexaginta annis prolongârunt. Nihil dicam de his ipsis nostris temporibus, quibus I-

dololatræ in Indijs, & Hæretici non longè ab oculis noſtris æquali contra nos furore ſævire pergunt. Perpendite igitur, quàm terribilis fuerit hæc pugna, cui nulla unquam in hiſtorijs celebrata poterit comparari. Nihilominus in pugna tam longa, tam implacabili, támque obſtinata, tam validis inſtructa armis, ab hoſtibus tanti nominis & ſocietatis protracta, Chriſtiani generoſis, & plusquam humanis decertantes animis, virtutéque Sacramenti Confirmationis roborati, victores extitêre. Et quis hoc non miraretur? Unum quod inter alia præliantibus obicem ponit Victoriæ, non eſt minimum loci, & ſitûs incommoditas. Quando ſcilicet è loco eminentiore ab aggreſſoribus in planitie diſpoſita agmina duplicatis quaſi viribus invaduntur, inſtar aquarum horribili ſtrepitu ab alpibus deorſum properantium. Et hæc erat Chriſtianorum conditio: non ſolùm erant ſubditi, ſed ſemper depreſſi, omnibus facultatibus, officijs, & dignitatibus privati. Fidei verò hoſtes ſemper erant omnium potentiſſimi, ſæpius etiam ſupremi illorum Principes. Nihilominus in hac mirabili conditionum inæqualitate Chriſtiani perſecutorum ſuorum enervârunt vires, & denique fugitivos campo cedere coëgerunt. *Steterunt torti torquentibus fortiores.* Inquit S Cyprianus de SS. Martyribus, *& pulſantes ac laniantes ungulas pulſata, ac laniata membra vicerunt.* Neque hoc per auxeſin ab ipſo dictum fuit. Plurimæ enim perſecutiones invictâ profectò Chriſtianorum conſtantiâ ſuperatæ furere deſierunt. Ita Antoninus, cùm eſſet in Aſia, videns ingentem Fidelium numerum morti deſtinatorum, mutatâ ſententiâ mandavit, ut Euſebij refert hiſtoria, tandem crudelitati hucusque exercitæ finis imponeretur. Ob parem invictorum animorum conſtantiam proſcriptiones ſuas revocavit Adrianus Imperator, uti & Trajanus à Plino Bithiniæ Proconſule certior factus de ingenti ardore, quo noſtri quaſi Triumphabundi turmatim morti obviam procedebant. Et quod plus eſt, Maximinus Tyrannus omnium crudeliſſimus, animadvertens Chriſtianos ſemper magis eſſe inſuperabiles, edictum evulſavit, ſe Chriſtianis, quamvis poſt tot Cæſarum edicta & ſupplicia in ſententiâ ſuâ perdurarent, generalem impertiri veniam, ſuâque eos impoſterorum clementiâ protecturum.

lib. 2. ep. 2.

Euſeb. l. 4. hiſt. c. 13.

VI. Deſideratísne teſtimonia magis authentica gratiæ, quæ in Sacramento Confirmationis confertur? At quibus, inquietis, argumentis inductus aſſeris; antiquos Martyres tantam animi conſtantiam potiùs ex hoc, quàm alijs hauſiſſe Sacramentis? Diſertè id probatur ex fine, ob quem à Chriſto fuit inſtitutum, ex formâ & materiâ. Si ſpectetis materiam, ea ex balſamo & oleo mixta eſt, quâ ſecundùm ſanctum Auguſtinum ſignificatur, tali unctione Chriſtum ad luctam cum Dæmone ineundam nos velle diſponere: *Ideo Deus nos unxit, quia luctatores contra Diabolum fecit.* Oleum gratiam Spiritûs Sancti indicat, cujus virtute vincimus; balſamum verò

tr. 12. in Joan.

verò boni exempli fragrantiam, quod in alios redundat. Bini hi liquores in unum commiscentur, quòd effectus illorum jam explicati nunquam disjungi possint. Si formam consideretis, tota in verbis ab Episcopo prolatis consistit. *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.* Hæc vox, *Signo te signo Crucis*, Christiano quasi militi tironi tesseram bellicam assignat, ut noverit, quo Duce militet; scilicet Christo JEsu. Illa voce *Confirmo te Chrismate salutis* robur spirituale ad viriliter pro salute animæ pugnandum infunditur: & quod additur, *in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti*, demonstrat in hoc Sacramento non ordinariam aliquam sed fortitudinis plenitudinem conferri, *plenitudo roboris spiritualis.* Ideóque in nomine totius Sanctissimæ Trinitatis conceditur, quasi causæ immediatæ, à qua infunditur. Si denique finem intueamini, clarissimè id, quod dico, cognoscetis. Nullum est dubium, velle Deum Regno cælorum nos beare, sed non tanquam dono: vult, ut illo tanquam generosi milites stricto gladio potiamur. *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.* Deus agit nobiscum quemadmodum amantissimus aliquis Dominus, qui nihil unquam præcipit, quin eo ipso tempore vires ad exequendum necessarias communicet: quare cùm velit, ut vincamus cum ipso, necesse fuit, ut suum quoque secum vincendi Spiritum tribueret. Quod in Sacramento Confirmationis, de quo nunc agimus, contingit. *In hoc Sacramento datur plenitudo Spiritus Sancti ad robur Spirituale.* Verba sunt S. Thomæ. S. Th. 3. p. q. 72. ar. 2 in c.

VII. Quid ergo in unoquoque nostrûm fieri putatis, quando hoc Sacramento roboramur? Id ipsum nobis contingit, quod Apostolis in cœnaculo congregatis, quando tanta cum abundantiâ supra illos Spiritus Sanctus descendit. Ita tamen ut hæc gratiæ plenitudo immediatè à Christo collata sit Apostolis, absolutâ, quâ pollet, potestate, eam per se absque Sacramento impertiendi: nobis verò mediante Sacramento confertur. Atque ita creditote diem Confirmationis uniuscujusque nostrûm esse felicissimum diem Pentecostes, diémque, quo virtute invincibili muniti simus, quam per nos ipsos consequi non possemus, si non tanquam indumentum ex supremo Regis nostri vestiario nobis donata fuisset. *Vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Luc. 24. 49.

VIII. Atque ideo hîc quasi per transennam, quæ sit inter Baptismi & Confirmationis Sacramenta differentia, advertite. In Baptismo à peccato originali liberati sumus; in Confirmatione debilitas à dicto peccato naturæ relicta roboratur. In Baptismo ad vitam spiritualem renascimur velut infantes, Innocentes quidem, sed debiles: in Confirmatione ad adultorum robur pervenimus. In Baptismo in album Christi militum relati sumus; in Confirmatione ad pugnam armati sumus. Si denique dici possit, nos in Baptismo gladium vaginæ reconditum S. Th. 3. p. q. 72. ar. 1.

accipe-

Eph. 6. accipere, *gladium Spiritus*; in Confirmatione, potestas & auxilium evaginandi conceditur. Themistocles Athenienſium Dux dicere ſolebat, ſe Teutidem Cretenſium Ducem non timere; licèt enim ille appenſum lateri oſtentaret enſem, non ideo tamen generoſo pugnandi animo præditum. Idipſum de Chriſtiano, ſacro Confirmationis chriſmate non inuncto, dici poterit. Arma quidem oſtender, ſed animus & utendi dexteritas deeſt. Fidem habebit, ſed coram inimicis illam profiteri non audebit. Propterea in fine Mundi omni, quâ poterit, arte Antichriſtus impediet, ne hoc ſe Sacramento muniant Chriſtiani, talémque illius aſtutia habebit ſucceſſum, ut Serm. 2 Dom. 3. Quoad. (quemadmodum affirmat ſanctus Vincentius Ferrerius) tantùm baptizati fidem abnegaturi ſint, ubi è diverſo chriſmate ſacro roborati, magno illam animo ſunt defenſuri. Et de facto recenſet Euſebius Novatum Hæreſiarcham, quòd cum indignatione hoc Sacramentum recuſârit, non ſolùm à Dæmonio obſeſſum, ſed etiam eo fuiſſe correptum timore, ut abjectiſſimâ puſillanimitate Sacerdotem ſe eſſe negârit, Et hæc cauſa erat, quare veteres Chriſtiani tam ſolicitè hoc ſe Sacramento munierint: experientiâ enim docti erant, mirum quantum augeri vires ad fidem Chriſti tuendam, maximúmque Diabolis timorem incuti. Sanctus Prudentius Martyr teſtis oculatus ſcribit, quòd dum Julianus ſacrilegis operam dabat Sacrificijs, ad futuros belli & pacis eventus cognoſcendos, Sacerdotem, cujus erat pro Gentilium more occiſarum & eviſceratarum victimarum exta rimari, cùm hoc actu certi quid enunciare non poſſet, in terram proſtratum exclamâſſe: Imperator, profectò eſt inter nos Chriſtianus aliquis balſamo inunctus, qui nos perturbat, & tamdiu perturbaturus eſt, donec hinc ejiciatur. Quare Julianus, depoſito Diademate, mox in medium ſe contulit, gravi iratâque voce: Prodeat, inquit, temerarius ille, qui etiam dijs noſtris bellum indicere auſus eſt. Et ecce adeſt quam primùm unus ex prætorianis, reſpondéque magno animo: Miles Chriſti ſum, cujus nomen omnes Tartari phalanges reformidant. Audiens hoc Imperator è templo ſe proripuit, rabiéque & pudore plenus ad Palatium redivit. Idem ſcribit Lactantius ſæpius Gentilium ſacrificulis evenîſſe. Unde colligitur ſanctiſſimum Chriſma tam quoad finem inſtitutionis, quàm quoad effectus inde provenientes, fortiſſimam eſſe temperaturam, quâ Fideles chalybe duriores reddantur, qui in Baptiſmo tantùm ferrei effecti fuerant. In hunc ſenſum refert S. Clemens à Sancto Petro ſe audîviſſe: Chriſtianum nunquam perfectum eſſe, donec ſancto Chriſmate roboretur. Ideóque ſanctus Thomas docet; hoc Sacramentum in antiquâ lege nullam habuiſſe figuram, quâ repræſentaretur, ut reliqua habuêre Sacramenta. Quia Confirmatio eſt *Sacramentum plenitudinis gratiæ*: conſequenter nec ullum opus habere potuit, quod ei reſponderet, ubi nullum erat perfectum. *Non potuit habere aliquid reſpondens in veteri*

veteri Testamento, quia nihil ad perfectum adduxit Lex.

IX. Non ignoro, quòd mihi respondeatis; vos quidem etiam hoc sacramento inauguratos esse, nec tamen ideo tam validos sensisse effectus. Credo equidem, sed quâ de causâ? an non ideo, quia his temporibus absque præparatione debitâ hoc Sacramentum accipitur? Unde sicut omnes causæ potius secundùm dispositiones subjecti operantur, quàm secundùm innatam virtutem, ita & hoc Sacramentum in plurimis mirabiles suas operationes non ostendit, quia dispositos non invenit. Quidam in tam tenerâ ætate confirmantur, ut non sint capaces, nec quid faciant, intelligant; alij in profectâ jam ætate accedunt, sed utinam non in peccato mortali! Soli divinæ Gratiæ impenetrabilem culpæ nubem interponendo. Unde non est mirum, tali eclipsi naturam jam pridem languidam non tantùm non confortari, sed debilitari, culpásq; præcedentes sacrilegio insuper augeri. Saltem plerique sine debitâ præparatione, devotione aut etiam instructione accedunt, non satis intelligentes, nec valorem, nec finem, nec altissimos Divinæ hujus unctionis effectus, ad quos participandos disponendi fuissent. Catechismus Romanus non vult Fideles tam citò Sacro Chrismate inungi, ut propter ætatem parùm capaces sint; nec tam tardè, ut negligentiâ illud parvi fuisse videantur. *Neque præposterâ festinatione, neque dissolutâ negligentiâ, & cunctatione utendum esse.* Insuper præcipit, ut Pastores Animarum populum ad jejunia, aliáque pietatis opera præmitenda adhortentur, uti olim fieri consueverat. *Pastorum exhortatione ad jejunia & alia pietatis opera suscipienda incitentur.* Ostendite mihi, qui ad spiritu lia hæc arma induenda tali ratione se præparent, & ego reportatas quoque Victorias facilè ostendero.

p. 3, n. 6.

X. Hoc est primum, quod ad objectionem vestram reddo responsum. Secundum esto, illam Spiritûs plenitudinem à Christiano in Confirmatione velut in radice perceptam esse; quare effectus illius, qui sunt quasi fructus, tunc non videntur; ingruente verò tentationis tempore apparebunt. An fortè semper mirabile illud robur, quod inditum erat Samsonis brachijs, advertebatur? Tunc solùm agnoscebatur, quando occurrentes in via sternendi Leones, aut quando alio quocunque modo pugnandum illi erat, cum terrore, aut strage Philistæorum. Idem accidit in casu nostro, Datâ occasione Christianorum Chrismate inunctorum fortitudo probatur certò, modò peccatis suis non ponant obstaculum, quia sicut in ipsa Sacramenti receptione posito obice nulla confertur Gratia, ita similiter peccati obstaculum, Sacramenti exercitationem concomitans, omnem Gratiæ conferendæ effectum retardabit. Removete peccatorum obices, & videbitis, quos hæc planta fructus sit productura.

Suar. in 3. p. disp. 34. sect. 2. in fine.

XI. Optarem saltem, ut ex hucusque dictis majorem parentes concipe-

filij tanto destituantur beneficio. Si non esset aliud, an parum vobis videtur periculo illos exponere, ne aliquando absque hoc Sacramento diem suum obeant? *omnino periculosum esset, si ab hac vitâ sine Confirmatione migrare contingeret.* Inquit Hugo de S. Victore; non quidem, quòd ob hanc carentiam non Confirmati sint damnandi (nisi ex contemptu neglexerint) sed quia Confirmati, & non Confirmati in cælis ita à se invicem different, quemadmodum hîc in tertis adulti ab infantibus; & propter hanc causam vult S. Thomas, etiam morti vicinos, si fieri potest, hoc Sacramento muniri, ut perfecti resurgant Christiani; *Ideo etiam morituris hoc Sacramentum dandum est, ut in resurrectione perfecti appareant.* Atque ita: etsi Sacramentum Confirmationis non sit simpliciter necessarium ad animæ salutem, ad perfectionem tamen talis salutis necessarium erit? *ad perfectionem salutis.* Etsi non requiratur, ut quis sit Christianus, requiritur tamen, ut Christianus Christo conformis efficiatur, qui non tantùm Gratiam, sed etiam ejus plenitudinem accepit: *plenus gratiæ.* Christus à primo conceptionis instanti hanc habuit plenitudinem, Christiani in ipso Confirmationis actu illâ locupletantur. Et hæc est causa, cur solus Episcopus hoc Sacramentum, non verò simplex Sacerdos conferre possit, cujus muneris est aliequin Baptismum tanti momenti Sacramentum administrare. Ratio est illa, quia operis perfectio soli supremo reservatur artifici. Quantumvis in Baptismo homo Spiritui Sancto; quasi templum consecretur. *Per Baptismum ædificatur homo in domum spiritualem:* per Sacramentum tamen Confirmationis, quasi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus Sancti, Quare sicut ædificare templum materiale, qualecunque illud sit, expolire, adornare, ad inferiores pertinet ministros; dedicare verò soli reservatur Episcopo, ita & in Templo spirituali contingit. Quòd si ita est, attendite obsecro, an non multum refecat, ne filij vestri negligentiâ vestrâ unquam tam præclaris prærogativis destituantur. Tantæ vobis curæ est, ut illi perfectum corporis nanciscantur robur, animæ verò perfectionem negligitis. Ah quanta illius adhuc his temporibus est necessitas! & quod ita sit.

lib. 2. de sacr. p. 7. c. 3.

S. Th. 3. p. q. 72. ar. 8. ad 8.

Ibidem.

S. Th. 3. p. q. 72. a. 1. ad 3.

S. Th. 3. p. q. 72. ar. 11. in 2.

II.

XII. Veniamus nunc ad secundam pugnam Ecclesiæ illatam, secundámque medio hoc Sacramento reportatam Victoriam. Advertens Diabolus persecutiones atrocissimas velut pondera horologijs servire Christianis, non ut ea sistantur, sed quasi animentur; modum pugnæ mutavit, depositóque ferro, irrisionibus usus est, ut suffocaret opprobrijs, qui pœnarum acerbitate semper magis multiplicabantur, germinabántque. Itaque Dæmon Juliano Apostatæ inspiravit, ut omissis cædibus, tanto numero eò usque perpetratis, alijs Christianos armis oppugnaret, contemptibles redderet, literis interdiceret, intolerabilibus opes illorum enervando exactionibus

exactionibus, tam publicis reipulicæ muneribus, quàm bellicis dignitatibus faceret inhabiles, ne ob externum divitiarum splendorem ullius apud quemcunque forent existimationis. Hæc igitur ars pugnandi, quanto magis tacita, tanto periculosior, illa ipsa est, quæ hodiedum durat; quia licèt Tyranni desierint, non tamen desunt Derisores, perfidi illi, qui non aliud agunt, quàm Fideles bene facientes risui exponere. Non miremini, tales irrisiones à me persecutiones appellari, hoc enim nomine jam pridem illas insignivit Apostolus, scribens, quomodo Ismael persecutus fuerit Isaacum. *Is qui secundùm carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundùm Spiritum.* Sed quomodo persequebatur, cùm Isaac esset Dominus, Ismael verò servus? Persequebatur illum, ut quidam existimant, partim opera pietatis, quæ in eo videbat, irridendo, partim alijs risui exponendo. *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*, de his temporibus potest dicere Ecclesia, videns pace à tormentorum cruciatu concessâ, contemptu & irrisione se oppugnari. Cogitate Dæmonem eâ pugnandi arte usum, quâ semper magni militiæ Duces uti solent; locum scilicet in finibus Provinciæ situm bene muniendo, quo probè custodito, Regnum subinde totum ab omni hostium incursione defendatur. Ita quoque fecit Diabolus. Locum sibi elegit supra Christianorum quorundam, non solùm inquorum, sed impudentium & superborum frontes, qui tantum abest ut virtuti studeant, ut etiam illam à se ludibrio haberi profiteantur. Et Arx hæc adeò paulatim inexpugnabilis reddita est, ut nec Prædicatorum quatientium timeat impetus, nec divinos vereatur impulsus & inspirationes, neque aliquo alio graviore insultu expugnetur. Utinam, quæ hîc dico, vera non essent! sed non mentior. Meliùs cognoscetis ex causis ordinis perturbati, quas possum adducere, quam perturbationem, Dæmon quidem excitat, sed non nisi DEO speciali ex fine ita permittente.

Galat. 4. 29.

Corn. in c. 21. Gen.

XIII. *Necesse est ut veniant scandala*, inquit Christus. Necesse est in via virtutis quandoque impingere. Primam verò hujus necessitatis causam assignat Apostolus, esse probationem bonorum: *oportet hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Omnes gemmæ, licet sputiæ claro die splendent; in tenebris non micant, nisi quæ nativo & proprio præditæ sunt splendore. Quare sicut gemmarij ad explorandam gemmarum virtutem quæ runt tenebras, ita Deus in tenebris derisionis & contemptûs servos suos probat, ut splendoris illius fons, qui in corde latet, clariùs effulgeat. Duas adhuc alias hujus necessitatis causas agnovit Origenes; una est malitia Dæmonis, altera hominis miseria; sed binæ hæ causæ unâ videntur contineri, quia Diabolus virtutem efficaciter aggressurus, hominem induit. *Inimicus homo hoc fecit*: perversis utent linguis ad pios convitijs lacessendos, atque ita aliter fieri non potest, quin pessimi homines vel diabo-

Matth. 18. 7.

1. Cor. 11. 19.

apud Hug. in c. 18. Matth.

Matth. 13. 28.

bolico agitari spiritu, vel domesticis passionum suarum incitati furijs, bona aliorum opera impediant, irrideant, despiciant, publicóque aliorum contemptui exponant. *Necesse est ut veniant scandala.* Quidam ignorantiâ excæcati, rerum divinarum Mysteria non intelligentes, ea despiciunt, quemadmodum illi, qui resuscitandam à
Math. 9. Christo Archisynagogi filiam cavillabantur, quam ille, cùm mortuam non ignoraret, dormientem sibi videri præferebat, *& deridebant eum.* Ad hæc ipsa morum dissimilitudo, quæ bonos inter & malos apparet, causa est, ut hi laudabilium operum pretium & æstimationem cavillis suis diminuant, quibus bonos abundare, se verò
Prov. 14. 2. planè carere nôrunt. *Timens Deum despicitur ab eo, qui infamigraditur viâ.* Quapropter tam perverso his temporibus Mundus utitur judicio, ut peccatum existimet sibi esse honori, verum autem honorem erubescat. Vestrum erit nunc argumentari, quàm communis sit hæc inter Christianos persecutio. Ego certè tam latè propagatam existimo, ut totum ferè Mundum ex hujusmodi oppugnantibus!, & oppugnatis compositum mihi imaginer.

XIV. Quis verò tam facilè iniquissimas, quas Justi ab Impijs sustinent, oppressiones explicare poterit? Refert Josephus Judæus in obsidione Jerosolimytanâ Romanos validissimâ quâdam Machinâ muros conquassâsse, quam obsessi Nicon appellabant, id est Victoriosam, adeò cuncta diruebat obstacula. Talem machinam dicere possumus esse Irrisionem, quæ à timidis & imbellibus velut mors ipsa formidatur, imò quam generosi animi morte pejus fugiunt. Certè observari potest, Servatorem nostrum, qui ratò in Scripturis de suis questus est affl. & onibus, de injurijs sibi illatis, & opprobrijs sæpius tristatum fuisse; & qui in Cruce pœnas adhuc sitiebat & dolores, irrisionibus satiatum mortuum esse. *Saturabitur opprobriis.* *Thren. 3. 30.* Quare omnino necessarium fuit, ut Dominus noster, velut Dux militiæ, non minus expertus, quàm ipsius Inimicus, limitaneæ Dæmonis arci validiorem, ad bellum illi movendum, arcem opponeret; quia etiam non ignorabat, quanta parte alterâ esset cordis nostri in superandis ignominijs debilitas, propugnaculis fortissimis ad easdem debellandas & contemnendas ipsum munivit, & in eum finem, ut inquit S. Thomas, Confirmationis Sacramentum instituit. *Contra infirmitatem oppositam rubori.* Contra debilitatem scilicet, quam sentit homo ad nobilitatem Crucis audacter profitendam, dicátque cum Apostolo: *ab sit mihi gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi*: in quem finem ab Episcopo videtis supra frontem Sancto Chrismate formari crucem, ut appareat, quantum absit à Christiano, erubescere Crucem, qui eam portare in fronte, sibi gloriæ ducat. *4. d. 7. q. 2. a. 3.* *Galat. 6. 14.*

XV. Inter corporis humani partes, frons omnium maximè patet, ideóque hoc illi militiæ nostræ signum imprimitur. Et licèt amor crucis ex corde oriri debeat, *corde creditur ad justi-* *S. Th. 2. 2. q. 72. ar. 5.*

Rom. 10. 10. *justitiam* : nihilominus in Confirmatione non in corde, sed in fronte tantùm fortitudinis signum ab Episcopo efformatur, ut omnes intelligant, non sufficere Christiano, quam habet in animo, crucis æstimationem, sed eandem etiam exteriùs animosè & audacter profitendam esse. Hinc etiam Episcopus non ori crucem imprimit, quo tamen Fidei fit professio : Rom 10 10. *ore autem confessio fit âd salutem.* Frontem signat, ut Christianus, ne quidem interrogatus, quam teneat fidem, abneget. Eadem ratio est alapæ, quam publicè subinde infringit Episcopus. Putatisne hanc temerè infligi? Maximo id fit cum mysterio. Ut scilicet Chrismate inunctus recordetur, non esse derisionem, aut contemptum Dur. l. 1. 6. 20. tam horribilem, quem non pro Christo tolerare debeat. *Ut meminerit se quis deinceps pro nomine ✝ Jesu contumeliam libenter passurum.* Nec tantùm idcircò, ut olim meminerit, sed ut abhoc momento apertè demonstret, illam se patienter tolerare : non est enim major inter hujus seculi viros ignominia, quàm impacta alapa, & quidem publica. Verum est, ad has veritates bene capiendas speciale requiri lumen, & extraordinarium, quod de cælo descendat ; ob talem igitur effectum Episcopus manus suas capiti nostro imponit ; ut Spiritus Sanctus errorum à Mundo derivatorum caliginem à nobis depellat, & contraria illis dogmata à Christo de cælo allata nos doceat. *Caro manus impositione adumbratur*, inquit Tertullianus, *ut anima Spiritu Sancto illuminetur.*

Et verò ipsi nos Apostoli factis docent, quid possit Confirmatio : antequam recepissent Spiritum Sanctum, metuebant improperium Crucis amplecti, sic ut Christum aut derelinquerent, aut unquam sibi cognitum pejerarent. Post Pentecosten verò tanta eorum animos obfirmavit constantia, ut illis Beatitatis instar anticipatæ esset, pro Christo opprobrijs divexari, *Ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine ✝ Jesu contumeliam pati.* Act. 5. 41 Jam verò hoc gratiæ augmentum, quod in solenni Spiritûs Sancti adventu collatum fuit discipulis, idem proportione quadam Christianis donatur in Confirmatione, siquidem ritè parati eam suscipiant. Nullus ergo dubitandi locus relinquitur, dummodò postmodum hâc gratiâ uti sciremus, nullum fore obstaculum, quod ab amplectendo quocunque pro Christo opprobrio nos deterrere possit. Noli timere, dixit DEUS Ezechieli Prophetæ, licèt peccatores tuas despiciant admonitiones, frontem tibi dedi ad spernendas eorum irrisiones duriorem, quàm illi habeant ad monita tua admittenda. *Ecce dedi frontem* Ezech. *tuum, duriorem frontibus eorum.* Hoc 8. ipsum illi contingit ; qui plenitudinis gratiæ particeps fit in Confirmatione. Eam vultûs, & voluntatis acquirit libertatem, ut eos rideat, qui ipsum irrident, aut potiùs ijs ex intimo sensu compatitur.

XVI. Finiam : priùs tamen, quoniam asserui, & persecutoribus virtutis, & ob virtutem persecutionem

Passis, propè totum Christianum constare Mundum , utrisque oportuna quædam monita relinquam. Adeste ergo animis, Charissimi, si fortè quispiam hic foret tam excæcatus, qui alios ob pietatis opera summo dignos honore , contumelijs afficeret ; ne quæso , vos alloquor cum Apostolo, ne quæso Spiritum Sanctum contristetis, à quo tam memorabile in fronte portatis signum , *nolite contristare Spiritum Sanctum, in quo signati estis.* Integram , quâ die Confirmationis charactere insigniti sumus , Spiritus Sanctus animæ nostræ cepit possessionem : venit enim supra nos, ut dixi, *cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ & virtutis.* Virtutis quidem , ut datâ occasione eam ostendamus. Jam verò cùm non sufficiat vobis tam magnum hospitem è cordibus vestris ejicere , vultisne illum etiam summâ cum injuriâ à proximorum vestrorum cordibus exulare ? Nescitis quanti ponderis in divina Justitiæ bilance futurum sit peccatum vestrum ? A Sancto Thoma ergo addiscite. *Gravissimum est irridere Deum*, inquit, *& ea quæ sunt Dei.* Deinde sciatis, non unum tantùm , sed multa hujusmodi derisoribus præparata esse judicia : *parata sunt derisoribus judicia.* Toties enim judicabuntur , quot sunt animæ, quas suis calumnijs , & irrisionibus persecuti sunt. Verum est , tam rigorosi examinis diem nondum advenisse ; ideo tam parum videntur illi extimescere sententiam tum ferendam : sed quid hoc solatij; Causa jam dicta est, testes etiam auditi , nil restat aliud , quàm ut mors (cujus est malesanos citare) coram judice comparere cogat. *Parata sunt derisoribus judicia.* Attamen adhuc non timent pluribus indies se vinculis onerare, quibus ad tam tremendum tribunal protrahendi sunt , quæ sunt propria ipsorum peccata , quæ faciunt ; & opera pietatis, quæ impediunt. O miserabiles (siqui vestrûm sunt ex illis) ô miserabiles, inquam, qui nescitis , aut videmini nescire , in quas calamitatum angustias vos conjiciatis , tanto oppressi pondere iniquitatum ! Audite dum adhuc tempus vacat, quod dicit Isaias : Nolite illudere , *ne fortè constringantur vincula vestra*, aliàs ad tantam gratiæ penuriam deducimini aliorum pietatis opera impediendo, ut ne tantillum quidem, cùm res postulabit , pro vobis boni præstare possitis. Unde vobis tanquam arboribus omni fructu destitutis nihil aliud , quàm æternus gehennæ ignis supererit. Michol Davidis uxor , quia sanctum maritum suum publico saltu coram Arca exultantem irrisit, semper infæcunda & sterilis mansit. *Michol filia Saul, non est natus filius usque in diem mortis suæ.* Alium non scirem, quàm similem præsagire ijs finem , qui aliorum bona opera derisui habent , nimirum sine filijs morituros, hoc est, quin aliquid sibi profuturum boni præstiterint ; & inter flammas suam agnituros stultitiam , eámque semper detestaturos, sed fructu nullo. *Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam.* Et adhuc non veremini tali modo animam

Eph. 4 30.

Prov. 19. 19.

Isa. 28, 22.

2. Reg. 6, 23.

Sap. 5. 4.

mam vestram perdere? si non aliud, magna illa, quâ tali jacturâ Spiritum Sanctum afficitis, tristitia vos commoveat, ne eam subire allubescat. *Nolite contristare Spiritum Sanctum, in quo signati estis.*

XVII. Hoc ipsum respondebo Christianis persecutionem passis, aut adhuc patientibus; quandocunque tam turpiter, præstiti sub augustissimæ Crucis vexillo juramenti obliti, timent postea cum Domino suo contemni & irrideri, ita, ut hanc solam ob causam Christo fideliter militare desinant. Nolite quæso, & vos Charissimi, timiditate vestra Spiritum Sanctum contristare, omnium cordium consolatorem. Non, quòd compassione digni non sitis. Scio gravissimum esse ab illis videre se contemni, à quibus potiùs æstimari quis deberet; irrideri inquam à Christianis. *Posuisti nos opprobrium vicinis nostris; subsannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro.* Sic David etiam querebatur; ab Infidelibus enim virtutis gratiâ contemptui haberi tolerabile ùs esset; verùm à Christianis & Patriâ, & Religionis cultu nobis conjunctis contumelijs affici, afflictionem fateor immensùm auget. Sed quid faciendum? Oportet omnino constanter suam defendere stationem, & animo non territo insolenti Mundo ostendere frontem, in faciem oggerendo: *non erubesco Evangelium.* Aliàs si Christum Salvatorem erubuerimus, ille quoque in extremo die nos erubescet. *Qui me erubuerit & meos sermones; hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate sua.* Et quæ hæc foret stultitia? Plus timere hominum dicteria, quàm Dei æstimare facta? Nobilis Eques lanceâ suâ armatus stadium ingressus, parvi æstimat spectantis gregarij alicujus militis laudem, aut vituperium; sed hoc agit, intendítque, ut pugnandi dexteritate à Principe suo encomium, & bravium reportare mereatur. Oculos igitur in cælum attollite, Deúmque vestrum intuemini, qui non solùm in medio glorioforum, & infinitorum Spirituum numero sanctis vestris applaudit actionibus, sed etiam immarcessibilem & immortalem vobis coronam præparatam servat. Vos nihilominus tam abjecto sitis animo, ut propter stulti cujusdam hominis vocem tantæ gloriæ jacturam facere velitis? Quis major potest esse honor, quàm actionum suarum Christum ipsum Filium Dei habere Encomiasten? Quod si & hoc vos non moveat. Timore Timorem expellite; oculos vestros in orci barathrum dejicite, & considerate: quanto pudore & ignominiâ suffundendi sitis, semper sub Luciferi pedibus in Inferno frementes, qui ne levem quidem coram hominibus vobis similibus confusionem supportare volebatis. *Confundentur vehementer,* inquit Propheta, *quia non intellexerunt opprobrium sempiternum quod nunquam delebitur.* O quàm terribilis hæc erit Christiano ignominia, sempiternum illud opprobrium fide credidisse, nec tamen fugisse? Huic aut illi perditæ vitæ homini adhæsisse, nec satis animi ad commercium cum illo

Isai. 43. 28.

Rom. 1. 18.

Luc. 9. 27.

Jer. 20. 11.

illo rumpendum habuisse, infami assueviſse mulierculæ, & fidei de illa alenda violandæ metu, in malam rem eam abire non jussisse! Usque ad finem vitæ sanguinariam foviſſe inimicitiam, ne pax fortè inita non ab amore Dei, sed ab animi abjectione profecta esse videretur! O Pudor maledicte! optimè animarum Tyrannus appellari potes, dum illos in perpetuos inferorum carceres præcipitas ob vani timoris formidinem, non secus ac stolidi cervi, ut Venatorum fugiant clamores, timore excæcati laqueis se inextricabilibus involvunt.

XVIII. Nolite quæso Chariſſimi, tantam animabus vestris inferre injuriam, Divinóque illi Spiritui tantopere felicitatem vestram desideranti. *Nolite contristare Spiritum Sanctum, in quo signati estis.* Portatis jam indelebilem characteris signaturam in Sacramento Confirmationis vobis impressam. Velletísne signum hoc esse Diaboli ludibrium, quod nunc est illis tessera terroris? Absit, absit. Sed ut monet Apostolus, vivis hisce considerationibus resuscitate nunc gratiam olim in Confirmatione acceptam, statuite imposterum contra visibiles & invisibiles Crucis inimicos viriliter pugnare, ut tandem æternâ illâ gloriâ, quam ipse Servator noster toties opprobrijs ad mortem usque toleratis promeruit, gaudere possitis. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum.*

S. Thom. 3 p. q. 72. ar. 5.

2. Tim. 1. 6.

DISCURSUS VII.

De Amore Christi in Institutione Eucharistiæ.

Inter omnes res nulla magis igni resistit quàm Cinis. Vegetativa videmus consumi, metalla liquefieri, lapides in calcem redigi, solus cinis, licèt ab igne natus, quasi filius ingratus illi non cedit, & cùm amore paterno ab eodem illuminari aut inflammari deberet, splendorem illius suffocat, caloremque extinguit, ita, ut tandem ignis invincibilis, omnium mixtorum domitor, propriæ proli suæ palmam cedere cogatur, adeóque subactus aliquantisper sub ingrato pondere langueſcat primùm, mox penitus emoriatur. Quod symbolum ad ingratum Christiani cor depingendum aptiùs, quàm hîc cinis? *Cinis est cor ejus, quoniam ignoravit, qui se finxit.* Et cinere conflatum est cor hominis, quia obstinatissimâ suâ ingratitudine summo benefactori suo non voluisse dedere. An non videtis, quâ ratione hîc divinus amor, quasi ignis omnipotens, activitate suâ ineffabili vincat invincibilia, ita, ut propter felicitatem nostram è cælis descenderit in terras, in ea peregrinatus

Sap. 15. 15.

tus, defatigatus, contristatus & deniq; mortuus fuerit? Hic ipsissimus amor, licèt postea in Evcharistia, quasi in puncto, omnes mirabiles ardores suos conjunxerit, nihilominus vilem cineris pugnum, qualis est cor humanum, non valet devincere; necesse est, postquâ aliquo tempore ferventissimæ charitatis suæ signa ostendit, illũ languere & nobis ne tantillũ quidem inflammatis, tantũ abest, ut consumptis, ab Altari discedere. Hæc igitur tam deplorandæ frigiditatis enormitas nequaquam toleranda est; unde non illubenter permittetis divinam in Christo amoris flammam me hodie vobis demonstrare, tanta in Sacrosancta Evcharistia radiorum reflexione accensam, ut tandem cujuscunque ingratissimi etiam cordis cineres sit accensura.

II. Omnem ignem ars pictoria haud facilè coloribus exprimit; sed eum maximè, qui sphæram suam attigit. Hic omnino, ut est remotus à nostris sensibus, & quasi cælestis terrenis hisce nostris coloribus, ne quidem ex parte adumbrari potest. Sic planè res se habet. Quare ad difficultatem superandam, quæ de flammâ adeò pura, adeóque perfecta in corde Christi tanquam in sphæra propria ardente, discurrendi occurrit; aptiorem rationem non invenio, quàm eandem ex operationibus suis per fidem nobis manifestatis cognoscere. Tres igitur sunt effectus, quibus velut indicijs hujus ignis divini virtus declaratur; Dona, quæ impertitur: Abjectiones, quas fert, ut hic nos donis exornare possit: & Conjunctio, quam ista nobis largiendo spectat. Incipiamus à primo effectu, hoc est, donorum largitione.

I.

III. Proprium est multum amantis, multa quoque donare: sive quia, cùm, cor suum, quod est potissimum, jam dedit, dona sua ampliùs, tanquam minora, retinere non possit; facilè enim liberalis est in dandis fructibus, qui arborem jam ipsam dedit. Sive quia, qui multum amat, vehementer desiderat amorem suum manifestare, ut vicissim ametur. Id quod præsertim donis obtinetur, quæ non minùs authentica benevolentiæ ejus, qui ea largitur, sunt testimonia, quàm reciproci amoris illius, qui eadem recipit, rigorosi exactores. Qualiscunque demum causa sit, negari non potest, omnia hæc motiva impulisse Jonathã, contractâ priùs tam fidâ cum Davide suo amicitiâ, proprijs se vestibus armísque exuere, iísque amicum induere & munire. Immensæ tamen liberalitatis, quam Christus animæ in Sanctissimo exhibet Sacramento, illa non nisi umbra est. In hoc Sacramento, inquit Consilium Tridentinum, Christus omnes amoris sui divitias profundere voluit: *Divitias divini sui erga homines amoris volut effudit*; ita ut nihil illi ampliùs, quod dare posset, remanserit, *in finem dilexit eos*. Videte, an verum dicam.

Sess. 13. c. 7.

Joan. 13. 1.

IV. Omnes Christi divitiæ in triplici bonorum genere consistunt, súntque illa, quæ velut homo; quæ

ut Deus, & quæ ut Deus simul & homo possidet. Omnia hæc liberalissimè in sinum illius effundit, à quo dignè in sanctissima Evchariſtia recipitur. Primò totum corpus suum & sanguinem illi donat; quia non sufficit illi dare per alios (sicut in alijs Sacramentis fieri voluit) sed ille ipsemet, mediante sanctissimo corpore suo, & sanguine, gratiam largiri voluit; & licèt minima immaculatæ carnis suæ particula, minimáque innocentissimi sanguinis gutta sufficisset, tantillo contentus esse non voluit; satis quidem illud erat ad effectum ab illo intentum, sed non satis erat ad effectum illum ferventissimi amoris, qui omnia donare voluit. *In finem dilexit eos.* Eodem modo haudquaquam parcè divinitatem quoq; suam impertitur: utitur enim Omnipotentiâ in efficienda admirabili illa panis in Carnem, & vini in Sanguinem conversione, ut fiat cibus noster; utitur Sapientiâ ad excogitandas in hunc finem inventiones omnibus inauditas; utitur Bonitate, ut dictis hisce Inventionibus modo arcanissimo, qui viatorum statui conS. Thom 3. P. formis esse possit, totum se nobis uniat. Denique omnia sua bona, quæ tanquam Deus simul & homo possidet, distribuit; hoc est, omnia sua merita, omnes satisfactiones & virtutes, tantam animis nostris infundendo sanctitatem, quantam pro illo suscipiendo adferimus dispositionem, *in finem dilexit eos*, amplius quod det, non habet, *divitias sui amoris effudit.*

V. Plurima Deus hucusque homini dona contulerat, sed nullum ejus amorem adæquavit. In creatione dedit illi existentiam, quam in conservatione omni momento iterum donat; in Baptismo donavit illi gratiam, quam quotidie reddit, vel auget in Pœnitentia. Sed quid hoc? Omnia hæc dona finita sunt, nec cum origine, unde emanant, conferri queunt. Ipsa quoque Incarnatio, licèt donum esset infinitum, adhuc tamen huic Divino amori par non erat; non enim in illa eâ cum plenitudine Christus nobis datus est, ut cum majori dari non possit. *Tale donum*, inquit S. Thomas, *adhuc est in aliqua separatione ab eo cui datur.* Quando enim Verbum æternum carnem assumpsit, uni tantùm naturæ particulari, id est, sanctissimæ Humanitati suæ immediatè, naturæ verò humanæ, id est, omnibus nobis mediatè donatum fuit. In Communione verò cuicunque Christiano se præbet, & in eadem non tantùm sanctissimi Sanguinis sui fructibus, sed ipso, qui eosdem producit, sanguine nos locupletat. Observastisne, quod in catena magnete contracta evenire solet? Primus annulus immediatè adhæret magneti, reliqui mediante primo sibi omnes invicem annectuntur, atque ita magnes primò vires suas communicat immediatè, alijs verò mediatè. Sic ergo Divinitas in Incarnatione totam se beatissimæ suæ Humanitati, quam assumpsit, impertivit, hac autem mediante, omnibus se deinceps hominibus, collatis gratiis suis & favoribus, donavit. Verum aliter contingit in Ev-

Opusc. 18. c. 5. S. Thom. 3. p. q. 4. a. 5.

Joan. 13. 58.

Lib. 7. conf. c. 10.

Evcharistia; in hac quicunque Christianus ipsemet divinitatis fit particeps, imò totâ illa fruitur, quasi illi soli fuisset donata.

VI. Et quòd hîc verum sit donum, clarissimè ex modo, quo porrigitur, apparet. Advertite, nullam rem magis dici posse esse nostram, quàm quæ in alimentum nostrum convertitur. Quod si enim spectes Dominium, cibus eadem nobiscum res efficitur, unde quod in nos ipsos habemus Dominium, idipsum habemus in nutrimentum, quod juris nostri factum est. Si verò etiam usus attendatur, postquam cibus per omnia membra distributus est, adeò noster est, ut nullo modo ampliùs separari possit. Unde nec ipsa anatomia tot tantísque incisionibus & divisionibus alimentum in corpore humano à substantia avellere unquam potest, quod jam venarum beneficio per totum hominem dispersum est. *Et qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Verum est de divino hoc cibo non posse dici, quòd sicut alij cibi communes in substantiam nostram à nobis convertatur; cùm ipse nos in suam substantiam, Spiritum, sensus, mores transmutet. *Nec tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Dixit quodam die Christus S. Augustino: eodem modo velut gemmæ contritæ, margaritæ in pulverem redactæ, aurúmque potabile infirmo porrecta, in illum sicut alij cibi digesti non convertuntur, sed ille, virtutis eorum efficaciâ & vigore à capite usque ad pedes disperso in ea ipsa, ut ita dicam, transmutatur. Omnia hæc verissima sunt hæc tamen non impediunt, quo minùs dum Christus per modum cibi nobis donatur, id manifestissimum indicium sit, quod omni meliore modo noster esse velit, perfectúsque, quàm in ullo alio divino mysterio à nobis possideri. *Caro mea verè est cibus.* Sanctus Thomas Aquinas adhuc infans in ulnis nutricis chartam, in qua scriptum erat Ave Maria, manu tenebat; quæ cùm jocando ipsi ablata fuisset, tam diu ploravit amarissimè, donec ei restituta fuerit; quid tunc Sanctus hic infans fecit? Ut se de hujus chartæ possessione securum redderet, quamprimùm ori admotam omnium cum adstantium admiratione deglutivit. Hoc eodem certam sui possessionem tenendi modo uti nos voluit in sanctissimo Sacramento, quo confortati omnes inimicos nostros audacter provocare possimus & dicere: *quis me separabit à charitate Christi?*

Joan. 15. 58.

Lib. 7. conf. c. 10.

Joan. 6. 55.

Rom. 8. 31.

VII. Neque hic est Profusionum amoris divini in Evcharistia finis. Neque enim satis fuit Christo Domino in ea se totum nobis tradidisse, ut sit omni modo totus noster, sed insuper porrigendo donum adeò pretiosum verbis usus est tantum amorem spirantibus, ut si ea, ut decet, apprehenderemus, sufficeret, ut præ stupore, animi pateremur deliquium. *Accipite*, inquit, *& comedite, hoc est corpus meum.* Qui ad demonstrandam liberalitatem suam munificus est, dona sua quando impertit, verbis deprædicat & extollit; qui verò ex solo

Matth. 26. 26.

amore liberalis est, munera sua potiùs extenuat, quàm extollit. Ad hunc modum sponsus pretioso Adamante, aureo incluso annulo, sponsam donans, accipe, inquit, hunc annulum in signum amoris mei; nullam tum gemmæ, à qua parum illud auri valorem habet & æstimationem, facit mentionem; ita Dominus noster agit cum dilecta sibi Anima.

Accipe corpus meum, inquit, quod est aurum, nec unitæ eidem animæ, multò minus Divinitatis meminit, quæ gemma est, & gemma ejusmodi, cui nulla alia comparari possit. Præcipuum hoc amoris signum observavit Salomon in Sacris Canticis hisce verbis sensu plenis: *Si dederit homo omnem substantiam domûs suæ pro dilectione*, aut ut alij legunt, *pro dilectâ, quasi nihil despiciet eam.* Prorsus eodem modo facit Servator noster. Non solùm dat habitationem, quod est Sanctissimum Corpus suum; non solùm omnes distribuit reditus, qui sunt sanctissima ipsius merita; non solùm incolam & domus dominum, quod est Anima & Divinitas, sed omnia illa verbis insuper adeò officiosis elargitur, quasi ostenderet se non plus, quàm buccellam panis donare, *Quasi nihil despiciet eam. Dat omnibus affluenter & non improperat.* Jac. 1. 7.

VIII. Quis jam negare poterit talem donorum magnificentiam tam amabili donandi modo conjunctam, manifestissimũ esse infinitæ charitatis signum? optimam causam Dominus noster habuit rogatus in nuptiis Canæ Galilææ, ut aquam in vinum converteret, optimam, inquam respondendi causam habuit, nondum venisse tempus suum. *Nondum venit hora mea:* existimabat enim, nimis exiguum esse pro convivis hoc, quod à se donum petebatur. Hora illius venit, quando in ultima cœna non aquam in vinum (mutatione scilicet ipsi etiam naturæ non ignotâ) sed mutatione omnibus creatis intellectibus hucusque absconditâ, vinum in sanguinem, & quidem proprium convertit. *Sciens Jesus quia venit hora ejus, cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Hæc erat illa hora, quam à principio tanropere desideraverat, ut in sinum nostrum omnes cum divinissima carne sua, à Patre sibi traditas divitias exoneraret, ut omnino, quantus esset in corde filius amoris excessus, omnibus constaret. Quid enim ampliùs illi restat, quod dare possit? *Quid est bonum ejus*, inquit Propheta, *& quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorũ & vinum germinans virgines*? Postquam in Evchariſtia se nobis dedit, omne bonum & pulchrum, quod est in cælo, nobis donavit. Ita ut si anima aliqua nimis avara in hac mortali vita amplius quid exigeret, Dominus noster verbis illis, quibus Patriacha Isaacus filium suum Esau pacavit, videretur respondere posse (qui lacrymando benedictionem aliquam petijt: distinctam ab ea quam frater ejus Jacobus obtinuerat) *Frumento & vino stabilivi eum: tibi verò fili mi ultra quid faciam?* Ergo, posset Christus dicere, tibi dedi Corpus meum sub specie panis, & Sanguinẽ meum sub specie vini, quid ergo

Joan. 1. 4.

Joan. 13.

Zach. 9. 17.

Gen. 27. c. 37.

ergo ampliùs tibi dare possum ; *Tibi ultra quid faciam* ; Non est majus donum in inexhausto munificentiæ meæ ærario , potentia mea hac profusione quasi est exhausta, in terra non habet , quod pretiosius largiri queat.

II.

Cant. 8. 6. IX. Alterum magni amoris indicium est tolerantia. *Fortis ut mors dilectio.* Et hæc tolerantia charitati tam propria est , ut Apostolus in ea nobis commendanda non videatur sibi posse satisfacere. 1. Cor. 13. 4. *Charitas patiens est , omnia suffert , omnia sustinet.* Amor sufferendo ferventiorem se exhibet , quàm donando. Licèt enim donando, communicatione propriorum bonorum à se exeat, patiendo non solùm à se recedit, sed tam longè à seipso abit, ut omnino propriorum malorum suorum obliviscatur. Atque ita : si , ut loquitur Sanctus Dionysius, Amor est quædam Ecstasis , quâ amans extra se ponitur , nihilominus non videtur hic titulus meliùs quadrare , quàm quando amor non solùm est liberalis , sed patiens. Inter homines etiam amicitia verior habetur illa , quæ , sicut aurum , igne magis probata est ; quia quæ afflictiones non sustinet , aurum est arte effectum , non verum & reale. Quod si ita est , considerate nunc , an non amor à Christo in Evcharistia exhibitus, sit verè sincerus , cum seipsum eo quidem tempore donavit, quo 1. Cor. 11. 23. homo furore & crudelitate sua maximè eum irritavit. *In qua nocte tradebatur, accepit panem* , inquit Apostolus , ut hac notabili temporis circumstantiâ divini Amoris magnitudinem , & generositatem nobis indicaret. Nunquam magis vivida apparet flamma , quàm quando impetu venti illius augetur , quo extingui deberet. *Dominus Iesus in qua nocte tradebatur , accepit panem.* Mater sincerè dil gens , si post partum suum mortem sibi imminere advertat , dolorum , qui ipsi mortem accersunt, oblita, tantùm solicita est , ut filiolo suo superstiti de lacte bene prospectum sit. Eodem modo Dominus noster imminentis immemor mortis, nihil aliud tantopere curavit, quàm ut beato isto de lacte nobis prospiceret

X. Verùm dolores illi non durarere longo tempore , ipso enim gloriosæ Resurrectionis die finitæ sunt. Quare multo vivaciùs Christi amorem illi demonstrant , quos adhuc patitur , & usque ad finem Mundi passurus est. Horum duæ sunt species. Prioris generis ipse suâ voluntate sibi ferendos imposuit ; alios vel invitus à nobis ingratis ferre cogitur. Priores quidem prodigiosa amoris ejus inventio sunt ; quâ voluit ineffabile hoc Sacramentum esse renovationem eorum omnium , quæ ipse Christus JEsus pro nobis passus est ; imo potiùs augmentum, quia hîc magis, quàm unquam alibi Majestatem suam abjicit. Profundissima ista humilitas ab Apostolo voce Exinanitionis disertè explicata , Phil. 2. 7. *Semetipsum exinanivit* , in quo consistit ? In hoc consistit (si quorundam insignium Doctorum Cajet. interpretationi acquiescere volu ibid. mus) quòd cùm Filius Dei in Incarnatione esse æquale Patri quoad naturam divinam retinuerit, nihilominus quo-

ad humanam istud de novo acceptârit, ut etiam minor dici posset. *Pater major me est.* Joan. 14. 28. Quod si ergo propter tantam Verbi æterni humiliationem in Incarnatione dicere potuit, ego minor sum patre, quanta non erit demissio, posse dicere, secundùm apparentiam, minor sum homine, imò quacunque re animata, ubi me sub cibi inanimati specie spectandum præbeo, qui tamen sum vita ipsa. Hoc non solùm est profundissimas Incarnationis animi dimissiones repetere, sed incredibili mirabilissimi amoris excessu superare. S. Thom. Quæ tamen omnia in hoc Sacramento evenire videmus. *In cruce latebat sola Deitas, at hic latet & humanitas.*

XI. Aliam notate Deitatis in Eucharistia humiliationem, quam non facilè aliàs advertistis, & est ista. Scire oportet, quòd licèt in Eucharistia simul cum Corpore & Sanguine Redemptoris sit quoque anima & Divinitas, nihilominus vi verborum, quæ in consecratione pronunciantur, *ex vi Sacramenti* Corpus est in hostia sub specie panis, & Sanguis in calice sub specie vini: anima verò & Deitas sunt etiam quidem ibi, sed non sunt vi verborum supradictorum, sed sunt per *naturalem concomitantiam*, id est; ibi sunt, quia Corpori & sanguini Salvatoris unitæ sunt. Quare, id quod, ut ita dicam, primum in Sacramento locum tenet, & primò spectatur, est Corpus JEsu Christi, non autem Divinitas: id quod aptissimâ explicatur similitudine. Imaginamini vobis Aulicum magni Principis alicujus præcæteris dilectum uxorem ducere, Principémque ad honorandas ejus nuptias solemnibus in templo cæremonijs velle assistere in persona propria. Hoc in casu licèt Princeps ipse primas gerat, nihilominus in ordine ad hunc actum non ipse primus est, sed sponsum, primum sibi locum vendicare permittit. Ita quoque licèt Divinitas Christi, infinities preciosissima carne suâ superior sit, nihilominus in hac desponsatione, quæ in sanctissima Communione inter animam Christianam & virginale Redemptoris corpus celebratur, primum locum sponsus, id est, corpus occupat; divinitas quidem assistit, sed per concomitantiam, ut actionem hanc majori dignam reddat honore. An non ergo tanta Deitatis demissio admirandus divini amoris & supremus videtur effectus? *Declinavi adeum, ut vesceretur*, inquit Dominus, ut supremam nobis significaret humiliationem, ad quam subeundam charitas illum coëgit. Ita Mater amantissima capite rotóque corpore supra cunas filioli sui se inclinat, ut dulce lac in pectore elaboratum in os ejus instiller. *Declinavi adeum, ut vesceretur.* Comparate parumper fastidiosum, gravem, superbum, plenúmque Majestatis magnorum Principum cum subditis suis agendi modum cum infinita Verbi Divini in hoc Sacramento sublimissimo, benignitate & munificentia, quis non saxi instar attonitus hærebit? Antiqui Parthorum Reges, si quandoque nobilem aulicum singulari gratiâ ad mensam invitabant, humi eum sedere jubebant, ipsi verò in lecto Osee, 11. 9.

lecto elevato, tanquam in throno recubantes; modò has, modò alias ciborum reliquias nobili huic invitato, tanquam cani projiciebant, Si Deus hoc modo nobiscum ageret, esset adhuc immensæ benevolentiæ indicium, Quantus & qualis hic ergo est amoris excessus, quòd ut nos pascat & lautissimè quidem, tantopere se ipsum humiliet? *Filios enutrivi, & exaltavi.* Gladius, quo facilius in utramque partem flectitur; eò certius materiæ, ex qua conflatus est, perfectionem ostendit. O Amor divine, quantum ad benefaciendum nobis te demittis? Si aliunde de eo non constaret, quis ex solo hoc indicio infinitum non pronuntiaret?

Is. 1, 2.

XII. Sed audite plura: non solùm dando se nobis in cibum se humiliat, sed ad mortem usque se humiliat. *Humiliavit semetipsum usque ad mortem.* Hæc verba Christo etiam in præsenti Mysterio aptari queunt; in eo enim mysticè, moraliter, & realiter moritur. Moritur imprimis mysticè, quia cùm hoc Sacramentum sit memoriale Passionis, in eo quotidie supra Altaria nostra eandem, quam pro nobis in monte Calvariæ sustinuit mortem, Christus repræsentat, ostenditque gaudium, quod habet, vitam suam amore nostri profudisse. Moritur quoque moraliter, & non per solam repræsentationem. Quia cùm sanctissimum corpus sit in Hostia per modum Spiritûs, *quodam spirituali modo*, hoc est, totum in tota hostia, & totum in quavis specierum sacramentalium parte, sequitur omnia hujus sanctissimi corporis membra, cùm non occupent locum ad exercendas operationes suas necessarium, eo esse in statu, in quo movere se non possint (saltem motu proprio) sed tantùm per accidens, quando movetur hostia; atque ideo mortua dici possunt in se, si vita in operando posita est. Denique etiam realiter moritur. Sed ut bene hoc tam mirabile Amoris divini arcanum intelligatis, supponere oportet; verba Sacerdotis in consecratione talem à Christo in reproducendo sanctissimo Corpore suo accepisse efficaciam, ut licèt illud ipsum corpus non extaret in Mundo, ab his tamen verbis produceretur; tantum potest horum vis verborum. Hinc ergo novam vitam Sacramentalem supradictis consecrationis verbis acquisitam Christus amittit, quando sacræ species, quibus se abscondit, in stomacho digeruntur, caloréque naturali destruuntur. Atque tali actu dici potest morte quidem mysticâ, sed simul reali mori, vitam hoc modo perdendo Sacramentalem, ita ut si non haberet aliam, omnino moreretur. *Hæc est exinanitio Dei, facta ad usum nostrum*; Hîc cum S. Dionysio Alexandrino dicere possumus. Hoc est verè annihilari, & Christum pro nobis mori, ut animæ nostræ, & corpora nostra ad vitam immortalem consequendam nutriantur. Magna sunt ista, negari non potest, communémque hominum captum excedentia; sed eò clariùs divinum illud, à quo procedunt, principium manifestant. Fuit scilicet invincibilis Dei charitas, quæ ut suavissimam

Phil. 2, 8, 9.

S. Thom. 3. p. q. 77. a. 5. ad 3. q. 83. a. 1.

S. Thom. 3. p. q. 77. ar. 1. ad 3.

S. Thom 3. p. q. 76. a. 6.

Leff. de perf. div l. 12. c. 16. n. 125.

Epist. in Paul. Samosat.

simam nobis præpararet medicinam, omne amarum pro se reservavit, semel pro nobis ipso facto moriendo, deinde millies millièsque mysticè mortem subeundo, ut miseræ creaturæ suæ vitam haberent. *Semel immolatus est Jesus Christus in semetipso*, inquit S. Augustinus, *& tamen quotidie immolatur in Sacramento.* Plerumque sumenti amara est medicina, non præparanti. In re nostra planè contrarium videtur. Christus, qui eam composuit, omne insipidum sibi; nobis verò quidquid est delectabile, seligit, non aliter ac nutrix illa, quæ ut languentis parvuli sui restauret vires, ipsa ingratum haurit pharmacum, nec aliter, quàm in suave lac transmutatum, porrigit.

De consec. d. 2. cap. semel immolatus.

XIII. Attamen omnia hæc perpessu aspera à Christo pro significatione & exercitio amoris sui erga nos electa, non tantopere ejus magnitudinem palàm faciunt, quantum injuriæ, à nobis quotidie contra voluntatem ejus ingratissimâ rusticitate nostrâ illatæ. A triplici hominum genere in Sacramento Evchariſtiæ patitur Christus, à Tepidis, Infidelibus, & conscleratis Christianis. Tepidi absque dubio magnam illi præbent patientiæ materiam, qui sine amore, & præparatione accedunt Sacram Communionem, refectique divino hoc epulo absque ullo gratitudinis signo quamprimum recedunt, quasi cibum ex horto allatum manducâssent; non illam ipsam escam, quæ palàm spectata omnes Beatos in cælis æternum est satiatura. Quis dubitabit, talem ingratitudinem magnum patientiæ exercitum, magnúmque amoris indicium exhibere? Si amor non esset, quomodo Mater Filiorum suorum adhuc in tenera ætate ingratitudinem ferre posset, qui nec maternos affectus, nec amoris blanditias agnoscunt, sed perpetuâ lacrymarum importunitate labores à primis cunis toleratos compensant? Nulli tamen illa parcit labori, amorisque sui constantiam semper magis demonstrat, non secùs ac columna, quæ ponderi impositio non cedit, sed magis solidatur. *Hospitabitur, & pascet & potabit ingratos*; bene de divina CH isti charitate dici potest, *& ad hæc amara audiet.* Quin unquam ob quamcunque ingratitudinem nostram vivifica sua carne nos definit cibare.

Eccl. 15, 3.

XIV. Sed quid futurum esset, si non solùm protervi isti filij millenis acerbis dicterijs Matrem affligerent, sed etiam in furias acti, pectus ejus & ubera dilacerarent? & verò sæpissimè multò deteriùs in Sacramento cum Christo egerunt Infideles, quin tamen idem ipse Servator unquam ab exercenda indefessa patientia cessaret. Quoties publicis irrisionibus & calumnijs illum in Evchariſtia despexerunt? Quoties equorum ungulis protriverunt? Nihilominus prævidentem omnes has injurias non tædet optimum JESUM pro utilitate Dilectorum suorum usque ad finem Mundi in sacra Hostia permanere. *Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.*

Matth. 28. ult.

XV. De-

XV. Denique magnopere amoris sui magnitudinem in Augustissimo Sacramento demonstrat patientia, quâ indignissimè ab illis ipsis se in cibum sumi permittit, à quibus Deus creditur & adoratur, attamen quasi medium ad horrendas scelerum suorum enormitates exercendas usurpatur. Quod ab illis, qui panem, & nihil præterea esse existimant, despiciatur, mirum non est: idem est, ac principem incognitum à rudi plebecula malè tractari. Sed despectus à perversis Christianis Christo in Eucharistia illatus, est nefarium facinus contra divinam suam personam, ut talem ab ipsis cognitam, licèt sub specierum velamine occultatam, attentatum, ideóque ob hanc enormitatem absque comparatione intolerabilior est. Et quis exprimere potest, quàm commune sit hoc in Mundo scelus? Quoties benignissimus JEsus in Altari adulterijs, incestibus, quin etiam bestialibus impudicitijs inquinatis tractatur manibus? imò quoties ab ipsis adeò veneficis, pro primaria magicarũ compositionum parte usurpatur? Tanta tamen tam horrendorum scelerum illuvies amorem ejus non potuit extinguere. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Cant. 8. 1. Referam vobis tragicum quid, quod ut verum fatear, præstaret ignorari, sed quia, quamvis enorme sit, admirabilem Christi Jesu amorem & patientiã plus in Sacramento, quàm in morte humiliati demonstrat, non judicio silentio præterendum.

XVI. Contigit id hoc nostro seculo. Sacerdos quidam Ludovicus Goffredi Massilienſis inter patrui vitâ functi libros, unum qui de re magicâ erat, repertum curiosiùs primùm lecticare, dein etiam certâ formulâ dæmonem evocare ausus erat. Nil moratus infernalis prædo, in Angelum lucis, ne ille terreretur, transfiguratus coràm adest, jactátque se super aëra, terrámque, maria omnia, & tartara præpositum esse summa cum potestate Principem; si quis vellet, præstò esse, ut postulata faceret, si modò beneficium, seu vum se ejus profitendo, agnosceret. Sacerdos Inferni metum prætendere, eo sublato futurus in ejus obsequijs. Dæmon contra pellere timorem, neque se ad Inferos damnatum persuadere, neque illum post mortem, si obediret, damnandum, sed dominaturum secum. Miser Ludovicus, etsi fraudem agnosceret, nihilominus promissis excæcatus diei unius moram postulat ad deliberandũ: hoc elapso velut arx munita, quæ jam cum hoste pacisci cœpit, certis conditionibus se hosti permisit: & erant istæ potissimùm: primò, ut Ludovicus ab omnibus honoraretur, secundò, ut in tali honore vegetam & constantem valetudinẽ triginta quatuorannos produceret: tertiò, ut quidquid uspiam est impuratum libidinum, illo frui pro arbitrio liceret toto hoc annorum spacio. Hæc si daret, ab eo vicissim tria, animam, corpus, actionésque omnes pleno jure Orcus haberet. Annuit ad omnia Dæmon, pactum sancitur, datur Sacerdotis sanguine signatum firmatúmque chirographũ, in quo statim veteratoriam suam arte exercuit fraudulentus

Franc. Roset. in hist. trag. nost. temp.

nundinator, dum hoc agit, ut ille nescio quâ oculorum, an mentis caligine, pro triginta quatuor annis, de quibus convenerat, quatuordecim tantùm poneret. His igitur peractis miserandus hic, non Dei, sed Luciferi Sacerdos, per totam Europam omnium Magorum factus est Antesignanus & Princeps: & ut hoc tanto gradu dignior esset, non solùm teneris infantium carnibus vesci, sed laxatis habenis in adulteria, stupra, sacrilegia ferri audacissimè fanda infandáq; audere, nocturnis lymphatarum inauspicatisque conventiculis adesse, & præesse; hirco infernali sæpius litare Sacrosanctum Christi Salvatoris nostri Corpus, mox conculcatam pedibus sacram Hostiam canibus suis devorandam objicere, Sanguine verò malè ominatam ejusdem farinæ Veneficorum turbam, clamantem: *Sanguis ejus super nos, Sanguinis ejus super nos*, aspergere. His immanibus tandem desceleribus propriâ confessione convictus, Aquis in Provincia vivus in rogum injectus obstinato in malum animo ex igne temporali ad æternum scelestus migravit Anno 1611. prid. Cal. Maij.

XVII. Sistite nunc hîc parumper, Charissimi, & si auditâ tam horrendâ historiâ adhuc aliquis remansit sensus, illum, mecum disserendo, totum applicate, hoc maximè modo. Si Christus Jesus, antequam Evchariſtiam institueret, alias non prævidisset injurias in Sacrâ Hostia tolerandas, quàm has solas a Diabolico hoc Sacerdote inferendas, an non videtur vobis amor ejus, morte, imò ipso Inferno fortior fuisse, dum ijsdem se subjecit. Quanta ergo erit amoris illius vis, quæ non has tantùm irrisiones & contemptus, sed multo plures, à tot & tantis perferendas prævidit; nec tamen ab illo, quod nobis dedit, donando abstineri potuit? *Quæ te vicit clementia, ut nostra ferres crimina?* Sic quotiescunq; comunicamus, dicere possumus, pro ineffabili illo amore gratias agendo, quo ut nos cibaremur, nullâ alterius rei ratione habitâ, seipsum humiliare voluit. Quanta non est hæc divini amoris de se ipso victoria, toties manere in corde peccati conscio tam pacificum? cùm tamen ipsi nihil magis adversetur, quàm peccatum? Si calor & frigus in nubis cujusdam sinu se invicem collidunt, ille moram pati non potest, sed perfractâ nube fulgurat, tonat, horrendáque fulmina protrudit. Cur non idem huic divini Amoris calori accidere deberet, quando rebellis sibi peccatoris frigori conjungitur? an non tonare, fulminare & fulgurare, & furioso cum impetu erumpere deberet? videtur sanè indignum, hujus nubis sinum, qui licèt sordidissimis repletus vaporibus, non est veritus illum intra se recipere, non in mille frusta discindi. Cùm verò è diverso tantas Redemptor noster toleret injurias, clarissimè appareret, quanta sit ejus charitatis dulcedo, quæ velut suavisona Instrumenti musici chorda, quo fortiùs tenditur, & pulsatur, eò suavìorem clariorèmque reddit harmoniam.

XVIII.

III.

XVIII. Denique Divinum JESU amorem plus quàm dona, & plus quàm contemptus illi, nobis demonstrat unio ista, quâ sibi nos in hoc Sacramento vult devincire. Donare & ferre potest, qui non amat, sed desiderare unam eandémque rem fieri cum amato, quomodo sine amore fieri potest? Omnis amor, inquit Sanctus Dionysius, vis est ad unitatem tendens, quæque ex duobus facere vult cor unum. *Quilibet amor est virtus unitiva.* Et Sanctus Augustinus (qui utriusque amoris sacri & profani, si quis alius, in seipso probavit effectus) ipse fatetur: *Amor est junctura quædam duo aliqua copulans, aut copulare appetens. Copulans*, unione scilicet affectivâ, quæ nunquam inter amantes se invicem deesse potest, & *copulare appetens* unione effectivâ, quæ quidem sæpius desideratur, sed non obtinetur. Quare unde, & quo indicio Amor Divinus in hoc Sacramenso meliùs agnosci potest, quàm à perfectissimâ illâ unione, quam se inter, & Fideles suos efficere intendit? Hîc Christus non modò vult se per gratiam unire Animæ nostræ, sed etiam cum sanctissima carne suâ corpori nostro. De hac unione Sancti Patres admiranda pronuntiant, vocando illam naturalem, substantialem & realem cum corpore Salvatoris unionem. Ita loquitur Sanctus Cyrillus, S. Irenæus, S. Hilarius, S. Joannes Chrysostomus, aliique plures. Nec quisquam inducere in animum debet, modum hunc loquendi esse hyperbolicum, & improprium: altissimam siquidem comprehendit veritatem. Quapropter meritò dici potest, duobus modis sanctissimam Christi carnem corpori Fidelium dignè id recipientum uniri: primò, quamdiu personaliter cum ipsis perseverat: quia tunc realiter hæret in eorum amplexibus, eos ad amorem sui excitando, velut aliquis, quem corpore præsentem viderent. Deinde postquam Christus recedit, certum quoddam inter corpus suum & illorum manet vinculum, propter quod specialem non tantùm animæ sed & corporis, illorum qui eum corporaliter receperunt, gerit curam, ut eos sanctificet, illiósque gaudij, gloriæ & felicitatis reddat participes, quæ ab Anima sancta in corpus redundant. Ita ut Sanctus Irenæus ab Evcharistiæ participatione corporibus nostris immortalitatem deberi asserat, contra antiquos Hæreticos illam negantes. Hinc est, quòd Sancti Doctores teneant, licèt non extaret generale illud futuræ Resurrectionis in ultimo die decretum, saltem illos, qui dignè communicârunt, ob reverentiam Divinæ carnis illo in actu ipsis unitæ, fore resuscitandos. Quia sicut fructus melle conditi ejusdem propriam acquirunt incorruptibilitatem, ita quoque conveniens est, corpus Salvatoris nobis unitum, certam immortalitatis sementem, quam ipse meritus est, & speciale semper vivendi jus nobis tribuere. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

XIX. Et in hac veritate fundatur magna illa scelerũ, quæ à Christianis com-

De Divinom. c. 4. de Trin. l. 8. c. 10

S. Thom. 2. q. 28. a. 1. in. c.

S. Thom. 3. p. q. 28. ar. 1. in c. Suarez disp. 64. sec. 3. in 3. p. Vasq. disp. 204. c. 2.

S. Th. 3. p. q. 74. a. 1. in c. & q. 79. a. 1. ad 3.

l. 4. adverſ. hæreſ. c. 34.

Joan. 6. 59.

mittuntur; enormitas & malitia, longè Infidelium perversitatem excedens, ob maximam videlicet hanc unionem in Sacra Communione cum Divinâ Redemptoris Carne contractam. Hoc perpendens Sanctus Paulus exhorrescit: *nescit*, inquit, *quoniam corpora vestra membra sunt Christi*? Etiamnum tam malè instituti estis in fide, ut nesciatis in sanctissimâ Communione Corpus Redemptoris manducando vos cum ipso sic desponsatos esse, ut membra vestra nunc ejusdem Divini corporis sint membra? Id autem si nôstis; quomodo possibile est, ut audeatis membra Divino isti juncta Corpori, membra facere corporis adeò infamis? *Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? absit.* Imaginamini vobis filiam alicujus rustici singulari favente fortunâ Regi desponsatam fuisse, quæ si vegio orbata sponso, rustico alicui subinde nuberet, an non vilitate tali non solùm propriam dignitatem regiam, sed regalem quoque sanguinem macularet, cujus splendorem & gloriam matrimoniali vinculo acquisiverat: *Absit*; nulla ejusmodi nuptiarum mentio inferatur. Ubi ergo sunt nunc isti, qui non verentur dicere, *volo facere de corpore meo, quod mihi lubitum est, ego illius Dominus sum*? falsum est, imò falsissimum, ne quidem Infideles sunt domini corporum suorum: ut tanquam equos emissarios ad omnem spurcitiem elocare possint. Quamvìs autem Infideles essent domini, & plusquam domini corporum suorum, nunquam verum erit, tales esse & Christianos, qui cum Christo uniti sint, corpora sua purissimæ carnis attactu in Communione eidem consecrârunt, dedicârúntque. *Omnis qui tetigerit illam, sanctificabitur.* Hinc impuritate aliquâ sensuali illa profanare non immeritò pro specie sacrilegij ipsis imputabitur.

1. Cor. 6 15.

1. Cor. 6 16.

Exod. 29.

XX. Sed ut ad intentum nostrum redeamus: quid sentitis, Dilectissimi, de Divino hoc Amore, quem nobis exhibet, manifestátque Christus in Sacramento Evcharistico? Sancta Catharina Senensis communicatura sæpe videbat in manibus Sacerdotis quasi fornacem accensam, per quam aptissimè amoris illius excessus explicatur, quo, præparando hunc vitæ cibum, verè totum amoris opus nobis Dominus demonstrat. Dixi, opus Amoris: quia licèt ad illud exhibendum infinita Dei Sapientia concurrerit, utpote cujus erit, tam amabilem creaturis se comunicandi invenire modum, modum scilicet vires restaurandi, & reficiendi magìs usitatum: licèt etiam infinita sua ad id opus efficiendum concurrerit potentia, cujus est omnia, quæ in hac communicatione objiciuntur, tollere obstacula, efficiendo, ut accidentia in Sacrâ Hostia conserventur sine substantiâ; nihilominus totius operis denominatio debetur Amori, qui non solùm illud suggessit, sed etiam suis impensis perfecit. Eodem prorsus modo, quo antiquum Hierosolymitanum Templum à Salomone, qui illud jussit ædificari, non ab operarijs, & Architectis ejusdem nomen accepit. Quare sicut Sacramen-

Lipom. in vita 15. A. p.

S. Thom. 1. p. 4. 73. a. 5. in c.

mentum Baptismi respondet Fidei objus, quod tribuit, ad Deum tanquam finem ultimũ accedendi. Confirmatio respondet Spei, quâ nobis ad omnia, in viâ ad DEUM occurentia, obstacula superanda robur confertur; sic Evcharistia respondet Charitati, *Evcharistia dicitur Sacramentum Charitatis*, ob unionem perfectam inter Deum & nos, postquam illum possidemus, *Tenui eum nec dimittam.* Ideo Sancta Maria Magdalena de Pazzis optimè diem Communionis solebat appellare diem Amoris, quia in veritate nullus ei titulus melius quadrat. Et, quòd ita sit, apparet ex responso S. Brigittæ, à Christo interroganti dato, quâ formâ animam Sacramentaliter communicantis intraret? *Ingredior ut sponsus*, inquit id est, totus munificus, totus ad gratificandum paratus, totus cordialis, & affabilis.

XXI. Quis ergo non obstupescet, Deum tam admirabiles Amoris sui erga homines demonstrandi inventiones adhuc ab ipsdem non redamari? *Amor non amatur, amor non amatur!* exclamabat illa ipsa Sancta Maria Magdalena Monasterij sui exedras obeundo, Oporteret itaque eodem modo obire publica compita, & in omnibus angulis, & platearum capitibus exclamare velut extaticum: *Amor non amatur, amor non amatur.* Cùm revera satis iterari hæc verba non possint. Estne possibile, DEUM dare tale nobis donum, quo non possit majus conferre; nos verò, qui etiam vilissimo rustico ob tenuissimũ munusculũ, in tugurio suo nobis exhibitum, grati videri volumus, pro tanto munere, quod est ipse DEUS; tam ingratos nos demonstrare? Si DEUS aliquis mortalis cibo sustentandus esset, an precios ior illi dari posset, quàm quo nos alimur? Et hoc satis non est, ut in nobis grati, generosique erga Christum animi sensus excitetur, quo dona donis, & amorem amori reddere decernamus? Estne possibile, ut invincibilis illa Christi in Sacramento Evcharistiæ Patientia, Patientia charitati suæ æqualis, non possit randẽ aliquando cor nostrum lucrari, moveréque, ut saltem modicum illud, quod ad sanctissima ejus mandata perficienda necessarium est tolerare velit? Estne denique possibile, ut admirabilis illa inventio, omnes Divini Solis radios in parvâ hostiâ colligendi, non sufficiat ad cordis nostri duritiem emolliendam? Videmus sanè, illos ipsos solis radios, qui dispersi nec minimam facem accendunt in speculo aliquo conjunctus ignem fieri. Si omnia hæc non sufficiunt, nec infinitæ charitatis ex infinitis ipsis donis, ex infinitis tollerantijs, infiniráque, quam intendit, unione demonstratus nos comovent, quis non obstupescet cordis humani contumaciam, quod sicut iniquus cinis, tanto incendio obluctatur? Avertat DEUS, ne tam inhumana inter nos DEI donis, nobis hucusque collatis & adhuc conferendis inveniatur resistentia, sed tandem ejus amore victi, qui nos tantopere amavit, eundem redamemus. *Si amare pigebat saltem redamare non pigeat.* *Augustin. de Catech Rud. c. 4*

S. Thom. 3. p. q. 73. ar. 3. ad 30. Cant. 3. 8.

Lipom. vita S. Mar. Mag.

l. 4. revel. c. 63.

S. Thom. 1. 2. q. 73. a. 5. in c.

DISCURSUS VIII.

De Præparatione Sanctissimæ Communioni præmittenda.

Aristot.

I. LIcèt admiratio sit filia ignorantiæ, fit tamen deinde Mater scientiæ. *Propter admirari, cœperunt homines philosophari.* Quare optarem, vos hodie mecum effectum quendam rarissimum admirari, ut clarissimam de eodem cognitionem nanciscamini. Et en, effectus tam prodigiosus hic est. Totus Christus per Evcharistiam corpori & animæ Christiani intimè se unit, & tamen per talem unionem Christianus non fit totus divinus! non defuit, qui existimaret; Solem motu suo indies nobis viciniorem fieri, sic, ut tandem terram nostram attingere possit. Si hæc opinio veritatis niteretur fundamento, an non vobis maximum videretur prodigium, Solem in mundum nostrum sublunarem descendisse, & hunc non è vestigio igne & flammis correptum fuisse? Simile tamen prodigium in mundo Christiano semper oculis nostris obversatur. Sol Justitiæ è cælo in nos in sanctissimo Missæ Sacrificio descendit, nobiscum in Altari habitat, in Communione ad nos ipsos ingreditur, & nihilominus adhuc frigore rigemus! Quare postquam eventum hunc animadversione dignissimũ; omni, quo possumus, stupore admirati fuerimus, spero fore ut practicam harum duarum veritatum scientiam addiscamus: quàm necessaria, & quæ tandem sit digna ad divinas has Epulas sumendas præparatio?

Gampanella apud Pandulphũ de fine Mund.

II. Promisit olim Diabolus primis Parentibus nostris in Paradiso terrestri, si comederit de fructu, tanta cum severitate à Deo ipsis prohibito, eos sicut Deos futuros, *eritis sicut Dij.* Gen. 3. 5. Hanc verò promissionem adeò mendacem, alio vitæ cibo in veram Redemptor noster commutare voluit, sanctissimo, inquam, Corpore suo; quare, qui manducat, inquit ille, meam carnem, & bibit meum Sanguinem, *in me manet & ego in eo*, volendo, ut observat Rupertus, Proditoris illusionem in seriæ donationis effectum deducere. *Illusionem nequissimi, qui dixit, comedite, & eritis sicut Dij: serio loquens in verum effectum convertit.* Joan. 6. 17. l. 6. in Joan. Proprius enim hujus cibi vitæ effectus est, eos, qui illo vescuntur, paulatim divinos efficere. Neverò hæc per auxesim dicta videantur, minutim omnia enucleemus. Sacramenta sunt simul gratiæ signa & causæ, spiritualiter in nobis id operando, quod sensibiliter nobis demonstrant; hinc est quòd sanctissima Evcharistia sub specie panis nobis impertia-

pertiatur. *Panis quem ego dabo, caro meaest pro Mundi vita.* Significando eosdem illam in anima nostra, quos cibus materialis in corpore nostro, effectus operari, qui sunt hi quatuor à S. Thoma enumerati. *Sustentare, augere, reparare, & delectare.*

III. Inprimis ergo hic sanctissimus Panis sustentat animam nostram, vitam gratiæ quam in ea invenit, conservando, sicut vitam corporis panis materialis conservat; hac tamen cum differentia, quòd quantocunque etiam pane vescatur corpus, tandem dilectissimâ sibi vitam amittat: anima verò, si suo hoc pane dignè uratur nunquam eâ destituatur. *Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur!* Quod, ut notat S. Thomas, cum de morte corporali intelligi non possit, de morte Spirituali, quæ est amissio gratiæ, locutum esse Christum credere oportet.

IV. Secundus panis effectus, quem præstat corpori, est non solùm vitam ei servare superstitem, sed etiam vegetare, augere, & ad debitam ei staturam perducere, ad quam, si parcè nutriretur, non perveniret. Idem præstat animæ Panis hic supersubstantialis; nisi quòd corpus determinatam suam habeat staturam, ultra quam (ubi virilem attigerit ætatem) non crescit ampliùs, quantumcunque ei alimentum suppeditetur. Anima verò nullum talem habeat terminum, *qui sanctus est, sanctificetur adhuc.* Atque ita panis hic supersubstantialis quoties dignè sumitur, toties sanctificantem auget gratiam, quæ est illa ipsa gratia, quâ datâ anima perficitur, ob quam causam dictus est *Cibus grandium*, quia non solùm incipientes, nec solùm proficientes, sed etiam perfectiores in vita spirituali eum semper convenientissimum sibi cibum experiuntur, *Cibus sum grandium; cresce, & manducabis me*: ita Christus dicebat S. Augustino; invitans, ut cibo hoc dignè sumpto crescceret. *Conf. l. 7. c. 10.*

V. Alius Panis effectus est, confirmare; *Panis cor hominis confirmat.* Præter conservationē enim & augmentationem corporis, vires illius debilitatas restaurat, Parem effectum confert panis hic cælestis, ita, ut Sanctus Thomas velit; solum hunc ad omnes animæ infirmitates curandas sufficere, à quacunque etiam causâ proficiscentes. *Valet contra omnes Spirituales defectus.* Quòd panis vulgaris in corpore nunquam efficere potest Atque hinc nata est inter antiquos Christianos persecutionis tempore tanta de incomparabili hoc Sacramento æstimatio. S. Cyprianus non putavit idoneum ad martyrium perferendum, qui illo non munitus in arenem descenderet, *Idoneus non potest esse ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium.* Et quia hæc prælianti occasio singulis horis poterat offerri, ideo temporibus illis Evchariſtiam domi suæ asservare Fidelibus permittebatur, ut in necessitate improvisa ejus sumptione contra omnia intentata ipsis tormenta se obfirmarent: id quod etiam uno ab hinc seculo Romanus Pontifex concessit Reginæ Mariæ Stuartæ desideranti, ut ad mor-

Psal. 103.

in 4 dist. 2. q. 1. ar. 2.

Epist. l. 1. ep. 2.

Flor. Rom. de ort. Hæres.

mortem usque hoc sacro epulo esset munita, quam postea tanta cum veræ Religionis Catholicæ gloria, & heterodoxæ opprobrio, sustinuit. Hæc fortitudo intra nos ipsos varijs efficitur modis. Primò rebellem moderando concupiscentiam & quasi frigido cæli rore ardores ejus restinguendo. *Sedat, dum manet in nobis Christus, sævientium membrorum nostrorum legem*, dicebat S. Cyrillus, quia licèt (secundùm S. Thomæ doctrinam) hoc Sacramentum non sit directè ad fomitis diminutionem institutum, ut est Baptismus, indirectè tamen, augendo scilicet charitatem, ut supra dixi, consequenter concupiscentiam enervat. *Augmentum charitatis est diminutio cupiditatis.* Insuper duplicis generis alia intrinseca, alia extrinseca à Deo hîc conferuntur auxilia; intrinseca, sunt actualis gratiæ præsidia, quibus intellectus vivacissimis illustratus luminibus verum agnoscit bonum, illúdque validis excitata impulsibus, voluntas amplectitur. Extrinseca sunt protectiones extra ordinem per sanctissimæ Communionis gratiam collatæ; illâ enim permotus Deus, benignissimâ providentiâ suâ cunctas occasiones, quæ ad facilè peccandum nos allicere possent, removet; vires, furoréque inimici, ne nocere præsumat, reprimit. *Ut leones flammam spirantes, sic ab illa mensa discedimus, terribiles effecti Diabolo*, inquit Sanct. Joannes Chrysostomus. Paucis his verbis, quidquid à me uberiùs dictũ est, complexus.

Lib 2. in Ioan. c. 45. *3. p. q. 79. ar. 6. ad 3.* *S. Aug. in l. 83. q. 16.* *Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 74 sect. 1.* *S. Thom 3. p. q. 79. ar. 6. in c.* *Hom. 45. in Ioan.*

VI. Ultimus denique divini hujus cibi effectus est, delectare. Et quidem consolationes, quas quævis anima sancta ex illo haurit, tam sunt insignes, ut cor ejus inebrient, & quasi extra se ipsum dimoveant. *Comedite amici, & inebriamini charissimi.* Videtur Christus Servator in hoc Sacramento hisce cum animabus non posse omnino occultus latere, & sicut olim Jacobus manus, & nuda colli, vestes mutando, non autem vocem obtegere potuit; ita sub speciebus panis Christus magnificentiam suam & majestatem celare videtur, sed non amabilissimam illam vocem, quâ extemplo omne cor potest liquefacere. Quod si, qui sacra Synaxi reficitur, non sit Deo charissimus, sed solùm ejus amicus, id est, in charitate actuali nondum perfectus, per charitatem tamen habitualem, quæ in eo inhabitat, ritè dispositus; eo casu, licèt sensibilis hujus consolationis excessu non inebrietur; nihilominus manducando saltem hanc reperitur delectationem, quam secum bona adfert conscientia, convivium scilicet, ut loquitur Sapiens, quod in hoc Mundo parari potest, suavissimum & longissimum. *Securamens, quasi juge convivium.* *Cant. 5. 1.* *Prov. 15. 15.*

VII. Sed hîc iterum nascitur admiratio, quæ sæpe hactenus. Ubi nunc sunt isti effectus, in plerisque Fidelibus? quid illi delitiarum sentiunt? Aliqui panem hucusque deprædicatum adeò nauseant, ut si ipsis liberum esset, integris etiam annis ab illo abstinerent. *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo.* *Num. 21. 5.*

Hic

Hic cibus totum eorum stomachum turbat: hinc cùm aliter facere non possunt, aliquot diebus, ipsum Paschatis festum præcedentibus, communicant, ne Paschalem lætitiam si isto mane hoc sacro fruerentur epulo; interturbent; gratissimum quidem, & ipsis etiam exspectatissimum, sed longè diverso voluptatum genere transigendum diem. Quid inde virium ac roboris capiunt? Hectici nunquã ardentiorem sentiunt febrim, quàm post sumptum cibum. Idem plurimis evenire videtur Christianis, præcipuè feminis, quæ nunquam domi furiosiùs debacchantur, ne plures evomunt imprecationes, maledictionésque, quàm quando ab hac sacratissima mensa jam refectæ recesserunt; os illud, per quod paulò ante velut portam ingressus erat Rex gloriæ, magísque, quàm antiquum, ut inquit S. Chrysostomus, propitiatorium honorandum, temerè profanantes. Quantũ hinc augentur? quantum crescunt? quantũ in virtutum studio proficiunt? Sancta Maria Magdalena de Pazzis solebat dicere, unicâ solâ communione benè peractâ hominem sanctum fieri posse. Videmus autem plurimos post annos hujus sacratissimæ mensæ convivas semper manere eosdem, nec unum quidem passum in ijs, quas Deo debent, subjectionis, existimationis & amoris virtutibus progredi. Sed quæso unde hæc omnia? Ajunt Medici; ad certò cognoscendam hominis complexionem, satis esse, victûs quo alitur, observare qualitatem; tales enim nos esse, quale est alimentum. Quare si interrogaveritis, quâ de causa Crocodilus sub undis victitans fœtida habeat viscera, alius verò vivens supra terram, fragrantia? solvetur quæstio, respondendo: Crocodilum aquaticum puttidâ vesci algâ, terrestrem verò odoratissimis pasci floribus. An & in casu nostro hac utemur prognosci? Avertat Deus. Valdè cibi hujus, de quo loquimur, minueret existimationem: non enim respectu quorundam hominum videretur talis, qualis est, totus cælestis; sed totus terrenus; tam abjectæ sunt cordium illorum cogitationes, & viles affectus. Videmus enim sæpius, quosdam frequentissimè huic accumbentes mensæ nunquam dignos illâ spiritus concipere.

Hom. 30. in 2. Cor.

Prov. 25. 27.

in vit. 494. Galen. de bon. Reg. in morb. aut.

Plin. l. 28. c.

VIII. Quid dico, nunquam dignos concipere spiritus? Quidam hoc cum vitali alimento magnam non dico confortandi se, aut proficiendi, sed etiam brevi temporis spatio vitam tuendi difficultatem sentiunt: etenim si eo ipso die, quo communicârunt, vana quædam mulier fiat obvia, tantâ repentè adurruntur flammâ, ut citiùs, quàm cæcutiens papilio, in cineres resolvantur. Quod si invitentur ad comœdiam (quamvis vestibus contextam nimium solutis) aut lusum vocentur illicitum, aut ad lucrum alliciantur injustum, tentationi cederenon dubitabunt, adeóque vitam animæ, illo ipso die, quo studiosiùs illam sanam conservare deberent, amittunt. An non est hoc infinitam tam digno ferculo inferre injuriam? *Sacramenta suscipientes*

minùs dignè, & illa & Christum traducimus, & quantum in nobis est famâ & honore privamus, Inquit S. Joannes Chrysost. Profectò plurimorum vita veritati ineffabilis hujus Sacramenti est injuriosissima, ipsorum enim culpâ fit; ut ægrè credatur; cibum, qualis est iste, tantæ virtutis esse, dum tam parùm efficit in animis nostris, ut Christus Dominus noster toties domum corporis nostri intrando, nec ullum pedum suorum relinquat vestigium, qui, quocunque ibant, varios salutis fructus producebant: *Pertransiit benefaciendo & sanando omnes oppressos à Diabolo.* Quæ ergo est, Charissimi, tanti mali causa? Oportebit attentè nos illam investigare, ut, sic loquendo, suam Sacramento famam & honorem reddamus.

Hom. 66. ad pop.

Actor. 10. 38.

IX. Sed ne diutius vos detineam; ratio est hæc manifestissima. Sacramenta non operantur ut causæ liberæ & voluntariæ, sed ut causæ physicæ & naturales; atque ideo etiam non nisi secundùm dispositionem nostram suos producunt effectus. An ignem culpabitis, quòd in palea vi majore non polleat? Duriorem, densioremque illi præbete materiam, videbitis, satis omnino in igne esse virium ad fortiùs urendum. Omnis in nobis defectus est, quòd sacræ huic Mensæ accumbentes adferamus ineptas ad cibum hunc salutarem reddendum dispositiones: atque ita, licèt Dominus noster ignis sit ad res omnes combrendas aptissimus; *DEus noster ignis consumens est*, nihilominus spiritus nostri vanitate, quasi ignis esset ex palea, ad leviter urendum illum nos cogimus. Ut clariùs loquar, origo mali non à cibo, sed à stomacho derivatur, Primò Panis hic Divinus non teritur dentibus, sed integer devoratur. Ideo lupi semper sunt macilenti, quia cibum non præmandunt, sed integrum deglutiunt. Idem plurimi faciunt Christianorum. Communionem absque ulla actuali consideratione accedunt, unde meritò illis objici posset, quod Christus dixit Samaritanæ: *Vos adoratis, quod nescitis,* Dominum adorant, antequam recipiant, pectus tundunt, oculos demittunt, os aperiunt, sed omnia hæc ex mera consuetudine: de reliquo tam exiguâ hæc peragunt cognitione, ut ferè nunquam, neque actionis magnitudinem, neque Dei, quem intra se recipiunt, majestatem intelligant; ita, ut communem spectando ignorantiam, quasi unicumque Altarium nostrorum verba illa, in quadam Ara ab Apostolo Athenis lecta, insculpi possint: *Ignoto Deo.* Neque etiam satis est, cibum, antequam deglutiatur, esse præmansum; sed insuper deglutitum concoqui oportet. At hoc quomodo in stomacho malè dispositio fieri potest? talis verò est plurimorum, qui plus terrenarum sunt appetentes deliciarum, quàm cælestium. Accumbat mensæ cum Patre Regis Filius, qui, si sumptis ibi ferculis delicatissimis, inde surgens insolitâ fame abeat ad replendum calce, aut carbonibus ventrem, quis mirabitur, si regia mensa ei non conducat? Hoc idem & nos facitamus: vix enim hoc faro, re-

S. Th. 3. p. q. 79. a. 6. ad 1.

Heb. 12. 13.

Joan. 4. 22.

refecti sumus epulo, quamprimùm ad consueta redimus negotia, & cùm dies ille sanctis esset transigendus operibus; negotijs vulgaribus, ad quæ seculi Spiritus invitat, impenditur. Profectò hoc non est cibum concoquere. Quod si ergo Communionem nobis fructuosam esse volumus, de digna dispositione cogitandum erit; quæ quanto major erit, tanto copiosiorem gratiæ mensuram referemus. Hanc DEUS legem statuit, tantum nobis per Sacramenta conferendi gratiæ, quantæ nos capaces reddidimus: eodem prorsus modo, quo cum fratribus suis olim egit Josephus, qui licèt plus frumenti, cujus magnam in Ægypto habebat copiam, largiri voluisset, plus dare non potuit, quàm illorum sacci caperent, cordis sui amplitudinem ad parvam mensuram à fratribus allatam restringendo. *Imple saccos eorum frumento; quantum possunt capere.* Nos igitur sumus isti fratres, qui liberalitati Domini nostri terminos præfigimus; imò, ut ita dicam, etiam ipsius Omnipotentiæ: quamvis non sit, cur timeam ita loqui. An non ita ipse Evangelista locutus est de Nazareth, Dominum in populo suo tanta non potuisse facere miracula, quanta alibi fecerat, *Non poterat ibi virtutem ullam facere.* Sed quare facere non poterat? An non erat idem in cunctis locis Dominus, ut, quod sibi placeret, facere posset? Ita sanè. Quia verò infinitâ suâ sapientiâ legem tulerat, secundùm quam gratiæ suæ in mortalium animos descenderent, hoc supposito, non potuit illas his, qui se indignos propriâ suâ indispositione reddebant, impertire. *Non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum.*

Gen. 44. v. 1.

Marc. 6.

Marc. 13. 58.

II.

X. Manifesta est ergo ad dignè communicandum bonæ dispositionis necessitas. Nunc ad modum ejus tradendum procedamus. Olim (ut testatur S. Gregorius) Christianis communicare volentibus altâ voce hæc verba Diaconus ingeminabat: *accedite cum fide, tremore & dilectione.* Insinuando tribus hisce virtutibus optimam ad recipiendum tam sublimem hospitem in cordibus nostris contineri præparationem. Quare, *accedite cum fide.* Fides primus Animæ ad DEUM motus est, ideóque maximè in omnibus divinis mysterijs est necessaria; magis tamen quàm unquam alibi, in isto, quod per excellentiam suam, *mysterium fidei* nuncupatur. Siquidem in nullo alio DEUS adeò est absconditus. In hoc Mundo se celat sensibus nostris, qui non nisi solam rerum superficiem penetrant: Sed oculis rationis se revelat, quæ DEUM in creaturis, velut solem in speculo, contemplatur. Non ita in Eucharistia. Hîc non tantùm sensibus, sed ipsi rationi naturali absconditur, quæ Divinitatem Salvatoris humanitate tectam sola penetrare non potest, nec humanitatem speciebus panis destructi obvelatam. Parte alterâ hæc ipsa Fides principalissimus Eucharistiam instituendi finis fuit. Quod fuit primum Parentum nostrorum delictum? Infidelitas,

S. Th. 3 p. q. 75. a. 6. in c.

qua Deo fidem adhibere noluerunt, sub specioso pomi prohibiti cortice mortem latere, sed potiùs serpenti crediderunt id neganti, mendacibus allecti promissis. Rectè proinde, dicit Dominus; prima hæc infidelitas, quæ pro objecto infelicem mortis fructum habuit, vivâ fide ergo fortunatissimum vitæ fructum à Fidelibus megis corrigatur. *Ut expietur reatus malæ credulitatis exigitur* à vobis, *ut credatis, quod non videtis*: ingeniosè inquit Rupertus Abbas. Profectò prima hæc cicatrix ab homine contracta plus Diabolo, quàm Deo credendo, non poterat meliùs obduci & emendari, quàm victoriâ illâ ab Ecclesia per divinissimum hoc Sacramentum obtentâ. Quoniam si alibi in rebus sensibus nostris superioribus credendis intellectum subjicimus, hîc etiam in rebus sensibus ipsis contrarijs ipsum captivamus, à sententia circa objecta ab eisdem latâ appellando (quasi ad sensus non spectaret de omni apparentia judicare) tantâ, inquam, cum animi firmitate appellando, ut inter omnia difficillima Ecclesiæ dogmata, nullum unquam minùs fuerit oppugnatum, quàm istud: ita quidem ut primis decem Ecclesiæ seculis nullus inventus fuerit hæresiarcha, qui realem Christi JESU in hoc Sacramento præsentiam ausus fuerit negare; donec seculo demum undecimo novus adeò error à Berengario propositus, ipso adhuc vivente à quinque illustribus Concilijs fuerit condemnatus, ipse verò ad saniorem reductus mentem hæresique suâ tribus vicibus abjuratâ magna cum pœnitentia in sanctæ Ecclesiæ Catholicæ gremio vitam finivit.

In Cant. c. 1.

Anno 1050.

Decr. for the Greek. Eccles. reunion.

Considerate ergo, quid sentiendum sit de hodiernis Hæreticis contra dogma tanto tempore in Ecclesia indubitanter assertum obgannientibus. *De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus*, scripsit S. Hilarius, de hoc loquens dogmate. Et hi perfrictæ frontis homines non solùm de eo dubitare, sed etiam negare audent? ajunt, quendam aliquando sominantem, tres sibi esse oculos, paulò post excæcatum fuisse, Idem accidit superbis hisce, qui se acutiùs, quàm omnes sanctos Doctores, videre putantes, veram perdendo Fidem penitus excæcantur.

XI. Sed ad nos ipsos redeamus: cum Fidei hujus plenitudine Christum in hoc Sacramento suscipere oportet. *Accedamus in plenitudine fidei.* Fide, quæ non in sola sistat speculatione, sed ad praxin descendat, operibus magnitudinem Domini sui, quem intellectu præsentem credit, honorando. Profectò ad Lydium hunc probata lapidem multorum Christianorum fides non est fides perfecta. Ubi in Regiæ aulæ vestibulo auditur: *Ecce Rex!* omnes quàm primùm assurgunt, ludere discurrere & ridere cessant, & si Aulicorum aliquis non aliud ageret, quàm ut è sede non assurgeret, rectè affirmari posset: hic non credit adesse Regem. Cogitate jam, si Christiani veræ fidei possiderent plenitudinem, an tam exigua, in omnibus ferè templis, eo ipso tempore, quo ad sacram mensam accumbitur, cerneretur devotio?

Quare,

Quare, charissimi, conamini, antequam accedatis, conamini, inquâ longè maximam de Majestate Dei in pectoribus vestris suscipiendi ſconcipere æstimationem, vivámque verissimæ Divinæ præsentiæ apprehensionem: ita enim optimè ad percipiendos sanctissimæ Communionis fructus vos disponetis, quæ, ut loquitur S. Thomas, *est secretum sacratissimum soli Fidei manifestũ.* Ad hæc Fides illa est maximum, quod homo DEO præstare potest, obsequium, sacrificando illi primogenitum suum, id est, intellectum, trium animæ potentiarum primarium, dignúmque tam divino hospite thronum supra proprii spiritus demissionem erigendo, *Christum habitare per fidem in cordibus vestris.*

Opusc. 59.

Ephes. 3 17.

XII. Hæc prima dispositio maximi est momenti; non solùm ipsa per se, sed etiam quia omnes alias secum trahit. *Sponsabo te mihi in fide, & scies quia ego Dominus.* Quia Fidem profundissimum divinæ Majestati debitum sequitur obsequium, quod secundo loco requiritur. *Accedite cum fide & tremore.* Rustica gens, quando cum Principe agendum est, ignorans titulos illi debitos, Aulicorum cum tali Principe agendi & loquendi morem attendit, addiscítque. Rustici sumus nos urbanitatis legum ignari; ut nesciamus debito Regem cælorum cultu & honore afficere: addiscamus ergo à sanctis Angelis, utpote ipsius Aulicis, qui sæpius non erecti in pedes, sed in terram prostrati summâ honoris testificatione, extremæ Christi demissioni, quâ in Eucharistiam descendit, se conformare conspecti sunt. Hic cultus inprimis ad magnam conscientiæ puritatem, tali vitæ alimento convenientem procurandam incitabit. Moysi dictum fuit, antequam rubum, in quo erat DEUS, accederet, calceis se exueret, ut indicaretur, quali debeat nitere munditiâ, qui cum Deo precibus agere cogitat. Sed Apostolis non satis erat calceos exuere, necesse erat etiam pedes abluere, imò ut ab ipsis beatissimis Salvatoris manibus ablui eos sinerent; ut significaretur, ad dignè communicandum non vulgarem sufficere affectuum puritatem, sed summam afferri oportere. Sic antequam manna deplueret, copiosissimo de cælo rore terra irrigabatur, ut quasi ad cibum hunc Angelorum manibus præparatum suscipiendum digna efficeretur. Sic quoque panes propositionis ex candidissima debebant componi farina supra purissimam deponi mensam, fulgidissimo adoleri incenso, ut magna hæc mundities esset figura sanctissimi hujus Sacramenti exquisitámque conscientiæ puritatem nos doceret, quâ ad illud recipiendum nos præparare oporteat.

Greg l. 4. dial. c. 58. Chrysost. l. de Sacerdot.

V Cornel. à Lap.

XIII. Hinc enormem peccatorum illorum temeritatem colligere potestis, qui postquam longo tempore in scelerum suorum sordibus se volutârunt, illo ipso mane quo confitentur, ore suo, ut ita dicam, venenosum adhuc spirante halitum, mox properant ad Christum sumendum. Quis credat hanc populi fæcem intelligere, quid sit communicare? Sanctus Joannes Chrysostomus olim capere non

poterat, quomodo aliqui Christiani Quadragesimam tempus sufficiens existimarent, pro expiandis peccatis per totum annum commissis, nec aliter tempore Paschali ad recipiendum in hoc Sacramento Christum se præparatent. *Quadraginta diebus animæ sanitatem assignas, & Deum habere propitium exspectas? ludisne quæso?* Quid jam diceret insignis hic Ecclesiæ Doctor, si hac nostra ætate tot & tantos videret, qui non solùm quadraginta dierum pœnitentiam non præmittunt ad Eucharistiam sumendam, sed unico quasi passu à sacro tribunali festinant ad Altare, ut, nisi fallor, altero breviore ad prostibulum regrediantur. Et quid dicent alij ejusdem cum Chrysostomo sanctitatis & Doctrinæ viri? Sanctus Augustinus, e. g. qui vult priùs jejunijs, eleemosynis & orationibus habitationem pro Regum maximo recipiendo præparari? *Priùs orationibus, jejunijs, eleemosynis studeas mundare conscientiam tuam, & sic Eucharistiam præsumas accipere.* Sanctus item Ambrosius, qui admonet, statim post absolutionem anhelare ad Eucharistiam, non esse tam propriam velle liberare, quàm Sacerdotis conscientiam illaqueare. *Qui ita poscunt pœnitentiam, ut statim sibi Communionem dari velint, hi non tam se solvere cupiunt, quàm ligare Sacerdotem.* Quid ergo mirum est, ex Communione, tam ceteroquin idonea ad eũ conferendum nullum hauriri fructum? Agricola semen mandans terræ culturâ non subactæ, nec pluvijs emollitæ, exiguam colliget messem, licèt semen fuerit selectissimum. Sic licèt Eucharistia sit semen immortalitatis, nihilominus cordibus omni devotionis humore destitutis illata, quem fructum poterit producere? *Seminâstis multum, & intulistis parum.* Quod si verò quibusdam statim post exomologesin peractam sacram adire Mensam conceditur, qui peccati mortalis vivunt immunes, non tamen ijs, qui longo tempore sceleribus suis inimicitiam contra Deum aluêre, permittendum esset; sed inducendi essent, ut aliquot dierum spacio plurimis pietatis operibus vacantes, illâque sapienter utentes gratiâ, quam à peccatis expiati acceperunt, promissiones in ea factas & proposita stabiliant, confirmentque. Plutarchus scribit: apud Sibaritas in more positum fuisse, feminas integro anno præcedente ad nobilium convivia invitari, ut tempus haberent mundum muliebrem parandi, séque ornandi. Videte ergo, an nimium sit, aut superfluum illud otium, quod paucis diebus ad Regis cælorum mensam adeundam impenditur.

Hom. 21. ad pop.

Serm. 252. de temp.

De pœnit. d. 1. nemo.

Act. 15. 6.

Plutar.

XIV. Quid autem dicemus de his, qui non solùm vix factâ peccatorum suorum exomologesi hujus Sacræ Mensæ fiunt participes, sed etiam in ipsa Communione affectum ad peccata paulò ante confessione expiata, retinent, uno eodémque in altari Idola & Arcam collocantes? Inter hos sunt illi, qui antequam animi rancorum contra proximum, à quo offensi sunt, deponant, aut priùs alloquantur, ignem nihilominus odij in sinu suo foventes Sacramentum pacis recipiunt, à Christo

sto institutum, ut vinculum esset, quo simul Deo, nobisque invicem ipsis uniremur. *O Sacramentum pietatis! ô signum unitatis! ô vinculum charitatis!* exclamat sanctus Augustinus. Sanctus Joannes Damascenus docet, Communionem ideo vocari Communionem, sive Synaxin, *quia communicamus, & unimur ad invicem per ipsam.* Considerate ergo, quàm malè sint dispositi, qui ab invicem adeo sunt divisi! olim Evcharistia in vase aureo, aut argenteo figuram columbæ referente asservabatur, ut indicarent, non esse dignum intra se Christum suspicere, qui sine felle vivere non velit.

Tract. 26. in Ioann. l. 4. de fide orthod. S. Th. 3. p. q. 73. art. 6.

Dur. de rit. Eccl. l. 1. c. 16.

XV. Hæc ipsa Reverentia? ut timor dici possit, *accedite cum tremore*, oportet, ut ab intrinseco cordis ad exteriora corporis derivetur, ita ut ex modesta corporis compositione & habitu appareat, vos aut communicâsse, aut adhuc communicandi intentionem habere. Et quis feminarum illarum poterit tolerare superbiam, quæ illo ipso manè, quo sacræ mensæ accubituræ sunt, vaniore, imò modestiore quàm unquam aliàs incedunt habitu; nec verentur adeò superbientes tantæ se Majestatis offerre conspectui, quæ propter amorem illarum usque eò in Sacramento se humiliavit, ut non tantùm non homo, sed ignobilis cibus videri velit? Quàm justis de causis Sanctus Carolus olim statuit, ne talibus feminis in Ecclesiis Sacra Communio porrigeretur? Non certè, non merentur, quia illam adeuntes tam exiguum Christo exhibent honorem, nec dubitant, modò putidum illarum adoretur corpus, Augustissimum ipsius Corpus parvi facere; nec horrent cunctis Christianæ modestiæ legibus contemptis flammas illas scandalis suis reaccendere, ad quas extinguendas aliquando omnem suum sanguinem Christus effudit.

Acta Eccl. Mediol.

XVI. Denique præcipua ad hoc amoris Sacramentum dispositio, est Dilectio. *Accedite cum fide, tremore & dilectione.* Quod ante omnia amando nos Christus desiderat, inquit S. Thomas, ut à nobis redametur. Ideòque quia in Evcharistia ultimos infiniti amoris terminos nobis demonstravit, *in finem dilexit eos*: similem profectò in nobis amorem volet excitari, quo supremo modo ad illum pro cibo nostro recipiendum disponamur. Hic amor, ut justum assequatur modum, simul appretiativus debet esse, & affectivus, qui altissimam de divina majestate concipiat æstimationem, tenerrimóque affectu incomparabili ipsius amori respondeat. Ex nullo autem alio signo cognosci potest, an in nobis talis reperiatur amor, quàm ex desiderio divinæ huic mensæ accumbendi. *Panis iste*, inquit S. Augustinus, *interioris hominis quærit esuriem.* Olim Imperatores à bellicis expeditionibus reduces tantâ honorum significatione & pompâ à Populo excipiebantur, ut publica lege statutum fuerit, ut hujusmodi impensis modus statueretur, An non igitur summæ erit ignominiæ Christianis, Deum suum tam exiguo apparatu excipere? Sed quis erit ille non lege humanâ prohibitus, at Dei consilio propositus nobis apparatus:

Tract. 26. in Joan.

Quæ

Quæ erunt istæ impensæ? Non aliæ quàm desiderium. Ecce quàm parvo Deus sit contentus. Quamdiu Filij Dei Incarnatio fuit desiderata? expectatio Gentiũ appellatus est; *ipse erit exspectatio Gentium, desiderium collium aternorum desideratus cunctis Gentibus.* Jam verò cùm Eucharistia à Sanctis extensio Incarnationis vocetur, æquum est, ut desiderijs invitatus Christus in corda nostra descendat, sicut olim ijsdem provocatus in terras descendit. Verbis explicari non potest, quam grata sit Deo talis dispositio. Quare potiùs in casu hic referendo eam perpendite.

Gen. 49.

Gen. 49. 26.

XVII. Erat Bononiæ in Monasterio quodam Religiosarum Virginum Ordinis Sancti Dominici puella annis tenera, quæ verè Innocentiæ filia & devotionis adoptiva v debatur. Præcipuè verò cultui Sanctissimi Sacramenti apprimè deditam esse se monstrabat; nec contenta quos posset ei deferre honores, desiderabat etiam sicut aliæ Virgines ejusdem particeps fieri: sed ob ætatem nimis teneram Moniales ejus desiderijs non assentiebantur. Hinc ipsa, quò propiorem se videbat fonti, tantò magis intus affligebatur, quòd inde suam sedare sitim non posset. Interea quodam mane, dum aliæ pro consuetudine, omnes sacram Mensam accedebant, Imelda (hoc ei nomen erat) sola in loco suo relicta adeò ferventibus Christum Dominum exoravit desiderijs, adeóque intensis, dignaretur ad se venire; ut benignissimus JEsus amore victus, è manibus Sacerdotis abiens, pérque luminosam avolans semitam, in fortunatissimæ hujus puellæ capite substiterit. Ad quod prodigium attonitis; & attonitis hærentibus Monialibus, reique eventum exspectantibus, inhorruit primò ipse quoque Sacerdos, dein judicando æquum esse, animam illam tam luculento è cælo approbatam signo Communione non privare, Imeldæ hostiam sanctissimam porrexit. Illa tam inexspectato animata favore, tantis æstuare cæpit flammis, cordísque augere incendium, ut ex puro amore & gaudio animam exhalârit, & repente adierit suum in cælo ad nuptias cum eodé consummandas aliarum in numero Virginum jam Beatarum, quia ad cœnam eandem, sed æternam, ab Agno vocatarum. Similem ergo famem omnibus vobis exopto, aut aliquam saltem partem; quia non solùm ad fructum ex sanctissima Communione hauriendum vos disponet, sed etiam signum erit manifestum, vos eundem jam percepisse. Indicium hoc erat olim virium inter celebres illos Athletas, nunquam cibis satiari posse. Hoc quoque maximæ perfectionis, ad quam animæ sanctæ pervenerunt, est indicium: è quibus sancta Catharina Genuensis, dum etiamnum Sacerdos Hostiam manibus teneret, tantâ languebat fame; ut intra se diceret: festinate, festinate, date mihi cibum desideratum; nec parvam illam aspectui, & sumptioni interpositam moram tolerare poterat.

Paulus Barry Philag.

Apoc. 19. 9.

XVIII. Hæc est vera dispositionis norma, ad quam aspirare debetis, ut copio-

copiosum ex Communione fructum referatis. *Accedite cum fide, tremore, & dilectione.* Idque proportione quadam non tantùm ante Communionem pro præparatione, sed etiam post eandem pro debita gratiarum actione observari debet, ut abusus ille nimium inter Christianos communis emendetur, qui, vix acceptâ sacratissimâ dape, altari terga vertentes è templo se proripiunt, solitis occupationibus vacaturi. S. Theresia adeo à Deo illuminata fuit, ut doctrina ejus ab Ecclesia cælestis appelletur. Hæc igitur in libris suis tradit, præcipuam, ob quam Christiani tam parvum ex frequenti Communione fructum colligunt, causam esse, quòd cum tam magnifico in domos suas recepto hospite, non agant, aut conversentur, quamdiu cum ipsis moratur. *Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat.* Tempus hoc tam pretiosum est, ut nec atomus ex illo perdi debeat; cùm Christus magis intimè, quàm unquam aliàs, animæ loquendo, unico tunc illam verbo salvare possit. *Cum mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.* Quidam velut impatientes, quam primùm recedunt, cum dicto, nescire se, quid ibi agere debeant. An nesciretis, quid faciendum esset, si vobis pro magno thesauro clavis oblata fuisset? Profectò non credo vos illam otiosam cingulo appensuros, sed extemplo arcam monstratam aperturos, inclusisq; vos divitijs oneraturos. An non ergo videtis Christum dando vobis Corpus suum clavem pro sublimibus thesauris suis recludendis porrigere, ut possessionem illorum capiatis, & quid facere debeatis, nescitis? Renovate fidem, exercete submissionem, spem excitate, amorem accendite, gratiásque divinas eo animi ardore efflagitate, ut absque benedictione vobis impertitâ Christus à domo vestra non discedat. Hic est utilissimus communicandi modus, non ille, quo tot mortales exiguo adeò cum honore divinæ huic mensæ accumbunt, quæ à Malachia vocatur, *mensa despecta*, hoc est, non aliter ab hominibus plerisque habita, quàm si esset mensa cauponaria. Hæc & similia, Chariſſimi benè consideranda sunt, antequam hoc sacratissimum sumatur Edulium. *Quando sederis, ut comedas cum Principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam.* Salutare documentum! quando tibi deferetur honor, Regis Regnum mensæ assidendi, nec solùm cum eo vescendi, sed illo ipso fruendi, attentè considera, cujus conditionis sit cibus ille, qui tibi offertur. Non sufficit perfunctoria aliqua, sed attentissima requiritur cognitio, ita ut divini hujus alimenti dignitatem ac pretium singillatim cogitationibus tuis discutias: Illam Carnē adeò sanctam, quæ attactu suo etiamnū mortalis medebatur corporibus infirmis, jam tam pulchram, tam amabilem, támque admirabilem, ut in eam sublimissimi cælorū Spiritus desiderent prospicere: Illam animam adeò perfectam, quæ cùm sit infinitâ repleta gratiâ, aliud desiderare non potest, quàm ut eadem gratia cunctis

Hinc perfect. c. 14.

Eccl. 14. 14.

exoptantibus conferatur : Illam Divinitatem, quæ tanquam ardens amoris infiniti fornax nos exspectat, ut vi activitatis suæ toros in se transformet. *Diligenter considera, quæ apposita sunt ante faciem tuam.* Ista considerare, est divinum istum cibum præmandere, priusquam sumatur : his autem considerationibus addere voluntatis affectus iis respondentes, est eundem cibum jam sumptum digerere. Nec ignoratis, duas hasce operationes, ut dixi, necessarias esse, ut alimentum sumenti proficiat. Cetertùm, quod tempus est magis opportunum de Deo gaudendi, quàm hoc, quo nos invitat, imò seipso nutrit? Nullum aliud tempus tantum divinæ Majestati dat campum nos sanctificandi, Ratio est, quia aliis quidem occasionibus gratiam Deus infundit animis nostris copiosam ; illa tamen secundùm cujusvis indigentiam ordinata est, & dari solet, vel ut à servitute Diaboli nos liberet, gravi aliquo peccato innodatos, vel ut contra ejusdem tentationes, cùm in gratia sumus, nos confortet; hoc verò tempore, si S. Thomæ credimus, gratiam, quam confert, eò potissimum refert, ut nos omnes perfecto secum amore conjungat, *Ad hoc quòd homo in seipso perfectus existat, per conjunctionem ad Deum.* Quare utimini, quæso, hac opportunitate, ejúsque desiderio seipsum in cibum vobis dandi respondere, nec solùm ipsum recipere, sed actu ipso Communionis in ipsum transmutari efflagitate. *Accedite ergo cum fide, tremore & dilectione*, ad mensam adeò dignam ; hoc enim erit ad illam ritè decenterque paratum accedere.

S. Th. 3. p. q. 79. a. 1. ad 1.

DISCURSUS IX.

De Frequenti Communione.

I. PErversa sanè sunt hominum studia ac propensiones, dum ex ipso præcepto sæpius illud ipsum transgrediendi ansam arripiunt! Audite & stupete. Præcipit Deus Adamo propositâ mortis pœnâ ne de fructu in Paradiso terrestri sibi monstrato manducet : *In quacunque die comederis ex eo, morte morieris*: & tamen ad hunc ipsum fructū quamprimùm audacem Adamus extendit manum. Parte altera Deus præcipit Christianis, ut si vitâ gratiæ vivere velint, sæpissimè sanctissimo corpore suo in Eucharistia, cujus ipsis, quoties libuerit, copia sit vescantur : *Accipite & comedite : Qui manducat me & ipse vivet propter me.* Nihilominus Christiani contumaciter ab hac sacra Mensa abstinent ; ab eadem se excusant ; licèt fame (ut Propheta ajebat) exhausti & squalidi cadant in plateis; attamen in tam pernicioso suo jejunio obstinati perseverant. Quid hoc rei est

Gen. 2. 17.

Matth. 26. Joan. 6. 58.

est? Si Christus in tam magno Cælitum convivio comparere nobis prohibuisset, absque intermissione, ut ad illud nos admittere dignaretur, supplicare deberemus; Christus verò nos invitat, urget & ad accedendum instigat. *Compelle intrare.* At homo frivolas ob causas se subtrahit. Existimârunt Sapientes aliqui; Amicitiam nullam fore sinceriorem, neque constantiorem, quàm quæ Abundantiam inter & Paupertatem contraheretur. Quanto enim largiùs ad dandum Abundantia manum aperiret, tanto magis ad recipiendum Paupertas sinum suum esset explicatura; adeóque benefactricis suæ nunquam coactam liberalitatem recipiendo indefessâ animi gratitudine adæquaret. Modò mortales à se ipsis diversi effecti sunt, ut supremæ Bonitati illudant. Deus ad largiendum paratissimus est; homo verò non vult acceptare Abundantia vult se diffundere, nec tamen Paupertas vult recipere. Quousque tam injuriosa amori Divino durabit contentio, támque commodis nostris invida? Chariſſimi, prosequantur alij quantum ipsis libet tam probrosam cum Deo litem; nos illi finem imponemus. Ego verò, dum validissima, quibus nos Deus allicit, ad frequentandam Communionem, incitamenta adduco, spero, vos in eo totos fore, ne illa respuatis, iisve obnitamini.

II. Amor Christi, amando se, totus quietus est: in se ipso enim possidet, quidquid amabile unquam desiderari potest; ideóq; in tali actu similis est auro inflammato, quod quantumvis ardeat, nequaquam tamen stridet aut spumat. Amando verò hominem Amor Christi plenissimus est desiderijs; quare hic potiùs argento vivo, quod non quiescit, comparari potest. Unde continua in illo se nobis donandi nata sunt desideria, quæ per omnem deinceps ætatem animum ejus exedebant, adeò ut à primo conceptionis suæ instanti usque ad extremum halitum, non aliud fuisse vita ipsius dici possit quàm contiouum seipso nos pascendi desiderium. *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar.* Nec id mihi mirum videtur: quia cum quidquid bonum & pulchrum gratiæ suæ continent, in sanctissimâ Evchariſtiâ comprehendere voluerit, (sicut alio loco dixi) in eâque tanquam in rersissima Crystallo dispersos aliàs amoris sui radios unire; itaque in hunc finem omnia suspiriorum suorum direxit jacula, cùm moræ impatientiâ nunquam ventura propè illi videretur hora, quâ tam immensum elargiretur thesaurum. Quare illâ jam præsente, promptissimè eundem distribuit. Sed quid vobis prodest, si non æstimemus? Idcirco cùm desideria Christi tandem quiescere videri deberent, dato scilicet dono illo, quo majus in terris optari non posset, nehilominus habet quod desideret, vúltque ut frequentissimè ad se manducandum accedamus. Hinc est, quòd semper ipse per se maneat in Altari, ut eo nutriamur confortemúrque, atque derelicto quodammodo misero nc

Luc. 22. 15.

stro esse in aliam ipsi conformem substantiam transformemur. *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis, relinquite infantiam & vivite.* Dubitabitis forsam, an non nimium dicam, affirmando, Redemptorem nostrum talem frequentiam à fidelibus suis vehementer desiderare? Vt id vobis persuadeam, duo velim perpendatis, Materiam hujus Sacramenti, quod frequentandum est, & finem institutionis ejusdem.

Prov. 9. 5.

III. Poterat Dominus noster pro materia, ex quâ Eucharistia componeretur, purissimum eligere aurum, pyropos, gemmas, adamantes, quis hoc ignorat? eámque sub forma nobilissimi vitæ pharmaci porrigere. Nec solum poterat, sed etiam debuisse videtur; quia olim ad exornandam Arcam tantæ impensæ fuerunt divitiæ, ideò tantùm, quia figuram, aut potiùs Divini hujus Sacramenti umbram, id est, manna inclusum continebat. Imò si Christus JEsus ad honorandum corpus suum & sanguinem in aula magnificè exornatâ sacrificavit, (*Cœnaculum grande stratum*) & in calice precioso, ex electro elaborato, qui etiamnum veneration est in Hispania; quare ad majus decus non etiam tantum bonũ sub illustris alicujus substantiæ confortatricis accidentibus nobis porrigere elegit? Non est dubium, potuisse hæc omnia facere; at si fecisset, minùs Fidelibus suis communicabilis fuisset. Pauperes ob inopiã eò pervenire non potuissent; divites ob avaritiam non voluissent; omnes saltem ob merces adeò pretiosas accedere renuissent. Quapropter Christus se dare nobis voluit sub alimenti adeò communis speciebus, quod non solum facilius haberi potest, sed etiam usitatius est; omnium enim gustui pariter accommodatur, omni tempore usurpatur, omni hominum conditioni servit, cunctísq; ciborum generibus miscetur, ut excellivâ hac facilitate animati omnes audeant vivificam hanc accedere mensam absque ullis impensis & labore, & absque alio splendido apparatu, ornati solâ conscientiæ puritate. *Venite, & emite absque argento.* Nihilominus adhuc amplius fecit. Eligendo enim pro tanto Sacramento materiam adeò communem, honestati convenientius videbatur, quantitatem saltem materiæ determinare, quæ quovis die à Sacerdote validè consecrari posset. Sed ne quidem in hoc Christus terminum posuit, sed absque timore ullius inreverentiæ, quæ ab aliquo ex mera perversitate animi, in publicâ platea corbem panibus plenum venum expositum, aut integrum vini dolium consecrante inferri posset, voluit, quemadmodum nullo certo limite finitus est Fidelium numerus, pro quorum salute Eucharistiam instituit, ita, dico, nullam certam mensuram voluit esse substantiæ illius, quæ tam facilis consecrationis virtute è vestigio in tam amabilem cibum converti possit.

Matt. 14. 15.

S. Tho. 3. p. q. 74. a. 3. ad 3. S. Tho. 3. p. q. 74. a. 1. in c.

IV. Hoc ipsum desideriam, quo à nobis sæpius hanc sacratissimam mensam frequentari efflagitat, manifestissimè ex fine, ob quem Eucharistia insti-

institutâ fuit, apparet. Imaginamini vobis magnum aliquem Monarcham, qui maximæ sibi gloriæ ducit beneficijs cumulare subditos, ad hunc finem relictâ regali Sede exire & visitare Regnum suum, ubique insignia liberalitatis suæ relinquere monimenta, sublevare plebem, nobilitare cives, novis dignitatum titulis nobilitatem exornare. Talis Rex Christi JEsus figura esset, qui in vestimento & femore suo scriptum gerit: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*: quia cùm ob naturam Divinam, per femur significatam, tum ob humanam, per vestimentum expressam, omnium creaturarum est Dominus. Potissima verò hujus Regni pars sunt Fideles Christiani. *Fecisti nos Deo nostro regnum.* Quæ aptissimè in unoquoque in tres ordines, quasi Vasallorum, dividi potest. In plebem sensuum externorum; in Cives facultatum inferiorum, in Nobiles facultatum nostrarum superiorum. Quare Redemptor noster in Eucharistiâ nos visitans plenitudinem gratiarum suarum quaquaversum dispergit: *pertransit benefaciendo.* Præsentiâ suâ beatificâ illustrat & ditat sensus exteriores, carnémque nostram, quæ est quasi instar plebis, cælestem in ijs immortalitatis spargendo sementem, ob quam illi nunc fideliter animæ serviant, subindè resurgant cum eâdem, perpetuâ gavisuri felicitate, & nunquam ampliùs morituri. Illustrat & ditat partem hominis appetitivam (quæ est quasi inferior civium ordo) impetus irascibiles refrenando, ardorésque appetitûs concupiscibilis mitigando. Et quemadmodum olim cum Manna, suavissimus ad irrigandam totam terram ros decidebat, sic nunc quoque alius delabitur ros gratiæ multo melior: habitualis scilicet gratia, quæ in ipsa Communione ad majorem animæ sanctificationem augetur; & actualis, quæ loco majoris subsidij superadditur. Illustrat denique & ditat supremum nobiliorum potentiarum ordinem, intellectui nova conferendo divina lumina, voluntatem novis affectibus accendendo. Quid ampliùs? *Ego veni* inquit Christus, *ego veni, ut vitam habeant*: id quod per Incarnationem nobis dedit, *& abundantiùs habeant*: quod quotidie ampliùs dat in sanctâ Communione. Isti ergo sunt fines Salvatoris nostri, propter quos illi sub specie cibi ad nos accedere placuit. Cur igitur non totus flagraret desiderio, has tam sublimes suas intentiones exequendi tam ad salutis nostræ, quàm gloriæ suæ incrementum? Si non arderet, tam ferventer certè, ut scimus, nos non invitaret, multò minùs ingratam, quam à pigerrimis mortalibus passurus est, repulsam se graviter vindicaturum minaretur: audite obsecro, quemadmodum loquatur. *Dico vobis, quòd nemo Virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Quibus verbis demonstrat, maximam pœnam, quæ Christianis, Divinam mensam suam aspernantibus, infligi possit, esse, quam sibi ipsis illam nauseantes imponunt, ne illa fruantur.

Joan. 10. 10.

Luc. 14. 14.

V. Interim non scirem, quo actu magis expressivo incomparabilem Redemptoris nostri charitatem explicarem, quàm si illam matri comparaverim, quæ ubera sua semper lacte plena & prompta, quibus eum lactet, tenerrimo affectu, suo monstrat filiolo. Sed priùs audite, quid olim acciderit. Puerulus quidam, ex ulnis matris suæ, dum illa cum familiaribus suis confabulatur, importunè se protipit, tantúmque manibus pedibúsque nititur, ut ad vicinum præcipitium deveniat; Mater fortè reflectens oculos videt obstupefacta, in quanto periculo charissimus suus versetur filiolus. At quid faceret, ut illum subtraheret? Vocarétne? at voci non obediebat. Terrerétne? Sic potiùs ad præcipitandum impelleret. Audite ergo, quàm ingeniosus sit amor. Afflictissima Mater hisce pressa angustijs secum deliberans, hunc modum, qui felicissimè cessit, servandi prolem suam invenit. Aperto sinu ubera lacte turgentia parvulo suo ostendit, quibus ille conspectis allectus, sensim eandem viam; quâ ad præcipitium ascenderat, relegens, lætus in matris gremium jam quasi semimortuæ se recepit. Prorsus similis huic Christi in Sacramento amoris operatio mihi videtur. Sed prô dolor! similis in multis Christianis, nisi fallor, effectus, non apparet! Videt Christus Fidelem quendam quasi Pusionem rationis usu destitutum, ex amabilibus providentiæ suæ brachijs abeuntem, stare in summo præcipitio, manifestissimóque perdendi se pereundique periculo: altùm clamare non juvat, obstinatus enim vocem non vult audire; nec minæ proficiunt, has enim ut effugiat, majori jam desperans se committit discrimini. Unde tantis in periculis Christus Dominus (velut tenera mater cum ipsomet amore suo deliberans) sinum aperit, Divinásque illas exhibet mammillas, quibus ipsi Paradisi Principes lactari solent (*mammillâ Regum lactaberis*) ut tali escâ allectus infelix, in sinum Domini sui se recipiat. Et hoc non sufficiet, ut tanquam infantes discamus, quomodo servare nos oporteat? amabimus adhuc miseri famem nostram, pergemúsque in conspectu Christi adhuc in proximis ruendi periculis nugari, nec propriam perniciem, nec amorem ipsius æstimare? *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis, relinquite infantiam, & vivite,*

Isa. 66. 16.

Prov. 9. 6.

VI. Verùm amicus ille, qui non in speciem nos invitat ad cœnam, satis non habet, per se ad mensam suam nos invitâsse, nuncios etiam ad domum nostram ablegat, qui nos sollicitent. Ita & Christus nobiscum agit. Non solùm ipse omnes Fideles ad frequentem invitat Comunionem, sed ab Ecclesiâ sua hanc invitationem crebrò vult repeti: *Misit servos suos vocare invitatos.* Verum quidem est, ab Ecclesia nos non obligari sub præcepto sæpius, quàm semel communicare per annum, sed quid hoc importat? facit illa sicut mater, quæ filio suo, omnem cibum salubriorem propter morbum nauseanti, blanditur

Matt. 22. 3.

Prov. 9. 2.

tur & dicit: fili mi, saltem hanc buccellam amore mei manduca: de cætero vellet, illum sanum esse, ita ut absque nausea ad saturitatem usque & ipse se reficere posset. Eodem modo sancta Mater Ecclesia videns maximam Christianorum partem ob concupiscentiæ febrim hunc divinum nauseare panem, etiam illa cuivis dicit: fili mi, saltem semel quot annis ob amorem Patris tui Cælestis, & amorem mei, quæ plusquam mater tuam desidero salutem, huic Mensæ accumbito. Sed licèt ita dicat, quis non videt, insuper optare illam, ut omnes sæpius accumbant, ita vivendo, ut quotidie communicare possint? Nec dubitare licet: quod enim Testimonium magis authenticum ad explicandam Ecclesiæ mentem, quàm famosum illud Concilium Tridenti celebratum? affirmat illud; optare Patres ibi congregatos antiquum illum primorum Christianorum renovari fervorem, qui quotidie pane hoc Evchariſtico vescebantur. Et quia ob temporum nostrorum frigiditatem, morúmque corruptelam, tantum sperari non poterat, prudenter omnes adhortatur, rogat, & adjurat per divinæ misericordiæ viscera, ut saltem frequentiùs hoc cæleſti cibo se reficiant. Similia semper fuere Sanctorum Doctorum desideria, qui nobis Ecclesiæ voluntatem declarant, quemadmodum etiam Ecclesia Dei voluntatem nobis, quasi ejusdem interpres, manifestat. Sed ut non diutiùs vos detineam in adducendis authoritatibus SS. Augustini, Ambrosii, aliorúmque à Sancto Thoma citatorum, sufficiant verba in Concilio Basileensi annotata; quod asseverat, omnes Catholicos Doctores laudâsse, admonuisse, & continuò scriptis suis sanctissimam Evchariſtiam recipiendi usum inculcâsse, velut rem non solùm utilissimam, sed ad vivendum ex virtute summè necessariam. *Quòd sæpe accedere dignè & devotè sit valde proficuum, imò summè necessarium, omnes Doctores Catholici laudant, hortantur, admonent incessanter fidelem populum.*

VII. Et quia alius persuadendi modus, præter exhortationem, est exemplum, non prætermittit Ecclesia etiam illud nobis proponere, repræsentando primos nobis Christianos tantò hujus Divini panis appetentiores, quantò lautiùs, & frequentiùs quotidie illo vescebantur. *Erant perseverantes in communicatione fractionis panis.* Atque ita loquendo (adultæ jam Ecclesiæ successus considerando) videor mihi celeberrimam illam à dormiente Babyloniæ Monarcha conspectam videre statuam, ad propositum nostrum iterum comparentem. Caput ejus erat ex auro, pectus ex argento, femora ex ære, tibiæ partim ex ferro, partim ex luto. Idem videre est in re nostra. In primitivâ Ecclesiâ sub gravissimis pœnis tenebantur Christiani quotidie communicare, ut Sanctus Thomas ex horrendis illis Sancti Anacleti Papæ verbis in Sacris Canonibus allegatis colligit: *Peractâ consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere limi-*

S. Tho. 3. p. q. 80. ar. 10.

Act. 2. 42.

Dan. 2.

S. Tho. 3. p. q. 80. ar. 10. ad 5.

De Con. sec. d. 2. c. peractâ.

liminibus: ſic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia.

Epiſt. ad Luc. Et hæc conſuetudo ſat diu duravit, ita ut Sanctus Hieronymus teſtetur, ad ſua uſque tempora in Eccleſiis Hiſpaniæ perſeverâſſe. An non ergo pulcherrimum vobis hoc ex auro caput videtur? Sed ecce, ſucceſſit pectus ex argento. Paulatim vivax ille devotionis Spiritus cæpit intepeſcere; unde Sanctus Baſilius refert: ſuâ jam ætate non ampliùs quotidie ſolitos fuiſſe, Chriſtianos communicare, ſed tantùm quatuor vicibus per hebdomadam; Die Dominicâ, feriâ quartâ, ſextâ & Sabbatho. Pectori argenteo venter ſucceſſit ex ære, quia, ut ſcribit S. Auguſtinus, quidam ſolùm die Dominicâ huic cæleſti menſæ accubuerunt. Noſtris verò temporibus ignobilis illa, ferri & luti pars obtigit: ferme enim valde devotus exiſtimatur ille, qui quovis menſe ſemel communicat; adeò plurimi Fidelium àprimis Chriſtianis turpiùs, quam vilissimus ab auro degenerârunt, ut nonniſi una vice quot annis communicent. Tanta eſt nunc Chriſtianorum nauſea.

Epiſt. ad Caſar. apud Caniſ. q. 9. de Euchar.

Epiſt. 118. ad Januar.

VIII. Quamobrem morum, quam in animabus multorum aſpicitis, diverſitatem, non eſt, cur admiremini; diverſum enim eſt illorum nutrimentum. Cibus conſtanter ſumptus magnam habet vim hominis complexionem mutandi; ita ut Medici exiſtiment, eum qui anno integro lacte veſceretur, totam ſanguinis ſui maſſam renovaturum. Quare ſi antiqui illi Chriſtiani continuò illo vitæ lacte paſcebantur, quis mirabitur, eos quoque tantum à perverſis moribus noſtris fuiſſe alienos? Tertullianus ſcribit, majus æſtimatum fuiſſe ſupplicium, homini laſcivo, quàm furibundo Leoni in prædam datum eſſe. Unde pudicitiam, etiam coactum & ſine conſenſu, aut culpâ ſuâ perdere, atrociſſima inter illos pœna habebatur, imò ipsâ morte truculentior. *Labem Apud pudicitiæ apud nos atrociorem omni c. ult. pœnâ, damnando ad Lenonem potiùs, quam ad Leonem confeſſi eſtis.* Ita dicebat generoſus ille orator, vim nefariâ Chriſtianis illatam, perſecutoribus exprobrando. Hiſce verò diebus noſtris amaras oportet effundere lacrymas, quando, ut nihil dicam de fornicatione, ipſum etiam adulterium, tot & tantis condemnatum legibus, à tot proſcriptum locis, imò ab ipſis etiam barbaris capitali vindicatum pœnâ, multas Chriſtianorum per domos velut triumphantium ritu invehitur. Tam notabilis diverſitatis cauſa eſt, quam aſſignavi, alimenti diverſitas. Tot impudicitiæ, tot ſcandala, tanta morum diſſolutio, quæ Sanctam Eccleſiam inconſolabilibus cogunt plorare lacrymis, citò tollerentur, ſi devota illa primorum temporum frequentatio Sacramentorum inter Fideles introduceretur. Et ut quædam aves in India Orientali, licèt mortuæ, non corrumpuntur, quia viventes fructibus & floribus aromaticis paſcebantur; ita morum perverſorum noſtrorum putredo facilè ſanaretur, ſi hoc puriſſimo cibo viſcera noſtra frequenter condiremus. Ut ergo in viam re-

Jerem. 6. 16.

redeamus, intueamur Progenitorum nostrorum exempla, qui ad sequenda vestigia sua, ut non aberremus, nos
Jerem. 6. 16. invitant. *Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in eâ.*

IX. Quòd si invitationes istæ, & exempla à multis retrò actis seculis petita, impostorum corda vestra permovere non valent, poteritisne excusare vos, ut ne saltem animæ vestræ, adeò vobis intimæ, non audiatis impulsus? Nonne vos ipsi toties fragilitatem vestram deploratis, experientiâ docti, viam mandatorum Dei pluribus lapsibus quàm, ut ita dicam, passibus à vobis signari? Quare ergo, si ita est, firmare illam negligitis? Considerate ergo, ut tandem aliquando persuadeamini, considerate, inquam, tribus præsertim animam vestram indigere subsidiis: Cibo ad nutritionem, medicinâ ad sanitatis reparationem, & armis ad defensionem. Omnes istæ tres necessitates & indigentiæ si modò vultis, piâ & frequenti communione supplentur. Primò indiget illa cibo: siquidem vita supernaturalis gratiæ in terris vitæ naturalis defectus participat (utraque enim amissioni subjecta est) hoc tamen discrimine, quòd vita corporis adeò mortalis sit, ut mortem denique effugere non possit: vita verò Animæ illam evitare potest. Quare sicut cibus restaurando id, quod calor naturalis consumpsit, vites corporis nostri reparat novo vigore, ita ut vitam prolonget; sic pariter Eucharistia, quod à concupiscentia deperditum est, non solùm restaurat, sed tam novos animæ superaddit spiritus, ut non solùm vitam prolonget, sed æternam reddat. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternũ.* Jo. 6. 52. Ita tamen, ut in utroque casu, cibum, si effectus sequi debeat, frequenter sumi oporteat. Quodsi generosè animum ad experimentum capiendum applicueritis, me verum dixisse sentietis. Animalia, quæ sanguine carent, vitæ sunt brevissimæ; apes tamen multis animalibus sanguine præditis longiùs producunt vitam, non aliam ob causam, quàm quòd continuò salutari illo cibo, quale est mel, humidi & calidi, quo egent, defectum suppleant. Idem quoque vobis eveniret; sentiretis enim vos, fragilitatis vestræ vitio non obstante, adeò roboratos, ut non solùm facilè vobis foret, vitam gratiæ in multos annos conservare & vivere, sed etiam nunquam mori, eâdémq; vitâ usque ad ultimum spiritum gaudere. Et certè si diligenter defectuum nostrorum origo inquiratur, existimo, fermè omnes ab exigua ad Communionem præparatione, aut à rarâ ejusdem frequentatione proficisci. *Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Ps. 101. Et si hoc Sancti ipsi de se affirmant, vos judicate, quid peccatoribus eventurum sit? Ipse Adamus inter terrestris paradisi delitias nunquam vitam conservâsset, ita ut nunquam eam perdidisset, si ex arbore vitæ ad immortalitatem conservandam à Deo productâ raiò tantùm comedisset. S. Tho. 1. p. q. 97. ar. 4.

X. Adhæc non sufficit, ut Exercitui alicui bene prospectum esse dici possit, eum multos numerare annonarios, ad annonam seu commeatum militibus suppeditandum; sed insuper plures habeat Chirurgos necesse est, qui vulneratis medeantur. Sic prorsus se res habet cum Ecclesia, cui non solùm Christus Corpus suum, ut alimentum, sed etiam ut pharmacum, & medicamentum reliquit, ut quævis vulnera militibus suis præliantibus inflicta sanari possint. *Medicamentum purgans vitia, & omnia mala expellens*, ita à Sancto Ignatio Martyre Sancta Evchariſtia appellata fuit: Medicamentum scilicet, quod virtutem habet omnes habituales infirmitates sanandi, & ab actualibus præservandi: passiones, dico, inordinatas componendi, sanctiores ingerendi cogitationes, animámque ad meliorem valetudinem, quàm quâ ante læsionẽ gaudebat, reducendi. Sed omnia hæc paulatim operatur: nostræ enim dispositioni, quæ ordinariè valde imperfecta est, se conformat: id quod præsertim vitiis addicti observare debent, quibus hoc fulcrum ad non relabendum magis, quàm virtuti dediti, est necessarium; ita, ut quando innocens aliquis jam firmiter perseverat in gratia, licèt rariùs sacrâ hac fruatur mensâ, id tamen pœnitenti non perinde succedet. Quando fructus arboris sani sunt, ad eos sic conservandos, sufficit parùm straminis: at quando jam corrupti sunt, plusquam ordinariâ opus est diligentiâ; ballienti enim saccharo immergendi & condiendi sunt, aliàs putrefient.

Ep. 14. ad Eph.

XI. Denique Servator noster, ut fieret nobis omne bonum, non solùm corpus suum in alimentum, & immortalitatis antidotum nobis dedit, sed etiam perfectissimam ad arcendos Adversarios nostros Panoplìam illud ipsum constituit. Hic est *Jud.* ille panis Gedeonis, qui tantâ Ducis sui cælestis gloriâ in gladium conversus cunctas Infernalium Madianitarum vires omnino infringit, eorúmque castra sursum deorsum vertit. *Parâsti in conspectu meo mensam adversùs eos, qui tribulant me.* Ecce integrum omnis generis contra Dæmonem offensivorum & defensivorum armorum, in sacrosancta Evchariſtia armamentarium. Quare quæso his promptè armis vos munire assuescite; certè mirabiles statim sentietis effectus, præcipuè quando plusquam aliàs, aut ab interna alicujus passionis violentia, aut ab externo Adversariorum insultu imperemini. Quod si distinctiùs scire desideratis, quo modo hujus Sacramenti virtute tantæ victoriæ obtineri possint, paucis expediam. Duobus modis obtineri possunt: tam per hoc, quod in se continet Sacramentum, quàm per id, quod significat; in se authorem gratiæ continet, qui est Christus, cujus aspectus solus si hostes in fugam conjicere potest, quid faciet, ubi præliaturus comparebit? Secundò cùm ipsiusmet Christi passionem significet, an non est hoc eorum ter-

S. Th. 3. p. q. 79. a. 1.

Pallad. l. 1. c. 19.

terre

gere Infernum, perditionem ejus & triumphos per Crucem de eo relatos commemorare? Mos verò illi ipsi sumus, qui cælestibus his armis, parvi ea faciendo, suam auferimus efficaciam, nostrâque ijsdem utendi negligentiâ, ne formident, quotidie Diabolos reddimus fortiores. Hæc, quæ dixi, historiâ fide dignâ confirmabo. Adolescens quidam insano feminæ matrimonio junctæ ardebat amore, quam nullâ arte (tam illa honestatis tenax erat) in sua perfida desideria pellicere poterat. Hinc amore in odium verso, Magum adiit: qui rogatus, diabolicis suis incantationibus effecit, ut mulier illa omnibus in equam mutata videretur. Cogitate, quis mariti in hoc spectaculo fuerit sensus! miseram alloquebatur, amplexabatur, blandiebatur; sed semper frustra, non enim aliud accipiebat responsum, quàm recalcitrationes. Unde post tres dies absque ullius cibi fruitione exactos valido alligatam funi magno cum labore ad Sancti Macarij Cellam deduxit; qui Spiritu illuminatus, id quod erat, cognovit; acceptâ proin aquâ lustrali feminam aspergens, lectisque supra eam quibusdam precibus, pristinæ formæ restituit. Deinde allato eandem cibo refecit. Sed scitisne, quàm salutaria illi monita dederit? Ut scilicet, quàm posset, sæpissimè communicaret, docendo illam? ideo tantum potestatis in eandem habuisse Diabolum, eò quòd plusquam integro mense à Sacratissima Christi mensa abstinuisset. *Hæc tibi acciderunt, quod jam quinque hebdomadis non accessisti ad intemerata nostri Servatoris Sacramenta.* Quòd si ergo ob quinque hebdomadas, quibus hoc Sacramentum à nobis non recipitur, tantum damni inferre potest Diabolus, quid fiet, ubi tot & tot mensibus, ut plurium mos est, sacratissimæ mensæ aliqui non accubuerint?

Palad. l. 8. c. 1p.

XII. Quàm beatos parte alterâ effectus in nobis produci videremus, si propriam vincendo repiditatem ipsum omnis gratiæ fontem in nobis reciperemus? Id, quod clarissimè apparet in tot & tantis, sedulò sacro hoc se cibo reficientibus, qui plurimos annos, quin omnem quandoque vitam, gravis noxæ expertem ducunt. Ipsamet ratio hoc confirmat, quandoquidem, qui sæpius communicat, sæpius etiam Confessione Sacramentali conscientiam eluit, sæpius malum à se commissum detestatur, renovandóque dolorem optimis propositis peccato resistendi, animum obfirmat. Adhæc aut condignis pœnitentijs, aut indulgentijs pro peccatis admissis Deo satisfacere procurat. Similiter Communicans præcipuarum virtutum actus exercet, Fidei, veritatem divini Sacramenti credendo; Spei, exspectando desideratos effectus Charitatis, amando Dominum suum tam liberalem, eique placere conando; Religionis, illum adorando; Recognitionis, illum admirando; Humilitatis, in conspectu suo se prosternendo, aliósq; similes virtutum actus, qui toties iterati, quis verbis exprimere poterit, quantos fructus, quantúmque robur animæ adferant? His tamen omnibus

se privat, quicunque hostis sui ipsius aut non æstimat aut non amat hanc frequentiam, quam tantopere vestro commodo vobis hucusque persuadere conatus fui.

II.

XIII. Invitat ergo vos, Charissimi, Christus, invitat vos Ecclesia, invitat vos anima vestra, ut frequenter hoc sacratissimo Altaris epulo vos reficiatis; simul omnes optarent, ut essetis quasi arbores fixæ & firmæ circa mensam divinam: *sicut novella olivarum in circuitu mensæ Domini.* Quid vos autem ad invitationes tot, totiésque repetitas respondetis? Salvem dicite mihi, quid vestro nomine responsi dare possim? Quamquam ne quidem opus est, ut vestras mihi excusationes confidatis, optimè enim cunctas novi; si tamen excusationes sunt, & non potiùs inhumanissimæ repulsæ. Atque hæ sunt tres illæ nominatissimæ repulsæ in tribus hominum generibus in Evangelio significatæ, superbis scilicet, avaris & sensualibus, cænam illam magnam, Sacramenti figuram, accedere detrectantibus.

Ps. 127 9.

Luc. 14. 20.

XIV. Primi ergo, qui hanc cælestem mensam non curant, sunt superbi, eo prætextu, ne, si nimis frequenter illam accedant, aut contemnantur aut etiam, quod pejus mihi videtur, ne ipsi Christum Dominum contemnant. Quòd si quempiam talem ad frequentiorem exhortemini Communionem, quam primùm respondebit: quòd si frequentiùs accederet, quemvis sibi objecturum: Ecce devotulum, quàm libenter hic vellet videri Sanctus; quàm torto incedit collo? Et hoc sufficit, ut ad cænam à Christo invitati respondeant: *non possum venire.* Satis apparet, hosce tales superbiæ suæ fumo excœcatos esse, ut non videant, quantum pro re nauci bonum amittant. Sanctissimam Communionem intermittitis! quam ob causam? Ob insanorum quorundam dicteria: hæccine vobis moram injiciunt, quò minùs ad Deum accedatis? Quis Piscator ad littus maris Indici inæstimabilis alicujus gemmæ piscationem intermittit ob aquæ frigidæ formidinem? O si & vos intelligeretis, qualis sit hæc paradisi gemma, quam vobis in sacra Hostia Sacerdos porrigit! non solùm frigus linguæ specie tenus Christianæ non timeretis, sed integrum opprobriorum oceanum huic tam præclaræ acquisitioni oppositum contemneretis.

XV. Intolerabilior nihilominus est prætextus, quem adferunt, dicentes: se ob reverentiam à Communione abstinere: quasi contrarium facere sit, præter decorum, nimiùm se Deo familiarem reddere. Hæ tamen personæ, quæ nihil aliud gerunt in capite, quàm ambitionem, sui existimationem & vanam gloriam; personæ, quæ ob vile honoris punctum millenis se implicant tricis, existimántque, ad leve dicterium non aliter, quàm colapho, responderi debere; personæ, quæ in conversatione, vestitu, & omni vita non nisi superbiam stantibus dico sunt postea illæ ipsæ, quæ ex me-

ra

ta spiritûs humilitate Christo cum S. Petro respondent *Exi â me Domine, quia homo peccator sum.* Præclarè faceret Sacerdos, si quandoque, aut quia de eorum dispositione dubitat, aut ad puniendam eorum dissolutionem, solemnioria aliquo die festo, quo populus frequentissimus sacræ Mensæ accumbit, talibus Communionem interdiceret; tunc videretis, quis sit ille humilitatis Spiritus, qui illos ab hac mensa frequentanda retardat. Insurgent contra Sacerdotem illum, quasi injustum & intolerabilem; minabuntur, ad judicem magis peritum se apellaturos; protestabuntúrque, se tale non toleraturos opprobrium, ut soli in tanta communicantium multitudine à divina Mensa arceantur. Ecce pulchram illam erga Christum reverentiam. Ecce pulchrum illum nimiæ cum eodem contrahendæ familiaritatis timorem! Quæso larvam tandem aliquando deponite, aliúmque vultum induite. Nolite dicere, majoris respectûs causâ erga Deum vos ab hac sacra abstinere Mensâ; sed fatemini, ob majorem libertatem, quâ gaudere ipsi vultis, vos sacram horrere Communionem, & quia plenas interim habenas passionibus vestris laxare cupitis, sempérque magis indignos & divinæ hujus Mensæ incapaces vos reddere, à qua ob frigûs cordis vestri modò vos subducitis. Cæterùm quis ignorat, veram erga Deum reverentiam ab amore erga eundem proficisci; quapropter, si vos ab illo abstrahit reverentia, quare non potiùs vos impellit amor, ad quem multò magis adhortatur Scriptura, quàm ad timorem? Quare cùm dixisset Christo S. Petrus, *exi à me Domine, quia homo peccator sum,* statim Christus subjunxit, *noli timere* quia, ut benè notat S. Thomas, ad uniendum se Christo amor prævalere debet timori. An fortè pro Communione Paschali digna vobis videtur dispositio annum integrum quovis iniquitatum, & scelerum colluvie transactum præmisisse? Atq; hæc ipsa est Christianæ Reipublicæ clades, ut exclamat S. Joannes Chrysostomus. *Hoc est, quod universa perturbat*; Existimare bonam ad Communionem esse præparationem, *non munditiem animi, sed intervalla temporis longioris, meritum putas. Semper est Pascha, cùm adest cordis munditia.* Ah quàm verè illa omnis dies, est festus, & omnis festus dies, est Pascha, qui sincera peccatorum confessione animam purificando, vero tot, & tantorum lapsuum dolore Deo appropinquat, virésque resurgendi stabiles desiderat! Imò audeo dicere, raram Communionem non solùm non esse ex natura sua ad dignè communicandum dispositionem, sed potiùs novum minùs dignè communicandi, quàm unquam esse periculum. Peccatum enim propter hanc dilationem magnopere in cordibus nostris inveterascit, malorum habituum tyrannis invalescit, rebelliũ appetituum augetur tumultus, magísq; semper anima hostium suorũ servituri subjicitur, & ad excutiendum illorum jugum, Deóque serviendum inepta efficitur. Quapropter ab

S. Tho. 3. p. q. 80. a. 16. ad 3.

Hom. 5. in. l. ad Timoth.

hac reverentia, quam tantopere ostentatis, cavere vobis: non enim ad capiendas animas Diabolus aptiores habet pedicas, quàm pietatem malè fundatam. *Caveamus*, inquit ad intentum nostrum S. Cyrillus, *caveamus, ne loco laquei, damnosam religionem Diabolus nobis prætendat.*

S. Cyril. Alex. l. 2. 4. in Joann. c. 17.

XVI. Nec minor est numerus illorum, qui plurimorum prætextu negotiorum hanc invitationem non acceptant, proprijs utilitatibus suis studentes. Oportet illos adesse in officina, adire forum & nundinas, rei familiari necessitatem patienti, attendere; verbo, tempus non habent. Hi non fumo superbiæ, sed terrenæ cupiditatis pulvere à Dæmone excæcati sunt; unde etiam illorum cæcitas diutius illâ alterâ perseverat. Providendum est familiæ; concedo, sed an non etiam habetis animam? Cur ergo non etiam illius geritis curam? Estne possibile, ut integrum mensem rebus familiaribus impendentes, non duas saltem horas quovis mense vobis tribuatis, quibus semel confitendo & communicando salutem vestram vobis certam faciatis? quis Parer tam iniquus esset, qui cùm duos habeat filios, & panem unicum, saltem mediam cuivis partem non lar, giretur? Vos animam habetis & corpus; & licèt animæ, tanquam cælestis & altioris originis, quasi natu majori, melior portio conveniat, quare saltem non æqualem illi portionem vultis concedere? An non summa erit injustitia, miseræ nec relinquum aliquid temporis indulgere, sed præ eram debilitate humi prostratam relinquere? Quæ sunt illa negotia? Quæ perturbationes & tricæ? An ideo in mundum venistis, ut terram, & cum terra tractetis, aut cum ipsa terra cælum muteris? Quomodo igitur primarium creationis vestræ finem deseretis, ut boni illius umbram, lucelli dico tenuis, sequamini, quod tantis vos curis & molestijs implicat? Lupum ajunt, ob nimiam famen terram devorare; quod si deinde sapidiorem inveniat cibum, terram revomere, illéque vesci. Et par non sit, vos idipsum facere? Jure merito terram adeò vilem curare non deberetis, utpote, quæ animam satiare non potest, nec ullam adferre quietem. An non ergo ferculo tam electo, tam salutari, quod est panis ille, qui de cælo descendit, illam postponetis? Pro una sola Communione, deberetis omnibus terræ bonis posthabitis, totius anni dies impendere, & ne medium quidem solenniorem diem adhibeatis, quem tamen integrum ex alio capite Deo dare renemini? Quod si ita agere pergetis, bene dixero, hominem non ampliùs esse, ut communi fertur proverbio, homini lupum, *homo homini lupus*, dicam sibi ipsi plusquàm lupum esse.

XVII. Sed deterius his est, quòd quidam non solùm rariès divino hoc epulo reficiuntur, sed etiam alios ab eo sumendo | absterrent. Unde si uxor, si mater aut soror, propter Communionem solito diutiùs morantur in templo, ecce omnia sursum deorsum vertuntur, redeuntes calumni-

aiarum & acerbissimorum dicteriorum tempestate obruuntur, ita ut miseræ fœminæ pavonem femellam in exiguo illo, quod faciunt, bono imitari cogantur, quæ, ut pullos suos excludere possit, nidum pavoni abscondit, ne ab illo inventa importunè ab incubando impediatur.

XVIII. Verum est, omnium, qui sanctam Eucharistiam recusant, impudentissimos esse homines sensuales, ob fœdissimas, quibus eorum oculi obducuntur, sordes mirum in modum excæcatos. Isti ne quidem foliorum tegmine ignominiam suam abscondunt, sed liberrimè Christo & Ecclesiæ respondent: *Non possum venire.* Sed qua de causâ? Quia turpissimas voluptates suas nolunt relinquere: quia inveteratas nolunt abrumpere consuetudines: quia ne quidem brevi temporis intervallo carnalia animo pellere volunt desideria, nec à fœditatibus, quas tam arctè amplectuntur, sese avellere. *Amplexati sunt stercora.* Non ideo tamen decet illos, à Confessario ad frequentiorem Communionem admonitos, ob reverentiam, quam prætendunt, indignos se cognoscentes, tam diu ab hac puritatis mensa abstinere. Sat scimus, sat scimus non esse propriæ cognitionem miseriæ, sed propriæ amorem miseriæ, qui eos ab hac sacra Mensa avertit. Hæc vita illis adeò delitijs referta videtur, ut dolori ipsis sit de eadem mutanda cogitare. *Et esse sub sentibus delitias putant.* Non ideo scarabæi à rosis invadendis abstinent, quòd se illis indignos æstiment, sed quia stercore innutriti illud amant, amplexantur, pleníque buccis vorant. Quamobrem quia duo carnalium hujusmodi hominum sunt genera, unum eorum, qui sub catenarum suarum onere ingemiscunt, & se liberare anhelant: illorũ alterum, qui non tantùm non gravantur, sed quasi torquibus aureis gloriantur; his ita pronuncio: Tales hominũ quisquiliæ, qui peccata sua adhuc amant, nec animum inducere volunt, ut proximam labendi occasionem evitent, tales inquam, ab hac cælesti mensâ longè removeantur, nec notissimæ illi Apostoli prohibitioni adversentur, quâ cavet, ne quisquam uno eodémq; tempore immaculatæ Christi, & abominandæ Diaboli mensæ accumbere audeat. *Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum.* Alterum verò genus hominum, quod malo suo quærit remedium, sufficientíque cum dolore & proposito ad recipiendum in Eucharistia Christum se disponit, omnino ingenti cum humilitate & fiducia Medicum suum accedat amabilissimum, propriâ manu hoc cæleste ipsi remedium porrigentem, dum dicit: *Accipite, & comedite.* Imò quò ardentioribus & importunioribus concupiscentiæ stimulis nos impeti sentimus, eò frequentiùs ad eosdem retundendos sacræ huic Mensæ accumbere deberemus; in ea enim Vinum illud, quod germinat Virgines, proponitur. *Vinum germinans Virgines*; somitem concupiscentiæ diminuens, paulatímque ardorem refrigerans. Modum autem, & mensuram talis frequen-

Thren. 4.

Job. 30.

1. Cor. 10. 21.

S. Tho. 3. p. q. 79. ar. 6. & opusc. 48. c. 7.

quentationis hanc debere esse judico, ut antequam in pristinum quis relabatur peccatum, accedat. Sic enim una Communio multarum instar esset. Medici volunt, antidota absque comparatione plus prodesse sumenti ante venenum, quasi præservativa, quàm veneno jam hausto curativa, ita ut ad sollendum illud non sufficiat illa ipsa dosis, quæ præservâsset, sed quintuplum augeri debeat. Ita Sanctum docet Concilium Tridentinum; Christum hoc divinum instituisse Sacramentum pro graviorum culparum antidoto, & leviorum curativo. *Sumi voluit hoc Sacramentum tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis & à peccatis mortalibus præservemur.* Atque ideo, ut, sicut æquum est, illo utamur, conveniens esset, tam sæpe eodem frui, quasi priore Communione acquisitam perdidissemus gratiam. Adeóque paulatim pravi debilitabuntur habitus, optimus in cordibus generabitur puritatis affectus, immaculatáque Redemptoris nostri caro corpus nostrum balsamo condiet immortalitatis. Experimur hoc quotidie, videmúsque tot homines hoc electo crebriùs utentes medicamento, ejusdem virtute planè spiritualem in corpore vitam ducere. Cervus non est subjectus febri: hinc referunt, feminas quasdam Principes Romanas quotidie ejusdem carnibus vesci solitas, absque ulla infirmitate extremam attigisse senectam. *Quasdam nos principes feminas scimus, omnibus diebus matutinis carnem cervi degustare solitas, longo ævo carnisse febribus.* Fides sit penes autorem. Scio Dominum JEsum, qui se in sacris Canticis cervo comparat, velut ab omni impuritatis umbrâ alienum, animabus crebrò devotè communicantibus talem addere vigorem, qui non solùm infrenatarum passionum febrim planè extinguat, sed etiam vitam longam, imò perpetuam conferat. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Galen. l. de antid.

Sess. 13. c. 1.

Plin. l. 8. c. 22.

XIX. Sed quæ vestra tandem, Charissimi, est sententia? Vestræ vos excusationes non magis quàm leporem fugientem agri post messem protegere possunt. Quod responsum, iterum repeto, ad tot Christi, Ecclesiæ, vestrarúmq; propriarum animarum invitationes reponere potestis? Si Christus vos vult locupletare, cur sinum vestrum non expanditis? Si Ecclesia vocat, cur, qui ejus filij esse gloriamini, non illam auditis? Aut cur saltem animarum vestratum non miseremini, quæ quasi omni horâ fame pereunt? quas tamen saltem semel in mense sacrâ Communione conservaretis. Quantum putatis, doluisse Adamum, quando terrestri ejectus Paradiso suam agnovit stultitiam, quòd cùm vescendo de arbore vitæ immortalitatem adeptus fuisset, ex prohibita sibi comederit arbore, quæ mortem illi attulit? Etiam vos ad extrema deducti dignam reprehensione vestram execrabimini negligentiam, quæ animam vestram ab arbore vitæ fruenda impedivit, & forte solùm ob illum finem, quò liberiùs voluptatibus à Deo prohibitis frui posseris.

Et

Et quis scit, an hæc ipsa negligentia non futura sit causa, ut non à terrestri, sed cælesti Paradiso excludamini? Profectò omnis nausea mala est; pejor tamen est illa, qua panis nauseatur. *Omnis nauseatio mala, panis autem pessima.* Valde etiam timeo, ne hæc aversio, quam ostenditis, in gustendo pane Angelico, magnum sit reprobationis vestræ, mortisque æternæ imminentis indicium. Audio Propheram admirabundum sic exclamare: *Ecce qui elongant se à te, peribunt.* Ecce, inquit Propheta (quasi prodigio attonitus) *Ecce*, sunt, qui se à te, Deo meo, avertunt, cùm eos tu non fugias, sed quæras. An non hoc est stupendum, quòd paupertas fugiat divitias, quòd infirmitas nauseet salutem, quòd creatura renuat conjungi Creatori? Quamprimùm inventus fuit panis, homines deserinquerunt glandes: jam verò postquam pro nutrimento illorum panis de cælo descendit, easdē repetunt. Quid pejus facere possemus, si nostri ipsi essemus Tyranni, & ad mortem usque nos ipsos odissemus? Anti-Christus juratissimus totius humani generis inimicus, velut primarius Sathanæ Regis sui administer, non poterit pejus Ecclesiæ inferre damnum, quàm divino hoc Sacramento privare homines. Sed jam nunc multorum animæ hanc videntur experiri rabiem, dum seipsos tanto tempore tam immenso destituunt bono, quamvis nondum infelix ille, qui hoc eos priver, comparuerit.

Avicen. arabic.

Ps. 72. 26.

XX. *Elongant se à te.* Elongant se à te, ô Domine, qui illorum es nutrimentum, ideóque quid aliud exspectare possunt, quàm mortem? *peribunt.* Miseri! ita *peribunt.* Non est dubium. Certi quidam populi Abyssinis vicini, exspectant, donec post rigidissimam Quadragesimam, ab his observari solitam, debilitati sint, viréque amiserint; quos tunc ex improviso aggrediuntur, & stragem edunt. Eodem modo cum Christianis in malesano hoc jejunio obstinatis procedit Diabolus, quos ubi debilitatos, famēque consumptos videt, adoritur, & non valentes repugnare profligat.

XXI. *Qui elongant se à te, peribunt.* Si Dominus noster in Evchariſtia est medicina nostra, *Pharmacum immortalitatis*, ut eam vocat S. Ignatius Martyr, quicunque illud sæpiùs accipere recusat, perire necesse est. *Non habebit vitam æternam in semetipso manentem.* Nec satis erit, aliquot vicibus per annum sumpsisse, quemadmodum, ut dixi, non satis fuisset in terrestri Paradiso aliquoties tantùm ex arbore vitæ pro immortalitate consequenda comedisse.

1. Jo. 3. 15.

XXII. *Qui elongant se à te, peribunt.* Si Christus seipsum armorum vice dedit, quis mirabitur vulneratum occumbere, qui non vult illis uti, aut cum tristitia & tædio hisce se munit? Quid de milite illo sperari potest, cui ipse etiam gladius est oneri? Absit, Charissimi, imposterum, absit, ut ab hoc pane vitæ nos elongemus, rogemus Dominum, ut majori cum fructu nos illo vesci

concedat. *Domine, semper da nobis panem hunc,* ut dignam tam perfectâ refectione degendo vitam per infinita *Joan. 6. 34.* secula mereamur illâ perfrui in cælo, non ampliùs per manus Fidei, sed per claram visionem beatificam nobis porrigendâ, cujus interim cùm sit causa, pignus est omnium Fidelium Christianorum securissimum. *S. Th. 3. p. q. 79. ar. 2. ad.*

DISCURSUS X.

Detestatur horribile illorum Sacrilegium, qui cum gravis noxæ conscientia communicant.

I. QUas olim injurias gravissimas Soli inferebant Barbari Africæ populi. Prima erat illorum, qui in odium radiorum nimis ardentium ejus aspectum fugiebant, ita ut ne illius cogerentur sufferre lucem, in paluſtribus se vallibus absconderent. Altera erat illorum, qui atrociori insultu nunc saxa, nunc sagittas in ejus despectum per aëra ejaculabantur. Utramque hanc injuriam contra verissimum justitiæ Solem à populo Christiano renovatam deplorare cogor, eo ipso tempore, quo speciebus Sacramentalibus obvelatus, sed non repressus, millenos charitatis radios in nos diffundit. Quidam ipsi terga obvertunt, ut vidimus, mille afferendo excusationes, ne frequentiore ejus refectione suo calore accendantur. Alij denique efferatiori audaciâ illum adoriuntur, indignéque communicantes vulnera illa renovant, quæ olim in carne mortali pro nobis sustinuit. Quare cùm utrumque hunc indignissimum abusum tolerare non possim, primúmque præcedenti Discursu pluribus detestatus fuerim, alterum, utpote detestabiliorem, nunc aggrediar; ut si fortè jam animos vestros invasit, eundem expellam, aut ne unquam accedat, aditum præcludam. *Diodor. Sic. rer. antiq. l. 3. c. 2. Solin. c. 39.*

II. Non est monstrum magis stupendum, quàm quod ex partibus adversantibus componitur. Quas verò partes magis diversas, conjunctas spectare potestis, quàm in uno eodémque corde peccatum & Christum? Si Lucifer Diabolorum Princeps cum Sancto Michaele omnium Angelorum præcipuo conjungeretur, exigua esset monstrositatis illius adumbratio, quàm quotidie toti cælesti curiæ tot Sacrilegi exhibent, primarii hujus Sacramenti finis oblivisscentes, qui est Christum cum homine conjungere; *Sacramentum, quod ipsum Christum conjungit homini.* Ita definit S. Thomas. Quia verò semper res duæ horrendæ in quovis monstro considerari possunt, deformitas scilicet, quam in se continet, & damnum, quod minatur: utramque perpendamus pessi- *Arist. l. 4. de gener. anim. c. 4. S. Th. 3. p. q. 65. ar. 3. ad 3.*

pessimam conditionem, incipiendo à prima, culpæ inquam Christum impiè in Sacramento recipientium incredibili fœditate, ut tantò celeriùs nos hinc expediamus.

I.

III. Non est dubium, omnem Legis transgressionem offendere Legislatorem. *Qui offendit legem, offendit Regem.* Nihilominus quando delictum immediatè personam Principis offendit, gravior tunc est transgressio absque ulla comparatione, & ut talis severiùs, quàm alia punitur, ipsóque nomine magnam horroris partem præsefert; quia crimen læsæ Majestatis appellatur. Omnia hæc majorem nobis lucem afferunt ad monstrositatis à me reprehendendæ enormitatem dignoscendam, Quis ignorat, quovis peccato Deum contemni? *Per prævaricationem legis Deum inhonoras*, inquit Apostolus. Nihilominus quicunque indignè communicat, non simpliciter aut in sua Jurisdictione, hoc est, in subditis suis aut præceptis Deum contemnit, sed in persona propria vilipendit; ita ut crimen læsæ divinæ Majestatis dici possit, tantopere inter reliquam peccatorum multitudinem enorme, sicut inter piscium marinorum turbam, undarum horror eminet balæna. Ita sentit Beatus Petrus Damianus, *In reliquis*, inquit, *Deum offendimus in rebus suis, hic autem in persona sua.*

Jul. Clar. l. 5. sent.

Rom. 2. 23.

Opusc. 26. c. 1.

IV. Non parùm crescit hæc injuria, dum directè se opponit fini, quem Christus intendit, volendo corpus suum in sanctissima Eucharistia glorificari. Sciendum enim est, præcipuum institutionis ejusdem finem fuisse innocentissimæ carni suæ compensare rigorem illum, quo eam triginta tribus annis severè admodum habuerat, haberique permiserat, & illam ei restituere gloriam, quam tanto tempore pro salute nostra distulerat. *Pro eo, quòd fuisti derelicta & odio habita, ponam te in superbiam sæculorum.* Jure meritò quidem, quia si homines tanti faciunt carnem suam, tantúmque blandiuntur ei, quæ tamen caro est rebellis & recalcitrans: *Nemo unquam carnem suam odio habuit. sed nutrit & fovet eam*; quanto convenientius erat, suam honorari carnem à Christo, præsertim postquam illa consecrata divinæ Justitiæ victima novam acquisivit sanctificationem, atque ita novum meritum, novúmque motivum, ut summo in honore haberetur? In hunc ergo finem corpus suum reliquit in Sacramento, ut illud ipsum corpus ab Ecclesia, & à se, cujus ille caput est, imposterum, quantum olim opprobrijs, tantum omni deinceps bonorum significatione exciperetur.

Isa. 60. 15.

Eph. 5.

V. Quod verò honorem attinet, quem Sanctissimo Servatoris nostri corpori exhibet Ecclesia, is tantæ est excellentiæ, ut Theologus quidam, celeberrimæ scholæ antesignanus, existimet potissimum esse signum, ad quod omnis sanctæ Ecclesiæ devotio collimet. *Quasi omnis devotio in Ecclesia est in ordine ad hoc Sacramentum.* Templa, altaria, functiones, festa, ipsáque adeò reliqua omnia Sacramenta, mirabili quâdam harmoniâ, quasi Pla-

Scot. in 4. d. 8. q. 1.

neræ minores, in ordine ad hunc Solem sunt instituta. Neque in hoc à Scoto multum discrepat S. Thomas, qui docet, quòd *ferè omnia Sacramenta in Eucharistia consummantur*; VI. Quod ad honorem, quem Christus Corpori suo exhibet in sacrosancta Eucharistia, est is singularissimus. Primò quamvis Corpus Domini in hoc Sacramento in profundissimæ humiliationis statu contineatur, ut aliàs dixi, nihilominus aliunde in summo statu gloriæ apparet. Eodem enim tempore in millenis & millenis per Mundum locis præsens se exhibet, adeóque certo quodam modo aliquam immensitatis speciem participat, quam nulla alia creatura, ne quidem spiritualis, unquam obtinuit. Corpus Domini, inquit Albertus Magnus, non est in omnibus locis, sicut est Divinitas; sed neque etiam est in unico loco, sicut sunt aliæ substantiæ; modo tamen quodam medio in cunctis, per totum terrarum orbem Ecclesiis per replicationem, quam dicimus, præsens est.

S. Tho. 3. *p. q.* 65. *a.* 3. *suppl. q.* 37. *art.* 2. *In Compend. l.* 6. *c.* 14.

VII. Et quod plus est, in omnibus his ipsis locis virginea Salvatoris nostri Caro (ut in præcedentibus indicavi discursibus) hanc singularem obtinet prærogativam, ut in Altaribus primâ quasi honoris poriatur eminentiâ, in comparatione sanctissimæ Salvatoris nostri animæ, quæ etsi & ipsa sit in Sacramento, non est tamen nisi per concomitantiam: quemadmodum dicere possumus honoratum fuisse Saulem respectu Davidis, quando Pastoritium hunc juvenem fundâ armatum ad ferum illum Gigantem prosternendum comitatus est in Valle Terebinthi; permittebat, regiâ licèt ipse conspicuus dignitate, ut ille in fronte exercitûs præcedens in tanta hominum multitudine præ omnibus conspicuus esset, & observatus. Nec est mirum. Corpus Christi, in hoc Sacramento est illud ipsum, quod ad expugnandum corpus peccati, debellandúmque destinatum est, operatúrque in nobis sanctificationem nostram, quam virtute Verbi ad nos vivificandum accepit. *Vivificativum Dei Verbum uniens seipsum propriæ carni, fecit ipsam vivificativam.* Ita loquitur S. Cyrillus.

VIII. Nec hic est finis honoris tam sancto Corpori attributi. Quandoquidem Christum in nocte Passionis, quando hoc divinum Sacramentum instituit, existimant aliqui Sanctorum Patrum, propriâ illud manu accepisse, seque primum in illa cœna cibâsse, *Ipse & conviva & convivium.* At quam ob causam putatis, Christum seipsum quoque comunicare voluisse? Aliunde enim ob unionem hypostaticam erat perfectissimus, ita ut nec corroborari, nec in gratia crescere potuerit, quod est proprium cælestis hujus Cibi emolumentum. Dicetis fortè, ob delectationem, quam, etsi utilitatis ratio non habeatur, adfert hic cibus, hoc illum fecisse. Præclarè sentitis, hæc enim est etiam sancti Thomæ opinio. Sed ego procedo ulteriùs, & adjungo: ex quo præcipuè motivo talis in Christo delectatio oriri potuit? Scire vultis unde? Inde, quòd sanctissimum Corpus suum tandem tantoaffician-

ficiendam honore viderit, quantum illud meretur? Atque hæc est causa, propter quam ille ipse cummunicavit, ut Corpus suum saltem semel tam digno reciperetur hospitio, in divino collocaretur pectore, ore ipsius Dei vivi & veri manducaretur. Id quod abunde omnes irreverentias, ab hominibus in administratione sanctissimæ Evchariſtiæ tolerandas, compensare poterat.

IX. Sed quid interim vobis videtur de hac gloria, quam Christus purissimæ carni suæ in Sacramento attribuis? Ah non est illa maxima? Jam verò juxta illam ipsam gloriam injurias, quas quotidie ab indignè communicantibus patitur, ponite, & videbitis, quàm illæ monstrosæ apparebant; quia, ut inquit sanctus Thomas. S. Tho. 3p. q. 80. ar. 4. inc. *Quicunque hoc Sacramentum sumit, ex hoc ipso significat se esse Christo unitum, & membris ejus incorporatum.* Quæ ergo conjunctio magis inaudita ab humano potest excogitari ingenio, quàm illa corporis Christi, & peccatoris eodem corpore cibari? *Unus ex vobis Diabolus est*; inquiebat Christus de Juda, qui primus usus sacrilego communicavit: ita ut fateri oporteat, Christum tali sacrilegio coactum Diabolo se unire. Saltem certum est, Christum domum Diaboli intrare, quotiescunque cor peccatoris sacrilegè communicantis subire cogitur; in hac domo dominatur Diabolus, ejus claves habet Diabolus, verbo; totam illam possidet; Christus autem ibi haberur ut extraneus, nec solùm incognitus, sed etiam despectus. Quibusdam hic perversus ordo non tantùm incomprehensibilis, sed etiam impossibilis videtur. Unde (ut refert sanctus Thomas) quidam docere ausi sunt, quòd priusquam sacra Hostia labra peccatoris attingat, Corpus Christi sub sensibilibus illis speciebus esse desinat, evanescatque, ne pectus tam sacrilegum subire cogatur, Quod licèt errorem contra fidem contineat, veritati Sanctissimi hujus Sacramenti contrarium, nihilominus ostendit, quanta sit monstrositas in uno eodémque pectore Christum & peccatum collocare.

Joann. 6. 11.

X. Considerate quæso, si potestis, quanto horrore purissimum illud Divinum cor repleatur, quamdiu, antequam calore naturali sacræ species absumantur, in infortunato illo hospitio morari debet. Quis unquam vel oculum claudere posset, qui ad dormiendum in uno eodémque lecto cum leproso condemnatus esset? Solus fasciarum ejus tractus, imò aspectus nauseam moveret; cogitate jam, quid futurū esset, si etiam centonibus ejusdem induere se deberet? Antiochus Rex tam potens, à divina justitia verminoso percussus ulcere, ob fœtorem nimium toti exercitui, etsi longè distanti, intolerabilis factus est. *Ita ut exercitus gravaretur*: quid jam putatis sensisse eos, qui decumbenti inservire cogebantur? Nihilominus hujus superbi Regis vermes, & purulenta omnium totius Mundi ulcerum materia suaveolentia sunt odoramenta, si peccatricis animæ fœtori comparentur, in cujus pectore toto il-

2. Machab. 9.

lo tempore, ut dixi, Christus permanere cogitur. Hinc est, quod ad explicandam detestabilem hanc enormitatem Deus stupendo loquendi utatur modo, exclamando per Prophetam, *Coinquinabar in medio eorum.* Ego qui sum ipsamet puritas, intima cordis penetrando, inquinabar, maculabar, ijsdem quibus ipsi sordibus me deturbatum videbam, id quod ne quidem Sol de se diceret in omnium stercorum colluvie existens. *Coinquinabar in medio eorum.* A Malachia verò Panis hic cælestis, panis pollutus vocatur: sed quam ob causam? quia ab im̃undo ore accipitur. Ita explicat sanctus Hieronymus: *Polluimus panem* inquit, *id est corpus Christi, quando indignè accedimus ad Altare, & sordidi mundum Sanguinem bibimus.* Proh rem horrendam! Alij peccatores transgrediendo legem seipsos inquinant; sacrilegi isti, omnes malitiæ terminos excedentes, non solùm seipsos maculant, sed etiam ipsum Salvatorem fœdare videntur, Viperæ in Arabia, etiamsi vescantur balsamo, non ideo cessant veraciter esse viperæ, sed virus suum tantum̃odo mitigant. Quàm maledictæ igitur viperæ sunt in Mundo, perversi isti, qui quò frequentiùs sacrosancto Evcharistiæ fruuntur balsamo, tanto magis suum augent venenum, & reddunt nocentius, non solùm peccando creaturis aburentes, ut alij solent facere scelerati, sed ipsomet etiam Creatore. Non miror Christum malle in sordida manere colluvie, quàm in illorum pectore. Audite, an non vera loquar.

Ezech. 22.26.

In c. 1. Malach.

Pausan in Boet.

XI. In quadam Insularum Philippinarum civitate, Dulaca dicta, Adolescens quidam, sumptâ sanctissimâ Com̃unione cum gravioris noxæ conscientiâ, tanto omnium viscerum dolore correptus est, ut cùm diutius perferre non posset, exiens è Templo sacrosanctam Hostiam in sordidum plateæ angulum evomuerit. Quo facto quamprimùm dolor, quo affligebatur, cessavit; unde apparet Christũ ostendere voluisse, tolerabilius sibi esse in viæ publicæ delitescere sordibus, quàm in peccatricis animæ pectore demorari. Parum adhuc dixi, minùs invitum in luto manere Christum, audeo dicere, lubentiùs futurum vel in Inferno. *Aptior planè locus Deo esset Infernus, si culpæ non essent, quam domus peccatrix.* Certum est, in Inferno fore tanquam Dominum, vindicem scelerum, eô velut in exilium missorum; in peccatoris verò pectore velut Dominus traditus ad patiendum detinetur. *Filius hominis tradetur in manus peccatorum.*

XII. Quomodo ergo ibi manet? (Quis id mihi unquam edisseret?) Quid ibi agit? Quomodo in eodem habitaculo duo hostes capitalissimi, Christus & peccatum, pacificè possunt consistere? Metallum in purgationis fornace ignitum ne quidem humidi ab extra aspersi attactum tolerare potest: stridet, spumat, & licèt ponderosum sit, in aëra tollitur. Ita videtur omnino Christum facere debere, frigidissimo peccatoris pectori inclusum. *O generatio incredula, quam-*

quamdiu apud vos ero? Quamdiu vos patiar? O gentem infidelem! Quæ non agnoscis, quo cultu corpus meum excipere debeas, quamdiu intra vos habitabo, quamdiu feram tam inhumano modo tractari? Atque hæc minitans, videtur Christus, quasi ignis cuniculo inclusus, debere scelerata, se indignè suscipientium, corda in mille frusta diffringere, ut se ex tam injurioso carcere eripiat. At non ita se res habet. Tam patiens est Redemptoris nostri charitas, ut has injurias, perinde ac non sibi illatas sustineat. Idem Dominus, qui ne quidem per momentum peccatum in cælo empyreo toleravit, sed quamprimum in Averni abyssum præcipitavit; plurium etiam annorum spatio patitur, ut in hospitio eodem cũ peccato, pessimáque conscientiâ Corpus suum sanctissimum permaneat. Ibi ab omni parte funestam intuetur rerũ faciem: intellectum invincibilibus excæcatum tenebris, voluntatem in malo inveteratam, phantasiam imũndis & impudicis repletam imaginibus, omnes passiones indomitis bestiis simillimas, sensus omnes in iniquitatis instrumenta conversos. Tacet ille tamen, tolerat, nec vindicat, quamvis suo tempore in judicio horrendos instar Leonis editurus sit rugitus.

Marc. 9. 18.

XIII. Quare non miror, sanctos Patres enorme adeò sacrilegium crucifigentium Christum Tyrannidi comparare, afferunt enim, indignè communicantes Passionem Salvatoris renovare, quemadmodum Christus suam renovat patientiam, novâ hanc ab ipsis crucem tolerando. Certum saltem est, Apostolum non differentibus, sed iisdem verbis loqui. *Reus erit corporis & sanguinis Domini.* Hoc est, subjungit Glossa, *ac si Christum occiderit, punietur.* Quia licèt omnes peccatores mortis Domini sui rei sint, quando ejus causam, quæ erat peccatũ, renovant; nihilominus majori cum ratione afferitur, sacrilegos hosce malefactores reos esse: quia his temporibus inter alios scelleratos soli illi certâ quadam violentiæ, & iniquitatis specie Redemptoris membra affligunt, personam ejus invisibilem, sed præsentem aspernando. *Reus erit corporis & sanguinis Domini.* Hoc sensu verba illa intellexere sancti Doctores Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus, Cyprianus, aliique plures, quibus Glossa innititur. Imò iidem paulò profundiùs investigando, in sacrilegio indignè cõmunicantis circumstantias aliquas magis aggravantes invenerunt, quàm erant illæ, quæ in verâ Redemptoris nostri crucifixione intervenêre. Præcipua verò est, quia carnifices Christo adhuc viventi & mortali in terris necem intulerunt; cùm hi maledicti peccatores jam regnantem: & gloriosum in cælis aggrediantur. Quis ergo non videt, quantò enormius sit delictum, Principem Regio insidentem throno injuriis afficere, quàm incognitum per sylvas ambulantem contumelijs afficere? *Contemptor sedentis in de cælo magis peccat, quàm qui crucifixerunt eum ambulantem in terra.* Adhæc humanitas Christi Resurrectione suâ

1. Cor. 11.

Corn. à Lap. in hunc locum. Recup. de sign. Prædest. cap. 18.

Glossa in illud. escam meam

non *fel.*

non solùm novam acquisivit gloriam, sed etiam Passione suâ novam hanc promeruit sanctificationem, ut jam memini, quia divinæ justitiæ oblata fuit ut victima ad injurias ab homine, Deo illatas resarciendas; quamobrem isti scelerati majori se inquinant scelere, Corpus Redemptoris hoc tempore pessimè tractando, quàm olim suâ culpâ antiqui crucifixores, licèt perfidissimi; à quibus etiam non ita perfectè, sicut hoc tempore à suis Fidelibus, agnoscebatur. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Sed quidquid sit de considerationibus hisce, aliàs magni faciendis, certum est, non posse à Salvatore nostro suavem illam vocari crucem, quam illi tam temerarii præparant peccatores; sicut suavem illam sibi à carnificibus præparatam nominavit. In istâ enim voluntatem Patris sui cæleſtis, Mundi salutem, mortis interitum, subjugationem Inferni agnovit, quæ tantæ crudelitatis amaritudinem dulcem effecerunt; in tam horribili autem se iniquè recipientis sacrilegio non aliud, quàm abominationem, atrocitatem, & ingrati cordis malitiam intueri cogitur. Estne res tanta, illi actui, quo major in terris à Christiano exerceri non potest, sacræ nimirum Communionis, si non aliud, saltem exactam præmittere confessionem? Non reperietur homo in Mundo, qui, si præcipuum aliquem hospitem domum suam inviter, non antea sordes, si quæ uspiam sunt, everrat.

1. Cor. c. 3.

XIV. Nec quisquam sibi persuadeat; se abunde purgare peccatum aut saltem imminuere, si dicat; quod si non confiteatur, se actum contritionis elicere. Ego, si dicendum est, quod sentio, dubito, an contritio illa ad quidquam valeat, quàm ad eum, qui sic eâ abutitur, majoris sceleris arguendum. Non ignoro, dari aliquando casum, quo liceat Christiano, absque prævia confessione Sacram Synaxin sumere, modò contritionis actum præmiserit. Sed hoc intelligi debet (si sacri Concilij decreto staretur) cum duabus hisce conditionibus, quæ bene perpendendæ sunt: Prima, ut urgens sit communicandi necessitas; altera, ut in hac necessitate verè Confessarij copia non habeatur, ad quem recurrere liceat. Si omittendo Communionem aliquatenus notabilem incurreres infamiam, & si ad habendum Confessarium plurimas leucas proficisci deberes, sola tunc contritione præmissâ, sine culpâ Sacræ Mensæ accumbere posses, non nego: Sed hoc ipsum ob levis alicujus momenti causam cave præsumas; qualis esset, ne vulnera tua Sacerdoti nimis noto detegas, aut ne minùs devotus videaris, aut diebus solennibus minùs aliis dispositus. Nec tamen desunt, qui ob timores leviores modò enarratos non verentur Christum in stabulum introducere. Prohibent Sacri Canones, ne Laicorum defunctorum cadavera intra sacra septa sepeliantur, ne hujusmodi mortuos honorando, Altaria contaminentur. Quomodo igi-

igitur, non jam pannis suis (quod vel ipsum plusquàm satis foret) sed etiam persona suâ profana ista, non tantùm inanimata, sed putrida cogetur Christus obtegere corpora? ita ut quandoque inveniatur concubinarius, qui ne Sacerdoti scelerati sui & furtivi commercii suspicionem moveat, aut ne bonæ existimationis suæ aliquam faciat jacturam, communicare præsumat, antequam confessione noxam eluerit, contritionis præmissæ prætextu. Hoc est velle, corpus Christi non prodesse, quod est ejus proprium, ad vitam mortuis conferendam, sed eos tegere, ut eò faciliùs in fœtido suo sepulchro in vermes redigantur. Ad hunc modum Peccatores non solùm se non contritos, sed temerarios & impios existimare deberent, quibus plus vel serpentes sapiant, qui, ut tradit Sanctus Ambrosius, priùs ore venenum evomunt, antequam ad levandam sitim, fontem accedant.

de Consec. dist. 1. c. nemo. per Ign.

II.

XV. Verùm monstra non solùm ob illam, quam in se continent deformitatem, horrenda sunt, sed ex hoc etiam capite, quia plerumque damna & strages præsagiunt. Vix ejusmodi monstrum in oculos se ingerit, statim sibi in illo unusquisque, quasi in occultis mortis notis, imminentem quamdam inevitabilem calamitatem legere videtur. Verum est, Sanctum Augustinum in libro de Civitate Dei non velle nos tam facilè ex monstroso aliquo eventu funesta quælibet conjecturâ præcipere; quæ sæpius fallere possunt. Nihilominus in re nostrâ sine errandi metu talia præsagire licet; adeò plerumque sunt infallibilia. Ipsemet Apostolus tale quid ore suo denunciat. *Qui manducat & bibit indignè*, inquit ille, *Judicium sibi manducat & bibit.* Hoc est, suam damnationem, ut S. Joannes Chrysostomus interpretatur. *Judicium sibi manducat, id est, damnationem.* Quid vult sibi tam mirabilis loquendi modus, quo utitur Apostolus? quis unquam audivit reum aliquem latam contra se devorare sententiam? aut à judice illi, dum damnatur, sterni mensam? Creditote, Charissimi, verba allata magnum in se continent mysterium. Dicere vult Apostolus, eum, qui in peccato mortali communicat, suam manducare damnationem; quia sicut cibus sumptus paulatim per omnes se corporis partes distribuit, in eásque qualitates suas, sive bonas, sive malas, derivat, quæ vix ullâ ratione aut vi ab ipsis separari possunt, sic illa sententia, quam per modum nutrimenti sacrilegi isti devoratores deglutiunt, per omnes sensus distribuitur, omnésque animæ potentias attactu suo & pestilenti contagione inficit, ita ut semper magis & magis talem per infectionem Divinæ Justitiæ obnoxiæ maneant. Videamus, an hoc veritati sit consentaneum, paucis de utroque mali genere discurrendo, de malo culpæ & malo pœnæ. *Judicium sibi manducat & bibit.*

1. Cor. 11.

Chrys. in hunc locū & S. Th. 3 p. q. 80. ar. 4. in lit.

XVI. Quod antecedentis culpæ malitiam attinet, quæ tunc animam fœdat: ajo, grande hoc sacrilegium, super-

superveniens veneno suo, eam pascere & ultra mensuram augere. Sufficiat memoriisse Judæ, qui licèt priùs esset fur (ut refert Evangelium) licèt nequam & murmurator, licèt alijs modis locum in corde suo dedisset Diabolo: nihilominus non adeò plenè & pacificè ab ipso Diabolo possessus fuit, quàm cùm immundo ore communicare ausus fuit. *Post buccellam introivit in eum Sathanas.* Tunc enim corpus & animam infelicissimi hujus hominis pleno & stabili jure possedit, ob scelus suum potestati tenebrarum derelictum. *Datus est panis Judæ*, inquit Sanctus Augustinus, *per quem mancipatus est Diabolo.* Neque vobis persuadeatis velim, judicium ab istis devoratum, qui cum Juda in scelere S. Eucharistiam percipiunt, post mortem eorum duntaxat incipere. Non, non, respondet Sanctus Bonaventura; quàm primum, in ipso instanti, quo illa vescuntur, incipit. *Judicium sibi manducant & bibunt.* Equidem scelerati isti, à quibus tantâ corpus Domini injuriâ afficitur, in pœnam gravissimæ suæ temeritatis validissimis gratiæ auxilijs privantur, quare de peccato in peccatum se præcipitantes, denique quotidie pejores fiunt. *Mutet vitam, qui vult accipere vitam*, repetit Sanctus Augustinus, *nam si non mutet vitam, ad judicium sumit vitam, & magis ex ipsâ corrumpitur*: Et infausto omine ex fonte vitæ mortem haurit: post medicinam sumptam tali in statu magis erit morbidus, quàm erat, antequam Medicum accederet. *Magis ex ipsâ corrumpitur.* Balsamum corpora etiamnum incorrupta servandi virtutem habet: at si cadaveri jam putrescenti adhibetur, idemmet adhuc magis ultimam ejus corruptionem accelerat. Idem evenit in casu nostro. Sanctissima Communio validissima est ad immortalitatem conferendam, quæ ideo à Doctoribus *pharmacum immortalitatis* appellatur: nihilominus indignè recepta ob tale sacrilegium ultimam peccatori infert stragem, omnésque vitæ reliquias pessumdat. *Magis ex ipsâ corrumpitur.* Extremam ecce monstri à me descripti pestem, adeò scilicet divinæ se opponere Bonitati, ut ubi hæc ex veneno præparas antidotum, illa etiam ipsa antidota in venenum convertat. *Hæc omnia Sanctis in bona: sic & impiis & Peccatoribus in mala convertentur.*

Joan. 13. 17.

in Psal. 108.

Serm. 3 demp.

Ecc. 39.33.

XVII. Verùm malum culpæ parvi faciunt peccatores, dum illud etiam consectantur. Videamus parumper, an saltem pœnæ, quas devorant, eos Joan. absterrere valeant. *Judicium sibi manducat & bibit.* Henricus Septimus Imperator in festo Assumptionis hostiâ venenatâ interfectus fuit. O quantò magis lethiferum virus in hac sacrâ particulâ, quam malè consulti isti accipiunt, abscondit Diabolus! eâ ratione summam per fraudem finem pridem intentum, & à Prophera his verbis prædictum assecutus: *Venite mittamus lignum in panem ejus, id est, in Eucharistiam* (ut hic explicat Glossa) *& eradamus eum de terrâ viventium.* Interea nihilominus miseri illi sapere nolunt, & quia venenum hoc illis tempus relinquit, nec statim fina-

lis

Joan. 6. 22.

Jer. 11. 19.

lis condemnationis mortem adsciscit, ideo absque timore plurimis annis mensam Dominicam accedunt, quasi nunquam illud temporis punctum sit adventurum, quo promeritas sint daturi pœnas. Væ talibus, inquit Dominus, per os Sanctæ Brigittæ, *Væ talibus, quod unquam nati fuerint; ipsi enim profundiùs cadunt in Infernum, quàm aliquis alius.* Quod licèt de Sacerdotibus indignè celebrantibus propriè Christus dixerit, quis credat non posse idem de Christianis indignè comunicantibus verificari? cùm enim quâdam proportione ejusdem sacrilegij Rei sint, cur non etiam eâdem mensurâ ijsdem involverentur pœnis? Ex rore putrefacto talis nascitur rubigo, ut non nobilioribus tantùm & delicatis plantis, sed vulgaribus etiam & crudis plurimum noceat. *Judicium sibi manducat & bibit.* Terreamini ergo, Charissimi, bono vestro (si fortè hîc aliquis vestrûm tam monstrosi sibi delicti conscius esset) & considerate, quòd si tribunalia hujus terræ vel solùm in criminibus læsæ Majestatis puniant affectum: *Punitur affectus, etiam non secuto effectu;* quàm rigorosum non futurum sit in tali scelere tribunal Divinum, quod non solùm affectu, sed opere ipso tantam propriæ supremi Regis personæ adfert læsionem? *Vis Domini corpori infertur.*, inquit S. Cyprianus. Nolite fidere, quòd nullo modò divinæ iræ effectus sentiatis; nondum enim vindicandi tempus advenit. Quare bene perpendatis velim, quòd sicut monstrum in utero conceptum vix ullum, maximos verò partûs tempore dolores affert: eodem modo præsenti tempore enormia hæc sacrilegia multis videntur tolerabilia, quia in pectore abscondita geruntur; at quàm horrendum erit, quando tempus aderit, ut in lucem prodeant coram illo tribunali formidabili, quod ea tantopere execratur; Tunc profectò peccatores isti experientur, quantos dolores similis partus adferant! Audite & stupete.

lib. 6. revel. c. 9.

l. quisquis C. adl Jul Maj. est Jul. Uar. sentent Lib. de Lapsis.

XVIII. Sub annum nongentesimum quadragesimum Magdeburgi in Saxoniâ Episcopus erat, qui licèt lupum pastoris habitu tegeret, non tamen ita scelera abscondere potuit, quin pravo exemplo esset ovibus; eò perversitatis jam devenerat. Udo illi nomen erat, & licèt adhuc puer à Beatissimâ Virgine, cujus opem implorârat, tantam ingenij præstantiam imperrârit, ut cùm condiscipulorum suorum antea esset postremus, omnes subinde alios antecelleret, nihilominus tam ingratum erga benefactricem suam se exhibuit, ut ingenio suo ad nihil aliud usus fuerit, quàm ad sanctissimum ejus filium offendendum. Interea cùm malitia ejus mensuram suam abunde jam adimplêsset, accidit, ut quidam sanctioris vitæ Canonicus, Fridericus appellatus, pernoctans in Ecclesiâ Cathedrali Sancti Mauritij, ardentissimis precibus Deum rogaret, ut tandem enormia ab hac Ecclesiâ scandala removeret. Cùm ecce repentè vehementioris venti afflatu omnia, quæ in templo erant, lumina extingui vidit. Nec multò pòst duos Juvenes venire, duo

Canis. l. 5. de M. V. c. 20.

Fulgos. l. 9. c. 10.

candelabra accensis cereis ferentes, & Christum cum Beatissimâ matre suâ, atque Apostolis, pluribúsque Sanctis, qui ordine bini & bini accedebant, subsequi, geminis tandem Christum & Parentem ejus, medium illud pulcherrimum agmen transeuntes, insidere thronis. A quibus cùm vocati essent Sancti, quorum corpora in templo illo quiescebant, visus est inter eos Sanctus Mauritius venire, qui longâ atque gravi oratione Udonem Episcopum accusavit, velut Ecclesiæ profanatorem! tetrúmque totius populi scandalum, hunc proinde Christus Judex ad dicendam causam evocari jussit. Nec mora; quamprimum duo Angeli avolantes Episcopum è lecto, in quo altum stertebat, sublatum, momento ad Thronum illum Majestatis plenum adducunt. Cogitate, quàm miser ille ad hoc spectaculum inhorruerit, & tantò magis, quando clarâ voce totius nefandæ vitæ suæ seriem legi audivit. Unde obmutescens ibi saxo rigidior & immobilior stabat. Jubet proin Christus, ut miser pœnâ, jam satis diu dilatâ, afficiatur; quo dicto statim Angelus ad amputandum illi caput ensi manum admover; sed à sociis duobus vicinis inhibitus admonetur, priùs sacram Hostiam ex scelerati hominis pectore tollendam, quam die præcedenti in missæ Sacrificio sumpserat, quæ ad majorem ejus perniciem etiamnum integra ibidem persistebat. Simul ergo Altare accedentes summâ cum reverentiâ Sacram pixidem auferunt, in quam ab uno Angelorum pugno graviter in renibus ictus, miser panem Angelorum evomuit; denique quasi reus solenni ritu gradu motus, securi percussus fuit. Atque hæc scena, pro infelicissimo illo nimis vera, dein videri desijt. Qua re vehementer territus Fridericus, cùm ad Altare accessisset, calicem in eo esse cum hostiâ inspexit, cujus pridianâ susceptione miserimus scelerum suorum mensuram impleverat, Episcopus verò, cùm diluxisset, suo in strato mortuus repertus est. Quid ad hæc dicitis Charissimi? Videte, quantum dolorem illud sacrilegij monstrum misero huic attulerit, quod in conceptione quotidie tam parum ipsi nauseæ pepererat! quis Christianorum huic in culpâ vellet esse socius; pœnam tamen à se evitandam speret? *Revelatur ira Dei de cælo super omnem impietatem & injustitiam hominum, qui veritatem Dei in injustitiâ detinent.* O quanta impietas, ô quanta injustitia, tam indignè Christum Jesum, veritatem & Sapientiam Patris tractare, & quasi captivum in Inferni barathro detinere! sed quid fiet tandem? ira Dei, quæ nunc est abscondita, suo tempore manifestabitur. *Revelatur ira Dei.* At ô quanto pœnarum pondere illos opprimet, quicunque tot & tantis Deum injurijs affecêre! Rom. 1. 18.

XIX. Ecce igitur summam sententiæ contra hosce proferendæ à Prophetâ expressam. *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.* Hæc verba, inquit S. Augustinus, non sunt imprecantis mala, sed ferentis sententiam. Ps. 68. 23.

Hugo. in ſ. 68 tiam. *Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum.* Quàm mirabilis iſte loquendi modus? Attamen aptiſſimus eſt ad enorme indignè communicantium ſcelus exprimendum. Quia tales non ſolùm labuntur, ut alijs peccantibus contingere ſolet, ſed labuntur, & labendo laqueo implicantur; rarò enim ſolent reſurgere, ſed in peccatis ſuis derelicti divinæ Juſtitiæ vindicandi reſervantur. Phyſici obſervant, ab animalibus perfectis communiter non gigni monſtra, gigni duntaxat ab imperfectis. Ita in re noſtrâ, non poteſt eſſe, niſi anima viliſſima, omni vituperio plena, Chriſtianóque nomine indigniſſima, quæ tam monſtroſum producit abortum. *Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum,* Progrediamur ulteriùs: *Et in retributiones.* Hic Propheta advertit pœnam delicto tam horrendo reſpondentem, quæ duplex eſt, una in hoc Mundo, altera in futuro.

Ariſtot. probl. ſec. 6.

Rom. 1. 18.

XX. In hoc Mundo oportet, ut vitam agant inquietiſſimam: anguſtiantur enim à cibo illo debili ſtomacho ſuſcepto, ut quaqua verſum illorum agitetur conſcientia. Quis neſcit impio non eſſe pacem? *Non eſt pax impijs, dicit Dominus.* Sed profectò multò minùs hi miſeri gaudere poſſunt, quaſi, qui plusquam alij apertum ante oculos ſuos Infernum coguntur intueri. Clariſſimum prædeſtinationis ſignum (omnium ſententiâ) eſt, poſſe ex malis elicere honum, etiam ipſa peccata in majorem animæ utilitatem convertendo, quemadmodum apes amarum in dulce transmutant. *Scimus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ijs, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti.* A contrario igitur, clariſſimum Reprobationis ſignum eſt. ex bono elicere malum, cum araneis dulce convertendo in amarum. Sed ita faciunt conſcelerati iſti. Sugunt non ſolùm malum ex bono, ſed ex ſumo bono, ab omnis boni largitore, à Salvatore illo, quem in ſacrâ Communione domum ſuam introducunt. Iedóque ſi alijs Reprobis propheticâ imprecatione dici poteſt, *oratio ejus fiat in peccatum,* cuivis horum etiam occini poteſt: *Salvator ejus &c.* Cùm iſthoc autem tam horrendo reprobationis ſigno, quale eſt hoc, exiſtimabitis illos unquam aliquâ pace gaudere poſſe? Non eſt poſſibile. Judas pactâ jam in ruinam Magiſtri ſui proditione, auſus eſt adhuc manum in lancem extendere, imò adhuc quærere, quaſi jocando, aut ſpernendo, an ipſe proditor eſſet, de quo in affligtiſſimo illo cœtu agebatur? *Reſpondens autem Judas, qui tradidit eum,* dixit, *nunquid ego ſum Rabbi?* At poſtquam in peccato auſus eſt communicare, quieſcere porro non potuit. Coactus eſt inſtar fulguris ex omnium oculis ſe proripere. Tanta fuit perturbatio, quam in ſeipſo, cùm ſe jam perditum videret, expertus eſt. *Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, continuò exivit.* Idipſum evenire neceſſe eſt illis, qui Judam imitantes ſolo hoc fine communicant, ut peccata ſua abſcondant, non autem emendent. Neceſſe eſt ob

Rom. 8. 28.

Pſ. 108 6.

Matt. 26. 25.

Joann. 13. 30.

certitudinem damnationis suæ jam jam imminentis, quietos vivere non posse. *Si enim corripitur*, inquit S. Augustinus, *qui non dijudicat, id est, non discernit, corpus Domini à cæteris cibis*, ut faciunt, qui exiguâ cum præparatione communicant, *quomodo non damnabitur, qui ad ejus mensam, fingens se amicum, accedit inimicus?* Ut faciunt, qui noxæ gravis sibi conscij ad hanc mensam accedunt.

XXI. In altero Mundo verò, quæ pœna poterit esse condigna ad sceleratorum istorum temeritatem puniendam? Apud Tribunalia hujus Mundi plerumque delicta cum reis morientibus moriuntur. Si verò sint læsæ Majestatis crimina, alius omnino pœnæ modus & ordo servatur. Tunc enim Justitia humana Jurisdictionem suam ultra limites à morte & tumbâ fixos conatur extendere, & vel ipsos defunctos ad supplicium vocat, aperit sepulchra, ossa comburit, & perduellium cineres, ventorum turbinibus dissipandos relinquit, ut omnis tam enormium reorum memoria extinguatur. Judicate jam, quid justitia divina sit factura, quomodo post mortem hujusmodi violatorum corpora sit tractatura. Anima quædam sancta non ita pridem assistens Sacro, à Sacerdote in peccato mortali facto, vidit tam dira contra Jesum exerceri, ut credi vix possent, ita ut tanquam innocentem Agnellum, summâ cum Angelorum ibidem præsentium mœstitiâ, quòd eum juvare non possent, ingenti verò Diabolorum tripudio, ad lanienam raptari viderit: proin inflammata Zelo, Deum alloquens exclamavit: quomodo est possibile, quomodo est possibile, mi Deus, ut tantas injurias absque ullo vindictæ, aut indignationis signo perferas? Cui Deus respondit: filia mea, non miseris, peccatum illius, qui indignè me recipit, est tantæ enormitatis, ut ordinariè in hac vitâ non puniam; quia supplicium in hac vitâ illi condignum infligi non potest; futuræ castigandum servo.

l. post. divi. Marci. C. ad leg. Jul. Majest.

In l. Clar. l. 5. sent. ent.

XXII. *Fiat ergo fiat mensa eorum in laqueum, & in retributionem, & in scandalum.* Scandalum in eo est, quòd tam superbo & temerario in personam Christi ausu omnes cæli Incolæ contristentur: mœrent enim Angeli, videntes panem illum, qui ipsorum proprius est, canibus obici, cujus singulari omnino favore particeps factus est homo. *Panem Angelorum manducavit homo* Constitutur Sanctissima Virgo, cui in hunc ipsum Panem vitæ particulare jus competit, unde jure merito panem suum appellat: *Venite, comedite Panem meum.* Quia sicut Christus Redempturus hominem, id præcipuè spectavit, ut præ omnibus aliis Matrem suam redimeret, & ejus bono omnes sudores suos, merita & mortem suam applicaret; ita etiam dicere possumus instituendo Eucharistiam maximè id habuisse propositum, ut munere aliquo Matrem donaret, quæ sola præ quàm cuncti alij, illud sciret pro merito æstimare. *Venite comedite panem meum.* Et tamen ipsa panem hunc enormi sceleratorum

Matth. 22. 37.

Prov. 9. 5.

Sanct. Bern. de Aqu. &c.

rum istorum culpâ in venenum mutatum intueri cogitur. Contristatur Spiritus Sanctus, qui corpus hoc Deificum tam stupendo miraculo in utero Virginis à se efformatum, nunc toties in lupanaria portari conspicit. Contristatur Pater æternus, qui cum Filium suum eo fine manere voluerit in Mundo, ut eundem probè à se cognitum, Christiani venerarentur, *verebuntur filium meum*; videt injurias contra illum atrociores à Christianis ipsismet repeti, quàm quas moriturus à Judæis sustinuit. *Rursus crucifigentes Filium Dei.* Præ omnibus verò contristatur Filius Dei ipsemet, cujus persona, quæ immediatè sanctissimam illam sustentat humanitatem, se specialiter omnibus hisce injurijs, nullâ ratione sui habitâ, illatis, onerari patitur. At quid tandem fiet? Eriget nimirum ille paulò pòst suum Tribunal, omnibúsque hujus Sacrilegij reis ad illud evocatis, vultu irato exprobrabit: *quomodo huc intrâsti, non habens vestem nuptialem*? Quomodo ausus es, ô scelerate, adeò indignè mensam meam accedere? Sordida illa vitæ tuæ nefariæ vestimenta etiam in Ecclesiam intrandi animum tibi auferre debuerant; tu verò hac non contentus temeritate, ut filius, mensæ meæ accumbere non erubuisti, cùm esses filius perduellis. Vel oculos in me conjicere, nullâ suffusum verecundiâ, audax facinus videri poterat malè sibi conscio. Quomodo ergo tantâ majore impudentiâ in cor tuum me recipere non dubitâsti, eodem cum Diabolo, quem mihi ipsi præposuisti, cubili reponendum; *Quomodo huc intrâsti*? Atque his auditis, nullâ morâ, nec hiscere, nec respondere quidquam ausi, ob flagitij, cujus Rei peracti sunt, enormitatem ligatis manibus & pedibus, hoc est, quin possint imposterum quidquam boni operari, aut desiderare, Sacrilegi isti ad æternas tenebras condemnabuntur.

Matth. 22. 37.

Matth. 21. 12.

XXIII. *Evigila peccator*, opportunè hic admonet Sanctus Pacianus, *time in visceribus tuis præsens judiciũ.* Evigila peccator è tam periculoso lethargo, & si huc usque sententiam Judicis, quam diu differendam putabas, non timuisti, saltem jam expavesce, cogitáque, eam te in vita & visceribus gerere, quam iniquè Pane cælesti vescendo jam dudum devorasti. *Time in visceribus tuis præsens judicium.* Atque ita timor hic tam salutaris efficiet, ut quamprimùm venenum illud evomas, quod jamjam cor tuum corripit, ad certam necem inferendam, si vel tantillam in malo curando moram traxeris.

De Pœnit. Bibl. PP.

DIS-

DISCURSUS XI.

De Beneficio Sanctæ Confessionis.

I. QUamvis Servator noster Christus JEsus universim pro beneficiis, in Judæorum Gentem collatis ingratissimam illam sit expertus, nihilominus non reperio unquam illum de ingrato aliquo tantum doluisse, quantum de decem illis leprosis, qui mundati non rediverunt, ut gratias agerent. *Nonne decem mundati sunt, & novem ubi sunt? Non est inventus, qui rediret & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Putarisne exprobrationem istam carere mysterio? haud sanè. Mysterium est, quod sicut lepra erat figura peccati, sic sanitas leproso reddita erat figura Confessionis, cujus virtute anima nostra mundatur; si modò dolenter peccata suaSacerdoti aperiat: quod tunc Servator significare voluit, quando leprosis remedij loco præcepit, non ut tantùm accederent Sacerdotes, *ite ad Sacerdotes*, sed quod ampliùs est, ut Sacerdotibus se ostenderent. *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Cùm ergo ille vehementer etiam atque etiam desideraret, ut inæstimabile Confessionis adeò salutaris Beneficium intimè agnosceremus, eidémque debitas ageremus gratias, ideo tantopere à novem istis viris recens mundatis grati animi significationem efflagitavit; támque indignè rusticam illorum oblivionem tulit. Nollem equidem potiori jure modò etiam contra nos Christum querendi habere ansam, metuo tamen. Quis enim est, qui, quantum par est, hoc salutis æstimet balneum, ab ipso Salvatore, suo ipsiusmet Sanguine præparatum, quotiescunque à Sacerdote absolvitur? Quamobrem necesse erit, ut pluribus diebus diligenter admodum de hâc materiâ ego disseram, vos verò, ut attentas mihi aures præbeatis. Luc. 17. 17.

II. Non credo, in ullo alio à Deo nobis præstito Beneficio adeò divinas elucere prærogativas, quàm in Confessione Sacramentali. Quia verò nimis longum foret, de omnibus sermocinari, singillatim de solis duabus disseram, Omnipotentiâ scilicet, & Bonitate. Non ita pridem Princeps quidam Italus in aciem proditurus, argutum hoc dictum expansis vexillis inscribi curaverat: *Nec manus deest, nec animus.* Unde, si bonâ ejus veniâ licet, ad scopum nostrum similem ejus cogitationi efformare effigiem, desidero, ut Pœnitentia, simili hodie vexillo expanso, sinat me gerere interpretem ejus Lemmatis; vobisque palàm facere, quomodo in beneficio Pœnitentiæ singulari ratione Manus Dei concutrat, id est Omnipotentia; & Animus, seu Cor, ejusdem inquam Dei Bonitas.

III.

I.

III. Primò quidem operam suam confert Omnipotentia: quandoquidem illa magis, quàm unquã hìc peccatum quærit destruere. Considerate, quomodo fermè res quævis faciliùs corrumpatur, quàm producatur. Atque ut hinc longè non abeamus, Templum hoc, in quo sumus, intueamini; quot putatis dies ad tantam molem educendam fuisse necessarios? Prô qui sumptus, quot contractus qui labores? Nihilominus exiguus modò terræ motus sufficeret ad id totum in lapidum congeriem reducendum. Aliter se res habet cum peccato, Summâ semper cum facilitate id committitur: unus enim aspectus, unicum verbulum, unica cogitatio sufficit ad illud complendum; quando verò commissum est, ah quàm ex naturâ suâ difficile est illud reducere ad pristinum non esse! Tam difficile est, ut ex omnibus creaturis possibilibus nulla vim habeat illud abolendi. Si te integer mons obrueret, verum est, eas tibi non suppetere vires, ut solus eum à te excutias, téque ab incumbente mole liberes. Quòd si verò omnes mortales conspirarent ad opem tibi ferendam, facilè per illum viam tibi aperirent; multòque magis ex Angelorum numero aliquis licèt solus, id præstare posset, vix ullo conatu adhibito. Sed non sic se habet peccatum. Posito, quòd omnes simul Patriarchæ, omnes Prophetæ, omnes Apostoli, omnes Martyres; omnes Confessores, omnes Virgines, omnes Angeli, Archangeli, Throni, Dominationes, Principatus, Potestates, Virtutes, Cherubini, Seraphini, verbo, tota Militans Ecclesia & Triumphans, quanta quanta est, simul omnes vires suas conjungerent; omnis, inquam, hic conatus, & quidquid præterea roboris & virtutis creatæ excogitare potestis, minùs sufficiens esset ad unicum peccatum destruendum, quàm formicæ alicujus impulsus ad Alpes commovendas. Nullum supereſt remedium. Qui in peccatum lapsus est, æternum sub illo hæreret, si manum suam non applicaret Deus; ad pondus illud immensum ab eo removendum. Hinc Davidi per Prophetam Nathan dictum fuit. *Transtulit, Dominus peccatum tuum à te*; ut pœnitens hic Rex agnosceret, vim ab Omnipotentiâ adhibitam, auferendo immobilem ab humeris ejus contractæ noxæ molem, nullâ, quàm virtute divinâ dimovendam. Ad ejiciendos Cælo prævaricatores Angelos, canebat Beatissima Virgo, usum esse Deum brachio suo: *Fecit potentiam in brachio suo*. Ibi verò, si quod res est, advertere volumus, usus est Deus brachio suo Metaphorico, id est, Sancto Michaële Archangelo, primo suo ministro, qui cum Angelis, quorum adhuc fides integra, sub sua signa collectis, robore & numero rebellium exercitu superioribus, Luciferum cum omnibus suis sequacibus debellavit, *Dispersit superbos mente cordis sui*. Aliud est, quando de impugnando agitur peccato, sicut peccatum ipsum, non verò solus ille, qui peccavit, dispe-

Luc. 2, 15. A

reat. Tum enim Metaphoricum Dei brachium non sufficit: Naturali opus est, ad quod olim allusit Isaias, quando
Is. 51, 9. dixit, *Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini.* Hic enim omnium possibilium creaturarũ conatus ad studia simul conjuncta actum agerent: ipsa Omnipotentia Deo propria requiritur. *Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me.*
Is. 43. 25.

IV. Pauci interim sunt, qui seriò cum Davide magnam illam, quam Deus in peccato per Pœnitentiam delendo exercet, potentiam perpendant: *Introibo in potentias Domini* Plurimi tantùm obiter rem istam considerant: & qui tam facili negotio à Deo, & Sacerdotis quidem operâ, qui tandem & ipse homo est, deletur, parvi æstimatur. Sed quantum hæc æstimatio à vero aberrat? Quod enim facilitatem attinet, hæc potiùs evidenter non exiguam, à Deo contra peccatum in Confessione exercitam virtutem demonstrat, sed summam omnino. Quantò velociùs pondus aliquod amovendum est, tantò validior debet esse machina, à qua dimovetur. Cùm verò peccatum sit pondus immensum; *onus grave*, fateri
Ps. 37. 5. oportet, infinitam esse brachij istius virtutem, quod in instanti illud amovet. Mundus magni facit Alexandrum; quia is decem annorum spacio plurimas excidit urbes; plurima solo æquavit munimenta, vastavit Provincias, potentissimos internecione delevit exercitus, complures sibi subjecit Nationes. *Accepit spolia multitu-*
1. Mach. 1. 3. *dinis genitum.* Quanto tamen potiori jure, titulus Magni, illi conveniret, si omnia hæc solo labiorum motu efficere potuisset? Id verò, & infinities amplius, Deus operatur in Confessione. Solo paucarum vocum sono à Sacerdote prolatarum rem facit majorem, quàm si alium Mundum, isto multò grandiorem, & venustiorem conderet. Ratio est, quia justificando peccatorem non solùm Mundum aliquem, multò sublimioribus & splendidioribus perfectionidus præditum efficit, quæ cuivis unà cum gratiâ conferuntur, sed formas, ex magis tetrâ & tenebricosâ abbysso, quale est terribilissimum culpæ nihilum, eundem extrahendo.

V. Nec quia tam magnam hominibus communicavit potestatem, illa desinit esse divinissima; quia à Christo descendit, quam immediatè à Patre accepit. *Pater omne judicium de-* Joan. 5. 22. *dit Filio.* Et immediatè etiam communicat Sacerdotibus, dicendo illis, *quidquid solveritis super terram, solutum etiam erit in cælis.* Quare licèt homo sit, qui absolvit à peccatis, illâque absolutione plusquam infernalia destruit monstra; nihilominus quia tanquam Dei locum tenens absolvit, ideo potestas ejus omnino divina æstimari debet. Verum est, aquas thermarum variis mederi morbis; at quia hanc virtutem hauriunt à subterraneis metallorum venis, quas permeant, ideo hæc earum virtus & efficacia tanti fit, quanti ipsa virtus metallorum propria, à qua derivatur. O quanta ergo res est Confessio! Si Deus vobis oculos aperiret ad stupendam

dam hanc efficaciam intelligendam, dum crenitis Sacerdotem elata supra vos manu verba hæc auctoritatis plenissima pronunciantem, *Ego te absolvo*, stupore attoniti interram caderetis, nec ampliùs in cordibus vestris remaneret spiritus, quo aliquid aliud in terris mirari possetis. Nostra verò in peccati malitiâ pernoscendâ hebetudo impedit, quò minùs magni hujus Sacramenti potentiam, ut decet, admiremur, quod tantâ cum facilitate venenum alioquin immedicabile tollit & disperdit.

VI. Interim dum noxas enumeraturi accedis Sacerdotem, & initio, ut laudabilis mos obtinuit, dicitis, *Confiteor DEO Omnipotenti*, meminerits Matrem Ecclesiam, hæc ori vestro verba ingerere, ut intelligatis; divinæ opus esse Omnipotentiæ, culpis vestris vos exonerare; ideóque quantò gratiores pro hac gratiâ esse debetis, tantò quoque cautiores esse oportet, ne in futurum redeuntes ad vomitum tali favore indignos vos reddatis. Et quòd hoc ita sit, rem audite judicio vestro fortè incredibilem, sed certissimam. Omnipotentia divina peccatori ignoscendo, eúmque justificando majorem exerit potentiam, quàm eùm omnes Diabolos, omnésque quotquot demum sunt, damnatorum animas in gehennam præcipitavit, quemadmodum absque ullâ comparatione multò majus foret prodigium, solum aliquod flumen versùs scaturiginem suam retroagere, quàm omnibus Mundi fluvijs in mare se effundendi cursum relinquere. Unde si supra Inferorum portas sapienter hæc incideretur epigraphe, quam olim Pharao nolens volens protulit: *Digitus DEI hic est*; seu: *Hic ad rebellem castigandum populum dextræ suæ digito DEUS utitur*: è diverso in sacrorum Tribunalium apice hic Davidis versus rectissimè exararetur: *Dextera Domini fecit virtutem*; Non enim magna est illa potentiâ, quam DEUS contra peccatores demonstrat, quando in perditionem illos sinit præcipitari (est enim hæc à naturâ ipsâ peccato decreta) at verò immensa & infinita est illa, quam exhibet, quando eorum aliquem ab exitio revocat, & pro eo, quòd illum in nihilum redigat (quemadmodum omni momento mereretur) peccatum potiùs ab eo admissum penitus abolet & extinguit. Certum est, Ecclesiam verbis hisce disertissimis laudare DEUM. *Deus, qui Omnipotentiam tuam parcendo maximè & miserando manifestas*, non puniendo, sed parcendo, non mactando, sed miserendo, quia major quoad nos divini brachij exeritur vis, ubi illud majus in operando obstaculum superat.

II.

VII. Quòd si in beneficio Pœnitentiæ adest DEI manus, non minùs etiam ibi cor DEI apparet: æqualis enim est Potentiæ immensa illa Bonitas, quæ hîc manifestatur. Magnus fuit certè amor ille, quo in hominem DEUM ferebatur, quando à Principio Mundi post infaustum culpæ naufragium hanc illi pœnitentiæ tabulam

porrexit, quâ ad littus appellere posset, damnúmque resarcire. Major nihilominus fuit absque comparatione illa Bonitas, quâ hanc ipsam tabulam, tanquam grandiorem aliquam navem, ipsi variâ placuit, ut sic loquar, instruere suppellectili, simplicem pœnitentiæ virtutẽ ad Sacramenti dignitatem evehendo, cujus virtute ipsemet Christus speciali modo indies nobis fit Sapientia, Justitia, Sanctificatio & Redemptio, juxta illud
1. Cor. 30. Apostoli: *Christus factus est nobis Sapientia à Deo, & Justitia, & Sanctificatio, & Redemptio.* Fit nobis Sapientia, dum culpas nostras scrutamur; mali enim commissi gravitatem nos docet agnoscere. Fit Justitia, dum nosmet accusamus; infundit enim dolorem, & propositum ad Sanctificationẽ sufficientia. Fit nobis Sanctificatio, dum liberi pronunciamur? cùm gratiam tum restituat sanctificantem. Fit Redemptio; dum præscripto à Sacerdote pœnali opere satisfacimus: quia de suo supplet, quidquid præter id, quod agimus, ad satisfaciendum ceteroquin requireretur. Profectò si ad tolerandum vel tantillo temporis spatio peccatorem immensa DEI requiritur Misericordia, quâ tandem Misericordiâ opus erit ad veniam illi dandam? In Magnatibus non est rarior virtus, quàm tolerantia, præcipuè verò injuriarum. Quod pauper aliquis homo eas ferat, mirandum non est; quis enim nescit, aquas omnes descendere in valles; nec ideo valles conqueri? Sed quòd Princeps aliquis easdem patienter toleret, qui celsissimi instar montis communem excedit hominum conditionem, prodigio est simillimum. Quapropter illa Philippi Secundi Regis Hispaniarum patientia magni fuit æstimata, quando, prolixis ad Pontificem Maximum propriâ manu scriptis litteris, cùm Ephebum jussisset injicere pulverem arenarium, ille verò incuriâ atramentum affudisset, nihil aliud reposuit, quàm: *alia ergo exaranda est Epistola.* Error tamen hic non studiosâ nequitiâ, sed à dormituriente, & in seram noctem vigili adolescente admissus est. Cæterùm quis est ille Regum, qui à subditorum aliquo injuriam studio & datâ operâ sibi illatam, æquo ferat animo? Leges infamem pronunciant, quicunque pro læsæ Majestatis reo intercedere præsumit: imò non ita pridem in Gallijs præcipuæ nobilitatis Vir viginti annorum carcerem, & quidem arctissimum perferre debuit, solùm quia in quorundam nobilium coronâ non satis advertens, quid diceret, hæc verba protulit: Hac nocte somniavi à me Regem interfici. Tanti etiam magni Principes injurias sibi illatas faciunt, ut etiam de ijsdem somniare crimini ducant; indignum etiam sit & infame, intercedendo illas remissione & gratiâ dignas judicare. Qualis ergo erit illa ac quanta Bonitas, quâ Majestas infinita non solùm Proditores suos in terris tolerare dignatur, sed etiam denuo in gratiam recipit, constanti & ex animo datâ per Confessionem veniâ, omnia eorum peccata quasi lapidem ponderosissimum in maris abyssum projciendo, unde

Mich. 7. 19.

Mich. 7. 19. unde nunquam existere queant. *Projiciet in profundum maris omnia peccata vestra.*

VIII. An fortè ob talem veniam ingentem aliquam satisfactionem & dolorem exigit ? certè & satisfactionem, & dolorem requirit ; non enim justum esset, si hæc non desideraret ; utrumque tamen mensurâ valde moderatâ. Ad satisfactionem quod spectat, tam leves sunt pœnitentiæ à Confessarijs, plusquam deberent nonnunquam debilitati pœnitentium compatientibus, ante absolutionem injungi solitæ, ut vix pœnitentiæ nomen mereantur. Quod ad dolorem, olim ex necessitate perfectus contritionis dolor requirebatur, nunc verò in Lege novâ etiam dolore imperfecto, qui Attritio vocatur, Deus contentus est ; ita ut etiam prodigos in amicitiam suam recipiat filios, qui non ex amore, sed utilitatis propriæ studio ad ipsum revertuntur. Rustico cuidam in pratis dormienti vipera per os in ipsum stomachum penetraverat : ad quod evigilans miser ex convulsionibus ; quas patiebatur, advertit, quàm noxium hospitem intra viscera sua recepisset. Sed qua tandem arte illam ejiceret, quæ in rabiem acta unico solum morsu mortem in sinum evomere posset ? industriâ experti cujusdam Medici factum est, ut miser hic è pedibus suspenderetur, catino lacte pleno prope ejus os appositio. Statimque desideratus secutus est effectus. Siquidem Vipera odore lactis attracta, sponte faucibus egrediens in appositum ibi vasculum insilijt. O suavem Industriam, quæ medicinâ adeò delectabili malo aliàs non medicabili remedium attulit ! At talis Medicus suam non præsumat cum amabilissimâ Dei inventione in comparationem adducere, quâ absque damno maledictam peccati mortalis viperam non casu, sed datâ operâ, non per os, sed ipsam mentem immissam, non ima stomachi, sed cor ipsum penetrantem, ab animâ citra omnem noxam expellit. DEUS enim arte summæ charitatis plenissimâ peccatum extrahit, quemadmodum obstetrix aliqua commiserans horrendum Draconem, in sinu conceptum, ex parturientis feminæ visceribus eriperet. Ita ipsemet DEUS per os Jobi loquitur. *Obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus.* Totum verò hoc præstat ope balnei, quod verè lacteum dici potest, cùm tam facile sit, támque dulce, támque spirituali plenum consolatione, ut præ illo omne lac desipiat. Job 25. 11.

IX. Omnino bilem mihi movent illi Christiani, qui Confessionem onus esse gravissimum conqueruntur. Quàm grave est, inquiunt, homini abdita proprij cordis manifestare, ita ut nequidem secretissimas cogitationes celare liceat ! Et hoc durum vobis videtur, in malo adeò desperato, quale est cujusvis peccatoris, tam promptum reperire remedium ? Non crediderim, Mulierem, quæ dum filium gignere deberet, serpentem generavit, contra obstetricem suam, quasi minùs humanam, lamentaturam, quòd parvâ quâdam cum violentâ, ex utero,

in quo cum evidenti mortis matris adeò infelicis periculo latuerat, venenatam bestiam evulserit, An cogitando assequimini, quid agatur, quando de remittendo peccato sermo est? Revocate in memoriam, quæ priùs dicta sunt, pudebítque vos in illorum adhuc esse numero, qui, ut Propheta loquitur, laborem quærunt in Præcepto, & non inveniunt. Cogitate, quanto labore Christo constiterit Sacramenti hujus institutio: quod nobis, ut dixi, est balneum lactis, hoc totum ipsi fuit balneum Sanguinis. An ignoratis, quanto Christus pretio tria sola hæc verba comparârit, quæ in fine Confessionis vestræ pronuntiat Sacerdos, *Ego te absolvo*? injurijs, alapis, sputis, verberibus, calcibus constiterunt innumeris: spinis constitêre septuaginta, quæ intima ejus tempora penetrâtunt, sexies mille, & quod excedit verberibus, quæ absque miseratione totum corpus dilacerarunt; tribus constiterunt clavis, à quibus trihorio in cruce suspensus incredibili dolorum, irrisionum & injuriarum abysso mersus vivere desiit. Hoc est illud trium verborum pretium: Et vos tam parvi facitis Pœnitentiam, tantúmque putatis onus tam preciosis, quàm ipsius DEI vita est, vos aquis immergere? Nimium non esset pro absolutione obtinendâ, si coram numerosissimo cœtu altâ voce & apertâ facie gravissima quæque vestra delicta revelare deberetis: cogitate, obsero, an nimium sit peccata sua in secreto confidere Sacerdoti, cui sæpe confitens sit ignotus? aut licèt noscant invicem, qui non possit non compati, suorummet sibi lapsuum conscius? Aut si non compatitur, saltem summo cum rigore obstrictus est ad arcani fidem servandam, etsi ex eo silentio totius humani generis excidium consequeretur.

X. An nescitis, quomodo reos suos tractent nostra tribunalia? agatur aliquis perpetrati homicidij reus: hunc è vestigio Judex, licèt indicijs non firmissimis fultus, per apparitores, etiam in loco publico, prehendi jubet, vinctúmque strictissimè, claro die, per publica compita, inspectante omni populo in tetrum carcerem conjici. Quid inquam, carcerem? in sepulchrum potiùs dixisse debebam, adeò tenebrosus est, profundus, fœtore & horrore plenus; ibi miser solus, sine consilio & solatio, per multos sæpe menses relinquitur, ut interim certius aliquid de ejus delicto resciatur. Tandem squalore mediâ jam sui parte putrefactus; infami antro extrahitur, examinique sistitur, nonnunquam multa cum fraude instituto, ut, quemadmodum bombyx ore proprio suos sibi funes texit, morti seipsum involvat. Quod si, de quo accusatur, delictum protervè negat, ab interrogationibus ad tormenta proceditur. Ibi injectis in brachia vinculis, sublimi oportet pendere è ligno, tanto dolore, ut Rei plurimi, potiùs summâ cum ignominiâ, malint è trucâ esse penduli, quàm vitam tot pœnis & doloribus redimere. Hoc in statu, miserationis loco, miser ille impetitur objurgationibus; alius nescio quæ illi exprobrat, alius

alius terret, alius, nisi veritatem fateatur, ut ipso in equuleo vitam finiat, se permissurum minatur. Jam verò, si veritatem manifestat, à Catastâ quidem ille liberabitur, non tamen aliud ei supereſt solatium, quàm retrudi in carcerē, prioribus denuo vinciri compedibus, intráque paucos dies pro confessionis suæ præmio patibulum exspectare. En quàm severè justitia humana animadvertat in reos. Comparate nunc hunc cum illo, quo Divinæ Justitiæ satisfit, agendi modo, & questus, si tantum animi suppetit, repetite; Confessionem Sacramentalem, onus esse intollerabile, Dolerétne fortè latro ille, qui cùm à Judice publicè posset plebis exponi ignominiæ, compingi in carcerem, trahi ad tribunalia, torqueri, & ad mortem subeundam condemnari, dolerétne, inquam, si in secreto. Viro alioquin honesto scelus suum patefacere, & ab ejusdem ore diem Sabbati salutari jejunio transigere juberetur? Quomodo igitur conqueri possunt Christiani, cùm illis plus pro pœnitentiâ non imponatur, postquam tamen honorem Deo auferre, contra Majestatem ejus conjurare, & cum Dæmonibus, Diadema illius è capite tollere conati sunt? Sedulò quæso. veritatem hanc perpendite, videbitísque tandem Confessionem levius esse onus, quàm aquilæ suæ sint pennæ.

XI. Accedit, hoc qualecunque onus divino consilio, summóque amore ad majorem utilitatem nostram à Christo electum esse, ut non tantùm à malo liberemur præterito, sed etiam à futuro præservemur. Si natura in floribus, & fructibus suavissimis morbis nostris parâsset remedia, quis intemperans ampliùs timeret morbo tentari? quia verò omnia pharmaca stomacho ingrata sunt, & nauseam movent, hæc ipsa prævisa molestia, in sanitate, nimio cibo potúve lædenda, cautos nos reddit, & circumspectos. *Ita hoc quoque, quod odimus hominum causâ excogitatum est.* Ita & in re nostrâ argumentari licet. Sicut natura ipsorum pharmacorū nostro bono horrorem nobis indidit, eodem modo nobiscum egit Gratia, Confessioni aliquam aspergendo amaritiem, ut illa ipsa innatas refrenet ad relabendum propensiones. Et re ipsâ, testantibus ipsismet Hæreticis, in quibus urbibus Confessionem aboleverant, tanta est secutа morum perversitas, ut Norimbergæ, teste Soto, solemni legatione Carolum Quintum Imperatorem rogârit; dignaretur auctoritate suâ ejus usum denuo inducere; pirati scilicet ab homine accipere jugum, quod à Deo impositum, ut intolerabile, antea recusârant. Ecce igitur quam ob causam voluerit Christus tantillum hoc pudoris miscere Sacramento Pœnitentiæ, quod vos cruciat. Ostensum proinde est Jeum potiùs humanissimè & benignissimè cum animabus nostris egisse. Sicut Chirurgus ille nunquam luculentiùs miserationem suam patefacit, quàm cùm plagæ virulentæ cruorem non confestim sistit, sed quantum potest, ambabus manibus exprimit, gaudétque illum copiosè promanare, non nescius, ubi sanguis stillare desierit con-

Plin. l. 42. c. 6.

in 4. Sent. d. 18. q. 1. ar. 1.

contagiosum etiam honorem è vulnere facilè exprimendum. Quare si me auditis impositorum onus Confessionis vocibus, tam alieno sensu intellectis, ne quæso exaggerate; sed potiùs immensam Dei bonitatem admiramini, debitásque ob eandem gratias agite.

XII. Maximè, cùm omni ex parte Bonitatis tantæ fidem nullum circumspicere possitis; Quia si pauperculus aliquis injurijs affectus omne viro Nobili pacis, cum adversario ineundæ arbitrium ægrè permittit; quis unquam credidisset, Deum infinitum & immensum ad restaurandam nobiscum, vilissimis terræ vermibus, pacem, omne jus suum, & offensæ compensationem arbitrio & voluntati hominis alicujus permissurum? Quin saltem ad certum peccatorum numerum, quo completo solvi porrò à noxis homo non posset; aut ad quandam peccatorum speciem, absolvendo jus restrinxit? Ecquid non, ut semel duntaxat in vitâ, aut unico Mundi loco, Romæ e.g. in Primaria Religionis sede, aut ab uno solo homine, Vicario, verbi causâ, Christi Romano Pontifice, constituit? Non hos patitur Christi amor limites in omni loco, omni tempore, omnibus peccatoribus, ab omnibus Sacerdotibus approbatis, injurias soli Deo reservatas, remitti voluit. (*Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?*) Misericordiâ tam stupendâ, ne dicam prodigâ, ut sancta Ecclesia, Redemptoris nostri Sponsa, tam amplæ Sacerdotum auctoritati aliquos ponendos limites judicârit, usum ejusdem quibusdam, in certis casibus relinquendo, aliis eandem restringendo; ne facilitas illa, quemadmodum non rarò evenire solet, sit occasio peccandi. Quæ igitur, si hæc non vincit, vincet justitiam Misericordia, tantopere in SS. Litteris commendata?

Luc. 5. 22.

XIII. Audite. Hoc, in quo degimus, sæculo Salmanticæ in Hispaniâ fuit mercator, opibus quondam nullo suæ conditionis infertor. Perversâ tamen ludendi assuetudine tandem ad inopias redactus, spem omnem abjecit. Quare sepositio omni Dei timore, imò plusquam diabolico contra ipsummet Deum odio concepto, statuit quanta unquam posset, ad irritandum Deum, peccata admittere; omnes, quæcunque in mentem venirent, evomere blasphemias, omnibus possibilibus eum injurijs ludibrio habere, ut hac ratione quoquo modo vindicaret illatam sibi, ut putabat, injuriam in infaustis ludi provocationibus. Et quia ne sic quidem bellulnus hujus desperati hominis furor sedabatur. Summam Doctoris Navarri comparavit, ut ejus libri lectione omnes casus illos addisceret, quibus homo Deum graviùs offendere opere, aut saltem desiderijs unquam potest. Denique majores quotidie in avernali hac temeritate progressus faciendo, eò impietatis & malitiæ, devenit, ut sua unius peccata numero & enormitate cæterorum omnium mortalium peccata vincere percuperet; útque magis Deo insultaret, horrendis illum ad se castigandum modis lacessebat, quasi ad vindicandum se impotentem deridebat, spernebátque, quòd nondum ultrices

ejus

ejus manus ad eam diem expectus esset. In hoc tam miserabili statu miser ille nunquam animum Confessione expiavit; cùm in mentem illi venit, se numerum & enormitatem peccatorum suorum augere posse, si sacrilegè confiteretur; tali enim Sacrilegio majori cum protervià se Sanguinem Christi calcaturum: quare non diu moratus, Confessarium adit, eo quidem animo, ut idem imponeret mentiendo, & in ipso S. Spiritui fucum faceret. Quia verò cor ejus instar maris turbulenti agitabatur, tam dextrè dissimulare non potuit, ut non insolitam animi turbationem solers Confessarius adverteret? quare suspicatus, pudore forsan pœnitentem præpediri, quo minùs atrocius aliquod flagitium enarraret, Dei bonitatem & Sacramenti efficaciam exaggerare cœpit, idque tanto cum fervore, ut Mercator ille suspirare cœperit & dicere: O si verum esset, omnes maculas meas Confessione posse elui! & quidni? respondit Confessarius. Etsi omnia Salmanticæ, imò totius Mundi peccata ad hoc adduxeris tribunal, dummodo ex toto corde de ijsdem doleas, momento ab omnibus te possum absolvere, efficeréque, ut te quamprimum Deus in suam gratiam recipiat. Opportunis itaque argumentis, magis verò blandâ & prudenti facilitate hominem induxit; ut perditissimæ conscientiæ suæ statum integrè patefaceret, permitterétque, per aliquot dies se accuratiùs Conscientiæ intima excussurum, qui integritati Confessionis ad amussim consuleret. Rediit subinde ad Judicem, ut promiserat, ab eóque absolutus, in delictorum suorum pœnam habitum religiosum induit: elapsis eo in statu tribus annis moritur, ad extremum usque divinam prædicans Misericordiam, luculentis passim impetratæ peccatorum veniæ signis relictis. Quis vester de hoc eventu sensus, Charissimi? An non hic solus ad fidem hactenus à me dictis faciendam sufficeret? Sed adhuc majora restant, non enim tantùm suam in peccatis omnibus condonandis Deus monstrat benignitatem, sed etiam eandem, omnia, quibus peccando voluntariè exciderat, bona peccatori restituendo, manifestat.

XVI. Olim Romæ apud Gentiles in more positum erat, Virginem Vestalem in crimine deprehensam, cum omnibus vestibus suis, gemmis & ornamentis vivam sepelire; quantò magis hoc modo anima peccatrix, quæ Christo Sponso suo fidem fefellit, tractari mereretur? Nihilominus hic Sponsus tantopere offensus incomprehensibili amoris excessu animam adulteram pristinæ dignatur restituere dignitati, eíque omnia amissa reddere spolia, id est, omnes habitus bonos, omnes virtutum gemmas, omniáque sanctorum operum ornamenta, quæ peccando amiserat. Considerate igitur, peccato tria bonorum genera ab animâ auferri; vitam, honorem & divitias. Vitam ipsi aufert, quia Deum aufert, qui plus est animæ vita, ut inquit Sanctus Augustinus, quàm anima sit vita corporis. *Ipse est vita tua,* Levi. 30. 20.

tua. Honorem aufert, quia peccator, qui, antequam gratiam perderet, divinæ per gratiam consors erat naturæ, ut loquitur Sanctus Petrus, ipsis bestiis se viliorem reddit: *Cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Denique omnes aufert divitias, præterita bona opera omnia ad instar pestis perimendo, quæ ne quidem ipsis infecti vestimentis parcit. Hæc verò omnia mala, summâ cum suavitate & abundantiâ reparat Confessio: Vitam reddit, quia de quolibet pœnitente dici potest, quod de redeunte filio prodigo dictum fuit. *Mortuus erat & revixit,* Honorem reddit, quia tanquam lilio virorem restituit. *Forebit quasi lilium.* Non ignoratis, lilium esse pulcherrimum Virginitatis Symbolum. At anima resipiscens non erit verè lilium, ut inquit Isaias, *sed quasi lilium.* Quia exigua erit differentia inter candorem, quem adfert Innocentia, & illum, quem reddit Pœnitentia. Si tamen non nimis parum dixi, pœnitentes innocentibus comparando, quos his anteponere debebam. Fides enim me docet; virtute Confessionis & Pœnitentiæ illi junctæ (quemadmodum Christus promisit) in Regno cælorum multas meretrices præ multis Virginibus, quæ nunquam peccaverunt, multò sublimiorem locum obtenturas. Denique Confessio perditas etiam reddit divitias: ideóque asserit Propheta, *Innovabis dies nostros sicut à principio*, omnes erudiendo, quòd in hoc Sacramento non solùm reparemur, ut dictum est, dum vita nobis & honor redditur, sed etiam dies nostros restitui, ita ut quasi revertantur, & de novo fluere incipiant, nobisque opera meritoria peccati lue ablatâ referant.

Ps. 48. 13.

Luc. 15.

Is. 35. 1.

S. Th. 3 p. q. 89. in 5.

Thern. 5.

XV. Non apparet, quid de Bonitate Dei in sanctâ Confessione exhibitâ ampliùs dici possit; nihilominus adhuc aliquid ampliùs restat: quia non solùm per illam perdita acqueuntur, sed etiam tantum novæ obtinetur gratiæ, ut anima, multò quàm erat antè, ditior evadat: unde sicut Hebræi fugientes ex Ægypto, plures secum facultates tulerunt, quàm eandem intrantes intulerant: *Eduxit eos cum argento & auro*, ita peccatum Confessione expiatum plus adfert gratiæ peccatori, quàm ante lapsum potiebatur. Etsi priùs etiamnum innocens currebat ut homo, postea in Confessione roboratus, jam Pœnitens curret quasi cervus: ut loquitur Isaias Propheta: *Tunc saltet sicut cervus claudus.* Et quòd hoc ita sit, considerate, quomodo Sanctus Petrus post impetitam sibi veniam plus animi habuerit, quàm antequam peccavit. Etenim antequàm Christum negaret, non ausus est eum, nisi per Joanuem, discipulum præ aliis Christo charissimum, interrogare. Post negationem verò ipsemet, vel de ipso Joanne, quâ morte vitam finiturus esset, interrogare non timuit. *Hic autem quid?*

Suarez de rev. mer. disp. 2. sec. 3. n. 56.

De Lugo disp. 21. de pœnit. Sec. 3.

Maurus de Grat. q. 57. n. 41.

Is. 15. 5.

Ioan. 13. 23.

S. Th. 3. p. q. 116. ar. 3. in lib.

Ioan. 21.

XVI. Ecce igitur, an non in Confessione non solùm est Manus Dei, id est, Omnipotentia ad destruendũ maximum illud peccati malum, sed etiam cor-

cor ejus amabilissimum, id est, Misericordia & Bonitas ejus infinita ad malum culpæ bono æquali vincendum. Profectò qui profundè hanc penetrat veritatem, non potest facere, quin exIs. 55. 7. clamet? *Multus est Deus ad ignoscendum!* quandoquidem ubi de peccatore in gratiam recipiendo agitur, ut fit hîc in Confessione, certo quodam modo plusquam unus videtur esse Deus, ita ut non sit idem Deus, qui est offensus, & qui ignoscit: ita enim ignoscit, quasi nunquam ullâ fuisset injuriâ lacessitus, *Multus est ad ignoscendum.* Tot nihilominus Christiani Chimicorum more è lacte extrahentes venenum, tam facili, támque felici Confessionis remedio abutuntur, ut majori cum libertate peccent, conscientiæque remorsibus respondeant pulcherrimis his, si DEO placet, verbis: *Quid refert si peccavero? iterum confitebor* Contra hos suo tempore integro Discursu pugnabo. Nunc aliud Christianorum genus errorem dedocebo, qui levem ob causam prævaricantur, ita se purgare soliti: *fragiles sumus*: necquantas iteratâ Confessione sibi vires acquirere possint, considerant. Advertite bene, quod dico: si Turcæ, Gentiles, aut Judæi essetis, fortè hæc excusatio aliquo modo vobis prodesset, sed quia Christiani estis, talis excusatio culpas vestras non attenuat, sed auget. An non videtis idem hoc esse, ac putare se atramento lavari posse? at quare? quia de hac ipsâ fragilitate rationem reddere oportebit. Infideles ideo quòd peccaverint, rationem reddent; Christiani verò tantis abundantes remedijs (quorum præcipuum est tam validum támque usurpatu facile, de quo dixi, Confessionis beneficium. (quòd etiam peccare potuerint, respondere debebunt. *Et fecisti mala, & potuisti.* Cecidisti, postquam toties de terrâ te Jer. 3 5. sublevavi; debilis fuisti, postquam tantâte gratiâ roboravi. Charissimi, nihil est in Religone nostrâ sanctissimmâ, quod magis me terreat, quàm quod post tot Confessiones, tot lapsus sit videre. Unum ex duobus his verum esse necesse est, aut hosce toties recidivos non ritè confiteri; ideóque gratiam corroborantem non recipere, qui est proprius hujus Sacramenti, de quo agimus, effectus; aut si recipiunt, illâ adeò abuti, ut propter negligentiam, gravioris culpæ reos se faciant. Nolite vos ita agere, Charissimi, sed modo debito hac medicinâ à Christo Jesu, tantâ virtute, & amore vobis præparatâ utamini, ut hoc servari remedio etiam vos cum grato illo leproso, divino Liberatori vestro, possitis dignas reddere gratias, qui vos mundavit; non verò cum novem illis ingratis illum ad iracundiam provocetis.

DISCURSUS XII.

Quàm grave sit scelus, in Confessione peccatum studiosè reticere.

I. Miseri illi muti, qui inde à primâ ætate usu loquendi destituti sunt, ferme non solùm linguæ, sed etiam auditûs facultate carent. Muti sunt, quia surdi sunt: *Surdi à nativitate sunt etiam muti; & licèt possint vocem emittere, non possunt loqui.* Unde talem infelicem Christus curaturus; surditati incepit mederi, causæque & origini malì remedium applicans, priùs radicem, quàm ramos, aggressus est. *Misit digitos suos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus.* Video inter Christianos, ejusmodi mutos non desiderari, quos cùm peccatores videri pudeat, Sacerdotibus in Confessione peccata sua non aperiunt. Quare ex animo desidero, ut, meæ hujus Dissertationis ope, DEUS illis loquendi facultatem restituat. Sed quid interim mihi faciendum erit? Remedium directè auditui applicare debebo, & quia ideo muti sunt, quia surdi, priùs illorum aures mihi aperiendæ sunt; facili deinde negocio linguæ quoque vinculum solvetur. Hoc itaque agam, malitiámque muti hujus in Confessione silentij, simul & ejusdem tollendi remedium monstrabo; tam validis autem clamabo rationibus, ut miseri tales recuperato auditu adloquendum se præparent, ita ut hodie Christo Domino nostro summa illa laus denuo tribuatur, quâ fidelesolim turbæ illi acclamabant: *Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.*

Arist. l. 4. hist. c. 9.

Matth. 7. 33.

I.

II. Geminum in hoc funesto pœnitentis silentio observo malitiæ genus; prius est specialis injuria, quæ DEI gloriæ infertur: alterum, speciale damnum, quo anima peccatoris afficitur. Ordiamur à primo. Humilis peccati Confessio tantæ est DEO gloriæ, ut in Scripturis idem sit confiteri, ac dare DEO gloriam. *Da gloriam DEO*, dicebant Pharisæi cœco à Christo illuminato; id est fatere veritatem, quis est, qui te sanavit? *Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebrescat*, inquit Propheta Jeremias; id est, confitemini priùs peccata vestra, antequam moriamini. Clariùs Josue exhortans Achan: *Da gloriam Domino Deo Israel & confitere.* In quo autem tanta consistit gloria, quæ in DEUM ex peccatorum Confessione redundet? Consistit partim in honore illo, quem ipse DEUS sibi exhibet, peccatum quantumcunque enorme condonando; partim in illo; quo Peccator

Jos. 7. 19.

Jer. 13. 16.

cator DEUM afficit, verum peccati authorem manifestando, cujus veniam Deus indulsit. *Confessio peccantis ad laudem pertinet innocentis, & ad gloriam peccatum dimittentis.* Utramque ejusce honoris partem clariùs explicabo. Imprimis peccatum suum detegere ad laudem innocentis pertinet, hoc modo. Si nobilissimus aliquis Principis filius tanquam Patris proditor injustè fuisset accusatus, imò etiam afflictæ illi proditionis pœnas dedisset, propterea quòd illi ob infelicem prælij eventum urbium in manus hostiles deditio, patriæque excidium imputatum fuerit: aptissima huic innocenti tam fœdè diffamato honoris reddendi ratio foret ista: ut verus proditor Principis Patris se offerens conspectui in genua provolutus diceret: Ego sum, ô Princeps, tanti hujus sceleris auctor, nec est ullus alius: Ego fui ille perfidus, ego texui fraudes ego arcana hostibus revelare sum solitus: atque his dictis ex intimo corde veniam, quamvis non promeritam, rogaret. Sic se res nostra habet. Christus JESUS DEI Filius, incognitus in hoc Mundo vivens, quasi Paterni honoris proditor clarâ in luce, immensâ inspectante multitudine, in Calvariæ montis jugo, licèt ipsamet esset innocentia, condemnatus fuit. *Cum sceleratis reputatus est.* Quare si peccator, qui est verus proditor. Sacerdotis DEI vices gerentis pedibus advolutus contrito corde suæ se perfidiæ accuset, & ut alter David ingemiscat: *Ego sum, qui peccavi, ego iniquè egi, vertatur obsecro manus tua contra me.* Talis Confessio ritu tam solenni, Christo, & quod consequens est, etiam Patri cælesti suum reddit honorem, eóque facto clarissimè Filij DEO innocentiam manifestat. Hæc ipsa manifestatio est etiam illius gaudij motivum, quo de pœnitentiâ peccatoris in cælis perfunduntur Angeli. *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.* Non solùm enim ob salutem alicujus animæ, tanti à se æstimatæ, sibi applaudunt, sed multò magis ob JESU, Domini sui Charissimi, innocentiam manifestatam; qui humili pœnitentis Confessione pronuntiatur ab omni omnino maculâ exemptissimus. Quanto magis una bilancis pars deprimitur, tantò magis altera attollitur; quantò magis peccator se abjicit, tantò altiùs Christi honor attollitur, *Confessio peccantis ad laudem pertinet innocentis.* Et hæc fuit illa Confessio, quæ tantopere in bono placuit latrone; illarum se pœnarum reum profitente quæ adeò injustè inferebantur immerenti. *Nos quidem justè; nam digna factis recipimus, hic verò nihil mali gessit.*

III. At nimis parva est illa gloria quam Confessione suâ in DEUM refundit peccator, si cum eâ, quam Deus ignoscendo dat sibi ipsi, conferatur. *Confessio peccantis, ad gloriã pertinet peccatum dimittentis.* Sciendum enim est, DEUM extra se nullum perinde gloriæ ferax patrare opus, quàm cùm peccatorem venià donatum gratiæ restituit. Ratio est, quia

gloria; quam ex hac remissione accipit, gloria est victoriosa, & cujusdam acquisitionis; id quod in alijs divinis operationibus, licèt infinitè admirabilibus, non contingit. Hæc veritas singulari à me diligentiâ explicanda est; ex illâ enim admirabilem beneficij magnitudinem cognoscetis, quod in Confessione DEUS nobis confert. Sciendum igitur est, omnes DEI operationes, ut vocant, extrinsecas; aut ab Omnipotentiâ, aut à Misericordiâ, aut à Justitiâ procedere. Quia si secundùm se ipsas considerentur, ab Omnipotentiâ proveniunt; respectu verò nostro aliquando à Misericordiâ, aliquando à Justitiâ proficiscuntur. A Misericordiâ quidem, quando sunt gratuitæ, à Justitiâ verò, quando sunt debitæ. Jam verò brachium DEI non potest unquam omnino dici victoriosum, nisi quando pœnitentem in gratiam recipit. Quod inprimis in Omnipotentiâ demonstro. Si DEUS unico verbo tot produceret Mundos; quot Stellæ sunt in Firmamento, maxima hæc operatio non foret victoria; illud enim nihilum, è cujus abysso tot Mundi prodirent, non resistit voluntati divinæ, ideóque cùm non resistat, victum dici nequit. Eodem modo, si Misericordia DEI omnes Justos, quotquot in terris reperirentur vivi, aut in flammis purgantibus defuncti, curru igneo ad se in cælum raperet; quis neget, opus summæ forte Misericordiæ? Sed non esset victoria: quandoquidem gratia, quam possident animæ justæ, ubicunque versentur, non tantùm non opponunt se gloriæ, sed est ultima ad eam obtinendam dispositio; & est instar floris respectu fructûs, id est fructus inchoatus, & gloriæ principium. Si denique Justitia divina jam uno impetu omnes simul peccatores ad æternas Orci flammas præcipitaret, quemadmodum ultimo illo fatali die faciet, hæc quoque internecina perduellium clades, victoria dici non potest: non enim ad pœnam, quod spectat, ullam peccatores vim habent resistendi DEO, minúsque in irati Numinis conspectu facere possunt, quàm autumnali tempore folia adversus nimbi rigorem. *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam tu persequeris.* Adhæc, hostis truculentior, ut est peccatum, his pœnis non solùm non vincitur, sed vires, ut pondus in proprio centro, resumit, fitque perpetuum. Ipsi enim peccatores tunc devicti in inferno suo magìs quàm unquam rebelles sunt, ideóque in veritate non ex toto, sed med â ex parte subjugati sunt; non enim, quod apud illos potissimum censetur, inimica inimicorum & obstinata voluntas, planè devicta & sub jugum missa est.

IV. E diverso considerate aliquantisper perfectam, quam DEUS in Confessione obtinet, victoriam! Primò Omnipotentia ejus summum vincit renisum à libero Peccatoris arbitrio provenientem; talem quidem, ut eum DEUS ægrè ferre videatur, exprobrétque, ut quondam Pharaoni, querendo: *usquequo non vis subjici mihi?* Exod. DEUS nihilominus, ne quid libertatio ho-

homini, cùm eum conderet, collatæ præjudicet, modos adeò faciles, peccatores ad se attrahendi invenit, ut licèt resistere possint, tam suavi tamen inducti violentiâ se omnino dedant. *Et ego si exaltatus fuero à terrâ, omnia* Joan. 12. 32. *trahàm ad me ipsum. Nemo potest venire ad me; nisi Pater, qui me misit,* Joan. 6. 44. *traxerit eum.* Non quòd Deus cogat peccatorem, aut invitum trahat quocunque ipsi lubet, quod falsissimum est, sed quòd peccatorem inducat ad volendum, quod antè nolebat. *Non resistentem invitúmque compellit.* Contra Collat. c. 6. inquit Sanctus Prosper, *sed ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat.* Et hæc præclarissima est victoria, non vi portam domûs perrumpere, ut quandoque etiam extranei faciunt, sed suâ illam clavi aperire.

V. Eodem modo summa est Misericordiæ victoria, quæ malorum omnium maximum, hoc est, Peccatum destruit; summa etiam est Justitiæ victoria; quia non solùm peccatores profligat, sed etiam de ijsdem triumphat, id quod tantopere Propheta desiderabat, cùm dixit: *Deficiant peccatores à terrâ, & iniqui, ita ut non sint.* Ps. 103. 34 In quæ verba ita commentatur S. Basilius: *Non ut pereant, orat, sed ut convertantur.* Non, inquam, petit Propheta, ut peccatores pœnarum sevitiâ tollantur, sed ut conversi, peccatores esse desinant, pœnæ enim vitam abrumpunt; Pœnitentiâ verò peccatores esse desinunt. Præterquam quòd pœna divinæ Justitiæ injuriam sufficienter non reparat, quemadmodum sincera peccatoris conversio. Non enim peccatoris voluntas, quantumvis in inferno sit domita, se subjicit: in confessione verò, etiam illâ parte, in qua tyrannidem suam peccatum exercet, hoc est, toto corde se submittit. Quis igitur explicare potest, quantâ Deus veram per pœnitentiam & humilem Confessionem afficiatur gloriâ? *Da gloriam Deo, & confitere.* Quando Peccator intrat Ecclesiam, peccata sua Sacerdoti confessurus, dum in genua provolvitur, suppléxque ad proferendum, *Peccavi*, linguam exsolvit, videor mihi in veritate posse dicere, Deum exercituum ad maximam aliquam victoriam obtinendam in campum prodire. *Exivit vincens, ut vinceret.* Quanta igitur esset injuria, quam gloriæ Domini sui peccator mutus inferret, si tanti momenti expeditionem impediendo, invidus victoriam retardaret, solàque animi protervià omnes assultus, omnésque Omnipotentis ad subjugandum illum conatus, quasi vanos eluderet? *Contra Omnipotentem roboratus est.* Et licèt hîc cuncti peccatores gloriam modò dictam videantur auferre Deo, quamdiu ex toto corde eos non pœnitet, nihilominus illam potiùs differunt, quàm auferunt. Saltem non adimunt re ipsâ per summum nefas obnitendo, sicut illi, qui datâ operâ in Confessione peccata reticentes novo sacrilegio obstacula divinis conatibus opponunt; nec tantùm Dei obstant viribus, sed etiam contra ipsum hostes animant; non solùm Misericordiæ malis suis remedia exhiben-

Apoc. 6.

Job. 15. 19.

hibenti illudunt; verùm etiam in conspectu illius eadem adaugent; non solùm intentatas Justitiæ, quæ honoris divinis ab ipsis reparationem exspectabat, minas spernunt, sed eundem novis denuo insultibus invadunt. Quid desideratis amplius ad grandem hanc injuriam, quam gloriæ Dei Veri execrabile hoc silentium infert, pernoscendam?

VI. Quòd si mali hujus tanquam minùs cogniti rationem vix ullam haberis, saltem magna, quam tali actu vobismet ipsis infertis, injuria vos absterreat. Accuratiùs perpendenti tria se offerunt mali lenimenta, quæ reus aliquis sperare possit; opportuna nimirum appellatio, Judex benignus, sententia favens: tribus autem hisce commodis se privat peccator in Confessione mentiens, pejorémque causam suam reddit, quàm unquam amens aliquis desperatus facere queat. Primò jus, bono suo appellandi, perdit. Quid putatis, quid ille in Confessione dolor significare velit? Significare vult, se à prolatâ in Justitiæ divinæ tribunali sententiâ ad divinam Misericordiam appellare, cujus illa, donec nobis vita supersit, supremum est tribunal, *Misericordia superexaltat judicium.* Jacob. 2. 13. Gravissimè Deum offenderat Populus Israeliticus, illo derelicto, Ammonitarum, Syrorum, Sidoniorum & Philistæorum Deos, vana idolorum monstra, adorans. Judic. 10. 14. Quare irata Dei Justitia inimicorum manibus populum tradidit, additítque; à tàm miserabili servitute à se non amplùs liberandum. *Non addam, ut ultra vos liberem, ite & invocate Deos, quos elegistis.* Verùm Hebræi malo suo docti, ad divinam Misericordiam appellârunt. *Dixerúntque filij Israel ad Dominum; peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet: tantum nunc libera nos.* Et ut verè se hoc dicere monstrarent, idola illa execranda ex cunctis finibus suis exterminârunt. *Quæ dicentes omnia de finibus suis alienorum Deorum idola projecerunt.* Et ecce Misericordia sententiam à Justitiâ latam revocavit. *Et doluit Dominus super miseriis eorum.* Hic eventus expressa est illius imago, quod quotidie in Confessione contingit. Quamvis enim Christiani sint populus electus, nihilominus propriæ utilitatis, superbiæ & sensualitatis idola adorando. Deo vero terga vertunt, tantâ cum divinæ Justitiæ indignatione, ut ad divinum reparandum honorem contra perversos hosce idololatras confestim æternæ damnationis sententiam pronunciet. *Non addam, ut ultra vos liberem.* At peccatores tam formidabili perterriti tonitru, respicientes, divinam appellant Misericordiam, & scelerum suorum enormitates confitentur, *peccavimus*: pœnitentiæ à Sacerdote Dei nomine sibi impositæ se subjiciunt. *Redde tu nobis, quidquid tibi placet:* Protestantur peccatum sibi plusquam omne malum displicere, ab eóque potiùs, quàm à promeritâ pœnâ liberari expostulant, *tantùm nunc libera nos*, idola longè à se projiciunt, illicitos dissolvunt contractus, iniqua extinguunt odia, inhonesta deserunt commer-

mercia: *omnia de finibus suis idola projiciunt*, propterea divina Misericordia, supremâ Tribunalis sui utendo authoritate, appellationem admittit, sententiam revocat, culpámque remittit. *Et dolet Dominus super miserijs eorum.* An non igitur magna vobis videtur felicitas ex irati Dei manibus in gremium placati Numinis posse transfugere? Hoc est ergo illud bonum, quo peccatores in confessione peccata sua studiosè reticentes voluntariè se privant, hoc sibi adimunt appellandi Jus, imo sacrilegio in iteratam implacabilissimæ condemnationis sententiam jamjam imminentem commutant.

VII. Alterum Rei prærogativum jus est. posse alium petere Judicem. Quamdiu scelerum nostrorum Judex debet esse Deus, licèt totus sit Misericordiæ viscera, magnopere nihilominus timendus est. *Horrendum est incidere in manus Dei viventis.* In Confessione igitur mutatur Judex, & in locum Dei homo substituitur, qui nec vult nobis malefacere, nec si velit, multum potest. Non vult, quia peccator est, quemadmodum & nos, qui hoc ipsum pœnitentiæ tribunal, ut reus subire debet, propriisque doctus miserijs, nostris, quæ fortè majores non sunt, compati didicit. *Quoniam & ipse circumdatus est infirmitate.* Deinde etiamsi vellet magno in nos rigore animadvertere, non potest, cùm & ipse debilis sit. *Non timebo, quid faciat mihi homo.* Tota ejus potestas in hoc sita est, ut adjuvet, non ut nocear. *Potestas in ædificationem, non in destructionem.* Videte proin, quàm magnam mutus in Confessione peccator sibi ipsi inferat injuriam: recusat Judicem placatu tam facilem, adeò misereri docilem, simili judicio obnoxium; & mavult Judicem summè formidandum, cujus pondus & potestas efferati pelagi undosis montibus à Jobo confertur, qui naviculam, ventorum ac tempestatum ludibrium effectam, medio in mari opprimunt. *Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.*

Heb. 10. 31.

Heb. 5. 2.

Ps. 15. 11.

Job. 21. 23.

VIII. Denique tertium, quod Reus in causâ suâ sperare potest, subsidium est, favens ejus causæ sententia, quæ aut omnino pœnam remittat, aut saltem mitiget. Ejusmodi sententia, si uspiam, pro sacro Pœnitentiæ tribunali pronunciatur; in hoc enim primò totius culpæ fit gratia; deinde pœna remittitur æterna, quin & temporalia magnâ sui parte diminuitur; quia ipsa opera pœnalia, à Sacerdote ad expiationem noxarum imperata, virtute Sacramenti multò magis satisfactoria redduntur. Unde, quæso, perpendite; An non ita se gerant muri isti peccatores, ac si spem salutis omnem abjecissent, qui cùm tam facilè culpæ reatum possint tollere, debitúmque æternum pœnâ temporariâ permutare, malunt tam horrendos nexus geminare, quàm maximo suo emolumento ijsdem se exsolvere. Quid ergo vobis, Chariſſimi, de abominabili hoc silentio pluribus à me hactenus vituperato, déque pessimis ejus effectis videtur? Potéstne infelicior

S. Thom. *supplem. q. 6. ar. 1. ad 4.*

in Mundo reperiri peccator, quàm qui ſtudioſâ nequitiâ, ſua Confeſſario delicta celat? Haud equidem exiſtimo: ſed ad hujuſce furfuris hominem inveniendum ad Orcum nobis eundum puto, ibique inter animas plusquam caninâ adversùs ſemet, Deúmque adeò ipſum, rabie excæcatas indagandum.

IX. Ad hæc Peccator deliberatâ voluntate in miſerrimâ hac conditione hærens, illius ſe obſtinationis exponit periculo, quæ eſt ultimus in impœnitentiam finalem præcipitandi gradus. *Ex retentione & oppreſſione peccati naſcitur cordis obſtinatio*, inquit Petrus Bleſenſis. Plurium annorum ſpacio peccatum aliquod infami præpeditum pudore celare, tantam menti induci caliginem, ut ſuamet ad mala & miſerias planè cæcutiat. Nimius ſomnus ſenſim videndi facultatem hebetare dicitur: hinc animalia ſomno dedita, oculorum acie non valent, Idem prorſus accidit peccata admiſſa reticere aſſuetis. Usque eò ſceleri ſuo indormiſcunt, ut in rebus æternis plusquam cæci efficiantur, id quod non eſt aliud, quàm ſe ipſum in ſummas reſipiſcendi difficultates conjicere, eò magis, quòd cæcitatem mentis, ſimul cordis duritia comitatur. Priori ſeculo res geſta eſt in Galliâ tam funeſta, ut ſi non ocultati & fide digni teſtes eam aſſererent, vix veritati fides adhiberetur. Mulier quædam Lugduni, Columba dicta, jam præſenti horâ pariendi, nullo adhibito medio efficere potuit, ut prolem ſuam in lucem ederet; unde annis tribus continuis parturientium ſemper paſſa dolores decumbere coacta eſt. Elapſo triennio recuperatâ aliquantum valetudine ac viribus lecto ſe proripuit; aliis tamen annis viginti quinque ſemper manſit gravida, quin unquam pareret. Tandem mortuæ ventrem cùm ſecuiſſent, deprehenderunt, prolem maſculam ipſo in utero in ſaxum obduruiſſe. Ita quibusdam accidit, qui à primis annis aſſueſcunt reticere noxam, ex qua detectâ majore verecundiâ ſuffunderentur. Multo tempore in continuis partûs doloribus verſantur, memoriâque delicti anguntur. Sed denique obſtinato ad ſilendum animo inſuper habitis internis remorſibus peccatum in ſaxum indureſcit, nec lucem aſpicit monſtrum abominabile, niſi cùm divinâ Juſtitiâ poſt mortem ſubinde, ad alios exemplo tam tetro abſterrendos, illud in lucem protrahit. Refert in Summâ ſuâ Sanctus Antoninus certam boni nominis viduam laſcivi peccati olim commiſſi, tantùm puduiſſe; ut ad illud Sacerdoti detegendum animum ſuum inducere nunquam potuerit; quia verò continuò conſcientia illius ſceleris eam remordebat, ſeveris jejunijs, flagris, aliiſque pœnitentiæ operibus, ſine Confeſſione tamen, illam ſopire ſtatuit: quin eò progreſſa eſt, ut in ſtrictioris diſciplinæ Parthenone vitam religioſam profeſſa non multos poſt annos ob regularis obſervantiæ exemplum omnibus præbitum Abbatiſſa electa fuerit. Nec tamen unquam malè conſultum illum animi pudo-

Cæl. lect. antiq. l. 14, c. 47.

ap Miræum Chron. an. 1531

pudorem vincere potuit, sic ut ne quidem in extremis ritè confiteretur, sed delictum in Seculo admissum etiam tum reticeret. Magno autem Deo dicatarum illarum Virginum cum dolore è vitâ excessit, quæ illam ut sanctimoniâ insignem erant veneratæ, sic ut etiam sperarent, eam sanctitatem à morte prodigijs illustratum iri. Neque verò defuit prodigium, etsi haudquaquam tale, quale ipsæ spe præceperant. Anima enim defunctæ flammis circumdata uni ex sororibus sibi familiariori spectandam se dedit, dixitque; Ego sum Abbatissa; sum autem æternis Inferorum flammis adjudicata, quia peccatum aliquod erubescendum, ante vitam meam religiosam in Seculo admissum nunquam confessa fui: abijcite in cloacam cadaver meum, tali enim sepulchro dignum est, quia sedes fuit animæ, heu! æterno Inferorum rogo addictæ. His dictis disparuit. En hîc peccatum ad modum lapidis in miseræ hujus fœminæ corde induratum, quod priùs conceptum, tantâque temporis intercapedine retentum nunquam ad Confessionis lucem venit. In principio partûs dolores eam affligebant, animum ad retegendum aliquando flagitium impellentes. At progrediente tempore & hi mitigari sunt, eóque progressa est misera, ut, sacrilegijs sacrilegia cumulans, ne tum quidem pudorem pervicerit, cùm mors oculis obversaretur. Divina tamen Justitia post obitum perpetuam misertimæ ignominiam pectus aperuit, & absconditum in eo monstrum sequentium seculorum aspectui objecit. Interea facilè est animo concipere, quàm festivè ob intolerabilem hunc Sacramentorum abusum Diabolus tripudiet. Sanctus Ambrosius ait, ejusmodi peccatorum genus ea in Diaboli triumphum vertere, quæ ad debellandum illum arma Christus nobis reliquerat. *Remedium nostrum sit ipsi Diabolo triumphus.* Satis explicari non potest, quantam ex sacrilegis hujusmodi Confessionibus Dæmones hauriant lætitiam. Postquam præter spem allatis suppetijs Urbis alicujus obsidio soluta est, maximam Victoriæ partem obsessi reputant curules obsidentium machinas in prædam sibi cessisse. Hæ per media compita in primarium urbis forum deductæ à cunctis accurrentibus spectantur; gaudentibus, in materiam lætitiæ conversum esse, quod paulò antè maximi horroris causa erat & instrumentum. Eodem prorsus modo inter omnes prædas, quas ab animarum internecione reportat Diabolus, nullam credo in Inferno pluris æstimari, quàm Confessiones sacrilegas, ut quæ ex armis ad pernitiem illi inferendam destinatis, versæ sint in materiam triumphi. Gaudet enim malignus ille, quantum ejus capit calamitas, non solùm, quòd homines vicerit, sed insuper quòd armis eorum propriis victoriam retulerit. *Remedium nostrum sit ipsi Diabolo triumphus.* *Re. l. 1. de Pœn. c. 12.*

II.

X. Sed non ulterius hujus tanti mali differemus remedium, quod se-

cundo loco me suggesturum promisi, Ad idoneum autem hujusmodi remedium reperiendum oportebit priùs potissimas silentij hujus DEO tam injuriosi, támque homini detrimentosi, causas indagare. Causæ autem sunt duo vani timores ; unus est verecundiæ, quæ est in Confessione ; alter difficultatum, quæ superandæ sunt. Quod pudorem attinet, negari non potest, erubescentiam illam esse primum peccati partum, quem post lapsum anima experitur. Hinc etiam primum peccatum in Mundo admissum, nimirum Adami transgressio, hunc effectum pudoris genuit. *Abscondit se.* At duas oportet distinguere erubescentiæ species ; unam quæ Confessioni jungitur, ut eam perficiat ; alteram, quæ Confessionem comitatur ut inficiat. *Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam.* Haud aliter ac in Cælo sublunari contingit. Vespèri rubet cælum, sed talem ruborem densissimæ noctis excipiunt tenebræ : rubet manè, & hunc ruborem serenissima diei totius lux consequitur. DEUS quoque magnum peccatum addidit ruborem, sed ruborem perquam utilem : voluit enim hanc erubescentiam, peccati, antequam committatur, esse frenum ; jam commissi verò esse remedium. At peccator DEI opera pervertendo, omnes DEI fines susque deque miscet, & priùs, quàm peccet, ut eò magis liber sit, erubescentiæ frenum excutit ; peccato dein comisso sibi ipsi laqueum injicit : ne in salutis viam revertatur. Maledicta perversitas, ex-

Eccl. 4. 25.

clamat Sanctus Augustinus, peccati verecundiâ non tangi, tangi autem verecundiâ pœnitentiæ ! hoc est non vulnus, sed fasciam, quo obligetur, horrere. *O incredibilis insania ! de vulnere ipso non erubescit, de ligaturâ vulneris erubescit.* Ut ergo huic malo aptum applicetur remedium, primò sciendum est, licèt ignominiosum sit peccare, at confiteri minimè probrosum esse. Athenis quidam Socratis discipulus domum inhonestæ mulieris intraverat, præter quam ubi Magist. um suum transire conspexit, extemplo impulsus verecundiâ interioribus ejusdem latebris se abdidit ; sed Socrates januæ succedens, vultu inter serenum gravi ac nubilo, egredere, inquit fili, referre pedem ex hac domo, non est tibi dedecori ; at intrâsse culpâ non vacat. Id ipsum assero peccatoribus justo timidioribus ; peccatum Confessionis ope emendare, probro caret ; admisisse verò ignominiâ non caret : sed hoc jam emendari nequit. Cetèrùm *Confessionem & decorem induisti*, à Confessione ritè peractâ redeunti Prophetæ verbis accinere possumus ; peccatum enim dum committitur, fœdum est ; Confessione sincerâ deletum, fœdum porro non appareret. Femina impudica dum adhuc erat serva, dein libertate donata ; infamis non est ampliùs, inquiunt Leges : *Ancilla, quæ in servitute sui corporis quæstum fecit, facta libera non est infamis.* Talis lex potiùs in Divinæ Justitiæ foro in praxin redigitur, in quo pœnitentes sæpenumero majoribus gaudent prærogativis, quàm ipsi innoc-

nocentes. *Publicani & Meretrices precedent vos in regno Dei.* Ejusmodi humilis Confessionis pudor, ut sentit Sanctus Cyprianus potiùs honor, quàm ignominia appellari debet. *Peccator confessione, confessionem honorat.* Causa verò hujus honoris est, quia licèt peccatum naturâ suâ macula sit turpissima; nihilominus ornatus, quem pœnitentia inducit, tam bellè tegit turpitudinem, ut hæc penitus videri desinat: quidquid ibi remanet totum gloriæ opus est. *Beati quorum tecta sunt peccata.* Et qualis, diceris mihi, est ornatus iste? quæ Phrygij operis textura? Duplex est, prima ex purissimo Redemptoris Sanguine, altera propriis pœnitentis actibus absolvitur. Quomodo vulnus, JESU Christi Sanguine sanarum, audebitis ignominiosum dicere? referunt Alexandrum è capite regium solvisse Diadema, quo vulnus Lysimachi cari sibi Clientis ligaret. Quis dein Medicus plagam regio hoc obligatam ligamine horruerit ampliùs contrectare? Quare non immeritò affirmare licet, Sacerdotem miseri peccatoris vulneribus indignantem, omnem eorum, quæ Christus pro curandis fecit peccatorum plagis, perdidisse memoriam; qui magis misericors, quàm Samaritanus ille, non vino, aut oleo, sed sincerissimo venarum suarum Balsamo in desperatissimo statu ijsdem medicatus est. Insuper ipsimet pœnitentis actus mirum quantum in Confessione id, quod erat confusionis, in honoris materiam transmutare possunt. O mnes, inquit Sanctus Ambrosius, peccatores sumus: attamen apud omnes laudabilior est, qui est humilior; *Cùm omnes simus peccatores, ille laudabilior qui humilior; ille justior, qui sibi abjectior.* Adhæc peccata vestra Confessarius audivit, vestram autem demissionem vidit, ideóque sicut oculi vivaciùs phantasiæ repræsentant objecta quàm aures, mirum non est, Confessarium ob compunctionem, quam in pœnitente advertit, ad amorem ejus & existimationem potiùs commoveri, quàm animi ab eo alienationem & contemptum ob peccata præterita, ipsiusmet duntaxat ore sibi patefacta, & patefacta Confessione, quâ dum reum se agit. Justus efficitur. *Justus accusator est sui.* Ideóque, *non habet quod erubescat, cui peccatum dimissum est.*

XI. Quod si Rationes adeò veræ, sed fortè non satis intellectæ, conceptum peccata sua patefaciendi horrorem minuere in unius alicujus animo non valent; dicam majorem in tacendo, quàm confitendo pudorem inveniri. Quæ autem sana ratio suader, ut ad modicam evitandam infamiam, subeas immensùm quantùm majorem? *Melius est coram uno aliquantum ruboris tolerare,* inquit Sanctus Augustinus, *quàm in die Judicii coram tot millibus gravi repulsâ denotatum tabescere.* Considerate aliquantulum, quantæ vobis futurum sit ignominæ in die Judicij, non in secretu uni soli, sed in publico omnibus hominibus omnes abominationes vestras manifestare, non ut inde remedium, sed damnationem; non miseratio-

tionem, sed supplicium referatis? *Tunc videbunt Justi, & super eum ridebunt, & dicent: Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum.* Præterquam quòd, quem nunc fugitis pudorem, exiguus sit & momentaneus, quem verò die illo extremo incurreris, æternùm sit duraturus. Dicite deinde mihi, inter illos, quibus occulta vestra patefient peccata, an non adfuturus sit ille ipse Sacerdos, quem nunc tantopere extimescitis? Quid igitur tunc de vestrâ dicturus est insania? Plus parvam confusionem, quàm sempiternam timuisse damnationem! *Pudoris magis memores, quàm salutis.* Quid diceret Medicus tuus, si intelligeret te malle inter acerbissimos dolores vitam abrumpere, quàm præpedi ente verecundiâ haustum venenum evomere? quàm te rideret, exsibilaret, exploderet, & amaro cum risu occineret: *ut habet, quod voluit? An meliùs est damnatum latere, quàm palam absolvi?* replicat Tertullianus. Principes libenter solent mutorum uti obsequiis, ne quod agunt, in vulgus emanet. Decem ejusmodi habuisse lego Solymannum Turcarum Regem sibi à cubiculis. Ac profectò isti si non linguâ, signis tamen loqui poterant. DEUS autem haud paulò majore providentiâ Animabus nostris servire voluit Sacerdotes omnino mutos & elingues, ita, ut ne gestu quidem aut signo ullo illis liceat prodere, quod audierint. Et vos potiùs eligetis coram toto Mundo in extremo illo die, in quo Cælum, terra, & cunctæ creaturæ loquaces vestras

Tertull. de pœn. c. 205.

Ibidem.

prodituræ sunt nequitias, horrendùm confundi, quàm uni soli hujusmodi Sacerdoti muto peccata vestra detegere? *Revelabunt cæli iniquitatem ejus & terra consurget adversùs eum.* Quis non videt mente captos esse, qui hoc sequuntur consilium? Quare Sapientem potiùs audite: *Non confundaris confiteri peccata tua,* non solùm *peccatum tuum,* sed peccata tua, quia non omnia dicere, est idem; ac nihil dicere, ita protestatur Concilium, *Qui scienter aliqua reticent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.*

Iob. 16. 27.

Eccl. 4. 31.

Conc. Trid. Ps. 14. c. 13.

XII. Alterum impedimentum, quod mutum reddit peccatorem, est timor difficultatum, quæ confitenti sese offerent; ut, quòd injunctum à Confessario opus pœnale, oporteat exequi, aut reprehensionem aliquam sustinere. Hic quoque vanus timor tollendus est medio simillimo illi, quod paulò antè alteri curando paravi. Primò enim, ubinam sunt illæ tantæ difficultates? Videtur hoc mihi idem esse, ac terreri à nebulâ & fingere Laborem in præcepto. *Qui fingis Laborem in præcepto.* Opportunè quidam Interpretum hæc verba de famosis illis exploratoribus accipiunt, qui ad terram promissam cognoscendam missi, populo tam funesta, quàm ultra verum aucta nova retulêre; cùm dicerent: *Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos.* Id verò totum non nisi exignaviâ terram illam armatâ manu expugnandi proficiscebatur. Sicut autem de terrâ illâ, alioquin fertilissimâ, falsa penitus narrata sunt, sic etiam

Luc. 15. 22.

Ps. 93. 20.

Liran. ibid.

num. 13. 35.

etiam falsi sunt terrores, ob apprehensas Confessionis difficultates in animo exorti: minores enim sunt opinione vestiâ. Quod attinet reprehensiones, quas à Confessario timetis, studiosè vobis ipsis imponitis. Inter alia documenta, quæ de curâ infirmorum dant Medici, est etiam illud, ne æger paroxismum patiens, moveatur, aut concutiatur, sed ut omni in id incumbatur curâ, ut probè contectus foveatur ac recreetur. Hoc ipsum Doctores omnes admonent Confessarios; ne confitentem, antequam peccata sua enarrârit, unquam reprehendant; multò minùs pœnitentem timidiorem, & verecundum asperiùs interpellent; sed potiùs amicis interrogationibus pudor ejus subleveturr, ut minus habeat, quod ipsi de se dicendum sit, omni melioré modo miserando tegendóque ejus nuditatem, tanquam filij prodigi quidem, sed in se jam nunc reversi ac pœnitentis. Ejusmodi fuit prima Patris illius Evangelici cogitatio, Luc 15. 22. nobis ad imitandum proposita: *Citò proferte stolam primam, & induite illum.* Hoc ipsum de pœnitentiæ timore jure merito dici debet, quæ cùm hoc tempore tam facilis imponi soleat, profectò illam exhorrescere puerorum est, larvam quamlibet innocuam extimescentium. Nihilominus ad mutos hos voluntarios certiùs convincendos, demus gravem illis reprehensionem subeundam; & pœnitentiam à Confessario haud levem imponendam; an utramque hanc difficultatem comparabitis cum illâ, quam & modo experimini non confitendo, & quam deinceps experiemini? Quantum ad præsens, Inferni prope pœnas à torquente sentietis conscientiâ: *Non est pax impiis, dicit Dominus,* Non est pax peccatori, donec resipiscat & confiteatur; & hoc Deus loquitur, qui novit omnia, omniúmque corda intuetur. Plinius refert, esse certas quasdam Insulas, quæ semper tremunt: id si verum est dicam has Insulas Symbolum esse interni statûs hominis scelerati: præcipuè verò ejus, qui peccatum reticuit: fieri nequit, ut tam contrarijs cogitationum agitatus fluctibus tranquillitatem obtineat. *Quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* Date mihi puellam turpi lapsu fœdatam, quæ præ verecundiâ & pudore labem detegere non audeat in Confessione. Nunquam misera lætum diem, nec quidem horam, habebit; dies noctésque semper ante oculos crimen illud admissum illi obversabitur, quod lætissimos inter saltus suam non cessat diffundere amaritiem; non ipsos suavissimos aliàs inter amores requiescere, nec libertate illâ à matre ceteroquin concessâ, vel momento lætam frui permittit. An fortè persuadetis vobis tot Sacrilegia ad capiendum somnum, molle posse parare pulvinar? O quantum hallucinamini. Tentate quidquid libet, donec dens putridus eruatur, dolor non abscedet: priusquam peccata vestra confitendo aperiatis, importuna illa conscientiæ agitatio non cessabit. Poteritis quidem amarorem illum, & remorsum ab impor-

Isa. 55. 27.

Isa. 75. 27.

importunis & fastidiosis hisce cogitationibus, ad lætiora mentem diverrendo nonnihil diminuere, sed an id satis esse existimatis? Memini me legere? miserum quendam Pastorem Tarasconensem spinam, quæ casu pectus ipsius penetrârat, extrahere neglexisse, eámque longum postea ipsi dolorem genêrâsse. Spina enim in carnem sese insinuans sensim cæpit jacere radices, germinandóque varios se in ramos dilatare, ut miser ob millenas, quas sensit, puncturas neque dormire, neque manducare, neque movere se jam posset. Ita & vobis eveniet: peccatum enim in Confessione celatum, tantopere crescit, ut ex uno fiant complura. Ideóque sicut rectiùs feciſſet miser ille, si à principio spinam, etiamsi dolorissimâ evulsione extraxisset, quàm ut exspectatet, donec in rubum excresceret, ita & rectiùs conscientiæ suæ consulerent, timidi hujusmodi peccatores, si principio delicti sui soinam eximerent, quàm si exspectent, donec in dumetum degeneret. Quare, ut magìs etiam infelices hujusmodi convincam, quæro, an cogitent aliquando delicta sua manifestare, aut an sine eorundem Confessione mori constituerint? Si decrevernnt aliquando confiteri, cur non modò? *Si aliquando, quare non modo?* Reticendo illa, multiplicantur Sacrilegia, &, quod consequens est, omnia simul manifestandi pudor augetur, idémque iis contingit quod Jonæ, qui dum obedientiæ difficultatem, implis Ninivitis prædicare jubentis, subterfugit, navigationis nauseæ, tempestati & naufragio se exposuit; & tanen denique officio, cui se in principio subduxerat, fungi debuit. Quod si autem culpas vestras semper reticere statuitis, quàm insigne inde lucrum referetis? subsumit Sanctus Augustinus: *Tacitus damnaberis, qui poteras liberari Confessus.* Damnabimini, ignisque æterni pœnis coacti scelera vestra fatebimini, quæ ut in Confessione sponte aperiretis, induci nunquam potuistis. Et ecce negotij hujus finem, silentium vestrum vos deducet ad Inferos. Hîc non datur medium: aut Confessio, aut Damnatio. Pleuritide laborans, si interni apostematis plus non exspuat, actum est de ejus vitâ; tantùm sacrophagus præparetur. *Quando puris effusio restagnat in pectore, lethale.* Vos igitur, qui non in pectore, sed in medio cordis hoc peccati ulcus geritis, attentè me auscultate: aut illud exspuendum est, aut moriendum: hîc non est effugio locus: aut conficeri, aut æternum perire. An fulmen hoc non sufficiet, ô animæ cervis timidiores, ut peccata vestra occulta detegere constituatis? Etiam Cervæ, ut naturæ indagatores referunt, licèt maximam in pariendo difficultatem patiantur, nihilominus fragore fulminis perterritæ partus effundunt, quos aliàs, posthabitis omnibus angustiis, quas ab iis patiuntur, diutiùs intia viscera retinerent. O horrendum tonitru! Aut confitendum, aut pereundum! Qui ad hoc tonitru non respiscit, non tantùm de ejus vitâ desperatum est, sed

Cassend. in vita Periasch. l. 5. n. 1636.

In Psal. 61.

Hippocrat. in Coacis.

sed meritò, jam mortuus esse dicitur.

XIII. Quare, Charissimi, permittite mihi, ut omnes rationes hucusque, ne peccatum aliquod studiosè in Confessione reticeatur, adductas, denuo ante oculos vestros proponam. Omnes quasi Synopsi pulcherrimâ hac Spiritûs Sancti doctrinâ comprehendo. *Pro animâ tuâ*, inquit ille, *ne confundaris dicere verum.* Si vos non movet injuria, quam gloriæ Dei detestabile hoc infert silentium, saltem grande illud damnum, quo nunc incomparabili veniæ beneficio privat animas vestras, æternæque in futurum damnationi subjicit, vos moveat. Durum sit licèt seipsum vincere, durum sit licèt vomitare, durum sit Sacerdoti se ita miserè deformatum manifestare; at considerate, hoc in negotio de Animâ vestrâ agi. *Pro animâ tuâ.* Hæc ipsa humiliatio à Medico cælesti pro salute vestrâ, quasi pars non minima, præscripta est, ex qua & ceteris, saluberrimum Confessionis pharmacum componitur. *Altissimus creavit de terra medicamenta.* Quare si unica vobis superest rationis scintilla, quomodo ab ea abhorrere potestis? *Et vir prudens non abhorrebit ab ea.* Ad hæc quid denique Sacerdoti, cui peccata vestra manifestatis, quid, inquam, dicetis? Simplicem veritatem dicetis. *Dicere verum.* An putatis eum, qui absque pudore malum commisit, eidem ut remedeatur, verecundari debere? *O te miserum*, inquit Sanctus Joannes Chrysostomus, *cum effectus es peccator, non erubescas; quando justus efficeris, te primùm pudet.* Tantò magìs, quòd hæc ipsa veritas in Confessione prolata, tam pulchra est in conspectu Dei, ut se solâ ad decorem Paccatori restituendum sufficiat. *Confessio & pulchritudo in conspectu ejus:* hoc est, *ubi Confessio, ibi in conspectu Domini pulchritudo est.* Quæ est sancti Bernardi interpretatio. Ergo, *pro animâ tua ne confundaris dicere verum.* Aliqui commissi peccati veritatem dicunt, sed non dicunt ad utilitatem animæ suæ, *pro animâ tua*; aliqui enim familiari suo recensent, Confessarium verò celant, aut si etiam alicui aperiunt, ex omnibus Sacerdotibus illum quærunt, qui peccatorum eorundem complex fuit, ut hoc medio pudorem evitent, quo ad pedes cujuscunque alterius suffunderentur. Talis verò Confessio, ut mihi videtur, Confessioni nequissimi Judæ est simillima, qui cùm scelus suum Christo, aut saltem Apostolis; paulò antè ab eodem Sacerdotibus ordinatis, confiteri debuisset, coram illis ipsis Sacerdotibus, à quibus ad illud committendum incitatus fuerat, deploravit. *Peccavi tradens sanguinem justum.* Hinc illi talis Confessio nihil profuit: *Quid ad nos? tu videris*, cùm scelesti illi parùm soliciti essent, ut plagam curarent, quàm ipsi suaserant, & proprijs manibus inflixerant. Absit, Charissimi, ut aliquis ad suaviorem reddendam Medicinam, eandem in toxicum com̃utandi periculo se exponat. Confessarium quærite, qui ad juvandas animas vestras aptus vobis videatur, ideo enim confitemini, ut anima-

Eccl. 4. 14.

Eccl. 38. 4.

Proœmio in Isa.

Serm. 3. de Resurr.

Matth. 7. 4.

bus vestris opem feratis, *Pro anima tua, ne confundaris dicere verum.* Et si verecundiæ timor vos invadit, timore timorem vincite, imò etiam spe expugnate. Timorem vincetis, si recordemini, vos dum peccatum absconditis, novis Sacrilegiis millies illud multiplicaturos, eodem modo, quo granum in terrâ absconditum non supprimitur, sed multiplicatur, brevíque post tempore majori cum luxurie erumpit. Idem vestris continget peccatis: postquam aliquantulum tecta fuerint, tandem multiplicata in lucem prodibunt, quando in die Judicij particularis Deus furibundus in faciem vobis obtrudet: *Revelabo pudenda tua in facie tua*: In die Judicij universalis verò, quando non solùm vobis, sed cunctis Mundi nationibus monstrabuntur. *Et ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam.* Spe timorem vincite: *Est Confusio adducens gloriam & gratiam.* Pudor ille, quem amore animæ vestræ sufferetis, erit velut Aurora, quæ diem serenissimum, nunc gratiâ, ad vitæ finem gloriâ plenum vobis adferet. Idem vobis eveniet, quod bombyci, qui postquam in consultò carcerem sibi texuit, proprio ore tandem illum effringit, gloriosúsque evadens mirabili novitate è reptili in volatile commutatur. *Est confusio adducens grattam & gloriam.* Ante omnia vobis curæ sit, ut verum de peccatis vestris dolorem concipiatis, quod efficacissimum erit medium, quamprimum ea sine difficultate confitendi. Parturienti Mulieri, ajunt Medici, si doleat cor, mox parituram esse. *Quibus parturiendo priùs cor dolet, paulò post parturiunt.* O si sincerum de peccatis commissis dolorem conciperetis, certus sum; etiam in publico, sicut Sancta Maria Magdalena, peccata vestra confiteremini, quæ Dominum offensum ubi in publico convivio tota gemebunda invenit, ne quidem donec à mensâ surgeret, exspectare potuit, tantùm erat illius ad Christi pedes procidendi desiderium; Quod si denique neque timor, neque spes ad linguam vestram penitus solvendam vos com̄oveat, saltem hoc agite: Rogate Confessarium, ut vos interroget, illíque dicite: *Mi Pater, valde tuo indigeo examine*; ita enim facilè Confessarius, si non omnino rudis est, hunc loquendi modum intelliget & velut cervus salutari suo afflatu è cubili suo venenosos illos extrahet serpentes, qui in ipso corde tanto tempore nidificârant, minutim de peccatis illis interrogando, quæ liberè non protulissetis. Quare, *pro animâ tua ne confundaris dicere Verum.* Quod pro bonitate suâ infinitâ vobis concedat Deus, ut veri pœnitentes in hoc Mundo, in altero ad pœnitentiæ fructum, qui est æterna felicitas, perveniatis, tantò cuivis suaviorem, quantò radix, ex qua pullulavit, fuerit amarior.

Nahum. 3.

Eccl. 4. 25.

Hipp. l. 3. [illegible]

Plin. l. 28. c. [illegible]

Jerem. 20.

DISCUR-

DISCURSUS XIII.

De Necessitate Doloris à confitente eliciendi.

1. INtero omnes, quas in hac lacrymarum valle addiscere possumus, quamlibet rerum scientias, non est majoris momenti ulla, quàm scire dolere. Ad hoc affirmandum sufficiat dixisse, DEUM qui nunquam nos impulit ad investigandos mirabiles orbium cælestium motus, ad pernoscenda regionis aëreæ phænomena, aquarum incrementa & decrementa, virtutes mistorum, aut alia quæcunque naturalis Philosophiæ arcana, velle tamen, ut ne rudes simus in dolendi ac plangendi scientia, imò eam nobis imperare, dum Jerem. 9. 10. Jeremiæ linquâ pronuntiat: *Docete planctum.* Et quia, quod docere de lacrymis homines poterant, modicũ semper, & obscurum futurum erat, venire ipse voluit, ut Magister noster ac Doctor effectus, doceret plorando, quomodo prudenter plorandum esset, cùm ad eam diem tam nullo fructu plorâssemus. *Flevit*, Augustino teste, *ut omnes flere doceret.* Negari non potest, plenum esse flentibus Mundum, at parte alterâ verè affirmatur, neminem fiere, cùm fermè frustra spargantur lacrymæ, dum ea tantùm deplorantur, quæ nec lacrymulâ digna sunt. *Doctè plangite*; pergit idcirco monere idem S. Doctor: dolete illud malum, cui lacrymæ vestræ mederi possunt, & hoc malum est peccatum, cui soli deplorando, si S. Joanni Chrysostomo credimus, concessa est plorandi facultas, cùm nihil aliud utiliter deploretur. *Hom. 5. de Pœnit.* Hanc igitur lacrymarum scientiam hodie à me dotendi estis quàm exactissimè. Et quamvis de lacrymis futurus sit sermo, non idcirco abjecto vos decet esse animo: erit enim nihilominus argumentum dissertationis longè suavissimum: quia, si S. Augustino experto credimus, multò suaviores sunt lacrymæ Pœnitentium, quàm risus & gaudia theatrorum. Tria proinde videbimus: primum, quid movere & impellere ad istum dolorem debeat, ut vim suam exerat: secundum, quàm necessarius idem sit ad salutarem Confessionem: tertium quâ ratione excitare illum in se debeat, qui eum non sentit, aut experitur. *in Psal. 117.*

I.

II. Propheta Regius oculos Pœnitentis nobis describit instar gemini fontis lacrymarum. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.* Insistemus nos istis vestigijs, & primo loco venas horum fontium quæremus. Omnis, quem in animo sentimus, dolor ex amore nascitur. *Omnis dolor in amore fundatur.* Unde eodem modo de dolore *Ps. 118.* *S. Th. 1. 2. q. 36. ar. 2. c. & suppl. q. 3. ar. 2.*

quo de amore disserere possumus. Duplex autem est in homine boni alicujus amor : Unus est tener, ille scilicet, quo bonum suavius & sensibilius complectimur : alter appretiativus, quo in bonum majori æstimatione ferimur. Par est ratio doloris. Duplex est & ipse. Sentit dolorem & tenerum, & appretiativum nostrûm unusquisque. Prior appetitum, voluntatem alter respicit. Certum porro est ; quòd quamquam tener in Deum amor laudem meretur maximam, mandato tamen ad illum nullo rctè strictéque obligemur, ne illo quidem, quod de Deo amando latum est, quando Deus imperavit : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Imperatus est nobis solus appretiativus, ille scilicet, quo in Deum ut summum bonum ita ferimur, ut absque ullâ comparatione præferamus ipsum cuilibet alteri bono, quod quoquo modo cum illo in certamen veniat. Ita se habet & dolor de hoc eodem summo bono, Deo offenso. Dolor tener, & in ipsos sensus derivatus, etsi in Confessione sit perquam utilis, non ita tamen est necessarius, ut eo absente nulla & invalida sit Confessio. Dolor, quo sine Confessio elumbis ac nulla est, est voluntatis, quo hæc detestetur peccatum ut malum malorum omnium maximum, ab eóque abhorreat, ac refugiat magis, quàm à malo alio quocunque, quod odio dignum esse videatur. *Qui diligitis Dominum, odite malum.* Hoc nempe indicio, vult dicere Sacer Psaltes, qui verè Justi sunt, discernuntur : quòd oderint peccatum; non ait, qui tristantur, & sensibili dolore affliguntur : si enim istud requireretur, Beati in Cælo huic mandato obedire non possent : odisse ergo jubet, quod ad omnes se extendit. Quoties idcirco hodie doloris nomine utar, non de tenero, & qui in inferiori animæ parte sedem habet, loqui intendo, sed de dolore & alienatione voluntatis masculâ, solidâ, cui suus in superiore animæ parte locus est: & quando lacrymarum, planctûs, luctúsque etiam amari mentionem faciam, non illum intelligam, qui Pœnitentium oculos genúsque irriget, cujus ceteroquin suma est æstimatio, sed eum, cujus fons animum, & cordis intima occupat, ibique nonnunquam se diffundit, quin tamen per oculorum canales ad exteriora promanet.

S. Thom. suppl. q. 1. ar. 2 ad 1. & q. 5. ar. 3.

Ps. 96, 11.

III. Hac vocum notione suppositâ, quam vobis erudiendis præmisi, Peccator, dum præteritorum eum pœnitet, triplici ad id motivo impelli potest, quæ singula explicabo. Primum motivum merè naturale est. Sic nonnemo lusu magnam pecuniæ summam perdit, & iratus sorti semper infelici, quâ ludendo utitur, deplorat jacturam, detestatur ludum, folia lusoria execratur: hic dolor naturalis dicitur. Alia, nescio quæ, ad fœda solicitanti nimis prompte obsecuta, quòd speraret se ut vitem omni altero fulcro destitutam, invenisse ulmum, quâ deinceps res & spes ejus nitantur, aliud subind ex suo delicto comodum non experitur, quàm ignominiam publicam, ex alvo ante tempus intumescente natam, quæ plus quàm manifestè

festè occultum peccatum prodit. Miseram proide se & pessimè delusam appellat, execratur momentum, quo perfido amanti fidem stulta præstitit, horam, quâ primùm admisit, quáque insidis pollicitationibus aures præbuit. Sed cui bona ista? Lachrymæ ejusmodi frigidarum ex genere sunt, quas morbus gignit, ill Smet natæ in oculis, ex quibus depluunt. Quare qui hac ratione noxas suas doleret, doleret instar Saulis, qui fassus est, perperam se egisse, imperia Samuelis violando; sed non aliâ de causâ, quàm ob publicum dedecus, quod imminens metuebat, si Regno paulò antè tradito denuò exueretur. Hinc cùm vix dixisset: *peccavi*, mox ad iratum Samuelem conversus *sed nunc*, inquiebat, *honora me coram Israël*. Doleret cum Caino, Amano, Antiocho, Juda ipso, quos omnes rationes humanæ ad dolendum induxêre. Et quod tandem istis lachrymis sit pretium, quæ verè ex debilitate natæ sunt, naturæ languentis vi extortæ? Enim verò virtum illæ nihil habent ad impetrandam à DEO criminum veniam, nec dignæ sunt, ut evadant materia Sacramenti, quorum in numero est Pœnitentia. Tanti scilicet has ego lacrymas facio, quanti eas, quæ putata ex arbore promanant: nam & ipsa tot vulnera deplorat, quibus amissa spectabili ramorum pompâ, ad eam redacta est nuditatem. Hoc tamen unum dolor ejusmodi humanus commodi habet, quòd quisquis eò agitur, aptior evadat ad verum utilémque ex motivis supernaturalibus dolorem

1. Reg. 15. 30.

concipiendum, quàm sit ille, qui penitus non dolet, eorum præfractè audacium exemplo, qui *exultant in rebus pessimis*: aut more illorum, qui vulnerati risum cum morte consociant.

Prov. 2. 14.

Arist. de part. an. c. 10.

IV. Alterum motivorum genus, quo ad dolendum de peccatis impelli potest, quem eorum admissorum pœnitet, limites quidem naturæ excedit, non est tamen perfectum & suis absolutum numeris, Talia autem sunt inprimis supplicia, quæ timemus, quæque DEUS sceleratis cominatus est: deinde bona, quæ speramus, quæque DEUS sua servantibus mandata promisit; tandem ipsa peccati fœditas ac deformitas, quam fides nos docet. Hoc doloris genus Attritio dicitur, aut dolor imperfectus, qui absolutioni Sacerdotis in Sacramento Pœnitentiæ junctus tantæ virtutis est, ut peccatum deleat; & Gratiam deperditam nobis restituat. Atque hinc excitæ isto dolore lacrymæ frigidæ non sunt, ut illæ primi generis. Tepidæ potiùs dicendæ sunt: neque enim sola hîc relicta suis vitibus operatur natura, sed adjutricem habet Gratiam, cujus dolor iste donum est, haud secus ac ipse timor, qui dolorem imperat. Gratiæ munus est. Verùm hac in re sedulo vitandus est scopulus aliquis sub undis latitans, in quem non rarò homines valdè scelerati navim impingunt: est autem iste, quòd inter se plurimum differant, timere Inferorum pœnas, & ex hoc pœnarum timore detestari peccatum. *Times ardere, non temes peccare.* Paucis multa com-

Epist. 44. ad Anast.

plexus dixit Augustinus; qui etiam mox adjunxit. *Gaudeo fidei tuæ, sed timeo malitiæ tuæ.* Verè enim malus est, qui etsi pœnas æternas timeat, non timet tamen violare legem, cùm violationem huic æternæ illæ decretæ sint pœnæ. Sit filius aliquis, qui bona paterna abligurtiat, eâque causâ acerbè & increpetur à parte, & verò etiam puniatur. Pergit hic ludere ludum suum, & aleas strenuè tractat, cùm ecce adventantem procul observat patrem, cujus metu, antequam ludentibus superveniat, abrumpit ludum, & parvorum illorum sodalium è consortio se proripit. Quis dixerit, Juvenem istum à lusu abhorrere? non lusum, sed irati patris exprobrationes ac vituperia fugit ac horret, quæ in flagranti deprehensum certissimò manent. Nec aliter te res cum pluribus peccatoribus habet, etsi id ipsi haudquaquam advertant. *Malitiam autem non odivit*, ait de non paucis ex eorum numero Propheta. Postulat omnino etiam imperfectus hîc dolor, ut tibi verè ac prorsus displiceat peccâsse, quamvis, cùm assueveris magis horrere mala ac damna tua, quàm contemptum atque offensam Numinis faciliùs te ad pœnitentiam impelli sinas timore malorum, quæ te manent, quàm amore DEI, quem affecisti injuriâ. Cervæ timore quidem pariunt, sed non quolibet: non pariunt, nisi adactæ timore, quem Cælum minitabundum tonitruorum suorum fragore incussit. Idem accidit animæ illo terrore attritæ, quem divinus excitat in animo timor, non alijs, quàm revelatis à Fide minis. *A facie tuâ Domine parturivimus spiritum*, Isa. 26. Propheræ verba sunt, quæ clariùs Septuaginta sic reddidere: *Propter timorem tuum Domine, parturivimus spiritum salutis tuæ.* Spiritus noster, timoris partus est, sed illius timoris, qui ex alto venit, & idcirco verè partus est salutis: *parturivimus spiritum salutis.*

V. Tertium denique doloris ac pœnitudinis motivum est Amor DEI summi Boni, propter quod amatum quis detestatur peccatum ut malorum maximum. Hæ tandem lacrymæ prorsus sunt calidæ, neque enim illas naturæ debilitas elicit, sed sincera voluntatis in bonum propensio, sintque, si ita dicere fas est, ipse vulnerati cordis cruor. Tales certè S. Augustino sunt visæ; cùm scripsit; *Sacrificia lacrymas, tanquam vulnerati sanguinem cordis.* Hanc nobilissimam perperam actorum pœnitentiam, Contritionem, seu dolorem perfectum, appellamus; & quæ sic dolet anima, & purè dolet, & summè dolet. Purè dolet, quia commodorum suorum rationem habet planè nullam, neque damni, quod in illam ex culpa redundat; sed ea solùm, quæ ad Deum spectant, attendit, injuriam esse, dum peccabat, illatam supremæ Domini sui Bonitati: dolet proinde, sicut doleret filia ad omnem educata honestatem, quæ si præcipiti fœ impetu ictum inflixisset Matri, in se reversa, non jam rationem haberet doloris, quem manus sentit ad verberandum adhibita, sed solam deploraret in-

injuram matri ab audaci & malè consultâ manu illatam. Heli Sacerdos cùm filiorum mortem intellexisset, hæsit immotus, sed cùm Arcæ insuper jacturam factam inaudiit, sui impos supinus corruit, & vivere desiit. Haud aliter verè Pœnitens omnem aliam jacturam aut facilè tolerat, aut negligit: sola divini jactura honoris acerbissimè mentem excutiat, affligitque, sic, ut extremi doloris vehementiâ irrugiat: *Rugiebam à gemitu cordis mei.* Et quia intelligit, fieri omnino non posse, ut tollatur penitus malum, quod admissum est, efficiendo, ut nè fuerit quidem, inde plurimum conceptus dolor exacerbatur. Plorabat amicus amici mortem; quem cùm alii hortarentur; poneret lacrymis & mœrori modum, eò maximè, quòd mors remedium non admitteret: *Quid luges, quem suspicare non potes?* respondit ipso dolore acuente ingenium: Atqui hæc ipsa plus dolendi lugendique causa est, quod malo mederi non liceat: *Non lugerem,* inquiebat, *si suscitare possem.*

Psal. 37. 9.

VI. Neque purum tantùm, sed & summum Contritionis dolorem dixi: quòd non ita accipiendum est, quasi ita intensum esse dolorem oporteat, ut incremento non sit locus, & neque summo omnium virium animæ conatu vehementior elici dolor possit: sed quòd supremus esse debeat in genere suo, sic ut quemadmodum bonum est planè nullum, quod non postponatur Deo, minorisque fiat, quàm ille; ita non sit malum, quod pluris fiat, quàm malum aliquâ ratione Deum attingens; qualia sunt, non obedire, contumeliâ afficere ipsum Deum; nullùmque sit malum, quod non isti longissimè postponatur. Et hoc est converti ad Deum toto corde & totâ animâ. *Cùm ductus pœnitudine cordis tui, reversus fueris ad Dominum in toto corde tuo, & in tota anima tua.* Quisquis peccat, facto ipso voluptatulam illam, illud lucellum, aut honoris evanidam umbram majus bonum æstimant, quàm ipsum Deum: æquissimum proinde est, ut vera suisque numeris absoluta pœnitudo Deum agnoscat ac profiteatur meliorem quocunque demum alio bono, sitque vi ac virtute summi illius, quem diximus, doloris parata amittere bonum omne extra Deum, & ferre ac subire omne malum potiùs, quàm ut denuo peccet. Atque hæc fortassis causa fuit, cur Propheta Contritionem mari comparavit: *Magna est velut mare Contritio tua.* Ut enim mare rivis omnibus, qui contendere cum ipso de magnitudine vellent, absque compatatione majus ac vastius est, ita dolores omnes sibi collatos vincit Contritio, tam rei, quam detestatur, & à qua refugit, magnitudine, peccati inquam, cui collatum quodcunque malum infinitis partibus minus est; quàm ejus, quam prosequitur, & à qua ad fugam illam movetur ac impellitur, rei præstantiâ, quæ est ille Deus, præ alio quolibet bono amatus. O Beatos vos, si dolor tam excellens ac nobilis vel tantillo tempore animos vestros ac corda occupat! etsi enim tantum in ijs noxarum, fœditatum ac turpitudinum

Deut. 30. 1.

Thren. 2. 13.

S. Thom. suppl. q. 3. ar. 2.

dinum offenderet, quantis ante cataclismum omnis Mundus infectus fuit, virium illi satis esset ad totam istam malorum lernam simul semélque expurgandam. Sapienter proinde lacrymas hujus doloris virtute elicitas cataclysmi undis Gregorius Nazianzenus comparavit: etsi has inter & illas hoc intercedit discriminis, quòd istæ omnes peccatores deleverint, illæ verò omnia peccata extinguant. Nec tantùm mala suffocant omnia, strage nobis longè exoptatissimâ, verùm etiam tanquam undæ, ad miraculum usque fœcundæ, bonis longè maximis ac plurimis nos locupletant. Hinc, ut gens Hebræa longè ditior Babylone rediit, quàm eò abierat, ita animus salubri hoc dolore contritus plus obtinet post peccatum Gratiæ, quàm eo nondum admisso habuerat; nam & quidquid perdiderat meritorum, recuperat, & novum præterea Gratiæ ac charitatis accipit additamentum, quia *dilexit multum*. Verbo, Contritio genuina *totum aufert, quod minatur damnatio; totum confert, quod salus promittit.* Quàm immanè est rogi infernalis incendium! Totum tamen restinguit una sinceræ Contritionis lacrymula, quantumvis longo tempore illius supplicio obnoxius vixeris. Quantum bonorum cælestis felicitas in se complectitur! Omnia hæc recuperat Contritio, cùm jure ad illa tam infeliciter excideris. Sed nec illud parum auget Contritionis præstantiam, quòd ipsa non solùm enarrato bonorum cumulo animum beet, sed quòd eundem secum afferat; unde verè de illâ dicet quilibet: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius.* Sap. 7. 11. Si detestaris peccatum metu pœnarum, aut præmiorum spe, donec sacer Judex te à noxis absolvat, peccatum animo tuo non ejicitur, nec ejus tibi datur venia; at si ad peccati fugam detestationémque sincerus summúsque in Deum amor te impellit, ut nix à facie ignis liquescit, ita momento eodem noxa omnis eluitur, animúsque à sordibus expurgatur, etiam antè quàm ad arbitri pedes te abjicias ad illud manifestandum: haud aliter ac leprosis illis accidit; qui, *dum* ad Sacerdotes *irent, mundati sunt.* Quod dico, eventus, quem narro, affirmabit. Nonnemo omni flagitiorum genere infamis diligentiùs Sacrorum Oratorum vitabat horrationes, quàm serpens fugiat Incantationes. Semel tamen magno suo bono ad audiendum accessit. Templum cùm ingrederetur, visus est, catenâ stygiâ toto corpore constrictus, à tripudiantibus circum Inferni satellitibus huc illúcque raptari. Ut si instar, tunc ipsum sylvarum è latebris abductî. Dum autem pro concione dicentem audit, obortâ animo lux insolita tantum vitæ pessimè hactenus actæ dolorem detestationémque excitavit, ut in lacrymas solutus, videretur cor ipsum liquefactum per oculos velle effundere. Quis crederet? prima, quæ ex oculis decidua catenas madefecit lacryma, rupit omnes ac singulas; unde liber ac triumphanti similis templo egressus est, qui eò se infelicissimâ sere-

Nug. à S. Vict. Misc. Hom. 1. sit. 106.

Cassiod. dis. 9. 11. 36.

servitute devinctus contulerat; tanto miserorum Dæmonum pudore & ignominiâ, ut & verba dicentis; & lacrymas pœnitentis execrando, satiari non posse viderentur. Et sunt hæc quotidiana ac solita Contritionis prodigia; multorum peccata annorum momento destruere, & vincula peccantium, quamlibet multa ac firma, non solvere tantùm, sed rumpere. Manet tamen, ut est certa Ecclesiæ doctrina, etiam extinctis hac ratione peccatis, obligatio, eadem pro sacro tribunali confitendi; quamquam ingens nihilominus est hujus doloris utilitas, quia si vel tempus confitendi quempiam deficeret, vel Sacerdos authoritate ad ritè expiandum destitutus, aut quocunque alio nomine legitimâ potestate præditus non esset, quidquid deesset, suppleret Contritio, & sola, omnia pœnitentis vulnera persanaret.

S. Thom. 3p. q. 1. ar. 1. ad 3. & q. 6. ar. 3.

VII. Ut rectè, quæ doceo, tam singularia, tâmque præstantia de dolore perfecto intelligantur, necessarium omnino est, ut in quo dolor perfectus ab imperfecto discreper, in quo cum eodem conveniat, probè accuratèque percipiatur. Discrepant inprimis in causâ movente & impellente, ut jam pluribus dictum est; quia quem dolore attritionis seu non perfecto culparum admissarum pœnitet, dolos ut servus propriorum commodorum gratiâ: At qui Contritione dolet, amore dolet, ut filius. In quibus autem conveniunt, tria sunt. Primò quidem, quòd uterque naturæ vim excedat, tum quia causam habet, à qua producitur, supernaturalem, Sancti nimirum Spiritûs motionem & inspirationem: tum quia movetur ratione, quæ non naturæ, sed fidei lumine cognosci valeat, &, ut oportet, apprehendi. Secundò commune etiam utrique est, detestari peccatum præquam ullum aliud malum; ac tertiò, adjunctum habere vitæ emendandæ propositum. Omnis enim scelerum pœnitentia, ut à Deo tanquam legitima non repudietur, ita se habere debet, ut stare non possit cum propensione & adhæsione ad quodcunque peccatum, quod grave saltem ac lethale sit, sed eam excludat necesse est, tanquam sibi è diametro adversantem. Hydriæ illæ, quarum aqua Canæ in Galilæa in vinum mutata est, *plenæ fuerunt ad labrum usque: Implete hydrias aquâ, usque ad summum.* Haud aliter animus, ut ex attrito contritus evadat, ad summum sit plenus oportet, decreto tam firmo, quod pugnet, & stare nullo modo possit cum ullâ noxâ lethali. En igitur detectos tam salutarium lacrymarum fontes, dum accuratè explicuimus causas, quæ movere ac impellere debent pœnitentem ad contractarum noxarum detestationem. Transeamus nunc secundo loco ad perpendendam harum aquarum habendarum necessitatem, quas jure optimo cum Isaiâ vocitabimus aquas fideles, cùm sint omnium suavissimæ atque amabilissimæ, quæ in animo nostro oriri possint. *Aquæ ejus fideles sunt.*

S. Thom. 3. p. q. 86. ar. 3.

Isa. 13. 16.

II.

VIII. Ad necessitatem igitur quod attinet, hæc tanta est, ut absque peccatorum pœnitentiâ postquam admissa à nobis sunt, spes salutis supersit planè nulla. Lethalis aliqua noxa remitti potest absque Pœnitentiâ, absque Eucharistiâ, aut quovis alio Sacramento re ipsâ suscepto. At absque dolore de illo admisso venia obtineri nullatenus potest. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*: Servatoris nostri verba sunt. Imò ne illi quidem, qui jam adulti & rationis compotes sacris undis abluuntur, sine pœnitentis animi dolore, siquidem ipsi peccârunt, fructuum Baptismi salutarium compotes fieri possunt; ut disertè docet Tridentina Synodus. Non est alia salutis consequendæ ratio: Deus Gratiæ suæ Dominus est; hanc autem reddere, nisi doloris pretio emptam, non vult. *Hoc pretio nobilis Deus veniam adjicere instituit*. Insuper ut saluti obtinendæ necessarius est de peccatis admissis dolor, ita & ad Pœnitentiæ Sacramentum lege non dispensabili requiritur: in hoc siquidem Sacramento materia, quam dicunt, proxima, hoc dolore, ut parte constituitur, sic ut quemadmodum in Baptismo peccatum sine aquâ non abluitur, cùm hæc ejus sit materia, ita nec absque vero dolore in Pœnitentiæ Sacramento venia peccati impetrari possit, cùm & ipse hujus Sacramenti materia & pars sit. Et sanè Sapientissimus hic rerum ordo est; decebat enim Deum, non recipere in gratiam nisi illos, quos eâ excidisse seriò ac sincerè pœniteret: aliàs profectò nimium quantum pateretur Dei honor, sine ista quidem offensæ illatæ Numini à peccantibus compensatio redhiberetur: idque tantò magis, quòd hoc ipsum non dolere, in eo, qui Gratiæ jacturam fecit, novus ejusdem Gratiæ contemptus videtur, cujus major utique virtus est ad Deum denuo irritandum, quàm ad justam ejusdem iram sedanfam. *Ecce majora delicta*, exclamat S. Cyprianus, *deliquisse, nec delicta deflere*. Quis nescit, læsæ Majestatis reum, si non ostendat, dolere sibi iram offensi Principis, magis eâ contumaciâ & pace eundem contra se concitare, quàm concitârit proditione, ut Taviani exemplum demonstrat: hic enim cùm Adriani Imperatoris gratiâ excidisset, nec ejus suæ sortis sensum ullum præfertet, interfici ab Adriano jussus est, tanquam Imperatorii favoris contemptor. Manifestum est igitur, non solùm quòd Deus nolit, seu intra, seu extra Pœnitentiæ Sacramentum, noxas mortalibus nullo prævio dolore condonare; sed quòd ne quidem deceat id facere. Quare cùm lubet explorare, quantæ demum perfectionis sint Confessiones vestræ, hanc, ne decipiamini: ad decempedam illas examinate: si dolor & detestatio peccatorum summa est, summus quoque & maximus est Confessionum vestrarum fructus: si mediocris dolor, mediocris etiam fructus; si nullus, ut nullius vobis uoxæ fit gratia, ita nec Pœnitentiæ Sacramento vos usos affirmari potest, *Contribulâsti capita draconum*,

S. Thom. 3. p. q. 86. ar. 2.

Luc. 13. 4.

Concil. Trid. sess. 14. c. 1.

Tertull. de Pœn.

S. Thom. 3. p. q. 84. ar. 1. ad 2.

lib. de Lapsis.

Psal. 11. 11.

conum in aquis ; ut Psaltes loquitur. Has extra aquas, de quibus nobis sermo, DEUS iniquitatum nostrarum Draconi caput non conterit. Pœnitentium proin lachrymæ fluminis instar sunt alveo suo egressi, Ægyptiaco illi Nilo haud absimiles, cujus undæ ut majore minoréve copiâ extra alveum effunduntur, ita plus minúsve Ægypti agros fœcundant.

IX. Cetcrùm, quæ hactenus de necessitate lacrymarum & pœnitentiæ docui, ea duabus maximè hominum classibus dicta volo : primâ ij continentur, qui multum commodi suis ex delictis capiunt : alterâ, qui multum detrimenti. Hi posteriores obnoxii sunt periculo dolendi ex causis merè naturalibus, aut metu dedecoris, quod ob admissam noxam eos inter homines manet ; aut dolore jacturæ, quam in rebus suis passuri sunt : hæc autem omnia, ut secundùm hactenus asserta, non sunt causæ ad verum dolorem impellentes, ita nec in Sacramento producere possunt dolorem, qui sit pars apta ad istud constituendum, hoc est, ad pharmacum, quo sanitas amissa restauretur. Prioris autem generis, qui, inquam, emolumenti multum ex ipso scelere percipiunt, hâc doctrinâ etiam magis egent : talis esset serva, quæ post diuturnum concubinatûs flagitium in conjugem tandem ab hero esset adscita ; talis qui homicidii, alterius suasu & nomine partati, mercedem accepisset amplissimam ; & alij sortis ejusdem, quibus fortunatum fuisset scelus, de quo pactato dolor esset concipiendus. Sunt, qui dicant, Gratianum, Petrum Lombardum, & Petrum Comestorem, viros literarum scientiâ sapientiáque inclitos, partus fuisse matris adulteræ ; quæ cùm magnæ sibi gloriæ duceret, tales viros peperisse, ex quibus non in matrem tantùm, sed in Rempublicam universam tantum esset profectum emolumenti, ferunt dicere solitam ; non posse se dolere de delicto, quòd tantorum bonorum ac commodorum fuisset occasio. Ego fabulam existimo, quam alij ut historiam venditant ; cùm Gratianus Hetruriam, Lombardus Longobardiam, & Comestor Galliam patriam habuerint. Utor tamen hoc exemplo, quamlibet falso : ad explicandum quod asserui, útque hinc discat, cujus interest, quàm pronum sit dolere in speciem, aut penitus non dolere crimen fortunatum. Verùm ne ad alterum devietur extremum, quod fieret, si quis in animum induceret, vix possibilem esse serium dolorem feliciter scelerato, meminisse oportet etiam illud, quod principio monui, dolorem in re nostrâ necessarium non esse illum, cujus sensus in organa externa redundat, & sedem habet in appetitu, quem dicunt, animali ; sed sufficere dolorem subnixum ratione, & in voluntate receptum : unde non sentire illum, non est argumento, quòd eo animus destituatur. Qui in conclavi quopiam alteri loquitur voce contentâ & sonorâ, ejus voces etiam vicino in conclavi percipiuntur : At qui voce utitur submissâ, extra conclave, in quo est, non auditur. Ita

Tiraq. de nobilit. c. 15. n. 32.

V. Bellar. de Script. Eccles. in Pet Lombe

si magnus ac vehemens est animi & partis in homine nobilioris dolor, etiam vicina ignobilior hominis portio ejus doloris effectus experitur: at si animus minùs vehementer dolet. non redundat in corpus dolor: unde si qui, quas cuperent, in promptu non habent lacrymas, non est id argumento, quòd nullus, sed quòd remissior sit dolor, qui ex animo in oculos non se porrigat, licèt isti naturali suâ habitudine ad fletum ceteroquin non sint difficiles.

III.

X. Superest pars Dissertationis nostræ optima, in qua de mediis agendum, quibus in animum tanquam per canales saluberima hæc lachrymarum unda derivetur, cùm venam illius jam invenerimus. Est hoc tertium è tribus punctis propositis, atque idcirco assero: media ad hoc obtinendum esse duo, maximè idonea, quæ Ecclesiastici linguâ Sanctus nobis Spiritus non obscurè indicat: *Convertere*, ait *ad Dominum*, *& precare ante faciem Domini*. Primum igitur est, ardentes ad DEUM preces fundere: *peccare ante faciem Domini*. Cùm enim dolor, quo de agimus, quíque Sacramenti Pœnitentiæ pars est, sit speciale Dei donum, imò radix omnium aliorum donorum, obscurum jam esse non potest, quin ad illum obtinendum DEI adjutorio indigeamus, & quod hinc consequens est, quòd ad illum recipiendum non possimus nos rectiùs parare, quàm petendo. Enimverò dolenda est mortalium pleorumque cæcitas, qui persuasissimum habent, se valetudinem sontico morbo afflictam recuperare non posse, nisi DEO, ejus benignissimæ Matri, ceterísque Celitibus, quibus peculiari cultu addicti sunt, se quantâ possunt demissione animi commendent, vota nuncupent, nihil ad eos sui miseratione movendos omittant; & in animum nihilominus hi ipsi inducunt suum, se ex inimicis DEI redire in ejus gratiam posse, absque eo, quòd vel semel DEO supplicent. *Justificatio impij*, si rectè Angelicus sensit, *est maximum opus Dei*. Et tu, qui certissimò tibi persuades, abreptum immaturâ morte filium vitæ ac sanitati à DEO restitutum non iri, nisi precibus illum & plurimis, & contentione maximâ fusis fatiges, tam à rectâ aberras ratione, ut existimes, animam mortuam vitæ reddendam, etsi ne semel quidem os ad DEUM orandum aperias, cùm tamen hoc sit opus absque comparatione majus, quàm si sexcenta cadavera jam à vermibus corrosa ad DEI nutum momento resurgerent. Quare, si me audis, omnem ad hoc medium rectè usurpuandum industriam adhibe, & studiosè non minùs, quàm crebrò à DEO pete dolorem, in quo tantum momenti est. Si lubet, his DEUM verbis alloquere. Domine, en me miserum, qui peccare possum, dolere de peccato admisso viribus meis non possum: inquinare me possum, lavare non possum: possum me ligare, non possum solvere: cadere possum, surgere non possum: Ah porrige adjutricem manum tuam, fer opem destituto, *Converte me Domine*

Eccl. 17. 22.

S. Th. 1. 2. q. 113. a. 9.

Isa. 8.

Ier. 31. 18.

mine, & convertar ; & quoniam jubes, ut ex animo doleam, da quæso hunc intimum animi dolorem, qui totus donum tuum est.

XI. Alterum medium est, convertiad DEUM, eas ipsas vires ac facultates impendendo ad seriam conversionem, quibus usi sumus, ut ab eo averteremur. Primò igitur quisque id agat studiosè, ut noxarum, quibus se obstrinxit, multitudinem ac numerum perpendat, Regis secutus exemplum, ita ingemiscentis. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Nemo fermè est, qui dum sacro Judici se sistere parat, aliorum peccatorum meminerit, quàm eorum, quæ admisit, ex quo postremùm se reum stetit, & nunc quamvis non pauca sint, eorum horrore non percellitur, quia, etsi multa, non tamen sunt omnia. Verùm revocet quisque in memoriam omnia, quæ tot annorum spatio peccavit, *Recogitabo tibi omnes annos meos* : Et tum quî fieri poterit, ut totus non cohorrescat ! Quatuor peccata quot hebdomadis admissa anno elapso conficiunt numerum ducentorum & amplius ; post annos autem decem ascendunt ultra duo millia. Erit tamen non unus, qui pluribus, quàm quatuor, hebdomadis singulis animum commaculet, & ut ultra decem annos se extendat funesta sic delinquendi assuetudo : unde summo utique horrore perfundi eum necesse erit, si omnem istum noxarum cumulum mentis oculis objiciat. Ubi postmodum hac ratione numerum quis perspexerit, tum etiam ad earum pravitatem ac deformitatem considerandam se vertat. Omnis noxa lethalis & offensa Numinis, injuria est tam enormis, ut plus afferat DEO displicentiæ & contemptûs, quàm illi afferant gaudij ac gloriæ omnes tam Angelorum, quàm hominum Beatorum chori. Quàm ergo displicebit ipsi, quàm aversabitur totum ejusmodi culparum exercitum ! Subinde & illud animum subeat, quàm vilis, quámque miserabilis sit, qui intulit injuriam ; que vicissim ac quanta Majestas ejus, qui offensus est. Quid, per DEUM, quisque nostrûm est, tum si corpus spectet, tum si animum, collatus DEO ? Quid aliud est miserum hoc corpus, quàm pugillaris massa coagmentati cineris ? Quid animus, quàm spiritus, omni Dæmonum deformitate deformior, qui unâ tantùm noxâ se fædârunt? Gentes omnes ac populi, qui sunt, & qui esse possunt, DEO comparati, si Prophetæ falsus non est, quid sunt ? *Ecce Gentes*, inquit ille, *quasi stilla situlæ reputatæ sunt.* Et quantilla hujus stillæ pars unusquisque nostrûm est ? *Quantula pars hujus guttæ* : admirans exclamat S. Joannes Chrysostomus. Et ut quisquis es, conditionis tam miseræ, tam abjectæ, fronte es tam perfrictâ, ut contra DEUM pugnare, eúmque aggredi non horreas, lædendo illum injuriâ, quâ majori irritare non posses quemquam æqualem ipsi, dum obedire detrectas : & hoc postquam ipse bonitati suæ, nullis terminis clausæ, (quæ sola omnium cordium amore

reddebat dignissimum) addidit beneficentiam erga te incomparabilem, ut te ad se amandum provocaret. Hæc tria, qui pensiculatiùs secum librârit, dignitatem & exsuperantiam offensi DEI, hominis offendentis vilitatem, culparum admissarum atrocitatem & cumulum, saxeus sit oportet, si salutaris doloris in animo nihil nasci adverteret? tantóque id mirum esset magis, quòd DEUS tam disertè per Prophetam pollicitus sit: *si convertêris, convertam te.* Quid enim aliud hæc verba volunt, quàm: si feceris, quod est in te, si & voluntatis liberæ arbitrio, & fidei lumine, & sufficientis gratiæ, quæ nunquam tibi deest, ope rectè usus, conteris ad me redire meliore quo potes modo, tum enim verò, quod deest, mea supplebit miseratio, & conferendo tibi auxilium opportunum ac potens, faciam, ut redeas ad me corde perfecto: *si convertêris, convertam te, & ante faciem meam stabis.*

Jer. 15. 19.

XII. Non sit proinde, qui cum nonnullis in hæc verba inconsultus prorumpat *Dolorem istum excitare in me non possum; desidero tamen illum excitare.* Non sit inquam, qui hoc dicat: nam si de dolore loquamur non renero, & insensus redundante, de quo non pauca hactenus, sed an prætiativo illo & rationali, non est satis istum desiderare, necesse est habere; quàm parum ad Baptismum sufficit desiderare aquam, reipsâ illâ non abluere. Quare si dolorem istum quis non habet, curet ut habeat. *Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum:* hortatur Propheta. Si non doles, quantum Mater: quæ in filij unici morte omne suum bonum perdidit, fac tibi luctum illum: *Luctum unigeniti fac tibi.* Et si modica, quam de DEO habes, cognitio, si nimium commodorum tuorum studium non sinunt, ut Contritionis dolorem excites, saltem id age studiosè, ut doleas Attritione, quàm potes, amarissimâ: *fac tibi planctum amarum.* Verùm illud cuncti observent velim; satis ad hunc dolorem excitandum non esse, semel, & quasi aliud agendo enumeratas dolendi causas percurrere, etsi illæ tanti sint roboris. Imò ut juvante DEO peccatores perfectè conterantur, iterum iterúmque ad hæc perpendenda redeant oportet: nunc enim spes est futurum, quod Mosaicâ illâ petrâ factum est, ut quæ, percussa semel, petra fuit, & aquas avara negavit, percussa sæpius mollescat & aquas profundat abundantissimas. *Egressæ sunt aqua largissima.* Hinc manifestum fit, quàm non prudenter agant, qui de animi sui latebris scrutandis non cogitant, nisi cùm jam jam sacrum ad tribunal festinant. Quomodo isti momento velut unico habebunt parata ac prompta omnia, quæ ad verum dolorem excitandum sunt opportuna, aut necessaria? Qui levioribus tantùm culpis urgentur, non magnopere fortassis laborabunt, ut etiam tum sincerè doleant; sed qui & multis & gravibus delictis premitur, quomodo tam citò cor suum rerum immutabit, ut amet, quæ oderit, oderit, quæ amat? Qui manus mundas etiam

Jer. 6. 26.

Num. 20. 11.

chiro-

chirothecis contexit, facili lotione abluet, quod adhæserit sordium: at faber aliquis ferrarius, aut alius, qui annum integrum carbones, fornacémque laterum sordidis manibus tractârit, an momento lavabitur unico, & inveteratas sordes absterget? Si assuetudo inveterata, si propensiones ad vetita nihil obstarent, enim verò intelligerem subitam hanc scenæ mutationem; scio enim non tempore, sed suâ indole & naturâ dolorem esse metiendum: *Apud Deum non tam valet mensura temporis, quàm doloris.* Sed ubi de animis agitur in malo obstinatis, haud facilè inducor ad assentiendum. Medicorum sententiâ subtiliores corporis partes facilè alterantur, ut loqui ipsis placet, crassiores autem difficulter. *Quidquid tenuium est partium, id promptè alteratur: contra cui crassæ sunt partes, ægrè.* Nec dispar videtur animorum conditio.

XIII. Hujus tantæ socordiæ geminæ causæ sunt; Christianorum vulgo inscitia, & Dæmonis invidia. Ex Christianis, qui hanc doloris necessitatem non probè docti sunt, multi omnem in eo reponunt industriam, ut peccatorum suorum & numerum, & speciem in memoriam revocent, & Sacerdoti cum fide enarrent: ut seriò doleant, ut toto animo ab iis abhorreant, non multum soliciti sunt: atque ita fit, ut eorum Pœnitentia sit corpus exanime, & confiteri, sit plagas suas ostendere Medico, sed non sanare. *Qui peccata confitetur, & non deflet*, Magni Gregorij Oraculo, *perinde est, ac si quis Medico vulnera detegeret, & curari nollet.* Neque hæc Summa malorum est: Christiani populi inscientiæ ac imprudentiæ, Dæmonum accedit invidia, qui nullum beneficium humano generi collatum tam indignè ferunt, quàm Pœnitentiæ remedium à Dei benignitate concessum, cùm istud sibi negatum, hominibus tam promptum paratúmque esse, ringantur & doleant; quódque eadem bonitas nostrâ imbecillitate, instabilitate, ac miseriâ ad nos beneficiis cumulandos sit usa. Unde invidiâ pleni id agere moliuntur, quod Tyrannus ille crudelis, qui cùm conjurationes contra se timeret, initio verba, mox & lacrymas prohibuit. Ita & Dæmones, quoad valent, impediunt, ne peccator in Pœnitentiæ tribunali se accuset, quod est impedire verba: ubi autem vident fixum illi aperire sua delicta Judici, dolorem de admissis, atque adeò lacrymas prohibent, ut sic parùm providi Christiani nunquam excutiant jugum tyrannidis, quam; quisquis seriò horret, exarmat. Et verò hoc dolori impedimentum ponere summæ omnino crudelitatis est, cùm malum, remedio impedito, geminetur. Viduæ illi, mortem filij ubertim deploranti, Christus Servator dixit: *Noli flere.* Neque hoc pugnans cum ratione erat imperium; prohibito enim fletu, flendi quoque causam sustulit, & filium amissum Matri reddidit. Sed non hæc sunt Dæmonum studia. Crudeles sunt & truculenti non minùs, cùm consolantur, quàm cùm affligunt; dicunt qui-

Ælian. l. 14. var. Histor.

Luc. 7. 134

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quidem & ipsi peccatrici Animæ: *Noli flere,* Pro eo tamen, quòd flendi causam peccatum auferant, geminant & corroborant.

IV. Cavete igitur studiosè, Dilectissimi, ne suis vos Orcus dolis circumveniat; Tyrannus est crudelis & exitii vestri cupientissimus, Leges ejus omnes ex perfidiâ & fraudibus conflatæ: unde quo diligentiùs & curiosiùs vos hortatur, ut hilari sitis animo, ut dies agatis lætos, ut nullum pratum amœnissimæ voluptatis expers esse patiamini, hoc minùs ipsi habendum est fidei. *Est tempus ridendi,* Eccl. 3. 4. est & *tempus flendi,* si Sapiens ille Ecclesiastes non erravit. Est autem tempus flendi hac mortali in vitâ, ridendi verò in alterâ: ita S. Hieronymus interpretatus est: *Nunc flendi tempus est, & in futuro ridendi.* Ordinem hunc invertere Dæmon molitur, & illud efficere, ut omisso brevi paucorum dierum in vitâ luctu, post mortem lugeamus æternùm. *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* Luc. 6. 25. O permutationem miserrimam! tantilli temporis risum planctu & ejulatu emere sempiterno! Nulla dies quemquam nostrûm videat contractu tam detrimentoso delusum. Præcipuum idcirco negotium nostrum sit, deplorare malum, quod fecimus, ita ut si momento vel unico perfidi fuissemus Deo nostro, momentum hoc dolore nunquam non duraturo compensemus & resarciamus. Quid, quid juvat tam tenero sensilique mœrore prosequi jacturam bonorum caducorum, & nolle dein guttulam unicam impendere jacturæ tantò damnosiori quâ anima perdita est? Quid hoc est aliud, quàm Balsamo calceos illinere, & plagis lethiferis illud non adhibere? *Luctus mortui septem dies: fatui autem & impij omnes dies eorum:* Dei verba sunt, quibus nos docere vult, omnem luctum in jacturâ rerum temporalium esse nimium; cùm in malis culpæ omnis dolor sit brevis, nisi vitæ totius tempori, quo dolere possumus, respondeat. Enimverò Christus tam est solicitus, ne vel guttula pretiosi hujus oculorum liquoris nullo fructu profundatur, ut mortem etiam suam à mulieribus illis ut bis Hierusalem deplorari venerit. *Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete.* Et quamquam probaverat studium Magdalenæ, unguentum pretij haud quaquam vulgaris, non in alimentum pauperum, ut aliqui maluissent, sed ad ungendum corpus suum venerabile expendentis; mulierum tamen istarum lacymas boni consulere non voluit, quæ suarum oblitæ culparum, non seipsas, sed Christum deplorabant: ut disceremus, etsi sanctissimæ sint lacrymæ, quas, Servatoris nostri cruciatibus condolendo, profundimus, magis tamen necessarias esse lacrymas doloris, quibus nostra defleamus delicta, quæ illorum cruciatuum causa fuerunt. *Super vos ipsas flete.* Hac ratione plorando cum Pœnitentibus, si cor nostrum atque animus nonnihil tam justo dolore con-

contristetur, cogitemus non minùs mundum fore, quàm mœstum. Quantò autem erit mundius, tantò erit aptius ad Deum cælesti in gloriâ contemplandum, juxta notissimum illud Servatoris nostri Oraculum: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Et quantò erit mœstius, tantò nos etiam reddet magis idoneos ad Deo semper gaudendum; ut altero Christi effato docemur: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*.

Matth. 5. 8.

DISCURSUS XIV.

De Emendationis Proposito ad Confessionem necessario.

I. DUplex malorum genus est, quod Medicorum judicio, humano in corpore Paralysis efficit. Nonnunquam enim vim omnem sentiendi stupefacit; aliàs facultatem tantùm motricem ligat. Utrumque horum etiam peccatum præstat: modò enim cor hominis & animum tam reddit durum & intractabilem, ut doloris & pœnitudinis sensum planè nullum habeat: aliàs autem, etsi doloris aliquid mentem afficiat, facultas tamen motrix prorsus obstupescit, sic ut animus à malis & miserijs suis avellere se, & recedere nulla ratione valeat. Habemus hic aliud animi nostri vitium & pravitatem, nullis, ne sanguineis quidem lacrymis, satis deplorandam. Multi peccata Sacerdoti confitentur, sed non emendantur; quia illo destituuntur, quod primo loco ad veram, stabilémque vitæ emendationem requiritur, proposito inquam & decreto, non peccandi de cetero, sed vitam in melius commutandi. Hoc igitur de Proposito ac Decreto hodie disseram necesse est, tria, quæ comitari ipsum debent, ut ad speratam admissorum veniam impetrandam sufficiat, pluribus explicando.

II. Si virtutum singulæ aliquid de Divinis perfectionibus participant, affirmandum erit, virtutem Pœnitentiæ, participare aliquid ex illo odio, quo Deus in peccatum fertur; unde consequens est, quòd, quas observamus Divino hoc in odio conditiones ac dotes, eas etiam imitari pro modulo debeat voluntas Pœnitentis ad hoc, ut rectè se habeat. Est autem odium divinum erga peccatum stabile ac firmum, est universale, & longè efficacissimum. Tale sit etiam nostrum odium necesse est, sic ut quisquis non in speciem dolet, abhorreat constanter à culpis, seu jam contractis, seu contrahendis: ut abhorreat ab omnibus, nul-

là demptâ ; abhorreat denique non tantùm nudâ cognitione & speculatione, sed insuper re ac facto, cunctas deinceps quam efficacissimè impediendo. Has Pœnitentiæ dotes omnes ac singulas divinâquadam ratione Spiritus Sanctus iis verbis complexus est : *Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua, & minue offendicula.* Eccl. 17. 11.

I.

III. Et primò quidem vox *Convertere* non obscurè primam dotem exprimit, stabilitatem inquam, de qua dictum est. Quid est, AA. Dilectissimi, confiteri, quid pœnitentiam agere ? Est ad Deum converti : *Convertere ad Dominum.* Valdè dolendum est, quòd Sacerdos, qui aures confitenti præbet, non rarò cùm laborat, quantâ potest contentione, in impii cujusdam animo excitare justum amittendæ salutis metum, hæc, hisve similia verba responsi loco audire debeat : *Verum est, mi Pater, quòd anni jam complures sunt, ex quo sæpe Deum offendi; sed non defui partibus meis, quominus de peccatis his me sacro in foro accusarem.* Itáne, semper re accusâsti! an autem & conversus es ? hîc rei cardo vertitur : nec enim Confessio, ut multi hallucinantur, negotium est, quod verbis in ore natis peragatur ; necesse est id intimis animi sensibus geri : non extremâ in linguæ cuspide, sed imo in corde vera pœnitentia locum habet. Confiteri, repeto, est converti ad Deum : *Convertere ad Dominum.* Unde oportet non admittenda minùs, quàm admissa delicta odisse ; admissa quidem, illamet detestando ; admittenda verò, firmissimo animi proposito nolendo. Si absit horum alterutrum, non est spes obtinendæ à Deo gratiæ. *Nisi conversi fueritis, gladium suum vibravit.* Hic non est altera evadendi via, aut hoc angusto ponte transire oportet, aut mergi. Decreto inquam opus est, quo animum obfirmes ad non peccandum de cetero ullo tempore, quacumque causâ, quacunque occasione ; aut absque hoc æternùm est pereundum. *Pœnitentes (si tamen estis Pœnitentes, & non potius estis irridentes) mutate vitam.* Matt. 3.

IV. Hinc via ad Cælum ampla non est, ut suo nos Oraculo Servator noster edocet. *Quàm arcta via est, quæ ducit ad vitam!* Non enim linguam, sua Sacerdoti enumerando errata, convertere sufficit : animus convertendus est decreto se de cetero emendandi immobili, totúsque rerum ordo invertendus. *Adora quod incendisti; incende quod adorâsti.* Sic Clodovæum Galliarum Regem, sacris undis abluendum, S. Remigius affatus est : adoranda nimirum deinceps Crux, quæ igni tradi consuevit : cremanda Idola, quibus thus adolebantur. Ita sanè reorum quisque in animum inducat oportet, pœnitentiam simili ipsum verborum formulâ alloqui, & diserte denunciare ; quòd si altero hoc Baptismo ablui & expiari velit, necesse sit odisse, quæ amaverat, amare, quæ oderat, odisse nimirum peccatum, & Deum diligere ; *Adora quod incendisti ; incende quod adorâsti.* Atque hoc est verè pœnitentiam agere, quia est verè con-

verti,

verti. *Convertere ad Dominum.* Et absque hoc confiteri aliud non est, quàm larvam Pœnitentis induere, & curvari, ut remus curvatur in aquâ, oculorum ludibrio. *Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè est à me.* Vix est aliquid, quod Christianâ in Republicâ ita me consternet, quàm hæc Servatoris nostri verba; dum observo, scenicorum horum Pœnitentium tantum esse numerum, ut populum conflent: *Populus hic.* Plurimi officium se facere suum putant, si labia tantùm diducant: *labiis me honorat*: nec interim pensi habent quòd cor ad Deum non redeat: *Cor autem eorum longè est à me.* Unde dubium vobis AA. nullo modo esse debet, quin monitis utilioribus erudiri & excitari peccatores non possint, quàm si decreti hujus necessitas in animum ipsis revocetur: neque enim Dæmon, affirmante S. Virg Teresiâ, aliâ arte majorem animorum prædam agit, quàm efficiendo, ut sui pro Tribunali Pœnitentiæ accusatio manca sit, & nullius roboris, dum propositum se emendandi firmum ac stabile, quo sine umbratilis est omnis Pœnitentia, summâ se accusantium incuriâ desideratur.

Matt. 13. 3.

V. Tria præ ceteris hominum genera admonitione hâc indigent eámque altè in animum demittant oportet: ii scilicet, quos ad peccandum egestas impellit; qui jactare se de peccatis solent; quique pravam peccandi assuetudinem contraxere. Ut enim quodvis istorum hominum genus, arduum ac difficile hoc propositum experitur, ita fas est credere, sæpe id in quodlibet desiderati. Primò siquidem, abjiciunt se nonnunquam ad pedes Sacerdotis nonnulli, qui rectissimè se purgare sibi videntur, si dicant: *Mi Pater, quid vis, ut agam, si aliunde non suppetit, quo vivam? Non animi causâ, sed necessitate compulsus pecco.* Pro miserandæ animæ! Eò, redactam creditis supremi Numinis providentiam, ut alere jam non possit eos, qui sincerè ipsi serviunt! tam cœcæ estis, ut non advertatis, sic confitendo vos noxas vestras geminare? Quæro enim ex vobis: ubi est vitæ corrigendæ propositum? Si necessitate peccatis, nondum conversæ dici potestis, quoniam etiamnum durare necessitatem videmini affirmare: hâc autem non sublatâ, non est sublata causa, quæ hactenus sola, ut asseritis, ad peccandum impulit. Aperite tandem oculos, ut agnoscatis (ita monet S. Augustinus) eum, qui hactenus pascere voluit ingratum & perduellem, posse etiam, & velle pascere fidum & obsequentem. *Pascit te Deus contemnentem se, & deseret timentem se?* Et si fortè, ad probandam fidem tuam, desideratam opem ac subsidia ille differt, cave animum abjicias; responde solicitanti te Dæmoni, quod Babylonici illi adolescentes respondere Regi Nabuchodonosori, cùm eorum oculis fornacem ardentem objecit: *Ecce Deus noster*, inquiebant, *quem colimus, potest nos de manibus tuis, ô Rex, liberare: quodsi noluerit, notum sit tibi, Rex, quòd Deos tuos non colimus; & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.* Sic loquatur necesse est, quemcunque premunt an-

S. Aug. in Ps. 33.

gestiæ. Certum est, dicat oporter, quòd Deus hanc meam inopiam, hanc egestatem sublevare possit. Sed si aliter illi visum est, nôrit Mundus, quòd fixum ac ratum mihi sit, non averti à Deo, summâ Bonitate, per omne deinceps ævum, ut ad execranda mea commoda me convertam; & sciat hoc cum Mundo etiam Infernus. Sic constitutum animo oportet esse illum, quem ad offendendum Deum rerum penuria impulit: id autem, quàm premente egestate sit arduum, nemo non videt.

VI. Nec difficultatis minùs in concipiendo ejusmodi decreto illi experiuntur, qui adeò depudurunt, ut de sceleribus suis glorientur, illa jactitent, alijs enarrent, & tanquam re præclarè gestâ triumphent. Quo enim isti impulsu movebuntur, ut execrentur plùs quàm omne malum scelera, quæ, saltem ut nullius momenti malum, reputârunt hactenus? *Quasi per risum stultus operatur scelus.* Prov. 10. 23. Quâ loquendi ratione id indicare Spiritus Sanctus voluit, quòd, sicut risûs causa esse soler macula quædam, aut deformitas, quæ damni nihil afferat, *Ridiculum est defectus quidam ac turpitudo sine dolore*; Arist. Polis. c. 1. v. 7. talia nonnulis etiam scelera videantur: unde quàm creberrimè turpitudines suas jocis elevant, nullo respectu narrant, sine pudore vulgant, & tandem ineptissimè de ijs gloriantur. Rebus autem sic stantibus, nemo non videt, quàm sit plenum difficultatis firmissimum posthac non peccandi propositum. Nihil non mali portendit in periculosè decumbente vultus nimiùm vividus. *Facies vivida nimis mala.* Hip. Apho. Num id argumento est, morbi violentiâ & malignitate perturbatum esse, quidquid in corpore humorum est ac spirituum. Idem ego de impudentibus his pronuncia vero, quos pudet esse bonos, & glorioſum videtur, esse conscelera-tos. Vultus tam vividus ac scintillans, in ægro valetudinis tam desperatæ, indicio mihi est, intima hujus infelicis animæ sursum deorsum versa esse omnia; amissam fidem, atque ita salutis spem vix ullam superesse. Ezech. 11. 19

VII. Longâ tandem peccandi assuetudine depravati summa utique & ipsi difficultate laborabunt, si seriò Pœnitentiæ ope converti velint. Enimverò multoties, dum sua enarrant peccata, audire est eos, ita cum Sacerdote loquentes. *Aliter facere non possum. Quid tandem me vis agere? Attendam mihi, quantum valeo.* Et hujus tandem indolis eorum decreta sunt. Deum bonum, quàm firma & inconcussa! Corallium principio plantarum in censu ponitur, tandem ubi induruit, lapidum in numero habetur. Sic & peccatorum depravatorum animas se habet. Perpetuæ contextæque Numinis injuriæ eam ad obstinationem miseros redegerunt, ut ex virtute vivere haud sanè possibile ipsis videatur. Sic autem persuasos quis credat constantissimè istud ipsum exequi decernere? O miseram hominis sortem, qui huc delapsus est! Si eorum ex numero, qui me audiunt, non-nemo hujus farinæ esset, meminerit ille diligenter, solis verè conversis noxarum Serm. 19. de verbis Apost.

xarum veniam promissam. Dixi: aut aliter vivendum, aut pereundum est. Aliud superesse non putem, quàm ut qui talis est, precibus calidissimis à Deo flagitet, ut dum ad Pœnitentiam criminum ipse se parat cor ipsius Deus emolliat; quod quidem se facturum Ezech. 11. 19 adpromisit. *Auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum.*

VIII. Atque hoc ipsum universim Pœnitentibus omnibus inculco: discite tandem timere ob tantam varietatem & mutabilitatem, quam in vobis experimini, post susceptum toties Pœnitentiæ Sacramentum. Omnem ejus causam referre soletis in fragilitatem vestram: sed hæc etsi non nihil confere possit ad tam celeres relapsus, metuo tamen, ut ipsa plurimum conferat: pronius est, ut credâ; sæpius absolutam suis numeris conversionem animi abesse. Videte, monet S. Augustinus, lupum illum, qui festinus & ferox ad gregem mactandum accurrit. Si Pastores, si eorum canes, lupinâ ferociâ provisâ, exeant magnis animis ad furem hunc abigendum, enim verò sua ad latibula se bellua tremens protipiet. An idcirco mutatum quis lupum asseret, & in agnum conversum? Equidem ille lupus est, quamlibet non jam superbus ac minitabundus, sed pavidus & dolens videri velit. *Lupus venit fremens; lupus redit tremens, lupus tamen est fremens & tremens.* Serm. 19. de verbis. Apost. Hæc est omnium certissima ratio, cur tam citò ad vomitum redeant plurimi Peccatorum, qui paulò ante à sacro tribunali demisso capite redibant. Aguntque quæ priùs egerant, quia sunt illi, qui priùs fuerant; & tota, quam præseferebant, mutatio exterior erat, vel quia in eos Confessarius nonnihil invectus erat, vel quia solenniores erant dies, vel quia ad extorquendam absolutionem videbant necessarium, ut aliquanto ante Confessionem tempore se tantisper refrenarent. Sic illi maximè Pœnitentiam agunt, qui res alienas rapuerunt, quin unquam reddant; sic illi, qui scandalorum, suspicionum, & damnorum in existimatione propriâ prætextu, vel domi lunam aliquam, vel alio loco alunt: & quamquam per sacri jejunij dies Concionatorum vocibus territi videantur, non culpam tamen, sed, qui eos manet, ignem metuunt. *Lupus redit tremens.* Ponunt quidem audaciam in peccando, non tamen ponunt propensionem ad peccandum: & sic non nascitur eorum in animis pœnitentia, quæ, odium Divinum imitata, omnem constantissimè abominetur iniquitatem: *& respicere iniquitatem non possit.*

II.

IX. Altera genuini Propositi dos & conditio est, ut peccata detestetur planè omnia, eo solum, quia peccata sunt; sitque decretum abstinendi à singulis & universis, nullo dempto, qualem ad dolorem detestationémque exemplo nos suo Pœnitentium speculum Regius Prophera provocat, *omnem,* inquiens, *viam iniquitatis odio habui.* Ps. 112 Neque hîc desunt Christianorum è numero, qui deficiant. Sunt enim, qui sacrum judicem sic allo-

quuntur. *Hoc tantùm peccati genere* (& exprimunt, quòd sit) *deliqui; alterius me reum non scio. Non rapio aliena, non fallo, non detraho, nec aliâ quemquam injuriâ afficio. Ab hoc tamen, ad quod tam pronus sum, peccato haud satis video, quomodo abstinere possim.* Hoccine Propositum peccata complectitur omnia? Non tantùm Fures, Fraudulentos, Detractores, Homicidas odit Deus, sed Peccatores, & peccata detestatur planè singula & universa. Nec dissimilem oportet esse detestationem nostram, si tamen veram & efficacem adamamus; sed Divini instar odii adhorrere debet ab omnibus sine ullo limite. *Convertere ad Dominum & derelinque peccata.* Cuncta omnino, concta relinquenda, & nec uni alicui oportet affici. Cromatius gravi tentatus invaletudine opem à S. Sebastiano petiit ad sanitatem recuperandam. Enim verò libenter etiam, reposuit Martyr Sanctissimus, dommodo status Idola frangere omnia, quæ divino hactenus cultu adorâsti. Accepit conditionem Cromatius; cùm tamen idola fregisset cetera omnia, uni præ reliquis charo & venerabili pepercit: unde licèt illi rite ac bene peccatus esset Sebastianus, morbus tamen remisit nihil: donec à Sancto rogatus: numquod forsasse uspiam adhuc supereslet Idolum integrum? candidè fassus est, supereste, sed unum duntaxat. Hoc proinde confestim in frusta abijt, & integra Cromatio redijt valetudo. Ita & vestro è numero quispiam Sacerdotem accedit non æger modò, sed planè mortuus, & vitam sibi petit restitui, dum cupit à noxis absolvi. Nulla, inquit Sacerdos, in me mora erit; sed hunc ad finem consequendum frangenda sunt idola omnia, hactenus cum tantâ supremi Numinis injuriâ à corde tuo adorata; necesse est, statuere firmissimè, non peccare deinceps quamcunque ob causam. Si tu interim dilectum tibi idolum aliquod servare vis, affectum, inquam, vigentem ad voluptatem illicitam, lucrum injustum, vindictâ, aut quodvis aliud gravioris delicti genus, frangas licèt idola cetera, & abomineris quodlibet peccati genus, nil tibi Sacerdotis Absolutio proderit, nec sua miseræ animæ vita restituetur. *Qui offendat in uno, factus est omnium reus.* Si onerariæ carina, si prora ac puppis firmissimæ fuerint, pateat autem alicubi ex latere rima, an non id satis est, ut submergatur? Dicis: Non furor, non mentior, non famæ alienæ, non rei noceo, malo alio non urgeor, quàm illo, ad quod tam prona natura est. An non vides, hoc unum satis esse, ut mergaris mari illo igneo, si non occupas, & decreto stabili, abstinendi à peccatis omnino omnibus, periculum prævertis? Maximè cùm non ratò illud unicum sit etiam maximum. Saul vulgus occidit, Regem servavit, *Apprehendit Agag Regem Amalech vivum, omne autem vulgus occidit in ore gladij.* Ita & hujus furfuris homines faciunt. Una illa, quam dicunt, fragilisas millenas noxas continet; & ipsi unam hanc servant, nec attendunt, quòd ceteras inter ut Rex emineat, atque ita una

Barius in vita.

Jac. 2. 10.

1. Reg. 15. 8.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

una ipsa & sola *pro decem millibus computetur*, ut ad Regem Davidem dictum est. Nôrit proinde quilibet, Legé divinam non pati ejusmodi exemptiones: totius cordis ipsa est domina; totum proinde sibi vindicat, ut ratio postulat; sic ut si tu è diverso partem aliquam labores servare tibi, licèt alteram videaris non invitus dare, spem salutis nullam habeas super. *Divisum est cor eorum: nunc interibunt.*

2. Reg. 18. 3.

Osee 10. 2.

X. Sicut porro Propositum ita latè patere debet, ut peccatum omne procul habeat, ita necesse est, ut fugam hanc à culpis imperet omni in eventu, quocunque rerum statu, loco quocunque ac tempore. Est, qui se accusans dicat: *Si alius quiscunque hoc illudve mihi imperaret, enimverò non obtemperarem, sed cùm herus imperat, quid agam? heris necesse est cervicem subdere, & obedire.* Quid ergo? an Deus, Dominus ac herus tuus non est, an non est Dominus Dominorum omnium? Vade, quisquis es, nec enim tibi Confessio prodest quidpam: & sic ubi fortè in aliquem incideris, qui tamen verbis te absolvat, certus esto, si S. Cypriano fides, quòd tam non prosit tibi quidquam, ut etiam plurimum noceat. *Hoc non est curare, sed si verum dicere volumus, est occidere.* Nec dispar illorum est ratio, quibus fixum est, tentanti nunc quidem fortiter obniti, sed in omne futurum tempus hoc voluntatis decretum se non extendit. Hoc ex genere sunt miseræ illæ, quæ manus porro dare solicitanti abnuunt, sed eo fine, ne suas spes, quas habent, evertant. Sed sinite, jungantur illæ conjugio, & tum videte, an pari fastidio rejecturæ sint turpes amatores suos, quo illos nunc à se repellere videntur. Hoc non est animum & cor vacuare, ut vas plenum aquâ, sed ut saccum frumento plenum. Jubet tamen Deus, ut sic effundas, quæ noxia in illo sunt, ut ex vase aqua effunditur. *Effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini.* Nam qui frumentum effundit è sacco, sperare potest, quod denuo implere illum eodem frumento possit. At aquæ è vase in terram effusæ denuo colligendæ spes est nulla: actum est de illa. Equidem non parùm hoc quoq; ex capite multis peccatoribus metuo, quorum si intima pervidere concessum esset, appareret enimverò latere ibi tacitam voluntatem redeundi, post Sacros & festos Mysteriis Religionis nostræ dies, ad ludum pristinum, & sylvam antiquam, & onerandi denuo sinum quisquiliis, quas abjecerant. *Postquam aliquos peperêre, rursus alios in utero gerunt, ac superfœtant.* An non fatendum, tales esse aliquorum Confessiones? Sub ipsum illud tempus, quo veluti pariunt delicta aliqua prius admissa, de aliis subinde admittendis cogitant, & dum cor eorum parit, alium jam fœtum iterum gerit in utero. Id autem inde nascitur, quod fermè culpa, non ut culpa est, horrori sit; sed fructus tantùm culpæ timeantur, qui non parùm noxii prævidentur. Multi proin nullo bono suo confitentur, & dum videntur sibi animum ab omni prorsus labe purgasse, ne primas quidem sordes eluerunt. *Generatio, quæ sibi*

Th. 2. 19.

Arist. l. 6. hist. c. 33.

Prov. 3. 12. *sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis.* Nec temerè Generationis voce hîc Deus utitur: ea enim indicare vult, non unum alterúmve, & rarò admodum tales reperiri; sed plures esse, quàm vos opinemini, qui ideo hæc mea monita, ut nimis anxiè religiosa ac rigida, parvi facitis; cùm tamen sint ex iis, quæ vobis non utilia tantùm sed planè necessaria esse, præterquam ulla alia, plus satis scio.

III.

XI. Quantum autem in hoc vestro de meis documentis sensu ac judicio à vero aberretis, haud paulò manifestiùs patebit, si tertiæ etiam, de qua initio dictum est, conditionis memores, cum eâ propositum vestrum contuleritis: tum enim apparebit, quàm multum illi desit. Est autem tertia Divini odii prærogativa, quo peccatum abominatur, virtus ejus potentissima, quâ illud re ipsâ in Cælo, Terrâ, Inferno etiam, quin & in Filio suo Unigenito persequitur, cùm tamen hic peccati habere in se potuerit nihil, præter speciem & similitudinem. Sed vel hoc satis erat. Est certum quoddam generosorum Canum genus, qui Antipathiâ occultâ, non vivas tantùm Bestias discerpunt, sed in pelles etiam earum sæviunt. Sic Justitia Divina tam acerbè in nostrum Redemptorem amantissimum desæviit, etsi peccati vel umbra immunis esset, tantùm quia Peccatoris indutus exuvias vadem se grandis illis debiti constituerat. Haud equidem videtur majus efficaciæ odii Divini, quàm istud posse esse argumentum. Qui ad vulnerandum hostem non dubitaret obstantem filium unicum gladio transfodere, næ ille rectè diceretur efficaciter velle mortem inimici. Huic igitur Divini odii virtuti ac efficaciæ vestram conferte scelerum pœnitentiam, vestra decreta, & tum quid de eorum perfectione virtutéque sentiatis, edicite. Heu quæ virtus! Profectò Confessiones nonnullorum Indicis illis arboribus persimiles sunt, quæ foliis tam latis, támque firmis superbiunt, ut chartæ instar scribendis literis deserviant, fructum interim proferunt omnino nullum. Volunt nimirum aliqui vitæ errata identidem corrigere, re ipsâ planè nunquam corrigunt. Si emendarent se saltem tantillum, & tum ad sacrum tribunal rediirent, parcus quidem & velut extortus is fructus foret, foret tamen aliquis. Hoc dolendum, quod aliud in oculos & sensus non incurrat, nisi pulcherrima promissorum, & officiosorum verborum folia, semper tamen infœcunda. Nemo nescit, illos ad Nuptias Evangelicas invitatos variis absentiam suam prætextibus purgare conatos. Primus se villam emisse, ajebat, quam videre necesse sit; alter se juga boum quinque emisse, quos oporteat probare; tertius ceteris animosior, uxorem à se ductam, eáque causâ venire non posse. Ita narrat S. Lucas, nobísque indicat, quænam illa sint, quæ ferme prætexere mortales solent, quò minùs divinis Legibus & inspirationibus obtemperent. Aliam rationem S. Matthæus

thæus securus est, qui cùm eandem referat parabolam, omnium tamen tam varias excusationes paucissimis complexus, asserit, eos qui non venêre, ideo non venisse, quòd nollent venire: *& nolebant venire.* Ut intelligeremus, quidquid tandem ad se purgandos afferant, qui Divinis jussis non obsequuntur, tentationes, imbecillitatem, proclivitatem, egestatem, socios, assuetudinem; Deum tamen, animorum arbitrum, cunctas has causas ad unam revocare, atque hanc non esse aliam, quàm quòd nolint. *Nolebant venire.* Non emendantur, quia emendari nolunt; non deserunt popinas, quia nolunt deserere; non abstinent blasphemiis & execrationibus, quia nolunt abstinere, non ejiciunt domo meretriculas, quia nolunt ejicere: verbo, deest ipsis voluntas seria, seu decretum propositúmque efficax, & non habent, nisi velleitatem, quam dicunt: seu decretum imbecillum, & ad cujusvis auræ motum ac sibilum mutabile: *Vult & non vult piger.* Haud aliter, ac quæ in sublimium ædificiorum cacumine oriuntur bracteæ, aut quos appellant, Tritones, qui vento quolibet nunc hoc, nunc illud vertuntur in latus, loco tamen suo nunquam dimoventur. At animus constans & firmus quid per Deum non potest? næ ille vitam corrigendi rationem ac viam facilè invenit. *Quodcunque imperavit sibi animus, obtinuit*, teste Senecâ. Voluntas nostra supremo Cælestium orbium non absimilis est; quacunque rapitur, eò secum sphæras subjectas trahit. Sic & voluntas, quæ sibi immobilis constat, rapit post se Memoriam, Intellectum, Irascibilem, Concupiscibilem, reliquasque vires ac facultates inferiores, ac subjectas, planè omnes, efficitque, ut, quod jubet ipsa, cum fide exequantur. Ubi proinde non est cernere hanc obedientiam, hanc executionem, argumento est, serium etiam voluntatis decretum abesse. *Non utique plena imperat: ideo non est, quod imperat*: rectè affirmabo cum S. Augustino. Loquitur voluntas tua, sed pleno ore non loquitur: vocem dentes & labra præpediunt: ideò facultates ceteræ immotæ hærent: nec obtemperant. Seriò impera, loquere voce alià, distinctâque, & tunc cognosces, quid inter voluntatem & voluntatem intersit. *Si plena esset, non imperaret ut esset, quia jam esset.*

Matth. 22. 2.

Confess. l. 8. c. 9.

XII. In celebri illâ urbis Ostendanæ obsidione militum nonnemo pessimâ blasphemandi assuetudine eò deductus erat, ut palàm profiteretur, non posse se à tam pravo usu desistere. Cùm autem subinde gravi pressus inopiâ, vitæ subsidiis destitutus, maléque tectus, stipem à Sacerdote quopiam rogaret, hoc accepit responsi. Si tantum tibi est animi, ut sequi me unius horæ spatio velis, & omni interea temporis abstinere blasphemiâ, en aureum, quem à me accipies, nummum; & cum dicto, nummum ostentat, abitque. Sequitur miles, aureâ illâ tractus illecebra. At Sacerdos destinato consilio per media castra viam legit, & numum aureum manu erecta præferens, obit singula

Peñeq. de Am. div. p. 3 c. 17.

Prov. 13. 4.

militum contubernia, locáque maximè militum cœtu frequentia, ponè sequente, quem dixi, milite: quem ut alii videbant, ita vel excipiebant sannis, vel dictiis lacessebant. Quis crederet: Miles ita ignominiosè suis à commilitionibus, qui probè hominem noverant, habitus, stimulabatur identidem ad solitas blasphemias; non prorupit tamen in ullam, linguam non frenans solùm, sed iterum iterúmque admordens, ne pravo illa more voces sacrilegas effutiret, donec lustrata hac ratione magna castrorum parte à Sacerdote promissum numum acciperet, adjecto salubri documento, agnosceret, posse corrigi inveteratam blasphemandi assuetudinem, dummodo seriò velit. Nec dubito, quin non paucis simili remedio sanitatem restituere possem; qui modò toties ingeminant: *Non possum.* Non potes, quia non vis; sed, si multum, velles: constans autem, & forte illud voluntatis decretum non adest. Cetera: *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*: in quæ Dei verba sic porro commentatur S. Joann. Chrysostomus: *Videsne solâ nobis opus esse voluntate? voluntate inquam, non qualibet & vulgari, sed exquisitâ.*

Prolog. in Joan.

XIII. Erit, qui quærat: ecquodnam autem indicium est, quo discernere liceat, esse in nobis voluntatem & propositum ejusmodi efficax? Enimverò digna est responso hæc quæstio: nosse enim, quod quæritur, inter præcipua arcana est salutis consequendæ; cùm Infernus tam sit plenus propositis & decretis ejusmodi mobilibus & imbecillis, quàm plenum est Cælum decretis fortibus & inconcussis. Primum igitur voluntatis ejusmodi efficacis dignoscendæ signum est, si illa ab omni absoluta sit conditione, prorsúsque à nullâ pendeat. Accedit tribunal sacrum femina haud sanè casta: interrogat Judex, ratúmne habeat, à turpi quæstu & commercio desistere? illa. *Si Deo placet*, inquit, *corrigam vitam: si virium tantum habuero, non redibo ad assueta flagitia: si ille, si, inquam, ille me porro non solicitârit, tunc tandem spero turpis vitæ meæ finem adesse.* Miseram te! Istud, si, si, murus est, qui te inter & divinam gratiam intercedit: nunquam fiet; ut huic animus tuus jungatur, quamdiu intermedius hic paries steterit: evertatur necesse est. Necesse est, inquam, decernere sine ullâ conditione, abstinere à scelere, sive tentet & provocet, sive non provocet sceleris socius. Quidquid unquam accidat, quæcunque sit rerum hominúmque combinatio, quidquid contra moveatur oportet decretum tuum firmum stare & inconcussum, non subnixum fulcris his dubijs, quæ tam parùm voluntatem tuam fulcient, quàm parùm debilibus sustentaculis innitetur domus jam ad casum prona.

XIV. Adhuc certiùs voluntatis tuæ apparebit virtus ex collatione operis. *Propositum optimè manifestatur per operationem*; ait S. Thomas, virnoscendarum animi motionum peritissimus. Adhuc lapidem Lydium examines oportet decretum tuum, ne in tanti momenti negotio fallatis; quoniam

niam ex hoc decretorũ & propositorum efficaciâ salus tua pendet, & gratia delictorum. Sic igitur te ipsum alloquere. Tot jam annis in luto isto obscœno hæreo, ecquid egi, ut inde emergerem? Tot annis cùm irascendi, cùm litigandi se offert occasio, erumpo in blasphemias: quid egi, ut tandem Inferorum linguâ loqui desuescerem? Tot jam annis odio feror intestino adversus inimicum illum meum; quibus precibus, quibus pietatis in Dẽũ officijs institi, ut tam noxia animi peste divina me Bonitas liberaret? Deprehendes enim verò hoc in examine, tam longo temporis intervallo, te aliud non fecisse, quàm ut semel iterúmve sacro Arbitro reum ejusmodi scelerum te sisteres. Et hanc tu voluntarem robustam dices & efficacem? Si videres Dominum ædium, incendio conflagrantium? assidere ad earum limen, & ad ignem hunc manus séque totum calefacere, an in animum inducere posses, acerbo dominum illum luctu ædium suarum jacturam prosequi? haud sanè existimem. At crederes profectò, si videres illum, celeritate & conatu quo posset maximo, afferre aquam, vicinorum magnis vocibus opem implorare, sursum deorsum currere, medias ingredi flammas ad res chariores pretiosiorésque depascenti igni tempori subtrahendas, reponendásque in tuto. De me autem quereris, si propositis tuis ore prolatis, licèt facta consequantur nulla, non credo? S. Tho. l. 2. q. 20. ar. 4. cor. *Non est perfecta voluntas, nisi sit talis, quæ opportunitate data operetur.* S. Thomæ assertio est. Minus promittere, & plus præstare, salus erit animi tui: verba enim, fœmellæ sunt, & idcirco Stygius Pharao eorum rationem habet nullam, finit ea multiplicari quantum lubet. At facta, masculi sunt, quos odio prosequitur tam infesto, ut ne unum quidem servari permittat. Vide quæso, quomodo Deus Pœnitentes ad voluntatem seriam excitet allatis suprà verbis: *Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua, & minue offendicula.* Convertere decreto & proposito efficaci: relinque peccata non aliqua, sed omnia; minue offendicula, tolle pericula peccandi proposito firmo, quod non nudâ contemplatione contentum rem ipsam non aggrediatur, sed quod difficultates complanet; quas etsi omnes tollere non licet, quamdiu molem hanc carneam circumferimus, leviores tamen reddi oportunè possunt, & plurimum ipsis roboris tolli. *Exodi. 1. 16.*

XV. Adverte proinde, duobus maximè modis minui posse succumbendi pericula; primùm si tibi de armis pluribus melioribúsque prospicias; deinde si hostem exarmes. Utroque hoc medio utendum est, si tibi cordi est efficere, ut propositum firmum sit. Tibi igitur primùm de armis pluribus providendũ. Quare si crebrò sordidis illis voluptatibus inquinare te solitus es, quid tibi agendum? Si seriò liberari hac contagione cupis, decernas oportet sæpius ad Pœnitentiæ tribunal adire. Imò, ut melius rem tuam agas, accedendum est etiam, antequam labaris denuo: sic enim sanaretur

vulnus; quod si nondum obductâ cicatrice refricetur, nunquam amplius totum coalescet. Insuper sæpe etiam sumendum Divinum Evchari-stiæ epulum: mane ac vesperi preces ad Deum, ad ejus opem petendam, magno studio fundendæ: Matris Virginis patrocinium omni industriâ prensandum; & Divorum præterea Divarúmque alicui, cui magìs devotus sis, studiosè supplicandum. Lectioni etiam sacrorum librorum multa & sedula danda est opera. Audiendi crebriùs & diligentiùs Oratores sacri; incruento Sacrificio majori adstandum animi corporísque compositione; egentes frequentiore stipe sublevandi. Hisce factitandis demonstrabis, seriò te extinctas flam-as velle; hoc enim est multam aquam affundere. At qui nihil agunt, ut agunt non pauci, non produnt, quòd servatam, sed quòd redactam in cineres domum exoptent. *Qui mollis est in opere suo, frater est sua opera dissipantis*: Spiritûs Sancti effatum est. Perinde ac si diceret, Peccatorem, qui socors sit in medijs ad seriam emendationem adhibendis, & eum qui destinato animo in peccatis hærere velit, germanos planè fratres esse, quos inter nihil aliud discriminis intercedat, quàm quòd eorum unus sit major, alter minor natu, cetera similimos. *Qui mollis est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Neque verò illa, quam quis in agendo sentit, imbecillitas incitamento esse debet ad abstinendum etiam deinceps istis emendandæ vitæ præsidiis, sed potiùs inducere debet ad illis majori curâ perfectionéque utendum, jungenda eleemosynis oratio, orationi ac precibus crebet Divinorum Mysteriorum usus, huic Concionum audiendarum frequentia, ut ita, cum singula hæc præsidia mederi satis non possunt, cunctis simul adhibitis socordiâ atque ignavia nostrâ curetur. Hanc nos industriam natura docet, quam cùm non lateat animantes exangues multo torpere frigore, & tardas esse ad motum, multis illas instruxit pedibus, ut hæc organorum multitudo causæ moventis lenitudinem compenset.

XVI. Altera imminuendi pericula ratio *minue offendicula*, est suis hostem armis exuere. Si te contingeret, eidem cum Leone aliquo catenæ esse illigatum, an non id ageres omnibus ingenii & corporis viribus, ut vel dentes illi frangeres, vel hebetares ungues, vel fame saltem robur ac vires edomares? Atqui tu alia agis omnia, & persuadere tamen mihi vis tibi planè propositum vincere hostem, sua illi arma detrahendo. Alligatos es corpori tuo, quod ferociâ omnes belluas superat. Quando tamen tibi curæ fuit ut hanc ejus ferociam fame mitigares? Pro eo, quòd jejuniis & ciborum abstinentiâ maceranda esset caro, multi, ijs potissimùm diebus, quibus à Sacro Tribunali, & mensâ Evcharisticâ redeunt, popinas frequentant, & nobiliore se vino ingurgitant, perinde ac si non alia supperet sacros dies piè castéq; transigendi ratio, quàm corpus multo ac delicatiore cibo potúque saginare. Si Confessa-

fessarius jejunii mentionè faciat, tantum non: solo ejus nomine audito, animo multi linquuntur. Insuper tam non frangis dentes, tam non resecas ungues Leoni huic, corpori tuo, ut magis te cernâ hæc arma indies acuere: tam non fugis pravorum consortia, conventicula periculosa, ludos, jocos, remissiones animi & corporis oblectamenta, ut potiùs his magis inhies. An hoc est imminuere pericula peccandi? *Minue offendicula.* Neque tamen hic sermo mihi est de periculis, quæ proxima dicimus; de his enim aliàs, ob gravissimum rei momentum, seorsim differendum est, de remotis tantùm loquor, in quibus non sæpe quidem, aliquoties tamen quis cadit: quia tamen & concupiscentiæ & animalium appetituum vires augent, arma ipsis, & audaciam suggerunt, de ijs, majori saltem ex parte, vitandis cogitandum est. Dum de vitâ seriò emendandâ cogitatis; major quærendus à turba secessus; magis vobismet vivere oportet. Neque jam sit, qui mihi occinat; nimis hoc durum esse; & sic vivere, esse potiùs tristitiâ ac mœrore mori, atque contabescere. Non est hoc mori, est aliter, & verè vivere. Magnes, cùm attrahendi ferri virtute destitui cœpit, recipit vires pristinas, aliquot dierum spatio ramentis ferri sepultus. Idem experiretur homo Christianus, postquam tepescere & languere in virtutum studio cœpit; immò cujus in animo semimortua jam est fides, si tot relaxationibus & remissionibus animi omissis: declinato aliorum vanorum mortalium consortio, sacrationibus saltem diebus, negotiis animi perpendendis tempus aliquod daret; næ ille amissum robur recuperaret. Quod si plura à quoquam exigere videor, quàm ut audire suadentem, & sequi velit, aut possit: aliquid saltem eorum præstet oportet, quia si cuncta repudiaret, quis crederet, eum de vitâ seriò emendandâ cogitationem suscepisse!

XVII. Quare ut plura reducam ad unum: *Oportet voluntatem rei applicare*, ut hortatur S. Joan. Chrysostomus, neque sterili mutandæ in meliùs vitæ desiderio contentum esse. Mercator profecto, egestatem opibus mutaturus, satis non habet in his desiderio tantùm ferri, *non soli aquiescit cupiditati*; sed negotium magnis animis aggressus de navi sibi prospicit; transigit cum Nauclero, naulum adnumerat, per tempestates & procellas, periculis non territus, veras auri venas inquirit; cùm solâ voluntate ac desiderio divitem esse, emolumenti adferat nihil. Nos si volumus, *repentè mutari possumus*, pergit idem S. Doctor, *& ex luteis aurei fieri*; nam ad Dei quidem Gratiam quod attinet, hæc volenti nunquam deest: totum ergo rei momentum in eo situm est, ut velimus voluntate ejus generis, quam pluribus descripsimus; ejus modi scilicet, quæ conjuncta sit operi, quod, velut extra se egressa, efficiendo, efficax appellatur. Sinite, depingam hic vobis sub finem ejusmodi voluntatis effigiem in eventu omnis ætatis memoriâ dignissimo. *Prov. in Evang. Joann.*

XVIII. Hugo Hetruriæ Princeps Sereniſſimo Otthonum ſanguine pro-
Pucin. in vita. creatus, pueritiam magnâ vitæ puritate acâ innocentia tranſegit, matris Vivillæ piâ ſanctâque inſtitutione uſus. Sed bladientis dein fortunæ illecebris in transverſum actus multiplici juventutem ſuam libidine fœdavit. Hæc tamen inter ætatis flagitia Pietatem in Deiparam Virginem fovit conſtanter, illius cultui addictiſſimum ſe palam profeſſus. Erat miſer eorum ex numero, qui Mariam à Jeſu ſeparatam cuperent, ut experimento diſcant, fasne & impunè alicui ſit, fructum tractare contumeliosè, honore ac reverentiâ tuto, quâ arborem colit. Hoc tamen ipſum tam mancum Deiparæ colendæ ſtudium Hugoni ſaluti fuit. Venatum ſiquidé aliquando egreſſus, dum haud procul Arni valle oberrans fatigationis, ſitísque, quæ aridum guttur torquebat, levamen circumſpectat, ecce tibi Puellam repentè obviam habet formâ ſupra humanam, quæ calathum fructibus præſtantiſſimis quidem, ſed ita ſordidis inquinatísque, ut nauſeam aſpectanti moverent, plenum offerebat. Hugo tamen ſitis impulſus ardore manum extendit fructum aliquem prenſurus: ſed vix attigerat, cùm manibus denuo elabi ſinit, vel oculis, ne dicam ſtomacho, tam fœdas ſordes, ac ſpurcitiem nauſeantibus. Talis eſt (reſpondit tum Cæli Domina hoc ſub ſchemate Hugoni ſe ſiſtere dignata) tua in me pietas: bona quidem ipſa in ſe, ac multùm laudabilis, ſed vitæ tuæ ſordibus peſſimè conſpurcata: hac igitur quid me vis facere? Hæc dixit, & videri deſiit. Ita tam plena amoris & viva hortatio id utique efficere Hugonis in animo debebat, ut fœditatum ſuarum magnopere pertœſus, puriùs ſanctiúſque poſthac, ut olim, Matrem Virginem coleret. Sed eâ effectum nihil: nam etſi caſtus eſſe vellet, cùm tamen & Juvenum laſcivorum conſortia, & ſenſuum oblectamenta conſectaretur ut priùs, mox iterum eſſe cœpit, qualis fuerat, frenis cupiditati denuo peſſimè laxatis: unde neceſſe fuit, ut Virgo Mater mediis potentioribus ad bonam frugem reſtitantem revocaret. Cùm ergo iterum venationi in monte Senario operam daret, craſſæ repentè nubes cælum oripuerunt, támque denſus ac præceps cælo imber effuſus eſt, ut Hugo, miſſâ venatione, de latibulo circumſpicere cogeretur. Effuſis igitur habenis ad ſpelæum quoddam fertur: ſubituro autem, funeſtiſſimo horrore plenum ſpectaculum ſe objicit. Fornax erat eâ formâ, quâ ferrariæ eſſe officinæ ſolent: hac circum nigerrimorum fabrorum manipulus, qui ſeminudi extrahebant è flammis non ferri maſſas, ſed capita, corda, crura, aliáque humanorum corporum in fruſta ſectorum membra, quæ incudi impoſita horrendis ictibus contundebant. Magos primùm, veneficósque fabros hos Hugo credidit, qui illas in montis latebras ſe abdidiſſent: quare cum in ejusmodi hominum genus animo eſſet infenſiſſimo, graviſſimis in eos verbis ſine metu invectus, tantáque ſe flagitia probè ultúrũ profeſſus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fessus est. Hæc dum ille minax loquitur, fabrorum illorum aliquis ad os speluncæ accedit propiùs; &, parciùs ista, inquit, parciùs, neque enim nos Magi, sed divinæ Justitiæ ministri sumus; & his suppliciis mactamus morrales aliquos, obscœnis voluptatibus olim deditos; exspectamúsq; propediem Hugonem quempiam, Regionum istarum Principem, qui & ipse, ubi in manus nostras venerit, libidinum suarum pœnas hâc super incude liberaliter luet. Hæc tandem spectra audientis videntísque Hugonis animum immutârunt penitùs. A spelæo enim ad suos sine morâ reversus, alius planè à se ipso videbatur. Mox obfirmato ad fugiendas efficaciter pœnas, quas comminantem per hæc spectra Deum audierat, animo statuit, ferijs quibusdam Sacratioribus sua palàm Florentinâ in urbe fateri flagitia. Quare inter Ravennatem Archiepiscopum, qui tum fortè sedis Apostolicæ Legatus aderat, & Eustachium Præsulem Florentinum medius, ad summam ejus urbis ædem ibat, istud identidem admirabundo, qui ex totâ latè viciniâ confluxerat, populo ingeminans: *Hugo posthac non erit Hugo: Hugo posthac non erit Hugo.* Nec aliter fecit, ac dixit, in alium planè hominem mutatus.

XIX. Nunc mentem ad hæc ejus verba advertite: *Hugo posthac non erit Hugo*: horum enim causâ totam hanc narrandam sumpsi historiam. Hæc est potissima in Pœnitentiæ Sacramento difficultas; hæ sunt illæ angustiæ, per quas transeundum est serpenti, ut pellem exuat; hæc est illa petra scabrosa: decernere constanter & inviolabili proposito, non esse posthac, qui fueras; sic ut quisque, suo saltem in animo, dicat: Non ero posthac, qui fui; emendabo, quæ peccavi; eróque planè alius: & quia hoc *volo*, non autem *vellem* tantùm, fugiam deinceps loca illa periculosa, in quibus tam pronum esset denuo labi, sacris Pœnitentiæ Evchariſtiæque Mysteriis utar crebriùs, confugiam ad preces, & opem ac patrocinium Custodis mei Angeli, Cælitum meorum Advocatorum, Matris imprimis Virginis, quæ omnium in terris Peccatorum mei similium asylum est paratissimum, postulabo: nec durum mihi erit amplecti remedia omnia, quæ Confessarius mihi vel imperârit, vel suaserit.

XX. Hoc demum genuinum est propositum: hic est actus voluntatis, non vacillantis, sed firmæ. *Propositum est actus voluntatis deliberatæ.* Quæcunque autem ejusmodi cum voluntatis decreto fient Confessiones, securos nos reddent in vitâ non magis, quàm morte: & quamquam etiam post eas peractas relabi quempiam contingat, non est, quòd angatur, quasi aliquo Confessionis vitio factum sit, ut relaberetur: humanæ potiùs voluntatis, mutabilitatis & instabilitatis vitio cecidisse se meritò credet; cùm Sancti Spiritûs, optimâ fide & integrâ, secutus consilium, ex animo conversus fuerit, conversione conjuncta cum decreto & proposito firmo, proposito ad omnes se noxas

S. Tho. 2.2.q. 88.ar. 1.cor.

noxas in genere extendente; propositio non verborum & desideriorum, sed operum, atque adeò verè efficaci. *Convertere ad Dominum, & relinque peccata, & minue offendicula.* E diverso autem, si omnem in eo reposuerit industriam atque conatum; ut numerum admissarum noxarum quàm accuratissimè cognoscat, fide summâ exponat, de reliquis non solicitus, eorum erit ex Hypocritarum numero, iam acerbè à Christo increpitorum, qui lavant, quod foris est catini, intus autem fœdissimarum sordium plenum relinquunt. Ubi autem quis sistetur tribunali, cujus Judex gloriatur se corda nôsse omnium, tum enimverò discet, nimis tamen seriò, quanti momenti fuerit proposita hodie à me doctrina, quæ est, ut ad amussim intelligamus, quid sit ritè confiteri? Fida proin illam mente retinete. Confiteri idem est, ac uno eodémque momento converti. Converti est tota voluntate mutari. *Conversio dicitur quasi cordis undique versio*: quæ causa est, cur de peccatore Propheta Ezechiel pronunciârit, quòd *quacunque die conversus fuerit, vita vivet.* Non dixit, *versus, conversus* dixit: námque, pergit S. Augustinus, *de Tempore vertitur à peccato, qui jam vult dimittere peccatum: convertitur, qui jam tuta, & omnino vertitur.* Deum oro multis atque obtestor, ne ipse, qui cùm sit purissimus Spiritus, vult, ut ipsi serviatur in Spiritu & veritate, oro inquam, obtestórque, ne unquam permittat quemquam ex hoc numero falli in negotio, ex quo pendet æternitas felix, aut infelix: verè enim tantum interest peccatoris, rite ac verè pœnitere, quantum interest non excidere verâ vitâ, quæ est sola futura, nulli obnoxia mortalitati.

DISCURSUS XV.

De Proposito vitandi occasiones pœnitenti necessario.

1. THomas Morus, magnus Angliæ Cancellarius, summo aliquando manè à carceris custode monitus; captivos, perfracto, intempestæ noctis silentio, carceris muro, profugisse planè omnes: respondit hoc nuncianti, & quid facto opus esset, solicitè ex eo quærenti: Iret confestim, architectos ac fabros murarios vocaret; curarétque, quàm celerrimè muri partem eversam restaurari, ne quem fortè profugorum subiret cupido redeundi, & antrum illud denuo subeundi: arguto hoc dicto placidè ridens eum, qui malo non medicabili remedium postulabat. Hoc responsum, quod in ore magni viri, grato quodam & in-

ingenii pleno lepore dicta sua condite soliti; non nisi jocus fuit, hoc inquam, responsum mihi hodie gravissimæ admonitionis loco serviet, illi proponendæ, qui cupit animum à culpis seria Confessione purgare. Perrupisti tandem, divinæ gratiæ ope adjutus, claustra carceris, quibus à Dæmone clausus tenebaris? proripuisti te ex illis ædibus tam noxiis? renuntiasti commercio illi pestilentissimo? *Laqueus contritus est*? Quid porro faciendum supereſt? Nihil prius majorique agendum curâ, quàm ut illud foramen quàm diligentissimè obstruas, per quod tam feliciter erupisti: non redeas illas ad ædes, non illi te denuo misceas consortio, non illâ cum personâ quidquam habeas negotii, à qua te iterum seduci pronum est. Ut hujus mei moniti necessitatem altiùs animis vestris insculpam, ostendam vobis, nisi Confessi vobiscum statuatis decreto firmissimo, ad occasionem peccati non redire, Confessiones vestras nullius esse momenti; cùm absque ejusmodi proposito certi sitis, vos redituros ad Deum verum offendendum, quin imò jam rediisse.

II. Ne quid porro ambiguum hac in re atque incertum relinquam, video mihi ante omnia explicandum, quæ hoc loco sit nominis. *Occasio* notio. Occasio igitur, ut omnem complectitur, quæ hoc nomine venit, est periculum, quo ad peccandum inducimur. Si crebrò & plerúmque ejusmodi in periculo peccamus, occasio proxima appellatur, si rarò, & ex accidenti, appellatur occasio remota e. g. Assuevit nonnemo plures de die horas ludendo perdere, & cùm sortem parùm sibi faventem experitur, nec, quæ cuperet, afferentem folia, tùm adversùs Deum insurgit, & ore revera stygio mille blasphemias evomit. Huic ludus est occasio blasphemandi proxima: prava enim hominis assuetudo, conjuncta cum ipsâ ejusmodi ludi ratione, in qua semper plus sit fortunæ, quàm artis, periculo utique hunc ipsummet exponunt nimis quàm sæpe peccandi. Sit autem alius, nec ipse à lusu quotidiano alienus, qui tamen animi impetus frenare nôrit, ita ut non nisi perrarò, cùm sorte adversa utitur, blasphemet: huic lusus est occasio remota: cùm sit periculum rarò admodum ad peccandum inducens, & inter quod, ac peccatum ipsum, ingens, ut ita loquamur, intervallum intercedat. Hoc discrimine suppositio, in quo assignando Doctores consentiunt, repeto & dico, Pœnitentem, qui cùm possit fugere occasionem ejusmodi proximam (accessum, ut dicebam ad certas ædes, certorum hominum consortium, certæ personæ familiaritatem, quæ multiplicis antea lapsûs occasio fuit) nec tamen fugit, nunquam animum, sicut oportet, exonerare: cùm occasionem dictam non fugiendo certus sit de peccato mox repetendo; imò jam repetito. A primo ordiamur.

I.

III. Miranda prorsus res est videre eos ipsos Peccatores, qui ne tenta-

ti quidem & allecti, suâmet libidine non semel peccatis se inquinârunt, subinde mediis in periculis & certaminibus victoriam sibi indubitatam polliceri. *Filii Ephrem, intendentes & mittentes arcum, conversi sunt in dies belli.* Milites præ cæteris ante pugnam glorioſi; cùm autem ad rem venitur, primi ad fugam. Imponit huic hominum generi, tum ipſa ſua cupiditas; quæ cùm ægrè admodum avellatur à rebus amatis, illud facilè ut verum probar, quod ſi verum eſſet, faceret, ut porro gaudere rebus illis liceret: tum verò etiam Dæmon in eam fraudem impellit, qui, cùm probè norit, non aliis ſe artibus majorem ac certiorem animarum prædam agere poſſe, quàm tendendo hoc occaſionum proximarum rete, iſtud quâ poteſt, induſtriâ regit, & diſcrimen elevat, ut prædas augeat. *Immittit ſecuritatem, ut immittat perditionem.* Unde homines, flagitiorum ſuorum ſanie putres, audire eſt nonnunquam ita differentes, perinde ac ſi Cedri eſſent omnis corruptionis expertes. *Nullum*, ajunt, *ſubeſt periculum: redibo ad illas ades, ſed non redibo ad flagitium.* Itáne nullum periculum? & quo tandem tibicine hæc veſtra non peccandi ſpes nititur? Utique aut divinæ gratiæ ope, aut veſtræ voluntatis fortitudine atque conſtantiâ? Verùm non eſt, quòd horum alterutro vos ſuſtentandos exiſtimetis; ut proinde dubium non ſit, quin ſit caſurus, qui ſpe hac tantùm inani & umbratili fulcitur.

Pſ. 77. 9.

IV. Infirmum eſt primum fulcrum opis divinæ in periculo adfuturæ: quæ enim eſt illa temeritas, hanc ſibi opem promittere? Deus non vult largiri gratiæ ſuæ dona, ut rectè S. Cyprianus obſervavit, ad cœcæ & delu-ſæ noſtræ voluntatis arbitrium, ſed juxta altiſſimæ ſuæ Providentiæ placita ac leges. *Ordine ſuo, non arbitrio noſtro, virtus S. Spiritûs miniſtratur.* Ingens ſanè eſſet illius Aſtrologi dementia, qui conſideret, cæleſtes orbes ac ſidera non aliter volvenda, quàm ad aſſerendam ſuarum prædictionum veritatem requiratur; licèt eam ad rem neceſſarium eſſet aliam tenere viam, motúsque diverſos ab iis, quos naturæ lex ipſis præſcripſit. Major porrò abſque comparatione ejus eſſet futura inſania, quî de divinæ gratiæ theſauris ſua ſe crederet diſponere poſſe voluntate: cùm utique non minùs certo providentiæ ſuæ ordine, minúsque mutabili, eos divina benignitas diſtribuat, quàm certâ lege beneficos ſuos, aut maleficos influxus ſidera diſpenſent. *Ordine ſuo, non arbitrio noſtro, Sancti Spiritûs virtus miniſtratur.* Quin addo, tam non poſſe prudenter à præſidentibus hiſce mortalibus, in occaſionibus ſponte quæſitis ſperari divinæ Gratiæ ſubſidia, ut potiùs jure meritiſſimo timere debeant ſe deſerendos. Ita enim fermè nobiſcum ſe gerit Deus, ſuâ nos gratiâ illuſtrando, ut ſe cum Diſcipulo gerit Magiſter docendo. Non ſolet autem Magiſter nova explicare & tra-

dere

dere discenti præcepta, priùs quàm jam tradita didicerit. Atque adeò nec Deus nova subministrabit Gratiæ suæ auxilia, donec anteà datis rectè utamur. Quare quisquis impudenti rusticitate non attendit rationibus & consilijs, quibus ad occasionum fugam impellit ac invitat Deus, næ ille indignus est gratiâ & favore planè singulari, quo adjutus media etiam inter pericula staret, & non periret, An aliud expertus est Petrus nocte illâ, quæ necem acerbissimam Servatoris nostri præcessit? Monitus est à Christo incredibilis amoris benevolentiâ: attenderet sibi; eò quòd si occasionem non declinaret, in eâ periclitaturus, & ipsum esset Magistrum suum ejuraturus. An non hoc admonitus vaticinio Apostolus totis tremere artubus, & procul abesse debebat à discrimine, nihil aliud agendo studiosiùs, quàm ut se quàm arctissimè precum ferventissimarum beneficio Christo uniret atque conjungeret? Non ita Petrus: insuper enim habito precandi studio, ipsi medio se credidit periculo, sedendo cum detestabili illâ hominum fæce ad ignem, & calefaciendo se: unde jure ac merito suo illum efficaci auxilio Deus destituit, permisitque, ut summo suo cum probro ac damno trinâ negatione Magistrum perjurus execraretur.

V. Erit, qui ex me quærat: an ergo non promisit suam in tentationibus opem Deus, & ad resistendum vires? An non hortatus Christus est, ut quàm sæpissimè in Oratione Dominicâ hanc eandem flagitemus? Quomodo ergo verum est, quòd illam nolit dare? Nascuntur percontationes istæ ex eo, quòd non adverterit, qui sic interrogat, qua ratione gratiæ suæ præsidia nobis addixerit Deus. Addixit ijs in tentationibus, quæ nos invenerint, non in ijs, quæ à nobis studiosè fuerint quæsitæ. Etiam beatis illis Spiritibus imperatum est, ut omni nos momento custodiant: *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Si quis tamen deliberato consilio, insano quamvis, ex alta se rupæ præcipitem ageret, sineret profectò illum deorsum ferri Angelus, atque etiam collum frangere, cum dicto: Non est imperatum mihi, ut in præcipitiis, sed ut in viis te custodiam: *in viis, non in præcipitiis.*

VI. Observate proin, quàm stultè quotidianorum vestrorum casuum causam aut in imbecillitatem vestram, aut divini auxilij inopiam referatis. Quid imbecillitatem obiicitis? Et vitrum fragile est: sed quia illud tale novimus, cavemus anxiè, ne duros in obices impingatur; eáque cura fit; ut vel ferrum annis superet. *Tanta fragilitas custodita, durat per secula*: ut S. Augustinus observavit. Ad gratiam quod pertinet, cujus est nos juvare, si fateri volumus, quod res est, non gratia nobis, sed nos gratiæ desumus. Quas natura ceteris timidiores produxit bestias, his armorum loco summam pedum ad fugam velocitatem contulit. Anne igitur jure quereretur lepus, malè sibi prospectum esse, si pro eo, quod salutem fugâ quæ-

Hom. 28. int. 50.

ret, rectà ipse festinaret ad canes, eorúmque in se dentes, etiam dormientes excitando, somnúmque omni studio excutiendo, provocaret? Et hoc tamen non desunt ex vobis, qui faci-

Job 3. 6. ant. *Qui parati sunt suscitare Leviathan.* Semper illi Dæmonem irritant, & dum ille velut satur tot prædarum quiescit, eum tunc ipsi provocant ad mordendum. Enimverò qui tales sunt, tam non merentur noxarũ suarũ veniam, ut ne miseratione quidem digni sint. *Quis miserebitur omnibus, qui appropiant bestiis?* Quisquámne tam nullius erit judicij, ut vicem doleat eorum, qui propè tentationes accedunt, dum hæ longiùs ab ijs remotæ sunt? Certè illorum sortem Deus non miserabitur, cujus providentia hanc in regendis Animabus legem tulit, ut fugiant amittendæ divinæ Gratiæ pericula, quicunque certam & stabilem ejus velint habere possessionem. *Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus.* Audísne, quo quantóque verborum pondere Deus hanc fugiendarum occasionum legem inculcat: *recedite, recedite*, inquit si estis vicini; si autem jam in medijs versamini, *exite inde*: & dum exitis, omni diligentiâ cavete, ne vel extenso digito illam contingatis: *pollutum nolite tangere.* Exite, repeto, exite, neque sit quisquam, qui in medio cujus subsistat: *exite de medio ejus.*

Eccli. 12. 13.

Isa. 52. 11.

VII. Si præcepto tam diserto occasionum fugam in veteri illâ & mancâ Lege Deus imperavit, quid Lege novâ omnibus absolutâ numeris, plánéque sanctâ fecerit? Non sufficit proinde Christo Servatori nostro, ut nos recedere jubeat, vult, ut illam amputemus, & resecemus, nescio, an eo potissimùm ex capite, ut quàm citissimè nos inde expediamus, an verò ut ab eâ quàm perfectissimè separemur. Crediderim, desiderare illum à nobis utrumque horum; & idcirco sic loquitur: *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te: & si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projce abs te.* Quibus in verbis primo loco advertendum, quòd Christus non dicat claudendum, sed eruendum esse oculum: *erue.* Deinde quòd non dicat: vinciendam esse manum, aut pedem, sed penitùs debere abscindi: *abscinde.* Idcirco neque Christianorum quisquam dicat: Committam me quidem periculo, sed perseverabo invictus: adibo illas ædes, accedam illud conventiculum; quantâ prius familiaritate agam cum certâ illâ, sed in flagitium ampliùs non consentiam. Non ita loquendum, agendúmque cuiquam. Lex hæc esset nova, quam sibi quisque ferret malè consulto suo arbitrio; non esset illa, quam Servator promulgavit: *erue, abscinde*: si enim personam aliquam diligeres, quantum oculum tuum; & tantum illis ex ædibus caperes emolumenti, quantum tibi manus tuæ conferunt ad aliquid efficiendum, & illa familiaritas tantum tibi afferret voluptatis, quantum pedes, dum animi causâ rus prodis; si nihilominus occasionem tibi denuo labendi, novísque te noxis

Mat. 18. 8. 9.

noxis inquinandi offerunt, ijs omnino abstinendum est. Quin ad aliud magis formidandum animum advertite. Non solùm ait Christus: erue oculum, amputa manum, abscinde pedem: sed erue oculum & projice; amputa manum, abscinde pedem, & procul abjice. *Erue & projice; abscinde & abjice.* Quid causæ est, Magistrorum optime ut tantum à me postules? Eruam quidem oculum, sed in scrinium recondam: non erit porro periculum, ne quid eo aspiciam, ubi è fronte evulsus fuerit: amputabo manum, aut pedem, ut tibi obtemperem jubenti: sed penes me retinebo alios in usus non indecoros. Si resecta fuerit manus, non erit periculum, ne tangam, quod tangere non oportet: si abscidero pedem, ne eam, quà non est eundum. Alam illam feminam: non jam domi meæ, sed alienæ: non loquar illi, non tractabo cum illâ; scribam tamen illi literas officiosas, nullo pravo fine; aut si non aliud, salutem saltem illi mittam, ne obstrepat vulgus; aut ne misella, meâ ope destituta, alterius cogatur opem implorare, qui malè illam subinde tracter. O fines ridiculos! *Erue, & projice abs te: abscinde, & projice abs te.* Tam procul illam à te habeto, ut nihil porro de illâ rescias: fac, ut ne possis quidem, & non tantùm ne velis post hac illâ abuti: *abscinde & projice.* Narrat Matthiolus, ruriculam cùm gramen falce demeteret, serpentem etiam medium ictu eodem secuisse: placuit improvido sectio tam fortunata, sustulit proinde ita secti serpentis partem, ut illi insultaret: sed non diu fuit, quàm suâ temeritatem lueret; morsu enim à bestiâ irritatâ appetitus, tam repentè veneni vi extinctus est, ut serpens supervixerit. Abscidit iste; sed non projecit: & ita miserè perijt; nec ejus pernicies cuiquam doluit. Et hoc scilicet est, quod tam multis accidit, qui cùm intimius commercium abruperint, nec tamen literarum, nuntiorum usu sibi interdixerint, animæ jacturam faciunt. Longè autem pessimum est, quòd nonnullis, abscidisse occasionem, ansam præbeat ad illi se arctiùs uniendos; cùm jam longè magis perditè ament, quam tantisper deseruerant; crescente ex absentiâ affectûs vehementiâ, perinde ut merces post naufragiũ recuperata multò charior esse solet. Scribit Pierius, Echinum marianum in partes sectum, si in mare abjiciatur, conjungi denuo & revivisere. Par est ratio occasionis amputatæ: si non abjiciatur quàm procul potest abjici, denuo uniuntur divisi tantisper animi, & plaga sanatur ex integro: excusat se, qui deseruerat, quòd tam crudeliter illam habuerit: reus ejus culpæ agitur Confessarius inhumanus: verbo, pœnitet suæ pœnitentiæ pœnitentem, & jam efficaciùs detestatur conceptum posthac non peccandi decretum, quàm ipsum antea peccatũ fuerat detestatus. Quis jam vester sensus est, Auditores? An ita effrontes eritis, ut promulgatâ à Christo Lege tam severâ, ejus vobis gratiâ fieri petere non dubitetis; imò istam sperare, absque eo etiam, quòd illam petatis? & cùm, licèt votis

lib. 28. Hieroglyph. de Echino.

& precibus calidissimis flagitaretis gratiam non peccandi in occasionibus, quas ipsi quæsiistis, certi esse deberetis de eâ non obtinendâ, ipsam vobis securi promittetis vel non petitam? Istud equidem plus quàm insanum est.

VIII. Quare cùm gratiæ divinæ spe niti his in occasionibus non possitis, supereſt, ut voluntatis vestræ libertate & arbitrio, firmissimisq; non peccandi decretis fulciamini, Verùm ita aut loqui, aut sentire non stultum solùm est, sed etiam Fidei capitibus repugnat. *Sine me*, Dei verba sunt, *nihil potestis facere.* Et nos nihil ex nobis habemus, præter nihilum, & peccatum, abyssum scilicet nihili alteri abysso junctam. *Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum:* Concilii Canon est. Similes proin sumus volucribus illis, quas Apodes, i. e. sine pedibus, vocant, quæ cùm in terrâ existant, attollere se viribus suis non possunt & levare in aëra, nisi auræ benignæ flatu adjutæ tantisper attollantur; absque hoc nihil alarum debilium concussio motúsque proficit. Junctis licèt omnibus arbitrij nostri viribus ne tantillum quidem præstare possumus, quod ad salutem conducat; non quæ recta sunt exequi, non malum fugere, nisi divini Spiritûs benigna aura adspiret, nisi, inquam, gratiæ suæ auxilijs ad volandum excitet, & volantes Deus adjuvet. *Sine gratia nullum prorsus, sive cogitando, sive volendo, sive agendo faciunt homines bonum.* ut magnus gratiæ, contra Pelagianos ejus hostes, assertor, vindex Augustinus affirmat. Atque ex his satis constat, non rationi tantùm, sed Fidei repugnare, ut dicebam, temerariam hanc peccatorum fiduciam, qui suis confisi viribus utrumque etiam pedem laqueo induunt, & se non capiendos sperant. Irrita omnino est hæc spes: *immisit in rete pedes suos: tenebitur planta, illius laqueo.*

IX. Addo, quòd, etsi hoc de necessitate gratiæ dogma verum non esset in quovis alio eventu, cùm tamen sit certissimum, verissimum futurum esset in re, in qua versamur: unde si homo suâ virtute boni quidpiam ac salutaris operis efficere aliàs valeret, non tamen faceret unquam, ubi temerè cadendi periculo se ipsus ingessisset. Ratio ejus rei est: quia duplex est genus tentationum, quæ nos impellere ad casum possunt primum intimum, quod à pravâ cupiditate, & animi propensione nascitur; alterum, quod à rebus ipsis provenit, & extrinsecum dicitur. Unitur autem genus hoc utrumque, & arcto fœdere connectitur, cùm in occasiones quis se ingerit. Quamlibet ergo voluntatis imperio & robore compescere posset cupiditatum impetum, cùm sollæ illæ oppugnant animum; at ubi vires illæ cum objectis ipsis conjungunt, enim verò voluntas succumbat necesse est. Nimium quantum potens est voluptas, præsentis boni fascino adjuta, ad turbandam facultatem imaginatricem, memoriam præpediendam, mentem ligandam, voluntatem etsi minimè depravatam, expugnandam. *Fascinatio nugacis-*

Joann. 15. 4.

Concil. Arausic.

S. Tho. 1. 2. q. 109. ar. 4. & 9.

lib. de Corr. & Grat. c. 2.

gacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentia transvertit sensum sine malitiâ. Etsi igitur voluntas obfirmata non cederet bono eminus oppugnanti; si tamen cominus pugna consereretur, enimverò manus daret; & si moderationis debitæ limites non regrederetur, sobriam parcámque ad mensam assidens, ad lautam tamen opiparámque invitata, haud paulò faciliùs illos transiliret.

X. Dicam ampliùs. Si medias quis se in occasiones intulerit, cedet, non solùm, si auxiliis communibus, & vix sufficientibus fuerit adjutus, sed etiam si fortissimis undique singulari Dei benignitate muniretur. Fur quispiam, dum scelerum suorum pœnas daturus ad furcam ducebatur, magno suo malo transiit propè fenestras, ex quibus ipsius amasia prospectabat: in hanc defixo obtutu, adeò desiderio lascivo exarsit, ut in noxam consentiens animo, nisi vincula præpedissent, ad amatam confestim fuisset ascensurus. An videtis, quàm sit potens objecti præsentis fascinum? Homo recens à peccatis expiatus; cujus oculis mors proxima obversabatur: homo à tribunali Divino totidem omnino passibus, quot à furca distans, cum fune in collo, Confessario ad latus, Cruci affixi Christi imagine ante oculos, magna populi, pro ejus salute precantis, multitudine cinctus, unico solo obtutu exardescit, neque ad sopiendum execrabilem hunc ignem sufficit vel justitia humana, quæ illũ morti addixit, vel justitia divina, quæ jamjam damnationis æternæ in eum latam est sententiam! An esse quidquam potest, quod luculentiùs demonstret, quid in animum hominis possit præsentis objecti amati? An est, qui alias rationes exigat, quibus doceatur, quàm incredibilis sit phrenesis peccatorum, qui securitatem sibi in mediis occasionibus pollicentur? Non juvat, non juvat lactare se spe futurorum, quæ fieri non possunt: apage, apage, quisquis es, longè ab occasionibus te avelle: *Nos stes in omni circa regione*, inculcabant Lotho cælestes Genii, dum urbe eum execrabili educebant; ut nos erudirent, quòd non solùm deserendus sit locus, in quo flagitiorum illecebræ solicitant, sed quòd è totâ etiam vicinià sit recedendum; quod S. Thomas observavit.

Gen. 19. 17. *S. Th. 2. p. q. 41. ar. 2. ad 2.*

XI. Hinc prudenter colligere licet, quantum damni & injuriæ animæ alicui adferat ille Confessarius, qui fidem promissis & protestationibus illius adhibens à noxis absolvit non paratum deserere occasionem; aut qui, cùm jam nunc possit, tamen illam reipsa non deserit. Nemo ambigat, quin ejusmodi absolutio non tam solvat, quàm liget, Pœnitentem perinde ac Confessariũm, uno eodémque fune. Neque enim arbitrio Confessarii permissum est, ut Pœnitentis miseratione motus finat eum versari in occasione proximâ, quando in hujus est potestate, ab eâ recedere longiùs; neque si permittat, Deo suam probabit clementiam. Si quando vitæ gratia fiat monetæ falsæ percussori, non permittit Lex, ut instrumenta ejus percutiendæ, & formæ illi relinquantur; & si quis Judicum malè consultus hac in re faveret sonti, delictorum ejus particeps

ticeps haberetur. Neque Confessariorum quemquam satis excusabit prætexta hujus Legis ignorantia, nam vel hoc ipsum culpâ non vacat, tribunal occupare, cujus Leges nescias. Quin si Confessarius non Judicis tantùm, sed & Medici munere fungitur, quâ fronte curandum suscipiet ægrum, si nullâ morborum non vitabilium, & proximè imminentium notitiâ instructus sit? *Nulla excusatio Medici, qui de signis erravit in præscendo.* *Hippocrat. in prænot.* Non inscitia modò, sed & stupiditas est, ubi tam manifesta se produnt in veteres noxas relabendi indicia, credere, imò pronuntiare sanum pœnitentem, cujus de non repetendis flagitijs sponsiones nullam prorsus merentur fidem, cùm indubitatum sit in ea, nullâ morâ interpositâ, relapsurum. Oportebat proinde Confessarium non credere promissis, quibus & ratio, & experientia repugnant. *His, quæ non ex ratione levant, credere non oportet.* *Idem in Aphor.* Et si nihilominus, insuper habitis artis præceptis, sanos pronuntiârit ægros, non sublatâ mali causâ, enimverò reddenda aliquando erit illi ratio de pernicie omnium animarum, ipsius stulta benignitate perditarum. *Ipse impius in iniquitate suâ morietur; Sanguinem autem ejus de manu tuâ requiram.* *Ezech. 3. 18.*

XII. Illustri sanguine quidam, sic inter meretriculas, ut corvus inter cadavera, vivere solitus, admissus tamen est à Confessario in Pœnitentiæ Arcâ, eâ prorsus malè consultâ benignitate, quâ innocentissima columba admitti mereretur. Sed audite, quo utriusque emolumento. Abijt ex vivis Nobilis, & non diu post viduæ conjugi se præsentem stitit, alterius humeris sustentatus, cùm utramque flammæ atrocissimæ cingerent. Quis es, quærebat consternata horribili spectro Hera, & quis huc te deportavit? Sum anima, respondit ille, mariti tui, & is, cujus humeris deferor, Confessarius meus est. Scias ambos suppliciis damnatos æternis; me quidem, quòd confessus sum absque vitæ emendandæ proposito; Confessarius autem, quòd me, etsi probè adverteret, de vitâ corrigendâ non cogitare, tamen à noxis liberum pronuntiare est ausus. Atque his dictis, videri desiit. An non igitur verè, *si cœcus cœco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt?* Atque id circo si quisquam hoc è numero studuerit invenire Confessarium ejusmodi nimiùm indulgentem, certus esse poterit, quod in itinere ad Orcum non multùm sit defatigandus, cùm eò non suis pedibus iturus, sed alterius, absolvere non veriti, humeris sit deportandus. *Christ. Vegap. 2. c. 14.* *Matth. 15. 14.*

XIII. Hic interim fons est, & origo, maximè communis, & certa, magnæ illius inconstantiæ, quam in hominibus Christianis observare est; qui vix à peccatis absoluti, videntur dolere dolore suum, & prioribus mox se flagitiis obstringunt. Omnis ferme culpa in hominum imbecillitatem conjicitur, & voluntatis varietatem: sed plerúmque falsò, quia vera ut plurimum causa est, quam dicimus; dum neque confitentes curant fugere occasionem, ab eâque longissimè abire, neque Confessarii in id operam conferunt,

runt, ut ad has occasiones declinandas seriò impellant. Epileptici, etsi aliquot dierum intervallo pedibus recti insistant, non ideò lex eos sanos dici patitur; cùm intus adhuc foveant pestilentem humorem, qui subinde in cerebrum delatus repentino illos casu prosternit. *Qui comitiali morbo laborant, ne iis quidem diebus, quibus morbo vacant, sani dicuntur.* Nihil est porrò periculi, ajunt nonnulli, dum se accusant, etsi illam domo facessere non jubeam, aut ad eam animi causâ accedam; securus tamen esse potes, Pater: nihil est periculi, sanus sum, non cadam ampliùs. Dicant tamen isti quod lubet: parùm istud me solatur, quòd recti stare videantur; sanitas illorum non vera, sed simulata, sed ficta est: manet enim etiamnum intra viscera humor noxius, & quamquam eos jam, vi palàm admota, non impugnet, necdum tamen soluta est obsidio. Sanitatem desideras constantem & firmam? Id age, ut tua te Confessio non humo tantùm attollat, sed & dissipet, ac dispellat omnem humorem pestilentem perversæ propensionis & affectûs erga certam mulierculam, extinguat omne desiderium illi loquendi, cum eâ agendi, cum sola manendi; quibus antè occasionibus in casum impulsus es: hæc si fiant, tum enimverò cælestes Genii plaudent & lætabuntur. *Gaudium est in Cælo*, ajebat Christus, *super uno peccatore pœnitentiam agente.* Inducere tamen in animum non possum, gaudere etiam Cæli Cives de illius pœnitentiâ, qui occasionem non fugit: vix enim illi cytharas ad hilarem concentum aptarent, cùm ecce finita jam esset omnis Musica: siquidem vix illo die, quo divinum Epulum ille sumpsit; peccato abstinet. Hinc mihi persuadeo, quod idem mos obtineat in Cælo, qui hîc inter nos in terris, ut celebris & festa non habeatur lux, quâ altare tantùm portatile, quod dicimus, dedicatum & consecratum est. *In altari portatili non est Dedicatio festiva.* Eâ utique causâ, quod istud vix erectum, mox iterum removeatur.

L. qui tertianâ ff. de edil. ed.

XIV. Sed quid? Erravi hactenus, & honore non promerito affeci homines, qui in occasionibus proximis se non peccaturos spondent, dum dixi, eos denuo casuros in lutum suum: debebam dicere potiùs, jam esse lapsos. *Et erit fortitudo vestra, ut favilla stupæ.* Notari meretur insolita loquendi formula: non affirmat Deus, fortitudinem peccatorum & constantiam fore instar stupæ paratæ ad concipiendum ignem; affirmat autem, esse instar favillæ in stupâ jam accensæ: *ut favilla stupæ.* Dum enim quis Confessario dicit: etsi ad ædes illas, illa colloquia & conventicula reversurus sum, non tamen peccabo ampliùs: intempestivus hic sermo est; nec enim peccabit tantùm, sed jam peccavit; & illa confidentia non jam stupa est, cui admoveri ignis possit, sed stupa, quæ ignem jam concepit. Vultisne hoc vobis palàm ostendam? favete linguis. Fieri non potest, ut dum ista gloriosè quis jactat, non aliqua saltem mentem subeat cogitatio præteritæ suæ imbecillitatis, ita

Is. 1. 31

ita ut non plurimum ambigat, quid viribus suis, quid ope gratiæ, quam à Deo accepturus est, & sine qua ne tantillum quidem obniti potest, sit effecturus. Hoc autem in dubio, nullâ rationabili causâ, imò ex merâ libidine, discrimini offendendi Numinis, & animam propriam perdendi, sese exponere, est reverà jam tum Deum offendere, & perdere animam. Ejusce rei duæ rationes sunt.

XV. Prima est; quia qui sic agit & loquitur, non amat Deum, nec tanti illum facit, quantùm amare, & quanti illum æstimare teneretur; dum ejus amicitiam casui exponit tam dubio, & sanctissimarum ejus legum observationem, quæ præ rebus omnibus cordi esse debet, cuivis experimento & periculo faciendo objicit. Nobilium quispiam, stultæ seculi & delirantium aliorum Nobilium consuetudini obsecundans, servum se illustris sanguinis puellæ addixerat, ad cuncta ejus imperia & nutus paratissimum: gratulata hæc est sibi servum ejusmodi, & cùm se non caperet, expertura, quàm obtemperantem ad sua jussa haberet, dum pontem is equo vectus transit, jubet in undas desilire. Paruit Nobilis, séque in præterfluentem conjecit. Sed inde magno conatu vix tandem emersus ad imperiosam hanc heram se contulit, cum dicto: excusatum ipsum haberet, si minùs deinceps tam superbam puellam observaret, quæ nullo cujusquam comodo vitam ejus tanto periculo objecisset; & cum dicto tergum illi indignabundus obvertit. At vestrûm aliquis, ut amatæ illius occasionis legibus, obtemperaret, non tantùm Gratiam divinam, quâ solâ anima vivit, discrimini interitûs exposuit, sed omnino perire illam jussit: & post tam superba & dura occasionis istius imperia, ob quæ aversari illam implacabili indignatione debebat, adhuc amore illius tenetur. Cùm autem hoc ita se habeat, non potest non Deus illi, qui tam parvi & ipsum, & ipsius gratiam facit, confestim indignari; atque ideò hoc ipso, quòd quis periculo se tam manifesto exponat, Dei gratia excidendi, jam illâmet excidit, juxta illud, quod Apostolus probè intellexit, & ad Romanos, formâ dicendi gravissimis sensibus plenâ, perscripsit: *Occasione autem acceptâ per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam.* Dicit primò *Occasione acceptâ*, hoc enim est id, quod in occasione malum est: non quòd ipsa aliquem inveniat, sed quòd quæratur, & inventa obviis ulnis excipiatur. Deinde cùm ita se res habet, non dixit Apostolus, *peccatum operabitur in me omnem concupiscentiam*, sive, *omnem actum malè concupiscendi*, sed *operatum est*: acceptare enim occasionem peccandi, & ipsum peccare, non sunt duæ res diversæ, sed una atque eadem. Neque enim aliud est præceptum, quo peccatum, aliud, quo occasionem ejus proximam vitare jubemur; sed uno eodémque & illud, & hæc vitanda præcipiuntur: & hinc est, quòd nequeat amari periculum, quin violetur non peccandi præceptum, & ipsum etiam ametur peccatum. Rescire jam olim ex Eva serpens voluit, quæ causa esset,

esset, cur nec ipsa, nec ejus maritus unquam aliquid decerperent & gustarent ex arbore, in medio Paradisi plantatâ, quæ fructibus & colore, & sapore gratissimis abundabat? & mulier Gen. 3. respondit: *Præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud.* Deus autem non prohibuerat, ne tangerent, sed solùm ne comederent ex ea arbore: quid ergo causæ erat, cur Eva etiam attactum veritum diceret; Inde id factum, quòd cùm manu prehendere pomum ea in arbore natum, curiosè oculis delibare, odorem explorare, ori placidè admovere, essent meræ ad idemmet devorandum illecebræ & pellaciæ, qua lege ac præcepto pomi comestio prohibebatur, eadem vetabatur & attactus, tam certo, illudmet palato propinandi, periculo admoveus. *Præcepit Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud.* Idem proinde est polliceri Confessario, non admittere scelus, licèt occasio proxima non declinetur, ac polliceri, quòd quis nolit peccatum, dum re ipsâ vult peccatum. *Occasione acceptâ peccatum operatum est in me omnem concupiscentiam.*

XVI. Ex nunc dictis & illud rectè arguemus, quàm delirent, qui dicunt. *Accessi illas ades, offendi illam &c. vidi, audivi, collocutus sum, nec tamen peccavi.* Nec enim intelligunt miseri, quòd, si consueverant flagitium antehac eum impudente illa admittere, ipsum quærere occasionem cum ea loquendi, tempus fallendi, in tanto cadendi periculo, fuerit jam reipsa peccare; licèt enim uno genere peccati non peccatur, peccatur tamen altero: & licèt non violetur lex, in quantum hæc turpitudinem ipsam vetat, violatur tamen, in quantum vetat, periculo offensûs se exponere. Quæ dixi, & certa & satis clara sunt: verùm quia tanta impuri amoris vis est, ut eorum obvelet intellectum, qui magis documentis his opus habet, conabor omnia meliùs similitudine quadam vulgari & obviâ explicare. Mater, quæ tenerum infantulum adhuc lactat, non potest, ut notum est, absque noxa illum eodem secum lecto decumbentem retinere, si nihil ipsam inter & prolem mediet. Demus jam, obligatione hac non obstante, tamen infantulum eodem lecto à matre locari, solâ incuriâ & negligentiâ, nullâ cogente necessitate. Non negabitis utique, etsi infans non suffocetur, tamen matrem gravi se noxâ fœdâsse, non aliâ profectò causâ, quàm quia periculo fœtum suffocandi se exposuit. Par est non peccantium in occasione conditio: non admiserunt flagitium, redeundo ad illas ædes nullâ alicujus momenti causâ, dabo hoc; at certè peccârunt tamen, sua se sponte occasioni illud denuo admittendi, ingerendo. Atque hæc prima est ratio.

XVII. Secundam hanc affero, ob quam peccet non vitando occasionem, qui vitare potest; estque illa approbatio, quâ suo infelix in delicto sibi complacet. Parentem animo objiciamus, cujus unicus filius nefario scelere trucidatus sit. Si is tam atroci facinore mœstus videret interfecto-

rem diffringere plura in frusta gladium, homicidii instrumentum, ea procul domo abjicere, & lacrymabundis oculis dicere: facessite in malâ rem; facilè crederet, pœnituisse hominem sceleris perpetrati. At si è diverso videret ab interfectore ensem illum, novâ rectum multi pretii vaginâ, inter charissima cimelia servandum reponi, nunquam ille induceret in animum, sui facinoris reum pœnituisse; judicabit potiùs, aliud illam priori non impar flagitium meditari. Auditores dilectissimi: Filius morti oblatus est unicus ille æterni Patris, Servator noster JEsus, momentis propè singulis à peccatoribus cruci denuo affixus: instrumentum necis tam indignæ, detestandæ, Deicidij inquam, fuit muliercula illa, præ Deo ipso à nonemine amata. Si post facinus tam atrox videat Deus, ab illo homine nefariam meretriculam domo expelli, aut si domi propriæ non est, porro non adiri, non illi de necessarijs prospici, dona nulla mitti; pœnitentiæ sine morâ illũ credet, & in ejus ut filii, prodigi quidem, sed vitam pristinam pertœsi, amplexus ruet. At si è diverso videat, mulierculã illam tam adhuc charam gratámq; esse, ut vestes illi comparentur, dona mittantur, ipsis etiam filijs necessaria alimenta subtrahantur, ne illa esuriat, aut minùs lautè vivat, quódque uxor ipsa domo potiùs facessere juberetur, quàm illa ex animo; non solùm ejusmodi miserum in numero dolentium, & execrantium prioris vitæ errata non ponet, sed ijs accensebit, qui suâ perfidiâ meriti sunt Cæli exilio æternùm malctari: cùm occasionem pravam contumaci voluntate adamare, & perire ob impœnitentiam finalem, ita connexa sint, ut Spiritus Sanctus simul illa enumerari voluerit. *Cor durum Eccli. malè habebit in novissimo, & qui amat* 3,27 *periculum, in illo peribit.* Quare non video, quo jure à me quispiam expetat, ut hæc duo, quæ Spiritus Divinus tam propinqua & conjuncta ostendit, ego ut longissimo inter se remota intervallo existimem; sic ut promptus esse debeam, ad illum noxis solvendum, ut ritè paratum, qui ipse, illo tempore amet periculũ pereundi. Et ubi tandem est in hujusce furfuris homine vel dolor, qui requiritur, vel propositum, quo veniâ peccatorum dignum se præstet?

XVIII. Si verè ille doleret, qui fieri posset, ut non toto corpore contremiscerer, dum illas ad ædes se confert, in quibus deliquit? Qui podagrâ laborant, non tantùm contactum aliorum ferre non possunt, sed ne quidem ut illi lecto propiores fiant, quo exulcerates pedes utcunque fovet; eò quòd metuãt, ne vel leviter quispiam in eos impingat. Igitur neque dubium est, quòd, quisquis sincerè libidines suas deplorat, & non potiùs in voluptatula, quam illæ olim attulerunt, tacitè adhuc sibi in animo complacet, non permitteret unquam, ut muliercula illa propiùs ad se accederet, aut suam domum; sed cùm illam vel eminus conspiceret, altùm exclamaret: Apage, apage; meritò timens, ne tum illa se se admoveret viciniùs, cùm minori sibi ipse attendit curâ, & tum in ca-

sum

sum præcipitaret. Si autem decretum animi propositúmque foret, quale esse debet, nemo peteret, ut confessarius emplastro uteretur, cùm longâ & difficili æger curatione indiget. An vos lateret, plurimum ne quidem promissionem de tollendâ occasione proximâ sufficere, ut quis à culpis absolvi possi? Quomodo ergo absolutionem promeretur, qui ne quidem sine ambagibus, aut tergiversatione promittere vult ejusmodi occasionum fugam, aut amotionem? Chirurgus acceptam ab aliquo plagam medicaturus, ante omnia, quidquid humoris noxii ac putridi illam occupat, quâ potest diligentiâ, abstergit, & non absque dolore exprimit; tum demum emplastrum aut unguentum, quod sanet, applicat; & charitas ac benignitas sit, si sacer Arbiter nullâ morâ, nec quidquam tergiversando absolvat accusantem se, modo promittat; dimissurum se illam servam? aut, ut suo illam nomine compellam, concubinam sub servæ schemate? Non satis est, promittere. Extrahatur priùs è vulnere sagita, & tum sanando vulneri cura impendatur: tolatur priùs peccati occasio, & cum pœnitens absolvatur. Qui aliter facit, vulnus non sanat, sed emplastro tegit. Etsamen non desit, qui sibi persuadeat, rectè se sanatum à Confessario, à quo illud audiat, *Absolvo te*, etsi non solùm seriò non cogitet ex plaga telum venenatum educere, sed altiùs semper in eam infigere, Prò Superi, quàm ipse sibi imponit, qui ita agit, quantum sibi, & quàm immedicabili damno nocet! dum ipsæ Confessiones majoris illi damnationis causa erunt, & irrationibus ineundis advertet; non verâ sed fictâ tantùm se voluntate ad Deum rediisse. *& in omnibus his non est reversa ad me Jerem.* *prævaricatrix soror ejus Juda in toto* 3. *corde, sed in mendacio.*

XIX. Nemo deinceps saltem ita deliret. Altè in animum quisque demittat, & fidâ tineat memoriâ, quòd qui occasionem proximam vitare non vult, aut certò iterum sit lapsurus, cùm neque suis viribus, neq; gratiæ divinæ ope stare diu possit; aut certè jam tum sit lapsus, non obtemperando Legi divinæ, jubenti non peccata tantùm, sed & peccandi pericula fugere; aut etiam oblectando se, & vel tum approbando præterita sua delicta. Hæc proinde prima sit cura ad sacrum tribunal accessuri, ut occasionem agnoscat, quâ ad peccandum inductus est, quò eam deserat, ab eâque se avellat. Quid causæ est, sibi quisque occinat oportet, quòd, etsi toties sacro Judici sponderim, me deinceps nunquam peccaturum, promissis tamen non steterim? Dicam, quod res est: id inde est, quia conventicula illa non fugio; quia jocis cum illâ certâ indulgeo, quia illa in prædijs meis alo, quia ejus operâ ad agros, aut hortos colendos, ad telam texendam, aut lavandam supellectilem lineam utor: quare si ex animo me admissorum pœniret, procul hoc me periculo esse necesse est, quod tot noxarũ ac scelerum mihi fuit occasio. Si autem non foris tantùm, sed domi etiam suæ ejusmodi pestem quis foveret, arq; ita non vicinus

tantùm, sed intimus periculo & occasioni delinquendi foret, ille sacro tribunali se sistere priùs nunquam audeat, quàm occasionem amoverit; ne numerus noxarum crescat & nominum, dum antè contracta studet expungere.

XX. Sat scio, Dæmonem omnibus technis & artibus suis obnisurum, ne quis ita certo animi decreto se avellat à periculo, cùm plùs ipse inde doloris, quàm qui occasionem deserit, sentiat, ob illas spes, quas impulsu unico eversas omnes intueri cogeretur: novos proinde laqueos, queis hominem implicet, tendet: Thr. 3. 7. *Ut non egrediamini, aggravabit compedes vestros*; Objiciet ejus animo cunctorum querelas vicinorum, execrantium barbariem, tam inhumaniter domo ejicientis nil tale promeritam; rei familiaris damna nō reparabilia, si migret, quæ tanta fide illam administravit: timori adjunget amorem recentem, sic ut confidat quis, se & vitam seriò emendare, & dilectam retinere posse. Sed ne quæso quisquam mendaci fidem habeat. Eccl. 12. 10. *Non credas inimico tuo in æternum*. Sic duplici timoris & amoris vinculo infelices Hebræos Babylonicæ habitationi nefarius spiritus alligabat. Si abitis hinc, ajebat, & amicos, quos his in proviciis jam vobis devinxistis, & quæ obtinuistis bona, amittetis simul omnia: & præterea, succumbetis longi itineris molestiis, parum contra illas muniti; vel, ubi etiam patrium solum attigeritis, non habebitis, quo vitam trahatis: præstat igitur manere Babylone, & frui partis, cavendo ne tibi Legem divinam violetis. Quid ad hæc Deus? *Recedite* dicit, ut antè audistis, *recedite, exite, exite*. Repetitum quater imperium de Babylone deserenda, quaternis, quibus Dæmon eos ad manendum vincire conabatur, vinculis opponens. Neque aliis vos verbis jam Deus alloquitur: ne attendas amorem, quo illam prosequeris, non commoda, quæ ex ejus fide & industria in familiam tuam redundant. *Recedite, recedite*. Nec illa obmurmuret, quòd absque tua ope non habitura sit, unde vivat: aut quòd fame illi, si à te abeat longiùs, in via moriendum sit. *Exite, exite*. Ille ipse Deus, qui ita imperat, habebit, unde tibi, tuisque & illius commodis prospiciat, unde utrumque consoletur. Et quocunque tandem modo rescidat, præstabit mori Hierosolymis pauperem & egenum in medio populi electi, quàm nescio quâ fortuna uti Babylone inter Dei inimicos.

XXI. At quid agendum, cùm occasio tolli ex toto non potest? Audiamus, quid hoc rerum statu à nobis divinus Spiritus exigat: *Ne tibi placeat via malorum via, declina & desere eam*. Prov. 4. Primum igitur, quod fieri oportet, cùm prava occasio vitari nullo modo potest, est, ut illam quis oderit. *Ne tibi placeat malorum via*. Ille filius familias, qui domo expellere ancillam non potest, quæ sæpe illi fuit offendiculo, id saltem maximæ infelicitatis instar æstimet, quòd suo in arbitrio non sit subducere se periculo. *Ne tibi placeat malorum via*. Deinde si peni-

penitus fugere periculum non potest, saltem ab eo declinet. *Declina ab eâ:* ut ille pugil facit, qui quem eripere manibus fortiori adversario non potest gladium, ejus ictus declinat. Oportet, hæjici muliercula non potest, illimes non loqui, non agere solum cum solâ, non obtutum in eam defigere, fugere illam oculis, si pedibus non licet, & tum quàm maximè majori animi ardore preces ad Deum fundere, opem à Virgine Sanctissimâ curâ attentiore postulare, stipem egenis porrigere, corpus flagris, abstinentiâ à cibo affligere, ut viperæ huic venenati in ore dentes frangantur, cùm caput ipsum conterere non liceat. Omnibus his industriis opus est, si animo minimè fucato, sed sincero, in gratiam cum Deo redire quis desiderat: *Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri.* 1. Reg. 7. 3. Tollenda sunt, quæ quis amaverit, idola, aut quando tollere aut abjicere à se idola non potest, se ab idolis tollat, ab iisque se avertat, & aliò oculos convertat. Si domi sunt, animum non occupent. Dúmque ad periculum in tali occasione pereundi animum quis advertit, tanto majore & intentiore curâ sibi invigilet: sic viator, qui sylvam à latronibus obsessam, præterire non potest, nec aliam viam tenere, illud certè caveat studiosissimè, ne in sylva obdormiscat. Atque hæc est unica ratio è discrimine tam dolendo evadendi.

DISCURSUS XVI.

Mox à peccato admisso ad Confessionis asylum confugiendum esse.

1. Ummum, quod in infelicem naufragum conferri possit, beneficium est, tabulam illi porrigere, quâ ad litus enatet, & non mergatur. Atq; hoc est grande illud beneficium, quod jam inde à Mundo condito Deus hominum generi contulit, quando Pœnitentiæ tabulam ijs porrigere dignatus est: quam ex funesto Innocentiæ naufragio reliquam, cùm apprehenderint, ad littus æternæ salutis non tantùm possint emergere, sed certissimò sint emersuri: quod quidem tabula alia nulla unquam præstitit. Hoc autem beneficium plurimum deinde auctum est, cùm pœnitentiam è virtutis gradu ad Sacramenti dignitatem Christus Servator extulit; cùm eâ ratione & facillimum, & certissimum effectum sit unicum malorum nostrorum remedium. Hæc porro cùm ita sint, quis persuadere sibi posset, fore unquam peccatorem aliquem tam temerarium, qui vel tantillam moram necteret in tabulâ hac amplectendâ, licèt *S. Tho. 3. p. q. 36. ar. 4.*

cêt ejus ope non mortem temporariam; *à morte defluente*, sed æternam & immortalem evadere posset? *Pœnitentiam ita invade, ita amplexare, ut naufragus tabulæ fidem.* Tertulliani verba sunt. Et verò ita fieri deceret: nec tamen ita fit: cùm Christianâ è gente plurimi, postquam culpæ naufragio gratiam perdiderunt, tàm non confestim hanc tabulam prehendant, ut plures abire menses sinant, quin de eâ soliciti sint; sed ad animum Confessione expiandum Paschales ferias expectent. Et unde, per Deum immortalem, tanta támque supina ac stolida socordia? non aliunde crediderim, quàm quòd, qui peccant, sibi persuadeant, nullum non tempus peragendæ Confessioni perinde opportunum fore. Meum igitur erit, ut huic malo medear, demonstrare, quàm longè aliter, ac isti putant, se res habeat. Hoc autem consequar, si duas maximi momenti veritates rationum momentis asseruero: prima est, quòd quò tardiùs ad prensandam Pœnitentiæ tabulam, longè fortunatissimam, manus extenduntur, tantò majori dein conatu opus sit ad eam vindicandam: secunda, quòd quamquam tandem prehendatur, tantò tamen faciliùs denuo elabi permittatur. Utamur vocibus, quæ rem clariùs explicent. Quò longiores quis à peccato admisso, dum Judici se sistat, moras traxerit, tantò plùs in Confessione denique instituendâ difficultatis experietur, & tanto minore tempore in gratiâ perseverabit. A Confessione initium ducamus.

Lib. de Pœnitent.

I.

II. Tria possunt se accusaturo esse ardua & difficilia; Examen, Dolor, ac Propositum: hæc autem tria, quò longius est, inter peccatum perpetratum & ejus confessionem, temporis intervallum, tantò singula evadunt difficiliora. Et de examine quidem dubium esse nullum potest: cùm enim illud non sit aliud, quàm accurata actionum nostrarum omnium discussio, ut pravæ à rectis, & hæ ab illis discernantur, & quæ pravæ sunt, enumerentur, animus ab iis abhorreat, & Sacramentalis absolutionis, seu Sacerdotalis sententiæ beneficio deleantur. Disquisitio hæc pensiculatè admodum fieri debet, non solùm, quia est imago illius examinis, quo coram divino tribunali omnis nostra vita trutinabitur, sed multò maximè eo ex capite, quòd sit quædam divini Judicij occupatio, singulari favore nobis concessa, ad causam nostram componendam, quam si nos judicio hoc discussionis diligenter accuratéque judicaverimus, non ultra judicanda erit, ab illo tribunali severissimo, judicio condemnationis. *Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.* 1. Cor. 11. 31. Quocirca non aliter, quàm si coram illo Tribunali adstaremus, sigillatim oportet animum & conscientiam nostram, quâ est Reus judicandus, interrogare, quid inde à postremâ confessione cogitando, loquendo, agendo, quin & omittendo, peccatum sit. Jam autem, quis non videt, eum, qui animum integrum, aut non multò minùs exa-

examen hoc differt, non facili deinde negotio se extricaturum? Verum quidem est, actiones pravas & peccaminosas, quæ monstrorum instar sunt in lucem editorum, memoriâ satis tenaci retineri: quis tamen facilè meminerit omnium, quæ anni integri decursu perperam fecit? maximè si de iis sermo sit, qui labra ad voluptatum calicem semper admota tenent, séque, sit fas ita loqui, humectant penitùs & horis propè singulis inebriant? Qui ratò bibit, numerum non difficulter initet, quo biberit, etiam post longi temporis lapsum: sed qui vitam ducit identidem bibendo, quomodo numerum hunc ad amussim rescíet?

III. Plurimum deinde discussionis hujus difficultas crescit in peccatis omissionis; quæ cùm sint instar pulveris pyrii, qui in bombarda accensus ferit, sed non tonat, minùs ut quæ notantur, quàm quæ Commissionis appellamus. Nec dispar ferè est ratio peccatorum, quæ linguâ admittuntur, quam Sacræ Literæ jure ac verè comparant arcui; verbis enim, quæ illa jacit, tanquam telis, momento quidem & summa celeritate, gravissimè tamen & profundissimè vulnerat. Verba, quibus alius te lædit, animo infixa manent, etiam cùm recuperata est sanitas; quia hæc, ut habet paræmia, saxo inscribuntur, seu marmori; sed illa, quæ adversùs alios à nobis proferuntur, memoriâ confestim elabuntur, cùm in undis sint scripta: quàm ergo pronum est, non omnium, post plurium mensium periodum, meminisse? Sed illud quàm præ alijs omnibus arduum erit, meminisse cogitationum, quæ vento citiùs prætervolant? & tamen earum sunt vírium, ut evellant atque dilacerent, quidquid uspiam boni est in aliqua anima, eámq; tam certò, atq; re ipsa à Deo separent, quàm id faciunt ipsa opera. *Perversæ cogitationes separant à Deo*: multóque magìs, si in censum cogitationum veniant non tantùm desideria, sed etiam approbationes, consensus, delectationes, quas morosas, seu plenâ ac deliberatâ voluntate elicitas, dicimus, quæque tam multis imponunt, & ita se cum rebus, circa quas versantur, habent, ut fieri solet, cùm amico peregrè eunti vale ultimum dicimus: hunc enim si pedibus iter ingressum non comitamur, comitamur certè oculis, affectu, & animo ad ipsum propè unum conversi. Quis jam credat, eos, qui tantum moræ trahunt, dum animum Confessione expient, hanc multitudinem & numerum cogitationum atque noxarum, quæ omnem ferè obtutum effugiunt, facilè inituros? *Computatio dilata*, affirmat S. Bernardus, *multa facit oblivisci*. Etiam qui se duli accuratique sunt in rationibus ineundis multorum non meminerunt; si rationes accumulari permittant; quid ergo illis fiet, qui id negotium levi brachio peragunt? Prò quantò major apparebit erratorum numerus, rationum vestrarum libro, cùm hinc migrabitis, insertus, si tantum temporis inter rationes & rationes elabi permittatis! Sap. 1. 3.

IV. Erit, qui respondeat, id quidem ita esse; sed parùm omnino re-

ferre: cùm id oneris nobis non imposuerit Deus, ut omnium à nobis admissarum noxarum nos reos agamus, sed illarum tantùm, quarum post diligens examen meminimus. Ita est, non nego: sed in hoc ipso tota consistit difficultas, ut examen post tantam temporis moram satis accuratum sit & diligens. Equidem necesse est tantò plus adhiberi diligentiæ in conscientiæ latebris scrutandis, quantò plus spatii inter Confessionem & Confessionem interceſſit, aliàs illa negotio peragendo non respondebit: tantam etiam decet esse diligentiam, quantam numerus & natura peccatorum postulet: verbo, talis adhibenda est hoc in negotio accuratio & industria, quantam prudens quisque in negotio majoris momenti adhibet. Quando autem agitur de filia nuptui tradendâ, de pecunia mutuò danda, de agro emendo, domo ædificanda, quantâ, Deum bonum! diligentiâ perpenditis, an ita fieri expediat? an rebus vestris utiles cognati, nihilne in contractu vitii, an tuta & certa emptio, an fundamenta satis firma? Quis securos vos reddet, quòd non minùs in negotiis animæ & conscientiæ diligentiæ adhibeatis, quàm in modò recensitis, cùm apertum sit, quàm parùm multos res animæ solicitos habeant, quámque invitis auribus conscientiæ reprehensiones & exprobrationes auscultent? Maritus ludo immodicè deditus nihil ægriùs ad aures admittit, quàm uxoris providæ & sapientis vituperia. Idem accidit in re nostra. Unde sicut maritus domum reversus modum ac tempus non invenit, quibus à prometita reprehensione conjugis se subducat; ita nec Peccator finem prospicit examinis sui, quo ita ad calculos rem revocet, ut conscientia porrò non mussitet. Accedunt enumeratis difficultatibus densæ tenebræ, quæ animum vitiis involutum occupant, & illa ad iniquitatem adhæsio, quæ propria est voluntatis perversæ; quibus in animum inducitur ignorantia illa crassa & malitiosa, quam affectatam dicimus; quæ tantum abest, ut à peccato excuset, sicut tamen nonnulli sibi persuadent, ut illud potiùs geminet. Addamus & artes ac solertiam, quibus Caro, Mundus, ac Dæmon conantur nostrorum oculorum conspectui culpas subducere, velando illas nunc pallio prudentiæ, nunc pietatis ac miserationis, & mille aliis coloribus, ut non agnoscantur à nobis, quales re verâ sunt, sicque nulla unquam seria emendatio consequatur. Omnes istæ difficultates usque adeò arduum faciunt veræ Pœnitentiæ negotium, ut sanctissimi quique ac religiosissimi in divinis Literis lumen à Deo crebrò petant, quo illas superent: quomodo ergo superabuntur ab iis, qui nunquam petunt à Deo colluſtrari, eásque, differendo tamdiu Confessionem, indies augent? Enimverò mihi persuadeo, non semel plures ab ejusmodi hominibus coram sacris Arbitris noxas prætermitti, quàm explicentur. Quare siquis magno suo malo, Pœnitentiam procrastinando, huc miseriarum redactus est, huic ego Auctor sum, ut quàm crebrimè ac-

studio-

ſtudioſiſſimè lumen à Deo petat, ut plus temporis rationibus animi inundis impendat, Confeſſarium quærat multùm hac in re exercitum, ac valde prudentem, qui ſupplere poſſit, quod illi deeſt, opportunè & minutim exquirendo, quidquid res poſtulat: ſecus ſi fiat, periculum eſt, ne id hujuſmodi homini accidat, quod juveni, qui annum integrum ſuperſederet capillis ſuis pectine componendis: hi enim ita implicarentur, ut media facilè pars deinde pectini adhæreſceret.

V. Igitur ad Examen quod ſpectat, dubium non eſt, difficillimum id iis accidere, qui longo tempore Confeſſionem procraſtinant. Sed non eſt minor in dolore difficultas, qui carnificis inſtar eſt, cujus manu perire peccatum debet. Nihil æquè malis animi medetur, ac tempus, Videte infelicem illum, qui in via ad nundinas loculos cum argento perdidit. Ubi ad jacturam advertit, tanto mœrore afficitur, ut non ſecundi, ſed primi ſanguinis loco argentum illi fuiſſe videatur. Domum reverſus non cibum ſumit, non cuiquam loqui dignatur, fugit ab oculis ſomnus; audit invitiſſimus, ſiquis ad eam jacturam æquo animo ferendam hortari velit; conjugem verberibus, filios convitiis excipit, totam latè viciniam deſperabundo ſimilis perturbat, O plagam immedicabilem, niſi tempus illam mitiget! Et verò dies ſinguli dolori, etſi acerbiſſimo aliquid detrahunt, uſque eò, ut non jam tantùm leniter feratur, ſed poſt dies non plurimos & ſenſus omnis, & tantùm non etiam memoria jacturæ penitus tollatur. Ita ſe res cum iis habet, qui peccârunt: hi enim (etſi vix unquam eum doloris & triſtitiæ ſenſum præferant, aut tam ſonoris omnia queſtibus impleant, qui divinam gratiam peccando, quàm qui argentum incuriâ perdiderunt) hi inquam, mox ab offenſa in Deum denuo admiſſâ cruciantur animo, mœſtique hæc ſibi occinunt: *Equidem promiſeram Deo & Confeſſario, quòd deinceps nolim peccare: & tamen! ô factum male!* Ita autem animo affectus procul dubio non magno negotio dolorem de admiſſo facinore concíperet, ſi confeſtim de peccato Sacerdoti aperiendo cogitaret. At dum ille Confeſſionem differt, ſenſim cum die decreſcit doloris & triſtitiæ ſenſus, & novæ plagæ paulatim tam nulla habetur ratio, ut inſigni ſtultitiâ non ſolùm non perſanetur, ſed eliis potiùs & aliis culpis adjectis malum exaſperetur.

VI. Atque ut iſtud clariùs vobis enoreſcat, in memoriam revocate, quod aliàs ex me audiſtis; duabus nos cauſis ad dolendum de peccatis admiſſis impelli, Amore & Timore: hinc enim confeſtim diſcetis, quàm utriuſque hujus cauſæ vis tempore enervetur. Et amorem quidem erga Deum quod concernit, qui eſt dolendi cauſa omnium præſtantiſſima, dubium eſſe non poteſt, quin ille, ut Amicitia, quò celeriùs, hoc faciliùs reſtauretur. *Uxor brevi reverſa, non dicitur divertiſſe.* Sic anima, auſa Deo tergum obvertere, & ratione

De Pœni. q. 3. d. 1. c. divertium.

tione aliqua pluris rem quampiam creatam, quàm ipsum æstimare, si mox à tam turpi facinore, detestata animum ingratum, & perfidiam erga sponsum suum amantissimum, provoluta in genua, veniam delicti non absque lacrymis efflictim roget; videtur quodammodo non recessisse à Deo; sed quidquid deliquerat, tam pleno solicitudinis mœrore compensâsse. At si annum integrum ab eo separata perseveret, & quamlibet suavissimè ad reditum invitata, redire tamen nolit, an ambiguum est, tantâ morâ contumaciæ scelus plurimum crescere, eáque fieri, ut haud paulò difficiliùs violata amicitia restauretur? Haud aliter omnino ac fax pridem extincta, non ita facilè denuo accenditur; quæ si mox atque extincta fuerit, faci alteri ardenti admoveatur, antequam ista accedat propiùs, ignem ex ea avidè ad se trahit. *Qui elongant se à te, peribunt*: ait Propheta, ut demonstret, quantò sit periculosius, deserto Deo diu post concupiscentias suas ire, quàm mox atque ab eo diverteris, dolentem mœrentémque redire, & vix lapsum surgere. Quomodo ergo dubium esse potest, an dilata scelerum Pœnitentia plurimum officiat reparandæ, quæ peccato sublata erat, cum Deo amicitiæ? Et si ita est, quomodo amoris impulsu facilè ad hanc amicitiam restaurandam elapso anno agetur, qui scit, tantò se illâ minùs dignum esse, quò moratur diutiùs; nec tamen id pensi habet? *Ps. 72. 27.*

VII. Sed & timor difficiliùs ad dolendum impellit, si mora longior intercedat. In magnis etiam periculis initio ferme plurimum timemus; sensim autem deinde remittit is sensus; cùm timorem natura, omnem molestiam perosa, quantum licet, excutiat, atque etiam securitate mutet. Videmus columbas, si nidum in turri aliqua struere incipiant, ad æris campani tinnitum principiò terreri, fugámque capessere; paulatim ubi innoxius is sonus esse deprehensus est, securæ nidulo suo incubant, etsi campanæ omnes pulsatæ personent. Vestrûm etiam aliquis, si fateri vult, quod res est, cùm primùm peccavit, vehementer animo est consternatus, metuebat, ne vel ruinâ domûs opprimeretur, vel tellure dehiscente absorberetur. Subinde cùm expertus fuit, non vindicari statim à Deo scelera, jam securior eò sensim sine sensu delapsus est, ut omni terrore pulso altùm obdormisceret, somno, quo nullus unquam lethargus plus cuiquam damni attulit: imò non tantùm in lectulo suo placidâ quiete ejusmodi homo fruitur, sed in publico etiam, in plateis, in foro profundè stertit; non inquam, formidare tantùm desinit, ubi aliquid periculi procul imminet, sed & cùm præsentissima & maxima instant discrimina: id quod à Propheta istis verbis significatum est. *Dormierunt in capite omnium viarum, sicut Oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini.* Mira profectò res; cùm Dæmonum retibus undique impliciti constrictíque Impii magnis passibus ad æternum exitium festinant, tantò minùs suum illi discrimen advertunt, quò

quò illud indies evadit majus. Atque huc venitur Pœnitentiæ & Confessionis procrastinatione. Conetur enim aliquis terrorem ejusmodi homini incutere, justissimam Numinis iram commemorando, atrocitatem suppliciorum, acrimoniam ignis infernalis, & cæteris illius æterni horrorem, quæ illum jamjam expectent, inculcando, tantum aberit, ut horrore ille aliquo percellatur, ut potiùs mirabili confidentiâ dicat; meliùs se de divina miseratione sperare; non ideò se conditum à Deo, ut æternùm miser sit: foretempus, quo de admissis doleat. Et quæ sunt alia ejusmodi stultæ temeritatis plena. Obstructus proin omnis ad ejusmodi mentem est salutari timori aditus, qui tamen ipsi quoque sapientiæ initium esse debet. *Initium sapientiæ Timor Domini.* Verum proinde manet, cùm is, qui diu Pœnitentiam differt, & ab amore & à timore Dei procul sit, haud illum ad serium de peccatis dolorem, qui confitenti necessarius est, paratum, aut illi propinquum esse posse.

VIII. Disserendum modò etiam de difficultate propositi: etsi eam hactenus dicta satis apertè demonstrent: Pœnitentia enim vultum quodammodo habet geminum: uno respicit peccatum præteritum, detestando ipsum & execrando: altero peccatum futurum contuetur, decernendo illud non admittere. *Dolor Pœnitentis est*, teste S. Thoma, *reprobatio facti præteriti, cum intentione removendi sequelam ipsius.* Qui autem culpas olim admissas parùm seriò & efficaciter detestatur, quî fieri potest, ut firmo certóque proposito nullam deinceps admittere statuat? Ut tamen à tam damnabili socordia magìs etiam abhorreatis, enucleatiùs ostendam, quantum difficultatum in concipiendo genuino proposito ex dilato Sacramenti Pœnitentiæ usu nascatur. Difficultates porrò has maximè manifestant procrastinationis illius causæ & effecta. Causas quod spectat: quæro ex te, quisquis es salutis tuæ ita parùm studiosus; quid causæ est, cur tamdiu Pœnitentiæ tabulam non prehendas? eam si dare pro responso vis, quæ vera est, alterutram, aut utramque ex his afferas necesse est: nimirum: differre te Pœnitentiam propterea, quòd diutius gaudere velis voluptate in te ex peccato redundante, & tum demum post diuturnam ejusmodi oblectationem confiteri: aut, quia non nisi invitus peccata tua dolendo manifestas. Utrovis autem ex capite à Confessione abstineas, negari non potest, quin ex alterutro, & utroque haud paulò difficilius reddatur propositum firmum ac stabile, sine quo admissorum gratiam Deus non facit. Tantas equidem dum moras nectis, palàm demonstras, arduum tibi esse, recedere à via iniquitatis, quæ est prima confessionis differendæ causa; unde quantò tardiùs potes, negotium istud aggrederis. Si grave tibi esset peccati onus, tu quoque faceres, quod ii, qui gravia humeris onera gestant: hæc enim illi primùm ac licet, abjiciunt: tu non

S. Thom. 3. p. q. 85. art. 1. ad 3.

abj cis, quia amas peccatum: agis, inquam, quod Mercator concitato ventis mari; qui tamdiu induci non potest, ut mercium suarum arcas in mare abjiciat, licèt inde pendeat navis incolumitas, donec tandem obversantem certò oculis mortem videat, nisi projiciat. Ita tu personæ nescio cui amicitiâ tam arctâ adhæresis, ut licèt post primam noxam perpetratam sentias concitari conscientiæ tuæ mare, minari, fremere & mugire, quódque sedandæ tempestati necessarium sit, abjicere turpem illum amorem; tu tamen illum amplecteris tenaciùs, nec abjicere vis, nisi cùm Paschalibus Ferriis facere aliter non potes: tum enim, aut confiteri necesse est, aut nomen suum, diris ab Ecclesia devotum, prægrandibus expressum notis Templi foribus affixum legere, atque ita non credentibus accenseri. Qui sic affectus est animo, ille demum ad propositum invictum concipiendum rectè se habeat? Vestrum esto hac de re judicium Si vel tantillum in animo superesset illius caloris, quem Gratia divina in se continet, enim verò vel nomen ejusce lentitudinis ignoraret. *Nescit* S. Ambrosii verba sunt, *tarda molimina, Spiritûs Sancti gratia.*

IX. Altera, quam dicebam, differendæ Confessionis causa etiam vehementiùs timenda est, cùm indicet animum actu & re ipsa flagitiis adhærescere. Horret quispiam vel nomen Confessionis, quia illa velut mors est eorundemmet scelerum, in quibus sua animus ejus solatia invenit; unde sicut contra urbanitatis leges apud multos est super mensa sermonem de morte inferre (ne acore isto aut amarite ciborum suavitas depereat) & siquis fortè mentionem de ea facit, tanquam humanitatis urbanitatisque nescius reprehenditur; ita si aut uxor, aut Parochus eum moneat, vicions esse Religionis nostræ Mysterio alicui sacros dies, quibus animum Confessione expiare conveniat; enimverò uxorem ut molestam reprehendit, Parocho autem ipsi, ut qui modum tenere horrando nesciat, indignatur. Eccli. 41. 1. *O mors, quàm amare est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis!* Et hoc sit paratum expeditúmque esse ad statuendum de vita constanter mutanda? An non potiùs his ex indiciis quis colligat, nunquam illam seriò mutandam: Æthiopes, mortalium illi nigerrimi, quantumvis annis graves vix unquam calvescunt. Ratio ejus rei est, quia eorum capilli, magni illius caloris vi, radices egerunt profundissimas. Ita se res habet cum illis vestris pravis desideriis, consiliis nequam, affectibus animi vitiosis. Semper cor, semper caput occupant, nec unquam inde recedunt; amoris enim illa vis, quâ voluptates complexi estis, fecit, ut altissimas vestro in animo radices agerent. Ut tamen ritè quis confiteatur, totum mutari oportet, amare quod oderat; odisse, quod priùs amaverat. *Pœnitentem* In Epist. *hominem dico, qui diligit, quod antè neglexit, qui abhorret, quod amavit.* His signis S. Hieronymus Pœnitentes veros discernendos asserit, quid au-

autem ad ista limaces nostri? Equidem si hanc ad normam Confessiones faciendas examinare placet, næ vos fateri necesse erit, durum omnino atque arduum esse illi, qui longas in animo noxis exonerando moras nexuit, de vitæ ratione mutanda secum fortiter & constanter statuere.

X. Nemo igitur ambigat, quin, ut tantò difficiliùs femellæ erinacei pariunt, quò parturiunt ditius, propterea quòd interim spinæ in fœtu quotidie crescant; ita & scelerum Rei quò diutiùs Confessionem procrastinant, hoc etiam magis molestam atque arduam experiantur ob eas, quæ indies majores se offerunt, difficultates in discussione diligenti & accuratâ, quam Confessio exigit, in concipiendo sincero veróque dolore, arque etjam in forti decreto ac proposito; ita ut tandem necesse sit ita de Impiis istis judicare, sicut de peste infectis, quorum res tum se habet optimè, si citò ulcus pestilens se prodat: id enim argumento est, non esse adhuc fractas naturæ vires, sed vegetas & ad resistendum malo aggredienti promptas: cùm è diverso dum non erumpit, nisi admodum serò, ulcus, indicium est prostratæ planéque exhaustæ naturæ nihil ultra valentis ad sui conservationem conferre. Hoc etiam ago deinceps indicio de vestra salute pronuntiabo. Si advertero, vos venenato peccati mortalis halitu afflatos absque mora ad pedes Confessarij accidere, vestrúmque ulcus pandere, credam, vivam omnino vestram esse fidem, virtúmque ad repugnándum malo habere satis: at qui è diverso Confessionem ad postremam Paschalium feriarum diem distulerit, ejus ego & animam mortuam, & fidem minimè vegetam robustámque interpretabor: ut quæ nec tantum porrò virium habeat, ut ulcus jam diu putridum & maturum foras pellere, & eo animam exonerare valeret.

XI. Atque hæc è dilatæ Confessionis & Pœnitentiæ effectis apertiùs etiam patent; ex iis enim arguimus, quòd tam diuturna procrastinatio mutationis voluntatis id verè efficiat, ut vix porrò seriò constantérque aliquid de ea mutanda animus decernere possit. *Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea.* Videtur his verbis Regius Psaltes affirmâsse, ideò venenum noxarum intima ossium penetrâsse, quòd tamdiu ad illas manifestandas os clausum tenuerit. Haud sanè mirum est, Impios in iis, quæ ad conscientiam spectant, usque adeò malè oculatos, nec ea quidem dispicere, quæ sunt certissima. Tam proin sunt stulti, ut existiment, nihil interesse, semel quis in anno, an sæpius S. Tribunali se sistat; cùm tamen hæc inter tantum intersit, quantum inter salutem & exitium sempiternum: sanè postquam gravi se noxâ homo obstrinxit, diu tenere se non poterit, quin etiam alteram admittat, quæ est S. Thomæ doctrina. *Peccatum, quod pœnitentiâ non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit:* secuti Sanctum Gregorium: utrumque autem ita sentire docuit illud Spiritus divini oraculum. *Peccator adjiciet ad peccandum*

Psal. 31.

S. Thom. 1. 2. q. 75 ar. 4.

Eccli. 31. 29.

dum. Cujus pro in res hoc loco sunt, de malo ille in pejus semper proficit : qui priùs alienos oculos testes studiosè vitaverat, exemplo dein palàm pravo nocet; ex verecundo impudens, ex dejecto elatus, ex parato ad pœnitendum evadit Impœnitens. Ajunt nonnullos in Africa serpentes, qui aliorũ serpentium venatu vivunt, Dracones tandem fieri turgidos veneno tam præsenti, ut nullum adversùs illud alexipharmacum valeat; tam illi jam feroces incantari contemnunt. Nec dispar eorum est conditio, qui diu Confessione abstinent : scelera sceleribus cumulant, & animum indies pestifero illo toxico replent, quo tanquam cibo consuetо vescuntur. Hæc, quæ attuli rationum momenta, qui librando assecutus fuerit, pluribus nisi fallor, opus non habebit, ut inducatur ad confitendum, mox atque deliquerit. Sed quia fieri potest, ut nonnemo, vim rationum adductarum non assecutus, bene de se & rebus suis sperare pergat, sic agamus : demus huic aliquid, quod fieri est quàm difficillimum; nimirum, quòd non obstantibus tot támque potentibus impedimentis, quæ deinceps pervincenda erunt, ritè tamen rectéque confiteatur : an idcirco curæ ipsi esse non debet, ut quàm creberrimè expietur? Hoc ipsi altero ostendam ex capite, ex eo nimirum, quòd non tantùm difficilior sit futura confessio, sed etiam quòd ad Deum conversio minùs stabilis sit futura. Est hoc alterum, si meministis, ex iis, de quibus hoc Discursu me acturum promisi, idque satis, ut puto, manifestè claréque vobis demonstrabo.

XII. Præcipua ex iis, quæ plerumque accidere peccatoribus solent, calamitas est (ut nemo prudens ambiget) quòd tam citò plerique ipsorum denuo Deum offendant. Falco vinculis suis liber altùm evolat, sim úlque oculos aperit, quos diu ipsi herus obligatos tenuerat. Qui primùm hoc spectaculo frueretur, facilè is crederet, volucrem libertate tam jucundâ potitam nunquam ad priora rediturum vincula: sed falleretur. Vix enim ridicula volucris sibilum venatoris percipit, cùm rostro prædam suam deferens, præcipiti volatu ad heri sui manum redit, pedes, vinciri, velari oculos & suâ se reponi in furcula patitur. Qui mores Christiani populi ignoraret, haud sanè in animum inducere posset, animam confessionis beneficio vinculis noxarum felicitèr liberam, tot quibus ad eam diem delusa erat, fraudes oculis apertis intuitam, ad primum Orcini Venatoris sibilum rediturum ad perditi Impostoris manum, ditiorem prædâ Gratiæ, Sacramenti beneficio obtemæ, ut denuo induat vincula, carcerem subeat, oculos velari sinat, & verbo, probrosissimam scelerum servitutem iterũ serviat. Et tamen ita se res habet, magno totius Cæli mœrore, cujus incolæ vix inchoatam de reditu seductæ animæ lætitiam & gaudium abrumpere coguntur, & vetare, quin & luctu acerbiore mutare. *Versa est in luctum* Job. 30. *cithara mea.* At unde per Deum, hæc tanta animorum Christianorum im-

imbecillitas, tanta instabilitas, tam inconsulta varietas, mari perquam similium, quod cælestem Lunæ motum ad meridiem usque sequitur, subinde autem refluit, nec unquam cursum cæptum absolvit? Aperiam vobis hujusce mali causam. Hanc autem ut intellagatis rectiùs, ægrum animo vestro objicite, cui medicus imperârit, ut omni meliore modo somnum discutiat, cum paroxysmus accedit. Hic si fortè obrepenti somno cedat, in beneficijs numerat, si ab assidentium aliquo excitetur; gratias illimet pro curâ de se agit, apertisque eum oculis intuetur. Paulò tamen pòst eosdem oculos denuo claudit, & profundiùs, quàm unquam antea, obdormit. Quæ tantæ instabilitatis causa est? Gemina scilicet; prima quidem, quia discusso somno non tamen sublata est causa somni, quæ non est alia, quàm densi illi vapores, quos morbus in caput emittit: altera, quia æger in molli suo lectulo hæret, nec ex eo se proripit. Hac comparatione vobis aperiam geminam etiam originem tantæ varietatis; quæ meritò dicitur stabilem in anima illius, cui familiare est pòst culpam admissam accusationem ejus differre, sedem fixisse. Confestim & ipsi denuo obdormiscunt, quamvis solicitè à Confessario excitati, ob duas illas jam indicatas causas.

XIII. Ad primam quod attinet, diuturna assuetudo peccandi similis est magnæ & tenaci massæ humorum condensatorum, quæ novos confestim iterum vapores sursum ermittit, ad somnum in ipso vigiliæ principio conciliandum. Atque adeò nisi crebro Confessionis usu humores isti dissipentur, oleum perditur & opera, neque emendatio vitæ unquam constans erit. Avarus ille & rapax, quo avidiùs alienum cruorem fugit & attrahit, hoc major in eo cruoris ejusmodi sitis accenditur: vix suam confessus cupiditatem, mox ad priores artes redit, & inopes emungere pergit, quos ab eo adjutos oportuit. Si huic homini sanando illud Medicorũ consilium executioni mandaretur, quo suadent, ut hydropisi laborantibus cutis secetur, sicque ex vulnere morbidi illi & noxii humores effluant: *Hydropicos statim secari oportet.* Si inquam, ita etiam cum avaro illo fieret, & hoc extimâ specie crudele, sed saluberrimum planè remedium illi persanando adhiberetur, ut mox ac contractu injusto alterum circumvenit, se de illata injuria accusaret, injustè ablata restitueret, aut quoquo modo damnum illatum compensaret; enimverò hâc industriâ quamprimùm inordinatus ille habendi & acquirendi amor extingueretur, & avarus non diu pòst pluris animam, quàm aurum æstimaret. Lascivus ille, qui vix à sordibus ablutus, iisdem se denuo inficit, *sus lota in volutabro luti:* si induci posset ad pœnitentiæ tribunal mox accedendum, quam primùm aliquâ se noxâ inquinavit, næ illæ opportunis adjutus monitis, & remediis idoneis instructus, aut omnino à turpi desisteret assuetudine, aut multò saltem rariùs in sordes illas Hypocr.

suas relaberetur, Ille è diverso, ne voluptates suas turbet, pergit anno toto deliciari, quidquid oblectat, quidquid recreat, studiosè procurare. Hinc vix à noxis absolutus, flagitiorum cursum repetit, nec vel tantillo tempore bene cœpta prosequitur: illis non absimilis arborum foliis, quæ meridiem spectant: hæc enim prima decidunt; quia moliliori auræ assueta primam frigoris inclementiam ferre non possunt. *Semper antea decidunt,* ut Plinius observavit. Neque dispar est eorum conditio, quos vindictæ sumendæ studium efferavit: nam & hi, cùm paulò antè in gratiam redire cum infensis spopondissent, odia sua mox repetunt & continuant. Hos eâdem arte, quâ febri acutâ ac malignâ laborantes, persanare oporteret, hoc est, quàm celerrimè, *eadem die*, priusquam nimirum ira in odium degeneret; quod est ipsum illud remedium, quo Apostolus, Medicus sanè quàm peritus, utendum censuit, dum scripsit; *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Ne scilicet longiore temporis morâ indignatio in rancorem declinet. Sed quis horum est, qui consulentem Apostolum audiat? Pro eo, quòd subnascentem animi alienationem corrigant, & communi omnes amore complectantur, per plurium annorum spatium eam sinu suo fovent, & ne sub Paschales quidem ferias se reos Sacerdoti sistunt, eo prætextu, quòd ignoscere offendentibus non possint. Omnes, enumeratis modò febribus animi laborantes, lethiferum suum somnum ad paucula momenta interrumpunt, nonnunquam Confessione animum expiantes; sed eum mox dormire pergunt; quia animi eorum non sunt purgati à fæculentis humoribus pravarum propensionum, neque caput vaporibus inde exhalantibus liberum, unde necesse est, mentem offuscari.

lib. 17. c. 4.

Gal. in Aph. Hippocr. 10. l. 4.

Eph. 4. v. 25.

XIV. Hanc ipsam tot lapsuum peccatorúmque confestim repetitorum causam Sacræ Literæ diserrè produnt. *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Abstractus* nimirum à bono, *illectus* ad malum. *Adducti concupiscentia, postulaverunt escas epulationis. Concupiscentia transvertit sensum. Concupiscentia subvertit cor.* Hæc porrò Concupiscentia, seu Cupiditas, quæ omnium malorum radix est, tantò evadit robustior, quò diutiùs in anima regnat per peccatum continuum, sicque noxius ille humor tenacem in massam coalescit. Si peccatores mox atque ceciderunt, animoso nisu iterum surgere contenderent, non ita exhaustis viribus essent; verùm quia sic illi vivunt, ut animus ferè semper peccato aliquo implicitus hæreat, eò imbecillitatis rediguntur, ut ad eos prosternendos ne quidem impetu aliquo impulsúque sit opus, cum tentationi succumbant, antequam hæc ipsos aggrediatur, & eam potiùs ipsi proritent. *Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est.* Quæ Prophetæ verba docent, idcirco animam infirmam atque instabilem redditam, quòd crebrò peccârit.

Jac. 1. 14.

Sap. 13. 11.

Sap. 4. 1.

Dan. 13. 16.

Thr. 1. 8.

Nec

Nec enim aliud est *peccatum peccare*, quàm culpam addere culpæ; sicut vulnus vulnerâsse dicitur, qui antequam cicatricem obduceret, illud exasperavit. Et verò dicamus, quod reseſt; quî tandem fieri potest absque miraculo, ut firmi consistant, qui Pœnitentiæ adjumento tam rarò utuntur? Si quem febris trecentis sexaginta diebus continuis, intestino calore depasceretur, nec nisi quaternis anni diebus abscederet, an ille pedibus niti posset & firmus consistere, cùm malo tam gravi diu admodum debilitetur, vigoris autem aliquid & roboris tam paucis diebus acquirat? Ira autem se res multorum Peccatorum habent: atque utinam non etiam aliquorum dereriùs! cùm ne tantillo quidem tempore sani sint, sed per ipsas etiam Paschales ferias ad intermissa tantisper studia redeant, & si non facto, desiderijs saltem, pristinas in insanias relabantur. Quis ergo mirari jam possit tantam ejuscemodi hominum in bene cœptis inconstantiam? Quamdiu peccata addent peccatis, non est quòd constantiæ aliquid & firmitatis sperent. *Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est.*

XV. Accedit & illud mali ad hanc in iniquitate tam longam moram, quòd non voluntatem tantùm, suapte naturâ tam patùm in bono firmam, valdè frangat, & ad casum vehementer proclivem reddat, sed quòd mentem etiam ad malum cognoscendum valdè debilem & luscitosam efficiat. Sæpius contigit, captivum obscuro cacere diu clausum, adeò videndi facultate destitui, ut in lucem è tenebris subinde extractus planè videret nihil. Hæc ipsissima eorum est miseria, qui diu peccatorum tenebris obscurati jacuere: nam etsi Pœnitentia oculos eorum aperire videatur, meritò tamen dici potest, quòd nihil videant. Fides eorum tam modica vitæ dat indicia, ut planè mortua, imò jam in cineres redacta videatur. Adeò obscurè illis proponit gravissima, in quibus versantur, æternæ salutis olim amittendæ pericula, & præsentis, quam vivunt, vitæ calamitates; ita ut sicut somnus naturalis, & sentiendi facultates, & rationem ipsam ligat, ita somnus iste spiritûs & rationem liget & fidem. Hinc observare est, qui ejuscemodi conscientiâ sunt, nihil omnino timere, non correctiones, non publicas, non privatas admonitiones, non minas, ita ut jam videantur pactum iniisse cum morte, tam nullo ejus metu tanguntur: *Percussimus fœdus cum morte.* Qui venis sunt arctioribus, Philosopho teste, plus dormiunt; sed aliter accidit in re nostra. Qui laxiore est conscientiâ, profundius stertit, & somnum, etsi funestissimum, altiùs dormit; quin eo tandem reducitur, ut quæ alijs excitandis somnóque discutiendo serviunt, hæc eundem illi tantò suaviùs concilient; haud aliter ac aliqui lectione ad somnum provocantur, quem alii legendo discutiunt. Sanè istos Misericordia Dei animat ad quietiùs securiúsque in suis sceleribus dormiendum; cùm hæc eadem alios magnopere stimulet ad abstinendum ab omni illicita voluptate.

Isa. 28. 17.

Paratum tantis malis in Confessione sæpius repetitâ esset remedium: tum enim noxii illi pravæ assuetudinis vapores non ita addensarentur in anima, sed illa tam bellè excitaretur, ut vigilaret quàm diutissimè, & nequaquam oculos vix apertos mox denuo clauderet.

XVI. Altera causa, quæ licèt extrinseca, longè plurimum tamen ad hanc Peccatorum, Pœnitentiam amplexorum, varietatem ac mutabilitatem confert, est neglectus vitandi pericula ad relapsum; unde, ægrorum instar, qui è lecto suo non exurgunt, vix excitati, denuo obdormiscunt. Clamabat idcirco Apostolus. *Surge qui dormis, & illuminabit te Christus*: ut doceret, quòd quamdiu sumus tam proclives ad lethargum istum, obniti illi constanter non valeamus, donec animo generoso proripiamus nos ex plumis aut culcitris, occasiones, inquam, denuo peccandi, illecebras, & commoda corporis quæcunque fugiamus, Dum autem occasionum memini, non illas tantùm intelligo, quæ proximæ sunt: hæ enim quanto studio vitandæ sint, jam aliàs andîstis, loquor etiam de remotis, quibus & vos ipsi, & sacri Arbitri vos resistere posse existimant, vel quia in peccata ipsa, nisi à longè, non influunt, vel quia adversus illas decreto animi firmissimo estis obarmati. Sed nihil refert: ad horum occasionum fugam, si necessitas vos non adigit, impellit tamen prudentia; quia absque hac etiam redundante cautione ad propria & antiqua vestra studia citò redibitis. *Qui faciunt, quidquid licet, facile dilabuntur, ut faciant, quod non licet*: ut Clemens Alexandrinus affirmat; & usus comprobat. Diuturnas post pluvias prodit Sol tam splendidis affulgens radiis, ut non aliàs facilè nubibus obvelandus videatur, Sed aliter se res habet; fermè enim non diu pòst iterum turbantur omnia, densæ iterum nubes cælum & solem eripiunt, iterúmque itinera viæque in lacus mutantur, An nôsse vultis mutationis ejusce tam illætabilis causam? Alia non est, quàm quòd tellus prioribus pluvijs inundata, ubi subinde solaribus radijs accenditur, vim vaporum ingentem exhalet, qui ad mediã aëris regionem sublati, frigore, quo illa abundat, in nubes denuo condensati, eò recidunt, unde ascenderant: si vapores hi altiùs tetendissent, nihil in via morati, longo tempore serenus arrisisset sol: at quia moram in regione frigida traxerunt, citò post Phœbum redierunt nubila. Similia ijs accidunt, quorum animis post animum sacrâ Confessione expiatum serinus admodum divinæ gratiæ sol illucescit; minimè diuturnus tam jucundæ tempestatis sensus & usus est; vapores siquidem illi, qui ex turbidæ tempestatis reliquis mentem occupabant, Solis quidem cælestis & gratiæ calore sursum enituntur, sed ipsi quoque in mediam delati aëris regionem condensantur, & recidunt, unde ascenderant, & tota arridentis cæli amœnitas atque jucunditas in turbines iterum & tempestates mutatur, Vix enim, & ne vix quidem Paschæ tempus elabitur, cùm illi paulò antè expiati

Ephes. 5. 14.

Serm. 4. 3.

ti ad ea redeunt, quæ cum neque in se mala sint, neque bona (etsi magis ad malum, quàm bonum inclinent) rectè secundæ aëris regioni comparantur: indulgent, inquam, liberali vini usui, jocis & facetijs præquam unquam se oblectant, in medios seminarum superbè, nec nimis pudicè comptarum greges, ut antea, sese inferunt, cùm ista procul habere oporteret. Hac autem in regione, qui animum deseruerant, vapores iterum coacti in nubes ac nebulas, cùm rectâ, & quàm longissimè abire debuissent, recidunt; & quibus antea, animum sordibus & cœno inundant. *Surge, qui dormis.* Quisquis non vult, ut denuo somnus oculos liget, è strato se & plumis proripiat: fugiat, inquam, nimia animi laxamenta, otium vitet, & quæcunque solos sensus oblectant; & quò sibi magis securus videtur, tantò fugiat studiosiùs; hâc enim securitatis sub falsa imagine, laquei dolosi, maxima, inquam, latent pericula. Audite an ita se res habeat.

Refert le Jeunum in Serm.

XVII. Vir nobilis ex urbe Como, nimis facilem ad obsequia, etiam non debita, famulam expertus, gravi admodum invaletudine tentari cœpit. Evocatus Sacerdos, qui audiret confitentem, antequam illi operam daret, infamem hanc mulierculam domo ejectam omnino voluit. Sed æger plurima causatus, maximè quòd illâ expulsâ haberet planè neminem, à quo necessaria in tam misero suo statu obsequia expectaret; quòd periculi jam nihil esset, viribus adeò exhaustis, & morte ante oculos obversante; Confessarium perpulit, ut à noxis reum absolveret, polliticum tamen seriò, quòd si vel morbus longinquior evaderet, vel valetudo rediret integra, pestem illam procul facessere sit jussurus. Febri interim invalescente paucos post dies æger è vita decedit. Anxium habebat Confessarium hominis salus; Sacrum proinde pro defuncto facit, & en, infelicis anima oculis ejus se objicit, flammis undique cincta, & tota specie tam miserabili, ut ad miserationem quodvis pectus movere potuisset, cum dicto: Non est, quòd pro me ores, ego enim æternis suppliciis addictus sum. Et cur, respondet Sacerdos, an fortassis Confessio, quà noxas mihi tuas aperuisti, sincera non fuit, aut integra! Minimè id quidem, reposuit infelix, ritè enim confessus sum. Sed ô me miserum! cùm postremis illis vitæ meæ momentis sæpius lectum obiret muliercula illa à me perditè amata. Dæmon ejusmodi horâ minimè otiosus suggessit ejus occasione fœda quædam, & ego prò dolor! suggerenti stultè assensus mercedem ejus peccati ignes æternos patior, An exitii huius & funestissimæ tempestatis fuisset periculum, si amoris impuri vapores, ex animo ægri exhalantes, in hac secunda aëris regione, consortio inquam, & propinquitate feminæ olim malè amatæ. non denuo coacti in atras nubes recidissent, unde emerserant? Haud quaquam sanè, sed amœnissima Solis gratiæ lux extremum usque ad momentum affulsisset: nunc inconsultâ fiduciâ non cadenti in occasione tam propinqua, æternùm mi-

ser interijt. Ita,& adhuc pejùs, sibi quisque imponit, quò diutiùs Confessionem procrastinat ; eâ imprimis de causa, quòd ij fermè, qui ante periculum magis sunt temerarij, in ipso periculo maximè soleant esse ignavi; deinde quia meritò DEUS in pœnam tenebrarum, quas, tam crebrò peccando, animo suo peccatores offundunt, permittit, ne, cùm maximè interest, sua cœci pericula prospiciant, quibus se exponunt. Cavete, per DEUM, dilectissimi, ne & vestris animis tamdiu dilatæ Confessiones noctem ejumodi offundant ; & siquis jam eò miseriarum redactus esset, ne, quæso, porro in tenebris his sibi fidat. *Surge qui dormis*, Emendate seriò pravas vestras assuetudines ; deserite mollem commodorum vestrorum lectum, pericula vel procul fugite, majus in operibus rectis studium ponite ; tum enimverò nolite ambigere, quin & somnum hunc lethalem penitùs possitis discutere,& Deus multiplici luce animos vestros sit illustraturus. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.*

XVIII. Quid ampliùs postulant, ut agnoscant errorem suum, quicunque sibi persuadent, quodvis tempus Pœnitentiæ esse idoneum, & nunquam non paratam esse tabulam, quâ prehensâ ex naufragio peccati enatent ? Equidem si obstinatè cœci non sunt, mimimè obscurè tandem videre possunt, quòd nisi quamprimum oblatam prehendant, postmodum aut omnino prehensuri non sint, dum malè Confessionem peragent; aut ubi etiam illam feliciter amplexi fuerint, ritéque confessi, haud quaquam tamen diu illam sint retenturi; dum non diu pòst priores in miserias & delicta relabentur. Ec tamen, si S. Thomæ credimus, *Primum remedium mare transeuntibus est ut conserventur in navi integra: secundum autem remedium est, post navem fractam, ut quis tabulæ adhæreat.* Non dicit, *ut quis tabulam amplexetur*, sed, *ut quis tabulæ adhæreat.* Neque enim enatatur ope tabulæ, quam manibus jam prehensam; mox e labi sibi quis permittat. Quare cuicunque æternitas & salus sua curæ cordíque est, hinc pedem ne efferat, priusquam cum Deo planè perfectéque in gratiam redierit, peccata sua sincerè solicitéque confessus. An non ad aures vestras allabuntur divinæ illæ voces, quibus ad hoc faciendum vos Deus excitat ? *Ne tardes converti ad Dominum : & ne differas de die in diem subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te* : Equidem his in verbis, velut synopsi, legere mihi videor, quidquid hactenus à me allatum est, & quidquid præterea adferri posset ad vos fortiùs impellendos, ut quàm efficacissimè decernatis id, ex quo tam multa pendent. *Ne tardes*, occinam cunctis peccatoribus, *ne tardes converti ad Dominum.* Si justissimo Dei Dominio perfidè te subtraxisti, cave, quas olim, plurium mensium moras nectas, priusquam ad debitor nominibus obsequia, & servitutem redeas. Plurimum interest, ut

Leges

Leges etiam Cæsareæ agnoscunt, inter eum, qui conjurationem periculosissimam absque mora aperit, & eum, qui tandem, post multam dissimulationem, eandem detegit. Et credat quis, longè aliter Dei Leges censere, hisque perinde esse, sive quis nullâ morâ interpositâ turpem peccati conjurationem manifestet, sive post longam tandem temporis intercapedinem, illam promat? Si aliud detrimenti in eum redundaret nihil, ex tot mensium procrastinatione, illud saltem certum est, quòd quidquid interea ex virtute agit, omni prorsus mercede, fructu omni cassum sit: & parùm damni sit, cùm hinc migrandum est, tam nihil hinc secum auferre? Imò vel ipso sub finem anni denique peractæ Confessionis fructu destitui? Nihil areuti solo illæ prosunt pluviæ, quæ post ingentes Solis ardores deciduæ priùs ferè exsiccantur, quàm solum attingerint: illis arentia satiare viscera solet tellus, quæ noctu lentè cadunt, & spatium concedunt, ut penitùs imbibantur. Quid ergo vultis, utilitatis capiat aridum illud animæ vestræ solum, ex una sola totius anni Confessione, à qua tam citò ad solitas ineptias redeatis? Hoc sanè tam modicum tempus non sufficit, ut inde vel tantillum proficiat, salubrémque succum imbibat; sed dum mox pœnitentiæ animum pœnitet, ut Tertullianus loquitur, vix delapsam cælo, licèt naturâ suâ tam fœcundam gratiæ divinæ pluviam, stygius Concupiscentiæ ardor momento exsiccat.

l. quis quis §. fanè C. ad leg. Jul. Majest.

XIX. Quare, *ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Non tantùm fas non est de mense in mensem differe pœnitentiam, sed ne de die quidem in diem procrastinare eam convenit; neque enim scimus, quid sequens paritura sit dies, & sæpe qui hodie dolere non voluit, cras ne cùm vellet quidem, potuit. Non multis abhinc annis Juvenis quispiam induci non poterat, ut animum Confessione expiaret. Hujus valetudo non sine periculo tentata cùm esset, nec tum quidem socordiam illam suam deseruit, sed in crastinum pluries Confessionem distulit. Cùm tamen denique adverteret, se malè vi planè extremis admotum, Confessarium acciri jussit. Hunc domestici dum evocant, en rem dictu horridam! adest Dæmon, & longissimum scelerum, nunquam adhuc Sacerdoti enarratorum, infelicis oculis elenchum objicit. Cohorruit æger, & de venia tot erratorum desperans exclamabat identidem; O quis catalogus! heu quàm enormiter longus est! ptô quàm fœda peccata! Hæc inter verba; priùs quàm Confessarius adesset, tot flagitiorum ream animam exhalavit, accusatori utique suo tradendam. Nemo nostrûm non est ejusmodi repentinæ mortis periculis obnoxius; si quem proinde funesta sors cum misertimo hoc Juvene citiùs ad inferas sedes detruderet, quàm suum ille discrimen observaret, ptô! quibus lacrymis, quàm horribili ejulatu suam execraretur socordiam, quâ exitio irreparabili non prævertis-

Nicius exempl. 103.

vertisset! Sed demus non hâc quemquam calamitate & sorte infelicissimâ involvi, an parvum malum est, tantam tot dierum moram interponere, dum ad conditionem Filiorum Dei revertatur? Enimverò Rex quispiam magnus, si à Barbaris captus ad transtra damnaretur, ne diem quidem unum moraretur, si in ejus positum esset arbitrio, vel infamem illam porrò servire serviturem, vel ad populos suos imperio continendos, quamprimùm reverti. Ne igitur *tardes converti ad Dominum & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius.*

XX. Perpendat secum quisque, se dum peccato vivit obnoxius, Dei hostem esse, quem ille magis oderit, magisque abhorreat, quàm ipse fœdissimum aliquem buſonem: imminere jamjam capiti suo vindicem Dei iram; quæ mox atque in peccatum quis consensit, jam tum se ad vindictam movit; & si hactenus appulsa non est, ac certè paulò pòst aderit, & tarditatem adventûs, pœnarum gravitate & atrocitate compensabit. *Subitò veniet ira illius, & in tempore vindicta disperdet te;* Permittet illum sub ipsum hinc migrandi tempus tentationibus vehementissimis impeti; neque curæ eidem erit mederi plagis, quas contumaci perfidiâ in gangrænam degenerare sivit, *In tempore vindicta disperdet te:* Si cujus animum etiam illa excitare possunt, quæ altiora sunt, secum is animo volvat, quàm indignum, omnique ab officio ac humanitate alienum sit, sinere vocantem Deum tam longo tempore exspectare. Quis unquam tam foret barbarus, ut Principem suum ædium fores pulsantem his verbis dimitteret? Abi modò, non vacat; aliàs redito: Et tamen Deum nostrum, quidam tam egregiè observant, ut ei dicere non vereantur. *Vade & revertere.* Confitebor, sed modò non lubet. Hoc sanè est non tantùm dubium reddere malorum suorum remedium, Servatoris nostri pretiosissimo Sanguine paratum, sed ipsum adeò contemnere Servatorem, multòque magis suam salutem. Nullæ igitur, nullæ deniceps moræ trahendæ sunt. Hac in re quemlibet cedere necesse est, & abjectis armis totum se subjicere Deo, conversione sincerâ, veracî atque humili, ut tempori potiatur divinæ gratiæ fructibus, quibus, cùm frugum tempus præterierit, frustrà deinceps inhiabit.

DISCUR-

DISCURSUS XVII.

Signa vera Pœnitentia.

I. VEnatoribus atque aucupibus soleñe est, feris & avibus dolos struere, laqueos & retia tendere prope aquas, ad quas crebrò illæ oblectationis gratiâ ventitant. Quamquam autem ubivis locorum Dæmon hominibus insidietur, præcipuè tamen & ipse, Venatorũ more laqueos illis & retia prope amabiles salutis fontes tendit, de quibus jam olim propheta vaticinando cecinit: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*: prope sanctissima scilicet Sacramenta. Imò quia Pœnitentia post Baptismũ Sacramentorũ omnium maximè necessariũ est, non est dubitandũ, quòd circa hoc omniũ solertissimè fraudes & insidias hostis ille capitalissimus struat; idque eò amplius, quòd, cùm ad hoc Sacramentũ nos de nostro plus, quàm ad quodvis aliud conferre oporteat, major huic vaferimo nostro inimico pandatur campus retia sua variè aut mutandi, aut multiplicandi, prout ex ejus re & commodis magis fuerit. Unde etiam ex parte nostra, nulla diligentia, quâ has insidias & fraudes evitemus, nimia videri potest. Non est proinde, quod ægrè feratis, si toties de Pœnitentia differentem audire necesse sit; agitur de negotio momenti plus quàm magni: neq; sanè scio, an ullum aliud sit, in quo errare parte unâ tam facilè, alterâ autem tam pernicioſum sit. Hodie igitur vestros ante oculos tria proponam signa, quæ si in vestris Confessionibus inveneritis, enim verò in iis ut bene peractis piè prudentérq; acquiescetis: at si illa defuerint, quærite, qui vos securos reddat, ego mihi tantum non sumo, ut in re ancipitis plenâ periculi vadé me præstare velim.

Is. 12. 3.

II. Conversio peccatoris est vita nova. *Induite novum hominem, qui secundùm Deum creatus est.* Vitæ autem verum ac proprium signum est, operari; nova igitur vita, novis, & aliis operibus se prodat necesse est. Idcireo hîc oculos ad Cor, ad Linguam, & Manus Pœnitentis convertemus: si tria hæc membra novis operibus efficiendis occupata invenerimus, inde prudenter arguemus novam vitam haud quaquam abesse.

I.

III. Cor jure meritissimo nobilissima humani corporis pars dicitur, cùm sit primum, quod in eo moveri incipiat, & ultimum, quod moveri desinat. Pictoria ars hominem incipit fingere à facie; non enim aliud spectat aut proponere vult, quàm apparentem ejus figuram: at natura, quæ non imaginem apparentem, sed rem ipsam fin-

S. Th. 2. 2. q. 121. ar. 2. c. git, à corde initium ducit. Sed vel ipsam Naturam hac in re superat Gratia, tanquam veritatis amantissima; & idcirco tanti æstimat Cor, ut eo obtento, totum se obtinuisse existimet. Prov. 23. 25. *Fili, præbe Cor tuum mihi.* Atque ita in eo, in quo potissimùm novus homo interior (jam olim à S. Petro appellatus *Absconditus cordis homo*) consistit, 1. Pet. 3. 4. præcipuè observare oportet, an nova ipsi propria opera inveniantur. Vos ego oro atque obtestor, ut de argumento tanti ponderis disserentem attentè audiatis,

IV. Sciendum igitur est, DEum, qui cor hominis Peccatoris, in Pœnitentiæ Sacramento renascentis, novum efficit, duas in illo mutationes facere: primam actualem dicimus, éstque ipse de admisso peccato dolor, & propositum de vita deinceps emendandâ: altera mutatio, quæ habitualis appellata est, Gratiâ justificante à Deo infusâ perficitur, & reliquarum virtutum, quæ Gratiam comitantur, choro, Hac duplici mutatione cordis vera conversio constituitur; sed quia utraque, tanquam in homine interiore peracta, fit quàm occultissimè, nobis lege ordinariâ aliter manifestari non solet, quàm effectis suis & actibus, haud secus ac radices arborum in terra latentes aliter vitam non produnt, quàm fructibus, quos generant. Sed qui sunt tandem illi actus, illa opera, quæ certos nos de novo corde, atque adeò de nova vita faciant? Ecce illos: duo autem sunt; unus eorum actuum præterita, aliter præsentia respicit,

V. Ad præterita quod attinet, clarissimum impetratæ peccatorum veniæ signum est, cùm Pœnitens nunquam non eorum recordatur, non quidem, ut de iis in omni se exomologesi denuo accuset, ut nonnulli timidè, sed haud sanè prudenter solent; sed ut illa identidem detestetur, séque abjiciat, & pudore novo suffundatur ob tot injurias divinæ Majestati illatas. Atque hæc est causa, ob quam non in veteri magìs, quàm nova Lege illi ipsi Pœnitẽtes, qui de obtenta venia certissimi erant (qualis fuit Magdalena in Lege gratiæ, quæ ex Christi ipsiusmet ore audivit, *remittuntur tibi peccata tua*; & David, cui in Lege scriptâ Propheta denuntiavit: *Dominus transtulit peccatum tuum à te*) præ cæteris tamen culparum suarum sunt recordati: & hoc eâ causâ, ut magìs semper sui illos puderet, utq; hâc verecundiâ perpetuâ, quam Deo abstulerant, gloriam certiùs repararent, Vulnera dente venenato inflicta deteriùs nemo medicatur, quàm qui curat, ut cicatricem confestim obducant. Id quod de pestiferis illis plagis maximè verum est, quibus peccatum animam vulneravit: nihil perinde noxium iis fieri potest, quàm si confestim oblivione sic tegantur, ac si nunquam ullæ fuissent. Sæpius audierius ex Evangelio, quomodo Christum Servatorem homo locuples, quem Simonem Leprosum dicebant, convivio exceperit. Quâ autem causâ putatis virum hunc cognomine isto compellatum? an quòd tum adhuc leprâ infectus esset? haud quaquam sanè, si-

qua

qua S. Hieronymo fides, cùm ejusmodi malo laborantes lex immundos haberi juberet; qui autem tales erant, humano commercio excludi debebant, ne latiùs contagione pestis serperet. Leprosus ergo dictus est, quòd illâ olim laborâsset, eâque, ut creditur, Christi benignitate & virtute esset liberatus; solitus dein sæpius Medicum hunc suum cælestem ad convivium invitare, ne tanto beneficio ingratus esset. Ita par est Pœnitentem sibi tribuere nomen Leprosi, ut qui peccati olim leprâ sorduerit, se talem & existimare, & ut talẽ habere. Et hæc culparum olim admissarũ memoria, conjuncta cum assidua earum detestatione & odio, præ ceteris certũ est veniæ obtentæ, & Gratiæ acceptæ signum. *Spiritus*, ajebat Ezechiel, *levavit me*, *& assumpsit me levavit me* à peccato, *assũpsit* ad gratiam: & quid inde consecutum est? *& abij amarus in indignatione spiritus mei.* Id quod tum maximè verum est, cùm recordatione tali generabitur tam agnata ipsi, sui abjectio & humiliatio. Humiliatio porrò ista tam est necessaria Pœnitenti, ut Tertullianus illâ veram Pœnitentiam definiverit: *Est*, inquit, *humilificandi, prosternendique hominis disciplina.* Quin imò sacræ Literæ dolorem ferme humilitati jungunt, tanquam effectum suæ causæ. *Recordaberis viarum tuarum, & confunderis,* Ezech. 16, 61.

VI. Quare si certò dignoscere vultis novam Justificationis vitam in corde vestro, hanc, quam diximus, peccatorum admissorum memoriam in eo quærite. Malè equidem metuo, ne plures vestrûm, vix à noxis absoluti, sic earum ponant memoriam, ut non ipsorum, sed nescio cujus alterius culpæ fuisse videantur; perinde ac si monstra hæc non diutiùs ad voluntatem pertinerent, quàm dum hæc eadem parturit. Hinc deinde nascitur, ut perinde ac antea temerarij non formidetis eò accedere, ubi toties antè vestri impegerunt pedes, & tam turpi lapsu prostrati estis: id quod ne bestiæ quidem ratione destitutæ faciunt, quæ compelli non possunt, ut per loca transeant, in quibus priùs, etsi fortuitò, prolapsa sunt. Hoc etiam ex capite tam solicitè id agit Dæmon, ut aboleat delictorum admissorum memoriam, ut semper reddamur audaciores in contemnendis periculis; id quod haudquaquam fieret, si semper oculis nostris obversarentur, & lapsus nostri & offendicula ac præcipitia, in quibus illi contigerunt, ut disertè per Jeremiam Deus omnem animam Pœnitentem admonet illis verbis: *Leva oculos tuos in directum, & vide ubi prostrata sit.* Jer. 3, 2.

VII. Alter hujus recordationis fructus futura concernit, dum illâ fit, ut homo sibi studiosè caveat, ne denuo peccet. Ajunt, illum equum omnes alios cursûs velocitate prævertere, qui aliquando admorsus sit à lupo, & fugâ evaserit: videtur enim sibi quodammodo semper à tergo lupum habere, cujus ex dentibus tam fortunato eventu se præripuit. Hoc etiam contingit Pœnitenti, qui errorum & casuum suorum semper memor est: semper sibi à tergo videtur habere

illudmét peccatum, à quo magnâ suâ felicitate liber evasit; nec unquam satis conari se existimat, ne denuo ab eo invadatur.

VIII. Agnoscitis hîc causam, ab quam cor verè dolens & contritum longiùs abest à peccato, quàm abfuerit priùs quàm illud admitteret: illa enim assidua recordatio læsæ divinæ Majestatis, identidem ipsum excitat, ut longiùs semper à culpa recedat. S. Petrus à trina sua negatione haud paulo fortior, suáque in fide evasit ardentior. S. Maria Magdalena post lascivos illos suos amores vixit mundior, quàm primis innocentis ætatulæ annis. Theodosium quoque Imperatorem post Thessalonicensem illam stragem mansuetiorem evasisse legimus. Cur istud, nisi quia & recordatio assidua, &, quem perperam gestorum continuum experiebantur, dolor, vi magna avocabant à similibus perpetrandis? certè de prioribus duobus id Sacris è Libris satis constat; de Theodosio autem id ipsum S. Ambrosii testimonio docemur, qui in celebri illa, quâ tanti Imperatoris funebres exequias cohonestavit, oratione ita locutus est: *Nullus postea fuit dies quo non illum doleret errorem.* Atque quod magnæ hæ animæ præstiterunt, faciunt & aliæ non dissimiles, semper in criminum suorum detestatione occupatæ, ut non ad aliud, quàm ad hæc deploranda, vitæ momenta prorogata ipsis esse videantur. Nobilis quædam Matrona adeò indoluit necì mariti sui occisi, ut nec precibus, nec consilijs, nec ratione aliâ ullâ induci posset ad cibum sumendum. Posuit tandem obstinatam hanc voluntatem, &, comedam, ajebat, ut diutiùs fleam. Tantundem veri Pœnitentes faciunt, nobilore amoris œstro perciti. Vivunt, ut doleant; & eâ solùm causâ carum ipsis est, vitæ spatia propagare, ut diuturnior dolor sit, plúsque interea lacrymarum profundere liceat. Imò non tantùm vivunt, ut doleant, sed potiùs credas eos dolore ipso vivere: hoc cibo aluntur. *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte*; ajebat sanctus ille Rex, perinde ac si oculi penus essent, quæ subministraret, unde viveret. Sed majora sunt hæc, sat scio, quàm ut ad illa vos aspiretis: at saltem istud ex his discite, nunquam vos debere oblivisci delictorum, quæ admisistis, nec unquam desinere ea detestari. Siquidem vestûm contigerit transire per locum, qui occultum ejus aliquando flagitium texit, altùm ingemiscens dicam: pró peccatum execrabile! utinam dehiscens tellus absorpsisset me potiùs, quàm ut DEUM meum offenderem! Si obviam habuerit nescio quam, peccati sociam & irritamentum, dicat: Et fieri potuit, ut pro putrido hoc carnis frusto à summo me Bono insanus averterem! Verbo, ita vos gerite, sicut qui turgidum veneno serpentem conculcat: quamdiu ille vel tantillum palpitat, sensúmque ac vitam monstrat, calcare non desinit; quin ne extinctum quidem absistit toto corporis nisu conterere. Quamdiu incerta cuiquam est peccati venia ac gratia, semper illud detestetur necesse est,

est quò securior de illo tandem delecto esse possit : qui etsi de eo sibi condonato certus quis esset, non idcirco ab ejus execratione esset cessandū vel ex eo, quòd adhuc sibi vita suppeteret. Hoc siquidem est, quod à nobis desiderat S. Tridentina Synodus, dum monet : vitam hominis Christiani perpetuam debere esse Pœnitentiam; perinde ac si inter omnes cordis ac animi nostri affectiones & motus nullus debeat esse crebrior, quàm dolor de peccato admisso

II.

IX. Alterum novæ vitæ signum Lingua subministret. Lingua cordis interpres est : quis proin rectius de intimis cordis ad DEUM conversi actionibus enunciabit? Proprium igitur linguæ seriò Pœnitentis est, de peccato admisso se accusare, ejúsque magnitudinem verbis augere ; sicut è diverso ficti Pœnitentes illud excusant, & mitè elevant. *Tu propitiaberis* Ps. 24. 11. *peccato meo ; multum est enim*, ajebat ad DEUM David Nova enim verò veniæ petendæ ratio, dicere quòd culpa perquàm gravis sit : *multum est enim.* Sed respondeabnt Sanctissimi Regis verba dolori, quem anima sentiebat ; ac proinde loquebatur ut vulneratus aliquis, cui plaga accepta vehementer dolet; eam enim dum retegit, & Chirurgo ostendit, en, inquit, quàm profundum est vulnus, en, quàm lethale ! credísne quoquo modo medicabile ? *Tu propitiaberis peccato mso, multum est enim.* Ita David, cùm elevare peccatum suum posset, adducendo opportunitatem & occasionem criminis maximam ; tentationis molestissimæ nunquam hactenus expertam vim atque impetum, servatam eatenus tot inter illecebras & blandimenta innocentiam, & à tam enormi crimine abstinentiam. Sed nihil horum ille; tántque culpam non elevat, ut augeat etiam : *multum est enim.* Egipessimè; scelus nimis quàm turpe admisi ; non erat alter tot tibi beneficijs, ô DEUS, devinctus, quot ego; & tamen ingrato in te animo, factísque, nemo me superavit. O certum veri doloris, quem vulnus affert, argumentum ! Verè dolebat David, & idcirco tam non conquirit & acervat frivolas maléque cohærentes, ut ne quidem admittat veras, rectéque fundatas excusationes.

X. Haud procul Oeniponto Germaniæ urbe Illustrium nonnemo ad certamen provocatus in ipso pugnæ furore parentem suum, quem ex hostibus unum crediderat, interfecit : sed non diu pòst, errore detecto, dum cadaver tam cari sibi capitis humi stratum contemplatur, tam acerbus, tam vehemens animum dolor subjit, ut ejus vehementiâ exanimaretur, illi innixus hastæ, quâ, etsi ignarus, vitam eripuit illi, à quo suam ipse acceperat. Hodie ipsa in urbe, in templo PP. S. Francisci, videre est effigiem ære fusam hujus Juvenis, suæ innixi hastæ, dolentis habitu, qui tanto artificio expressus est, ut nō tam exanimis, quàm jamjam moriturus videri possit. Hic enimverò dolor, AA. Dilectissimi, verus ac sincerus est. Non dixit illustris

ſtris iſte: Homicidium hoc fortuitum fuit: occidi, fateor, parentem meum, ſed inſcius, mors ejus tam mihi culpæ tribui non debet, ut laudem potiùs ex ea merear, propterea quòd hoſtem me boni publici mactare crederem. Dicere iſta poterat, ſed non dixit: neque enim verus dolor, qui animum occupaverat, aliud in mentem ſinebat venire; quàm mortem ſuo parenti illatam. Quid jam de illis dicemus Pœnitentibus, qui cùm non errore, ſed meditato ſcelere, mortem, quantum in ipſis erat, intulerint Patri ſuo cæleſti, accuſant ſuam imbecillitatem, tentationis vim, Dæmonem, neceſſitatem, hoſtium ſtudia, egeſtatem? Ex hac loquendi ratione quomodo quis arguet novam animæ vitam, aut earum ſaltem rerum apparatum, quæ viam ſternunt, ad vitam Gratiæ recuperandam? Ut proinde quis intelligat, quàm non vero dolore agantur multi è Chriſtianis, ſatis eſt audire eorum verba, quibus ſua Judici ſacro delicta manifeſtant. Placet hîc vobis indicare nonnullas ejuſce generis loquendi formulas, ne & vos deinceps ſic loqui aſſueſcatis.

XI. Primùm igitur aliqui purgant ſe, (& hoc loquendi modo ſanè quàm multi utuntur) tantum abeſt, ut peccatum ſuum manifeſtent: aut ſi peccatum ſuũ manifeſtãt, celant injuſtitiam: & tamen utroque eſt opus, ut lingua verè ſit interpres cordis novi. *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi.* Ita David, ſed non iſti. Rem iſti narrant, quæ de ſe peccatum eſſe poſſit; celant injuſtitiam, idque agunt ut innocens, & vituperio non digna eſſe videatur. Juvenis ille fatetur ſe lapſum, & peccatum aperit: ſed tacet injuſtitiam, dum addit: in ætate tam lubrica facillimũ eſſe labi. Alius ſe accuſat de blaſphemia; ſed addit: Niſi Patersfamilias tonet blaſphemijs & execrationibus, nemo obtemperat. Alius profitetur ſe ſumpſiſſe vindictam; ſed coactum propriæ exiſtimationis tuendæ neceſſitate, & cauſæ juſtitiâ, quæ pro ſe ſtetiſſet. Ita non eſt difficile videre, quâ ratione regi poſſint peccata, dum aperiuntur? dum ſcilicet factum narratur, & pravitas excuſatur. Hinc eſt, quod nonnulli confiteantur, ſimul & non confiteantur, ut indicavit S. Joannes Evang. narrans veracem confeſſionem, quâ S. Joannes præcurſor confeſſus eſt, ſe non eſſe Chriſtum. *Confeſſus eſt, & non negavit; & Confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus.* Mitam enimverò loquendi rationem! an ſatis non erat dicere? *confeſſus eſt*: quid opus erat addere? *& non negavit*: multóque magis redundare videtur repetitum: *& confeſſus eſt.* Sed non eſt hic ſacrorum Scriptorum mos, verba gratis multiplicare: ne apices quidem minimi, non accentus redundant. Arcanum igitur; quod hoc loquendi modo ſignificatur, ſi non eſt illud, quod jam nunc proponam, ipſum certè indicatur nimirum eſſe nonnullos, qui confiteantur, quin confiteantur: confitentur enim negando. Et quia confiteri negando,

Pſ. 31. 5.

Joan. 1.

eſt

est confiteri tormentis ad id adacti, non verè ac liberè Pœnitentis, ideo ad nos edocendos Evangelista, cùm de Baptista dixisset: *confessus est*; addit: *& non negavit*: & tandem concludit; atque ita verè *confessus est*; quia confessus est nihil hæsitando. Prò quantus igitur eorum erit numerus, qui olim Judici Deo se sistent confessi & non confessi? quia cùm essent confessi, eodem simul tempore negârunt; Leonibus non absimiles, qui quò momentò solo vestigia sua imprimunt, eodem ferè iterum delent.

XII. Hac classe confitentium non confessorum, atque adeò confessorum non absolutorum ii multò maximè continentur, qui non solùm se excusant, sed alios quoque accusant. Rex Saul, tam apta Idea non sincerè dolentium, quàm apta est idea verè ac sincerè dolentium David & ipse Rex, hanc non rectè confitendi normam bellè nos edocet. Servaverat hic in strage Amalecitarum Agag Regem, contra quàm per Samuelem Deus citra ambages jusserat; quidquid etiam ex omni præda magis arriserat, magisque fuerat pretiosum, sibi vindicavit, cùm ferro & igni vastare cuncta debuisset: & cùm hæc omnia luce palàm gererentur, omnisque præda velut in triumpho postremo in agmine duceretur, increpitus à Propheta propter neglecta Dei jussa, confestim se excusavit, exercitum accusavit. *Pepercit populus melioribus*: perinde ac si res hæc ad ipsum nihil pertineret: aut quasi nihil in eum redundaret culpæ; qui cùm populo imperare debuisset, ut Dux supremus, populum fuerat secutus. Hujus furfuris illæ sunt miseræ, quæ ne certis ædibus exire cogantur, malunt in iis Orco potiùs, quàm hero famulari: præterea & illæ, quæ Matrimonii spe illectæ, jam tum non minùs promptè obsecundant, quàm si jam essent Matrimonio junctæ. Istæ enim, cùm subinde ad sacrum Judicem accedunt, dicunt: fuisse, qui cum ipsis peccarent; perinde ac si tunc ipsæ somno oppressæ, culpæ in eo facinore admisissent nihil. *Populus pepercit.* Sed quid, an ad te, ò nequam muliercula, non pertinebat reniti quà poteras, tueri te, ædibus te proripere, deserere amantem tam perfidum? Ais, illum tibi ubique insidiari, & quà te confers, persequi. At si titione ille, aut ferro candente armatus persecutus te fuisset, an non fortiùs restitisses, ne quid damni patereris? Et tamen sic alios accusando excusant se, quæ non solùm magna voluntate invitatæ consentiunt, & parent promptissimæ, sed etiam primæ alliciunt nutibus, obtutibus, gestibus, & verbis lasciviissimis illosmet, quos deinde suos appellant insidiatores & persecutores.

XIII. Longiùs adhuc progreditur insana hæc se excusandi, vel tum, dum se quis reum sistit, prurigo, ut, non contenta suos excusare gravissimos lapsus, & alios vicissim mortales eorundem reos peragere, ne Deo quidem parcat, sed ne quid in se culpæ & labis hæreat, in eum, qui ipsa Sanctitas est, rejiciat. *Infelici hoc sub sidere na-*

nata sum, (non veretur dicere infamis aliqua muliercula) *nec mutare fatalem hanc destinationem possum. Vult Deus cujusvis sortis homines*: Sicque plures Hæreses, quàm verba perfrictæ frontis puella expuit. Æthiopes atri sui coloris causam unum solem faciunt: sed faciunt injuriâ; cùm aliæ Gentes solis radiis non minùs, imò etiam magis, ac rectà subjectæ colore albo sint. Sic sordidissima hæc hominum fæx divinum Solem causam agnosci vult unicam teterrimi coloris sui, quem ardens eorum in animis fœdus ignis totum efficit. *Decoloravit me sol.* Si tam sum atra, ut Dæmonem referam, in Solem culpam conjicite, qui radiis nimium quantum utentibus tam fulginosam reddidit, *Talem me Deo facere placuit: ad hujus Mundi varietatem & ornatum confert alias verecundas, alias audaciores esse. Decoloravit me Sol.* Heu miseram! Sol fons est lucis inexhaustus, nec tenebrarum ille tuarum origo esse potest: non aliunde illæ, quàm in voluntate tuâ perversâ planè ac fœdâ natæ sunt. Deus nos omnes bonos cupit, & malos non facit, sed tolerat, ut vel denuo fiamus boni, aut si contumaciter mali esse malumus, justiùs subinde in Inferno tantæ perversitatis pœnas demus sempiternas. Sic igitur garrire, non est se purgare, sed in Deum Blasphemias effundere: est emplastrum plagâ omni, quamlibet putenti & pestiferâ, putentius magisque pestiferum: excusatio est ipso peccato, quod excusatum cupit, detestabilior. Næ ista igitur lingua prodit apertissimè, non ipsũ, ut instrumento, uti Cor, vero sinceróque dolore immutatum. *Cùm dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua*: Jobi verba sunt. Quamdiu nimirum peccatoris palato dulcis videbitur voluptatis liquor, abscondet intra labia orexin, quà illum deperit; aut si multum, media ad labia proferet, aliquâ inquam ex parte aperiet; at ubi ille amaritie sua palato nauseam movere cœperit, tum enim verò totũ, ad se deprimendum & vilipendendum expuet. Job. 20. 12.

XIV. Præter hæc, quæ lingua inter confitendum dat, contriti vereque aut fictè dolentis animi signa & indicia, alia etiam suppetunt, quæ eadem post factam omologesin spectanda, vel rectiùs audienda præbet. Audire enim erit aliquos, qui querantur à Confessario se increpitos; alios qui illum traducant, ut asperum & inhumanum, qui adstrinxerit ad occasiones proximas deserendas: nec deerunt, qui nimiùm subtilem & scrupulosè anxium damnent, ut qui varia interrogârit ad cognoscendam meliùs mali, quo laborant, vim ac naturam spectantia: contestenturque, se ad importunum hominem tam citò utique non redituros. At si hoc est prudenter loqui, quid tandẽ erit delirare cum phreneticis? quid stultius, quàm Medico irasci, cùm morbo deberes? *Medicum crudelem facit intemperans*: teste Seneca. Qui, quod res est, intelligeret, facilè negotio prospiceret, Sacerdotem ad severiùs asperiúsque agendum non indole sua rigi-

da

da & difficili, sed mali gravitate compulsum. Nimis igitur alienæ ab ore feriò dolentis & pœnitentis ejuscemodi querelæ sunt. Quisquis de rebus animæ suæ, ut par est, sentiret, næ is non tam fugeret, & horreret, quàm omni diligentiâ quæreret Confessarium, qui excutiat torporem, qui vituperet, qui varias suggerat artes ac vias omne deinceps peccatorum genus evitandi, vitámque corrigendi: iste enim demum muneris sui partes omnes impler. Quid de Chirurgo diceremus, qui vulnus purgaret quidem, sed non obligaret? huic tamen non dissimilis est Sacerdos ille, qui dum se accusantes audit, piscis instar mutus, non monet, non consilia suggerit, non opera pœnalia imponit cavendis imposterum peccatis idonea, non alia melioris vitæ præcepta tradit. Qui à tali homine à peccatis absolvitur, ubi primùm è Sacro Tribunali prodit, plagam recrudescere sentit, & stillare cruorem, perinde ac si nihil, illi curandæ, industriæ esset adhibitum. Vix à sacro Tribunali domum delicati isti Pœnitentes redeunt, cùm ad lucra injusta, ad amores obscœnos, ad ludos eosdem ludendos revertuntur non aliter, quàm si de ejusmodi delictis nunquam se accusâssent. Et quoniam rem tanti momenti tractamus, placet narrare factum, quod sensum & judicium iis quoque reddere possit, qui hoc in negotio desipere voluissent. In urbe Italiæ, cujus nomen certis de causis tacetur, Nobilium quispiam, cùm rem suam inopum injuriis multum auxisset, à Parocho suo, noxarũ veniâ non impetritâ, facessere jussus est, propterea quòd si malè parta iis, ad quos spectabant, reddenda induci non posset. Verùm ut res aliena laqueus est, ex quo, qui semel implicitus fuit, ægrè admodum se explicet, sic & Nobilis iste, cùm causam reddere meliorem deberet, maluit forum & Judicem mutare. Accessit diversorum è diversis Sacris Familiis tribunalia, nec tamen vel unũ reperit, qui sine Sacramenti injuriâ censeret absolvendum; tam nulli dubium erat, quin iniquæ essent usuræ, quibus ille hærebat implicitus. Post longam tamen in quærendo diligentiam magno suo malo in aliquem tandẽ incidit, eorum ex numero, qui, ut Propheta loquitur, consuunt pulvillos sub omni cubito & cervicalia sub omni capite peccatorum ad dormiendum suaviter mortis suæ somnum. Hic igitur sacræ Familiæ Alumnus, cùm omnes, quos priùs adierat Nobilis, Confessarios damnâsset ut nimiùm rigidos, Pœnitentem suum maximâ voluntate absolvit, hominémque eâ facilitate ita sibi devinxit, ut non Pœnitentem modò illum multo tempore, sed & amicum retineret, à quo crebra ad eum veniebant munera, nec rarò lautam ad mensam conviva adhibebatur. Ita semel à cœna, dum Confessarius ad suum Cœnobium, Nobilis cubitum se contulit; hic subito, & violento symptomate oppressus suffocatúsq; vivere desiit, interim Dæmones gemini famulorum hujus heri habitum mentiti accurrunt ad Cœnobium, & Monachum jam ad quie-

tem capiendam compositum magno tumultu evocant; festinaret, quàm ocyssimè, herum jam animam agere. Nihil moratus Confessarius, lecto, domo se proripit, & ad ædes Nobilis festinus cum mentitis illis ducibus accurrit. Scalas dum ascendere parat, stantem earum in capite Nobilem, talari domestica veste indutum, intuetur. Delusum se ratus, queri cœpit de molestiâ sibi tam importuno tempore illatâ. Sed respondit Nobilis. Plus satis verum est, quòd habeam pessimè; æternis enim cruciatibus addictus sum ob sacrilegas tot annorum Confessiones. Ut tamen ea in re solus in culpa non fui, ita & pœnarum socium habebo; tu enim, tu ipse, qui toties à noxis perperam me sciens absolvisti, eâdem mecum à divina Justitia sententiâ fulminatus es. His dictis posito famulorum schemate prodeunt Dæmones, & singuli singulos complexi, summo cum strepitu ac tumultu, quo ædes illæ velut terræ motu concussæ, domesticique omnes ingenti horrore consternati sunt, videri desierunt, quin vel vestigium geminî illius cadaveris, unquam deinceps aut ullibi appareret. Testem tragicus hic eventus præter ceteros habet P. Joannem Lorinum, virum Librorum suorum monumentis orbi notissimum, quibus Sacras Literas commentatus est, qui infelicissimum hunc Nobilem sibi notum fuisse asseruit. Eat nunc, qui volet, & dormientem quærat Confessarium; eos autem ut difficiles & asperos traducat, qui tempori monent, corrigunt, & ejus causâ maximè cupiunt. Nemo ex sententia tam facilè prolatâ quidquam habebit emolumenti, præter unum Dæmonem, qui cùm unius animæ jacturam metueret, duas secum auferet; Reî admirum perperam absoluti, & Judicis injustè absolventis. Sed redeamus, unde tantisper digressi sumus.

Apud Philip. à Outroman. Pad. Christ. c. 14 sect. 2. hist. 3.

XV. Pari ratione magna indicia Cordis contrîti & seriò dolentis eorum Pœnitentium lingua dat, qui variè à Deo multati, potenti ejus brachio se subjiciunt, manum percutientem venerabundi osculantur, utrôque fatentur, acerbiora se multò, atrociráque suis flagitiis esse promeritos. Cùm sævissima illa lues Hebræo in populo grassaretur, quæ paucarum horarum spatio septuaginta mortalium millia depasta est, si quis tanti mali causam ex Astronomo percontatus esset, nescio quod ille Medusæ caput, aut aliud horrificum & ferale Astrum tantæ stragis authorem esse dixisset. Naturalium rerum scientes halitum pestilentem & contagiosum, ex aliquo telluris repentè patefacto hiatu ascendentem, latéque diffusum tam multis perniciem attulisse affirmâssent. Aliam mali originem divinâssent Politici, & vicinorum invidâ atque astu, qui Hebrææ gentis felicitatem & incrementa, quibus tum maximè sese efferebat, obliquis oculis aspexerint, pestiferum aliquem pulverem, aliâque luis semina quaqua versum sparsa suspicati fuissent. Verùm David Rex, quem non fictus dolor de admissis sceleribus urebat, non multum in

inveniendâ mali causâ laboravit, sed stragis tantæ causam unicam superbiam suam esse palàm professus est. Hanc dicebat ipse, sidus illud malignum, vaporem illum pestilentem, & hostem esse invidum, qui tam dirè nocuisset. *Nónne ego sum, qui jussi, ut numeraretur Populus? Ego sum qui peccavi; Ego qui malum feci.* Nec alius est omnium Cordium verè dolentium genius, quæ omnis calamitatis aliam non inveniunt, nec indagant originem, quàm se ipsa. *Peccata nostra responderunt nobis.* Omnes pœnas, mala omnia, quæ immittit DEUS, isti verè dolentes accipiunt ut responsa ad iniquitates suas; sic ut adversa hæc sint Echo, quæ nunquam respondet, nisi cùm alter eam clamando provocavit: quando autem respondet, nunquam omnes & integras reddit voces, quæ prolatæ sunt, sed extremas tantum syllabas: quia pœnæ, divinæ Justitiæ dextrâ inflictæ, non excedunt delicta, nec adæquant, sed eorum opinione, longo semper intervallo illismet minores sunt. *Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus: non recepi.* Quid igitur de iis pronuntiabimus, qui, quorumlibet adversorum, sinistrorúmque casuum intolerantes, mox in ejusmodi voces prorumpunt: *Quid tandem ego deliqui? haud equidem ego publicis latrociniis vias infestavi; non alio me immani scelere obstrinxi: & tamen in meum unius caput omnia cuncta tur & torquentur fulmina.* O! egregiam sanè sua agnoscendi nomina rationem! Quid deliquisti? quamdiu peccata tua non aliâ, quàm mendaci detestabilis amoris propril trutina ponderabis, verum nunquam intelliges. Intelliges autem, quamprimùm divinæ Justitiæ bilance illa librata videbis. Interim habemus signa minimè dubia Cordis contriti & renati operâ doloris genuini; quæ nobis Lingua tam in ipsa Confessione peragenda, quàm post peractam exhiber. Nunc ad illa transeamus, quæ ex manibus nobis se offerunt.

1. Par. 21. 17.

Psal. 59. 13.

Job. 33. 27.

III.

XVI Cùm Cor perinde, ac Lingua, Manibus ut instrumento utantur, dubium esse non potest, quin id, quod istæ operantur, non obscurè indicet, quis in Corde spiritus regnet, novúsne Pœnitentiæ, an antiquus pravarum propensionum? Quare qui à peracta Confessione se advertit magìs solicitum studiosúmque exercendarum actionum honestarum, bono sit animo, idque pro signo satis manifesto habeat, non abesse à Corde suo illud Principium, quod secum affert DEI gratia, quóque novam, ac divinam vitam vivimus. E diverso cùm quis noxarum veniâ à Sacerdote impertitâ, antiquâ, aut etiam majori, in exercendis piis actionibus segnitie laborat, argumento id mihi est vitæ non novæ, sed pristinæ. Cùm simul & pectus dolet, & membra torpent, atque ad motum languent, indicium id valetudinis multùm afflictæ Medici existimant: *Dolor affixus pectoricum torpore, malum.* Nec aliter de iis ego sentio & præsagio, qui pectus quidem

Hippocrat.

tundunt, dum peccatum enarrant; subinde autem ad virtutum exercitationem, plus quàm unquam tardi & ignavi sunt. Enumeravit horum aliquis delicta, & ad amussim accuratéque explicuit, quin & in chartam illa calamo contulit, ne quod memoriam fugeret. Laudo industriam: sed hæc sunt pars una Pœnitentiæ, nec illa præcipua. Unde igitur dignoscam, aliarum duarum, quibus maximè Pœnitentia constituitur, Doloris, inquam, & Propositi, nullam fuisse in vobis desideratam? Opera, quæ deinceps fiunt, id mihi monstrent oportet. Pœnitentia, si S. Augustinus rectè sensit, ars est, quâ sterili & silvestri nostro cordi ramus cælestis gratiæ inseritur. *Cùm Oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis Olivæ factus es.* Rom. 11. 17. Unde autem rectiùs colligitur, ramum insitum cum trunco coaluisse, quàm ex fructibus, quos inde videmus nasci? Si, quâ die Confessione animus expiatus est, aut certè pauculis interjectis, easdem quis revertatur ad nugas, sensuum oblectamenta, socios ac ludos; si præter modicum id, quod Confessarius imperavit, nihil præterea ad satisfaciendum contractis nominibus agat, de cetero non minùs quàm antea à concionibus sacris audiendis abhorreat, non templa crebriùs accedat, non preces attentiùs fundat, non Sanctissimis Mysteriis sæpius utatur, quid aliud dicam, nisi parum felici insitione factum, ut sylvestris hic truncus à se ipso alius non evaderet? Confessus est, sed non est contritus. Neque aliter ipse de se sentiet, aut pronuntiabit, si rationem, non propensionem pravam audiat & consulat.

XVII. Fingamus animo Illustri quem sanguine genitum aliena manu æmulum è medio sustulisse, & idcirco captum in arce custodiri diligenter, mecum minimè vano, ne paulò post altiori in loco caput carnificis manu amittat. Hæret illo suo in carcere profundis cogitationibus absorptus, & timore curisque omnem in partem agitatus quietis vix quidquam capere potest. Quis non credat, cum cædis perpetratæ vehementi dolore angi? nec tamen hæc ipsi dolet. Si enim repentino beetur nuntio de gratiâ factoris à Principe facta, mox illum metu & vinculis liberum videbitis redire domum, gratulantium de felici successu admittere officia, lautas apparare epulas, enarrare artes & fraudes, quibus æmulum circumvenit, & in exitium impulit: verbo, est, qui fuit, aut etiam se ipso deterior, magisque ad audiendum projectus. Nemo equidem, ni fallor, dicet, hominem cædis pœnituisse. Cur igitur, cùm non dispar sit tua conditio, eadem tua studia, videris tibi verè dolens atque contritus, sic ut ne ambigas quidem Antequam ad sacrum tribunal accederes, vidi ego te cogitabundum, aliorum à consortio avulsum, totum in rem tuam Intentum defixúmque. Bene habet, (parùm abfuit, quin lætus mihi dicerem) en signa non dubia doloris, quo iste uritur ob DEI Filium denuo à se flagitiis suis in Crucem actum. Verùm mutatâ repentè scenâ di-

digressus à pedibus Sacerdotis, egressus templo, serenato vultu rides, jocaris, tripudias, colloquiis te obscœnissimis cum gregalibus oblectas, artes narras & ingenium, quibus viam tibi ad fruendum optatis voluptatibus aperuisti, misellam illam induxisti, circumvenisti illum stolidiorem, id effeciſti, nequis impunè sibi fore existimaret, si te lacessere, si molestiam tibi creare ausus esset. Et his signis animum verè dolentem agnoscam? Illud, non amplius, crediderim, te
2. Cor. 7. 11. Inferni metu fuisse perculsum; peccati in te horrorem odiúmque fuisse excitatum, quî credam? *Ecce hoc ipsum, secundùm Deum contristari vos* (verba sunt Apostoli) *quantam in vobis operatur solicitudinem: sed defensionem, sed indignationem sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam!* En ut ex Manibus Corinthiorum nôsse didicit Apostolus! Doluistis, inquit, vero dolore Pœnitentiæ: *secundùm Deum.* Hic autem dolor, de noxis admissis conceptus, minimè sterilis prodidit se confestim operum effectione: *operatur in nobis.* Quid autem ille efficit? Efficit solicitudinem vehementem, vitæ in meliùs mutandæ. *Ecce quantam in vobis operatur solicitudinem!* nimirum *ad vitandum mala, & ad faciendum bona*, ut comentatus est S. Thomas: ab hac autem solicitudine duplicis generis effecta nascuntur; illa ad malum amovendum pertinent, & sunt, *defensio, indignatio timor. Defensio*, contra Mundi Assecias, solitos exemplis suis pervertere; *indignatio* adversùs Carnem, seditiones ciere ausam: *timor* Dæmonis, solertis in decipiendo. Alterius generis opera ad bonum assequendum referuntur; & enumerantur hæc: *Desiderium, Æmulatio, Vindicta. Desiderium* placendi Deo tam bono. *Æmulatio* sequendi recta aliorum exempla; *Vindicta* de se homine nefario sumenda. Vos quoque AA. Dilectissimi hanc vos ad normam examinate, & si hæc deprehenderitis indicia, de sincera Pœnitentia licebit esse securis.

S. Th. in 2. ad Cor. c. 7. lect. 3.

XVIII. Si cui brevior norma placet & regula, hanc quoque promptam habemus. Pœnitentia ejusdem Angelici assertione, virtus est specialis, quæ tendit in duo: ad destruendum peccatum, ut est offensa DEI; & ad inducendum peccatorem, ut propter peccatum, vindictam de se sumat. Anne autem Pœnitentia tua est *quædam dolentis vindicta, puniens in se, quod dolet commisisse*? Sentisne in te sanctum illud tui odium, propter peccata admissa, & desiderium illa in temetipso vindicandi? Si sentis, bene est; sperare omnino licet, te sincerè pœnitentibus posse accenseri. Si minùs, & si non difficile illud opus; quod Sacer Judex auditis noxis imperavit, durum tibi videtur, nec tempus invenis, quo illud peragas, licèt tantum tibi suppetat ad animi remissiones & solatia, vehementer metuo, ne, dum fructum Pœnitentiæ à manibus frustrà requiro, radix quoque in corde tuo sit nulla. Dein cùm Pœnitentia etiam sit. *Virtus, quæ facit operari ad destructionem peccati præteriti, in quan-*

3. p. q. 86. ar. 2. & 3.

S. Th. 3. p. q. 85. ar. 3. de Pœn. dist. 3. c. Pœnitentia.

S. Th 3 p. q. 85. ar. 8.

tum est Dei offensa : siquem ego videro magno studio prensare favores Matris DEI, ut ope cælesti per ipsam impetratâ deinceps à peccatis immunis sit ; si videro illum operam dare Concionatoribus, ex quibus non quæ delectent, sed quæ prosint, audiat ; amare consortia prudentûm, adire cœtus piorum ; sancto timore perculsum, ne in pristinas miserias relabatur, fugere omni curâ pericula, non solùm quæ proximè, sed & quæ remotiùs ad DEUM offendendum solicitant, tum enim verò de Confessione rectè obitâ certus mihi esse posse videor. At ubi è diverso non nisi expertem omnis timoris superbiam, negligentiam supinam, & effrontem temeritatem deprehendero, de ejusmodi homuncione quod pronuntiabo? Viderit sanè ipse, quem inveniat (inculco denuo) qui bene ipsum sperare jubeat, à me quidem id frustra expectabit. Natura cùm reparat, quod alicubi passa est, damnum, id non sine auctario facere consuevit. Ita cùm crus aut lapsu, aut quo alio sinistro eventu fractum est, tantum opis virtutisque ad fractum illud os jungendum denuo, solidandúmque confert, ut si iterum crus rumpi frangique contingat nunquam id eo loco fiat, quo aliàs fractum os coaluerat. Neque verò minorum in suis operibus est virium Gratia, quàm sit Natura ; quare si quis Pœnitentûm in id incumbat sedulò, ut, quod passus est peccando damnum atque jacturam, ejusmodi pijs operibus, ad quæ nulla lege, nullo præcepto adstringitur, reparet atque resarcat ; si ita animum adversùs peccatum olim admissum obfirmet, ut non alio in loco minùs jam pateat vulneri locus, argumento id est non dubio, adesse in corde causam, quæ hæc efficere solet, Gratiam inquam divinam : verùm ubi ejusmodi constantiæ ac firmitatis signa apparent nulla, quid judicem, nescio. Id solùm affirmo ; quòd ejusmodi Pœnitentiæ in negotio salutis ego quidem fidere haud quaquam vellem : Sancti enim Thomæ doctrina est, Pœnitentiam genuinam non esse solam à peccatis cessationem, sed cessationem conjunctâ cum usura & fœnore majoris boni, quo subinde malè gesta restaurentur, *Emendatio*, inquit *offensæ, contra aliquem commissæ, non fit per solam cessationem offensæ, sed exigitur ulteriùs quædam recompensatio ex parte ejus, qui offendit, & retributio ex parte ejus, in quem offensa commissa est.* Quodnam autem obsequij aut officij genus est, quo DEUM à Confessione peractâ religiosiùs & sanctiùs colas, quàm antè soleres ? Imò quo non injuriæ genere illum mox iterum irritas ? Justissima proinde est timendi causa, ne Pœnitentia tua justi ponderis, suisque partibus absoluta nequaquam fuerit.

XIX. AA. Dilectissimi, haud paucis vestrûm equidem solenne est, omnem repetitorum lapsuum causam in imbecillitatem suam, tentationisque vim atque impetum conferre, an autem ita se & Sancti purgabant : an verò Pœnitentiam suam minimè seriam accusabant ? Arundinem, si placet,

cet, loco ventis undique expoſito conferite, hanc ventus paulò vehementior frangit; & vos ejus fractæ culpam in ventum confertis; ſed immeritò; cùm eâ potiùs causâ fracta ſit arundo, quòd intus eſſet vacua: nam idcirco immobiles in iis ventorum furiis ſteterunt pali, quos iisdem in locis humana induſtria in ſolum defixerat. Non tentationis vis, & impetus hunc illúmve proſtravit; cecidit, quia pœnitentia ejus fuit arundo caſſa. Certè tentationum impetus vehementior alios aggreſſus, quia ſolida, vera, miniméque fucata eorum pœnitentia fuit, tam eos non evertit, ut ne inclinârit quidem. Hic profectò ſenſus Sanctiſſimorum Doctorum fuit. *Qui pectus tundit* (S. Auguſtini verba ſunt) *& non corrigit, peccata ſolidat, non tollit.* Neque aliam ad amuſſim, veram pœnitentiam S. Ambroſius exploravit. *Hæc eſt vera Pœnitentia*, inquit, *ceſſare à peccato; ſic enim probat dolere ſe, ſi à cetero deſinat.* Nec diſſentit S. Gregorius, ait enim: *Perfectè convertitur qui cùm ſemel, quod pravè egerat, plangit, quod denuo plangat, ultra non repetit.* Sanctus quoque Fulgentius hanc in bene cœptis varietatem agnoſcit eſſe ſignum larvatæ Pœnitentiæ. *Tales nunquam diluunt gemendo peccata, quia non deſinunt peccare poſt gemitum.* Paucis & diſertè Tertullianus. *Ubi emendatio nulla, Pœnitentia vacua.* Nec aliter ferè ſancti Doctores reliqui. Ubi proinde conſtantia in bene cœptis eſt nulla, rectiùs utique arguemus; mendacem fuiſſe & fucatam converſionem, quàm ut mali cauſam tentantis inimici furorem ac pertinaciam extitiſſe arbitremur.

2. Cor. 1.

l. 1. in 1. Reg. c. 6.

lib. 1. de rem. pecc. c. 12.

de Pœnit. d. 3.

XX. Quare ſi toties redeo, totiésque inculco, magnopere me metuere, ne multorum Peccatorum Confeſſiones aliquo laborent vitio, ne quæſo id animo tribuite nimis anxio, & umbras timenti; credite potiùs me ad iſtud ſincero commodorum veſtrorum ſtudio impelli incitatíque. Si tam pauci malè confiterentur, quàm non nulli ſibi perſuadent, non eſſet, cur adeò rem iſtam ſibi cordi haberet Mater Eccleſia. In Synodo Lateranenſi, cui cum Pontifice Innocentio Secundo adfuere Patres omnino mille, Canone 22. ſic illa loquitur. *Inter cetera unum eſt, quod ſanctam maximè perturbat Eccleſiam, falſa ſcilicet Pœnitentia; unde Confratres noſtros admonemus, ne falſis Pœnitentiis Laicorum animas decipi & in infernum detrahi patiantur.* Fruſtra etiam, ſi tam rarò larvis tantùm Pœnitentium peccatores ſe tegerent, quereretur ob hæc mendacia in Sacris Literis Deus, fruſtra ad ſeriò dolendum hortaretur. Audite, quid Jeremiæ ore lamentetur. *Attendi & auſcultavi: nullus eſt, qui agat Pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens, quid feci?* An non hoc eſt profiteri tot inter dolentes, ſe ne unum quidem invenire, qui verè doleat, quem ſinterè pœniteat? Quid ſi de nobis quoque idem pronuntiare poſſet Deus? Attendit enimverò ipſe diligentiâ ſtudióque longè maximo ad motus cordis noſtri omnes, ut in eo indicium

Ier. 8.

quod-

quodpiam novæ vitæ deprehendat: *attendi.* Hæc autem indicia ubi sunt? Momenti unius inimicitia, cum Deo contracta, digna esset defleri æternis lacrymis, æterno planctu: videre interim est, paulò antè confessos delictorum suorum tam nullam retinere memoriam, ut non Deum, cujus potentia limites finésque habet nullos, sed scenicum aliquem Regem injuriis irritâsse videri possint. Aurem quoque Deus, audiendi facultate utique acutissimâ præditam, adhibet, ut linguæ nostræ motus audiat, si quod fortè veri doloris argumentum verba nostra prodant: *auscultavi.* At ubi hæc sunt indicia, ubi argumenta? Multorum Confessio tam non est sincera sui accusatio, ut sit potiùs perpetua sui defensio, perpetua excusatio, imò aliorum, quin & Dei ipsius nonnunquam accusatio. Manus quoque nostras pari curâ observat, ut videat, num sedulâ piorum operum, & multiplici effectione offendant se esse cordis contriti, dolentísque instrumenta. Jer. 2 7. Hæc autem opera ubi sunt? *Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus, impetu vadens ad prælium*: omnes nimirum effreni curfu feruntur, quin attendant ad pericula, in quæ ruunt præcipites: sunt qui, quidquid collubitum est, facere contumaces velint, perinde acsi nihil Divinæ deberent Justitiæ: in omnem licentiam, omnem libidinem effusi sunt: ut adeò etiam atque etiam verear, ne idem de nobis pronuntiet Deus: *Nullus est, qui agat Pœnitentiam super peccato suo.* Non est, qui verè oderit peccatum, qui fœditatem ejus ac deformitatem agnoscat, suis illam momentis æstimet, qui deploret, qui execretur, qui salubri horrore perculsus dicat: *Quid feci?* Et si fortasse sunt aliqui, qui hæc agant, tam parvus tamen eorum est numerus, ut reliquorum comparatione dici possit: *Nullus est.*

XXI. Hoc porrò malum, hæc infelicitas an tantilla est, ut ultrà, quàm mereatur, timeri possit? Diserè pronuntio: hanc oportet esse præcipuam cujusvis peccatoris curam atque solicitudinem, quòd nesciat, an suorum delictorum veniam obtinuerit: & hoc studium illius maximum, ut de sua Pœnitentia possit esse quàm securissimus, eam ad vitæ usque terminum, quoad ejus potest, non abrumpendo. Hinc jam pridem dixit S. Augustinus. *Quid restat nobis, nisi dolere in vita? Ubi enim dolor finitur, deficit Pœnitentia. Si verò Pœnitentia finitur, quid derelinquitur de venia?* Pœnitentiæ Sacramentum à sanctis Doctoribus secundi Baptismi nomen accepit, qui post primum Baptismum lapsis non minùs sit necessarius, quàm primus est nondum renatis. Hoc igitur vobis fiet non Immutatis altero hoc Baptismo Pœnitentiæ, quod futurum esset non ablutis sacro fonte primi Baptismi: in hoc tamen differt prior ille Baptismus à posteriore, quòd illius parùm ferme dubia nobis esse possit ablutio, propterea quòd rum, cùm tingeremur, non possemus quidquam agere, quo sacrarum illarum undarum effectus impediretur: at aliter se res habet in secundo. Cùm enim nul-

nullum sit Sacramentum, ad cujus fructum percipiendum plus nostræ operæ requiratur, quàm ad secundi hujus Baptismi, Pœnitentiæ nimirum, tam pronum erit nos omni fructu illius destitui, quàm pronum est in alio quo ex necessariis deficere. Et verò S. Teresia, jam Cælo recepta, cùm personæ, suo cultui singulariter addictæ, videndam se præberet; Filia, ajebat, tanta è Christianis multitudo æternùm damnatur ob Confessiones non ritè peractas, ut fidem tuam superet. Non oportet igitur quemquam, AA. Dilectissimi, cui animæ suæ salus cordi sit, eam tanto discrimini expositam relinquere; sed è diverso id omni conatu, atque industriâ agere, ut se de illa expositis hactenus Cordis, Linguæ, Manuũ signis, reddat, quàm fieri potest, certissimum; ut hîc tantilli temporis intervallo cum veris Pœnitentibus dolendo, mereatur cum Beatis cæli Incolis, abstersis lacrymis æternùm delitiari & gaudere. *In corde contritio, in ore Confessio, in opere tota humilitas: hæc est perfecta, & fructifera Pœnitentia.*

Nieremb. in Spec. Spirit. c. 1.

de Pœn. de Ira & Perfectio.

DISCURSUS XVIII.

De Pernicioso errore peccantium fiduciâ Confessionis.

I. Duo sunt, quæ minùs gratam faciunt medicinam; & quòd amara illa sit, & quòd non omne semper valetudinis detrimentum reparet. Si tamen dicere volumus, quod res est; utrumque horum potiùs naturæ, de medicinis nobis prospicientis, beneficentiâ commendat. Si enim potiones & cataporia dulcia forent & palato grata, si quidquid valetudini & viribus morbus nocuit, totum restaurarent, quis tandem adversæ valetudinis metu multum angeretur: Non magna esset sanitatis æstimatio, quã & suavi & potenti remedio nos recuperaturos scire-

mus; mors ipsa ut minùs formidata, ita etiam haud paulò facilior foret. Idem autem cùm sit Author & Naturæ & Gratiæ, non est ambigendum, quin quam in corporis, hanc & in animæ morbis curandis tenuerit rationem, & de similibus proportione quâdam utrique providerit medicinis. Placuit omnino divinæ Providentiæ, ut quæ propria esse medicinæ diximus, eorum utrumque etiam Pœnitentiæ proprium esset; ut scilicet & ingrata esset utenti planéque insipida; neque omne semper illatum à peccato malum ex toto restauraret, his maximè de causis, ne, si secus esset, Fideles à morbis animæ nõ abhorrerent; gratiæ, quæ sanitas est a-

nimæ, possessionem parvi facerent: statum quin etiam culpæ, quæ eorum mors est, adamarent. Supra fidem tamen est, omnem hanc providentissimi Dei curam non sufficere, ut rectè sapiamus. Frequentes admodum illi sunt, qui remedii in Confessione reperiendi fiduciâ nulla non, quantumvis atrocia, scelera audiant; *aperiam Sacerdoti*: hoc est, non morbum, non mortem timent, remedii quamvis dubii, fiduciâ. *O stulti & tardi corde ad credendum!* Prò stolidos, & hebetes animos ad intelligenda Fidei nostræ mysteria, & fines Christi in donandis, & instituendis nostrâ causâ Sacramentis! Confido equidem me effecturum, ne hæc porrò inter vos temeritas regnet: spero inquam, me impetraturum, ut siquis amentium istorum me audit, rectiùs ille deinceps sapiat, & geminum agnoscat periculum, cui se exponit, qui gratiæ, Confessionis beneficio recuperandæ, fiduciâ peccat; nimirum aut non ritè confitendi, aut, quamvis ritè confiteatur, tamen æternùm pereundi.

II. Quoties ad prava Dæmon sollicitat & invitat, duo potissimùm animo objicit, præsens unum, futurum alterum; rei vetitæ nimirum dulcedinem, & veniæ spem. Sic Fvæ, quamprimum tentavit, pomum obtulit *pulchrum visu*, addidit spem non incurrendæ pœnæ; *nequaquam moriemini*. Hinc illa tanta Confessionis fiduciâ peccantium multitudo: dicunt hi tacitè: *Dabo operam huic rei illicitæ*; en præsentem peccati dulcedinem: *dein peccatum iterum Confessione expiabo*. En spem veniæ certò obtinendæ. Hæc stulta præsidentia primò in casum impellit eatenus puros & innocentes: hæc iterum iterúmque præcipitat, qui sunt exerant, utq; culpas culpis cumulent, malesanis persuadet: *Jam*, inquiunt, *uno peccato obstrictus debeo me sacro Judici sistere: eodem ferè negotio de centum peccatis, quo de uno solo me reum peragam: totidem verbis Sacerdos à multis, quod à paucis me noxis absolvet.* Et cùm ita plurimi vivant quàm possunt scelestissimè, non malè quis dicet, obmanem ita perditè sperantium numerum, complures quotidie hac spe delusos, ad Orcum pergere. *Repromissio nequissima multos perdidit.* Ad hanc igitur tam perniciabilem opinionem animis plurimorum evellendam, ostendam illis primò gravissimè eos periclitari de Confessione non ritè peragenda.

I.

III. Neque obscura huius periculi mihi videtur esse ratio; satis enim isti præ se ferunt, quod ignorent, necessariam prorsus esse se accusanti pœnitudinem, nec ullatenus sufficere, si Sacerdoti peccata narrentur absque ullo de iis admissis dolore. Dixi, ignorare hos tales summam doloris & pœnitudinis necessitatem: hanc enim cognoscere, & ita loqui, summæ esset dementiæ, *Peccabo, & postea confitebor*: perinde enim esset, ac dicere: admittam hoc scelus: deinde me illius pœnitebit: admittam scelus, & postea mihi, illud admisisse,

sisse, magis displicebit, quàm malum aliud quodcunque ; admittam hoc scelus, & subinde cupiam illud posse ex anima vel sanguine meo abolere. Quis, nisi insanus, ita secum ratiocinari potest ? Edicat quis vestrûm : si ipse dissuaderet Juveni Matrimonium cum femina infami contrahendum ; hic verò respondaret : ducam illam priùs : sed postea me pœnitebit illam duxisse : an non exclamaret : hic cerebro caret ; vincite illum ; insanus est ? Ita sanè quivis vestrûm diceret ; & quâ, obsecro, de causâ ? Quia nihil nos efficaciùs absterret à malè agendo quàm timor pœnitentiæ, qui carnifex simul est, & crux impiorum. *Maxima est peccati pœna, fecisse ; nec quisquam gravius afficitur, quàm qui ad supplicium pœnitentiæ ducitur.* Quare nisi fateri lubeat, peccantem Confessionis præfidentiâ, jam ad insaniam redactum esse, necesse est asserere, quòd nesciat, aut saltem quòd nesciat proprio experimento usúque, necessarium esse ad Confessionem veram, verè ser óque de admissis dolore.

Ser. 1. de Ascens.

IV. Hanc porrò ad pœnitentiæ & doloris necessitatem qui animum non advertit, quâ tandem ratione illum habere curabit ? Idem ejusmodi stolido homuncioni evenit, quod peregrino insipienti, qui cùm iter grassante latè per Provincias contagione facit, pensi non habet, de literis sibi providere, quibus fides fiat, ipsum è terris lue infectis non esse profectum : unde in Provinciæ limite ultra progredi vetitus non inveniet, quod respondeat ; nisi se existimâsse, talibus literis non esse opus. Sed non juvat talis excusatio : neque enim stulta hebetudo supplet defectum eorum, quæ necessariò requiruntur ; qualia sunt sine quibus sæviente peste commeatus peregrè venientibus non datur. Sic in re nostra cùm Pœnitentes isti pessimè providi hinc abibunt, ut in cælum pergant, audient : ubi est Confessionis dolor, qui solus in tui similibus fidem sanitatis recuperatæ facere potest ? Domine, reponet Peccator. non existimabam alio dolore esse opus, quàm ut Sacerdoti bonâ fide peccata mea recenserem. Sed frivolæ excusationi locus nullus erit, tum quia sæpe hæc ignorantia novæ culpæ rationem habet, utpote nata ex socordia addiscendi necessaria ad animæ salutem : & quanquam hæc ignorantia omnis expers noxæ esset, supplere tamen illa non potest defectum alicujus, lege penitùs non dispensabili requisiti, nec efficere, ut valeat Confessio, quæ naturâ suâ dolore constituitur, non ut aliquo, quod adesse, aut abesse possit salvâ rei naturâ, sed tanquam eo, quo sine res suis omnino partibus non est absoluta.

3. Thom. uppl q. 2. ar. 3.

V. Verùm dato, ejusmodi stultè præsidentem non nescire, sine dolore Confessionem non perfici : quomodo eum in se excitabit, respondendo suâ operatione divinæ Gratiæ excitanti, quantum opus est, si parùm perspectæ illi sint causæ, ob quas dolendum sit ? Ostendam vobis, me nihil fingere, aut exaggerare. Dolor, quo Confessio sincera constitui-

tur, oportet, ut sit vel Contritionis perfectus & omnibus numeris absolutus, vel Attritionis imperfectus & priore ignobilior. At qui peccat illâ, quâ dictum, fiduciâ, nec causas intelligit, quæ ad nobilem illum præstantempue dolorem impellunt, nec illas, quæ excitant ad ignobiliorem: nimis ergo quàm procul ille abest à causis efficientibus in corde dolorem ad veram pœnitentiam necessarium. Et inprimis quidem nescit, quæ causæ ad amorem moveant, quæ tamen ipsæ ad dolorem illum perfectum & nobilem inducunt; si enim illas cognosceret, quomodo contemnere Deum aut vellet, aut posset ob hoc ipsum, quòd summa æstimatione dignus sit? Quomodo eũ offendere, quia tam bonus & benignus? Injurijs lacessere, quia earum tam tolerans est; & tractare quàm pessimè, quia usque adeò amabilis? Præterea, quod vel maximè cruciat verè dolentem, est injuria Deo per peccatum illata; *Peccavi*, ajebat Job, *quid faciam tibi ô custos hominum?* Peccavi, quomodo igitur erga te me geram ô Conditor, & Conservator hominum? *Quid faciam tibi* ajebat, non, *quid faciam mihi*? Nec enim de hoc ambigebat; cùm constet, Peccatorem ut satis faciat & compenset damna peccando illata, debere peccatum amarissimè deflere, de eo se accusare, emendare, & quæ imperata fuerint, opera pœnalia præstare. Hæc ille si fecerit, satis reparârit damna, quæ ipse passus est. Sed ut injuria in DEUM illata reparetur, necesse esset posse post peccatum efficere, ne peccatum fuerit: & quia hoc fieri nullâ ratione potest, idcirco dicebat Job; *Peccavi, quid faciam tibi?* Id igitur, quod tam vivum in Pœnitentibus dolorem parit, non est *peccatum*, sed *peccâsse*. Peccatum siquidem paratum habet remedium, sic ut deleri penitùs possit atque aboleri, ut nihil planè de eo supersit, ut sol nebulam dissipat; *Delevi quasi nebulam peccata tua*: atque ita tolli omnino potest luctûs & doloris origo. Sed *peccâsse* sine remedio est; unde etiam jure ac merito semper nullo fine deploratur: eâque ipsâ de causa dicitur quidem de S. Petro, quòd cœperit flere, *cœpit flere*: quando autem desierit, nusquam legitur: cùm idem illi & flendi & vivendi finis fuerit. Hinc licebit arguere, an, quibus illud familiare est; *peccabo, sed postea confitebor*, vel umbram in animo habere possint causarum ad Contritionem impellentium, quarum præcipua & ferè unica est, summam Dei bonitatem offendisse?

Job 7. 20.

VI. Utinam vel ignobilioris illius doloris causæ in iis locum haberent; tum enim perfecti amoris & doloris, qui eâdem cientur causâ, defectum saltem timor suppleret, & dolorem excitaret minùs perfectum. Sed ne hic quidem in animis ejuscemodi locum habet. Nec amant, nec timent DEUM. Plutarchus scribit, ætate suâ fulmen cælo lapsum Romæ damni aliud intulisse nihil, quàm ut calceum à militis pede solveret. Hujus omnino sortis esse divinæ Justitiæ fulmina pecca-

peccatores delirant, ita ut post tot minarum fragorem & tonitru, quo Concionatorum, Prophetarum, Evangelij linguæ contra eos intonuerunt, nulla secutura sint fulmina, aut certè si quod unquam intortum fuerit, plus ab eo damni acceptori non sint, quàm ut aliqua fortassis ligula rumpatur. DEUM sibi fingunt, qui tam non oderit peccatum, quàm ipsi non oderunt. *Existimâsti inèque, quod ero tui similis.* Aut si ab eo abhorreat talem illum sibi fingunt, qualis rex apum esse fertur, qui sic in melle totus habitet, ut aculeum in irritantes non exerat, totum inquam ex miserationibus compositum, sine admistione Justitiæ. Et hoc sit eum timere? Equidem Sancti longè altiùs sublimiùsque de DEI Bonitate sentiunt, quàm impij; nec tamen interim timere illum desinunt, quia bonus, sed vel ex hoc capite magis eundem metuunt. *Quis non timebit te Domine, quia solus pius es?* Non pugnat igitur Divinæ Misericordiæ clara notitia cum timore Justitiæ, sed hunc potiùs auget, efficitque, ut altiores radices agat; cùm satis constet, neminem tandem sævire justiùs, quàm qui dissimulavit: indulsitque diutiùs. *Superexaltat Misericordia judicium.* Insuper nec illud DEI amicos fugit, quòd etsi invitus Deus ad puniendos reos descendit, nullum tamen, quantumcunq; exiguum, peccatum sit, cui sua non respondura sit pœna. *Verebar omnia opera mea, sciens quoniam non parceres delinquenti*, omniù velut nomine Job ajebat. Princeps mansuetus & in subditos benignè affectus mortis sententiàm, contra nefarium aliquem latam, chirographo suo non sine lacrymis firmat; sed firmat tamen. Sic & amantissimus humani generis Deus dolet quidem, eum quem condiderat, ut in cælo novum sidus fulgeret, atrum Inferni carbonem effici, non tamen ideo non suo tempore & fert sententiam, & executioni quàm efficacissimè mandari curat; sed postquam Misericordia DEI illacrymavit sententiæ ferendæ: *Heu vindicabor de inimicis meis*; permittit, ut divina Justitia promeritum supplicium firmet, subscribátque, *& convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam.* Sic cælum quoque priusquam fulminibus terram, noxiis vaporibus plenam, feriat, & magno fragore obstantia quæque diffringat ac sternat, velut luctum induit, & atris se nubibus vestit; tandem nihilominus fulminat, & cum tumultu obvia dissicit ac prosternit. Sic de Magni Dei Bonitate Justi sentiunt, & idcirco sic confidunt, ut metuant; sic metuunt, ut confidant. At Impii insani, qui plus de Deo non nôrunt, quàm quantum sufficit ad eum contumelijs afficiendum, utrâque hac virtute carent, neque in ejus Bonitate confidunt, sed de ea temerè præfidunt; neque Justitiam verè metuunt. Si autem non metuunt, quo demum horrore concutientur, dum eum à se offensum cogitant & irritatum? hinc potiùs ad risum & hilari-

Ps. 48. 21.

Apoc. 15. 4.

Jac. 2. 13.

Job. 9. 28.

Is. 1. 14.

tatem sese excitabunt, ut planè faciunt, nam *quasi per risum stultus operatur scelus.* Prov. 10. v. 23.

VII. Sed melius istud patebit, si ita disseramus. Duo sunt, in malorum genere, summa, quibus animam hominis punire DEUS possit: primum est, si illâ detrudat in gehennam, ubi summo Bono æternùm privata, ferat in æternum immensam molem miseriarum. Alterum est, si novis eam culpis fœdari sinat, subtrahendo justissimè auxilia gratiæ suæ opportuna. Videamus modò, quàm non timeat Deum impius aut hanc, aut illam propter calamitatem. Et primò quidem, quòd eum non metuat ut potentem damnare æternùm, aperrissimum est, quia sic cum DEO agit, ac si hoc ille nequaquam posset. Funambulum cogitate, ita ut vestrûm quis funis illius extremum manu teneat, cui alter tam sui securus inambulat. Si temerarius ille, sub idem ipsum tempus, quo in manu alterius funis est, ipsum rideret, subsannaret, contumelijs proscinderet, injurijs demum quibuscunque posset, irritaret, an meritò diceretur, eum timere? haudquaquam sanè. Nonne autem ita se res habet cum peccatore, qui Deum semel offensum alijs identidem, aliisque culpis irritat, secum mussitans. *Jam alias confiteri noxas debeo? tantundem est de uno, quàm de duodecim se peccatis accusare.* Hiccine Deum timet, qui ita sentit ac loquitur sub idem illud tempus, quo vita ipsius ex uno Divinæ voluntatis nutu pendet, quæ minore negotio cadere miserum illum sinit in flammas, æternas, quàm is, qui funem manu stringit, eam laxet, sinátque nerobatem illum injuriosum præcipiti casu humi affligi? *Deum, qui habet flatum tuum in manu sua, non glorificâsti.* Dan. 5. v. 23.

VIII. Altera pœna haud paulò major, quâ Deus animam multare potest, est sinere eam in novas culpas labi, & ubi ita prostrata fuerit, deserere, déque â denuo erigenda porrò non cogitare. Hoc supplicij genus priore illo tantò majus est, quantò umbrâ suâ Psal. 38. v. 12. Mons aliquis major est. *Eruisti animam meam ex inferno inferiori*, dicebat David, ut indicaret illius divini favoris magnitudinem, quo peccati venia ipsi facta fuerat: eruisti me, Domine, ex Inferno inferiore; verè enim si Infernus à peccato (ut sæpius me jam dicere memini) separari posset, sine comparatione minor futura esset calamitas, cadere in Infernum, quàm cadere in peccatum. Deus autem, ut nos hoc supplicii genere omnium atrociissimo puniat, ut sinat, inquam, in sordes peccati cadere, & in ijs computrescere, non alio opus habet, quàm ne suâ nos Gratiâ adjuvet; ita ut novo nos favore non prævenies, hoc est, nihil agens, nos verè reddat miserrimos. *Quis non timebit te, ô Rex gentium?* attonitus exclamat Propheta Jeremias. Quis non timebit te, magne Gentium Rex, cùm sine armis, sine machinis, sine ullis aliis medijs, tantùm nihil faciendo, facere possis, ut nihil sint omnia? Non videtur quo-

quo-

quo modo fieri posse, ut ullus uspiam sit, qui talem Regem non metuat; & tamen sunt re ipsa, qui non metuant; omnes nimirum Peccatores, sed si maximè, qui Confessionis fiduciâ peccant, dum ut minus malum eligunt, quod est malorum summum, & quo majus ne divinæ quidem Justitiæ brachium potentissimum infligere potest, quod est, permittere, ut culpæ culpis cumulentur. *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum.* Dubium ergo nullum relinquitur, hujus farinæ Peccatorem nullo Dei metu tangi, neque propter supplicia, quæ hic potest ipsi irrogare; neque propter gratiam, quam potest subtrahere. Nullam ergo cognoscit earum causarum, quæ potissimùm movere deberent & impellere ad sincerũ de admissis dolorem, neque ullum earum sensum habet. Psal. 68. 28.

IX. Id unum supereſt, ut cùm præsidentes istos nec præmiorum maximorum jactura, nec pœnarum à Deo intentarum atrocitas ad dolendum moveant, ipsa peccati fœditas & turpitudo impellat. Verùm & ista quomodo impellet, ignora. & à tam protervè peccantium oculis procul remota? Si in pretiosissimam sponsæ alicujus vestem, quâ ipso solenni nuptiarum die superba incederet, alterius incuriâ olei aliquid effunderetur, nec tamen sponsa vestem confestim poneret, ut elui tempori labes posset, sed vas potiùs totum exhauriret, ad vestem illam suam undique fœdè commaculandam, cum dicto: Jam aliàs mundari illam necesse est: crederétne quisquam eam maculam sponsæ horrori esse, ut quæ vel maximè personam dedeceat, quam ipsa tum gerit? ego certè induci non possem ad ita sentiendum. An non autem id, quod sponsa ista, agunt, quicunque aliquâ noxâ sordidi alias aliásque superadduntpropterea, quòd unâ eadémque operâ elui omnes possint? Isti enim pro eo, quòd festinare eos oporteret ad abstergendam confestim, providi doloris ope, fœdam illam labem, quâ, Dæmonis invidiâ, nitidissima eorum Innocentiæ vestis aspersa est, rapiunt ex ejus manibus totam infernalis picis, sordiú nque ollam, fœdissimâque illa colluvie animam undique conspurcant, ne guttâ quidem in vase relictâ. Hoc non est odisse, non est horrere maculas, sed amare: non est in lutum, aut stercorum receptaculum casu non prævisо præcipitare, sed putidissimas has sordes animo destinato complecti, arctéque pectori adstrictas ut gemmam pretiosissimam, retinere. *Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* Cùm ergo procul absit, ut peccati turpitudine isti ad ejus detestationem moveri queant, aliud jam porrò non invenio, unde nasci eorum in animis possit tam necessarius ad ritè confitendum dolor; neque ullam eorum Pœnitentiæ injuriam facturus viderer, si S. Joannis Chrysostomi authoritatem secutus, Pœnitentiam ejusmodi appellarem Theatralem. Thr. 4. 5.

II.

X. Sed quia animus mihi est, viam vobis omnem, omnem receptum præclu-

cludere, nequâ exitus pareat, dabo vobis nunc quidem, quòd etiam Pœnitentiæ agendæ fiduciâ peccantes, pœnitentiam subinde, quam oportet, & suis partibus absolutam agatis. An ideo securi estis de salute consequenda? Imò dicerè pronuntio, vos, etsi ita bene succedat pœnitentiæ negotium, de salute tamen vestrâ gravissimè periclitari, ob illam præcipuè, quam contrahitis interim, contumacem peccandi assuetudinem. En igitur etiam declinato solerter primo, quod vobis imminere dicebam, periculo, alterum supereſt, & idem vobis accidit, quod illi, qui ex dentibus & unguibus Leonis, magnâ suâ felicitate, elapsus in Ursi ungues irruit. *Quomodo si fugiat vir à facie Leonis & occurrat ei Ursus.* Igitur quisquis tam nullâ curâ iterum iterúmque peccando pravam assuetudinem contrahit, de salute suâ gravissimè periclitatur: hac enim ratione relabi & relabi redditur illi longè facillimum & promptissimum, surgere autem & erigere se indies fit difficilius; quibus duobus gressibus tenditur ad funestam illam & finalem, quam dicimus, Impœnitentiam. Nolim equidem me quisquam existimet hominem, quem oblectet tristissima quæque ominari & præsagire, id quod tetricis quibusdam spiritibus familiare est; hoc ex hominum genere neque sum, neque vos me ut talem accusare potestis, quando certa & evidentia vobis pericula prænuntio. Nonne, si veram dicere non piget, si fornici alicui plus semper ponderis imponitur, quæ autem illum sustinent fulcra & parietes indies debiliores redduntur, ruinæ ille semper magis obnoxius redditur? Atqui non alia est eorum conditio, qui pergunt peccare veniæ per pœnitentiam obtinendæ fiduciâ. Semper desuper augetur pondus peccatorum, miseram animam deorsum urgens, quæ autem illam sustinent Gratiæ fulcra, debiliora redduntur indies: tali autem fornici, tali animæ ruinam præsagire & stragem, non est animi tenebricosi & tetri, sed animi prudenter metuentis. Paucis dicamus, quod est. Gemina sunt pondera, quæ toto nisu animam Orcum versus deprimunt: unum est pondus internum pravarum assuetudinum, externum alterum, tentationum Dæmonis: utrumque horum ponderum, quò quis peccat sæpius hoc crescit amplius, etsi post admissa peccata deinde quis doleat, & verè serióque doleat, ac se accuset.

Amos 5. 19.

XI. Et hujus scilicet rei cura illi nulla est, nec ad eam animam advertit, qui delirans dicit: *Admittam hoc scelus, & subinde agam pœnitentiam:* Qui ita agit & loquitur, similis est alteri, cujus ædes malè sacræ rectæque pluvias in ipsa conclavium intima admitterent, is tamen undam pluviam vase aliquo excipere, forásque effudisse contentus non aliter malo provideret. Neque enim ea re totum, quod frequentes afferrent pluviæ, damnum amoliretur: interim enim tecti trabes sensim computrescerent, harúmque corruptio totius secum tecti ruinam traheret, nemine etiam aliunde impellente. Idem illis accider,

det, qui peccata sua in pugilari, aut sola mente notâsse, & foras per confessionem effudisse contenti, animum quidem his sordibus purgabunt, malo autem omni remedium non facient: neque enim impedient, quò minùs iterum subeant perniciosæ hæ aquæ, sensimque graviora damna moliantur. Computrescent trabes, vires, inquam, animi corporísque debiliores reddentur indies, magísque in vitia pronæ, habituum pravorum vi, quos repetitæ sæpius culpæ, etiam abolitæ per Pœnitentiam, reliquêre: atque ita tandem quàm parùm à pernicie ultima aberit, qui sibi de securitate plaudebat? Errat, qui sibi persuadet, animo à noxis absoluto, pristinum omnem vigorem, plenámque mox sanitatem restituendam, perinde ac si nunquam noxa ulla fuisset contracta: ita ut infamis e. g. suis flagitiis muliercula cum restituatur in gradum, quo est virguncula, vix gnara, quid inter dextram intersit & sinistram. Post absolutionem à peccatis, teste Angelico, remanent reliquiæ peccatorum præteritorum, habitus maximè pravi, etsi fracti & viribus imminuti, ita ut non quâ priùs potestate ac libertate dominentur. Verba S. Doctoris sunt: *Nihil prohibet, quin remissâ culpâ, remaneant dispositiones ex præcedentibus actibus causatæ, quæ dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ, & diminutæ, ita quòd homini non dominẽtur.* Quando tota acie gemini exercitus congrediuntur, etsi vincat alteruter, non tamen victi ad unum omnes internecione delentur. Multi quidem cadunt in acie, alii tamen vulnerantur solùm, non paucos fuga servat. Imò non semel contigit, tam multos fugere, ut ex fuga retracti, & strenui Ducis hortatibus animati, directi consilio: manu adjuti, victi victores ipsos profligarent, subjugarent, ignominiâ tantò majore, quò turpius est victores in Triumphum duci, Ita ferè se res habent in prælio, quo peccata à verè pœnitente vincuntur. Equidem absolutione extinguuntur noxæ lethales omnes: nec tamen idcirco hac in pugna omnes salutis nostræ hostes profligantur, aut cæduntur; vulnerantur aliqui, nec graviter, doloris vehementioris defectu. Istos inter hostes præ ceteris formidabiles sunt habitus pravi, quibus fit, ut Pœnitens, etsi noxarum vinculis liber, non tamen eas recuperet vires ac robur, quibus antè quàm tot peccata cumularet, pollebat.

1 Th. 3. p. q. 86. ar. 5.

XII. Insaniunt profectò, qui ita secum ratiocinantur. *Sufficit si pœnitentiam agam: admittam hoc scelus, sed suo me tempore apud Sacerdotem dolens accusabo!* An non enim primò, mors opprimere posset nihil minùs opinantem, sic ut agendæ pœnitentiæ, & noxarum confessioni tempus non suppeteret? An non deinde contingere posset, dolorem propositúmque non esse, qualia oportet, sed alienationem à peccato procedere ex causis merè naturalibus, sícque absolutione Sacramentali Gratiam nullâ ratione conferri? Denique si absint cetera, an

an non post obtentam noxarum veniam magna adhuc animam premit calamitas, dum manet ingens ad malum, ex peccatis toties iteratis nata proclivitas? Sunt, qui animum non advertant ad illam vim nisúmque, quo ad peccandum eos det stabilis assuetudo propellit, atque ideò rem non æstimant, quanti par esset. Natura hominis suapte sponte & pondere, quæ est noxæ originariæ malignitas, in scelera, atque adeò deorsum ad Infernum vergit: *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Quid autem fiet, si ad naturam ita depravatam natura accesserit altera, habitus non minùs pravus? Hæc illi juncta pondus constituent tam magnum, S. Augustini sententiâ, ut inde nascatur necessitas, seu summa quædam salutem consequendi difficultas. *Dum servitur libidini facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.* Ita constituti nonnunquam sancto Confessionis Sacramento recte ac salutariter utentur: sed quia Sacramentum hoc non tollit, ut dicebam, ex toto propensionem, ex prioribus peccatis relictam, ad eadem denuo admittenda (sicut nec Baptismi Sacramento auferuntur inclinationes pravæ, quæ sunt fructus noxæ originariæ) idcirco in deteriora indies prolabentur peccata peccatis, culpas culpis cumulabunt, ad vitæ usque finem: quando id ipsis eveniet, quod senibus, morbo aliquo longiore laborantibus, ut valetudine nunquam recuperatâ, illi commoriantur. Sic Antesignanus Medicorum: *Quicunque morbi senibus accidunt diuturni, magna ex parte ijs commorsunt.*

I. 8. Conf. c. 5.

Hipp. de aër.

XIII. Partem alteram ponderis hujus gravissimi tentationibus suis Dæmon addit; quæ sunt ventus ille vehemens ac tumultuosus, qui cùm Jobo sanctissimo aliter nocere non posset, domum ejus everrit; at Peccatorum domos intacta relinquit, animam verò prosternit. Hæ porrò tentationes, hæ hostis capitalissimi machinationes tantò augentur magis & incrementa sumunt majora, quò major evadit numerus peccatorum. Et ejus rei ratio manifesta est: à quo enim Dæmon potestatem illam authoritatémque, quâ nobis quodammodo imperat ut Tyrannus, accepit, nisi à peccato? *A quo quis superatus est, hujus & servus est*, affirmavit S. Petrus. Quisquis ergo peccatorum numerum auget, eâdem operâ Dæmonis potestatem auget, & novum illi adversùs se jus tribuit & victorias ejus cumulando, eò usque, dum tandem totus quis pendeat ab arbitrio Dæmonis tam execrabilis. *A quo captivitatem ad illius voluntatem.* Et verò hæ sunt veteratoris istius stygiæ artes, Christianis patùm vulgo cognitæ: principio modicis esse contentum, ut subinde accipiat plura, ac denique totum auferat. *Dixerunt anima tua; incurvare, ut transeamus.* Lucifer sectatum suorum operâ & ministerio, principio aliud à nobis non petit, quàm transitum per cor nostrum: non petit in eo divertere, aut moram

2. Petr. 2. 19.

2. Tim. 2. 26.

Eccl. 12. 10.

Isaiæ 51.

ces-

trahere longiorem. Admitte, inquit, hac vice istud facinus, accusabis te postea de illo, nec illud aliàs reperes. Gusta nunc tantillum liquorem illum dulcem calicis, quem tibi propino: mox expues venenũ, nec unquam postea labris tuis admovebis. Nunc te egestas premit maxima; ne recusa, ad quod ille te invitat peccatum; ut ejus ope ac beneficentiâ præsens calamitas sublevetur: admitte provinciam, nuntium illum ad desideratam personam perferendi; mox ab illo te extricabis, & disertis illi verbis denuntiabis, nolle te quidquam ampliùs operæ conferre ad talia negotia. Nunc inimicum habes infensissimum; ulciscere, quâ te ille afficit, injuriam; postmodum autem ad Legis Christianæ amussim vives; nec enim quisquam tibi deinceps molestus erit, ne cum illo luat audaciam; & tu securus arma pones. Audi hostem humanissimum, minimèque importunum: non aliud pro ingenti, quem post se trahit, exercitu petit: quàm viam. *Incurvare, ut transeamus.* Anne autem illi fidis? væ tibi, ita est. Jubet nos verbis apertissimis Spiritus Sanctus, nunquam illi fidere. *Non credas inimico tuo in æternum.* Si Monarcha Turcicus Legatum mitteret ad Christianorum Principum aliquem, ad perendum exercitui suo armato transitum per arcem, aut urbem Provinciæ propugnaculum; an impetraret? an fides ei haberetur? haud sanè existimo: multóque minùs, si urbem illam aliquot mensium spatio suis firmandam præsidiis postularet, cum fide tamen, anno nondum vertente eam reddendi. Miro autem est mirius, quòd quam Turca non invenit à Christianis fidem, hanc Dæmon hostis tantò pernicioſior, ínque eorum exitium juratus, à multis inveniat, dum sic eos solicitat. Da mihi animam tuam tantillo tempore; mox illam tibi pleno jure restituam. Sine, meis è Legionibus cohortes aliquæ cor tuum occupent, & stativa ibi habeant paucorum mensium spatio: Paschales sub ferias confitebere, & si sponte cum meis non emigravero, vel invitum cum dedecore ejicies. *Incurvare, ut transeamus.* O fraudes apertas! & tamen his tam multi circumveniuntur! An nescimus Dæmonem serpentis esse similem, qui quacunque caput immiserit: reliquum deinceps corpus eodem nullo negotio inferat? Maximè arduum Tentatori negotium est in consensu ad primum peccatum extorquendo; tum enim & Gratiâ permanente ac stabili fortes sumus, & adjuvamur transeunte, seu opportuno tempore benignè subministratâ & singulari DEI providentiâ, ut filij dilecti, protegimur, & hostis, qui oppngnat, foris est, nullâ adhuc animæ parte occupatâ: at ubi primum peccatum arbitrio quis suo admiserit, mox intra ipsum stationem Dæmon capit, medio in corde vexillum, victoriæ suæ signum, statuit; recedit Deus; & quemadmodum Rex abiens totam post se Aulæ appendicem trahit, ita cùm DEO Charitas, & pulcherrimus reliquarum virtutum Chorus excedit; Gratia Sanctificans sub-

Rom. 11. 10.

trahitur ; auxilia opportuna, & suo dari tempore solita, subministrantur parcius, & anima, arcis instar expugnatæ, in hostis victoris manet ditione. Quis jam explicet, quantum rebus sic stantibus animus virésque ad resistendum decrescant, quantum audacia, & libertas hostis crescat in tyrannide exercenda ? Et verò re ipsâ anima illa, quæ primò propè vi adhibitâ ad peccandum pertrahi debuit, volens posteà ac libens magnâ suâ voluptate, pergit peccare ; quæque constituerat, transitum tantùm hosti concedere, jam illum inquilinum plurium annorum spatio non invita patitur.

XIV. Filij Patriarchæ Jacobi in Ægyptum se contulerunt, animo, non longiores inibi moras trahendi, quàm necesse esset ad necessaria in summâ annonæ caritate ibi coëmenda, mox autem paternos ad lares redeundi ; sed exitus eorum decretis tam non respondit, ut quatuor exinde integris seculis, cum omni ex se genitorum turbâ, ea in provincia subsisterent : mansissentque semper in servitute miserabili, nisi Deus potenti suo brachio, per signa & prodigia qualia nulla ætas viderat, nulla audiverat, Pharaonicâ illos è tyrannide eripuisset. Etiam illa, nescio quæ, ad peccatum inducitur necessitate, siquidem ipsi credimus : ut ille vel eam ducat, vel alat fame latè grassante, vel vestiat nudam rigente brumâ, vel in lite magni momenti ab alijs destitutæ adsit. Non id spectat misera, ut vitam ducat longam in illis flagitijs ; absit : ubi nupserit, ubi necessitates illæ famis, nuditatis, desierint ; ubi causa feliciter acta, ad vitam honestam confestim redire deliberatum habet. Talis est ejus destinatio : sed ab hac quàm diversus exitus ! Dæmon, tanquam alter Pharao, qui in hac infelicissima peccati Ægypto summo jure imperat, adeò miseram premit, tot laboribus fatigat & occupat, ut ne quidem de suâ miseriâ seriò cogitandi tempus relinquat ; & quamquam illa, conscientiæ clamoribus excitata, decernat migrare è regione tam infaustâ, tot illi difficultates objicit, abituræ vestigijs tam numeroso cum milite insistit, ut nisi DEO placeat dexteræ suæ potentissimæ opus exercere, succumbat Dæmoni ; & anima, quæ initio non est ausa transitum hosti negare, ipsa jam via & terra fiat, fœtentissimis ejus pedibus calcandum. *Posuisti ut terram sub corpus tuum, & quasi viam transeuntibus :* terra quidem, ob peccatorum ab ea admissorum vilitatem & turpitudinem ; via verò, ob eorum admittendorum assuetudinem. Scio, fieri nihilominus posse, ut vel tum Dæmon ejiciatur : sed fieri etiam potest, ut non expellatur ; & quidquid demum accidat, tam diuturna in ejusmodi anima habitatio animos illi facit ad reditum tentandum, haud secus ac canis, etiam fustibus abactus, redit ad ædes, in quibus diu nutritus est : quod canis externus non faceret. Nec redit solùm, sed quod deterrimum est, cum pluribus canibus redit se nocentioribus : *Assumit septem alios spiritus secum, nequiores se* : efficitque, ut anima

tot

tot sævissimarũ tentationum latratibus consternata, pejore conditione fiat, quàm antea: adest illi magis assiduus, custodit attentiùs, curat, ne agat cum hominibus virtutis studiosis, ne loquatur viris Religiosis, ut Concionibus non adsit, Confessarium eligat sibi faventem, quem vel doctrina & peritia, vel animas juvandi studium deficiat; & sic *fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* Minimè proinde obscurum est, quòd quisquis semel aditum Diabolo pandit, periculo se exponat, diu illum habendi inquilinum; quóque sæpius manus dat impugnanti & irruenti, hoc ampliùs animos & vires illi augeat, ad novam stragem edendam: atque hinc ratum fixúmque manet, verba illa: *Admittam hoc facinus & postmodum confitebor*: ratiocinationem esse hominis planè stolidi; qualis esset illa latrunculis ludentis, qui diceret: perdam hunc calculum, & postea damnum resarciam: quò plures siquidem calculos perdit, tantò fit ipse ad resistendum debilior, partis adversæ autem potentia ad vincendum fortior.

XV. Necesse igitur foret, ad salutem Peccatoris in tuto locandam, ut quantum parte unâ crescit pravarum propensionum tentationúmq; diabolicarum pondus, tantum parte altera crescerent & firmiora fierent divinorum auxiliorum fulcimenta. Verùm hoc ipsum est, quod stragem & ruinam proximè arguit impendentem, semper enim hæc fulcra minùs firma evadunt, minúsque ruinæ sustentandæ suffectura. Quia autem hoc, quod dicebam, exactè intelligere, est assequi veritatem momenti longè maximi ex iis, quas hodie proponere est animus, oportebit vos gradatim ac pedetentim ducere, tanquam per viam incognitam. Illud igitur ante omnia fixum ratúmque esse oportet, solius nostri arbitrii voluntatísque viribus nos ad DEUM converti nullâ ratione posse: & aliter sentire aut credere, error esset certissimo Fidei dogmati repugnans: *Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cælo.* Jo. 3, 27. Quin & cum recta ratione pugnaret contraria opinio, hæc enim nos docet; morbum quidem conscíscere posse hominem, cùm vult, noxia valetudini usurpando; non tamen posse pro arbitrio læsam valetudinem recuperare? medicâ ad id arte est opus. *Homo, quando vult, ægrotat,* S. Augustini verba sunt, *non quando vult, surgit: ut jaceret, intemperantiam suam habuit necessariã, ut surgat necessariam habet artificis medicinam.* in Ps. 98. Quocirca sicut totius vastissimi Oceani undæ non sufficiunt, ut vel unicam in sua concha elaborent margaritam, sed cæli tantùm rore affuso tam nobile naturæ opus perficitur, sic quidquid virium ac faculatum habet natura, ne tantum quidem valet, ut eo voluntas vel unam actionem eliciat salutarem, sed DEI benefici gratia operantem adjuvet necesse est. Quin ne adjuvare quidem sufficit, excitanda est dormituriens voluntas, sic illam præveniendo, ut si Deus prior ad Peccatorem

rem non convertatur, hic se ad DEUM
Job 12. 15. convertere nulla ratione possit. *Vocabis me, & ego respondebo tibi*, ajebat Job, ut nos doceret, quanta sit gratiæ illius prævenientis necessitas: his enim verbis ostendit, Cor humanum muto antro, aut rupi esse simillimum, ex qua Eccho nunquam resonat aut
Ps. 58. 11. respondet, nisi vox præveniat. *Misericordia ejus præveniet me.* Altè hæc in animum demittite, AA. Dilectissimi: qui enim fiduciâ pœnitentiæ peccant, ita sanè agunt, ac si certum haberent, suis se viribus, suis facultatibus, cùm libuerit, converti ad DEUM posse.

XVI. Alterum, quod hîc tenendum est, principium affirmat, tanto efficaciore intensioréque DEI gratiâ opus esse ad conversionem, quò plura peccata fuerant coacervata. Ad solvendam glaciem Solis radii sufficiunt: ast ubi glaciem in crystallum indurescere contigerit, nihil jam Sol ardentissimis suis radiis potest; sed mallei tantùm grandis ac ponderosi ministerio durissima illa massa in pulverem redigitur. Crystallinam ejusmodi duritiem induit peccatum,
Jer. 30. 14. cùm sæpe iteratur. *Propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua.* Unde ut emolliatur animus Peccatoris marmore durior, non jam sufficiunt communes gratiæ divinæ radii; illo malleo opus est, de quo per Jeremiâ Deus loquitur. *Verba*
Jer. 23. 27. *mea quasi malleus conterens petram.* Illâ gratiâ opus est, quam S. Augustinus dicere solitus est Triumphatricem.

XVII. Posito hoc utroque certissimo principio, edico vobis, Lege DEI ordinaria & communi, quam DEUS plerumque in Providentiæ suæ sanctissimæ operibus sequitur, constitutum esse, ne DEUS specialem hanc planéque singularem & abundantem gratiam iis largiatur, qui culpas culpis, somnum, imo mortem, hujus ipsius gratiæ ope facilè postmodum excutiendi fiduciâ, cumulando, magis magísque identidem eâ se indignos reddunt. Primum hujusce meæ assertionis firmamentum desumo ex fine primario, quem spectare DEUS solet in miseriis nostris sublevandis: quæ est ipsa suæ Majestatis gloria. Quam autem in re nostra consequeretur? Si cunctis, qui tam temerariâ veniæ præfidentiâ delinquunt, tam certa esset admissarum culparum gratia, tam non honore ac reverentiâ majore inde afficeretur DEUS, ut etiam illi insultarent Peccatores. Ita disertè affirmat Apostolus. *Deus non irridetur: quæ enim seminaverit homo hæc & metet.* Gal. 6. 7. Item 51. in Cant. Si ergo hæc metet, quæ seminaverit, si fecerit bene, habebit bene; si malè fecerit, malè habebit. At si plerumque Peccatores, etsi pro libidine peccent, paratam tamen promtámque, non qualemcunque, sed victricem illam triumphatricémque gratiam haberent, ut converti, cùm placuerit, possent, an non consequens esset, eos etsi pessima tantùm in argis suis semina spargant, messem tamen habere opimam? Atque ita quodammodo insulta-

sultarent DEO. Et ad hoc aspirent ipsi? *DEUS non irridetur.*

XVIII. Deinde tantopere cordi est Deo, ut magni fiant dona ac munera, quæ pro sua ipse beneficentiâ mortalibus largitur, ut sæpe ea amicis suis, quamlibet enixè petentibus, diu non conferat, ne fortassis citò data vilescant, minorisque æstimentur. *Ne citò data vilescant:* ut loquitur S. Augustinus. Quis ergo sibi persuadeat easdem has gratias profugis à DEO, & tergum illi contemptim ob vertentibus passim obtrudi, & vel invitis objici, cùm interim amicis carissimis rogantibus negentur? Enimverò si ita faceret Deus, nulla jam earum esset æstimatio.

XIX. Accedit & illud, quòd pro antea acceptis à Deo donis gratias vel nullas, vel frigidè egisse, sæpe DEO causa fuerit sufficientissima alia nova non tribuendi. *Ingratitudo*, si rectè S. Bernardus sensit, *inimica est animæ, exinanitio meritorum, beneficiorum perditio.* His enim denique legibus, ut Philo docuit, stabilitum est inter Conditorem & Creaturas commercium, ut beneficium quidem Creator faciat, creatura autem pro accepto gratias rependat. *Creatoris proprium est benefacere. & Creaturæ gratias agere.* Quare si commercio huic, ex quo tantum emolumenti in creaturam beneficijs affectam redundat, tollendo satis est, grati s pro acceptis non egisse; an satis non erit eidem penitus abrumpendo collatis muneribus turpiteresse abusum, imò in instrumenta illa vertisse, quibus tam beneficus amor offenderetur? Hoc utique est ipsam adeò malè tractare Misericordiam, sicque suomet arbitrio ac propria sponte ejusdem se privare subsidio ac tuitione: & sicut Asylo, confugientibus ad statuam Principis concesso, non gaudet, qui statuam ipsam tractavit contumeliosè; ita nec dignus est favoribus divinæ bonitatis, quem non puduit eandem Bonitatem despicatui habere.

Serm 51. in Cant.

XX. Alterum, quod DEUS spectat in suorum distributione beneficiorum est utilitas Electorum. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui secundùm propositum vocati sunt sancti.* Quid autem utilitatis redundaret in Electos, si vel plerumque, vel quàm sæpissimè, præstantissima illa dona sua, quæ molliendis & damnandis etiam durissimis cordibus sufficiunt, ijs divina Benignitas largiretur, qui ijsdem abusi quàm possunt pessimè eidem Beneficentiæ illudunt? An non potiùs hic Providentiæ ordo Electis esset offendiculo? Talem ergo esse verosimile haud quaquam est. *Non relinquet Dominus virgam Peccatorum super sortem Justorum, ut non extendant Justi ad iniquitatem manus suas.* Observant hoc loco Interpretes; etsi nonnunquam sapientissimo Dei consilio felicior sit Impiorum, quàm Justorum sors in ijs, quæ sub aspectum cadunt, nunquam tamen permittere amabilissimam Numinis providentiam, ut passim Impij

Rom. 8. 28.

Ps 124. 3.

Justis

Justis prævaleant, ne isti tantâ illorum felicitate in transversum actî viam Justitiæ deserant, miseriis obstitam: *ut non extendant Justi ad iniquitatem manus suas.* Quando autem unquam felicior esset Impiorum sors, quàm si ipsi absque ullo labore, absque conatu, absque ullis precibus, immò Dei longanimi patientiâ fœdè abutendo, illismet, & majoribus etiam, gratiis passim donarentur, quàm quibus subinde Justi & Amici donantur? Næ ista foret tentatio quâvis aliâ vehementior! Secundus ille rerum cursus, quem subinde in caducis hisce & infimis bonis Impii experiuntur, etsi illa non tam vera aliqua prosperitas, quàm prosperitatis umbra sit, tantum nihilominus negotii sanctissimo Regi Prophetæ facessivit, tam eum concussit vehementer, ut vix ultra in pedes erectus consisteret. *Mei autem*

Ps. 72. 2. pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, pacem Peccatorum videns.

Quid igitur fieret, si Impii verâ sincerâque illâ felicitate, quâ major hoc in exilio esse nulla potest, animæ suæ salutem finalis perseverantiæ beneficio in tuto locandi, eâdem prorsus, quâ Justi Sanctique ratione potirentur? eâq; potirentur, non postquâ vero dolore & lacrymis peccata sua essent detestati, non postquam eadem plenâ satisfactione compensâssent, sed postquam in iis per omnem vitam perseverâssent, postquam, ut sic dicam, Christi ipsius sanguine, tam copiosè nostrâ causâ, ad nos irrigandos, roborandos, fructum quotidie majorem majorémque afferendum profuso, per summum nefas essent abusi? *Benefac Domine bonis & rectis corde?* pergit ibidem precari sanctissimus Propheta: Domine, si beneficentiæ tuæ thesauros dispertire deliberatum habes, si favoribus singularibus aliquos prævenire, donis ornare, quæso ne in alios ista, quàm Bonos conferas: hi enim, cùm animo sint recto adhæc beneficia cognoscenda, & gratias pro collatis agendas, arborum instar sunt, quæ plantatæ secus decursus aquarum tuarum, nunquam non suavissimis fructibus abundant. Sed herbis istis ac plantis venenatis, quæ pretiosissimo gratiarum tuarum rore non ad aliud, quàm ad pestem, quam sinu fovent, augendam utuntur, quid facies? Evelle illas, radicitus exitipa, procul abjice; nec enim aliud merentur. Equidem passim divinæ literæ istud inculcant, quàm diversa à sorte Justorum futura sit Impiorum *Ps. 14.* sors, quàm longè aliter illîs à Deo tractandi. *Non sic Impii, non sic.* Istud geminum, *Non sic*, apertè demonstrat, magnum omnino fore, communéque inter Justorum & Impiorum fortunam discrimen. At si Impijs feliciter plerumque cederent studia utendi sanctissimis fidei Sacramentis ad multiplicanda peccata, & tamen salutem, eâ, quâ Boni illam obtinent, felicitate consequerentur, licèt istis Mysteria illa serviant ad noxas abolendas; quod tandem ingens illud discrimen foret; quo horum conditio à conditione illorum discerneretur?

Non

Non bene tantùm, sed certâ quadam ratione melius Impii, quàm Justi haberentur.

XXI. Quid multis? Sola illa temeritas, quâ Impii sese exponunt periculo gratiam divinam nunquam recuperandi, meretur, ut illam deinceps Deus summo jure ijs deneget. Si enim, qui plus æquo nonnunquam sibi fidunt Justi, à Deo destituuntur, & sinuntur cadere, quis prudens sibi persuadeat, eam Peccatori temerario promptissimè à Deo conferendam gratiam, quâ fine optatissimo vitam hanc claudat, quæ bonis de se ineptè præsumentibus non semel subtrahitur? Deus agere potest de suâ gratiâ, quidquid placuerit; novimus; potestque quâ vult mensurâ, & cui vult, eam conferre. Parte interim alterâ, cùm non temerè & absurdè, sed sapientissimo consilio illam dispenset, rectè utique arguimus, quòd eandem, saltem sæpius, quantâ opus foret, non sit daturus iis, qui eam, etiam sperando, injuriâ affecerunt; quique cum immani scelerum mole, vitâque impurissimâ, se non minùs certò, quàm quisquam alius, quacunque virtute & sanctitate, salutem se consecuturos præsidenter existimarunt; perinde acsi Cælum totum acerbissimè doliturum esset, si eos contingeret exules speratis sedibus excidere. Nascitur hæc præsidentia ex superba opinione, quam de se miseri concepere runt; æquum proinde est, ut eos Deus humiliet, réque ipsa demonstret, nihil se ex eorum perditione dispendii capere.

XXII. Finiamus igitur, AA. Dilectissimi, sapienti illo Spiritûs S. monito: *Fili peccâsti? non adjicias iterum: sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.* Eccli. 21. Perpende, ô Peccator malum, quod admisisti: *Peccasti.* Nec peccâstitantùm, seu admisisti malum malorum maximum, quod admittere filius posset, tergum obvertendo Patri tuo, tuo Creatori, Conservatori, Redemptori & Deo tuo; sed peccâsti graviùs, quàm alienus quicunque, fidei sanctissimæ lumine non illustratus, quo ipso, cùm tuas ille tenebras disjecisset, non puduit uti ad eundem graviùs offendendum. Non nescis tu, fide magistrâ doctus, sanctissimum Pœnitentiæ Sacramentum, divini Sanguinis pretio paratum tibi ut remedium ad delenda peccata ad te à lapsu erigendum: tu autem sic illo usus es, ut majori audaciâ ac temeritate prolabereris, confisus, quòd, quo liberet, momento, erigere te, & surgere posses. *Fili peccasti.* Deum immortalem, quàm grave est, hoc quod admisisti delictum! sit igitur hic tantæ dementiæ finis: *non adjicias iterum*: denuntio enim tibi, quòd spe tuâ, si spes dici potest, facillimè frustrari possis. Quo audaciùs aliis alisque te peccatis oneras, tantò ampliùs pravas propensiones auges (nec purgare te Deo poteris, quasi istud nunquam ex me audisses) & hoc parùm animæ tuæ nocere existimas? Quod initio non erat, nisi vapor tenuis, è terra se elevans, quò paulatim non evadit? primò densatur in nebulam; postea in nubem coa-

lescit, mox indurescit in lapidem, qui mutatus in fulmen magno furore ac impetu rediens tellurem ferit, ex qua prodierat. Hoc ipsum peccato tuo accidet. Istud enim principio à te contemptum, tanquam aliqua levitas, assuetudine degenerat in tenebras & contumaciam, evadítque tandem sævum illud pro te fulmen, quod nihil minùs opinantem feriat, prosterant, & mortem tibi afferat sempiternam. Ne, igitur, *ne adjicias iterum*: quia præter propensiones & habitus pravos, qui vires ad resurgendum vehementer minuunt, crescet præterea, si peccare perrexeris, Dæmonis vis ac potestas, quam ille in te jam obtinuit, ut denique in Dominum plenum muretur. Sed neque hæc malorum summa est; memineris insuper, peccatum tuum displicere Deo optimo, sic, ut nihil illi displicere magis possit, cùm solam oderit iniquitatem, & ejus causâ summo etiam odio iniquum prosequatur. *Similiter odio sunt Deo Impius & Impietas ejus.* Quid fieret proinde, si Deus odii hujus sui vim fructúsque experiri te vellet, Gratiæ suæ, parte unâ tam necessariæ ad salutem tuam, parte verò alterâ tam non debitæ, ut eâ te reddideris indignissimum, gratuita ac abundantissima munera denegando? Si sapis proinde, cave, cave quæso, denuo pecces: *ne adjicias iterum: sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.* Time potiùs ob illa etiam peccata, quæ jam aliàs Sacerdoti dolens enarrásti: illacrymare denuo tuæ dementiæ, rursúmque te de pristinis intimo cum tristitiæ sensu accusa. Nec enim certus es, doluisse te olim dolore, qui solus ad Sacramentum suis numeris absolvendum sufficit: & fieri profectò potuit, Pœnitentiam tuam sepulchro similem esse, albo deforis & arguti epitaphii inscriptione superbo, cùm intus non nisi vermes & putredinem claudat. Habes enimverò, cur meritò de rerum tuarum statu dubites: *de pristinis* igitur *deprecare*: Divinam supplex opem implora, abjice te, fratum mitiga, precibus eum fatiga, *ut tibi dimittantur.* Quod fiet, si Cor ille contritum tibi dederit, quod nullam unquam ab eo patitur repulsam.

Sap. 14. 9.

DISCUR-

DISCURSUS XIX.

De Pœnis, quibus admissa peccata in se vindicare debent, qui deliquerunt.

Athen. l. 1. 10. c. 9. ALcæus Poëta, clientum Bacchi nō postremus, ex singulis anni tempestatibus peculiares liberaliùs potandi titulos mutuabatur. Autumno ajebat bibendum ad lætos vindemiæ dies congruo honore celebrandos: hyeme ad frigus arcendum; vere ad exhilarandos spiritus animales; æstate ad calorem naturæ fovendum, contrario tum calore labefactatum. Nec aliter, si dicere volumus, quod res est, illi disserunt, quicunque voluptatum calici inhiant; nam & ipsi ex singulis hominis ætatibus causas colligunt, quæ ad genialiter vivendum provocent: ex pueritia quidem & Juventute, quia ad id anni florentes & vegeti invitant; ex virili ætate, atque senectute, quia id exigit curarum moles, aliàs ante tempus oppressura. Atque ita, licèt Spiritus Sanctus & fletui & risui tempus Eccl. 3. 4. destinârit, *Tempus flendi & tempus ridendi*: hâc ipsi partitione non contenti, totum risui, fletui nihil attribuunt. Sed valde hallucinantur isti. Vitæ hujus tempus, est tempus luctûs & pœnarum: tempus vitæ secuturæ, tempus est gaudij & delitiarum: unde ad Pœnitentiam agendam non singulæ tantùm anni tempestates, sed ætates etiam singulæ impellere debent: magis vigentes & floridæ, ad peccata impedienda, maturæ, ad castiganda. Atque hoc est, ad quod vos hodie inducere animus est, si me attenti audietis; verùm quia persuadere perpetuam connexámque Pœnitentiam res est, quâ magìs arduam atq; difficilem aggredi non possim, necesse erit, ut scopum attingam, argumentis eam suadere potentissimis; erunt autem duo; necessitas, & exequendi facilitas. Attendite diligenter, & intelligetis me, quod justum æquúmque sit, postulare.

I.

II. Duplex hîc Pœnitentiæ genus distinguere possumus, quod ad rem præsentem faciat: una interna est, quæ in peccati detestatione consistit: externa altera, quæ in actionibus pœnalibus, & ad DEO satisfaciendum aptis, posita est. De illa multis jam actum est, de altera igitur nunc agere constitui. Hanc autem necessariam esse pronuntio, sive DEUM offensum, sive hominem offendentem consideremus. Erit, qui existimet, aliud me non affirmare; nisi, peragendum, quidquid Sacerdos, qui à noxis absolvit, jusserit. At ego non istud solùm dico, sed addo, necessarium esse,

ut præter id, quod facet Judex jussit, alias quoque actiones pœnales sponte, nostráque electione peragendas assumamus. Primum, ut dicebam, necessitatis hujus caput est DEUS offensus, qui vult contracta nomina ad teruntium expungi, nósque planè satisfacere. Si ita visum esset DEO, posset ille sic culpæ gratiam facere, ut nulla etiam pœna luenda supereſſet, ut nemo ambigit; nam ipse nullius est juri obnoxius; per peccatum ipsi, non alteri facta est injuria: *Tibi soli peccavi*, ut inquiebat David: nam etsi Uriæ quoque, jus à Rege violatum esset, quòd tamen peccatum hoc & Proximum & DEUM læsisset, non ideò quidquam ampliùs novæ fœditatis & dignitatis ad odium in istud refundebatur, quàm si solus DEUS esset affectus injuriâ; cùm sit luce meridianâ clarius, solum DEUM non esse quid minus, quàm sit DEUS cum omnibus, quascumque molitus est, aut moliri potuit, creaturis. Quod cum ita sit, posset, ut dixi, DEUS sic condonare offensam, ut aliud præterea, quo juri ad pœnam fieret satis, planè nihil postularet ab offendente. Hac autem ratione, totiúsque juris, quod competebat, cessione Potentiam quidem ille suam ac Misericordiam, at non perinde Sapientiam Justitiámque manifestaret. Potentiam quidem ostenderet, rumpendo adamantina illa peccati vincula, quæ vim virturémque creatam omnem eludunt, & soli divino brachio cedunt. Ostenderet & Misericordiam omni miseriarum quarumcunque onere, quas Peccatoris conditio continet, hominem liberando: sed non, ut dixi, ita relucerent Sapientia atque Justitia. Et primò quidem non reluceret Sapientia; quia non agnosceretur proportio illa admirabil s culpam inter & pœnam, quâ denuo restituitur ordo pulcherrimus, quem homo peccando pervertit: & videre culpam, cui suo non responderet pœna, tam esset deforme quid, atque dissentaneum ordini Sapientiæ, ut ne Infernus quidem sinu suo aliquid deformius contineret, licèt ibi fœda, & sine ordine sint omnia: *Nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Unde juris Civilis axioma est. *Ferè quibuscunque modis obligamur, ijsdem, in contrarium actis, liberamur.* Solemus autem nos peccando obligare verbis, cogitationibus, operibus, & ideò jure DEUS à nobis exigit, ut nexus hosce solvamus ope Pœnitentiæ, Confessione linguæ, Contritione cordis, & Satisfactione operum; id quod non contingeret, si DEUS solo dolore cordis contentus omni alio suo jure cederet.

III. Præterea arduitatem hanc, quam opera pœnalia adjunctam habent, rectè desiderat DEI Sapientia, ut sic minuatur peccatorum multitudo, quæ impunitate & veniæ opportunitate mirum quantum excrescit. *Facilitas venia incentivum præbet delinquendi.* Si nullius negotij res esset merces post naufragium undis extrahere, enim verò ad earum projectionem non tempestates tantùm gravissimæ & præsentanea pericula impellerent, sed vel tantillùm concita-

rum

S. Thom. 2. 2. q. 67. ar. 4. ad 2. & 3. p. q. 2 ad 3.

S. Th. 1. 2. q. 73. ar. 8. ad 2.

1. Reg. 12. 14.

tum mare mercatores ad mercium jacturam inducere, quam tamen modò, cùm tam incerta, támque laboris plena sit earum recuperatio, non nisi, cùm vita aliter servari non potest, faciunt: quin non tarò cum mercibus perire, quàm sine illis vivere eligunt; stulto sanè consilio; sed quod toties habendi cupiditas immeritò suis à mancipijs extorquet, id sumo jure à suis Christus Postulavit. Voluit, ut nemo non inter tempestatum sævissimarum furores, tentationum, inquam, & adversorum oppugnationes, curâ quâ potest maximâ servare intactam conetur gemmam gratiæ suæ pretiosissimam & inæstimabilem. Ad hoc obtinendum quid egit? Voluit, ut ejus recuperatio esset & incerta, & laboris ac difficultatis plenissima, ob opera pœnalia, quæ efficienda sunt: atque ita consequitur, ne temerè ac præsidenter fiat hæc jactura, sed mori potiùs, quàm peccare multi non fortiter minùs, quàm sapienter eligant. *Dominus transtulit peccatum tuum*, DEI jussu Nathan Propheta Davidi denuntiavit, *verumtamen filius, qui natus est tibi, morte morietur.* Etsi peccati admissi gratia tibi facta est, ô Rex, ad illud tamen puniendum vult mori Filium Deus, ejus peccati fructum; ut dolor, quem ea ex morte senties, remedium tibi sit, quo emendetis, amatum quidem, sed salubre; ne leve existimes, aut non dignum detestatione malum, quod stultè admisisti.

2. Reg. 12. 14.

IV. Præsputè tamen Operum ejusmodi pœnalium exactrix est Divina Justitia, quæ, ut minùs ferè, quàm reliquæ Dei perfectiones cognita, occulta lateret etiam deinceps, si, culpæ venià obtentâ, nihil etiam pœnæ exolvendum restaret. Considerandum proinde est, omne peccatum esse injuriam conjunctam cum summo contemptu DEI, & crudelitate erga ejusdem Majestatem. Et de contemptu quidem dubium nullum esse potest; cùm DEUS peccatum prohibeat totâ suâ, quâ potest, Authoritate: unde consequens est, omnem Legis à Deo latæ violationem, cùm sit supremæ hujus Authoritatis vilipensio, verè propriéque esse crimen læsæ Majestatis. Peccator proinde, dum malè agit, omnes planè ac singulas supremi Numinis perfectiones minimi æstimat, dum minùs curat, agere, quod supremo omnium Monarchæ placet, quàm quod belluinæ suæ cupiditati arridet. Atque ita nihili facit Potentiam, ejus imperia ita contemptim negligendo, perinde ac si nihil esset, quod ab illa quoquo modo metueret. Non æstimat Sapientiam, perturbando pulcherrimum illum ordinem, quem ipsa constituit, hominem ejúsque arbitrium Divinæ voluntati penitus volens esse subjectum. Bonitatem spernit, cùm majus bonum putet infreni suæ libidini satisfacere, quàm sit ille omnis boni Oceanus inexhaustus. Immensitatis rationem habet nullam, cùm in DEI præsentis videntísque oculis perinde se gerat, ac si nihil ille sentiret. Beneficentiam non curat, dum, quæ ipsa promittit, æterna & summa præ-

mia pro nihilo ducit. Justitiam parvi facit, dum minis, quas illa intentat, gravissimis, penitus non terretur. Sanctitatem contemnit, admittendo facinus, quod illa odio prosequitur longè maximo: verbo nullius, quas DEUS in se continet, innumerabiles perfectionis æstimationem habet vel minimam; unde non potest non actio illius esse planè pessima, utpote pugnans è diametro cum voluntate divina, juxta certum illud axioma:

Il. 8. E thic. c. 10. *Quod optimo contrarium est, idem & pessimum.*

S. Th. 1. 2. q. 73. ar. 4. V. Ex hac ipsa peccati cum voluntate Divina repugnantia, præter, quem diximus, contemptum, nascitur etiam crudelitas. Peccatum aliqui dicunt esse *Annihilationem DEI*: si enim fieri posset, ut DEUS esse desineret, peccatum ipsum in nihilum redigeret. Cùm enim abortus iste fœdissimus id agat præcipuè, ut molestiam faceſſat DEO, qui si sensum aliquem molestiæ hujus habere posset, sensus iste foret infinitus; infinitus autem sensus molestiæ sufficeret vel ad ipsum DEUM tollendum. *Peccatum mortale talis natura est, ut si possibile esset, destrueret ipsum Deum, eò quòd causa esset tristitiæ in DEO, & tristitiæ esset infinitæ.* Quamquam autem ipsum esse Divinum faciat, ne quidquam molestiæ adversique pati à quoquam possit: *quem extra ictum Divinitas posuit*: Peccator tamen vibrat telum, & quantum in ipso est, facit, ut DEUM feriat; & si vires, feriendi DEUM, deficiunt, voluntas tamen feriendi non deest. Dixi non deesse voluntatem; Peccator siquidem, dum legem violat, cuperet vel DEUM nescire eam Legis violationem, vel illam non odisse, vel non posse vindicare: quod perinde omnino est, ac velle, ne DEUS sit, néve Sapientiæ, Justitiæ, Potentiæ infinitæ perfectionibus polleat; quod est genus perversitatis non atrocis solùm & crudelis, sed planè execrandæ. *Crudelis planè & omnino execranda malitia,* Melliflui Bernardi sensus hic fuit, *qua DEI Potentiam, Justitiam, Sapientiam perire desiderat.* Esse autem hanc execrabilem peccati indolem, videre licuit manifestè, cùm Christo acerbos illos cruciatus nec émque subire placuit; tum enim mortalibus amabus & vitâ assumptis, expertus est, quæ sint peccati desideria, cùm verè hoc mortalem illi vitam eripuerit, ereptu-rum utique etiam immortalem, si posset. Ceterùm totum illud, cujus quoquo modo capax est DEUS, malum ipsi infert peccatum lethiferum, DEUS ipse in se varietatis omnis, omnis mutationis expers est; idem ipse semper & sui nunquam dissimilis: mutari tamen potest in mente nostra, quæ re ipsa non tam DEI, quàm nostra mutatio est. Neque etiam desinere re ipsa unquam DEUS potest; potest tamen quadam mortis similitudine in animis nostris mori; quæ quidem accidunt toties, quoties Ideas DEI in nobis fingimus tantâ indignas Majestate, illique planè difformes: fingimus autem utique tales, quoties creatis illam rebus postponimus; atque adeò tum illa mutatur, quæ

Medin. de Panit.

Tertull. lib de Carne Chr. c. 3.

S. Aug. in Psal.

Psal. 8.

quadámque ratione moritur ; fingimus, quoties debitam ſupremo illi Principi gloriam ſacrilegi rapimus : quoties, inquam, ex ara voluntatis noſtræ illum deturbamus, ut in ea ſtatuamus Idolum voluptatis, ambitionis, avaritiæ, *& plus putant nummum valere quàm DEUM.* Hoc eſt illud dejicere è ſuo Throno DEUM, hoc illud Coronam è capite avellere; Sceptrum manu extorquere, quæ execranda facinora aliàs me, & meliùs quàm me alios Divini verbi nobiliſſimos Præcones, deteſtantes execrantéſque audiſtis. Scimus DEUM putiſſimum eſſe Spiritum : adeóque non Thronum ille, non Coronam, non Sceptrum habet; ſed Thronus, Corona, Sceptrum ejus eſt Authoritas illa, quam ut Principum Princeps, & Monarcha ſupremus habet, & ob quam neceſſe eſt, ut creatura ſe omnis coram illo profundiſſimè abjiciat, promptiſſimè obtemperet. Atque hanc Authoritatem tanti ille facit, ut partem ejus vel minimam partiri cum quoquam nolit : *Gloriam meam alteri non dabo.* Habent & Principes noſtri Purpuram, Paludamentum, Sceptrum, Coronam, quæque ſunt alia ſupremæ poteſtatis inſignia ; nec tamen hæc ipſi tanti faciunt (ferunt certè his ipſis Scenicos etiam Reges ornari in ludis theatralibus) authoritatem autem poteſtatémque imperandi, his inſignibus ſignificatam, júsque illud, quo ſubditos populos ad voluntatis ſuæ arbitrium cogere poſſunt, hoc demum ſic æſtimant, ut aliis commune eſſe non velint. Hanc ſuprémam poteſtatem authoritatémque eripere DEO conatur Peccator, & quia intimâ illum Divinitate, Excellentiâque ſpoliare non poteſt, externam illam, à creatis rebus debitam, adimit. *Offendens Deum non qualitercunque, ſed hoſtiliter, ad dejiciendum DEUM à ſua Deitate.* Cajet. 2. 2 q. 34. ar. 2.

VI. Et hæc eſt illa, quam peccatum lethiferum DEO infert, injuria. An illa tantilla vobis videtur, ut æquum non ſit, nos quantum poſſumus conari, ut ſatis pro illa faciamus ? *Nunquid parva eſt fornicatio tua ?* Ezech. 16. 10. Eſtne hæc offenſa, proditio, perduellio ejuſmodi, ut rationem illius nullam haberi par ſit ? veſtrum hac de re eſto judicium. Satis equidem novi, ne veſtrarum quidem trutinarum lances tam mendaces eſſe, ut ſumma illa DEO injuria, ſummum nefas, nullius in ijs ſit ponderis. Et quamquam veſtræ bilances tam immaniter fallerent, non idcirco Divinæ ita fallet ſtatera Juſtitiæ ; quæ, etſi amico fœdere juncta Miſericordiæ, pœnam æternam, graviſſimáque, cuivis peccato debitam, brevi & facili mutàrit, aliquam tamen omnino exigit ad læſum DEI honorem aliquo modo reparandum & reſtituendum. Sicut in homine facultas Iraſcibilis propugnat quommodo Concupiſcibilem, (*Iraſcibilis eſt quaſi propugnatrix Concupiſcibilis*) ita & in DEO ejus voluntatem & decretatuetur Juſtitia, intentando minas priùs, quàm ejus ſanctiſſimis imperiis obluctemur, & vindicando ac puniendo, poſtquam illam audaces negleximus, quin ſuum S. Thom. 1. p. q 8. c. ar. 2. in c.

suum istum morem unquam velit mutare, aut abrogare.

VII. Atque hæc causa est, ob quam deletâ culpâ totius pœnæ gratiam Deus non facit, sed vult, ut Peccator se ipsum excruciando aliqua ex parte contracta nomina expungat. Nimirum omnia Deus opera molitur digna se, digna suâ magnitudine; unde non unam solam in illis producendis adhibet perfectionem, sed multas: sic in re nostra ignoscendo culpæ, & pœnam exigendo non sola se prodit Omnipotentia, sed juncta huic Sapientia; non sola Misericordia, sed hanc temperans Justitia. Ille proinde spiritus, qui nos ad vindicanda in nobis delicta nostra impellit, & corda Peccatorum verè dolentium & pœnitentium occupat, est quædam Justitiæ divinæ participatio, illiùsque odii infiniti, quo Deus in peccatum fertur, &, quas exigit iste spiritus, pœnæ, turbatum rerum ordinem restituunt. Summa ordinis perturbatio, quam culpa facit, hæc est, quòd peccato voluntas creaturæ attollat sese, & increatam divinámque sibi subjiciat. Perturbationem autem istam gravissimam, corrigit hoc peccata in se vindicandi studium, dum facit, ut qui deliquerat, ferat, quæ etsi ipse Peccator ut ingrata non vult, vult tamen Deus, ut illa Peccator ferat. Non emendaretur autem ista perturbatio, nisi homo invitus aliquid pateretur: quia superiorem ipse locum obtineret, divina voluntate non dominante. Illa obtemperandi superba contumacia nullâ demissione & abjectione corrigeretur; fastus ille, quem præ se tulit, non deprimeretur; solatia, quæ consecratus est, nullis asperis & amaris compensarentur.

VIII. Hoc ipso ex capite satis non est, vindictam hanc & Pœnitentiam internam tantùm esse; sed necesse est, ut cum animâ corpus quoque, seu caro incommodi aliquid & molestiæ ferat: cùm non sola ad legem violandam anima impulsa sit, sed partem aliquam, non rarò maximam, caro in ea noxa habuerit: unde par est & ipsam luere, in quam voluptatis venia non parum redundavit. Nonnunquam, cùm gemini ejusdem noxæ Rei capite eam luere deberent, nec esset tamen, qui lictoris at carnificis munere fungi vellet, alteruter eorum hoc pacto vitæ gratia facta est, ut consortem suâ ipse manu plecteret & supplicium de eo promeritum sumeret. Sic cogitare licet Deum quoque fecisse. Anima & Corpus ejusdem criminis, læsæ divinæ Majestatis, Rei sunt. Deus autem, etsi ministri promeritæ pœnæ innumeri non desint, pro ea tamen quâ in nos est maxima pietate, gratiam delicti animæ facit, eo pacto, ut plurimum mitigatam pœnam, corpori infligat, quod socium criminis habuit, ad mortem ipsum quoque condemnatum. Sic anima dum corpus excruciat, quid præstat? ministra est Divinæ Justitiæ, Deique irati quodammodo vices obit. *In peccatorem pœnitentia pronuntians, pro Deo indignatione fungitur*: ut loquitur Tertullianus. Anima pœnitens, dum cordis

Lib. de Pœnit.

cordis Divini sensus induit, sanctóque exardescit Zelo reparandi Divini honoris, quem peccatum protervè conculcavit; armatur contra corpus, ad injurias tam indignas ulciscendas: atque ex hac sancta severitate nascitur nobilis illa, atque præstans pœnitentia, non aliter, quàm teste Plinio Myrrha præstantissima ex spina colligitur. *Indica Myrrha ex spina nascitur.*

Plin. l. 12. c. 16.

IX. Patet igitur ex hactenus dictis, quàm necessarium sit hoc, peccata in suomet corpore ulciscendi, studium, si offensum Deum attendamus: non esse autem minùs necessarium, si offensorem hominem consideremus, porro ostendendum est. Dico autem necessarium esse, si spectemus præterita, quæ sunt noxæ admissæ; necessarium, si ad præsentia advertamus, reatum nimirum pœnæ, & pravos habitus peccando contractos; necessarium, si futura, seriam inquam vitæ emendationem, consideremus. Necessariam ergo assero vindicativam hanc Pœnitentiam, quia homo deliquit. Quid causæ fuisse existimamus, quærit S. Joannes Chrysostomus, cur primus Legis novæ Præco Joannes Baptista tam acriter invehereretur in Pharisæos, ut eos etiam genimina viperarum appellaret? *Progenies viperarum quis vobis demonstravit fugere à ventura ira?* Non alia hujusce rei causa fuit, nisi quòd Pharisæi in animum induxerant, quòd Joannis Baptismo abluti expungere possent omnia sua nomina, & mo-

Matth. 3.

dicâ illâ aquâ delere, quidquid noxarum contraxerant. Sed non sufficiunt paucæ istæ guttæ, (intrepida voce clamabat S. Joannes) nec tantilla hæc Jordanis portio ad omnes vestras sordes, etiam inveteratas, eluendas; ne porrò divinam adversùs vos vindictam concitent: *Quis demonstravit vobis fugere à ventura ira?* Eadem verba iis occini possunt è Christianorum numero, qui etsi nunc Baptismo longè potentiore, majorisque virtutis laventur, Pœnitentiæ, inquam, Sacramento, persuadent tamen sibi, ubi sua Sacerdoti peccata enarrârunt, planè se satis muneri suo feciisse, & tam nullâ ampliùs admissorum scelerum curâ tanguntur, quàm si nunquam illa perpetrâssent. Non is Sanctorum hominum sensus fuit, qui res momentis suis longè diligentiùs, quàm nos, librabant. Hi enim, etsi de noxarum indultâ veniâ certi, eas tamen amarissimis lacrymis deflere non cessabant, eo solùm capite dura quæq; & aspera libenter amplexi, quòd scirent se aliquando peccâsse. Tria obiter exempla animi nostri oculis objiciamus, quorum unum è Lege Naturæ, ex Scripta alterum, tertiũ ex Evangelica petamus, ut ita palàm fiat, nullo non tempore tanquam certum hoc effatum esse habitum: debere ulciscì in se noxas, quisquis eas admisisse se meminit, etiam tum cùm Justus est, & gratiam admissorum sibi factam novit. Primus Adamus est, qui etsi Dei voce & ore intellexisset criminis à se admissi remediũ, & veniam impetritam,

toto tamen novem Seculorum, quo supervixit, spatio divinam perrexit sibi conciliare Justitiam copiosis frontis suæ sudoribus, manuum labore, omniúmque membrorum perpetuis connexisque cruciatibus, non permittendo, ut molliter unquam ac delicatè haberi cuperent. Scripta in Lege Ideam sanctæ hujus vindictæ nobilissimam David Rex se nobis exhibet; qui cùm cœcâ libidine impulsus alienum primò thorum violâsset, mox etiam tegendo turpissimo facinori Uriæ cædem imperâsset, illacrymatus suæ dementiæ, Prophetæ ore intellexerat, condonâsse Deum, quidquid deliquisset. Non cessavit tamen ille, dum supervixit, affligere se & cruciare acerbissimè, sic ut etiam cineres tanquam panem manducaret. Sed illustrius cæteris in Lege Gratiæ exemplum est S. Maria Magdalena; hæc enim de veniâ culparum veritatis æternæ ore certior reddita, tam non desiit plorare suas culpas, ut per octo ampliùs lustra illa assiduis lacrymis, vitæque genere durissimo vindicans, longè jam nobilior veræ pœnitentiæ, quàm vanitatis antea & amorum veterum Ides evaderet. Prodeant jam, qui aliter agunt, & ex sanctissimis his Pœnitentibus quærant, quid sibi tantè cruciatus, quid assiduæ lacrymæ volunt? quid ista tam durè, tam inhumaniter corpus suum habendi ratio, etiam post certam admissorum veniam? non aliud omnes reponent & singuli; quàm: Peccavimus: & si modò nullius porrò culpæ rei sumus, satis est nos fuisse, ut hunc Dei hostem in nobis persequamur, quem male consulti olim fovebamus.

X. Et verò illud, tam parùm affligi ob noxas præteritas, illud tam molliter & delicatè corpus suum habere post Confessionem, perinde ferè est, ac injuriam Deo illatam post veniam geminare. *Ecce pejora*, ajebat S. Cyprianus, *adhuc peccandi vulnera, peccâsse, nec satisfacere.* Sponsam cogitemus perfidam, quæ in flagranti deprehensa, criminis gratiam sibi factam cognoscat. Si postmodum illa nec obtutu quidem dignatur adulterum, tantum abest, ut admittere denuo, ut colloqui velit, enimverò maritus hæc ejus studia probat. At si è diverso observet, perfidam illam tam non damnare commercium cum adultero, ut potiùs literis, colloquiis, muneribus, velut amicum, etsi occultum, colat, enimverò facere non potest, quin se bis contemptum spretúmque judicet. Ira se res nostræ habent: Anima Dei sponsa mutuo cum corpore consensu, tanquam cum adultero, datam Deo fidem violat: & tamen Deus, tam turpiter & ignominiosè desertus, ignoscit perfidæ. *Fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.* Si proinde anima, impudentiam illam & perfidiam suam pertœsa tanto in corpus, perfidiæ socium, odio exardescit, ut nihil jam indulgere illi velit, nec unquam amicum habere, difficile dictu est, quàm justus hic Zelus Deo probetur: at ubi è diverso

verso anima corpus, à quo ad crimen committendum inducta est, tractare velit, ut priùs, amicè ac benevolè, muneribus, delitiis, omni obsequiorum genere illi blandiri, an non videtur ita se gerendo augere peccata sua, nec agnoscere infelici cœcitate, quid tandem sit, fidem Deo sanctè datam fregisse, & alium illi procum præhabuisse? *De peccatis non dolere, magis Deum irasci facit, quàm peccare*, ut affirmat S. Joann. Chrysostomus.

XI. Jam verò si, ubi de obtentâ delictorum veniâ certò constat, tanta tamen curâ incumbere nos oportet ad vindicanda sponte elictis supplicii peccata, quid tum nobis, quæso, agendum est, dum ne quidem de hac obtenta securi sumus? Sancti Augustini sententia fuit, mortalium neminem, quamlibet omnis labis purum, debere tam esse præfidentem, ut hinc migret sine aliquâ pœnitentiâ; cùm vel ipsam Innocentiam illustriorem reddat Pœnitentia, haud secus ac lacteum flosculorum aliquorum candorem aspersæ velut sanguinis guttæ gratiùs faciunt nitere. Quis igitur rerum ordo, quæ facies esset futura, si non modò, qui vitam procul ab omni crimine ducunt, sed illi quoque, qui nôrunt plurima se peccando nomina contraxisse, nec tamen de iis expunctis quoquo modo certi sunt, hinc in alteram abire vitam vellent, noxis in se nullo pœnalium operum rigore vindicatis? Necesse profectò esset animam, quoties admissorum criminum subit memoria, sanctâ quâdam indignatione accendi, haud aliter ac succinum præsente veneno penitùs erubescit. Quantò magis igitur illa tota ardeat necesse est, dum certa de perpetratis delictis, nescit, an tum recepta à Deo in gratiam fuerit; an sincerus de admissis dolor, an propositum quale debebat, & verbo, an obtenta ab irato Deo venia fuerit?

XII. Atque hæc de præterito: non minùs autem rerum, qui nunc est, status sanctum hoc sui odium & vindictæ studium postulat. Ponamus Deum planè ignovisse. Res tamen exigit, ut in corpus nostrum armemur ad extinguendam dignitatem & jus, quòd ajunt, passivum ad pœnas; multóque magis ad extirpandam radicitus pravam propensionem à peccato relictam. Quamquam enim, quæ dolore perfecto, verâque Confessione acquiritur Dei gratia, enecârit, quidquid vivebat peccati, non tamen eâdem operâ etiam partus ac fœtus ejusdem è medio sublati sunt. *Mortuus est pater, & quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se*: quo quidem in filio, se supervicturum speraat, & genus propagaturum: non alium autem filium dico, quàm genitam illam ex actu pravo assuetudinem & propensionem non meliorem. Sicut autem Patrem, peccatum inquam, Pœnitentiæ Sacramentum enecat, ita totam infelicem execrandi hujus patris progeniem, prolem omnem tollit Pœnitentia, carnem macerans ac crucians? necat enim propensiones illas, & quidquid germinum ac radicum, ex quibus tam pronum ac facile est ipsum denuo repullare, ex pecca-

Eccl. 30.

cato supereſt, ſtirpitus evellit, & eradicat. *Satisfactoriæ pœnæ medentur peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus tollunt*: illius Senatûs dogma eſt, quem Spiritus rexit errare neſcius. Ad nocentiſſimas peccati reliquias tollendas penitùs non ſufficit amicitiam cum Deo reſtaurâſſe. Imaginem hujus rei Solis defectus nobis exhibet: nam etſi poſt moram non longam amoto quaſi velo Sol ſereniſſimus iterum fulgeat, non tamen grata illa ac benefica lux aufert, quidquid maligni Eclipſis in terras diffuderat. Sic cùm peccato divini Solis radij impediti animam noſtram non beant, etſi lux optatiſſima, peccato pœnitentiæ ope ſublato, reſplendeat, non ideo funeſtæ Eclipſis effecta mox omnia è medio tolluntur. His ergo auferendis vindictæ ſalubri rigore eſt opus; hic enim ſervit, ut ipſo, velut falce demetatur, quidquid noxium pullulaverat; aut veriùs rupis inſtar eſt aſperæ, ad quam cutis antiqua adhæreat, dum per illam corpus trahitur; nam ſic ſerpentes pellem abſtrahunt veterem, dum per anguſtos & aſperos rupium meatus perreptant. Hoc eſt, quod Regem illum pœnitentem impulit, ut voce tam contenta clamaret: *Ampliùs lava me Domine, & à peccato meo munda me.* Quid petis, quæſit S. Joannes Chryſoſtomus, ô egregie Pœnitens? quâ jam lotione eſt opus, dum Prophetico ore certior redditus es de ſordibus jam omnibus planè abſterſis? *Ablatum eſt vulnus ſed vult & cicatricem extenuare.* Scit Rex Sanctiſſimus culpæ ſibi gratiam eſſe factum, ſed effecta quoque illa, quæ à culpa relicta ſunt, ablata deſiderat: *Ampliùs lava, ampliùs munda.* Non ſatis eſt ipſi glaciem cordis ſui liquefieri, in cryſtallum illud mutari concupiſcit, *Non quæro ſolùm peccata dimitti, plus aliquid quæro, majorem honorem, majorem gloriam.*

Seſſ. 14. c. 8. Trid.

Pſ. 50.

XIII. Denique peccato deleto, ejuſque reliquiis & peſtilentibus fœtibus ſublatis, opus eſt tamen carnis macerationc ac pœnis, ne inpoſterum quis denuo cadat, quod fieri pronum eſt etiam habitu & proclivitate emendata. Cùm equus ceſpitavit, calcaribus admonetur, non tam ut negligentia præterita puniatur, quàm ut cautior ille magiſque attentus reddatur, ne ſimili moleſtiâ ſeſſorem afficiat. Nec aliter res ſe nobiſcum haberet, ſi quoties cadere & peccato aſſentiri contigerit, toties ſeverè in corpus animadverteretur, & multa exigeretur haud ſanè levis? enimverò quàm cautiſſimi redderemur in poſterum. *Quia non facilè homo ad peccata redit*, ut S. Thomas affirmat, *ex quo pœnam expertus eſt.* Qui lutulentiâ, aut confragoſâ in ſemitâ prolapſus eſt, ſi mali aliud ex caſu ſenſit nihil, quàm ut luto tantiſper veſtis aſpergeretur, facilè inducitur, ut viam eandem relegat: at qui crus cadendo fregit, næ is eâdem ſe ſemitâ duci poſt hæc non patietur. Atque hæc eſt origo lapſuum toties repetitorum. Promittuntur Confeſſario multa; vix quidquam in rem deducitur. Non ex vano opinor id inde naſci; quia Confeſſarij, juſto compulſi metu, ne,

S. Th. Suppl. q. 15. art. 2.

si paulò molestiora imperarentur, Pœnitentes ea exequi penitùs supersedeant; gravioribus etiam delictis multas satis leves decernunt. Pœnitentes verò, modicum illud ac facile peregisse contenti, parùm laborant, ut aliquid porro molesti operis adjungant, ad erigendum aggerem, qui & firmior & altior facilè eludat & sustineat omnem aquarum deinceps irruentium molem, qui, inquam, omnem tentationum vim ac impetum frangat. Peccator ille, qui pro gravi satis, quâ se exoneravit, delictorum sarcinâ vectigal aliud pendere non debuit, quàm ut placidè per hortulum suum deambulans precum coronam Matri Dei texeret, næ is haud ægrè in animum inducer, ut quam molestiâ & incomodo suo non magno detulit, & posuit sacrinam, eâdem se non diu pòst iterum oneret, At si furta, si fœdæ libidines, si sacrilegia & vindictæ de inimicis sumptæ, hodiéq; plecterentur mulctis, quibus prioribus Ecclesiæ seculis plectebantur, non is, qui nunc, flagitiorum torrens Christianorum Provincias inundaret; sed suis clausus ripis decurreret, & Christi cultores experti, quantâ molestiâ incomodísque morbis mederi suis debuerint, recuperatæ valetudini servandæ attentiùs multò, cautiúsque invigilarent. *Omnis curatio, quantò difficiliùs acquiritur, tanto acquisita cautiùs custoditur.*

XIV. Spectatis his omnibus judicate, quàm illi non rectè sapiant Peccatores, qui eos studiose sectantur Confessarios, qui mulctis levibus peccata vindicari jubent? Nihil dicam, quòd, si quis modò sordes omnes diligenter non eluit, ignibus postea minimè clementibus sit perpurgandus; quod profectò non expedit; quia *suavius est purgari fonte, quàm igne.* Nihil, inquam, de hoc dicam: an vobis persuaderis, expungi sic posse, quidquid post Sacerdotis absolutionem supereſt nominum? funditus extirpari posse natas ex peccato propensiones pessimas? omnes futuros lapsus efficaci ratione posse præpediri? Audite Senatûs Tridentini sententiam. *Ad remissionem plenam, & integram peccatorum, sine magnis fletibus nostris & laboribus, pervenire nequaquam possumus.* Et qui Sanctæ hujus Synodi, idem semper Ecclesiæ Matris sensus fuit, quæ si, reporem & frigus nostrum miserata, benigniùs modò peccantes habet, non idcirco mutavit sententiam, cùm eodem semper Spiritu Magistro regatur. Hinc sacris Canonibus septem saltem anni Pœnitentiæ cuivis delicto gravi erant constituti; perinde ac loquacula illa Maria, Moysis Soror, septem ipsos dies à Gentis suæ submota consortio extra tabernacula exigere debuit: eo tamen cum discrimine, quòd cùm, post acerbissimos Christi cruciatus, ac mortem, nostrâ causâ exantlata, jam tantò graviora, quàm veteri in Lege, sint Christianorum peccata, dies septem totidem in annos ad hæc punienda mutarentur. Cùm autem annos Pœnitentiæ audiris, quid istud esse putatis? ciborum cogitate abstinentiam severissimam, vestis modò can-

Guerr. Serm. de Purgat.

Trid. sess. 14. c. 2.

canis binæ, modò setosæ usum, nudis pedibus incessum; horas plures de die precando exactas, unguentorum odoriferorum exilium, interdictam equo, curruve profectionem, venationem, & siqua sunt alia, honesta quamvis, animi corporisque oblectamenta prohibita; quæ plus minusve erant assumenda, prout admissæ noxæ, Sacerdotum arbitrio, acerbiores, minusve acerbas pœnas erant promeritæ. Siquis porrò tam atrocium pœnarum horrore Sacro se Judici sistere paulò diutiùs moraretur, satis id erat ad hominem Fidelium Cœtu movendum, & tanquam membrum putridum ab Ecclesiæ corpore resecandum, *Si quis timens pœnitentiam longam, ad Confessionem venire noluerit, ab Ecclesia repellendus est, donec resipiscat.* Tanti illa felicia secula pœnitentiam æstimabant, tamque tunc, quàm modò, meliùs perfectiúsque agnoscebatur necessitas sacri hujus rigoris; sive Deum offensum, sive funestas peccati reliquias, sive relabendi pericula spectemus. Si hodie passim aspera hæc, & horrida ad cœlum via Peccatoribus non placet, non id inde est, quòd planior jam, & velut præeuntium vestigiis trita illuc sit via; non quòd minor operum ejusmodi carni molestorum & perpessa asperorum necessitas; sed inde nascitur, quòd horribilis peccati deformitas atrocitásque minùs vulgò perspecta sit. *Nullus est, qui agat pœnitentiam super peccata sua dicens: quid feci?* Si penetrarent, qui peccârunt, quid sit voluntatem Divinam suæ voluntati posthabuisse: sui sibi dominium plenúmque Jus arrogâsse, perinde ac si alius in Mundo superior ipsis non esset; procul abjecisse & conculcâsse omnes divinæ gratiæ thesauros, tantis sudoribus, tanto sanguine à Dei Filio comparatos: si cogitabundus quisque diceret: *Quid feci? quid feci?* Potuíne tam protervè insanire, ut tam atroci injuriâ Deum meum lacesserem, tantum damni animæ meæ inferrem pro re tam nullâ? Qui ita secum ratiocinaretur, repeto, næ illi arduum non foret amplecti acerbissima quævis supplicia, quibus tanta perversitas castigaretur. Sed quia infelix horum nihil unquam animo volutat, bibit iniquitatem sicut aquam; duram & intolerabilem æstimat omnem pœnam, quæ ad vindicanda peccata imperatur, & imperantem, ut omnis lenitatis & humanitatis expertem, traducit.

e. prædicandum 2. 2. c. q. 1. v. Graph. decis. aur. l. 1 g. ult.

Eod. e. e. prædicandum.

XV. Princeps, qui ignavo in otio, & variis inter Aulæ illecebras, eorum, quæ foris aguntur, incurius dies suos exigit, nec Regiæ foribus egreditur, nisi cùm ad deambulandum in viridario, aut solario aliquo blandiùs arridens Phœbus, & aura leniùs aspirans invitant, non iratscitur perduellibus, qui omnem latè Provinciam populantur. At qui otium tam pernicibile exosus Dux ipse cum Exercitibus suis prodit in aciem, dum suis ipse spectat oculis hìc fumantes diro incendio pagos, ibi turres solo æquatas, alibi oppida diruta, exutas munimentis urbes, nullibi non strages & depræ dationes agrorum, prædiorum; plena

plenas cadaveribus fossas, flumina sanguine manantia, infesta latrociniis & cædibus itinera; omnia terrore, luctu, ejulatibus, & rerum omnium perturbatione horrida; enimverò justâ indignatione percitus, non dubitat ad illatas sibi, subditísque injurias, damna ac perniciem vindicanda, quidquid ad eam diem opum collegerat, expendere, imò nec ultimæ sanguinis guttæ parcere. *Homo Pœnitens, est homo sibi irascens*: ut S. Augustinus affirmabat. At vos non exardescitis nobili hâc iracundiâ, quia delitiis & commodis vestris assueti, non subjicitis mentis oculis strages formidabiles, quas animæ vestræ intulit detestabilis ista perduellio, quâ humana omnia divináque súsque déque versa sunt. At si nunc hanc, nunc illam, de quibus agimus, stragem atque perniciem solerter perpenderetis, fieri omnino non posset, quin ardentissimum in omnium animis excitaretur desiderium reparandi restaurandíque, quæ & Dei honor, & pro se quisque detrimenta perpessus est. Sed ego surdis cano. *Nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens; quid feci?*

XVI. Non deerunt, qui dicant; se quod de Pœnis, ultróque accitis cruciamentis desit, Indulgentijs supplere. Falluntur autem, qui ita se purgant, magno suo malo. Indul-
3.d.20. gentiæ siquidem (si rectè Angelicus
p.3.a.2 sensit) pœnitentiæ loco sunt, ut hæc pro contractis nominibus satisfacit; non autem quatenus malis animi medetur: & idcirco ad tollendam pravam assuetudinem jurandi, execrandi, imprecandi, blasphemandi, irascendi, omni genere libidinis se conspurcandi, haud quaquam sufficiunt: vincenda est assuetudo assuetudine, prava, laudabili & sanctâ; oppugnanda est delicata vivendi ratio austeritate, salutis incuria precibus, gulæ peccata abstinentiis, libidines inflictis verberibus, vestibus setosis, mala alia aliis remediis, quæ suâ singulis proportione respondeant, & his serviant ad emendanda, quæ malè gesta sunt alios, ne eadem admittant, præservent. Quis deinde est, qui certos vos reddat, de Indulgentiis obtentis, quibus confisi, negligitis sanctiorem hanc vos puniendi rationem, quæ tamen est tutissima naufragorum, quales vos estis, tabula? Erit, cùm ex me audietis, fieri non posse, ut hæ, quas dicimus, Indulgentiæ deleant debitum sustinendæ pœnæ, nisi priùs vero sinceróque dolore deletus sit reatus culpæ. Intellexistis autem non ita pridem ex me, sæpe adiri sacra Tribunalia, nec tamen ibi deponi venenum malitiæ, sed nescio, quam extimam & apparentem speciem vitæ consceleratæ: haud aliter ac serpentes quoque, cùm pellem extimam posuere, pestilenti adhuc intus veneno turgent. Utut sit, si graves noxas quis seriò execratur, non tamen ad leviores illas & quotidianas ejus se dolor & odium porrigit; atque ita multum semper luendum superest, & sanè rari plenâ potiuntur omnium noxarum veniâ atque Indulgentiâ. Et quamquam vel omnes vel plerique eâ poti-

potirentur, manet, quem dicebam, perversus ille rerum ordo, ut molles ac delicati acerbiora omnia remedia fastidiant, minimè perpendentes, iis, quæ sola adamant, remediis, haud quaquam satis cautum esse prioribus delictis non iterandis. Hæc autem cùm ita sint, meum quæso consilium placeat. Non omittite, solas propter indulgentias, pœnas spontaneas, sed has illis jungite, ut alii solent, quibus animi negotia seriò cordi sunt: sic enimverò & illo oleo puræ miserationis, & hoc vino austeritatis moderatæ, plagas ac cicatrices vestras persanabitis, ut nunquam recrudescant.

XVII. Verùm quia vel solum Pœnitentiæ, seu vindictæ, & punitionis de se sponte sumendæ nomen horrorem incutit iis, qui degunt in seculo, qui illam falsò putant esse. *Terram quæ devorat habitatores suos*; postquam necessariam esse abundè demonstratum
Num. 13. 33. est, nunc porrò ostendam, tam arduam difficilémque non esse, quàm primâ fronte videatur. Primò igitur Pœnitentia hæc tribus istis conflatur, Oratione, Jejunio, Eleemosynâ, velut unguentum triplici genere rerum odoriferarum. Neque enim alterius nos generis bona possidemus, quàm quæ vel Animæ sunt, vel Corporis, vel quæ appellamus Fortunæ. Eleemosyna autem hæc tertii generis bona Deo consecramus; Jejunio & abstinentia, ea quæ Corporis; ea denique, quæ Animæ, Oratione. Imò simul semélque aggredimur genera etiam peccatorum omnia, illáque in ipsa radice mortificamus: Jejunio oppugnamus peccata Carnis; Oratione peccata Spiritûs, Eleemosynâ verò peccata media, seu quæ & de carne aliquid, & de spiritu habent, quæ inter principem locum tenet Avaritia. Undè quem corporis habitudo, vel quæ alia causa excusat ab abstinentia ciborum, stipem ille utique egenis largiri poterit, aut ad ægros in nosocomiis invisere, eos solari & erigere. At qui facultatibus destituitur miseros & inopes juvandi, precibus ille de die crebriùs attentéque fundendis, Sacris pluribus audiendis, aut, si potest, procurandis, Sacra Confessione, Communione, quot mensibus saltem iterandus supplebit. Insuper si cui dorum nimis & asperum videtur, carnem atterere verberibus aut ciborum abstinentiâ, quidni abstinere illi liceat oblectamentis quibusdam minimè ceteroquin veteris? quidni lusa sibi certos saltem ad dies possit interdicere; Quidni Choreas non accedere, Ludos Theatrales, nocturna conventicula non frequentare? Non prodire domo animi causâ cum socio, cujus jucundum aliàs alloquium, & comitas? Oculis nova & curiosa non delibare; gulam delicatioribus, magisque palato gratis fraudare? Tandem si quis adeò esset mollis & fractus, ut hæc cuncta plus æquo aspera putaret, sit saltem animo paratus ad exantlandas omnes molestias, quas pati vel invito necesse erit, aut in artis ac muneris sui laboribus, aut loci, quem incolit, incommodis,

modis, aut tempestatum anni intemperiis, aut quæcunque demum sunt aliæ status ac conditionis, in qua Deus eum collocavit, ærumnæ atque adversa: hæc cuncta offerendo Divinæ Justitiæ tanquam justam admissorum criminum vindictam, & punitionem. Ajunt duplicis generis myrrham esse; alteram, quæ sponte ex arboribus stilleat, aliam, quæ variè incidendo eliciatur. Sic & pœnæ, de quibus nobis sermo, duplicis sunt generis: alias nos ipsi nostro arbitrio exequimur, alias patimur variis ictibus virgarum, manu amantissimi nostri Patris Cælestis, nostro bono, flagellati. His autem posterioris generis, etiam satisfieri posse debitis, quæ apud Divinam Justitiam contraximus, certa est Tridentinorum Patrum assertio, si modò, quibus nos Deus onerat, adversa animo subjecto demissóque admittamus, toleremus sine querelis, imò potiùs probando amandóque ejus sententiam ac decreta, illis latronis boni verbis: *Nos quidem justè, nam* Luc. 23. 41. *digna factis recipimus.* Durus aliquis & inhumanus creditor expungendis nominibus monetæ genus exigit lectissimum: humanus alius & tractabilis contentus est quolibet, dummodo reddatur, quantum debetur. Deus creditor est sanè quàm mitis ac placidus, & nostræ miseræ carnis imbecillitati condolens, acceptat ad delenda nomina, non tantùm quæ sponte accersimus dura & aspera, sed etiam quæ aliunde obveniunt, finítque, ut ipsam etiam necessitatem faciamus occasionem virtutis. At reipsâ, pro eo quòd contractis nominibus faciamus satis, adversa fortiter & æquo animo tolerando, nova contrahimus ignavâ eorundem intolerantiâ. Si venator feram vulneret, hæc autem vulnerata aliò profugiat, non qui vulneravit, sed qui profugam cepit, legum decreto eam sibi vendicat. Simile quid in te nostra persæpe accidit. Vulnerat Peccatorem aliquem Deus, ut eum lucretur sibi: at ille tantùm abest, ut salutari hoc vulnere læsus ad Deum currat, in ejus se paterna brachia projiciat, ut longiùs ab ipso profugiat, queratur, obluctetur, doloris sensu tanto, ut dicere Deo non vereatur: *Quid tandem admisi, tantâ pœnâ dignum?* Quin & in furorem subinde actus sacrilego ore Deo maledicit; unde non jam Deus vulneratam hanc à se feram, sed Dæmon à Deo profugam sibi vendicat. Et prô! quantum quámque funestum hoc malum est? Quare, qui rectè sapit, ad hoc animum advertat, duobus nos modis, quæ Deus evenire vult, adversa ferre posse. Possumus nimirum illa admittere proníssima voluntate ejus Providentiæ decretis acquiescendo, aut eadem inviti repugnantésq; acceptare. Si repugnamus, si obluctamur, nihil illa ad noxas, earúmve reliquias tollendas serviunt, sed qualia sunt in se, talia manent, & rationem solam pœnæ pro delictis retinent: neque enim satisfacere Deo, & nomina expungere possumus eo, quod nostrum non est. At si volentes illa ac lubentes accipimus, non jam sunt mera punitio, sed ad satisfaciendum idonea: siquidem

Instit. de rer. div. §. illud quasi tuum.

arbitrium nostrum in iis ferendis cum Divino conformantes efficimus, ut adversa hæc & ærumnæ, evadant velut nostra sponte accersitæ, aut certè, ut tantundem valeant, ac si accersitæ. An non igitur imanis est vesania, posse facere, ut ærumnæ & adversa, quæ velimus, nolimus, pati necesse est, non minùs nomina nostra deleant, quàm inflicta flagris verbera, quàm catenæ, ferosæ vestes, & captus nudâ humo somnus; & tamen socordiâ nostrâ sinere, ut non nisi pœnarum, invitis illatarum, rationem habeant? Discamus, per Deum, efficere, ut plurimum in nos utilitatis ex molestiis & incomodis, quæ nos premunt, redunder; efficiemus autem hoc nullo negotio, si ut à Dei profecta manibus prompti illa perferamus. Atque hoc ipso etiam illud consequemur, ut planè volentes ac lubentes illa toleremus: *Nonne Deo subjecta erit anima mea?* Aulicus ille, quem non opinantem densato nivis globulo, feriri contigerit, indignè rem fert: at ubi respectans observârit non aliâ illum, quàm chari sui Principis manu vibratum esse, demisse ferientem manum, positâ omni indignatione, exosculatur, nec jam contemptum se jactu illo dolet, sed favoris pignus accepisse gratulatur.

Ps. 62. 2.

XVIII. Cetertùm si neque Pœnarum de se sumendarum necessitas, neque prompta illis se puniendi facultas, impellere aliquos possunt ad id, quod tantopere ipsis commodat, enimverò non habeo porrò, quod dicam; nisi, eos pessimè sibi consuluisse, dum peccârunt. Oportebat sanè delicatulos istos, qui neque Dei causâ, neque Dei voluntate durum quidpiam & asperum ferre possunt, non istis sa obligare nominibus, quibus tamen modò tenentur. Nunc liquidem, quoniam & contracta illa sunt, & tanto numero atque gravitate contracta, necesse est illa exolvere. Omnino, re. Zan peto, necesse est exolvere: *Existima, homo, quia tu effugies judicium Dei!* Quid deliras, ô homo! an semper & impunè ita contemptim habebis Deu, nec veniet hora, quâ ablatum illi honorem, ipsis tuis suppliciis reddere debeas? Falleris equidem, & falleris imaniter. Tu differis ut homo ignarus, qui, quæ Dei sunt, capere non possis, nec intelligere, quanta sit Majestas à te offensa, nec quanta tua offendentis nequitia: undè cogitationes tuæ à cogitationibus Dei distant longiùs, quàm cælum à terra. Quî tandem fit, ut cùm passim in oculos tuos incurrant horrenda exempla severitatis, quâ Deus peccata vindicat, tu unus tibi persuadeas, non eam fore sortem tuam, quam tanto suo malo genus hominum universum nullo non ævo expertum est? Perpende, quæso, quòd quo momento longè remotam existimas Dei Justitiam, illa fortasse jamjam tibi immineat, & quamquam tu illam non vides, assecutura te tamen sit, vitæque tibi filum abscissura, propterea quòd illa, ad pœnas de te sumendas concessâ, ignavè abutaris omnis freni superbè impatiens. *Existimas homo, quia tu effugies judicium Dei?* Tum equidem ut homo judicares, si te accingeres ad

Pœnas

pœnas sumendas; quoniam benignissimus Deus permittit, ut ipse feras sententiam, ipse exequaris, supplicium minimè atrox sponte subeundo. Ubi verò tu tanto abusus beneficio, ferre ipse sententiam, & pœnas sumere omiseris, tum profectò Deus non deerit muneri, & summo in te jure utetur. Neque jam causa tua civilis erit, sed criminalis, non inquam ærè te redimes, ut poteras te ipsum judicando, sed sanguine lues: neque judicium humanum, sed divinum erit, severissimum nimirum, & odio, quo Deus in peccatum fertur, suâ proportione respondens. Sed & sententia Divina erit, digna videlicet brachio divino, quod illam exequitur. *Existimas homo, quia tu effugies judicium Dei?* Nihil agis; nulla jam evadendi via. *Apposuit tibi aquam & ignem; ad quod volueris, porriges manum tuam.* Eccli. 15. 17. Aut hîc plorandum tantillo tempore cum Pœnitentibus, aut ibi ardendum cum damnatis per omnem æternitatem. Quisque quod vult, eligat; sed attendat, quid agat, quia errori, quem admiserit, corrigendo nec locus, nec tempus invenietur: *Non est correctio errori.*

DISCURSUS XX.

De Jejunio.

1. SI quem Principem adversa sors, & armata vis throno suo dejecisset, non aliud ille animo volutaret sæpius, quàm quâ demum ratione redire ad Regnum posset. Cogeret ille festinatis delectibus è vicinis Provinciis militem; potentissimum quemq; fœdere sibi conjungeret; Legatos etiam remota ad Regna mitteret: non horâ quietus unicâ alterutrum tantum horum cuperet; aut Solium, aut Tumulum. Quid autem causæ est, cur non mortalium quisq; tantundem velit, & audeat? An non ille nascendi sorte Princeps est, & supremum ei jus in omnia cetera condita à Deo collatum; dignitate verò tantâ, peccati subinde malignâ vi exutus ac spoliatus? Cur igitur non meditatur ille vias ac modos omnes, quibus pristinum ad gradum enitatur, & omne jus prærogativum perditum recuperet? Estne id ita arduum, ut eò aspirare summo cum decore non liceat? Sanctus certè Basilius id tam difficile non existimavit: quin imò & mali causam, & mali remedium invenisse sibi visus est, dum ita scripsit: *Quia non jejunavimus, exulamus è Paradiso, jejunemus, ut revertamur.* Quia Protoplastes transgressus est legem de abstinendo à fru- *Hom. 1. de Jejun.*

& uerito, nos ejus posteri cum ipso, & per ipsum miseri, exulamus Paradiso Innocentiæ. Jejunemus igitur, & sic in patriam revertemur. *Jejunemus, ut revertamur.* Mihi proinde ducem hunc sanctum Doctorem secuto, propositum est, vobis hodie demonstrare; Jejunium seu abstinentiam ritè servatam reponere nos loco & gradu, quo in Paradiso excidimus, dum momento unico nos exutos vidimus Justitiâ, quæ Originaria appellatur.

II. Tria igitur sunt præcipuè, quorum jacturam primi Parentis nostri edacitate passi sumus. Amisimus Gratiam perduellione, quâ anima defecit à Deo: amisimus nobis ipsis dominandi jus perduellione Corporis contra animam: amisimus immortalitatem ob pugnam illam intestinam, quâ humores contrarii, ex quibus conflati sumus, inter se certant, quin eos anima amico inter se fœdere denuo componere possit. Jam si vobis ostendero, Jejunio triplicis hujus boni jacturam abunde restaurari, an non eadem opera demonstravi, eodem nos, priore in gradu amissæ justitiæ reponi? Initium proinde à jacturarum restauratione faciamus, ut subinde descendamus ad rectum ejus rei usum, quâ istæ restaurantur.

II.

Eccli.6 16. III. Si, *qui invenit amicum, invenit thesaurum*: quem tandem thesaurum non invenerit, qui Deum Amicum habet? Et tamen Amicum Deum habet, qui animo est ab omni noxa gravi puro; cùm solùm peccatum invidus ille fur sit, qui principio tantum nobis bonum abstulit, & qui toties redit ad furta sua funestissima repetenda, quoties intra animi nostri penetralia illum admittimus. Jejunium porrò sequestrum agit ad divinam hanc amicitiam redintegrandam; quod illi negotium tam prosperè succedit, ut partes tum quoque conjungat, cùm gravissimè inter se dissidere videntur. Hâc autem ratione gratiæ jactura reparatur. Illustre ejus rei exemplum Ninivitæ exhibent, qui tam facilè Jejunij ope veniam consecuti sunt, etsi fidem suam antea obligâsset Deus, quòd urbem post quadraginta dierum intervallum certò sit eversurus. *Prædicaverunt jejunium, & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.* Præ aliis tamen meretur notari modus, quo Jejunium amicitiam hanc restaurat. Quid dico? restauret? Imò auget, stabilit, & perpetuam reddit. *Jejuna, quia peccâsti*, hortatur S. Joannes Chrysostomus: *Jejuna ut non pecces; jejuna ut acci-pias; jejuna, ut permaneant, quæ ac-cepisti.*

IV. Primò itaque Jejunium tollit obices hujus Amicitiæ divinæ, qui sunt duo, Culpa, & Pœna; præparando nos ad gratiam sanctificantem recipiendam, & satisfaciendo debitis, quæ post peccatum admissum supersunt. *Jejuna, quia peccâsti.* Atque ita Deus nullo honoris & authoritatis suæ detrimento pactis hisce subscribit, cùm quantùm divinæ Justitiæ debetur, per Jejunium reddatur; id quod ad Ami-

Amicitiam inter duos restituendam requiritur, si illam contigerit antè violari. Et verò hoc ipsum est, quod veros Pœnitentes inducit, ut se excrucient non iis tantùm, quæ redundant, quæque oblectant, subtractis, sed iis quoque, sine quibus vita vix ducitur; hâc de causâ desiderant reddere aliquid, quo prior, Deo non obtemperandi, contumacia compensetur. Cæli aspectus corallium indurat: ita & Pœnitentes isti dum parte una contemplantur longanimem Dei patientiam, quâ pœnitentiæ tempus indulget, & suavissimam in resipiscentibus denuo admittendis benignitatem: parte verò altera considerant nomina, quæ temerè cum Divina Justitia, justam ad indignationem commota contraxerunt, pretiosam illam tantique æstimatam contra semet duritiem induunt, beatámque illam severitatem, qua vel ipsi cælo majori in pretio sunt, *Jejuna, quia peccâsti.*

V. *Jejuna ut non pecces.* Non satis est Jejunio, ut Arbitri officium in pace inter Deum ac hominem restaurandâ impleat. Vult insuper illam reddere firmiorem, ne tam facilè deinceps rumpatur. Fit autem istud, dum anima, abstinendo, plura & robustiora gratiæ auxilia impetrat, quæ Gratiæ sanctificanti sint tanquam milites præsidiarij, eam vallo densiore muniant, omníque ex parte vires addant. *Jejunium*, Doctoris Mellifl. Qua. flui verba sunt, *non solùm delet peccata præterita, quæ commisimus, sed & repellit futura, quæ committere poteramus.* *Aquila*, si Plinio fides, *albescit inediâ.* Sic & animæ candor, quo illam illustrem reddit vel Innocentia, vel Pœnitentia, magnam partem debetur Jejunio, quod hunc ipsi splendorem & conciliat, & conservat. *Jejuna, quia peccâsti; jejuna, ut non pecces.* Pl. l. 10. c. 5.

VI. *Jejuna, ut accipias.* Majora adhuc sunt Jejunij munera: ad amicitiam enim Deum inter, hominémque initam magis firmandam anima magis ornatur, divinísque oculis gratior redditur, quàm ante contractam culpam fuerat. Argento multum lucis ac splendoris pumex addit, quo non obiter atteritur. Arte non dissimili nos perficit, animæque splendorem conciliat Jejunium, dum rigidè nos tractando recta cumulat promerita, quibus utique illustriores reddimur.

VII. Tandem *Jejuna ut permaneant, quæ accepisti.* Parùm est Jejunio tantis nos donis ornâsse; iisdem etiam servandis invigilat. Plantæ odoriferæ, pingue in solum translatæ odoris sui suavitatem non diu retinent. Ita, qui corporis sui curam ventris ingluviei credit, à qua delicatis, multísque cibis saginetur, non diu ea possidebit bona, quibus illum Pœnitentia per jejunium ditavit. Pingui & uliginoso in solo malè est virtuti: libentiùs in eo moratur juratus virtutis hostis Dæmon, de quo illud Jobi in libro legimus. *Sub umbra dormit, in secreto calami, & in locis humentibus.* c. 40. 16.

VIII. Quid multis? tanta virtus, tanta jejunii excellentia est, ut non instauret tantùm, augeat, firmet, perpetuam reddat contractam cum Deo amicitiam, sed hominem etiam ad gradum amici intimi, Deóque in paucis chari promoveat. Adamum videbimus post esum pomi vetiti, seu, quòd idem est, post Jejunii legem violatam: divinis se oculis subducere: *abscondit se à facie Domini.* Moyses è diverso post Jejunium divino se conspectui sistit, quin & divini vultûs aspectu frui petit. *Si inveni gratiam in conspectu tuo; ostende mihi faciem tuam.* Quin nubis instar, divini Solis radijs undique collustratæ, tantum à se fulgoris diffundit, ut Populus bene pastus ejus ne aspectum quidem ferre posset. *Ne ipsum quidem Moysen Deo pastum, constanter contemplari valeret pinguior Populus*; pridem in rem nostram scripsit Tertullianus. Primi, qui Stellas explorarent, motuum diversitatem intelligerent, inter se distantiam metirentur, vim earum, virtutémque vestigarent, Ægypti incolæ fuerunt. Excitavit nimirum eos ad laudatam hoc Astronomiæ studium sudum ferè semper, serenúmque ijs in plagis cælum, quo fiebat, ut quoties liberet, contemplari sidera possent. Audio nonnunquam ex vobis: Non eâ vos pollere facultate, ut cælestibus contemplandis vos possitis impendere, neque benefica illa gratiæ munera, quæ identidem è cælo in animas nostras depluunt, quæque, si per nos non staret, deplueren, hebeti vestra acie posse dispicere. Nec ad credendum sum difficilis. Quomodo enim Cælum contemplari possit, quem inter & astra, tot exhalantur nebulæ, tot densantur nubes, tot vapores crassi ascendunt, quàm multis ventris ingluvies mentem vestram identidem offuscat? *Jejunium mentem sublevat*: ut S. Augustinus asserit. Mirum magis est, eum etiam Fidei jacturam non facere, qui id unum videtur habere propositum, ut carnem suam pascat, delicatè nutriat, nihil non ei indulgeat. Qui ejusmodi sunt, ijs paulatim tenebris excœcantur, ut eorum Deus venter sit: & tota anima in palato habitet. *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo* mussitabant Judæi, Manna cælesti toties subministrato saturi; quibus verbis, nauseam adscribebant non sensui gustûs, sed ipsi animæ, quæ in ipsis non ad aliud vivere videbatur, quàm ut eos oblectaret, quæque & ipsa, jam belluina reddita, bona illis majora non repræsentabat, quàm ollas, quàm cacabos, & carnes vario jure & condimentis Ægyptiacos ad focos opiparè præparatas. Si Sanctos attenditis, quâ illi ratione aptos sese, rebus divinis cognoscendis, reddere studuerint, videbitis ineptiam eorum fuisse propè perpetuam, & cùm lautissimè prandierent, minùs eos sibi indulsisse, quàm nos, cùm jejunamus: adeò ut ipsis grave admodum, ac molestum fieret, cibo vitam producere, panémque suum amaris priùs lacrymis humectarent, quàm eo vescerentur. *Antequam comedam*

Gen. 3. 8.

Exod. 33.

Num. 11. 6.

dam ſuſpiro, & tanquam inundantes aquæ ſic rugitus mei.

IX. Nunc, ut in ſemitam redeamus; an non ſatis demonſtratum eſt, quanta Jejunii virtus ſit, ad primam divinæ Gratiæ & amicitiæ jacturâ reſarciendam? nunc porrò non minùs illud potens eſſe ad alteram jacturam reparandam oſtendendum eſt: hanc autem diximus eſſe jacturam pleni illius in nos ipſos juris ac dominii, quod evertit ac ſuſtulit carnis adversùs ſpiritum rebellio. Hanc in rem ita loquitur S. Auguſtinus. *Jejunium propriam carnem ſpiritui ſubjicit*: quod, ut quàm verè dictum ſit, cognoſcatis, advertite recuperationem amiſſi hujus dominii ac juris, ad duo illa notiſſima capita reduci: *ſuſtine & abſtine*: ut nimirum corpus noſtrum illa ferat, ſine quibus ex virtute non vivitur; & ab illis ſe abſtineat, quæcunque cum virtute pugnant. Utrumq; autem horum Jejunio facilè conſequimur. Nam ad ferendum quod attinet, ſeu ſuſtinendum, qui nimio cibo utuntur, onerariarum inſtar navium ſunt, quæ ob ingentia, quæ vehunt onera, ad pugnam inepræ ſunt, cùm è diverſo Jejunio addicti navium ſint inſtar bellicarum, quæ præter arma & armatos vehunt nihil, & idcirco omni vento facilè circumaguntur: & ſi quacunque ex parte has quis conſideraverit, arcem referunt egregiè munitam, referunt etiam mobilem atque verſatilem, quæ fertur, quocunque res poſtulat. *Hoc genus Dæmoniorum*, Chriſtus ajebat, *non ejicitur niſi in oratione & jejunio.* Laborant hîc non parùm interpretes, ut cauſam inveniant, ob quam, præter Orationem, Jejunio potiùs opus ſit, quàm quolibet alio pia- *Cajet. in hunc locũ. in Matth.* 17.
rum actionum genere? Sed S. Thomas profundam, ſuóque dignam ingenio invenit. Quantò, inquit ille, anima magìs versùs Deum attollitur; tantò illa Dæmonibus fit terribilior. Hoc autem attolli ad Deum plurimùm impeditur carnis nimis abundanter paſtæ pondere, juxta illud: *Attendite vobis, ne forte graventur corda veſtra crapulâ & ebrietate.* Ut proinde enitatur ad Deum anima, Jejunio opus eſt, quod ſolum leviorem reddere carnem poteſt. Hac ratione, ejus ope, anima hoſtibus formidabilis evadit, cùm contra eos pugnet robore, viribus ſuis conſuetis ſuperiore, eósq; in pudendam fugam conjiciat, illo ipſo tempore, quo, ob eluſos feliciter, quamlibet potentes exorciſmos, ſuperbiâ efferebantur: *Hoc genus Dæmoniorum non ejicitur, niſi in Oratione & Jejunio.* *Luc.* 21. 34.

X. Neque hoc ſolùm ita eſt, ſed etiam Oratio, ejusmodi in eventibus ad vincendum neceſſaria, mirum quantum virium à Jejunio mutuetur. *Bona eſt Oratio cum Jejunio*: Seni Tobiæ affirmavit Angelus. Ad expugnandam arcem opere & ſitu firmam, non eſt ſatis aggeres erigere, & murales in iis machinas locare: neceſſe inſuper eſt has machinas corbibus terra oppletis tegere: id enim ni fiat, priusquam muro everſo viam aggreſſuris aperiant, oppugnatæ arcis tormentis aut altiore loco detrudentur, aut obruto adverſis pilis o-

re reddentur inutiles. Quid igitur causæ est, cur vos toties conqueramini, Orationes vestras nihil efficere; clamare vos, nec tamen esse, qui respondeat; petere, nec tamen esse, qui donet; pulsare, & prodire neminem qui aperiat? quid attinet dicere Cælum ad vestros gemitus rigere, velut ære fusum? vestræ machinæ muros non evertunt, quia corbibus abstinentiæ illas non vallatis; unde hostes vestri, ictus omnes eludunt, vósque ipsi animo abjecti, nec porrò in rem præsentem intenti, tandem oppugnationem, tanquam nihil profecturam, omittitis. Cur tam facile fuit Danieli interficere Draconem, cui divinos honores tota Babylon deferebat? non aliâ de causâ adeò feliciter res cessit, quàm quia superbum ille priùs Idolum dejecerat, infra quod se Draco abscondebat. *Bel destruxit, & Draconem interfecit.* Dan. 14. 27. Eâdem arte viri Sancti usi sunt, & idcirco tam facili ipsi quoque negotio de hoste stygio triumphârunt: aggressi primò sunt Idolum, hoc est Corpus suum, sub quo semper hostis stygius latitare, séque oppugnatu difficilem reddere consuevit. Verùm nos, qui tam ignavi sumus, aut timidi, ut ne ictu quidem unico Idolum hoc adoriri audeamus, ne carni nostræ malè sit, mirum profectò deinde non est, si tam non vincimus Dæmonem, ut potiùs crudeli ejus sub tyrannide lugubriter cogamur ingemiscere. Et verò eâdem nobis ille versutiâ imponit, quâ Draco Elephantem circumvenit: expectat enim, dum hic multâ escâ sit gravis, & tum illum adoritur ac sternit. Tentatio, quæ hominem Jejunio obarmatum oppugnat, inermis ipsa & enervis est. *Tentatio inermis & inefficax*; & Leo qui tunc pugnam ciere parat Dæmon, *ferox* mox atque jejunos aspexerit, prosternitur, aut animo cadit. *Jejunantibus nobis, Diabolus esurit, qui nostris semper satiatur ex culpis*, ut S. Petrus Chrysologus loquitur. Hinc etiam si rectè S. Basilius sensit: *Primum illud præceptum accepit Adam, ne de ligno scientiæ boni & mali ederet: Hoc autem ipsum Jejunii & abstinentiæ lex est.* Primè diverso tentatio, ad hominem beatâ suâ sorte dejiciendum, illa fuit, qua ad hanc abstinentiæ legem violandam impulsus est. Videmus proinde, si pessimè oculati non sumus, quàm potens nobis tuendis telum sit Jejunium, & quàm Inferno formidatum.

XI. Obscurum hinc porrò non est, quantum virium nobis Jejunium conferat ad ferenda omnia, quæcunque in arduo virtutis studio & exercitatione nos premunt. Multò autem apertius est, quantam illud virtutem nobis tribuat ad abstinendum omnibus, quæ nocitura sunt: facile enim est animæ, ejus ope resumere frenum, quod Appetitus, tanquam equus freni impatiens, manibus excusserat. Quid est caro nostra Jejunio non castigata? Piscis est nativis suis undis innatans: at arrita Jejunio piscis est in littoris arenis destitutus. Immanis ille piscis, qui suo in elemento, & Tigri flumine, Tobiam, tanquam devoraturus, terruit, ubi primùm siccum in littus protractus est, palpitare mox

mox ipse cœpit. *Ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum: attraxit eum in siccum, & palpitare cœpit ante pedes ejus.* Perperam proinde de inferiis ad vitia incentivis exaggerando querimur, cùm tam non sit arduum illis resistere, & superare: superantur autem, si carnem ex delitiis & oblectamentis superfluis foras protrahimus, & in sicco abstinentiæ littore collocamus: hîc enim, posità audaciâ, palpitabit scilicet, & abjectis armis pacem supplex petet. *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Plerumq; mortalium iniquitas nimiâ hâc ex pinguedine nascitur, dum tantum animi illis non est, ut negent & subtrahant carni, ad quod ipsa anhelat; etsi servi instar immorigeri, quò nutritur curiosiùs & delicatiùs, tantò recalcitret insolentiùs. *Qui delicatè à pueritia nutrit servum suũ, postea sentiet eum contumacem.* Quamquam autem servum hunc Dominus contumacem tunc & restitantem non expetiatur, dum ei blanditur, sentiet tamen postea, cùm occasio se dederit: quando vel Legi divinæ obtemperandum fuerit, vel desideria sensuum & cupiditatis mortificanda; tum enimverò caro voler, ut calcatâ Dei Lege sui ratio habeatur, & falconis instar minimè famelici, surda erit ad vocem dominæ Rationis. *Incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem suum.* Docet idcirco S. Thomas non unius generis esse Jejunium: sed aliud esse *jejunium jejuni*, aliud *jejunium jejunantis*. Illud, quod est abstinentia cujuslibet non manducantis, quamdiu aliud non est, quàm sola cibi negatio, ad nullum finem ab abstinente ordinata, neque virtutis, neque vitij nomine venit. At è diverso *Jejunium jejunantis* seu abstinentia voluntaria, quâ quis escam ventri subtrahit honesto fine impulsus, actus est, eodem Angelico teste, tam non arbitrarius, ut naturæ etiam ipsiusmet præcepto nobis imperetur: id quod tum præcipuè usuvenit, quando ejusmodi abstinentia medium est ad impediendum peccatum, ad domandas rebelles rationi cupiditates, & ad mentem, à rerum caducarum sordibus avulsam, cælestibus contemplandis idoneam efficiendam. Et quia mortalium vix ullus, si tamen ullus est, qui medio ejusmodi opus non habeat: *in multis enim offendimus omnes*, idcirco, ejusdem S. Doctoris sententiâ, par erat ab Ecclesia certos quosdam dies Jejunio sacrari, quibus omnes ejus filii eo uterentur. Verba ejus sunt. *Jejunium in communi cadit sub præcepto legis naturæ, & solùm determinatio temporis, &c. cadit sub præcepto Juris positivi.*

XII. Quod igitur hac in re Animo cum Corpore bellum est, justum sanè est, immeritò istud conqueritur, si Animus hac ratione vim vi repellat. *Licet vim vi repellere.* Dum vicini domus incendio conflagrat, licet per Leges eam penitus subruere, ne latiùs serpens fonticus ignis meas quoque ædes corripiat. Quidni igitur & animo liceat Corpus abstinentiâ ciborum

rum inflictis verberibus, & simili pœnalitatum genere affligere, dum istud obscœnis cupiditatum vetitarum ignibus totum exardescit, & jamjam in animum ipsum nocentissimas flam̃as propagat, quas tam ipsum per se extinguere non potest, ut nutriat potiùs & dilatet? Incolit quidem Animus corpus istud velut domum, non nego: sed quàm stultum foret, siquis incendio absumi ipse mallet, quàm tectum ædium suarum dejicere, licèt hoc dejecto salvus ipse & incolumis evadere posset? Si quis reponat; se absque valetudinis incom̃odo, & magnâ stomachi molestiâ jejunare non posse, huic Magnus respondebit Gregorius: *Multò meliùs stomachum dolere, quàm mentem, & gressus vacillare, quàm pudicitiam.* Imò præstat valetudinem atteri; hoc enim est hosti auxiliares copias tollere; est fame expugnare Munimentũ superbè contumax, quod armis plùs satis instructum, non tantùm non se dedit de deditione appellatum, sed ne assultibus quidem cedit.
Ps. 34. 16. *Humiliabam in Jejunio animam meã.* Quoquo modo autem res se habeant, si Tertullianus rectè sensit, nunquam erit invenire impuram libidinem junctam Jejunio; aut si jungantur, Monstrum id erit monstrorum haud sanè minimum, tam non diversæ solùm, sed contrariæ partes sunt, quibus constitueretur. *Monstrum haberetur libido sine gula.* Quod plerumq; contingere solet, id Apostolus indicavit, quando
2. Cor. 9. 5. primam Jejunio sociam castitatem dedit: *In Jejuniis in Castitate, in scientia, suavitate. Sine Cerere* enim *& Baccho*, juxta celebre illud D. Hieronymi effatum, *friget Venus*, hoc est, ut ait S. Thomas: *Per abstinentiam cibi & potûs tepescit luxuria.*

XIII. Satis, hactenus asserta, ostendunt, quantum virium animo per Jejunium accedat, & quâ ratione amissum carnis rebellione dominatum recuperet, cogendo ipsam, ut ferat omnia, quæcunque in virtutum usu occurrunt dura & aspera, & ab omnibus se abstineat, quæ ipsi grata & suavia, ad vitia trahunt. Superest, ut ostendam, etiam im̃ortalitatis, seu vitæ perpetuò prorogandæ amissum in Paradiso prærogativum Jus, eodem̃et Jejunio nobis restitui. Ad hoc porrò quòd spectat, fateor equidem, nos Jejunij beneficio perpetuâ hujus vitæ usurâ non fruituros; neq; verò id quisquam sapiens optaverit; cùm id non esset aliud, quàm quas hîc patimur, calamitates & miserias facere sempiternas: meretur tamen nobis vitam in Cælo, nullo seculorum decursu finiendam; hanc autem præsentem eò usque saltem producit, ut satis ferme temporis suppetat ad magnam promeritorum messem colligendam; quæ profectò sunt unicum illud bonum, cujus obtinendi gratiâ longiora vitæ spatia prudenter desiderentur. *Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam:* quæ quidem Spiritus Sancti verba obscura non sunt. Multos omnino mortalium annonæ caritas enecat: major tamen est strages, quam gula edit; cujus maleficio fit, ut

ut quæ alendis nobis condita sunt, venenum evadant nocentissimum; sic ut jam non alium ferè hostem magìs timere, & cavere oporteat, quàm cibum & escam nimiam. *Eóque mores venere, ut homo maximè cibo pereat.* Neque jam certior prorogandæ vitæ ratio est, quam moderatus alimentorum usus, etiam Deo teste: *qui abstinens est, adjiciet vitam.* Et verò res ipsa loquitur, Religiosis in Cœtibus, in quibus majus sobrietatis, mortificationis, & abstinentiæ studium viget, plures numerari senes, eorum ferè expertes incommodorum, quæ alios, nimio cibo potúve usos, plurima fatigant: ut ita, quæ tanto delicatulis nostris horrori est, austeritas, vitæ longiùs proferendæ serviat, sicut argento, longiora in fila ducendo, servit angustia foraminis, per quod traducitur.

Plin. l. 26. c. 8.

II.

XIV. Verùm jam diu adverto, prurire vobis linguam ad repugnandum hactenus assertis, méque mendacii arguendum, aut certè si quando hæc, quæ enarravi, prodigia Jejunii ope olim perpetrata sunt, mutatâ hodie rerum facie, nihil simile spectari affirmatis. Nam & quædam festorum pervigilia, & certi quovis trimestri dies, & longum illud quadraginta dierum spatium quotannis à Jejunis exiguntur; nec tamen repetita toties abstinentia quidquam eorum, quæ magnificè in speciem jactata sunt, efficit: non cum Deo amicitia restauratur, non mittitur sub jugum rebellis Caro, non æternos annos vivimus. Non præter expectationem hæc reponitis: volebam & ipse talia audire, opportuniùs vos errorem dedocerem. Haud equidem quodvis ea, quæ dixi, Jejunium efficit, sed certum tantùm aliquod, & vulgari multò præstantius, *Nunquid tale est Jejunium, quod elegi?* Non ergo quodlibet Deo probatum est Jejunium: illud tantùm placet, quod est conforme Prophetæ verbis, cujus ore Jejunium à Deo imperatum est: *Sanctificate*, inquit, *Jejunium.* Quænam autem est Sanctificacio ista, quæ velut anima sit Jejunii, sine ipsa emortui atque exanimis? Tria sunt, quibus ipsa absolvitur, si S. Thomam audimus, quæque omnem Sanctitatem constituunt, atque perficiunt: sunt autem hæc: esse immune & purum à malo; esse constans in bono; & ad divinum honorem atque obsequium esse destinatum: hæc usum & exercitationem Jejunii informant, quam alterâ hac Discursûs parte docere constitueram.

Ps. 58. 9.

2. 2. q. 81. ar. 8.

XV. Ut ergo sanctum sit Jejunium, purum à malo esse oportet, seu, quod idem est, ab eo susceptum, quem Gratia Dei amicum constituat. Si thus sordibus conspurcatum fuerit, non recreat suavi odore, sed ingrato fœtore offendit. Et gratum Deo sit illud jejunantium aliquorum Sacrificium atque oblatio, quam peccatum præcedit, comitatur & sequitur? Neque sanè nulli sunt, quorum abstinentiam noxa præcedat. Quâ enim, quæso, ratione non pauci ad longius illud Quadragesimæ Jejunium se accin-

cingunt? Præcedunt Saturnalia, eâ vitæ licentiâ transacta, ut omnis reliqua vitæ ad contractas eo tempore sordes eluendas non sufficiat. Hæc cùm S. Basilij animum subirent, facere non poterat, quin exclamaret: *Non est per temulentiam aditus ad Jejunium, quemadmodum nec ad justitiam iter est per fraudationem. Ebrietas ad lasciviam inducit, ad Jejunium frugalitas.* Hoc ut alibi idem S. Doctor asserit, putinde foret, ac priusquam domum duceretur sponsa, conclavia omnia concubinis implere, infami earum ministerio venientem excipere, & habitationem eidem præparare. En causam, ob quam maxima illa Jejunii commoda multi non experiuntur: haud secus enim, ac pridie sumendi pharmaci ventrem cibis potúque farcire, salubria omnia medicinæ effecta impedit, nec sanitati, quæ quærebatur, restituendæ, locum facit; ita tot peccata quadraginta dierum abstinentiæ permittere, facit, ne quid in nos redundet utilitatis ex Jejunio à Deo imperato. *Unus ædificans, & unus destruens, quid prodest illis, nisi labor?*

Hom. 1. de Jejun.

Eccl. 34. 28.

XVI. Id quod tum maximè verum est, cùm quod præcessit abstinentiam peccatum, eidem individuus comes adhæret. Et tamen ferme, qui tanto peccatorum cumulo graves, initium Quadragesimæ faciunt, eandem sarcinam toto illo tempore non ponunt, sed Paschales expectant ferias, quibus se tandem per Confessionem exonerent, quam par erat toti Jejunio præmittere. Hoc est irrito labore multa congerere in saccum perforatum: *Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum*: cui tandem bono? Non desunt tamen, qui hujusce sortis Jejunio tam sibi divites videantur, ut ejus pretio Cælum & Beatitatem sempiternam se empturos sperent. Non ego, inquiunt, tam omnis in Deum pietatis exors sum, quàm nonnulli me fingunt, & aliis venditant: multa religiosi animi indicia præbeo: jejuno Sabbatis, diebus Mercurij carnes non attingo; pridie festorum Matris Virginis, quibus id Ecclesia non jubet, gulam meam gratioribus cibis fraudo. Bene ista: interim tamen huic ipsi vestræ carni permittitis, quæ certâ Dei lege cunctis diebus sunt vetita. Carnes non comeditis, nec tamen à fœdis carnis oblectamentis vel semel vos abstinetis. Si uno solo ex indicio de ægro aliquo ferendum esset judicium, nullius res tam malo desperatóque essent loco, ut bonam illi valetududinem non liceret augurari? vix enim unquam tot quispiam symptomatis laborat, ut unum aliquod favens indicium non supersit. Sed deliraret Medicus, qui pronuntiaret de morbo, hoc solo considerato, ceteris infelicibus insuper habitis: magìs autem insanit Peccator, qui ad modicum illud apparens bonum, quod jejunando facit, attendens, tot noxarum, quæ abstinentiam hanc comitantur, nullâ ratione habitâ, certam sibi salutem non dubitat polliceri. *Incassum per abstinentiam corpus atteritur*, reclamat magnus Gregorius, *si inordinatis motibus*

Agg. 6.

Psal. 11. 20.

tibus dimissa mens vitiis dissipatur. Si subinde Abstemii isti Judicem Deum interrogare non verebuntur : *Quare jejunavimus, & non aspexisti?* Audient mox idem reponentem, quod alii ejusdem furfuris Isaiæ ore audient : *In die Jejunii vestri invenitur voluntas vestra.* In ipsis Jejunii vestri visceribus venenum latet, quod illud inficit; voluntas nimirum vestra scelerata, contumax, & adversùs supremi Numinis voluntatem perduellis. Quod tale est Jejunium, vel nomine Jejunii indignum est : haud aliter ac embryo hominis, homo non dicitur. *Non dicitur homo, qui in utero existens non habet completas partes hominis.* Quomodo igitur hoc monstrum potiùs, quàm embryo Jejunii, Jejunii nomine veniat, cùm ne externam quidem Jejunii à Deo imperati speciem præ se ferat?

XVII. Huic prævio, & comitanti Jejunium malo accedit & illud, quod ipsum sequitur. Vix siquidem destinati abstinentiæ dies abierunt, cùm in omnem se denuo licentiam multi effundunt, eóque plùs quàm antea ingurgitant, perinde ac si multâ commendatione digna sit exinanitio, quæ non ad aliud servit, quàm ad lautiora & pinguiora prandia, aut cœnas abliguriendas. *Non laudatur in illo jejunium, quid ad luxuriosam cœnam servat ventrem suum* (S. Augustini verba sunt) *hoc enim est mutare voluptatem carnalem, non amputare.* Mahometi asseclis triginta, quot annis, dies inediâ transigere solenne est, sic ut ab aurora ad vesperum sibi admittant nihil. Verùm ubi primùm stellarum lux affulgere cœpit, tum enimverò non manducare tantùm, sed quantum venter capit, ingerere, noctémque adeò totam in læto plurium consortio transigere fas est. Tale si alicujus vestrûm futurum esset Jejunium, longè illud sobrio prandio carni gratius accideret; tam enim illo non attereretur, aut maceraretur, ut sibi potiùs de tam pingui, post brevem abstinentiam, saginâ gratularetur.

XVIII. *Sanctificate Jejunium.* Primò igitur purganda sunt, & mundanda à malo nostra Jejunia, ut Sancta sint; subinde autem in bono firmanda. Non alio facilè indicio meliùs dignoscitur virtus stabilis ac solida, quàm siquis ejus actiones alacritate & hilaritate pari efficiat. De illorum proinde Jejunio quid sentiendum est, qui semper metuunt (ut paulò antè dicta satis probant) nequid ipsis molestiæ Jejunium facessat? Cras inquiunt, imperatur abstinentia : hodie igitur pluisculum cibi sumendum, ne cras Jejunio ferendo pares non simus. Heri jejunatum est : hodie ergo vires amissæ restaurandæ. Enimverò juraret quis, obsidionem diuturnam eorum ventri imminere (etsi una tantùm abstinentiæ diecula præ foribus sit) adeò, ut S. Joannes Chrysostomus observavit, soliciti sunt, ut quod satis est anno-næ intro vehant : ubi verò exacta est jejunando dies, velut solutâ obsidio-

Hom. 15. ad pop. Antioch.

ne, ad merendas, convivia & crapulas festinant. Toto verò, quò jejunandum est, tempore, non aliud crebriùs ex iis audire est, quàm querelas & lamenta. Dolent, tam longam esse Quadragesimam, dies numerant & propè momenta, & pauculæ hebdomadæ tantùm non æternitas ipsis videntur, cujus nullus sit finis. Ejusmodi Jejunia Ursorum dixeris, non Christianorum. Asserit Aristoteles Ursum hyemis initio quadraginta omnino diebus omni se escâ abstinere. Toto tamen eo tempore latet, & tristi murmure specum implet. Et placeant Deo Jejunia ista coacta? Nunquàm illi arriserunt victimæ adhibitâ vi ad aras raptatæ. *Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*: hortatur Christus: an aliâ de causâ, quàm ut exterior illa mundities & hilaritas sit argumentum suâ voluntate, & libenter, non necessitate & coactione jejunantis? Hæc deinde promptitudo, hæc hilaritas, facient, ne quis sectetur opiniones Doctorum, Ecclisiasticæ Legis fines satis dilatantium, ne dicam occasionē eos transiliendi præbentium. Egregiâ quidem virtute & scientiâ Asceta, cùm triremi Joannis Austriaci veheretur, viderétque lautam illam, quam appellant, Collationem, esuriali die, tenere se non potuit, quin Aulicis illis modestâ libertate diceret. Illustres viri, hoc neque cœnare est, neque jejunare. Et verò talia sunt multorum Jejunia; nec Jejunia sunt, nec cœnæ sunt. Jejunium enim humeris suis excipiunt, ut immane quoddam onus; ut tali autem quaquà licet, & quà fortè etiam non licet, gravitatis aliquid detrahere satagunt; neque attendunt, Jejunium si pondus est, non plumbi, sed auri pondus esse, quod tantò magis semper locupletet, quantò magis onerat. Sed & illud, quam dixi promptitudo & alacritas præstat, ne solicitè quis causas indaget, quibus Jejunii longioris obligatione se eximat, perinde ac si absque notabili valetudinis detrimento illi parere nequeat. Mirum profectò est obtemperari sæpe Medico, cùm moderatissimum cibi usum suadet: Ecclesiæ autem Matris non audiri imperia, cùm haud paulò tolerabiliorem cibi parsimoniam præcipit. Sanctorum Patrum aliqui Gulam comparant vulpi, quæ ut concupitam & nobilem prædam certiùs venetur, mortuam se simulat. Gula & ipsa, nescio quæ Jejunii gravissima impedimenta comminiscitur, & *fingit laborem in præcepto*. Non hic Christianorum prioribus Ecclesiæ seculis mos fuit. Anno salutis 545. cùm totus latè Oriens magnâ annonæ difficultate premeretur, Imperator Justinianus voluit Constantinopoli verni Jejunii tempore etiam carnes venum exponi, ut hæ aliorum ciborum, quorum inopiâ laborabatur, defectum supplerent. Sed tanto in populo inventus est nemo, qui cibis istis vesci vellet, & Jejunii legibus solvi, cùm, ut Nicephorus testatur, fame emori mallent, quàm sanctissimam illam

l. 8. animal. c. 17.

Matt. 16. 17.

Boter. l. 2. dier. memor.

Bartol. invita c. 2. Joan. Diac.

lib. 17. hist. Eccl. c. 32.

lam legem à majoribus traditam, ad Paschalia gaudia solenni illâ abstinentiâ se præparandi, violare. Nostrorum temporum Christiani alio ex metallo conflati sunt. *Fortitudo eorum dissimilis*, ait Jeremias: non dissimilis tantùm fortitudini antiquorum, sed & suæmet fortitudini dissimilis. Si Saturnalium tempore noctes totæ insomnes ducendæ sunt, ut ludis, choreis, epulis, & nescio quibus delitiis vacetur, virium abundè est. At diebus esurialibus vernis adesse sacrificanti utroque poplite flexo, audire dicentem è suggestu absque somno, res sunt, quæ fieri non possunt; & qui hæc non possunt, quomodo carnium esu abstinebunt? omne robur evanuit. Leo tantis est viribus, ut ne Elephantum quidem aggredi formidet: at hic belluarum Rex viso gallo in fugam agitur. *Fortitudo eorum dissimilis.* Cùm autem re ipsa ea fuerit virium imbecillitas, quæ Jejunii lege stare non sinat, oportet de hoc ipso dolere, & inter jacturas numerare; non verò de eo ut prærogativo jure sibi plaudere & gratulari. Hic magni Gregorii sensus fuit, qui licèt loco illo tam sublimi, ut inter mortales altior non detur, collocatus, ingemiscebat tamen, quòd tot támque contumacibus morbis laboraret, qui non eam, quâ alii se macerabant, abstinentiam permitteret.

Jer. 23.

Vita S. Joan. Diac.

XIX. *Sanctificate Jejunium.* Tertiò denique ad Jejunii sanctitatem requiritur, ut Deo honorando tolerentur. *Sanctificate Jejunium*, horrabatur mellifluus, *ut pura intentio, & devota oratio, divina illud efferat Majestati.* Sunt, qui jejunent ex quadam assuetudine, aut quòd alios domesticos abstinere videant, ut Cameli solent, quos inter siquis invaletudine pabulo abstinet, multum laborandum est, ut eo ceteri, qui circa illum sunt, pascantur. Altiùs omnino tendere oportet Christianum quemlibet, & finem spectare sublimiorem, & eorum scilicet aliquem, ob quos imperata sunt ab Ecclesia Jejunia. Hi autem, Angelici Thomæ assertione, tres potissimùm sunt, ad quos ceteri reducuntur: *ad Concupiscentias carnis reprimendas: ad satisfaciendum pro peccatis: ut mens liberiùs elevetur ad sublimia contemplanda*: quod vel maximè in Daniele Propheta patuit, cui post trium hebdomadarum inedian tam multa & magna Mysteria revelata sunt. Qui inter abstinendum à cibo unum aliquem ex enumeratis finibus mente versabit, eóque omne suum studium, omnem, quæ in abstinendo est, molestiam referet, næ ille Jejunium suum præclarè sanctificabit, efficiétque corpus suum *hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* Viventem quidem, quia spiritus, liber servitute peccati, vivet vitâ gratiæ: Sanctam, quia in bono firmam & constantem; & quia modicam illam abstinentiæ molestiam illustris virtutum chorus comitabitur: Deo placentem, sinceræ perfectæque intentionis studio, quò id unum spectetur,

Serm. 4 de Quadrag.

S. Tho. 2. 2. q. 147. a. 1.

Rom. 12, 1.

detur, ut noxæ olim admissæ deleantur, próque iis fiat satis, & nullæ deinceps admittantur. *Hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* Hujusscemodi Jejunii qui portionem non modicam sumpserit, expertus discet, quàm non ex vano ejus fructus promiserim, recuperatam Dei gratiam & amicitiam, edomitas animi perturbationes, & immortalitatem illâ, quam perdidimus, multò præstantiorem. Faxit bonus Deus, ut quodcunque deinceps feremus Jejunium, hac triplici ratione modóque sanctificetur, nostræque ejus abstinentiæ præmium sit beata illa cœna, quæ sit semper satiabit, ut nunquam nauseam, famem tamen sui cum satietate relinquat sempiternam.

DISCURSUS XXI.

De Indulgentiis.

1. PErmagna illius auri æstimatio, permagnum pretium est, quod fluvii secum trahunt; idque non eo solùm ex capite, quòd, Plinio teste, omni alio *absolutius aurum* est atque perfectius, verùm etiam quia, etsi pretiosius, labore tamen multò minore paratur: absque eo enim, quòd mortales vivos se quodammodo subterraneis in fodinis sepelire, ligonum palarúmq; tractatione vires exhaurire, inter præduras glebas occallescere, plurimis maximisq; se exponere periculis cogantur, sedentibus tantùm ad flavi fluminis ripas, & propè otiosis obsequiosæ undæ charum, optatúmq; munus offerunt, & tantùm non obtrudunt. Sentio me incitari ad sacras Indulgentias beneficis hisce undis comparandas: istæ siquidem, absque illa fori Pœnitentialis asperitate & rigore, bonum nobis conferunt, quod tanto labore, tanto conatu alibi Fideles quærunt, plenam inquam noxarum veniam ac condonationem, omni jure ad pœnam non minùs, quàm culpam, extincto. De his proinde Indulgentiis hodie differendum est; útque magis perspicua evadant omnia; duas in partes dissertationem dividemus: priore investigabimus, unde scaturiat nobilissimum illud aurum, arena illa pretiosa, quam Indulgentiæ, tanquam liberales fluminum aquæ, in sinum quodammodo nobis ingerunt? Posteriore viam ac rationem explorabimus, quâ quàm maximas hinc opes parare possimus.

l. 33. c. 4.

II. Duo nobis impedimento sunt, quò minùs cælestis patriæ beatitate potiamur, Culpa ac Pœna: Culpa quidem, quia pugnat cum amore Dei,

Dei, qui est unica & perpetua Beatorum occupatio: Pœna, quia cum gaudio de Deo possesso componi non potest. Huic autem utrique impedimento tollendo claves serviunt, quarum cura primò credita est S. Petro, sicut ante illum ne Sacerdotum quidem Legis Mosaicæ Princeps illas unquam acceperit; propterea quòd tunc velut trabes objectæ cælum clauderent, ad quas cùm neque reducendas, neque amovendas claves servirent, non erat, quòd tunc de illis ageretur. Porrò, quæ culpam sequitur Pœna, duplicis generis est: prioris, æterna est, cujus simul cum culpa gratiam Sacerdos facit, dum in Sacramento ab illa absolvit: alterius, temporaria: atque hæc etiam culpâ abolitâ, magnam saltem partem, luenda restat. Juri autem ad hanc sustinendam extinguendo Indulgentiæ deserviunt, quarum idcirco naturam rectè explicaverit, qui dixerit, Indulgentias esse Remissionem pœnæ ad certum tempus hâc vel alterâ in vita luendæ; & remissionem quidem, quæ nobis extra Sacramentum obtingat; non tamen omnino gratuitam (qualem quidem nulli concedet hac in Providentia, seu statuto rerum ordine, Deo visum est) sed per modum, quod ajunt, subsidii charitativi; dum nimirum Ecclesiæ, nostro inæstimabili commodo, grande illud suum ærarium recludit, ex quo, pro arbitrio, plus minúsve depromamus, repræsentandum Deo pro nominibus, quibus nos ipse sibi obstrictos habet. His ita constitutis, jam oporter, ut pollicitus sum, vobis ostendere, unde tandem existat ingens ille thesaurus, ex quo Ecclesia innumeros ditet, quin tamen eum unquam exhauriat? Atque hoc demonstrabo, si attentas mihi aures præbueritis.

I.

III. Illud hìc primò tenendum, actiones nostras, & opera salutaria omnia, geminas dotes habere, quæ ab illis separari non possint: Meritum, inquam, & Satisfactionem. Meritum aliud non est, quàm dignitas ad aliquod præmium, quam consequitur, quisquis rectè & ex virtute vera quidpiam agit: hæc autem ita operantis ipsius est propria, ut alteri eam cedere nullâ ratione possit. *Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundùm suum laborem*; ut Apostolus affirmat. 1. Cor. 3. Satisfactio est, quâ sigillatim expunguntur nomina, quæ tam facilè peccando contraximus. Hæc etiam aliis donari potest, haud aliter ac in arbitrio divitis est satisfacere nominibus, quæ egenus aliquis fecit: *Vestra abundantia illorum suppleat inopiam*. 2. Cor. 8. 14. Hinc porrò intelligere jam licet, unde profluxerint opes illæ amplissimæ, è quibus Ecclesia innumeris erogare possit, quo debitis suis satisfaciant. Conflatus nimirum thesaurus hic est ex actionibus ad satisfaciendũ aptis, quas tum alii Dei amici, tum sanctissima Virgo Mater, tum præcipuè Servator ipse Jesus in ærario Ecclesiæ reliquêre. S. Th. 3. p. supp. q. 25. art. 1. in c.

IV. Sunt enim haud pauci ex Amicorum Dei numero, qui plus lon-

gè exolverunt Deo, cruciatibus suo arbitrio toleratis, doloribus morborum, suppliciis Tyrannorum, & laniena multò diriore, quàm suis pro noxis ipsi deberent. S. Joannes Servatoris Præcursor, Matris in utero non à labe tantùm omni purgatus, sed & tanto gratiæ cumulo donatus est, ut *magnus Coram Domino* dici mereretur; cùm tamen hujus in oculis montes vastissimi minores sint, quàm arenæ granum ingenti Alpium moli comparatum. Vitam tamen iste, tantis gratiæ opibus inchoatam, duxit inter silvarum, & montium latebras longè asperrimam, & procul ab omnibus humanæ vitæ solatiis remotam, duris prædicandi laboribus exercitam, in fœdissimi carceris pœdore claudendã, ubi carnificis ferro innocentissimum resectum est caput, saltatrici meretriculæ dono dandum, Præcursori huic jungite agmen longè numerosissimum Anachoretarum, Virginum, Pontificum, & præcipuè sanctissimorum Martyrum complures Myriadas, qui vitæ procul à peccati umbra exactæ junxerunt ardentissima pro Deo patiendi desideria, illáq; expleverunt alii ferarum dentibus, & unguibus objecti, concisi alii, discerpti, nunc pice, nunc plumbo bulliente sepulti. Quis autem hic non videat, quantò isti plura rependerint, quàm deberent, quantò pluribus pro culpis satisfecerint, quàm ipsi unquam admiserint? *Utinam*, suo in fimero exclamare non dubitavit patientissimus Jobus, *Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in statera! quasi arena maris hæc gravior appareret.* Quod autem Job divino lumine collustratus de se affirmavit, ambiguum esse non potest, quin de se verissimè multi dicturi fuissent, qui, quò chariores Deo, pluribúsque ornati erant virtutibus, hoc pœnis cruciatibúsque acerbioribus sunt exerciti. Ingens porrò ista Satisfactionum summa, cùm in Cælum Beatos comitata non sit, utpote nulli ibi usui futura, ubi nemo quidquam debet, aut debere potest, Ecclesiæ ut hæredi, *ab intestato*, à filiis istis suis locupletissimis relicta est.

Job. 6. 2.

V. De Matre Virgine quid dicemus? Hæc sanè, etsi nihil unquam divinæ Justitiæ debuerit, adversorum tamen plus tulit sola, quàm tota reliquorum Cælitum phalanx. Tam multa Virgo tulit, ut jure ac meritò à sanctis Doctoribus Sol Martyrum sit appellata; tantum enim, quos illa perpessa est, dolores, superârunt aliorum Martyrum dolores, quantò plus lucis Sol unus à se diffundit, quàm numerosissima omniũ reliquorum siderum turba. Dum morienti in Cruce Filio adstitit, tam atrox cruciatuum sensus fuit, quàm ardens amor, quo in illum ferebatur: unde sicut parem amando habuit omnino neminem, ita nec patiendo: sic, ut attonitus Propheta Jeremias, dum quærit, cum quo doloris vim illam maximam comparet, tandem mari similem pronuntiârit, quod etsi fundo non careat, nemo tamen est, qui illum attingat. *Cui assimilabo te filia Jerusalem?*

Thr. 2. 14.

salem? Cui exaquabo te? Magna est velut mare contritio tua. Tandem si Mariæ Matris sanctissimæ cruciatus ac dolores mari jure comparati sunt, quid de exantlatis à Filio doloribus & morte, vitam ærumnosissimam secutâ, dicemus? An non rectè dicemus fuisse Oceanum vastissimum, in quem omnes fontes, omnia flumina & maria ærumarum atque dolorum sese effuderint, effecerintque abyssum aquarum tam profundam, ut eam explorare & metiri non possit, nisi illud brachium, quod sidereos orbes dimensum est; brachium, inquam, Divinum. Et quamquam hæc tam nullis finibus descripta tormentorum perpessio oblata fuerit ad satisfaciendum pro delictis Mundi, juxta illud: *Quod non rapui, tunc exolvebam.* Quantum tamen ex ea supereſſe putatis, ad faciendum satis nominibus nostris quibuscunque, cùm una sola Divini illius Sanguinis guttula sufficiens fuisset ad delendam summam debitorum immensum quantum majorem; & tamen modò, quidquid divinis illis in venis continebatur, sanguinis, liberalissimâ bonitate fuerit profusum?

VI. En igitur divitias opésque inæstimabiles, quæ in Ecclesiæ thesaurum illatæ sunt, ita ut iste immensus & inexhaustus jure quàm maximo dici possit: *Thesaurus sine defectione:* cùm reipsa tam non possit exhauriri, ut ne minui quidem possit, si ad illud attendamus, quod in eo Christus de suo reposuit: *ponens in thesauris abyssos.* Hac autem ex fodina omnes illæ Indulgentiarum opes depromuntur; de quibus hodie nobis sermo; per illas siquidem communicantur nobiscum munificentissimè satisfactiones, quascunque Servator noster & Parens Christus JESUS, Sanctissima ejus, & nostra Mater, fratrésque nostri natu majores, Beati Cælites reliquêre. *Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis*; non injuriâ miseris nobis Deus occineret: seminârunt alii, vos messuistis: alii laboraverunt, vos fructibus eorum laborum gaudetis in umbra otiosi. Seminavit Christus tam abundanter, ut messis, quamlibet ditissima, comparari cum semente nunquam possit; neque enim colligere unquam Deus Homo potuit. quantum vel promeritus est, vel quod pretii persoluti magnitudinem exæquaret. Seminârunt Beati Cælites, parciùs quidem, quis nescit? abundantiùs tamen, quàm eorum egestas requireret & indigentia. Unde nos admittimur ad gaudendum fructibus tantorum laborum, & verè de nobis affirmatur, quod hero illi suo servus nequam, tanquam austero nimis, exprobrabat: *Metis quod non seminâsti.* Hoc etiam est unguentum istud pretiosissimum, quod ex capite ad collum, ex colla ad membra reliqua, ex his in ipsam adeò *oram vestimenti* Aaronici desluit: hoc siquidem pretium, oblatum ad satisfaciendum Divinæ Justitiæ, à Christo, qui caput est, ad collum, quod est Mater Filii Dei, & ab hac nunc in hoc, nunc illud mysti-

Clem. VI. in Extrav. Unigenitus de pœnit. & Remiss. Joann. 4. 38.

Luc. 19. 21.

Ps. 132. 3.

eum Ecclesiæ membrum depluit, donec vel ad imam vestis, quâ hæc Sponsa ornata est, fimbriam descendat.

VII. Atque hanc nobis, nostræque indigentiæ tam bellè subveniendi rationem adinvenit amor, quo nostrarum calamitatum miseratione tactus Christus tam præsenti ope nobis succurrit, ut non Sacramentorum tantùm ministerio, sed aliâ quoque viâ illam sublevaret; nec tamen quidquam, Divinæ debitum Justitiæ, non ad extremum usque assem redderetur. Civili Jure cautum est, ut Minorum delicta puniantur mitiùs, & ætatis ac judicij imbecillitati aliquid condonetur. *In delictis Minorum pœna ætatis miseratione mitigatur.* Non ita divina Lex, quæ cùm sit æquissima & rectissima, mitigationem admittit nullam: nec tamen sibi nostri amor defuit; sed rationem excogitavit admirabilem, quâ & rigori Justitiæ fieret satis, & clementiæ in miseros locus esset. Justitiæ quidem, numerando quidquid debebatur; Clementiæ, ex alieno nobis abundè subministrando, quod nostro in ærario non inveniebatur: vades enim nobis dati sunt opulentissimi, quorum ære nostra nomina delerentur. Hinc Angelicus. *Qui Indulgentias suscipit, non absolvitur simpliciter loquendo à debito pœnæ? sed datur illi, unde debitum solvat.* Neque solum divina Lex, ut Minores nos hoc in negotio tractavit, sed ut infantes, nutricum sugentes ubera. Ut enim, cùm infantuli isti deteriùs habent, amarum pharmacum non ipsis, sed nutricibus sumendũ datur, quæ sine infantum molestiâ salubrem succũ eorum in venas diffundant alimento permistum, sic alij gustârunt amara, in nos salutaris inde succus nullo nostro incommodo diffusus est. *Pro culpa unius, alius sponte pœnam sustinuit.*

h. ferè ff. de Reg. Jur.

S.Tho. suppl.q. 23. ar. 2.

S.Tho. suppl.q. 25.ar. 1.ad 2.

S.Tho. ibid.

VIII. Priorum seculorum Fideles, cùm viribus essent & valetudine firmâ, non ita benignè Mater Ecclesia habuit. Plerique sponte suâ mulctis gravissimis errata sua vindicabant, ita ut plurium annorum decursu iisdem se suppliciis macerarent, ut unam noxam gravem, imò & levem subinde eluerent. Eusebius, egregiâ vitæ sanctimoniâ Asceta, cùm inter audiendum nescio quid ex Evangeliis, occasionis in eos, qui in montis crepidine laborabant, ruriculas conjectis, animo satis præsenti non fuisset, ut noxæ hujus, haud sanè magnæ, quæque nostrum obtutum penitùs fugeret, pœnas daret, ferreâ catenâ collum adstrinxit, quæ corpus sic deorsùm traheret, ut prono in solum capite cælum intueri porrò non posset; neque hoc unius alteriúsve diei supplicium fuit; quadraginta ipsos vitæ, qui superfuerunt, annos suus ipse captivus exegit. Ejusmodi mulctis seculorum antiquiorum Christiani in semet ipsos animadvertebant: nec mitioribus ferè Sacerdotum sententiâ plectebantur, qui se iis reos sistebant. Audiamus, quid pœnarum viro nobili, cui Astulfus nomen, non inferioris notæ, sed amplæ ditionis domino, Stephanus

Thom. in lib. pp. fol. 4.

c. ad nostrum 33. Au. 3. 32. Ad. 816.

V.

V. Pontifex maximus, ob cædem conjugis, quam adulterii ream cæca Zelotypia peregerat, imperârit. Optionem illi dedit, ut vel reliquum vitæ inter Monachos religioso in claustro exigeret; aut si in seculo vivere mallet, omnes enumerandas pœnas subiret. Ne porrò conjugem alteram duceret: carnibus abstineret, præterquam diebus Christo Nato & Resurgenti sacris: vinum ne gustaret: balneis, conviviis, theatralibus ludis, omnibúsque animi causâ coactis cœtibus ne adesset: armatus ne incederet: in Ecclesia postremum prope januam locum occuparet; ingredientium precibus se demisse commendaret: indignum se sacra Communione per omnem deinceps vitam existimaret; etsi illâ ut Viatico, cùm hinc migrandum esset, uti liceret, siquidem earum, quæ imperabantur, pœnarum usu, tanto se Dei munere dignum præstitisset. Tandem literas suas Pontifex his ferè verbis claudit. Possem equidem his & plura & duriora imperare: si tamen ista, quæ majori benignitate & clementiâ, quàm rigore & severitate jussi, fide quàm optimâ executus fueris, confido equidem, Deum facinoris hujus tui gratiam tibi facturum: si verò his opere ipso perficiendis supersederis, certus esto, te laqueis Dæmonis, quibus te intricasti, haud quaquam extricandum; tuâque te socordiâ de salute procul dubio periclitaturum. His olim suppliciis cædes vindicabatur, quæ moribus hodiernis censeretur factum, honori suo, à femina læso, tuendo necessarium. Neque istud vobiscum reputetis velim; Pontificem istum severo ingenio virum, & humanitatis omnis expertem non sciviſſe discernere pœnas à pœnis, neque quid cui Personæ, & cui Dignationis gradui responderet, prudenter statuere. Tanta enim virtutis ac prudentiæ ejus fuit æstimatio, ut Româ in Gallias, teste Baronio, evocatus ad lites & controversias graviſſimas, quæ exiterant, componendas, summísque ibi cultus honoribus, ter suos ad pedes provolutum Ludovicum Pium, imperatorem & Galliarum Regem conspexerit.

IX. Cùm igitur peccata non publica tam acerbis olim suppliciis fuerint vindicata, quid illis factum putatis, quæ publica cùm essent, majori erant offendiculo? Hæc expiabantur non publicâ tantùm, sed solenni, quam vocabant, Pœnitentiâ: nam etsi omnis solennis esset publica, non tamen omnis publica solennis erat. Solenni sic defungebantur. Cinerum die Reus ad templi fores se sistebat, ubi Præsul expectabat Sacerdotum collegio cinctus: sistebat autem se ille indutus sacco, pedibus nudis, crinibus resectis, capite inclinato: sic ingredientem præcedebat cum suis Antistes, Psalmos qui à Pœnitentia nomen habent, alternis recitans ad Aram usque, ubi hi absolvebantur. Conversus dein ad pœnitentem Episcopus, sacrâ illum lustrabat aquâ, impositísque capiti sacris cineribus, lacrymabili voce addebat, hanc ejus miseri esse sortem, quæ fuerit Adami

c. in ca-pite Quadrages. d. 59.

suâ noxâ Paradiso ejecti. Mox ad sacros Ministros conversus, jubebat, ut infelicem Ecclesiâ ejicerent: hi relicto Præsule, tristi murmure illa ingeminabant verba: *In sudore vultus tui vescêris pane tuo.* Quibus significabatur, quòd non nisi multo labore & sudoribus impetraturus esset, ut divini Ferculi communione potiretur. Inde pridie Parasceves quotannis Pœnitens suo à Curione reducebatur ad Ecclesiam, nec tamen divinas ad epulas conviva admittebatur, donec elapsi essent imperatæ pœnitentiæ anni, quibus tandem exactis similibus ferè ritibus à Præsule suo Ecclesiæ in gremium recipiebatur: neque enim alterius, quàm Præsulis autoritate, solennes hæ pœnitentiæ aut decernebantur, aut laxabantur. Tantus olim publicorum delictorum horror erat ac detestatio, cùm utique minùs tum, quàm hodie essent frequentia. Dæmonum aspectus primò vehementer eos terret, qui eos Orco evocant, ad familiare cum ipsis commercium struendum: sed plurimum is terror usu mitigatur. Metuo, ne idem Christianis acciderit; ipsâque frequentiâ vel gravissima delicta suâ deformitate indies minùs formidinis & horroris incusserint: quis enim eorum hodie terrore percellitur? Sed omittamus nunc ista, & rem nostram prosequamur.

X. Nemo, credo, facilè erit, qui non seculorum illorum Christi cultores ab animi fortitudine plurimum commendandos censeat, ut qui tam atrocibus suppliciis vel sua ipsi delicta mulctarent, vel ab aliis imperata exequerentur. Non is hodie rerum status est; delicatiores passim sumus. Conscia autem ejusce imbecillitatis Ecclesia sapienti omnino consilio mollioribus remediis uti, omisitque acriore vino, oleo tantùm miserationum largè affusso vulneribus nostris mederi constituit; relicto quidem penes Deum jure, plenam pro admissis peccatis compensationem exigendi, nobis autem adempto hanc nostra ex peculio præstandi onere. Ut sagitta Elephanti corpore eximatur, optimum factu esse usus docuit, multo illum oleo potare. Pari ratione Ecclesia, ut tenaciter animæ hærens culpæ telum avelleret, maximè consultum existimavit, oleum istud misericordiæ purissimum præbere; quamdum erga nos tamen benefice præstat, nostram non tacitè nobis socordiam exprobrat, si ne tam blando quidem ac leni remedio valetudinem recuperare studeamus. Hâc de causâ tam parcè olim distribuebantur Indulgentiarum gratiæ, ut ijs impetrandis illorum necesse esset implorare preces, qui Christi, ejúsque sanctæ fidei causâ, conjecti in vincula, mortem in horas opperiebantur, ut datis vinctâ manu litteris molliri Præsulum animi supplicibus ignoscerent, & pœnas mitiùs reposcerent; hodie verè tam beneficâ illæ manu obveniunt, ut rantùm non invitis obtrudantur. Nemo idcirco mutatam credat Ecclesiam: eadem illa, sed mores nostri diversi sunt: ac proinde haud aliter, ac cùm rerum ad victum necessariarum excan-

desi-

desiunt pretia, publica panduntur horrea, ne egentiores fame pereant; clausa autem manent eadem, cùm alimentorum ubique abundè est, ne ignavo otio populus torpescat; sic Ecclesia olim tam parcè suos pandebat thesauros; nostra autem ætate illos tam munificâ manu volentibus largitur: siquidem initio ita agendo foviſſet socordiam; nunc autem malignè erogando, impelleret ad desperationem. Sic etiam Judæorum olim in Republica sex tantùm initio Civitates Refugii nominatæ sunt: quibus subinde, Josue rebus moderante, tres aliæ trans Jordanem accesserunt, ut major delinquentium imbecillitas, & ad delinquendum facilitas, pietatis etiam & miserationis plus experiretur.

XI. Quis proinde explicet, quanti fieri æstimarique debeat Indulgentiarum iste thesaurus, unde tam modico nostro labore promere liceat, quod expungendis tot nostris nominibus abundè sit satis? Indicis è fodinis vix unquam aurum jam defæcatum eruitur: at fodinæ Ecclesiæ en ut purissimum miserationum metallum sæpissimè offerunt! quamquam enim Indulgentiis his promerendis necesse sit exequi, quæ supremus Promuscondus imperat opera; tam nihilominus illa parùm difficultatis habent adjunctum, ut nulla videri possit. Cùm Romana in Republica domini servos libertare donabant, moris erat, virgâ bis tèrve leniter humeros verberare. Quis idcirco dixerit hanc cæremoniam veriùs, quàm verberationem, quidquam de dominorum illorum lenitate detraxisse? Quin imò inde potiùs auctam dicendum est, cum ritus iste moneret tantùm jam liberos, quantò acerbiora verba moderatissimis illis ictibus redemissent. Hinc etiam Ecclesiæ de benignitate plus quàm maternâ decedit nihil, licèt Indulgentiarum favori & gratiæ impetrandæ pœnas leviusculas, unam alteramve precandi causâ adire Ecclesiam, oratione non longâ defungi, stipem egentibus largiri, pauculis in hebdomada diebus jejunare imperet: imò accedit aliquid ejus miserationi, dum istis exigendis nos memores facit esse gravissimorum nominum, quæ Indulgentiarum beneficio sublata sunt. Atque hæc de prima parte, quâ proposueram demonstrare, quâ ex scaturigine ditissimæ & saluberrimæ Indulgentiarum aquæ promanent.

II.

XII. Nunc ad rationem modúmque iis potiundi accedamus. Tria autem sunt, quæ ad quasvis Indulgentias obtinendas requiruntur. Authoritas, seu potestas concedentis; finis eas concedendi sanctus piúsque; & aptitudo ad acquirendas in eo, qui vult illis potiri. Potestas concedendi pleno summóque jure penes unum est Romanum Pontificem. Cùm enim opes largiendæ depromendæ sint ex Ecclesiæ ærario, quo, quidquid facientibus redundat, conditur; penès eum 4. & 5.

S. Tho. quodlib. 8. a. 1. in Clem. VI. in Extrav. Unigenitus S. Tho. suppl. q. 25. ar.

eum utique est harum opum distributio, penes quem hujus & ærarii & totius Reipublicæ cura est: quamquam is non prohibetur aliorum, quorum libuerit, ea in re ministerio uti, sic ut ne Ordinibus quidem sacris initiatos esse oporteat, quos eam ad rem socios Reipublicæ Christianæ Caput adsciscit; cùm sufficiat, quam appellant, *Potestas Jurisdictionis*; quam obtinet, quisquis à Principe negotii alicujus administrandi provinciam accipit. Causam deinde thesaurum hunc recludendi oportet esse æquam & rationi consentaneam: cùm enim peculii, de quo agitur, supremum jus ac dominium penès Christum Servatorem sit, à quo totum est; qui Christi vices gerit, alios in fines dispensare illud non potest, quàm ex quibus honor ac gloria in dominum thesauri redundet: aliàs Minister esset infidus: qui, quam habet distribuendi potestatem, his semper conditionibus accipit, ut & tempore idoneo, & mensurâ non arbitratiâ expendat. *Constituit Dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore, tritici mensuram.* Verùm hæ duæ conditiones nihil ad nos; sufficiat proin eas indicâsse; de tertia agamus, quæ tota nostra est, modúmque ac rationem complectitur, quâ nos Indulgentiarum gratiis accipiendis parare debemus.

12. 42.

XIII. Primum, quod ad potiundum Indulgentiarum opibus requiritur, est, amicum Dei esse, ab eóque in gratiam receptum: quod cum peccato non stat. Fixum enim ratúmque manet, quod asserui, Indulgentias esse participationem opum inexhaustarum, quas Beati Cælites, Dei Mater, ipséque Dei Filius paraverint, ad extinguendum jus pœnæ, culpâ jam condonatâ. Fieri autem non potest, ut acutè observavit Angelicus, quidquam salubris succi ex membris vivis in membrum mortuum derivari. *Membrum mortuum non suscipit influentiam ab aliis vivis.* Quisquis autem noxâ lethali tenetur, in hoc mystico Ecclesiæ corpore membrum est emortuum: *est quasi membrum mortuum.* Frustrà igitur à Beatis Cælitibus, frustrà à Matre Virgine, vivis ejus corporis membris, frustrà à Christo, capite utique non mortuo, Indulgentias expectat, quisquis gravi peccato obstrictus est. *Ergo per Indulgentiam non suscipit influentiam.* Quàm proinde ridicula sunt illorum studia, qui ad stationes, ad supplicationes, ad Indulgentias & Jubilæa, peccato sordidi, imò mortui, currunt! volunt enim accipere favores, ad quos recipiendos planè inepti sunt, & imparati.

XIV. Quare, ut ordine hoc in negotio procedatur, oporteret ceteris omnibus præmittere Confessionem. Hanc autem cùm dico, non falsam intelligo & fucatam, non, inquam, sacrilegè mutam, qualis eorum est, qui etsi annis pluribus non aperiant noxam, quam præ ceteris molestam sentiunt, & pudendam; tamen de Jubilæorum gratiis obtentis se jactitant. Delirant isti. Sincerâ, suisque absolutâ nu-

numeris, non sacrilegâ ad fructus Jubilæi consequendos Confessione est opus. Et ab hac, inquam, oporteret initium facere, cùm exequi cogitamus, quæ à Pontifice imperata sunt, ut tantò simus de Dei gratia magìs securi, dum cetera præstamus. Quodsi fortè prima operum fiant à reo alicujus noxæ, saltem postremum præceptorum operum in DEI gratia, sed absque peccati conscientiâ fiat necesse est. Saltem dixi: postremum enim operum perficere condonatis jam noxis lege certissimâ & non dispensabili prorsus necessarium est; omnia sic peragere, certus est aique securius. Quæ enim à DEI inimico fiunt opera, minùs utique placent Deo, minúsque idoneos reddunt ad tam præclaros favores accipiendos. quibus consequendis illa fiunt. *Victima vestra non placuerunt mihi*; ait ipse ad Peccatorum quemlibet. Verum est, non displicere quidem Deo hæc opera, eùm sint sancta: non tamen ideò placent, *non placuerunt*: quia non sunt peracta justè, sanctéque, *justè, quod justum est, persequeris*. Neque vos fugit, non id tantùm spectari Indulgentijs, ut, quod de pœna luendum supereſt, deleatur; sed ut alij favores, aliæ gratiæ, quæ ad Indulgentiarum gratiam concedendam Pontificem impulêre, impetrentur.

Isa. 10. 30.

Deut. 16. 20.

XV. Hæc eadem ratio non solùm postulat, ut amicus Dei sit, qui Indulgentijs obtinendis dat operam, sed ut etiam, quantâ potest maximâ attentione perfectionéque obeat, quid quid præceptum est, operum. Disceptant enim magnis utrinque studiis Theologi, an hæc Indulgentiarum gratia obtineatur per actiones veniali aliqua satis notabili noxâ infectas: ut si preces funderentur animo in rem præsentem parùm intento. sed ad alia negotia distracto; si ipso in jejunio nimiâ gulæ aviditate excederentur temperantiæ fines; si in stipe pauperibus erogandâ vanæ gloriolæ aliquid subreperet. & libentiùs alijs inspectantibus, quàm sine arbitris alienæ inopiæ succurreretur. Et quamquam ego libenter hac in controversia opinionem magìs benignam amplecterer, gravissimos authores secutus, certus tamen non sum, an ita constituerit ille, penès quem thesauri hujus dominium est plenissimum, cujus tantùm distribuendi cura summo Pontifici est commissa.

Suarez 3 p. t. 4. Disp 52. sect. 6. contra Navarr. de Indul. not ab. 19. n. 6. & notab. 38. n. 46.

XVI. Si audire placet, quod vero videtur similius, hoc puto discrimen esse observandum. Quando, quem Pontifex Indulgentiarum largitione spectat, finis alius non est, quàm ut quidpiam obtineatur Christianæ Reipublicæ salutare, ad quod operis ipsa substantia sufficiat, ne interſit, quibus illud adjunctis vestiatur; facilè inducor, ut credam, satis esse Indulgentiis obtinendis operis substantiam rémque ipsam poni: uti si e. g. pecunia subministranda sit legendo contra Religionis hostes militi: neque enim dubium est, non minùs idoneam hunc ad finem esse pecuniam, quæ gloriolæ aucupandæ studio, quàm

quæ animo vetè humili datur. E diverso cùm ad finem Pontifici propositum substantia operis non sufficit, sed modo illud absolutissimo fieri oportet, & cum adjunctis convenientibus; tum neque satis erit operis ponere substantiam, sed hæc suis erit proprietatibus vestienda. Ut cùm imperantur preces ad Numinis iram placandam, ad singularem aliquem favorem ab eo impetrandum; cùm ad hunc finem parùm idoneæ sint preces sine reverentia festinatæ, animo lôgè abertrante fusæ, vero utique simillimum est, illas tam non sufficere ad Indulgentias, quàm ad finem à Christi Vicario intentum obtinendum parùm idoneæ sunt & utiles. Ut ut res se habeat, ratio exigit, ut quisque, quàm potest, certissimus esse studeat, illud animo volvens, quòd quo est minus, quod obtinendo tam ingenti Indulgentiarum bono requiritur, tantò esse æquius, ut quoad ejus potest, omnibus numeris fiat absolutissimum.

XVII. Hinc porrò tertio loco requiritur, ut simus quàm maximè idonei, ut thesaurum, de quo sermo, summi æstimemus; hinc enim fiet, ut non solùm omni accuratione & diligentiâ perficiamus, quæ imperata à Pontifice sunt opera, sed ut occasionem omittamus nullam, quantumcunque possumus, ex eo ditescendi. Cùm Bonifacius ejus nominis Octavus anno secundi Jubilæum solennissimum promulgâsset, ex omnibus Christianorum Provincijs tantus mortalium numerus Romam accurrit, ut uno sæpe die triginta millia urbem ingrederentur, aut inde abirent: sic ut non pauci Dæmones in SS. Petri & Pauli Ecclesijs, infestis migrarent corporibus, illud magnis clamoribus iterantes: geminos istos Apostolos à Deo impetrâsse, ut è Christianis longè plurimi servitutem, quàm Orco serviebant, libertate, eâ rerũ opportunitate usi, mutarent. Ferijs Pentecostes octingenta Peregrinorm millia, & quod excedit, Romæ numerata sunt, cùm anno seculi decimi quarti quinquagesimo Clemens Sextus Jubilæum indulsisset, spatio ejus deinceps promulgandi ab annis centum ad quinquaginta contracto. Æstate autem, cùm messis suis singulos in agris occuparet, ducenta tamen millia aliunde adventantium die uno recensita sunt; quâ tantâ accurentium multitudine factum, ut inter adeunda templa aliquam multi exirarent, sese prementium turbâ suffocati. Superavit tamen Romam tendentium numerus omnium præteritorum seculorum frequentiam, quando Nicolaus Quintus anno seculi decimi quinti quinquagesimo omnium noxarum veniam indulsit: tum enim plures domus solo æquatæ sunt, ut quæ ad Ecclesias ducebant viæ, latiores redderentur, cùm euntium & redeuntium turbæ, ut undæ undis colliderentur. An non ista Indulgentiarum æstimationem maximam demonstrant, quam Christianus orbis conceperat? quantum autem paucis seculis huic decessisse videtur, & quantum refrixisse tantus Majorum nostrorum ardor? Nunc ipsa copia pigros nos reddit, haud aliter

Anno 2300. Odoric. Rayn. in annal.

Anno 1450. Platina in vita Nicol. V

ter ac apes nimiâ mellis copiâ torpescunt. An non autem hoc valdè pudendum est? Ne istis quidem illecebris allici ad rem divinam & Ecclesias Christiani hodie possunt, non ad Confessiones, non ad Communiones; & licèt qui ex Sodalitio Mariani, quod vocant, Rosarii sunt, aut à Monte Carmelo appellationem sortito, menstrua expiatione, & Synaxi omnium pœnarum condonationem consequi possent, tantâ tamen sunt ignaviâ, ut ad hoc adduci nequeant; cùm Polypi instar suis malint carnibus fame urgente pasci, quàm escam alibi, pauculos passus promovendo, quærere, Volo dicere: Malunt igne alterius vitæ sua nomina luere, quàm tantillo hîc illa labore delere. Si de lucro aliquo paucorum nummulorum, aut alterius commodi caduci, ageretur, næ illi majori solertiâ istud venarentur, Quando publicæ lætitiæ augendæ numuli aliquot è Palatii cujusdam fenestris in infra stantes sparguntur, enimverò undique accurrunt plurimi, manus tollunt, vociferantur, pileos protendunt, nullo cujusquam respectu; quàm possunt, medias per turbas accedunt proximè; & quantumcunque impulsi, compressi, retrò magno impetu acti, denuo in medium se populum inferre conantur, ubi secundiorem fortunam speraut. Apparet equidem, quàm, si mortua non est, langueat certè nostra fides, dum pro eo, quòd parem ad opes animæ colligendas diligentiâ adhibeamus, etiam finum aperire piget, ad eas, quæ non quæsitæ se offerunt, excipiendas.

XVIII. Jacob Patriarcha, cùm intellexisset, Ægyptum abundare frumento, cujus tum gravi penuriâ laborabat Palæstina, non sine indignatione filios suos increpuit verbis, quibus non paucorum, qui me audiunt, ignaviam & ego cuperem stimulare: *Quare negligitis? descendite, & emite nobis necessaria, ut possimus vivere.* Gen. 42. 2. Quæ hæc, per DEUM? socordia est? plenæ omnium pœnarum condonationi impetrandæ ne tantillum quidem impenditur industriæ, quantum modico pani lucrando impenderetur? *Quare negligitis? descendite, & emite.* Quid autem dico, emite? cùm ne teruntium quidem ad hanc rem comparandam de suo expendere necesse sit. *Venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione.* Isa. 55. 1. Nihil de vestro Christus exigit: quia de suo paratus est dare, quantum res postulat; & per vestram stat voluntatem, ne quidquam ematur? Quid hoc rei est? Invitantur ad Nundinas populares, in quibus aliud tandem non fit, quàm ut argentum argento, merces mercibus permutentur; & passim accurrunt plurimi. Invitantur ad Indulgentiarum forum, in quo totum commercii genus est, velle gaudere lucro sortis alienæ; & vix est, qui se moveat. Veniet enimverò, veniet hora, quâ errorem vestrum & cognoscatis, & defleatis; & cùm purgantes illas in flammas abjecti videbitis luendum vobis ad extremum usque assem pœnarum genere atrocissimo, quod labore nullo expungere olim poteratis; vestro damno jam sapientiores clamabitis

bitis cum fatuis illis virginibus : *Date nobis de oleo vestro*; nec tamen erit, qui det. Optabitis ut Conjux, ut filij, ut fratres vestri, ut amici à morte vestra superstites primâ mensis Dominicâ confessi, sacro epulo reficiantur : ut Indulgentias vobis obtineant, quas viventes tam non curâstis : sed in irritum cadent omnia quantumvis calida vota ac suspiria : DEUS enim aut in pœnam vestram sinet, ne vestrorum quispiam vos audiat, vestríve recordetur, aut si permittet, ut vestri meminerit, non permittet, ut quidquam inde in vos emolumenti redunder. An putatis, non posse non illum admittere, quidquid vobis in horribili illo carcere recreandis à quoquam offertur ? Minimè sanè. Quam proinde facile est, ut in acerbissimis vos cruciatibus, destituat, sæviátque in vos flammis etsi tam solicitè vestri Altaria circumeant, ut tantum aquæ colligant, quod illis extinguendis sufficiat ? Magnorum Theologorum doctrina est, Indulgentias defunctis per modum, quod ajunt, suffragii applicatas nemini prodesse minùs, quàm iis, qui cùm viverent, exiguam earum rationem habuêre. Et meritò id quidem. Imperaverat Deus, ut asinorum primogenita à dominis ove redimerentur ; quod sine ista quidem tantò minoris pretij bestiolâ redimere illum herus vellet, jussit Deus asinum illum occidi. Cui autem iratum fuisse Deum existimatis istud imperantē ? An bestiæ, nullius utiq; culpæ conscíæ? haud sanè. Indignabatur ingrato domini animo, qui præ se ferebat, non agnoscere se benignitatem & humanitatem, quæ ipsi, eâ permutatione permissâ, exhibeatur. Cavete proin omni studio, ne dum Deus condonationem vobis tanto majorem omnium vestrorum nominum offert, & vos tamen stultissimè illam repudiatis, vobismet iratus sit : ita ut, si nunc quidem interfici vos non jubet, justurus tamen sit, vos longissimo tempore à morte supplíciis novissimis discruciari.

V. Laymann. l. 5. tr 7 c. 7. n. 3.

Cajet. t. 16. de indulg. q 5. vers. Quoad tertium.

XIX. Præterea anne ita malè oculati estis, ut non perspiciatis, non tantùm hac incredibili inertiâ non expungi, quæ contraxisti, nomina, quæ vos tamdiu in lustricis illis ignibus morabuntur, sed quòd suffuremini vobismet (quæ profectò jactura haud paulò major est) opes maximas, quibus altiorem in Cælo gloriam pararetis ? Nunquam siquidem Indulgentiarum vobis munera conferri possunt, quin unâ eadémque operâ multum etiam crescant divinæ gratiæ favores, quos fidei, pietatis, tolerantiæ, religionis actibus (quos præcedere plenam veniæ condonationem mos est) promeremini : neque verò deserere conditionem pœnis obnoxiam poteritis, quin hoc ipso Sanctitas & gratia augeatur : quâ cautâ Clemens VI. in litteris illis suis laudatissimis, quibus Indulgentiarum naturam egregiè explicat, illa Sapientis verba tanquam de ipsimet pronuntiata accipit : *Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei.* Erit tamen, qui secus opinetur, & licèt mecum sentiat

sentiat in eo, quod dixi, thesaurum hunc infinitum, & inexhaustum esse, quod primo loco ostensum est; itémque in eo, quod posteriore loco asserui, debere nos in Indulgentiarum usu esse quam accuratissimos, induci tamen non possit, ut credat, etiam divinæ gratiæ augmentum Indulgentiis respondere, propterea quòd istæ ad satisfaciendum divinæ Justitiæ referantur, non autem ad gratiam promerendam. Sed quisquis ita sentit, an ignorat ille, hominem, cujus res sub hasta vænierunt, si subinde acquirat, unde nomina apud Creditorem ad assem usque extremum deleat, multò jam chariorem gratioremque Creditori evadere, quàm esset, priusquam debitis faceret satis? Idem in re nostra evenit. Qui enim reddidit DEO, quidquid debebat, hoc ipso nomine fit illi charior: cùm perfecta inter duos amicitia (si Aristoteles rectè sensit) nunquam coalescat, quamdiu unus alteri Justitiæ titulo tenetur: tamdiu enim inæqualitas aliqua manet, quam cum animorum perfectâ concordiâ nemo non videt stare haud posse. Videte ergo per salutem vestram, quantum hâc inertiâ tam illaudatâ vobis noceatis. Ethic. 9.

XX. Imò & illud perpendite, præter hæc vestra damna, magnam vos gloriæ cælesti injuriam facere, quam tam nauci facitis, ut illi accelerandæ nolitis auferre obicem, qui vos ejus à possessione certò remorabitur; qualis quidem est omnis reatus pœnæ, quantumcunque brevis, & suo tempore finiendæ. Magnam insuper injuriam Beatis infertis Cælitibus, dum tam parvi æstimatis fructus illos præstantissimos, quibus gaudere liceret tanquam hæredibus familiæ illius, in Republica Christiana nobilissimæ. Ipsum etiam Christum Servatorem contemptim habetis, qui ut peccata vestra ipse tulit, perinde ac si sua forent, ita & vobis cedit Jus in suos cruciatus, ut his tanquam vestris utamini: vos autem tam non magni facitis istum favorem, ut permutationem, quâ altera quæstuosior esse non potest, negligatis. Tandem DEUM ipsum honore tot titulis debito privatis, dum parùm soliciti satisfacere infinitæ ejus Justitiæ, cui tam multa debetis, in id videmini incumbere, ne quid feratis molestiæ; cùm interim ratio postularet, ut ad illi quàm celerrimè satisfaciendum, opem, ac veluti stipem, ab omnibus totius Mundi creaturis corrogaretis, quantumvis sexcentæ essent repulsæ formidandæ. Hæ porrò rationes ac causæ, an simul junctæ non permovebunt vos, ut agnoscatis, quantum vestrâ interfit non omittere ullam occasionem Indulgentiis potiundi, cùm vel singulæ id vobis deberent persuadere? Civili Jure sani reputantur servi, qui oculis sunt inæqualibus, dummodo ea deformitas ineptos non reddat ad defungendum suis ministeriis. Ego verò morbum reputo gravissimum, oculo esse pro his terrenis contemplandis ingenti, pro Cælestium autem aspectu, valde exiguo: cùm fieri nulla ratione

tione possit, ut fidelium DEI Servorum numero comprehendantur, quicunque caduca hæc commoda oculatissimi discernunt, in cælestibus autem noscendis perpetuò caligant.

XXI. Non nescio, eorum aliquem, qui singulare virtutis perfectionisque studium profitentur, reponere hîc posse: valdè se mirari ea, quæ tam seriò inculco: verum enim esse, quòd parùm ipsi curæ sit, Indulgentiâ pœnarum gaudere, se tamen id majorum promeritorum gratiâ facere, neque ignaviâ & inertiâ, sed perfectionis, suis absolutæ numeris, amore ad hoc impelli. Indulgentiis redimi pœnas, quas debet, quisquis peccavit: se autem, qui intimè pernoscat admissarum à se noxarum gravitatem & fœditatem, tam non abhorrere ab istis suppliciis, ut arctissimo potiùs illa amplexu stringat. Sed quisquis hoc agitur spiritu & instinctu, noverit, se recto, saltem si res in se spectetur, minimè agi: pugnat enim iste cum sensis totius Ecclesiæ, è qua eminenti virtute ac sanctitate homines ad fruendum aliquibus Indulgentiis itinera longissima summas inter molestias & incommoda emensi sunt, quin tamen à quoquam eo nomine vituperentur, sed maximis potiùs laudibus extollantur. Quæro deinde ex illo, qui ita sentientium ex numero est, quibus tandem ipse pœnis expiare velit noxas à se admissas? Hujúsne, an alterius vitæ? Si pœnis hujus vitæ, quis tandem impedimento ipsi est, quò minùs Indulgentiis, hoc est, pœnis ab ipso Dei Filio exantlatis, quæ tanto intervallo suos cujusvis cruciatus superant, sua & ipse jungat, quæcunque vult supplicia? An unquam expungendis nominibus obfuit auro mixto, quod erat numeratum, aurum probatissimum adjunxisse? Si pœnis vitæ alterius, hoc est, ferendis in igne illo lustrico? quis tandem ille est, qui virtuti & sanctimoniæ conformius judicet diu viva & ardentia habere nomina, quibus divinæ obligetur Justitiæ, quæ longè velociùs liceret extinguere? Aliter planè agendum: quisquis enim vero in DEUM amore fertur, sæpissime illa ingeminat: *Dimitte nobis debita nostra*: non minus *debita pœnæ*, quàm *culpæ*, ut supremis ab Ecclesiæ Senatibus non semel definitum est. Eccur autem verba ista amantes ingeminant? ut petant à Deo veniam omnium, quæcunque minùs gratos Deo facere apta sunt: hoc malum, si averruncare non studerent, profectò illi hac petitione supersederent. Accedit, quòd prima inter vota DEI amicis semper fuerit, ad DEI vultum contemplandum quamprimùm admitti. *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Quomodo igitur chari ipsis esse possunt obices, qui DEI contemplationem, hoc est, finis ultimi quietam possessionem, remorantur? Hæc autem si ita sunt, cavete, nequis vos spiritus mendax deludat. Talem autem esse judico quemlibet, qui cum Ecclesiæ moribus & usu pugnat. Quis tam hebes est, ut non adver-

Cajet. tract. 16. de Ind. c. 2. Suarez. in 3. p. t. 4. disp. 49. sect. 5. n. 4.

Ps. 41. 2.

advertat, quanto conatu nos Ecclesia exciter, alliciat, impellat ad Indulgentiarum gratias procurandas? Quis igitur earum curam omittat falso sanctimoniæ prætextu? Relinquite hoc palliolum socordiæ iis, quos suum frigus ad conatus tam sanctos non excitat, vobis illo nequaquam utendum est.

XXII. Errâsse equidem videor, dum cunctos ad Indulgentiarum studium, & lucrosissimam permutationem inducere conatus sum: sunt, qui rectissimè facesserent, si cum ceteris ad finem hunc sanctissimum non convenirent. Et qui tandem isti? Pudet me illos nominare. Sunt, qui semper adsint, cùm proponuntur Indulgentiæ; sed quid isti propositum habent? Non aliud sanè, quàm ut tanto beneficio utantur pessimè, & DEI iram non tam placent, quàm irritent. Festa aliqua lux in certa Ecclesia magnis cæremonijs transigitur, & supra ejus valvas appenditur tabella, his insignita literis: *Indulgentia Plenaria, & omnium peccatorum condonatio.* Crederes harum loco istas legi: *Indultum plenarium, cujusvis generis peccata admittendi.* Adeo lucis illius sanctitate insana plebs abuti-tur. Accurrunt ex omni latè vicinia Juvenes armati, Puellæ ad omnem vanitatem exultæ: luditur; saltatur, ducuntur festivæ choreæ, & tantùm non ipsis in Cœmiterijs supra mortuorum ossa ducuntur: oriuntur rixæ, rivalium jurgia, editur ingens animorum strages, si non alijs modis, laselvis certè dicterijs, obtutibus, nictibus, desideriis. Et hæc scilicet est ratio Indulgentijs potiundi? Hoc, ô miseri, non est contractis se exolvere nominibus, sed novis se devincere: hoc est, vim adhibere divinæ Justitiæ, ut vibret fulmina, cùm se delusum ejusmodi dehonestamento doleat: & pro veterum nominum abolitione, & pro injuriis satisfactione, novæ injuriæ accumulentur. Audite eventum tragicum, & ex eo pronunciate, an vera ego commemorem. Neapolitano in Regno, in finibus Provinciæ, quam Campum felicem dixere, mons est solitarius, qui nomen ab Ecclesia in eo sita, Matríque Virgini dicata, mutuatur, Mons Virginis idcirco dictus. Hunc ad locum, ferijs Spiritûs Sancti adventui sacris, ad Indulgentiarum lucrum vicinis è pagis & oppidis accurrunt tam multi, ut numerum sex millium facilè conficiant. Annus agebatur seculi nostri undecimus, cùm pro annorum priorum more plurimi eò convenere, tam non pietatis, Deíque & Matris sanctissimæ colendæ voluntate, ut multi non vererentur magnam noctis partem inter choreas in loco consecrato ducere, & pejora etiam, ut eventus docebit, perpetrare, sic ut tantâ morum licentiâ & impudentiâ ipsam adeò miserationum Matrem, ibi cultam, ad iram proritarent. Media siquidem nocte Virgo Beatissima illum in montem cælo delapsa geminas manu faces gestabat: admoto autem utriusque manûs ministerio ad tabernam, aliunde adven-

Franc. Brancat. in Relat. apud Outreman in Pœd. Christ. t. 1. p. 2. c. 13. sect. 5.

adventantibus recipiendis ſtructam, ſontico igne, totam unius cum dimidia horæ ſpacio in cineres redegit, tantâ ibi præſentium ſtrage, ut mille quingentis plures vel flamma abſumpſerit, vel ædium ruina oppreſſerit; & ne dubitare liceret; fueritne hæc irati cæli vindicta, an eventus fortuitus, ipſa Virgo Mater, dum ſuis armata facibus in montem deſcendit, quinque ſe hominibus ſpectandam obtulit, omniáque, quæ narrata ſunt, exequentem: quæ quidem Perſonæ ſtragi ſuperſtites, juratæ teſtatæ ſunt, quæ ſuismet oculis uſurpârant. Quamquam vel abſque his teſtibus obſcura mihi haudquaquam foret tam funeſti incendij cauſa. Solum illud dicam, quod ſacro hoc è loco reverentia narrari non vetat: repertos nimirum mortuorum in congerie viros veſtitu mulliebri, & feminas virili; ut provida illa ſeparatio, quâ illi ab his in taberna ſejungebantur, non ſufficeret ad deteſtanda eorum deſideria & vota impedienda. En quos ob fines Chriſtiani accedant loca Indulgentiis celebria! Obſervate tamen & illud, quantum Deo, & quod conſequens eſt, Matri Virgini, ac Beatis Cælitibus diſpliceant, ac improbentur conventicula iſta, in quibus tam non ſedatur Divinæ Juſtitiæ ira, prioribus noxis deletis; ut aliæ & aliæ incredibili præſidentiâ perpetrentur. An uſpiam legiſtis Miſericordiæ Matrem ſcelerum vindictam poſtulâſſe? Et hîc tamen non ſolùm illam poſtulat, deſiderat, quærit, ſed ad ejus executionem feſtinat ipſamet: & ſicut Filius ejus mitiſſimus in Templi ſui prophanatores flagro animadvertit, eósque inde ejecit, ſic illa non flagris tantùm punit manu ſuâ ut emendentur, ſed audaces iſtos conſumit incendio, occidit, & quaſi momento in cineres reducit; nec illi ſufficit, ut alterius vitæ ignibus, quos ipſis paratos novit, ærernùm luant ſuum ſcelus, vult ut has ſentire hac in vita occipiant. Scio, vos tam atrocia ad delicta non progredi; illi tamen ludi, convivia, choreæ, & quæ alia indecora animo volvitis, an vobis dignus ad Indulgentiarum lucra obtinenda apparatus videntur? Imò audite quod Romano in Concilio, moderante illud Eugenio Pontifice, decretum eſt ac definitum. Definit autem Pontifex authoritate omnium Præſulum, qui ſacrum illum ad Cœtum convenerant; quòd omnes, quæ eo, quo dicebam, modo, ſacrum hoc ad commercium accedunt feminæ, *Si cum minoribus venerint ad Eccleſiam peccatis, cum majoribus revertuntur.* Levia & minora ejusmodi feminarum peccata ſunt domeſticæ eorum intolerantiæ, garrulitates, clamores; *cum minoribus veniunt:* graviora earundem delicta ſunt, quæ obtutibus laſcivis, veſtitu illecebroſo, aſpectu inverecundo admittunt, & alios ad ſimilia admittenda pelliciunt; *cum majoribus revertuntur.* Quod autem exempli cauſâ Concilium de feminis pronuntiavit, de viris etiam proportione quadam dici poſſe, pro diverſa eorum

Anno 1434 jul. Eugen.

rum conditione, non est ambigendum.

XXIII. Sed demus, nihil in ejusmodi profanis conventiculis culpæ gravioris contrahi: num tamen Indulgentias lucrari intenditis, an non? si minùs; domi vos continere, neque alijs estote impedimento, qui sacro isti lucro inhiant. Si autem & ipsi Indulgentiam noxarum & pœnarum propositam habetis, an istum ad finem recte vos existimatis paratos, & idoneos? Ad impetrandam plenam criminum veniam dolore ac detestatione seriâ peccatorum est opus, & quidem omnium, sive graviora illa sint, sive levia & quotidiana: neque enim, quâ dolor se non extendit, eò se porrigit venia, neq; pœna remitti potest, culpâ, ut suprà dicebamus, non remissâ, ut in damnatis res apertissimè patet, qui semper puniuntur, quia culpa eorum nunquam remittitur. Alterâ autem parte, si dolor iste animum vestrum occupâsset, non dispicio, quomodo non foras emicarent ejus indicia, qualia essent modestus totius corporis habitus, oculorum abstinentia, vestium decentia, silentium, & quidquid aliud cor contritum significat. Leo etiam, telo vulneratus, jubam demittit, & pronis in solum oculis incurvus & mœstus ingreditur, rugitu sylvas implens; ut nemo non agnoscat, gravi vulnere læsum esse, & ponere altos spiritus, inter se non differre. *Tu humiliâsti, sicut vulneratum, superbum.* Et vos tanta elatione, tanto fastu, oculis ita infrenibus prodere vultis dolorem, qui cor vestrum, noxarum conscientiâ vulneret: Frustrà id agitis: *Anima enim*, si Prophetæ credimus, *quæ tristis est super magnitudine mali, incedit curva & infirma: curva* corpore, *infirma* spiritu; quæ mutuo consensu ponunt superbiam: unde incessus, quem videre est nonnunquam in ijs, qui tamen dolentes se profitentur, indicio mihi est, doloris telum tam non penetrâsse cordis intima, ut ne primam quidem cutem vulnerâsse videatur. Et quamquam etiam cordis fundum penetraret, an existimatis vos altera parte implere, quod Pontificiæ literæ jubent? Pontifex nunquam Indulgentiarum beneficium illi pollicetur, qui Ecclesiam quoquo modo accedit; ut etiam exteri solent, quos ad illam lustrandam curiositas invitat; pollicetur *iis, qui devotè visitaverint.* Devotè autem visitare, estne hoc modo visitare, quo modo multi id faciunt? Sola illa, quâ non se abstinent, garrulitas, meritò suspicionem movet, irritam fortassis illam visitationem esse. Quid igitur erit, ridere, videre & videri, amoribus indulgere, vestibus, locum sacrum dedecentibus, indui? hoc profectò magis est devotionem in alijs extinguere, quàm in se excitare: rebus igitur vestris seriò invigilate. Nimis semper formidanda vlla est tempestas, quæ vel benignis sideribus ortis tam non sedatur, ut etiam atrociùs sæviat. Destinata Indulgentijs dies, est momentum illud propitium, quo Stellæ, Luna, Sólque ipse Justitiæ nostrum

Baruch. 2. 28.

Ps. 88. 11.

supra Horizontem attollunt caput, & inter se certant, de nobis benefico influxu juvandis, opéque indigentibus ferendâ. Quare si sub hoc ipsum tempus magis furut pravarum nostrarum propensionum procellæ, nec ulla malac æ affulget spes, quid tandem miseri expectabimus, quàm infame naufragium? Sed procul à nobis sit sors tam adversa: mutemus nostra studia, & decernamus, sic prensare Indulgentias, sicut prensari re ipsa postulant.

XXIV. Si porrò rationem & normam intelligere cupimus, quâ nos oporteat in rem tantam intentos esse, discamus eam ex prudentis Judithæ verbis, singularem significantibus pietatem: *Indulgentiam ipsius fusis lacrymis postulemus, & humiliemus illi animas nostras.* Indulgentiæ istæ thesaurus sunt locupletissimus; ut omnes nôrunt. Sunt munificentia & benignitas DEO digna, dum momento unico, non culpa tantùm, sed & pœna planè omnis, siquidem illæ sint plenariæ, aboletur, nihilque penitùs ex peccato remanet. Hanc autem beneficentiam an æquum non est à DEO ardentissimè expetitan, si ille ad nos accedit proprùs, ut ipsemet laqueos nostros solvat, par non est, nos illi prodire obviam spiritu contrito, supplici prece, & omnibus, quæ nostra sunt; atque calidissimis lacrymis manum illam liberalem abluere, quæ tandem omnes rumpit catenas quibus retinemur, quò minùs liberè in cælum evolemus? Hanc igitur, hanc DEI *Indulgentiam fusis lacrymis postulemus:* cum utique omnibus cordis nostri gemitibus sit dignissima. Et quia non sufficit postulare, sed ad obtinendas necesse est etiam idoneum se reddere; *Humiliemus illi animas nostras.* Humiliat autem & abjicit se, qui tanto se bono, perfectâ omnium nominum contractorum condonatione, indignum reputat, & hanc suam indignitatem verâ, non spiritûs tantùm, sed & corporis humiliatione profitetur. Humiliatio & abjectio sui exterior, interioris signum est, imò non rarò etiam causa. Ut enim Balsamum, quo vulnus foris inungitur, ad interiora virtute sua & vi effectrice penetrat; sic humiliatio, quæ extimo corpori adhibetur, ad intima usque spiritûs pertingit, persuadétque, nec se efferat & extollat. His igitur sensis intimè imbutos deinceps accedere oportet Ecclesias, ad potiundum thesauro, tantis laboribus, tantis æruminis à Christo comparato, & singulari clementiâ Romano à Pontifice nobis aperto, ut tam nullo negotio, tórque adjunctis favoribus, illius participes reddi possimus. Sit igitur his in occasionibus vestitus decens, oculi modesti, lingua taciturna, & totus corporis habitus ac conformatio, qualis reum ornat, suarum noxarum gratiam implorantem; nihil autem fastûs, nihil contumaciæ exterior homo spiret, nec delicta non tam deleantur, quàm multiplicentur.

Jud. 8.

DISCUR-

DISCURSUS XX.

Quàm formidanda sit Peccatorum identidem relabentium Conditio?

I. NOn aliorum facilè ægrorum pejore loco res sunt, quàm eorum, qui sibi jam restituti pristinâ iterum invaletudine tentantur: idque quatuor de causis. Nam inprimis æger ipse minus tum habet ad vim morbi frangendam virium: at alterâ parte morbi vis augetur & crescit; Remedia verò minùs jam ipsa valent; & tandem Medicus mali longinquitate & contumaciâ fessus animo cadit. Ut autem magna est inter corporis animíque morbos proportio, sic & inter eos, qui denuo prioris mali vi tentantur, non minor; ac proinde non facile dictu est, quanto se periculo exponat, quámque malè sibi consulat, quisquis à noxis & animæ morbis Sacerdotis sententiâ liber, priorem mox invaletudinem contrahit. Ne igitur idem vobis quoque accidat, constitui rei & discriminis gravitatem tam vivis, quàm possum, vobis coloribus depingere; quatuor illa, quæ paulò antè dicebam capita, diligenter considerando; Ægrum inquam ipsum, Morbum redeuntem, Remedia, atque Medicum. Et quoniam negotium hoc tanti momenti est, quanti ullum aliud esse possit, si plurimorum Peccatorum conditionem attendamus, par est me attentione non ordinariâ auditi. De quatuor ergo his capitibus acturus, à primo ordior, & ægrum ipsum contemplor.

I.

II. *Novum monstrigenus* (Sanctissimi Præsulis Salviani verba sunt) *eadem pene omnes jugiter faciunt, quæ se fecisse plangunt.* Antiqui etiam, funesti cujusdam eventûs prognosticon interpretabantur, si quando pomum dulce denuo acerbum reddebatur. Hodie prodigia ista, quia crebertima, porrò non miramur; tantus nimirum eorum est numerus, qui vix dum è scelerum suorum lecto erecti, mox in illum relabantur. Ne tamen timorem cuiquam non necessarium incutiam, duo relabentium genera distinguere necesse est, & cuinam eorum tam infausta ominer, disertè edicere. Primum igitur eorum genus est, qui cadunt quidem, postquam Confessionis beneficio surrexerant, sed cadunt rariùs cadunt cum magno animi sensu & exprobratione; cadunt, sed non amittunt serium semper standi desiderium. Hos equidem ego dissertatione hac mea non peto: spe potiùs bonâ ple-

lib. 3. de gul. Plin. l. 17. c. 25.

nos illos esse jubeo : nam etsi, negari non possit, quin aliquæ adhuc tenebræ animos illorum occupent, non tamen sunt, nisi tenebræ matutinæ, quæ sensim rarescunt, dum plena tandem lux affulgeat. Propositum igitur mihi est, agere hodie cum alio genere recidentium ; eorum nimirum, qui vix auditâ Sacerdotis, à noxis præteritis absolventis, sententiâ, nullâ secutâ morum emendatione, priorem mox ludum repetunt, & nullo sensu antiquis, & vix elutis se sordibus denuo conspurcant : divinam opem ad vitanda peccata non implorant ; Sacris Mysterijs crebriùs non utuntur : occasiones periculi plenas tam non fugiunt, ut in medias potiùs non minore, quàm antea, temeritate se ingerant : verbo, tenebræ sunt serotinæ, quæ paulatim in noctem densissimam desinunt. Hoc autem hominum genus, quod utinam rarum esset, dico conditione ac statu esse planè miserrimo, & nullis sat lacrymis deplorando. Ut ita sentiam, moveor primò, genere illo Confessionum, quibus se coram Sacerdote reos peragunt ; quas quidem illi suis numeris absolutas putant, ego autem valde metuo, ne multum ad illarum integritatem & perfectionem desit. Unde etiam magnopere dubius hæreo, an non, dum eos relapsos & recidivos appellamus, titulos illis & nomenclationem non prorsus meritam tribuamus. Qui enim relabi, qui morbo iterum tentari dicitur, supponitur priùs convaluisse, & aliquanto saltem temporis intervallo bene habuisse : cùm tamen non pauci hujus farinæ nunquam non suâ febri laborârint. S. Gregorius Nazianzenus asserebat, Juliano Imperatori peramanter tribui cognomen Apostatæ, propterea quòd à fide deficere non potuerit, qui constet nunquam credidisse. Ita igitur inter relapsos, & denuo Peccatores numerari non debent, qui Justitiæ donum nunquam recuperaverant. Plurimùm sanè refert, veritatem hanc quàm clarissimè perspicere ; æquum proinde est, eam à me sic demonstrari, ut manibus propè palpari possit, causas ejus & effecta accuratè enumerando.

III. Atque ut ab his ordiar, illud inprimis pro cero habendum, nos in omnium Sacramentorum usu, præter stabilem illam & permanentem gratiam, auxiliatrices quoque gratias, quas actuales appellamus, quæque opportuno tempore dantur, accipere : harum autem proprium est, novas vires & robur ad resistendum tentationibus tribuere. Quocirca cùm tam citò, támque nullâ morâ interpositâ reditur ad antiquas miserias, argumento id equidem est minimè vano, nulla ejusmodi auxilia Confessionis beneficio obtenta fuisse, atque adeò hanc ritè non fuisse peractam : sicut si valida fuit (quod quidem nunc in controversiam non vocabo) informis tamen, ut Scholæ loquuntur, fuerit, ita ut Sacramentum quidem, sed non ejus fructus & effecta percepta sint. Erit, qui existimet, tam facilem in antiquum cœnum lapsum argumento potiùs esse debere, auxilia parùm fortia, parùm potentia fuisse accepta, quàm

quàm omnino nulla. Hic ut errorem suum dedocearur, sciat oportet, quantumcunque exiguam gratiæ permanentis particulam cum auxilio illo opportuno, cujus radix est sufficere ad vitandas omnes planè & singulas noxas graves. *Qui natus est ex DEO, non peccat, sed generatio DEI conservat illum.* Cujus rei hæc est ratio; quòd si gratiâ stabilis à Charitate distinguitur, nunquam tamen illam non comitem habeat: hujus autem proprium est, DEUM rebus omnino omnibus anteponere; quod idem est, ac nolle illum quantocunque bono creato permutare. Isa Angelicus, disertis verbis docuit. *Minima*, inquit, *gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in transgressione mandatorum Legis: minima enim charitas plùs diligit Deum, quàm cupiditas millia auri & argenti.* Quicunque proinde animus hoc Charitatis dono dives est, aut nunquam amittit DEUM, aut si ejus peccando jacturam facit, absque acerbo sensu non facit, dolétque vehementer, se bonum tanti à se æstimatum amisisse; neque enim, si S. Augustino credimus, amittitur absque dolore, quod possidebatur cum amore. Unde meritò prudens quisque colligat, Peccatores illos, qui bibunt iniquitatem sicut aquam, atque adeò nullo respectu, nullo metu, nullo doloris ullius sensu, vix à noxis absoluti, mox similes contrahunt, Confessione illâ suâ in gratiam cum DEO non redisse, atque adeò non Charitatis, ceteroquin tam efficacis, donum recepisse. Quæ mortuæ ex oviculæ exuvijs tondetur lana, servari diu non potest, sed destituta calidis illis & vivacibus spiritibus, quibus viget, quæ ex viventi ovicula demitur, confestim consumitur. Eâdem ex causâ rectè affirmabimus has relabentium culpas nasci. Lana sunt mortua, vitali illo & calenti destituta vigore, quo eorum animi donantur, qui verè Confessionis ope reviviscunt, novámque vitam vivunt; & hinc tam citò eorum à peccato abstinentia finem habet. Quin & illud accedit, quòd etsi omnis gratia, quocunque titulo & nomine collata, id habet, ut vires præstet ad quaslibet graviores noxas vitandas, quæ tamen Sacramenti Pœnitentiæ beneficio confertur, præ quavis alia valeat ad peccata deinceps non repetenda. Cùm enim id præcipuè hujus admirandi Mysterij institutione spectârit DEUS, ut peccatum destruatur, ambigere non licet, quin peculiari virtute polleat, ad illud penitus enervandum, atque idcirco sicut Baptismi virtute peculiare auxilium accipimus, quo dignam Christiano homine vitam ordiamur; in Divinissimo autem Eucharistiæ Mysterio viribus gratiæ augemur ad proficiendũ; ita Pœnitentiæ Sacramento auxilijs juvamur aptissimis tam ad vitam amissam recuperandam, quàm ad recuperatam porrò non amittendam, imò ad majores, quàm quibus antè instructi eramus, vires obtinendas; hinc Angelicus. *Pœnitentia quantum est de se, habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiam promovendi in ulteriorem statum.* 3. p. q. 89. ar. 2. ad 2.

Si quem proinde videre contigerit, quem tanta, quanta priùs ad peccandum impellat propensio, tam facilè, quàm antea, voluptas irritet, quid causæ esse potest, ob quam magni ejus Pœnitentia æstimetur? Meritò sanè jubet Apostolus, ut diligenter attendamus, an nostra sit *Dilectio sine simulatione*, an *Charitas non ficta?* quantò enim præstantius hoc aurum est, tantò fermè solertiùs adulteratur. Equidem Sanctis Patribus solenne est, explodere ut umbratilem pœnitentiam tam variam & mutabilem. Hoc è numero sunt SS. Ambrosius, Isidorus, Bernardus, Hieronymus, Gregorius, & præcteris S. Augustinus, cujus ista sunt verba: *Qui pectus suum tundit, & non corrigit, peccata solidat, non tollit.* Justissimus igitur, & haudquaquam aniliter anxius metus est, quo de Confessionibus recidivorum horumce ambigimus, cùm nunquam efficiant, ad quod efficiendum ab ipso DEO sunt institutæ: cùm tamen non obscurè S. Thomas asserat: *Gratia Sacramentalis addit super gratiam communiter dictam, quoddam divinum auxilium ad consequendum Sacramenti finem.*

Rom. 11. 2. Cor. 6.

3. p. q. 62. ar. 2.

IV. Eandem veritatem affirmant etiam hujusce mutabilitatis, & inconstantiæ causæ. Quid enim, si vera dicere lubet, facit, ut ægros prior invaletudo occupet? an non prioris quædam mali reliquiæ, quæ intimis visceribus adhæserant? *Quæ relinquuntur in morbis, recidivos facere solent.* Non disperem in re nostra causam inveniemus. Reditur non rarò ad priora delicta perpetranda, quia voluntas nondum exuerat affectum ad illa. Nonnemo plurium annorum spatio fœdis amoribus implicitus vivit, & tamen semel saltem quotannis, sub Paschales ferias, animum noxis exonerat. Quid autem? an ille, quoties sacrum Arbitrum accedit, semper animum penitùs avellit ab objecto perperam amato? an aversatur mulierculam, unicum vitæ tam perditæ incitamentum? Nihil minùs: amat enim eam tam obnoxiè, quàm priùs, Hinc perinde, ac antea, urit eum solicitus metus, ne alteri ipsa animum & amorem addicat: hinc in illam acerbè invehitur, nec verberibus semper abstinet, cùm paulò curiosiùs rivalem intuetur: succurrit ejus indigentiæ; juvat in litibus & negotijs: si Sacrum Oratorem audit, metuit, ne anteactæ vitæ pudor & pœnitudo subeat: sinoxas confessione eluit, optat, ne illam Sacerdos increper, ne terreat: quid multis? tristitus illi accidere nihil posset, quàm si audire deberet, se ab eâ certò deserendum. Et hoc sit verè ac sincerè converti? Est mentiri DEO; aliud nihil. *Inimici Domini mentiti sunt ei.* Lupus cùm in tenebris prædæ suæ inhiat, ficubi cespitet, & strepitum exciter, incautum pedem admordet. Crederet quis, ieineris suscepti eum pœnitere; sed aliter res habet; nec enim relegit iter, nec raptendi prædámque devorandi desiderium ponit: solùm dolet, quòd minùs curæ adhibuerit ad prædas agendas; sed periculo se exposuerit, ne ictibus malè mulctatus prædam non cupitam auferret. Enim verò persuasisti.

Hipp. l. 2. Aph. 12.

Ps. 101. 16.

fissimum vobis volo non aliam sæpe esse eorum, de quibus nobis sermo, pœnitentiam: dum enim vel maximè angi cruciarique ob admissa videntur, adhuc vel impuris suis amoribus æstuant, vel ardent vindictæ desiderio, vel rei alienæ cupiditate flagrant, prout hoc, illóve flagitio hærebant implicitl. *Plerumque*, Sancto Gregorio teste, *mali ita in utiliter compunguntur ad justitiam, sicut plerumque boni tentantur ad culpam*: quibus verbis id innuit S. Doctor: quòd haud secus, ac Sancti, cùm graves ad noxas Dæmonum invitamentis impelluntur, videntur sibi voluntate ipsâ vetitis illis objectis delectari, licèt re ipsâ haudquaquam assentiantur; ita Peccatores dolere sibi videantur, cùm delicta aperiunt, etsi revera non doleant; cùm velint voluntate non integrâ, non absoluâ, sed dimidiatâ & mancâ; quam qualis fuerit, satis eorum opera loquuntur. Siquidem ut is, qui ad illicita cogitando provocatur, argumento satis certo judicare potest, se assensum non esse, si ad opus ipsum pertractus & inductus nunquam est; sic, quem gratia ad deserendum peccatum invitat, nec tamen ipse id unquam deserit, jure longè primo judicabit, se excitanti gratiæ non esse assensum: timebitque meritò, ne sibi noxarum, etiam confitenti, gratia facta non sit; propterea; quòd constet hanc non fieri, nisi ijs, qui toto animo, totâ voluntate ad DEUM redeunt, non verò, qui partem alteram creato alicui bono affixam tenent: *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Videtur proinde divino quoque coram tribunali fieri id, quod lex humana statuit; ut nimirum Paschalibus ferijs vinculis solvantur Rei, nisi tamen certis quibusdam flagitijs assueverint: *Diebus Paschalibus Carcerati liberantur, nisi peccare sint assueti.* Crediderim & ego ex hoc relabi solitorum grege multos quidem hoc tempore absolvi, solvi autem oppidò paucos.

l. Nemo §. hic erâgo C. de Episc. aud.

V. Verùm, ut cum hujusmodi sortis hominibus quàm humanissimè agam, simúlque rem demonstrem clariùs: dabo ijs, Confessiones eorum nullo vitio laborare: non idcirco non miseranda est eorum conditio: cùm summæ plenum difficultatis maneat emendandæ vitæ negotium, &, quod consequens est, magno adhuc salus exposita periculo. Et ad vitam quidem corrigendam quod spectat, si tam variam tamque instabilem eorum indolem attendamus, ad priora semper respicientem, absque prodigio, & magno quidem, non est quòd quidquam sperent. *Quiescite agere perverse*: per Isaiam DEUS monet; & subinde addit: *& si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Hæc porrò verba indicant, DEUM Medici instar, salutem ægri ardentissimè desiderantis, se gessisse. Constat autem, nullius membri plagam curari posse, nisi illud quiescat à motu. *Oportet*, Galeno teste, *membrum, quod debet sanari, consistere in quiete*: eâque causâ pulmonum vulnera sanari non possunt: quia illi semper se motitant, nec unquam quiescunt. Quomodo igitur sanari possint Recidivi nostri, quo-

Isa. 1. 16. 18.

quorum mens nunquam quieta, transit à peccato ad pœnitentiam, à pœnitentia ad Peccatum ? Qui emendari vult, consilium illud, de quo paulò antè, audiat oportet : *Quiescite agere perversè.* Abrumpat pravam illam assuetudinem ; DEI amicitiam aliquanto saltem tempore retineat ; redeat ad sacrum tribunal antè, quàm denuo cadat : tum enim verò animus, quamlibet fœdis sordibus intimè imbutus, ut ne lana quidem ullum colorem imbibere tenaciùs possit, nive tamen evadet mundior, atque candidior : *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur.*

VI. Verùm hoc ipsum est, quod Recidivi negligunt, emendare vitam. Expaveſco, cùm illarum divini Spiritûs vocum memini : *Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit.* Interpretum non pauci loco *profundum* legunt, & intelligunt *centrum*: Recidivi autem in peccato suo non secus, ac in centro morantur. Id res quælibet à centro habet, ut in eo quiescat, & conservetur : idémque Recidivi à peccato habent : *Impius, cùm in centrum venerit peccatorum, contemnit* : perinde suaviter in delictorum suorum fœditatibus quiescunt, ac si nunquam Innocentiæ stolam commaculâssent. *Sunt Impii, qui ita securi sunt, quasi Justorum facta habeant.* Qui primùm navi per mare vehitur, si vel modicæ procellæ navim agitent, turbari mox in se omnia, & sùs déque agi experitur. At qui navigationi diu assuevit, vix in gravissimis tempestatibus tantillum commovetur. Sic qui procul ab omni noxa vitam aliquamdiu egit, quando siniſtro casu peccatum aliquod admisit, mox animi quietem perdit, curis, metu, angoribus horrendùm exagitatur : ubi autem idem in peccato diu hæserit, & ipsa assuetudine horrorem exuerit, vix aliquo tandem sensu horrendorum etiam sacrilegiorum tangitur. Prô ! quietem Peccatorum funestam, ô ignaviam, ô somnum, verè mortis principium ! cum Jona dormire, dum in momenta naufragium imminet ? Quæ hîc vitæ emendandæ spes, dum sensus miseriæ propriæ est nullus, nullus pudor, dum in scelestibus delitiæ quæruntur, ex ijsdem gloria expectatur, atq; ita hoc in centro non quies tantùm invenitur, sed & conservatio speratur ? *Impius cùm in centrum venerit peccatorum, contemnit.* Non vereor dicere, quòd, etiamsi infelices isti de vita emendanda seriò cœperint cogitare, Dæmon rideat & insultet ; cùm præclarè noverit, quàm nullis sint, ad propositæ executioni mandandæ, robore & viribus. Cùm Galbæ, Imperatori nuntiatum esset, Vitellium seditionem moliri ; nihil est, ajebat, quod metuamus : Vitellius immanis est helluo : quid ab ejusmodi homine formidemus ? Quid Orcus ab helluonibus istis formidet, qui gravissima scelera, ne præmansa quidem, integra devorant & glutiunt, quin unquam exaturentur ? Inepti illi planè sunt, dicet Dæmon, qui rem tantam aggrediantur & perficiant, quanta est ruptis omnibus vinculis, servitute meâ se eximere. Fugiunt

Prov. 18 apud Salaz.

Arist. l. 1. de Cœlo.

Eccl. 8. 14.

Sunt. in Vitell. c. 11.

illi omni conatu, quidquid difficile, quidquid arduum est; & tantis repente sint animis, ut effrenes suos impetus pervincere ac domare velint, ac possint? Nunquam non inhiant novis voluptatibus, novis oblectamentis; & momento mox unico omnem libidinem aversentur, & execrentur? Et verò res ipsa docet, tam eos, qui velut rapto vivere, & ex alieno ditescere assueverunt, quàm qui multo tempore fœdis amoribus, & illicito consortio impliciti hæserunt, mori priùs, quàm seriò hæc vitia emendent; Gryphis non absimiles, qui, quam aliquando unguibus arripuerint, prædam, eâ tenacitate retinent, ut eximialiter, quàm amputatis unguibus, non possit. Si justissimus Deus vult, ut insatiabilis quidam Euclio desinat tandem inopum sanguinem sugere; ut Lascivus aliquis ac salax, omnibus latè vicinis pravitate exempli porrò non sit offendiculo, gladium prehendat necesse est, & non ungues tantùm grypho ejusmodi, sed vitam ipsam amputet. Efficere ut mores muter, nimis arduum negotium est.

VII. At si tam arduum, támque difficile est emendationis morum negotium, non minoris molis erit negotium salutis, quam ex operibus factísque pendere Deum voluit. *Quæ seminaverit homo, hæc & metet*: Nam etsi Deus nunquã non paratus sit, conferre nobis maxima illa bona, quæ post mortalem hanc vitam in Cælo pollicitus est, illud tamen lege non dispensabili exigit, ut ad illa mortali hâc in vitâ hos paremus, & reddamus capaces, sanctissimis suis legibus ad amussim implendis, ut sic & illa speremus firmiùs (tanquam bona, quæ dantur titulo, quem dicunt, oneroso) & majori cum dignitate subinde illa possideamus. Atque ita is plerumque Recidivorum istorum, qui tam sæpe, támq; lubrico casu à Gratiæ statu in peccatum relabuntur, finis est, qui eorum esse solet, qui crebrò animi deliquium pati solent; ut scilicet, quod Medici observâruut, repentè, cùm nil tale metuunt, vivere desinant. Nam & hi fermè eo in statu hinc migrant, quo nunquam se abituros existimabant; suis nimirum illis delictis impliciti, quæ sibi ita familiaria reddiderunt, ut eorum propria videri possent: *In peccato vestro moriemini.* *Hipp. sect. 2. Aphor. 4.* *Joan. 8. 21.*

II.

VIII. Utinam saltem, cùm prostratis adeò afflictísque viribus ægri isti sint, tempore leniretur intestinum malum, & vim nocendi amitteret! sed hoc omnium dererrimum est, quòd istud nova potiùs indies incrementa sumat. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* Sceleratorum hominũ calamitates à duplici inimicorum classe proveniunt: prima est inimicorum domesticorum, carnis inquam, & appetitionum effrenium: altera externorum, seu foris oppugnantium, Mundi, inquam, ac Dæmonis. Hoc autem cùm ita sit, non potest non in dies mali vis crescere, cùm semper robustiores fiunt, qui sanitatem eorum & valetudinem oppugnant. Nam primò Cupiditates & Appetitiones belluinæ, *Ps. 73. c. 3.*

quò crebriùs gestant suas illecebras, tantò illas sitiunt vehementiùs, & alia ex aliis excogitant, quibus perpetuus quodammodo fiat amatarum voluptatum usus, nec unquam sicca sint à tam grato liquore labra. Videre erit aliquem, qui nunquam adhuc obscœnas voluptates delibârit, dies, quin & hebdomadas, exigere, quin vel cogitatio illi turpis molesta sit: cùm interim, his fœditatibus assuetus, ne nocturnam quidem quietem his molestiis liberam exigat, cùm modò hanc, modò illam venari sibi videatur, & laqueos tendere, quibus illam, ut innocentem columbulam, implicet. Quamquam enim semper animales facultates nostræ ad repugnantia rationi trahant, nunquam tamen ferociores sunt, quàm cùm identidem rumpunt habenas, & velut liberæ quacunque libet vagari sinuntur. Tum enim plus & possunt, & sternaciores redduntur, neque ampliùs ulla ratione subjectæ esse, aut parere dignantur.

IX. Ad alteram inimicorum classem quod pertinet, quos externos diximus, istorum quoque rabies, & Recidivis nocendi cupiditas crescit. Id quod egregiè parabola illa Evangelica, de Dæmone ædibus pulso, sed cũ septem aliis, se nequioribus, reduce, ut magis stabilis esset habitatio, ob oculos ponit. *Assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & ingressi habitant ibi.* Qui ex carcere, dum custos negligentiùs agit, profugus, subinde ex fuga retrahitur, si eidem, cui priùs, denuo includatur ergastulo, multò jam observatur attentiùs, nec facilè laxior ei fit carcer, aut libertatis plus tribuitur, ne denuo fugam capessat. His autem Dæmonum oppugnationibus semper magis obnoxii sunt, qui crebrò relabuntur; cùm animus eorum caducis his bonis tenaciter admodum adhærescat, & pravæ propensiones toties iteratis delictis maxima sumant incrementa. Non omnibus terrarum partibus ventorum vis æquali furore dominatur. Ubi cavernæ multæ sunt, ibi experientia docuit, & sæpe, & multùm ventos furere. Nec dispar tentationum est ratio: alii crebriùs & vehementiùs, alii rariùs & mitiùs iis impetuntur: nemo sæpius, nemo acriùs, quàm quorum animus, velut in cavernis, plurimas fovet noxias & pestilentes exhalationes. Hi enim ut apriores sunt, qui in malum non leni impetu ferantur, ita hos impetus longè crebriùs experiuntur.

Luc. 11 26.

X. Sed omissis his omnibus, indolem tantùm & naturam peccatorum, quæ Recidivi admittunt, perpendamus, ut certiùs agnoscamus, quanta incrementa morbi, quo laborant, vis indies sumat. Omne peccatum, ut admissum à creatura vilissima, summus quidam Dei sumi boni contemptus est, & vilipensio: ut autem admittitur à creaturâ plurimis maximisq; beneficiis affectâ, animi sumè ingrati argumentum est. *Filios enutrivi & exaltavi: ipsi autem spreverunt me.* Utroq; autem isto ex capite longè gravissima efficiuntur sæpe relabentiũ peccata: unde necesse est, mali quoque, quo premuntur, magni-

gnitudinem plurimùm augeri. Et quidem si animum ingratum consideremus, quærit S. Thomas, quodnam peccatum gravius sit altero ac fœdius? an quod admittit is, qui eatenus singulari Dei beneficio à labe immunis permànsit; an verò illud, quod admittit alius, qui gratiam pœnitentiâ recuperatam denuo perdit? respondet autem, graviorem esse culpam cadentis post gratiam, pœnitudine seriâ iterum obtentâ, propterea, quòd ista longè turpiorem animi ingrati notam inurat. *Multò magis contemnitur Dei bonitas, si post remissionem prioris peccati, secundo peccatum iteretur; quanto majus est beneficium peccatum remittere, quàm Peccatorem sustinere,* Nec his contentus S. Doctor, addit non diu pòst: *Peccata dimissa per pœnitentiam, redire dicuntur, in quantum reatus eorum, ratione ingratitudinis, virtualiter continetur in peccato sequenti.* Qui autem, post repetitas iterum, iterúmque Confessiones, redeunt ad peccata jam toties deleta perpetranda, fermè non de alio se, quàm postremo illo, quod admiserunt, scelere accusant & dolent: sed falluntur illi splendidè: cùm non ultimam hanc tantùm noxam, sed priores adeò omnes detestari oporteat; hæ enim suo modo cunctæ in posteriore peccato revixerunt, & veneni aliquid in illud refuderunt; in hoc Basiliſco non dissimiles, de quo Solinus: *Vis nocendi ne mortuo quidem deest.* Et verò non aliter Deus tam crebros relapsus intuetur: atque hinc nova, jam dimissis, scelera addere, perinde videtur ac montes imponere montibus, altitudine tantâ, támque stupendâ, ut ipsas nonnunquam nubes vertice superent. *Delicta nostra creverunt usque ad nubes.* 1. Esd. 9. 6.

XI. Neque minùs altero ex capite mali vis in relabentium peccatis augetur, ut nimirum Dei contemptum complectuntur, qui profectò semper major efficitur. Contemptui enim, in repetitis delictis, habetur non sola Dei præcipientis voluntas, ut fit in primo peccato; sed ipsa etiam spernitur Gratia, quâ prior noxa dimissa est; & toties spernitur, quoties post veniam repetitur. Insuper haud sanè parùm contemptûs magnitudini accedit ex comparatione. Qui Deum deserit, ut Dæmoni iterum se addicat, postquam deseruerat Dæmonem, ut Deum sequeretur, videtur, ut Tertullianus observavit, ferre sententiam, quòd præstet servire Diabolo, quàm Deo; dum & hanc, & illam servitu-ē expertus, recedit tamē ab obsequio Dei, ut ad Dæmonis famulatum remigret: *Comparationē videtur egisse, qui utrumque cognoverit, & judicdo pronuntiásse eum meliorem, cujus se rursus esse maluerit.* Quàm graviter autem & indignè, tam insanum judicium propudiosè contemptus Deus justissimè feret? Grave est omne crimen læsæ Majestatis, quo urbs aliqua temerè se obstrinxerit. Vix tamen est Princeps tam à clementiâ alienus, qui primò delinquentibus civibus non parcat: at si simili scelere contumaces aliqui secundò principem offenderint, vix ullus est, àquo sperari venia

1. Th. 3. p. q. 88. ar. 1. cor.

de Pœnit. n. 5.

etiam tum possit; & à Deo sibi illam toties perfidi semper promittant? Ninive illa magna, quæ pœnitens criminum suorum veniam semel consecuta est, cùm subinde ingrata iisdem se fœditatibus inquinâsset, eversa tandem est à Deo, strage tam luculentâ, ut longissimo tempore præfidenter peccantibus exemplo esse potuerit. An non igitur verissimum est, ægrum, antiquo malo toties iterum tentatum, non solùm viribus magìs magisque destitui, sed etiam è diverso vim morbi malignitatémque indies augescere?

III.

XII. Sed age, an non saltem tam misero, tam pleno discriminis statui aliquod remedium erit super? Verùm hoc ipsum est, quod majorem sapienti timorem merito incutiat: ipsa siquidem remedia semper minùs possunt. Commune hoc est omnibus, quas natura hominum morbis providit, medicinis, minùs in eo efficere, qui illis frequentiùs utitur: certè eò nonnunquam venitur, ut & vim, & nomen medicaminum amittant. *Omnium medicaminum vires debiliores in assuetis deprehenduntur: in nonnullis etiam omnino inertes: ideo non debent poni inter medicamina.* Aliter omnino se res habet in medicamentis, de quibus animæ nostræ prospexit Deus: horum enim quò usus frequentior, hoc etiam est salubrior; quò autem rariùs quis illis utitur, hoc minùs eorum in se vim experitur: non medicaminum ipsorum, horum enim virtus nunquam non æqualis est, sed utentis vitio, qui minùs paratus ea adhibet. Unde qui rarò Confessionis, rarò S. Communionis Mysteriis utitur, tam parùm ex his fructûs capit, ut Medicamentorum rationem in ipso amisisse dici possint. Atque hoc ex numero fermè Recidivi esse consueverunt, qui, destinato & certo consilio, quàm possunt rarissimè sacris his in fontibus suas eluere sordes student, propterea quòd eò redacti sint, ut has etiam amēt & amplectantur: *Amplexati sunt stercora*: & paucorum illorum momentorum vitam, quibus immunes sordibus degunt, miseram & minimè jucundam existimant. Nec plus emolumenti huic hominum generi afferunt alia præsidia externa, Hortationum, Concionum, minarum; quia fallacissimâ securitate delusi omnem metum, vel ut anixè religiosum, vel ut planè superfluum, excutiunt. Qui phrenesi laborant, si multùm tremant, parùm absunt à sanitate recuperanda. *Phreneticæ affectiones vehementer tremula desinunt*: teste Hipocrate. Qui proin in ipsa pravarum suarum affectionū phrenesi trepidat, qui æternos ignes, vindicem Deum, aut si non aliud, hominum dicteria & exprobrationes metuit, satìs hoc ipso ostendit, non valde remotam esse suæ sanitatis spem. At ubi è diverso quis omnis timoris expers, dum vitam ducit hominis Reprobi, tam beatitatis æternæ securus vivit, ac si jam tū illâ frueretur, nō Confessarii, non Superiorum, non Concionatorum, imò ne amicorum quidem monita admittere ad aures vult, sed ut superstitiosè anxia ridet, quæ vel invitus

Theoph hist. plant. 9. c. 8.

Hip. pic. l. 1. præfat.

vitus aliquando audit ; quibus demum remediis medebitur suæ insaniæ, hâcque tantò funestiore, quantò tranquilliùs amatâ, stultitiâ liberabitur? *Qui sine timore est, non poterit justificari : iracundia enim animositatis illius, subversio illius est* : ita Ecclesiasticus edixit.

XIII. Nec tamen hoc malorum summum est : deterrimum est, quòd non tantùm utilitatis nihil, sed plurimum damni ex his remediis accipiant. *Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato* : quæ est S. Petri sententia : cujus rationem indicâsse videtur S. Paulus iis verbis. *Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, &c. proferens autem spinas, ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima* : quod perinde est ac dicere : Animam illam, quæ crebris à Deo auxiliis excitata ad habendam salutis curam, tamen iis abusa est, Reprobis accenseri (Peccatoribus nimirum illis, qui omni Dei gratiâ destituti sunt) & parùm abesse à maledicto ; illâ nimirum sententiâ terribili, quam in Judicio cujusque privato feret, & in communi illo affirmabit Christus : *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Verbis meis fidem faciet nostræ ætatis historia. Paucis abhinc annis, in pago prope urbem Burgundiæ Divionem, illustri vir sanguine peccatis identidem iteratis deplorandæ huic, quâ de nobis sermo, Recidivorum classi meruerat accenseri. Tandem invaletudine haud levi tentatus, ne tùm quidem inducere in animum potuit, ut noxas Sacerdoti aperiret. Cùm repentè in velis, quæ lecto prætexebantur, grandioribus literis exarata hæc legit verba : *Quærite Dominum, dum inveniri potest.* Æger pro eo, quòd his verbis ad animi sui curam excitaretur, suspicari cœpit, Parochi arte scriptum & ibi appensum fuisse, in quo hæc legebantur, schediasma, ut hoc terriculamento ad Confessionem pelliceretur : fremere proinde, increpare, minari, quòd mille in frusta curaturus esset conscindi vela, nisi invisum illud schediasma tollerent. Interim neque Curio, neque domesticorum quisquam vel literulam videbat : ut tamen quiesceret æger, sublatis, quæ priùs pependerant, velis, alterius generis alia substituerunt ; cùm ecce his inscriptas legit has voces. *Quæretis me, & non invenietis.* Quis non existimâsset, his vocibus perculsum ægrum rediturum ad se, & de eluendis sincera Confessione noxis cogitaturum ? Sed ille etiam contumacior, non quievit, donec & his velis sublatis alia appenderentur. Sed hæc appendere aliud non fuit, quàm ferale & nigrum erigere vexillum, supremæ stragis & internecionis prodromum, quale olim victores, ad terrorem devictorum erigere consueverant. His ergo in cortinis hæ voces scriptæ legebantur. *In peccato vestro moriemini.* Et mox vivere infelix desiit ; ædes autem ipsæ tantò impetu conquassatæ sunt, ut funditus everti viderentur : cadaver ex oculis ita sublatum, ut pars ipsius nulla de-

inceps visa sit, tanto omnium, qui aderant, horrore, ut vidua cum filiabus Monacharum Teresianarum, filius verò bonorum hæres, Religiosorum, quos Cappucinos dicunt, Cœtibus aggregati reliquam in iis vitam egerint. Observare hîc est, nihil profeciſſe ad Recidivum hunc emendandum remedia non tantùm summo cum amore, sed etiam non absque prodigio oblata: deinde hæc ipsa remedia, hæc monita neglecta impulisse Deum ad severiùs, & publico aliorum exemplo animadvertendum in hominem tam obstinatè contumacem. *Meliùs* proinde etiam huic *erat non cognoscere veritatem.* Quis ergo explicet, quàm infelix ac misera eorum sit Peccatorum conditio, quibus expedit nescire, expedit non audire, non accipere à Deo auxilia? S. Augustinus, ut gravitatem & turpitudinem superbiæ explicaret, eâ demum ratione id sibi rectissimè consecuturus videbatur, si diceret; expedire Virgini superbæ, jacturam pudicitiæ facere, ut inde lucrũ caperet Humilitatis. Quibus autem ego argumentis clariùs demonstrare porero miserandam infeliciſſimorum Recidivorum conditionem, quàm si ostendam, optabilius ejusmodi hominum generi futurum fuisse, si nunquam deserto lecto sanitatem recepissent, quàm ut, postquam surrexerant, in illum denuo relaberentur?

IV.

XIV. Cùm igitur & æger ipse, & morbi ratio, & medicamenta vix quidquam sperare nos permittant, superest, ut periti & felicis Medici arti confidamus. Cùm autem Medicus hic alius non sit, quàm ipse Deus, si hic totâ suâ peritiâ uti velit, dubium non est, quin momento salutem reddere ægro possit, etsi de illo jam fuerit conclamatum: sed ex eo pendet negotium, an placeat illi remediis uti, quibus plerumque, & secundùm communes Providentiæ suæ leges uti solet, an verò nobiliora quæque & præstantiora ex Omnipotentiæ suæ thesauro, depromere. Solet autem fermè, cùm longinquior sit morbus, fatigari & languidior reddi Medicus: asseruit Ecclesiasticus. *Languor prolixior gravat Medicum.* Quod si fit, etiam cùm morbus non aliquâ ægri culpâ accersitus est, quid tum credendum est fieri, cùm illum æger suâ sponte consivit? Non dubito pronuntiare: Deum, secutum moremse cum ejusmodi hominibus gerendi consuetum, eos deserturum. *Curavimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam.* Ita per Vates suos denuntiavit: quin etsi denique clamarent miseri, opémque poscerent, profitetur, se, justâ morum irâ & indignatione, ob diabolicam eorum proterviam, non auditurum, nec calamitatem miseraturum. *Facta est indignatio magna à Domino Exercituum, sicut locutus est, & non audierunt; sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus.* Hæc autem si ita sunt, quid jam etiam in Medico, & ejus ope spei? Non juvabit, non juvabit bis miseros Deus, tum quia ita se facturum recepit

pit, tum quia justissimum est, ut ita faciat. Et est id justum, quia hac ratione & puniuntur Mali, & servantur Boni. Puniuntur Mali, quia sic habentur, ut promeriti sunt. Moyses dum ex Sinai montis jugo redibat ad suos, vidit illos execrandæ Idololatriæ deditos, & fregit, quas à Deo acceperat, tabulas: nec enim æquum erat, ut ii, qui Legem tam justam, támque sanctam, impiè prævaricabantur, illam de cælo allatam, ipsiúsque Dei exaratam digito intuerentur. Et quomodo æquum erit, ut tandem amabilissimæ, & longanimis Dei Patientiæ fructibus gaudeant, qui illâ perpetuò contumaciter abusi sunt? Non ita fiet. *Sicut locutus est Deus, & non audierunt; sic clamabunt, & non exaudiam.* Sic autem reos puniendo, eâdem operâ servat Bonos & Electos, quorum emolumenta magis illi cordi sunt, ut debent, quàm illorum infelicium. Siquidem dum vident Justi miserabiles istos, in momento, ex quo æternitas pendet, à Dei Justitia deseri, salutari periculi metu officium faciunt, ne & ipsos in tanto discrimine deseri contingat: sic dum Regis se Justum exhibet, Bonus ac Misericors est erga Insontes. *Bonorum salutem custodit, qui malos punit.* Quare si Medicus palàm pronuntiat, se relapsos istos porrò non curaturum, & si ita fieri æquum est, ne ægrum sanando, plures sanos animet ad morbum amandum; patet insanem esse & illam spem, quæ maxima erat in Medici arte ac peritiâ. Unde si æger ipse debilior indies redditur, si mali vis augetur & crescit, si Medicina virtutem sanandi, Medicus autem tam diuturno malo & sponte accersito fessus, fastidióque plenus, voluntatem porrò juvandi amittit, necessarium est, semper periculum mortis evadere majus, imò mortem certam.

XV. Enimverò, dicetis, næ tu præclarum colliges Dissertationis hujus tuæ fructum; omnium nimirum audientium extremam desperationem. Sed parciùs ista. Neque enim ego de omni relabentium sorte sic auguror, sed de illa tantùm, quam pridem descripsi, eorum scilicet, qui nunquam vitam emendant, nec unquam uti re ipsa volunt mediis, quibus sanari possent. Horum autem è numero confido equidem neminem esse eorum, qui me audiunt; unde quæ à me in medium allata sunt, non ad desperationem, sed ad vitam emendandam vos impellant oportet; ne tandem incurii, tali, qualem descripsi, & morbo & morti reddamini obnoxii. Quodsi etiam non deesset hoc loco, qui miseram illam & deplorandam ad classem pertineret, fatebor, hæc omnia, quæ dixi, ipsum tangere; siquidem vivere deinceps velit, ut ad hanc diem vixit; sed si seriò cupiat tantum discrimen evitare, non deesse pro illo remedia. Dixi tamen, si seriò velit; quantò enim altiores radices egit malum, ejúsque causa, tantò oportet magis firmam ac seriam esse recuperandæ sanitatis voluntatem. Remedium autem hoc est, quod Deus ipse suggessit ore Concionatoris, quo nobiliorem Orbis non habuit. S. Joannes Baptista,

pista, quem Verbi sui vocem Deus esse voluit (*Ego vox clamantis in deserto*) cùm hâc ipsa de re disseruisset, de qua nos hodie, de maximâ nimirum, quam obstinati Peccatores experiuntur, seriæ & efficacis conversionis arduitate, sic eos compellando: *Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira?* subinde ostendere voluit, nec istos quidem omni malorum suorum remedio destitutos esse, siquidem in animum inducant eo re ipsa uti; útque, quod illud esset, ape-
Luc. 3. 8. riret, ita concluſit: *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham.* Hoc ipsum & ego omnibus, sed iis maximè Peccatoribus inculco, quorum tam plena periculi causa est, & de quibus agimus: *Facite fructus dignos Pœnitentiæ*: non frondes, inquam, non flores; quia hi vestrum ad finem haud quaquam sufficiunt: non verba, non promissiones; sola res, sola opera negotium absolvunt. *Ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham.* Ne mihi deinceps occinatis. *Christiani sumus: non condidit nos Deus, ut æternùm damnet: salvos nos vult.* Quæ hæc verborum est temeritas? Quid dicitis? An sufficit viti, ne igni in pabulum cedat, non in saltu, sed media in vinea esse plantatam? si sterilis fuerit, in cineres abibit, sive in vinea plantata fuerit, sive in silva, & aliarum arborum frugiferarum, societas ad nihil servier, nisi ut obstinatæ sterilitatis turpitudo magis appareat. Non nego, vitem ejusmodi à vineæ domino non ideo fœcundo illo in solo esse plantatam, ut flammarum esca sit: si tamen illa locum tam salubrem frustrà perrexerit occupare, procul dubio abjiciet, & jam nunc, nequa dein in abjicienda mora sit, ad illam resecandam expeditus culter est. *Jam enim securis ad* Matth. 3. *radicem arborum posita est.* Quare, *Facite fructus dignos pœnitentiæ.*

XVI. An ambigitis, quinam sint illi fructus digni? non alii sanè, quàm tres illi, de quibus, cùm de Pœnitentia disseremus, actum est, Eleemosyna, inquam, Jejunium & Oratio. Et Eleemosynam quidem scimus etiam suasam Nabuchodonosori Regi à Propheta, cùm eidem denuntiàsset pœnam haud sanè mitem, & inauditam: exilium, inquam, ab omni humano consortio, & vitam ferarum in latebris belluæ instar agendam: *Peccata tua*, ajebat sacer Vates, *eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum.* Sequatur, quisquis sibi cum Rege hoc metuit, & ipse hoc consilium; sit munificus in egenos, & Deum quoque erga se benignum experietur: misereat illum calamitatum alienarum; & Deum quoque tanget miseratio malorum, quæ ipse patitur. Sed illius vos meminisse velim; vastum incendium pauculis guttulis non extingui: atque adeò ad satisfaciendum divinæ Justitiæ frustum panis prandenti residuum non sufficere. *Facite fructus dignos Pœnitentiæ*: facite, ut intercumulum peccatorum, quæ admisistis, atq; inter numerum & pondus numorum, quos erogatis, sit quædam proportio. Si cujus ea est inopia, ut tam beneficus in

egenos

egenos esse non possit, is se ad opera misericordiæ spiritualia, quæ dicimus, vertat: caveat, ne unquam de aliena fama detrahentibus se jungat; illud potiùs, quâ potest, arte ac studio curet, ut cujus existimationem alii verbis lædunt, eam ipse tueatur, aut detrahentes increpando, aut ad alia sermonem avertendo: juvet consiliis eos, à quibus consulitur; imò etiam cùm non consulitur: moneat, doceat, conetur industriâ, quantâ potest, maximâ, ne, in quæ ipse lapsus est, delicta alii incidant; maximè siqui ipsius curæ crediti sunt. Nihil profectò rectiùs aget aliqua Materfamilias, quæ olim exempli aliis pravitate nocuerat, quàm si solicitè filias, si filios custodierit, ne libertas & licentia major in eas, in quas ipsa cecidit, voragines eos præcipites agat. Idem de Patrefamilias dixero. *Semen meum serviet ipsi.* Dicat cum Psalte Regio. Si tam miser ego fui, ut anni Juventutis meæ Dei obsequio non impenderentur, conabor saltem efficere, ut qui ex me geniti fuerint, nemini unquam alteri, quàm Deo serviant. Ps. 21.

XVII. Alterum Pœnitentiæ fructum Jejunium esse dixi: & hoc nomine venit, quidquid corpori molestũ atque acerbum est. Tribunal Divinæ Justitiæ, & Tribunal Pœnitentiæ prævention is mutuæ jure utuntur, sic ut quam prior divina Justitia causam tractare cœperit, huic eadem finem imponat: & vicissim. *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utiq; judicaremur:* si rectè Apostolus pronuntiavit. Qui pœnas prior à se repetierit, ab hoc De- 1. Cor. 11. 31.

nus alias non reperet. Quodsi muneris ratio, virium imbecillitas, aut quæ alia vera causa non permiserit, ut huic Jejunio quis se impensiùs addicat, ea sectetur, quæ aliquantò minùs sunt aspera: visat loca religione aliquâ inclita, utatur flagro, adeat Ecclesias, pias alias actiones obeat, aut saltem abstineat animi relaxationibus non necessariis, sic ut cùm alii ludo, choreis, spectaculis indulgent, in tabernis perpotant, domi ipse suæ coronam Virgini Matri quietus texat. Curandum etiam hac in re, ut numero delictorum fructus isti pœnitentiæ respondeant: toties ergo, quoties quis veritis dedit operam, toties concessis abstineat. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.*

XVIII. Tertius tandem fructus est Oratio, fructuum ceterorum facilè princeps, eorúmque velut anima. Meminisse vos volo, Peccatorem longâ peccandi assuetudine implicitum tam miserâ non rarò conditione esse, ut alia ferè consequendæ salutis via aut ratio ipsi non supersit, quàm ut intimo animi sensu preces ad Deum fundat, suæque illi animæ negotium commendet. *Facite ergo fructus dignos Pœnitentiæ.* Hoc igitur etiam, & hoc præcipuè remedio malis vestris succurrite: sed illud curæ vobis inprimis sit, ut sicut illud & reliquis utilius, & magis necessarium est, ita studio & accuratione majore peragatur, quò sit fructus dignus. Non igitur satis est, flexo uno poplite, oculis in omnes partes liberè evagantibus, Virgini Matri corollam dimidiam

cexere: oportet, ut tenax & robustum malum vestrum est, ita & usum hujus remedii constantem esse, ut vires illius enervet. Manè, vesperi, interdiu identidem à Deo flagitate triumphatricem illam gratiam, quâ sine nulla unquam sequetur morum emendatio, & quod consequens est, sine qua actum est de salute. *Oportet semper orare, & non deficere.* Hoc modo, qui vitæ suæ rationes constanter composuerit, ne dubitet, quin sanandus sit, & si cor ejus vel saxum duritie æquaret, ne tum quidem ambigat; *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Deus potentissimus non solùm vincet durum illud saxum, & statuam ex illo pulcherrimam facier, sed illi quoque inspirabit spiritum suum divinum, & filium suum dilectum efformabit, hæredem Cæli; qualem ego quemlibet opto: optare autem haud sanè possem, si verbis meis non absterrerem ab illa via, quæ sic à Deo abducit, ut simul ducat in exitium sempiternum.

DISCURSUS XXIII.

De Extremæ Unctionis Sacramento.

TAuri, sic & amicitiæ præstantia ac pretiũ nescitur, si ad lapidem suum lydium probata non fuerit. Omnium autem sapientûm judicio Lydius amicitiæ lapis sunt adversa, quæ cùm ingruunt nec tamen amicus amicũ deserit, tum enimverò illius fides tanta est, ut satis æstimari non possit. *Amico fideli nulla est comparatio.* Eccl. 8. 15. Atq; hinc rectissimè arguemus, qualis quámq; fidelis amicus sit amabilissimus noster Servator, qui fide optimâ pollicetur, se omnia inter adversa, inter ærumnas quaslibet, & fortunam quantumcunque siniſtram, non discessurum à nobis, sed adfuturũ auxilio opportuno, & omni nobis necessario ac utili favore. *Adjutor in opportunitatibus.* Ps. 9. 10. Non est autem tempus, non est hora, quâ magis alienâ ope nobis opus sit, quàm illud momentum quo hinc migrandum est. *Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me,* supplex & anxius rogabat Rex ille sanctissimus. Et verò, Auditores, sperare vos optimè jubeo: non deseret vos, non deseret momento illo periculosissimo Deus. Significo enim vobis, quòd pro illo ipso momento Amicorum omnium fidelissimus Sacramentum in Ecclesia sua reliquerit, cujus, pretiosissimo Dei sanguine parati, virtute in nos transfundatur vigor admirabilis, quo toti velut revivisca-mus. Verissima esse, quæ affero, duo affirmabunt, de quibus jam nunc agam. Oppugnatio inquam illa multiplex, quâ sub mortis momen-

tum

tum petemur; & auxilium, quod illi vincendæ in Unctionis extremæ Sacramento, cujus natura hac occasione explicabitur, nobis à Deo paratum est.

§.

II. Triplex hostium genus est, qui velut arctissimo fœdere inter se nexi miseram nostram animam jamjam abituram aggredientur, & ferociùs quidem atque obstinatiùs, quàm unquam in reliqua vita simus experti: Mors cum magno dolorum agmine; Conscientia cum exprobrationibus, & Dæmon cum omni sua arte ac suggestionibus. Hostium istorum vel singuli valde tum metuendi essent: facile proin est judicare, quàm formidabiles futuri sint omnes inter se conjuncti.

III. Prima igitur eâ in oppugnatione Mors est, quæ antequam ipsa supervenial, turmas velut levioris armaturæ præmittit, febres, dolores, animi defectiones & aberrationes. Harum ministerio exteriora quodammodo arcis munimenta occupat, dúmque corpus in lectum abjicit, animum non in angustias tantùm, sed in agonem difficillimum conjicit. Arduum sanè, arduum tunc est, rectè & ex ratione agere! quantâ tunc ope indigemus, ut ea præstemus, quæ verum Christianum decent, cùm vix illa possimus, quæ hominis sunt! Equidem ne ad illa quidem, quæ magis cum brutis communia sunt, ægro vitium satis est, ad dormiendum inquam, comedendum, corpus movendum: quomodo igitur abundè erit illi roboris ac spirituum necessariorum ad illas operationes, quæ omnium ut sublimissimæ, ita & difficillimæ sunt? Ferme tum ita debilitatum, ita exhaustum corpus est, ut ægerrimè ad aliud intendere animus possit, quàm ad eos, quos patitur, dolores. Ille Sunamitidis filius, jamjam expiraturus, non aliud loqui; non cogitare poterat, quàm acerbissimos, quos sentiebat, capitis dolores. *Caput meum doleo, caput meum doleo.* Nec alia multorum ægrorum conditio est, qui, quidquid supereſt spiritûs, totum dant cogitando & loquendo de malis, quæ sentiunt, de siti, de omnium rerum nausea; atque hoc rerum statu migrat anima. *Caput meum doleo, caput meum doleo, & mortuus est.* O quàm igitur formidanda est prima hæc aggressio, quanta necessitas auxilii, quâ illam fortiter sustineamus! *Circumdederunt me dolores mortis* (ajebat David) *pericula inferni invenerunt me.* Dolores mortis circumdederunt, & quid effecerunt? Ita concusserunt, ita malè habuerunt corpus meum, ut animæ perdendæ sit periculum: omnino: *Pericula Inferni invenerunt me.* Malè enim metuo, ne hostis, occupatis jam munimentis his externis arcem ipsam cordis invadat, eámque omni jam destitutam præsidio suam in potestatem redigat. Non procul igitur mortis dolores à periculis Inferni adsunt: tum enim, exhaustis adeò viribus, difficile est audire, difficile confiteri, difficile seriò dolere, difficile providere, difficile oppugnanti magnis animis se opponere. *Non salu-*

4. Reg. 4. 19.

Psal. 114. 3.

taria verba loqui (S. Basilij verba sunt) *non audire commodè poteris, non liberè confiteri, non cum adversariis decertare.* Et verò cùm vel sola mortis memoria compluribus tam amara sit, qualis, quæso, mors ipsa præsens erit? Amaræ sunt & salsæ undæ, quæ maris superficiem occupant; sed illæ, quæ in fundo, multò sanè amariores, Sic & mors, amara est, cùm sola etiam cogitatione, velut in superficie, libatur: in fundo, hoc est non procul remotam, sed proximam, jamjámque absorbendam, qualem esse arbitremur?

IV. Jam enim verò mirum dictu est, quàm opportunè ad primmum hunc impetum & irruptionem ferendam Servator nobis vires & robur subministrer, medio, quod dixi, Extremæ Unctionis Sacramento. Primò siquidem confertur nobis illo robur grande ad leviùs ferendos morbi dolores & cruciatus, leniendámque mortis amaritiem: in cujus rei signum visum est Deo Sacramenti hujus materiam eligere Oleum, cui proprium est, vires languentium membrorum restaurare (quâ ipsâ causâ tam frequens illius usus olim inter pugiles erat) dolores aut auferre, aut mitigare: ut idcirco tam variis modis in vulnerum curâ adhibeatur. Atque hoc Ecclesia petit, cùm Oleum hunc in finem consecrat: petit enim ut sit efficax omnibus utentibus; *ad evacuandos omnes dolores, & omnes infirmitates.* Quæ postrema verba alium sacræ hujus Unctionis fructum indicant, sanitatem videlicet corporis, si hæc animæ saluti conducat. Si quam conducat: neque enim existimandum est, sacro huic Oleo inesse vim naturalem sanandi morbos quoslibet: cùm aliud re ipsa non sit, quàm purus ex olivis expressus liquor: sed quam vim habet, à Deo habet, atque adeò rationi consentaneam. Non vult autem ratio, ut qui aliquid facit, id assequatur, quod secundo loco per hoc opus intenditur, cum damno & jacturâ finis primarij. Non semper igitur sanctissimi hujus Olei usu sanitas corporis reparatur, sed tum solùm reparatur, cùm ita animæ saluti expedit; dum modo parte aliâ æger ipse obicem nullum ponat fidei, fiduciæ, aut alterius ad Sacramenti fructum percipiendum requisiti defectu. Ita non Angelicus duntaxat, sed certissimo oraculo Tridentinum ipsum Concilium affirmavit, institutam extremam Unctionem, non tantùm ut æger *morbi incommoda leviùs ferat*, sed etiam *sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequatur.*

S. Th. suppl. q. 29. ar. 4.

Conc. Trid. Sess. 14. c. 2. 3.

V. Hinc discere licet, quantam sibi ipsis, atque etiam huic salubérrimo Sacramento injuriam illi ægri faciant, qui ægrè adducuntur, ut illo uti velint, inani persuasione delusi, extremùm inunctis dein certò moriendum. Prò! Inscitiam, in populo Christiano minimè ferendam! Et tamen hac in re liberis etiam Parentes consentiunt, qui nescio quomodo extremo hoc in discrimine, è Parentibus in hostes mutati, nolunt, ut antè sacræ Unctionis fiat mentio, quàm anima jam extremis in labris hæreat. Cur istud, per Deum! Si

Si Unctio ista repellit potiùs & arcet, quàm advocat mortem? An non vident isti, quantum etiam corporis sanitati obsint, qui ad ultimum usque momentum salubertimam hanc Unctionem differunt, ad quam satis est, mortem prudenter timeri posse, non autem necesse est, periculum esse proximum, aut ampliùs non vitabile? Rem eò adducunt, ut manifesto planè miraculo opus sit ad restituendam sanitatem. Nec tamen eum in finem Sacramentum istud à Deo paratum est; paratum est reddendæ sanitati, etsi non unicè aut præcipuè, sed tum, cùm mortem prohibere beneficium quidem ac gratia singularis est, sed non magnum atque evidens prodigium. Quamquam autem hæc procrastinatio & noxia & stulta est, multò tamen est deterius, quòd illi ipsi familiares ac domestici, qui procul ædibus & ægri lecto arcent Sacerdotem extremùm inuncturum, aniculam tamen aliquam vocare non horreant, quæ nescio quibus superstitiosis ritibus fic valetudinem corpori reddere conetur, ut animam certò occidat. Sed hæc Christi cultores ducit modica fides, & tenuis admodum rerum divinarum notitia, quâ instituti sunt; haud aliter, ac si crepera lux iminentem proximè noctem protenderet.

VI. Certos interim esse vos volo, Dilectissimi, Sacramentum hoc Unctionis, mira quædam non in Anima duntaxat, verùm etiam in corpore efficere, & quidem sive hanc caducam, sive imortalem alteram vitam attendamus. In hac etenim, ut dicebam, sanitatem nonnunquam reddit; semper autem tam ad morbi incomoda quàm mortem ipsam leniùs ac fortiùs ferendam vires tribuit. Ad immortalem verò vitam plurimùm confert, dum corpus nostrum consecrando, præparat illud ad beatitatem æternùm mansuram, quam redivivum unà cum Anima possidebit. Quamquam autem & alia duo, Baptismi ac Confirmationis Sacramenta, corpus nostrum quodammodo sacrant, dum illud ungunt; non tamen consecratio illa tam latè pertinet, quàm hæc Unctionis extremæ; cùm in illis una duntaxat frons, in hac verò plura membra, & præcipua planè sensationum organa omnia inungantur, in quibus facultates illæ tres, quas Cognoscitivam, Appetitivam & Motivam appellant, sedem suam habent. Ungitur ergo facultas, quæ cognoscendo facem præfert ad actiones omnes, dum quinque illi unguntur sensus per quos, ut januas, cogitationes planè omnes mentem subeunt: appetitiva, quæ actiones illas imperat, ungitur in lumbis, in quibus sedem ejus Docti collocant: Motiva autem facultas, quæ imperatas exequitur, tam potissimùm ungitur, cùm pedes, motûs instrumentum præcipuum, sacro illo Oleo illinuntur. Quamquam satis est sola quinque illorum sensuum organa illini, ut Sacramenti hujus fructus percipiantur: hi siquidem sunt illi, ex quibus tanquam radice pullulat, quidquid contra rationis imperium ductúmque admittimus: constat autem, etsi medici non semper illud

S.T ho. suppl. q. 32. ar. 6.

lud ungant membrum, in quo vim suam morbus exerit, illud tamen semper illini, in quo mali radix hærere creditur. Atque ita apparet, quomodo, cùm Sacramentum hoc Unctionis ministratur, totum quodammodo corpus consecretur, fiátque idoneum animæ per omne deinceps ævum beatæ domicilium. Etsi proin eundem ad finem alia etiam Sacramenta aliquid conferant; non tamen ita propè, ut Extrema Unctio, Corpus ad Gloriam præparant. *In Extrema Unctione* (quæ est doctrina S. Thomæ) *præparatur homo, ut recipiat immediatè gloriam*: qui idem S. Doctor advertit, veteri in Lege adumbratam quidem fuisse sacram hanc Unctionem, in quantum sanitatem restaurat, qui est fructus ejus minùs præstans, nec primò intentus (nam & illa in Lege multa fiebant à Sacerdotibus, quibus similem potestatē sibi factam ostendebant) non tamen fuit adumbrata, ut efficit fructum suum principem ac nobilissimum, qui est, absque medio aptum reddere hominem, in corpore perinde, ac animâ, ad fruendum æternâ Gloriâ; neque enim ad hanc in Lege illa quisquam pertingebat. *Non erat tempus adhuc perveniendi ad Gloriam.* Negari proinde non potest, quin providentissimus Deus adversùs mortem, & omnes, quæ hanc anteire solent, malorum phalanges, de opportuno nobis auxilio præsidióque prospexerit. *Adjutor in opportunitatibus.*

S. Tho. 3. p. q. 65. ar. 1. ad 4.

S. Tho. suppl. q. 19. ar. 1. ad 2.

II.

VII. Progrediamur nunc ad aggressionem alteram, non minùs formidandam, qua animam oppugnat Conscientia, & quidem modis pluribus; exprobrando, arguendo, cruciando. Et principiò quidem exprobrat præterita. Mercatori alicui, post mille curas, labores, angoréaque miserrimum naufragiū passo, si cogitabundus, futuríque solícitus adstet in litore, acerbius accidere nihil potest, quàm siquis velut insultans ex eo quærat, Ubi jam merces, ubi tot laborum fructus & lucra sunt? At hoc ipsum ex jamjam morituro quærit Conscientia: *Quem fructum habuisti in illis, in quibus nunc erubescis?* Vixisti, inquit, dies lætos; nullas non sensibus illecebras, nullas non delitias indulsisti: nónne? vitæ portionem maximam ac nobilissimam dedisti negotiis vitæ caducæ, lucris & comodis perituris: quo tuo bono, quo pretio nunc emeres, si venalia uspiam essent, opera ex virtute acta? quantum auri argentíque appenderes nunc pro horula temporis unica, cujus annos & lustra, tanquam rem nullius momenti ac pretii, solebas prodigere? *Quem fructum habuisti?* Tantóque acerbiora erunt animo hæc convicia, quòd verbulum non occurrat, quod reponat. *Non habebunt in die agnitionis allocutionem.* Spiritus Sanctus hoc loco diem mortis *diem agnitionis* appellat: nunc siquidem, Auditores, dies ignorantiæ sunt: nescimus verè, quid peccatum, nescimus, quid Dei judicium, quid sit æternùm pereundi discrimen: plena nocte sunt omnia. At ubi hinc migrandum est, tum rarescunt tenebræ, & veritates, quæ velut

velut densâ in nocte latebant, paulatim ad affulgentem tantisper alterius vitæ lucem videri incipiunt: sicque eadem nostra, quæ Talparum fors est, quas ajunt, tum demum, quos clausos suis in cavernis oculos habuerant, aperire, cùm eorum porrò, fugiente animâ, usus esse nullus potest. Gemino & nos oculo instructi sumus, Rationis naturalis uno, Fidei altero: utrumque haud sanè pauci, in sua lucra & caduca commoda defossi, aperiunt nunquam, nisi cùm jam hinc abeundum est: tunc eos Conscientia vel invitis recludit, & acerbè exprobrat delitias, quibus indulserunt, & delicta, quæ earundem gratiâ admiserunt.

VIII. Nemo in animum inducat, eos è Christianorum numero, qui nunc suarum aspectu culparum penitùs non terrentur, ne illo quidem fatali tempore terrendos. Expavescent, enim verò, expavescent. Exercitus, cujus milites palantes per agros oberrant, terroris nihil incutit: at sues tributus in ordines, & in aciem explicatus, vincere priùs, quàm pugnare incipit; tantum vel aspectanti timoris exprimit. Talem aciem & Conscientia momento illo ante oculos statuet. *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Tum enim facultati imaginatrici rotum peccatorum planè omnium exercitum, in ordines tributum, & velut lustrandum, objicier. An non Anima solum hunc ad intuitum, nullis dum accusationibus audiis, penitùs hærebit attonita?

IX. Nec accusat nos tunc solummodo Conscientia, damnat etiam: certè Judicem illum supremum, meritâ in nos indignatione concitatum, jamjámque ad sententiam ferendam accinctum proponit. Sapienter profectò sanctissimus Rex David peccata sua Torrentes, quàm Fluvios appellare maluit: *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Fluvii siquidem non æstate minùs, quàm hyeme, quâ ceteroquin calidioribus in Regionibus pluviarum vis ingens decidit, aquis abundant: at Torrentes non rarò æstate siccis pedibus calcantur innoxii: licèt hyeme tot undas vehant, ut earũ impetu naviculæ, pontes, & ipsi iter agentes sæpe abripiantur. *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Cùm integra nobis constat valetudo, æstatem vivimus. Quid tunc incommodi affert, uno se peccato fœdâsse? eluemus illud Paschali lavacro. Complura centena admisisse quid damni affert? expositimus illa Sacerdoti, salva res est. En Torrentem siccum & aridum! vado illum transmittere labor erit nullus. Sed alia aliàs rerum facies erit. Hibernum tempus, S. Ambrosio assentiente, ultimi morbi tempus est; quo Torrentes isti tantam aquarum molem, tanto strepitu & impetu rapiunt, ut de transmittendis illis sine pernicie vel Gygantes desperent. Aliæ tum cogitationes animum pulsant, aliæ audiuntur voces. An aliqua mihi obtinendæ à Deo veniæ spes? Omnésne noxas fide integrâ Sacerdoti aperui? Animíne latebras, quâ

Ps. 17. 5.

quâ par erat diligentiâ, semper excussi; Dolor, cetera, quæ præcedunt sententiam, an talia semper fuere, qualia oportebat, quid me, heu quid paulò pòst fies? S. Indiarum Apostolus Franciscus Xaverius in Epistolarum suarum unâ testatur, eos demum, cùm ad extrema venitur, ægerrimè excitari ad fiduciam de divina Bonitate concipiendam, qui ejusdem præsidentiâ sani ampliùs peccare assueverant. Nunc peccatorum fœditas, gravitas, numerus non attenduntur, non curantur. Tunc autem mutatâ scenâ, rerúmque facie, judicia etiam & sensa nostra mutantur.

X. Heu, quæ proin esset nostra calamitas, nisi adversùs hoc quoque discrimen Servator nos noster obarmâsset! Pierius scripsit, Oleum in furentis Oceani undas effusum tempestates sedare. Fides hujus rei sit penes Authorem: at de Extremæ Unctionis Oleo hoc citra controversiam verum est: hoc siquidem quamlibet horribiles tempestates mitigat, & optatam tandem animo affert tranquillitatem. Cùm enim omnis metus ac terror, cùm omnis planè tempestas à peccato sit; hoc autem Sacramentum plurimum adversùs peccatum possit, consequens est, ut compescere ventos omnes ac turbines possit, à quibus tempestas mota est. Triplici ratione, si rectè sensit Angelicus, peccatum beata hæc Unctio delet: primò, abolendo maculam ipsam culpæ; secundò, pœnæ subeundæ reatum diminuendo; tandem ipsas etiam plantæ hujus venenatæ vibras evellendo, penitúsque ab ima radice extirpando.

Hierog. l. 53.

S. Th. 3. p. q. 65. a. 1.

XI. Primò igitur hæc Unctio culpæ reatum delet in suscipiente, ut illa Jacobi Apostoli verba docent: *Et si in peccatis sit, remittentur ei.* Hujus enim Sacramenti beneficio Gratia Sanctificans infunditur, quæ peccatum perimit; redditúrque animæ venustas, quæ Dei sponsam decet. Quare si æger lethalis noxæ vinculo teneretur, quæ etiam cogitanti in mentem non venisset, Sacramenti hujus virtute deleretur; si modò æger, antequam ritè inungeretur, omnia à se admissas noxas imperfecto saltem doloris genere esset detestatus. Neque verò rarum est, unum aliquod, aut plura delicta occulta delitescere, & quamvis animam gravent, atque commaculent, fugere tamen conscientiam, in ea potissimum, cui morituri obnoxii sunt, perturbatione, aut non suo vultu apparere, sed ut levia ostendi, quæ re ipsa gravia sint: accedunt densæ illæ nebulæ, quas animo peccatum offendit, quæque tam divinæ lucis, quàm propriarum tenebrarum conspectum prohibent: quâ de re ita acutè S. Augustinus: *Sicut tenebræ oculos, ita delicta mentem claudunt, nec sinunt lucem videre, nec se.* Interim superna Hierusalem, ita munda est, ut in illam macula & labes, quantumvis minima, ingredi non sinarut: quantò magis inde fœdæ labes & ulcera exulabunt? *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum.* Evenit autem sanè quàm crebrò, ut æger omni jam sentiendi facultate destitutus, cæ-

S. Th. suppl. q. 30. a. 1.

Apoc. 21.

cæcus, surdus, mutus alio, quàm Extremæ hujus Unctionis præsidio, juvari non possit: tum equidem illa, gravium etiam, quæ remanserant, delictorum maculas abstergit; quin & levium, quæ quidem æger aut tum, aut antea, vero dolore fuerit detestatus. Atque ita Sacramentum istud animam mundando, plenè perfectéque ad Gloriam, Deique conspectum idoneam, ut superiùs innuebam, efficit, & velut coronidem reliquis ad ad eam diem perceptis Sacramentis imponit eademque, si dicere fas est, perficit. Ter Davidem Regem solenni ritu inunctum legimus. Primùm in ædibus paternis: atque hæc unctio, illius erat Symbolum, quâ nova in Lege sacro fonte abluti illimuntur, & tanquam filii Dei, hæredes Regni constituuntur. Dein in Hebron, cùm solam Domum Juda gubernandam suscepit: quam unctionem multæ lites ac pugnæ secutæ sunt, quibus Regnum ab aliorum vi aut insidiis vindicavit, sibique victor asseruit: hæc unctio adumbrabat illam, qua in Confirmatione ungimur: cùm vires ac robur subministret ad vexationes infectationésque tam Fidei, quàm morum causâ fortiter superandas. Tertiò iterum unctus est in Hebron, cùm præter Judæ posteros ceteræ quoque totius populi Israëlitici Tribus Regem eum veneratæ sunt, nullis jam insidiis, nulla vi oppugnandum. Hoc symbolo Unctio Extrema referebatur, quam pax ac tranquillitas excipit, quâ anima æternùm in cælo regnat.

XII. Eadem Gratiæ sanctitas alterum quoque beatæ æternitatis obicem, reatum inquam pœnæ, amovet; dum vel partem ejus abolet, aut totũ, siquidem æger Sacramento hoc munitus suam divinæ sic adapter voluntatẽ, ut penitùs penitũsque illi respondeat.

XIII. Denique & reliquias peccati quascunque extinguit, dum imbecillæ ac miseræ menti vires suppeditat; etsi non penitùs eradicet pravas illas propensiones, quas repetita toties delicta post se reliquerunt.

XIV. Verè igitur Sacramenti hujus ope ponunt Tempestates ac procellæ, quas Conscientia ciet, ipsúmque, Solis instar benefici, radiis suis dissipat tetros vapores, quos tot peccatorum memoria exhalârat, sursúmque deorsum verterat in mente omnia. Hactenus dicta Tridentini Patres paucis complexi sunt. *Res etenim*, inquiunt, *hæc gratia est Spiritus Sancti: cujus Unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit; & ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando.* *Sess. 14. de Extr Unct. c. 2.*

III.

XV. Tertia supereſt consideranda oppugnatio, quâ extremo illo tempore animum hominis Dæmon aggreditur, vehementissimè eum tentando, & ad defectionem à Deo solicitando; & qualia nobis hanc ad pugnam parata sint Extremâ in Unctione præsidia. Quamquam autem oppugnatio hæc externa est, utpote quâ nos oppugnat hostis non domesticus, multis tamen illa nominibus plurimùm for-

midanda est : & primò quidem ob iram jurati hujus & acerbissimi nostri inimici. Ita Philosopho teste, 3. Eth. 8. vires valde auget, & robustos ac validos reddit, qui re vera tales non sunt, dum cordibus quamlibet formidolosis ignem subministrat, & quidquid ad manum est, furoris sui facit instrumentum. Hâc autem furoris plenâ contra nos irâ Dæmon nunquam non ardet, tanquam contra imagines Dei, in quem incredibili ipse odio fertur. Crescit illa nihilominus mirum quantum, & exardescit præquam aliàs sub tempus, quod solum illi ad nocendum Apoc. 12. 12. nobis supereſt : *Descendit ad vos Diabolus habens iram magnam, sciens quòd modicum tempus supereſt.* Sunt hæc Divini Spiritus verba, quibus nos hortatur, ut semper quidem Leonem hunc furentem, Sathanam, fugiamus, aut nos adversùs ejus vim obarmemus, nunquam tamen majore studio & vigilantiâ, quàm sub extremas mortalis nostræ vitæ horas: has enim cùm solas supereſſe noverit, quibus pernicie nostram moliri possit, quidquid livor & rabies potest, id omne tunc exerit : *Sciens, quòd modicum tempus habet.* Cùm militibus victoribus una solùm dies conceditur ad prædas ex capta urbe agendas, ô miseros cives ! Quid enim tam barbarum, tam immane, tam crudele est, quod miles non audeat, cùm sæva avaritia prospicit, non fore tempus aliàs rapiendi, quod tunc non rapuerit ? Non aliter res nostra se habet: prospicit enim Infernus, se, si moribundam animam tum non rapiat, sine spe aliàs sibi per omne deinceps ævum ipsam vindicandi, ungues ipsius ac retia evasuram. Quare qui modò non experitur vim istam tantam, oppugnationémque Dæmonum non sibi persuadeat, ne extremo quidem illo tempore experturum. Qui urbem obequitat, hippoperà quibuscunque mercibus refertissimâ, ut vix equus ferendo sit, Exactores & vectigalium redemptores molestos non experitur, & ne assem quidem pendere cogitur : at ubi portas exiturus propiùs accesserit, tum eminverò prodeunt vexatores illi importuni, oculis, manibus explorant omnia, farcinas excutiunt, & in eo toti sunt, ut si qua admissa fraus est, eam detegant. Ita & vos obambulatis fortassis nunc vasti hujus Mundi plateas, viásque, nec sentitis molestissimas illas angustias, & irrequietas ad defectionem à Dei legibus suggestiones ; quia nondum propinqui estis portæ, quâ hinc exeundum est in vitam & Mundum alterum. Sed expectate horam illam, quâ abitum paratis, & experiemini, an tum stygii isti exactores aliquam quietis partem capturi sint ? an non intima & arcanissima animi vestri sursam deorsum, & omnem in partem versuri, ut deprehendant, an quidquam mercium vetitarum hinc auferre paretis ? Dicent effrontes. Hoc delictum in Pœnitentiæ tribunali apertisti nunquam : istud narâsti quidem, sed specie peccati non explicatâ illâ tibi in Confessione dolor requisitus defuit : aliàs emendationis propositum desideratum est: illud aliud peccatum fuisse, sed occasionem illius de-

denuo admittendi proximam vitare non decreveras: emendationem promisisti; sed mox reversus es ad vomitum. An non experientia docet, Dæmones tam molestos esse ac importunos, ut ne illos quidem hinc abire quietos sinant, qui nullas gerunt sarcinas? Quid illis ergo futurum existimemus, qui gerunt graves? Cùm ex Stygio ejusmodi hospite aliquando quæreretur: an ulla tam exaggerata, tam sublimis sit cujusquam animæ sanctimonia, ut spem illius seducendæ omnem Orcus amittat? Respondit linguâ hominis: quem insederat; nullam esse: sed ipsos ad ultimum usque momentum ab ejus latere non discredere, eâ nixos fiduciâ, quòd, si non aliâ, superbiæ saltem tentatione impetere eam possint, & vel ipso rectè factorum pondere mergere, atque in exitium præcipitare. Hinc arguat quisque, quid non pro eo sibi vindicando hostes isti capitalissimi acturi sint, qui multis aliquando vitiis implicitus vixit?

Narrat Eugen. ap. Vinc. Lirin.

XVI. Crescit etiam eo ex capite justus horum inimicorum timor, quòd non unus tantùm aliquis miserorum illorum spirituum moribundum oppugnaturus sit, sed quòd cohortes & legiones integræ ad id ex Orco emersuræ. Populi ad orientem solem siti, cùm bella gerunt, militum numero prævalent: qui ad Septentrionem, vastorum corporum mole; qui medias terras incolunt, ingenio & versutiâ præstant. An non igitur ille Exercitus præ aliis omnibus esset formidandus, qui constaret militibus numero plurimis, corporum robore validissimis, ingenio & versutiâ præstantissimis? Talis autem est exercitus, quem ad oppugnandum quemcunque moribundum Lucifer Orco educit, & circa ejus lectum, velut ad obsidendum, collocat. Narravit nonnemo in literis ad S. Augustinum exaratis, audisse se ex ore hominis, qui meritis S. Hieronymi revixerat, hæc verba: cùm parùm jam à vitæ termino abessem, tantus Stygiorum spirituum numerus in eo, quo jacebam, cubili spectandum se obtulit, ut *præ multitudine omnino dinumerari non possent.* Addidit præterea, quemlibet eorum fuisse formâ sanè quàm horribili, eósque certatim laborâsse, ut in desperationem primò, mox in Infernum infelicem præcipitarent. Quid sentitis, AA. de multitudine hac magna? Nonne si vel muscarum esset, & metûs, & molestiæ creare satis posset? Quid erit ergo tantus numerus Dæmonum furentium & vinculis exemptorum Etiam locustarum numerosa acies tantam non semel agris vastitatem intulit, quantam ne militum quidem rabies inferre potuisset.

in ep. 8. Cyr. Hier. ad S. August.

XVII. Addamus numero robur, quo Dæmones pollent, partim naturæ suæ, quæ nostram tanto intervallo superat, beneficio; partim audaciâ, ex tot jam è nobis obtentis victoriis immensum auctâ. Scythæ, ferocissima & bello nata Gens, cùm audissent servos suos seditiosos arma dominis movere velle, obviam iis egressi sunt, non ferro & telis, sed virgis manus armati: quas cùm toties experti servi vidissent, concíderunt mox animis, & dominorum se arbitrio permiserunt. Similia adversùs animas, quas tamdiu suo mancipatas

Justin. l. 20.

obsequio habuere, autoritate Dæmonnes valent. Solùm memoriæ suggerendo conditionem illam, & signa pudendæ servitutis, quam tanto illo tempore servierunt; solùm excitando phantasma, quo repræsentetur res olim perperam & impensiùs amata, in præsens illam adducunt discrimen, ne victa manus det.

XVIII. Plus tamen, quàm numerus, plus quàm vires, meritò quem terreat Dæmonum versutia. Hæc strages edit maximas: adversùs hanc ergo de armis prospiciendum solertiùs. *induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias Diaboli.* Apostoli verba sunt. Festinate, festinate induite, quæ Deus providit, arma, ne inimici ejus, & vestri, insidiis delusi succumbatis. Quin potiùs Apostolus, jubet assumi arma, quibus adversùs vim, & fortitudinem hostis se tueantur? Plus enim arma contra vim, quàm contra insidias valent. Non ita ille, sed *adversùs insidias*, inquit, ut indicet, id quod maximè ab hoc hoste timendum, præcavendúmque sit, non vim, sed insidias esse: nihil magìs formidandum, quàm subtilium tentationum versutiam, cùm quidquid habet & callet fraudum nequissimus hostis, extremis illis momẽtis congeminet, ut nos perdat; mordicus, si sors illi faveat, serpentis instar, calcaneum, extrema, inquam, vitæ momenta apprehendendo. *Tu insidiaberis calcaneo ejus.*

Eph. c. 11.

Gen. 3. 5.

XIX. Negari igitur nequit, quin cunctis his ex capitibus valde metuendæ sint Dæmonum eo rerum articulo oppugnationes: & sicut Naucleri non alios magìs pavent fluctus, quàm qui navim jamjam portum subituram arietant, haud aliter tartareæ istæ aggressiones, non aliàs justiùs timentur, quàm cùm jam navim ad littus appellere cogitamus. Ne vobis terrefaciendis hæc ego ultra verum augere videar, audite ipsamet sanctissimæ Tridentinæ Synodi verba. *Nullum tempus est, quo Adversarius noster vehementiùs omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitùs, & à fiducia etiam, si, possit, divinæ misericordiæ deturbandos, quàm cùm impendere nobis exitum vitæ prospicit.* Quod si ita se habet, bonâ vestrâ veniâ liceat mihi hinc arguere, quàm illi salutem suam oderint, qui non ante suprema hæc momenta cogitant integrè perfectéque noxas suas confiteri, ablata suis dominis restituere, turpe commercium abrumpere, redire in gratiam cum iis, quos jam diu habent inimicos; qui, inquam, tunc armorũ volunt abstergere rubiginem, cùm illis contra hostem utendum est; nec antè rectè vivendi artem discere, quàm cùm porrò vivere non licet. Sed omittamus nunc istos, ne longiùs à semita recedamns.

Sess. 14. præf. de Extr. Unct.

XX. Adversùs oppugnationem tam formidandam providentissimus Deus Cælesti planè præsidio nos obarmavit. Ut enim vitæ hujus cursum auspicatos confestim præporent Baptismi auxilio juvat ad mores Christi legibus conformandos, ne malè Christiani dicamur; ita hinc migraturos simili Unctionis Extremæ adjutorio validos reddit, ad vitam rectè inchoatam non pejùs finiendam. *Deus extremæ Unctionis*

tionis Sacramento, extremum vitæ, tanquam fortissimo præsidio munivi : ut Tridentinum loco paulò antè citato loquitur. Hâc de causâ Unctio ista Sacramentum spei appellatum est; & oleum, tanquam ejus materia, sapienter admodum electum : hujus enim liquoris proprium est, cùm in extima tantum corporis parte illitum est, ad intima usque penetrare, sic ut ad ipsas usque ossium medullas pervadat, ad vires vel restaurandas, vel conferendas : *Intravit sicut oleum in ossibus ejus.* Robur igitur, quo per sacram Unctionem à Deo donamur, positum est maximè in certis quibusdam gratiæ suæ auxiliis & inspirationibus singulari ratione servientibus ad finem, obquem instituta est ; atque adeò perquam accomodis ad contemnendos omnes furores, & eluendas omnes fraudes Stygiarum machinationum. Non est proinde, quòd animo cadamus AA. ob aggressiones illas, quibus oppugnare nos Infernus potest ; cùm constet non minores esse vires hoc præsidio nobis concessas ad vincendum, quàm sit vis tanti licet exercitûs ad oppugnandum. *Nolite timere : plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis.* At qui sunt plures isti, qui pro nobis stant ? Sunt, si ita res postulet, cohortes legionésque beatorum illorum Spirituum, suavi quodam modo Unctionis odore attractorum ; cùm longè suaviùs hæc Cælo fragret, quàm omnia nobis aromata nostra & unguenta. Neque lectissimis his cohortibus suus Ductor deerit : Certè S. Maria Ogniacensis Jacobo Cardinali de Vitriaco, animi sui arbitro, testata est ipsumet se Christum spectâsse magna Divorum Divarúmque cohorte cinctum, præsentem, cùm æger quispiam sacro Oleo inungeretur ad luctam ultimam, addidisse illi animos, excitâsse ad intimum de admissis dolorem procúlque ab eo suâ præsentiâ Dæmonum agmina habuisse. Si tot & tales pro nobis pugnant, cur de victoria dubitemus ? Quin opto, ut in hujus rei argumentum, priusquam hinc pedem efferamus, tenerrimo animi sensu grates agamus Servatori nostro hac de victoria, tam non dubiè ejus ope & viribus obtinendâ. *Deo autem gratias, qui dabit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.* O victoriam sanè præclaram, si hâc Dei beneficio vincimus ! Hanc siquidem excipit æterna pax nullo unquam deinceps turbanda bello ; quæ sub ultima vitæ momenta inchoata, in beatissimo æternitatis regno sic erit nostra, ut quocunque obtutum vertere placuerit, aut quocunque pedem movere, non aliud occursurum nobis sit, quàm beata pax. *Posuit fines tuos pacem.* Et dignus non sit Servator amantissimus JESUS, ut ab hoc momento in agendas gratias, vel ob solam tantæ victoriæ spem nobis factam, effundamur ?

1. Cor. 15. 57.

Psal. 147. 14.

XXI. Atque id maximè, quia ejus meritis obventura illa nobis est : *per Dominum nostrum Jesum Christum.* Et sic quò plus illa dignationis honorísque nobis confert, tantò illam magis decet nobis esse pretiosam. Contemplemur tantisper Servatoris nostri summam in nos Bonitatem, ac Benignitatem, & quàm indigni sint Christianorum,

rum, quod gerunt, nomine ingratissimi illi, qui tam non colliquescunt amore, cùm Christi nomen ad aures allabitur, ut etiam eo nominando leviss. simâ quâque causâ & occasione bilem suam exonerent. Audiamus, quid quantúmque beneficii in nos solo tantùm Sacramentorum ministerio Christus diffundat, Vix natis balneum apparat, quo peccati lepram, nobiscum
Plin. l. natam, abstergamus; multò utique
26. c. 1. antiquis Ægypti Regibus feliciores: nam etsi his, leprâ, iis in terris frequentissimâ, infectis amplissimum paratum esset humani cruoris balneum, subditis eorum funestum; nobis tamen Christus, longè regio isto nobilius lavacrum instruit, quo turpissimam illam, & nemini nostrûm vitabilem originarii
S. Tho. peccati lepram ac maculas eluamus:
3. p. q. hoc siquidem non cujusquam alterius
72. ar. cæde aut vulneribus, sed ipsius tantùm
1. Christi Dei Hominis purissimo sanguine constat. Crescimus subinde, & ex infantiæ tenebris emersis rationis lux oboritur, cùm Animæ nostræ robur majus idem Servator Confirmationis ope tribuit, & plus illi gratiæ confert, quàm in Baptismo contulerat. Verùm cùm vel tot adjutos præsidiis non rarò depravatæ naturæ cupiditas novis plagis ac vulneribus pessimè mulcter, his quoque persanandis cæleste Sacramenti Pœnitentiæ balsamum Christi amor submini strat: quin ut crescentibus & porrò victuris alimonia non desit, non jam manna, angelicâ in nubibus coctũ industriâ, sed se ipsum Angelorum Dominus in divinissimo Eucharistiæ Sacramento nobis in cibum offert. Tandem quia ultima sub vitæ nostræ momenta agendum nobis est negotium, ex quo plus pendet, quàm explicare possimus, en prompti ad illud ritè, & nostro bono gerendum, Extremæ Unctionis Sacramentum: hujus siquidem ope perficitur tandem Imago Christi Jesu Filii Dei, qualem esse oportet quemlibet à Deo ad gloriam electum: quâ causâ Tridentina Synodus Sacramentum hoc dixit: *Consummationem totius vitæ Christianæ.* An autem tot, támque præclara amoris tenerrimi effecta digna non sunt, quæ agnoscantur profundissimè, & pro quibus gratiæ quàm fieri potest maximæ rependantur? *Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.*

XXII. Neque verò absque labore *de* hæc à Christo parta est victoria. S. Au- *Temp.* gustini sententia est, Christum Servatorem, cùm Jordanis aquas ingressus *Ser. 14.* est, ut illis à Præcursore sanctissimo ablueretur, omnes omnino aquas consecrâsse, virtutémque iis contulisse, quâ *S. Tho.* hodie pollent, novam animabus ho- *3. p. q.* minum vitam tribuendi. Nisi fallor, *66. ar.* affirmari etiam proportione quadam *13. ad.* potest, Christum tot noctes insomnes *4.* in Oliveti monte ducendo, suísque arbores illas, olei feraces, lacrymis irrigando, maximè verò sudore illo sanguineo, quê pridie acerbissimæ mortis suæ illo in horto profudit, humectando, oleum quoque consecrâsse, quo postmodum extremùm eramus inungendi, & contra ultima pericula idoneis præsidiis instruendi. Robur igitur illud, quo ad ferendos morbi acer-

bos

bos dolores & damna munimur, stetit Christo, gravissimo tœdio, tristitia, & angore, quæ illo in horto pertulit: *Tristis est anima mea usq; ad mortem.* Matth. 26. 38. Vires autem, de quibus nobis contra peccatum prospectum est, & valetudo, quâ omnes animi morbi sanantur, tolerantiâ molesti noxarum nostrarum ponderis, Christi humeris impositi, restituta nobis sunt; quod quidem pondus tam grave fuit, ut humi Servatorem nostrum prosterneret. *Procidit super terram,* Animus denique & fortitudo, quibus vel ipsi Orco extremis illis momentis oppugnanti terribiles & invicti reddimur, extremâ Christi imbecillitate & sudore sanguinis sterit. *Factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Luc. 22. 44. Prorumpamus igitur denuo in verba ista: *Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.* Et quoniam dolorum, quos in horto Christus exantlavit, memini, quidni liceat mihi hinc vos docere industriam perquam salutarem, qua usi olim maximo vestro commodo Sacramentum istud adhibeatis? 1. Cor. 15. 57.

XXIII. Cogitet proin quis, se morbi vi jam ad extrema deductum videre Sacerdotem, qui ipsum ultimam ad luctam inunctuus accesserit. Hunc Dei Ministrum oportet admittere & excipere illâ reverentiâ & demissione, quâ Christus missum ab æterno Patre ad se in horto confortandum, cælestem Genium excepit. *Apparuit illi Angelus de cælo confortans eum.* Et profectò Angeli instar Sacerdos ille adventat, cùm pacem etiam primis mox illis verbis precetur: *Pax huic domui,* ut nimirum Animam ægri dignum reddat Deo domiciliũ, qui ibi habitare non vult, unde pax exulat: *Factus est in pace locus ejus.* Tum imaginetur sibi Sacerdotem sacro illo liquore inungentem oculos; ipse autem, ut sacerdotali huic unctioni respondeat, veniam à Deo omnium noxarum petat, quas oculorum tam lubricorum ministerio admisit. Medici centum & ampliùs oculorum morbos numerant: nemo tamen ambigat, quin plura sint, quæ per oculos in animam nostram redundant malà, morbique; seriò igitur quisque flagitet, omnium istorum sibi delictorum gratiam fieri. Ab oculis ad aures illinendas Sacerdos transit. Hic in memoriâ sibi quis revocet, quoties has aures patulas habuerit ad Mundi nugas & sermocinationes, clausas verò Deo loquenti, animi Arbitro increpanti, Curioni jubenti, majoribus salutaria monentibus: petitâque demissè veniâ, sanitatem à Deo sibi restitui roget. Mox nares sacro Oleo Sacerdos ungit: is autem, qui ungendus est, supplex à Deo postulet gratiam, qua fiat *odor vitæ in vitam*; si, dum exempli aliis pravitate nocuit, ante hac potiùs factus erat *odor mortis in mortem.* 2. Cor. 2. 16. Dum ad os ungendum acceditur, quantam dolendi materiam subministrant tot in cibo potúque sumendo, tot cum aliis conversando perpetrata peccata! Manum pedúmque Unctio revocet in memoriam, quidquid his instrumentis vel ambulando per vias peccatorum difficiles, vel exequendo, quæ malè decreta erant, admissum est,

ex-

excitetúrque animus ad miserationem divinam implorandam. Tandem dum lumbos inungi quis cogitat, omnes detestetur fœdas libidines, quibus ut frueretur, tum ceterorum sensuum infido ministerio & operâ, tum Tactûs maximè usus est, cujus maleficio dum à capite ferè ad calcem plagis se pessimè affectum agnoscit, omnium earum curationem à Deo efflictim exposcat. Qui ita Sacramento huic spiritualiter, ut dicimus, recipiendo assueverit, non dubitet, quin subinde Sacramentaliter illo quàm saluberrimè usurus sit, cùm fructus, hoc ex Mysterio percipiendus, non parùm ab ejusmodi, quas indicavi, precibus pendeat.

XXIV. Quod dixi, mirum videri nemini debet. Si enim ullius Sacramenti constitutivum, quo perficiatur, quódque abesse non possit, est oratio, hujus sanè maximè Sacramenti est. Non enim alio ullo in Sacramento verborum formula profertur velut à supplíciter petente; nam in ceteris tantùm, quid fiat, indicatur. Non dicit igitur Sacerdos inungens (quod scimus fieri ab absolvente confessum (absolvo te ab omnibus peccatis, quæ oculis, auribus, linguâ &c. admisisti: dicit, nec si velit Sacramentum perficere, dicere aliter potest, *Indulgeat tibi Dominus.* Quod quidem Christus ita fieri jussit, quia cùm tunc æger eo statu sit, ut à foro humano transiturus sit ad forum divinum, Ecclesia illum precibus his prosequitur, & divinæ sic eum miserationis Tribunali commendat, à quo uno jam sperare ille gratiam & clementiam possit. Sed illud hâc precandi formulâ præcipiendâ spectatum est, ut sciremus, vim omnem Sacramenti hujus tribuendam orationi cum Unctione junctæ: quam quidem orationis cum Unctione concordiam Jacobus Apostolus verbis illis disertissimis indicavit. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini, & Oratio fidei salvabit Infirmum.* Et quamquam omnia Sacramenta divinæ Miserationis opera sunt, advertere tamen est, in nullo mentionem illius disertè & explicitis verbis fieri, præterquam in isto, & crebriùs quidem, toties nimirum, quoties aliud ægri membrum inungitur: Post hæc enim verba? *Per istam Unctionem,* mox additur *& suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti &c.* Et quâ istud causâ, nisi ut discamus, moriturienti aliud non superesse, nisi ut miser in brachia misericordissimi Dei se projiciat? Atque istud est, ad quod & ego vos adhortor, ut assuescatis quotidie eo affectu ad hanc Dei miserationem confugere, quo cuperetis in ejus Sacramenti usu in Deum ferri: id enixè semper rogantes, ne sacro hoc mysterio non munitos vos hinc migrare contingat.

S.Th. suppl. q. 29.

XXV. S. Malachias Episcopus Hybernus, cùm moræ aliquid traxisset ad nobilem feminam ungendam, eam subinde jam mortuam reperit. Intimè is eventus S. Præsuli doluit; nec quievit antè, quàm defunctæ vitam ad tantum saltem temporis imperraret, dum illam ritè inungeret; etsi nec ad ferendos morbi dolores, morte jam abruptos,

Jac. 5. 14.

ruptos, nec ad conscientiæ sedandos tumultus, nec ad puguam cum hostibus stygiis servitura porrò feminæ Unctio esset. Satis erat viro Sanctissimo, prodesse illam posse tum ad peccati reliquias abolendas, tum ad gratiæ augmentum conferendum: hunc ad finem vitam mortuæ impetravit, hunc ad finem redivivam unxit, satis gnarus, quantum profuturæ illi essent preces, pro ea inter ungendum fusæ: *Et unxit eam nihilominus, sciens in hoc Sacramento remitti peccata; quòd oratio fidei salvet infirmum.* Quantùm igitur solicitos vos esse convenit, ne hujus expertes Sacramenti alteram in vitam abeatis, cùm non hæc tantùm, sed multò plura, quæ à me in medium allata sunt, emolumenta ex eo in vos sint redundatura? *S. Bern. in vit. S. Malach.*

DISCURSUS XXIV.

De Sacramento Ordinis.

1. PArùm familiares illi sunt Evangelicæ Historiæ codices, qui nunquam in iis legit; Ecclesiam, Christi in terris Regnum esse; in illis certè hoc nomine sæpissimè compellatur. Porrò in Regno non satis est esse Populum, qui pareat & subsit; sed etiam Procetes esse necesse est, qui aliis præsint & imperent; atque hos inter varios esse dignationis gradus, alium alio superiorem, quorum ex inæqualitate pulcherrima illa resultet harmonia in Republica, quæ qualisque in artificioso concentu Musico ex vocum diversitate resultat. Non possunt proin in Ecclesiæ Regno, quod Legibus utiq; sapientissimis Hominem indùta Dei Sapientia temperavit, diversi isti gradus abesse: quidquid enim sapienter constitutum est, in eo ordo rerum nunquam desideratur. *Quæ à Deo sunt, ordinata sunt.* Ordo iste Ordinis maximè Sacramento constituitur: hoc siquidem varios sibi Deus ministros eligit, eósq; ex Laicorum, quos dicimus, numero extractos, per minores primò, dein majores sacratioresq; gradus provehit, dum deniq; ad majorem humanâ conditione Sacerdotum dignationem attollat. His deinde utitur tanquam canalibus, per quos divina sua in nos munera derivet: tanquá Matribus, per quas nos lactet; Magistris, per quos erudiat; Interpretibus, per quos voluntatem nobis suam, cùm minùs, certis in casibus, perspecta est, manifestet. Non equidem absq; timore de dignitate tam sublimi hodie disseram, non cum illis quidem, qui ad illã jam evecti sunt; cùm ab his potiùs me doceri par sit; sed cum iis, qui ad eandem aspirant, hæc deo non parvi utique emolumenti ostensurus: Sacerdotalis dignationis, ad quam anhelant, fastigium; & gradus, per quos ad illud eniti debet, quisquis temerè non vult eniti. Priùs illud aggrediamur. *Lim. l. 3. 1.*

I.

II. Cùm Ecclesiæ Ministri muneris sui dignitate Angelos antecellant, morum autem, & vitæ puritate infra illos esse non debeant, ab re non erit, tres quoque eorum distinguere Hierarchias. Prima ac princeps, Deo vicinissima, est Sacerdotum, qui Eucharisticum Patri æterno Sacrificium, tam charum illi acceptúmque, offerunt; altera sic Deo vicina, ut à cæteris tamen hominibus Christianis non nimiùm recedat, Diaconos ac Subdiaconos complectitur; qui primò quidem Sacerdoti sacrificanti adsunt, deinde autem populo divina Eucharistiæ munera partiuntur. Tertia tandem eorum, qui parùm à reliquo Christianorum cœtu elevati minoribus duntaxat Ordinibus initiantur; quorum quidem quatuor sunt. Primus Acolythorum, ad quos pertinet materiam conficiendæ Eucharistiæ illis porrigere, qui propiùs Sacerdoti faciendi ad Aram serviunt: secundus Ostiariorum, quorum est, procul à sacris liminibus eos arcere, qui sua incredulitate ineptos se reddunt, ut præsentes Sacrificio adstent: quò pertinent omnes fidei in Christum expertes: tertius Lectorum, quibus id incumbit, ut necdum satis institutos in iis, quæ ad fidem divinorum Mysteriorum pertinent, ampliùs sua voce erudiant; quos quidem Catechumenos dicimus. Quarti exorcistarum, est, infelicibus illis succurrere, & adjutricem manum porrigere, qui etsi satis instituti, ab infernis tamen spiritibus infestati, tam non possunt mentem ad rem illam, quæ à Sactificante peragitur, applicare, ut alios potiùs, qui toti illi intendunt, avocent ac disturbent. Cunctos hosce per gradus, Tridentinorum Patrum sententiâ, ad Sacerdotii fastigium ascendendum est. Et quamquam non pauca suppeterent, quæ singulis hisce de Gradibus dicerem, vósque eorum & amore & æstimatione accenderem, quia tamen ad hæc excurrere per tempus minùs vacabit, de solo Sacerdotio, ad quod gradus ceteri ordinantur, loqui propositum est: de quo illud inprimis docebo, quanto in honore ac veneratione id semper fuerit; deinde, quanto honore ipsum ac reverentiâ re ipsa sit dignum.

S. Th. in 4. dist. 24. q. 2 var. 1 c

III. Nulla propè est fuitque sub sole Natio, quæ non summis honoribus Sacerdotes coluerit. Non desunt vel hodie Populi, quibus vile sit aurum, delitiæ fastiditæ, Scientiæ ignotæ, libri nullo in pretio. At si historias percurramus omnes, vix inveniemus Gentem tam barbaram, tam inhumanam, quæ in eo cum ceteris non consentiat, ut Sacerdotes aliquos velit, quósque elegerit, honoret: adeò ut ferè facilius sit invenire aliquod Mundi clima, quod Sol radiis suis nunquam illustret, quàm in quo nullum alicujus Religionis exter vestigium: ita & pronius erit reperire homines planè excordes, quàm sine Personis Numini alicui sacris, atque ideo magno in pretio habitis. Ut ab Ethnicis ducamus initium; Cardinalis Baronius suis in Annalibus multa ex pri-

Ann. 57.

primis inde seculis ejusce rei adfert specimina. Et primò quidem quicunque Regiâ, iidem & Sacerdotali supra cæteros dignatione eminere debebant: imò inter Æthiopas, quorum Rex Sacerdotii expers erat, eò se Sacerdotum porrigebat authoritas, ut ipsos, cùm visum esset, Reges throno dejicere suo possent: si verò de plebe alicui Sacerdos dixisset; non placet Diis, ut porrò inter mortales sis: Miser ille suâ se confestim interimebat manu, cùm præclarius ac præstabilius existimaret mori Sacerdotis jussis obtemperando, quàm illius ingratiis deinceps vivere. Veteribus Germanis id solenne erat, ut nemo Judicis sententiâ reus peragi, & è medio tolli posset, nisi sententiam Sacerdos, Dei Vicarius, ratam habuisset. Et verò non Barbari tantùm, & ab humanitatis officiis longiùs abertantes Populi, sed cultissimi quique, & Romani adeò ipsi, tantum potestatis ac Juris Sacerdotibus contulerant ut vel Consulum supremo Magistratui Sacerdotes imperarent, quin & Leges abrogare, aliásque ferre possent: & si quando in jus vocati comparuissent, verbis eorum tantum pondus erat, ut non juratis certa fides adhiberetur, perinde ac si mera Oracula funderent: unde, quæ ab aliis, à Sacerdotibus nunquam exigebantur juramenta, Tantis honoribus Sacerdotum genus colebant Populi, etsi falsorum tantùm Numinum Ministri essent: colebant autem occultâ illâ naturæ propensione inducti, quâ omnes impellimur ad altè sentiendum de Divinitate, atque adeò ad ministros ejus honorandos. Quid proinde honoris mereri censendi sunt, qui supremi, verique Numinis legitimi Sacerdotes sunt? Vetuerat in Lege veteri Deus, ne unquam Sacerdotum Princeps cuiquam non Sacerdoti aperiret caput, quacunque ille dignitate præfulgeret; sed ut in fastigii sui argumentum, etsi omni reverentiæ & cultûs genere affectus ipse esset, nullo tamen simili officiorum genere respondere deberet, sic ut ne mortuis quidem proximis agnatis illacrymari illi liceret, imò ne obtutu quidem illos dignari. Non vereri autem, aut aspernari quemquam, etiam inferioris dignationis Sacerdotem, sententiæ ab eo latæ repugnare, ab eo appellare, piaculum reputabatur tam grave, quod Dei imperio morte esset piandum. Unde in Deuteronomio ita statuit. Siqua lis, siqua controversia vos inter orta fuerit, quæ tam sit implicita, ut viâ ordinariâ decidi nequeat, ad Sacerdotes rem deferetis; & rei totius statu cum fide enarrato, quidquid illi jusserint, exequemini: *Qui autem* (Sacri Scripturis verba sunt) *superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille, cunctúsque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbiâ.* Quamquam tota Sacerdotum Legis scriptæ dignitas erat, quòd dignitatem Sacerdotum Legis Gratiæ adumbrarent: haud aliter ac victimæ, quas ipsi mactabant, umbra erant ineruenti illius Sacrificii, quod Christus erat instituturus. Ex quo pronum erit colligere, quid honoris veris exhi-

Lev. 21.

Deut. 17.

beri Sacerdotibus par sit, si umbratiles illi tanto digni visi sunt.

IV. Equidem illustri sanctitate viri ac feminæ, qui intimè nôrant gradûs hujus celsitudinem, præclara hujus suæ æstimationis nobis reliquerunt argumenta. S. Antonius, ipsis etiam sumis Monarchis tam pretiosus, ut felices se existimarent, siquâ eos epistolâ dignaretur; vel feris venerabilis, quæ promptæ ejus audiebant imperia; formidatus infernis spiritibus, omnium Ægypti Monachorum honoratissimus Parens, adoratus Magister, cùm tamen obvium haberet Sacerdotem, mox, etiam publicis in viis, provolutus in genua, non assurgebat priùs, quàm reverenti osculo manum libâsset, illúmq; ad sibi bene precandum induxisset. S. Catharina Senensis etsi oscula manibus Sacerdotum non imprimebat, nec enim id sibi arrogare audebat, solo tamen imprimebat oscula, quod Sacerdos calcârat, séque beatam prædicabat. Seraphicus autem ille Franciscus, præterquam quòd induci nunquam potuit, ut inter Sacerdotes cooptari se pateretur, dicere solebat; se Angelo & Sacerdoti unà euntibus obvium factum, priùs Sacerdotem, quàm Angelum reveriturum. Nec id mirum: nam id & ipsi Angeli factitant. Recenset S. Franciscus Salesius, Canonicum aliquem summæ ædis suæ, rarâ virum sanctimoniâ, crebrò Angelũ, cujus curæ creditus erat, aspectabilem habuisse. Hunc, priusquam Cliens suus Sacerdos initiaretur, cùm ad januam aliquam ventum erat, præire solitum, nec unquam dextrum illi latus cessisse: subinde cùm Sacerdotii is ad dignitatem promotus esset, sequi semper, dum per januam ibatur, & quacunque iret, sinistrum latus occupare observatum. Quæ satis ostendunt, quanto jure S. Gregorius Nazianzenus scripserit: *Sacerdotium ipsi Angeli quoq; veneratione prosequuntur.* Sed & hoc admiratione caret: cùm abundè constet, quid honoris ipse supremus Mundi Monarcha huic dignitati habuerit; hunc autem Beatos Cœlites æmulatos quid mirum? Aulicorum est, Principis sui facta imitari. Meminisse nos convenit, Christum Servatorem postremâ illa suâ in Cœnâ, ut palàm omnibus faceret, quanti gradum illum æstimaret, ad quem mox evecturus erat Apostolos, Sacerdotes illos initiando, utque suo nos exemplo ad dignitatem hanc æstimandam provocaret, surrexisse à mensâ, præcinxisse se linteo, effudisse aquam in pelvim, ante pedes eorum procubuisse, & illismet manibus, quæ Solem & sidera finxisse dici possunt, pedum illuviem absterfisse. Et cuiquam è Christi sectatoribus arduum sit, illos venerari, quos Sapientia æterna tam stupendâ sui abjectione honoratos, & tantopere exaltatos voluit?

S. Athan. in vita.

S. Anton. p. 3. tit. 23. c. 14.

San. Jure. p. 3. c. 19. sect. 16.

S. Thom. supp. q. 37. ar. 5. ad 2.

V. Hactenus ex umbra magnæ hujus Pyramidis altitudinem dimensi sumus; Sacerdotii inquam præstantiam & sublimitatem ex iis collegimus, quæ velut umbra illam sequuntur; æstimatio nimirum & honor ab aliis exhibitus. Quanta autem tum videbitur, si alio metiendi genere ipsam molem

lem propriâ & propiore mensurâ exploraverimus? Perpendendum igitur est, Sacerdotium inter homines non esse Titulum honoris, velut commodatum, qui, cùm libuerit, reperi possit. Nec enim Sacerdotes fiunt sicut Reges, electione, acceptatione, aut approbatione, sed consecratione, quâ initiati Deo sacrantur; & quidem sigilli cujusdam, quod characterem dicimus, occultâ licèt & spirituali, verâ tamen consignatione, cujus virtute Sacerdotalis dignatio indelebile quid, & æternum est. Qui primi ac celsissimi sunt inter mortales dignationum gradus, ferme dicuntur conferti per omne reliquæ vitæ tempus. Sæpè tamen, qui subjectis Populis atque Exercitibus Monarcharum nomine præfuerant, gradu dejecti, & exuti insignibus, vix inter servos dein locum invenêre. Huic fortunæ, favorisque humani ludibrio Sacerdotum Dignitas subjecta non est. Nullæ non mortalium modò, sed ne Cælitum quidem opes ac potentia tantæ sunt, ut Christo, Sacerdoti in æternùm, aliquando insitum innexúmque, avellere denuo valeant. *Tu es Sacerdos in æternum.* Si maritus aliquis mortuus ad vitam rediret, superstitis licèt conjugis maritus jam non esset: Dominus ædium, redivivus, earum jam Dominus non foret: nec Princeps urbium ac Provinciarum, quibus jura dabat, Princeps ac Dominus: omnes enim isti tituli, omnia hæc jura, nexus omnes cum vita abrumpuntur, abolentur, nec ex tempore transeunt ad æternitatem. At Sacerdos redivivus eodem quo ante mortem dignationis gradu præfulgeret; cùm animæ altè impressum sui honoris ac muneris sigillum retineat.

VI. Nec tituli tantùm, sed & opes omnes ac potentia Regum ac Principum externum quid sunt, & cum nominibus ac titulis auferri possunt. Non ita potestas Sacerdotum, quæ & ipsa æterna, & animæ intimè affixa est, nihil ab hominum tantùm appellatione proveniens, aut pendens. *Idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti*: ut S. Paulus loquitur. Utque profundiùs huic velut abysso immergamur, attendamus geminam Sacerdotis potestatem, utramque humanâ multò majorem: prima est in Corpus Christi Mysticum, hoc est, ejus Ecclesiam; altera sublimior, in ipsum verum ac proprium Servatoris Christi JESU Corpus, sanctissimam videlicet Eucharistiam. 2. Cor. 3. 6.

VII. Ad primam quod spectat, *Quæcunque*, inquit Christus, *ligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo, & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.* Quibus verbis significatur sublimis illa potestas, quæ Sacerdotum cuilibet confertur, dimittendi & retinendi peccata; statuendi pœnas, eásque condonandi. Vos AA. verborum horum pondus magni non æstimatis, quia quid sibi illa velint, non perpenditis; nec mirabilis vobis videtur potestas, quæ tã multis cõmunis est. Aliàs & vos, cùm manum Sacerdos tollit ad Reum à noxis absolvendum, exclamaretis attoniti. *Quis potest dimittere peccata, nisi solus* Matt. 18. 18. Luc. 5. 21. *Deus?*

Deum? Multóq; major vos teneret admiratio, si animæ vestræ obtutu penetrare liceret animũ & cor Peccatoris à peccatis absoluti, ad spectandum, quæ in eo momento peragitur, stupendam metamorphosin. Si nostrûm quis tantum posset, ut obviam habens servorum Æthiopum turmam, gravissimis vulneribus sauciam, pronuntiaret: Ego vos omnes liberos constituo; móxque rumperentur catenæ, & in frusta abirent compedes: mox adderet: Ego vos candidos facio: & confestim his dictis, illi nive candidiores efficerentur: dein subjungeret: Sano vos: & miserorum illorum plagæ momento curarentur, reditérque pristinus in membra vigor, vita, sanitas, color: an huic tantæ virtuti ac potentiæ alia in terris comparari quoquo modo posset? An non hominem hunc homine longè superiorem, & divinum, cælóque lapsum omnes pronuntiarent? At sanè cùm Sacerdos ait: *Ego te absolvo*: dubitare non licet, quin ille prodigia his longè majora patret; imò majora illis, quæ alio quocunque in genere sanctissimi quique patrârunt. Quid proportionis est inter vulnera Animæ & corporis? Quid est fœditas & ater. Æthiopis color, collatus cum turpitudine illa monstrosa Peccatoris in oculis Dei, quâ vel ipsos Dæmones adæquat? Quid catenæ, vincula & compedes Servorum, comparata vinculis Peccatorum? magis hæc inter se differunt, quàm subtilissima aranearum fila, à funibus nauticis crassissimis. *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei*: Nos quoque in re nostra dicere possumus. Non est post Divinam, non in terris tantùm, sed ne in Cælo quidem, potestas, quæ huic Sacerdotis potestati comparetur.

Job. 41. 24.

VIII. Ut res isthæc velut oculis clariùs perspiciatur, fingite animo, Juvenem aliquem densis in tenebris à Rivalibus suis in agro gravissimè sauciari. Humi infelix sternitur, & quaquaversum oculis perlustrans omnia, videt neminem: clamat & nemo audit: conatur surgere, & fugientibus viribus humi graviùs affligitur. Interim è vulneribus sanguinis non guttæ, sed rivi profluunt: & subeunte animum miserrimâ totius antè actæ vitæ scenâ, iratam desuper & minitabundam contemplatur Dei Justitiam: intus oblatrantem, & accusantem implacabiliter audit Conscientiam; infra se aperrum, & anxiè expectantem intuetur infernum: unde attonitus, tremebundus, & singultiens modum non invenit, viámque, quâ imminentem jamjam æternam pœnam subterfugiat. Transeant tunc illas per oras potentissimi quique Orbis Monarchæ; nemo eorum tantarum est opum, ut rumpere possit vincula, quibus infelix illa anima innodatur. Transeant Cælites omnes: ne illi quidem quidquam possunt, Vertat se infelix ad Beatorum spirituum novena agmina, singulorum propitiam imploret dexteram: non tamen vel singuli, vel universi, non Angeli, non Potestates, non Cherubini, non Seraphini, solvere vinctum possunt; rogare tantùm possunt, ut solvatur.

Non

Non Virginum Candor, non Martyrum sanguis, non Anachoretarum rigor, non Prophetarum scientia, non fides Patriarcharum, quódque caput est, ne ipsa quidem omnium hominum Angelorúmque Regina, Dei sponsa & Mater, atque Universi Imperatrix, per omnes suas miserationes adjurata, quantumcunque orando rogandóque plurimùm possit, suâque incredibili erga miseros pietate etiam velit, solvere supplicem possunt; ut solvatur, rogare tantùm possunt. Interim Sacerdos aliquis, alia omnia cogitans, suóque pergens itinere, eò defertur, audit ejulatus, accedit propiùs, videt præsens vulnerati periculum, morúsque miseratione, jacentem ad dolorem de peccatis excitat, spe bonâ implet; mox attollens dexteram, ait: *Ego te absolvo à peccatis tuis.* Dictum, factum, cadunt compedes; cadunt omnia, adamantina quamvis, vincula, quæ miserum opprimebant: iratus Deus placatur, & exertum ad vindictam gladium recondit: fugiunt spe sua delusi Dæmones; ignes illi æterni & insatiabiles extinguuntur: Infernus, qui animam hanc jam propè propiùs devoraverat, fauces apertas claudere, & plaudenti multúmque gratulanti Cælo prædam tam nobilem cedere cogitur. Tantum potest Sacerdos Christianus: & si tantum potest, an non jure vobis videtur dicendus quidam terrarum Deus, cùm in iis, quæ agit, nemini meliùs, quàm Deo Cæli, possit comparari?

IX. Tam autem hæc non est suprema Sacerdotis potestas, ut vix æstimari mereatur, si alteri conferatur, quam quisque à Christo in Corpus ejus non Mysticum, sed verum accipit, ut illud tribus verbis conficere, manducare, aliis distribuere, & Patri Cælesti in Altari, salutis nostræ lytrum, offerre & immolare possit. Hîc enimverò non solùm verba linguam, sed & cogitationes animum deficiunt. Obstupuit Natura luce illâ omnibus deinceps seculis admirandâ & memorabili, quâ Josue Solem stitit, tanquam otiosum trium horarum spatio, victoriæ suæ spectatorem. Obstupuisset autem vehementiùs, si Josue non stitisset modò, sed & de Cælo in terras devocâsset illum siderum Principem. Quid tamen id esset, si cum eo conferatur, quod Sacerdotes faciunt, Deum ipsum è Cælo in Altare descendere jubendo? idque toties, quoties collubitum est; instaurando prodigium, non Ducis Josue, sed Virginalis Uteri, qui splendidissimis illis Nuptiis, quibus Divinissimus Agnus Humanæ naturæ sibi desponsæ copulatus est, thalamum præbuit. Meritò tanquam siderarus hîc exclamat M. Gregorius: *O veneranda Sacerdotum Dignitas, in quorum manibus, velut in Utero Virginis, Filius Dei incarnatur!* Si Doctores Sancti Eucharistiam appellant Extensionem Incarnationis, quam demum potentiam esse dicemus illam, quæ miracula tam inusitata, quotidiana reddit ac vulgaria, quia tam multis cõmunia? Maximè si & illud in animũ revocemus, Virginem Matrem non alterius, quàm meritoriæ (si tamen & istud) causæ rationem

apud Gabr. Biel. lect. 4. in cant.

nem habuisse in eo, quòd ejus in Utero Verbum carnem nostram induere voluerit: Sacerdotes effectrices causæ sunt; faciunt enim, ut eorum in manus descendat; idque ratione efficiendi tam efficaci, ut si Christi Servatoris Corpus nullibi in Mundo esset, eâ tum produceretur. Melchisedecum Paulus Apostolus Dei Filio similem dixit: *assimilatus est Filio Dei*; propterea quòd Deo Panem & Vinum obtulerit, nostri Sacrificij symbola: De nostris ergo Sacerdotibus quid dicemus, qui non Symbola & umbram, sed rem ipsam ac Veritatem quotidie offerunt, dum sacrificant Christi corpus? An non & illi similes erunt Filio Dei?

Gabr. in Cant. l. 40. & 46. Scot. in 4. dist. 10. q. 4. Less. de Perfect div. l. 12. n. 121.

X. Enimverò Sacerdos non solùm loquitur, tanquam si ipse Christus esset, dicendo Corpus suum, sanguinem suum, quod revera est Corpus & Sanguis Christi JESU, sed & ita cum Christo Domino agit, ut eo superior, & non tantùm illi similis, vederi possit. Nunquam lego illa ipsa verba, quibus Apostolus, ad Hebræos scribens, meminit Benedictionis, quâ Melchisedech Abrahamo bene precatus est, quin sacro horrore perfundar: dum simul mentem subit ritus ab Ecclesia in Sacrificio Missæ peragendo imperatus. Affirmat autem Apostolus non precari bene, nisi superiorem inferiori: *Sine ulla contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur.* Alterâ autem parte, quando Sacerdos prolatis jam arcanis illis verbis verè præsens habet in Altari Christi Servatoris Corpus, sæpius tamen illi benedicit, Crucis figuram manu efformando; quo modo apparet, Christum ut Victimam suâmet voluntate oblatam, suo se Sacerdoti ut subditum præsentem sistere, illique, tanquâ Ministro suo, quiddam in se, tanquam Superiori, juris tribuere: unde vult, ut hic ipsi, tanquam inferiori, benedicat. Mirum sanè est, Sacerdotis manum, dum rem tam magnam molitur, non obrigescere! *Super hoc privilegio stupet Cælum, horret Infernus, contremiscit Diabolus, & veneratur Angelica Celsitudo.* Possumus & nos cum S. Augustino hîc exclamare.

XI. En sublimitatem Sacerdotalis dignationis, quantum quidem illam hebetis admodum intellectûs nostri acie metiri possumus. Dicat jam, qui vult, an honore, quo afficitur, dignus sit, & an porrò homo dici debeat, qui supra hominum conditionem evectus est? *Ex hominibus assumptus.* Si non erravit S. Dionysius, *Qui Sacerdotem dicit, augustiorem, prorsúsq; divinum virum insinuat.* Atque hinc quisque vestrûm discat, quo cultu & reverentiâ observari debeat illorum quilibet, ob unam solámque, quâ eminet, dignationem. Demus, esse, cujus vita non respondeat gradûs sanctitati; an idcirco plenis ille buccis dehonestandus est, & palàm omnium ludibriis prostituendus, cujus labes vel proprio sanguine tegere oporteret? Etsi ædes aliqua sacra corruat, non tamen idcirco locus, quo steterat, profanus redditur. Ita Leges affirmant: *Dirutis ædibus sacris,*

Hebr. 5. 1.

l. & in tantum ff. de rer. divis.

rea manet sacra. Ita & ego in re nostra dicam. Si aliud præterea in Sacerdote sacrum non remaneret, præter unum Characterē dignationis illius suæ humanâ majoris, an id satis non esset, ut toti Mundo etiamnum esset venerabilis? Sed relinquamus nunc istud, quod à scopo nostro facilè nos abduceret, & ad alterum ex propositis punctum, seu partem accedamus, ut consideremus; quibus gradibus enitì oporteat ad tantum fastigium eum, qui quidem ita ascendere cupit, ut non suo ascensu quærat, unde præceps ruat. Ut multa paucis complectar, duo tantùm dicam: primum est, ut accedat nemo, nemo ad hunc apicem aspiret, nisi à Deo non obscurè vocatus: alterum, ut priusquam tantum oneris subeat, experiatur, an humeris sit illi ferendo paribus satisque validis.

II.

XII. Primò igitur necessarium est, ut quis non ineat iter tam arduum, nisi ad id se audierit invitari: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Errant, qui existimant, cunctos, qui initiari desiderant, à Deo ad eum honoris gradum vocari. Alii siquidem vocantur, alii repelluntur. S. Augustinus diguum admiratione discrimen observavit in repulsa, quâ Christus à sui imitatione & sequela repulit aliquem, qui sponte se illi Discipulum obtulit; & in invitatione, quâ alium restitantem ad sui imitationem pertraxit. *Sequar te, quocunque ieris,* dixerat ille ad Christum Servatorem: at Christus hoc ejus studium non probans, *vulpes,* inquit, *foveas habent, & volucres Cæli nidos; Filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet.* At mox cùm alium videret Juvenem alia omnia cogitantem, *Sequere me,* dixit: Juvenis autem etsi vocantem non sprevit, inducias tamen petiit; tantillum saltem moræ precatus, dum patrem suum defunctum tumulo inferret. Et quamquam justæ & rationi consonæ viderentur eæ preces, non annuit tamen Christus, sed jussit, ut relicto aliis volentibus vespillonis munere, ipse Evangelii prædicationi animum applicaret. *Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos; tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Quæ obsecro, pergit S. Doctor, diversitatis hujus causa alia, quàm quòd posterior iste verè à Deo vocatus erat ad sequendum Christum; alter verò non à Deo, sed Ambitionis & Avaritiæ pravo studio erat impulsus? Ambitionis quidem, cùm illa oculis ejus obversaretur gloria, & major indies opinio, quam homines de Servatoris discipulis ob patrata ab eorum Magistro prodigia, conceperant: Avaritiæ autem, cùm adverteret, plurimum quotidie, aliorum beneficentiâ, in eos eleemosynæ conferri. Alterum è diverso, cùm ad sequendum Christum non humanis rationibus, sed solâ ejus invitantis voce excitaretur, par non erat vel tantillo tempore differre id, ad quod invitabatur. Atque ita hodiedum Christus facere assoleт. Nonnullos eorum, qui Sacros ad Ordines anhelant, suis ad id ipse instinctibus & internis stimulis agit;

Hebr. 5. 4.

Serm. 7. de Verb. Dom.

Luc. 9. 57.

Luc. 9. 59.

alios autem, qui sua sponte currunt, repellit, & importuna eorum studia minimè probat : id quod in magnete etiam observare est; nam & hic latere uno ferrum ad se avidè trahit, altero à se repellit : trahit ad se, cùm polum suum fide bona respicit; repellit à se, cùm contrario motu ad polum oppositum fertur.

XIII. Erit, qui dubitet, quâ tandem ratione discerni possit, vocet, an non vocet Deus; Gratiáne, an commodorum amor proprius invitet ? huic ego respondeo : primam veras à falsis vocationibus discernendi rationem esse, ut quis attendat ad causam moventem, quâ ad tanti momenti negotium inducitur, & ad capessendum munus, quod vel Seraphinos suâ arduitate terreret, si carnem nostræ non absimilem induerent. Esse enim Sacerdotem, aliud non est, quàm à toto Mundo divisum, omni malo liberum, aliis longè, quàm vulgò homines soleant, sensis præditum. *Elegit eum ex omni carne.* Esse Sacerdotem, est esse constitutum Mediatorem inter Deum & homines; tanquam Deo quidem minorem, hominibus autem majorem, & medium inter hos ac illum. *Pro hominibus constitutum in iis, quæ sunt ad Deum.* Dicat jam Candidatorum Sacerdotii aliquis : an ille talia cogitat, cùm initiari desiderat ? an aliis ad id causis agitur ? an non commodorum suorum studio ? vanis desideriis, gloriolæ, majorisque venerationis cupiditate ? an non id spectat, ut commodiùs vivat & lautiùs ? ut avarè congerere plura possit, majúsque hoc in gradu, quàm alibi, rei familiaris augmentum sperare ? familiæ suæ opes ac splendorem comparare, ut hac ratione Cælum ipsum terræ serviat, & gradus ille ac dignitas, quæ in Ecclesia sit, sublimissima, basis loco sit, familiæ altiùs assurgere mollenti ? Si hæc hisque similia trahunt aliquem, dubium omnino nullum est, non trahi eum à Christo, sed rejici : quem enim ejusmodi homo ad polum abjectorum bonorum, desideriorúmque se vertit, rectà ille opponitur, totóque plane cælo distat ab illo polo, quem divina Christi dogmata spectare nos jubent; hæc siquidem docent contemnere vanissimam illam gloriolæ auram, illa commoda, illa opum incrementa, quæ ut latiùs fluant, ejusmodi temerarii non dubitant ipsum adeò, ut sic loquar, Sacerdotium prælo & torculari subjicere. Prima igitur, minimèque fallax explorandi ratio suóne quis nutu, an Dei arbitrio & vocatione ad fastigium hoc ac culmen enitatur, est, diligenter observare, quæ tandem sint voces, quibus ad rem tantam invitatur ?

XIV. Altera, quæ primam firmet, norma ac regula, ad quam vocatio examinetur, est Oratio. Periculosè navigant, qui vehuntur à Navarcho, qui sidera consulere vel nolit, vel nequeat. *Os meum non interrogâstis.* Etiam qui terrestri itinere pergit, sæpe Stellis vitæ ducibus indiget; maximè, cùm dubiæ, cùm vastæ desertæque sunt semitæ, per quas eundum est, quales sunt notissimæ illæ Lybiæ arenæ. Et quomodo mari pergentibus impunè

Eccl. 45. 4. *S. Th. suppl. q.* 36. *ar.* 1. *ad* 2.

Hebr. 5. 1.

nè sit, siderum cursum nescire: Quid hoc verborum involucro indicare volo? Non aliud, quàm quòd humanis etiam in negotiis, ut securi consistamus, DEUM precibus consulere oporteat. *Ne innitaris prudentiæ tuæ:* Prov. 3. 5. *in omnibus viis tuis cogita illum, & ipse dirigit gressus tuos.* Quantò igitur id ampliùs necessarium erit in negotijs, quæ ad DEUM & animæ salutem spectant? In his providentiæ nostræ, S. Scripturæ phrasi, non incertæ tantùm sunt, sed planè deficiunt. Quàm igitur rationi consentaneum, in his divinum lumen, divinam opem quanto maximo conatu ac voluntate petere? Sic proinde in re quoque nostrâ agendum. Si quis invitatur, ut Ecclesiasticum in Ordinem, & inter Dei ministros cooptari se curet, ad Cælum attollat oculos; inde lumen petat; DEUM vehementer etiam atque etiam roget, ne in re, quæ tam multa post se trahit, hallucinari ipsum sinat; cùm fieri possit, ut ex eo aut æterna cujusque salus, aut exitium pendeat sempiternum. Non rarò semitæ tam sunt implicitæ intricatæque, duces tam infidi, animi nostri sensa motúsque tam reconditi, ut aliud nobis filum, quo ex tam multiplici fallacique Labyrintho egrediamur, non offeratur, quàm Oratio. *Cùm ignoremus, quid* 2. Paral. 20. 12. *agere debeamus, hoc solùm habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Hoc autem medio qui usus fuerit, prudenter facilem rerum suarum exitum sperare poterit. Et si salus alicujus pendet à medijs, quorum ope divina benignitas salvum illum vult? tunc de non admisso in electione errore satis securo esse licebit, si attentæ considerationi, & cum prudentibus consultationi, preces etiam non tepidas junxerit. *Estote prudentes, & vigilate in orationibus*, ut S. Petrus haudquaquam frustrà monet. 1. Pet. 4. 7.

XV. Neque est, quod quisquam metuat, ne plùs, quàm res postulat, ut solicitus: nullo jure id timet. Si plures etiam annos in deliberanda re tanta posuisset, non esset censendus; malè tempus perdidisse. Belli Imperatorum nonnemo perquam celebris, cùm interrogaretur; cur tandem, postquam statutum fuerat, prælio cum hoste decernere, hæreret tamen cogitabundus, & pugnæ signum dare moraretur? sapienter respondit, quia semel duntaxat hîc erratur. Væ autem illi, qui neglectis, quas proposui, non aberrandi regulis ac consilijs temerè Altari propior fieri ausus fuerit. *Externus* Num. 3. 10. *qui administrandum accesserit, morietur.* Militaribus etiam Legibus olim cautum erat; nequis Castra, nisi per portam, ingrederetur: qui superato vallo murove intrâsset, capite plectebatur. *Si quis vallum transcendat,* l. deserto. rem §. in bello ff. de re mil. *aut permurum castra ingrediatur, capite punitur.* Quid fiet proin (si Christus supremus Imperator, similem militibus suis legem tulerit, eâque stare fixum ratúmque habuerit) quid fiet, inquam illo, qui ingressus fuerit non per divinæ vocationis portam, sed ex latere, per vallum murúmve, violatis scilicet Ecclesiæ legibus, quas aspirantibus ad sublimem Sacerdotij gradum illa tulit; vel de Patrimonio,

Per subornatos testes, falsa asserendo, vel ad alia testanda scribarum publicorum fidem corrumpendo? Huc tamen etiam impellit avaritia, quæ interim suis velis tegit oculos tam eorum, qui perperam ejusmodi patrimonium fingunt, quàm qui illo tam malè utuntur; ne sua ipsi damna miseri videant.

XVI. Rem exemplum affirmet. Henricus II. Imperator, cùm etiamnum puer ab Epheborum aliquo siphunculum argenteum dono accepisset, quo ludibundus aquam evibraret, plurimum eo munere delectatus, Ephebo donanti Episcopatum promisit, si se ad Imperij supremum culmen unquam evehi contingeret. Electus subinde est Imperator Henricus, & ephebus ille ad Sacras Infulas promotus. Verùm cùm Henricum non diu pòst gravis invaletudo prostravisset, triduum integrũ lethali agone cum hostibus conflictabatur, sensibus ferè destitutus. Ubi tandem ægrè ad sese redijt, fassus est, toto illo triduo hostes suos aliud egisse nihil, quàm ut ex siphunculo, illo olim dono accepto, vivas in ipsum flammas vibrarent; quas tandem Juvenis formosissimus apparens affusâ ex calice aquâ omnes extinxisset. Juvenis hic fuit S. Laurentius M. cui Henricus paulò antè aureum calicem dono obtulerat; Is autem non solùm ignem, quem Dæmones ejus corpori asperserant, totum extinxit, sed sanitatem etiam ægro restituit. Ubi convaluit Imperator, Præsulum cœtum coëgit, qui tam puerili causâ promotum Episcopum loco ac dignitate denuo moveret, quâ quidem re majus illi beneficium contulit, quàm cùm ad gradum meritis superiorem promovit, hac enim ratione sustulit impedimentum, quo miser pedes implicitos habebat; quamdiu quidem vestes, Pontificiæ dignitatis insignia, per terram raptabat. Favores alij, qui cum propriæ salutis discrimine conjuncti sunt, sunt favores re vera crudeles, atque adeò non veri, sed imaginarij falsíque. Discipulus ille, qui Petrum in ædes Pontificis introduxit, nocte Magistri sui atrocissimam necem antecedente, quantò majus illi præstitisset obsequium, si eum expulisset toto Palatio cum dicto. Apage, tu piscibus capiendis da operam, quam artem hactenus factitabas: quid sordido Piscatori cum Pontifice? Optanda sanè Petro, præ admissione, hæc fuisset ejectio: hâc enim melius longè consultum illi fuisset, & remota occasio, quæ infelicem ad trinam Magistri sui abnegationem & ejurationem induxit. Et verò tantum animi nunquam non deberet esse illi, qui vel de patrimonio falsum testimonium, vel similem non absque DEI offensa favorem rogatus, facilè agnoscit, quem talia petere non pudeat, plus equidem illum ad Sacerdotij dignitatem afferre cupiditatis, quàm meritorum. Verum favorem, gratiámque hujus farinæ hominibus ille præstaret, qui eos induceret, ut manuum potiùs suarum labore vivere, & procul adorare dignitatem illam ut Reginam, quàm ut sponsam brachijs amplecti & stringere, mallent.

Anno 1047.

XVII.

XVII. Illud magìs dolendum, quòd Genitores ipsi, qui judicij ætatisq; maturitate certiùs congnoscere vera filiorum emolumenta possent, &, quam ijs debent, charitate studiosiùs procurare, non semel, præquam ullus alius, eos impellant, quin & authoritate imperióque adigant ad Sacros Ordines ambiendos, quos nôrunt & literarum, & veræ in DEUM pietatis exortes, moribus crudos, & pluribus insuper pravis assuetudinibus, ad alia omnia, quàm quæ Ecclesiasticum decent, propensos. Neque alio hac in re consultore utuntur, quàm miseranda lucelli & emolumenti alicujus spe; ne solus sit Judas, qui pluris num̃os, quàm Christum æstimârit. Et tamen, etsi cœci sint, manibus tamen palpare possunt, sic obtenta, cum Dei injuriâ, Ecclesiæ bona non aliud tandem familijs afferre commodum, quàm quod reti nimia piscium multitudo, quæ illo mille partibus lacero atque disrupto, non abundantem tantùm & copiosam, sed justam quoque Piscatori prædam aufert. Quamquam, etsi Ecclesiæ bona idonea forent ad familias locupletandas, an æquum tandem est rebus Deo sacris in propria com̃oda abuti? Si S. Dionysius rectè sensit, Templa sunt propter Altaria, Altaria propter Sacerdotes; Sacerdotes propter Sacrificia, Sacrificia propter Deũ. Sed malè consulti Genitores istitoto rerum ordine perverso, id obstinato animo volunt, ut Templa, Altaria, Sacerdotes, Sacrificia, quin ipse Deus, ad hoc serviant, ut eorum cognatio & familia supra cæteras caput attollat. Utinam deinceps saltem rem tam absonã machinetur nemo! siquis tamen hoc è numero est, qui tam pudenda adhuc agitat consilia, Patris ille titulo ac juri renuntiet priùs, &, qualis est, Carnificem dici se curet. Quodsi quem filiorum vestrorum indole, ingenio, pietate in Superos ejusmodi videritis, ut Ecclesiæ ornamento futurum judicetis, id agite, ut quanto maximo studio eum educetis sancto DEI timore, tanquam ad grande illud officium, divino ejus in conspectu assistendi, destinatum: cavete sedulò, ne quod illi cum alijs pravorum morum adolescentibus sit commercium (certè plurimum prodesse ijs, qui ad sacras Aras aspirant, agere cum Innocentibus, Regius Propheta censuit: *Lavabo inter Innocentes manus meas, & circumdabo Altare tuum Domine*) & probatissimi illum Magistri disciplinæ maturè committite. Galenus, ut quis in curandorum humanorum corporum peritiâ evadat eximius, primo loco id curandum asserit, ut perito Medico Magistro utatur. Quantò magìs rectiùsque id ipsum desiderabitur, ut quis in animarum curâ, quæ Sacerdotibus incumbit, magna cum commendatione versari possit:

Ps. 25. 6.

Lib. de const. Art. Med.

XVIII. Alterum, quod agendum priùs est, quàm quis ad sublime Sacerdotij culmen ascendere moliatur, est, ut dicebam, capere sui specimen, illis studendo moribus vivere, quos Clericis Canonum decreta præscribunt, priusquam indissolubili nexu ad eam vitæ rationem quis se obliget. S. Basilium ajunt ante Sacerdotium ita vi-

Orat. 20. xisse, ut jam tum Sacerdos dici posset : *Sacerdos etiam ante initium Sacerdotij fuit.* Sic de eo Gregorius Theologus affirmavit : Quod utinam dici de nobis omnibus posset, quicunque hoc charactere insignimur ! O quæ Ecclesiæ foret felicitas! Sed alii re vera mores cogunt nos Hieronymi restaurare lacrymas & querelas ; dum cernimus non semel, eum, qui heri Christiani dignitatem vitâ malè tuebatur, hodie Sacerdotem, nec de grege illum, superbire. *Heri Catechumenus,* Epist. 83. *hodie Pontifex: vespere in Circo, manè in Altari.* Heri in saltantium choro, hodie in Altaris ministerio, heri inter ludentes, tripudiantes, compotantes, eorũ approbando studia, & fortassis etiam frequentando, hodie se ostentat, ut Sanctificator populi, coram ipso in genua provoluti. Quæ tandem hâc major inveniri potest ordinis perversitas ? Qui Cappucinorum sacram in familiam adoptari desiderat, priusquam aspero illo & horrido facco se vestiat, explorat, an nudis in asseribus somnum capere, jejunare, flagris se cædere, media nocte somnum abrumpere possit ; ut experientia discat, an pares gravi Ordinis oneri, & rigidis ejus institutis vires afferat. Cur ergo alter ille Juvenis, qui cogitat ducere vitam, si non tam asperam, sanctam certè, & non carnis, sed Spiritûs effatis conformem, qualem esse oportet Sacerdotis cujuslibet, non & ipse priùs experitur, quid possit, & priusquam veri religione ac nexu Castitatem Deo publicè promittit, an eam illibatam servare valeat, aliquanti temporis usu explorat ? Sunt, qui Juventutem exigant in magna morum vitæque licentia ; mox nulla pravarum propensionum, plurium annorum iteratis sæpius lapsibus contractarum, ratione habitâ, festinant ad humeros illi supponendos oneri, cui ferendo plures viri sanctissimi semper se impares existimârunt. Inde fit postmodum, ut vitijs ab adolescentia assueti nunquam deinceps se emendent, maneántque ægri incurabiles. *Desinit esse remedio locus ubi, quæ fuerunt vitia, mores fiunt.* Sen. Ep. 39. Prudentiæ sanè Christianæ non est, rem tam inconsultò ac temerè aggredi : dare ventis vela, provehi in altum, omnium se tempestatum discriminibus permittere, nec tamen antè artem didicisse nauticam, aut tenuem prope littus cymbulam remo gubernâsse. Meritò Romanis veteribus id laudi datum, quòd priusquam classem armatam adversùs Pœnos & Afros educerent, in Naumachia diu maritimæ pugnæ simulacra ediderint ; quæque designabant animo facta vasto in mari, ijsdem intra angustiores limites præluserint. Quid autem dicam sentiámve, dum video aliquos accinctos, ut initiati solenni se promissione Deo obligent ad castè deinceps vivendum, qui tamen ad id usque temporis non didicere, quomodo obviam ire tentationibus, quomodo eas frangere & eludere oporteat, audaces concupiscentiæ impetus refrenando compescendóque ? Hoc sanè est inter Oceani undas, procellas, tempestates velle triumphare, & Myoparonis ad clavum sedere, antequam vel tantillæ

tillæ scaphulæ per fossam canalémque, nullis expositum ventis ducendæ quis præfuerit, illiúsve cursum fuerit moderatus.

XIX. Illud autem quantum probrum foret, quantum dedecus, siqui Clericorum Ordini jam adscripti, eúmque in finem educati, ut Sacerdotum numerum augeant, fas sibi existimarent habenas laxiores suæ libidini permittere, quàm ulli alii Juvenes permittant; eâque persuasione imbuti indulgerent amoribus, choreis interessent, eósque dicteriis perstringerent, qui in hæc Juventutis, plena periculi, oblectamenta, & corruptelas invehuntur? An in animum inducere quisquam posset, non ignorare ipsos, quæ quantáque sit Sacerdotalis, ad quam aspirant, dignationis celsitudo, quódque ad illam absque temeritate eniti ipsi possint? Atque utinam non ita se res haberet, & non illi ipsissimi, qui tantas in spes aluntur, præquam ulli alii, lmorigeri, petulantes, petulci, &, si non aliud, domi perinde ac in templis, modestiæ ac reverentiæ omnis obliti viderentur! Amurathes Turcarum Imperator, cùm nimio vini, suæ superstitionis legibus interdicti, usu gravem sibi morbum conscisset, voto se Prophetæ suo Mahometo obstrinxit omni deinceps vino abstinendi; nec eo contentus, violandi denuo voti metu vitra simul omnia crystallina, quibus ad bibendum erat usus, frangi jussit. Provida hæc barbari & alieni à fide hominis cura ruborem non exprimat iis è Christianorum numero, qui cum literis amatorijs in sinu, cum amasiæ imagine, responsis, muneribus, tæniis, & nescio quibus familiaritatis parùm castæ mnemosynis, solicitè in scrinio custoditis, non verentur festinare ad promittendam Deo in facie Ecclesiæ castitatem, séque ad eam voti religione obligandos? Quæ tandem ista audacia, quæ inconsulta temeritas est? Toties voluptatum calici labra admovisse, & illo non diffracto, palàm profiteri, quòd ab illo deinceps labra æternùm abstinere decretum sit?

XX. Claudamus Discursum hunc egregio & omnibus profuturo S. Gregorii monito: *Virtutibus pollens, coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus, nec coactus accedat.* Qui virium satis ad ferendum grave Sacerdotii onus habere sibi videbitur, admoveat humeros, invitus tamen & renitens, *coactus ad regimen veniat.* S. Marcus eremi incola pollicem sibi amputavit, ne sacris initiari posset. Abbas Mutues, cùm invitus initiatus esset, ne semel quidem Sacrum facere ausus est, & incruentam Deo hostiam litare: unde olim indignum Sacerdotali gradu existimabant, qui volens ac lubens initiari se esset passus. *Profectò indignus est Sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus.* Quisquis autem frequentium prolapsionum experientiâ virium suarum perspectam habet imbecillitatem, nulla ratione induci se sinat ad humeros oneri subjiciendos: *virtutibus vacuus, nec coactus accedat.* Nemo se purget: *Ita parens meus jubet.* Neque enim parens tuus funes ullos habet, quibus te denuo inferni ex barathro extrahat, si in illud ob vitam Sacerdotali in gradu

Pastoral. p. 1. c. 9

in vit. Pat.

L. si quem. quam C. de Epis. & Clerici

du

du, vel Laico pudendam, præceps actus fueris. Fuit nonnemo, qui Alexandro M. promitteret, ex vasta montis Atho mole statuam fingere, quæ Alexandrum ipsum ad amussim referret. Facessere hic hominem jussit, cum dicto: ridiculum fore, si hominem, qualis ipse foret, pusillæ staturæ, montam vastus referret. Vos quoque, si sapitis, staturæ vestræ humilitatem cum excelsitate divini Sacerdotii comparate; cúmque tam nullam inter utrumque agnoveritis proportionem, non permittite quoquo modo, id vobis imponi, cui ferendo vix esset grandis ille Angelus, qui cùm uno pede terram calcaret, alterum procul in mare extenderat. Etsi qui triplici votorum nexu se Deo in aliqua Sacra familia obstringunt, majus virtutis perfectionisque studium videantur profiteri, quàm quilibet vulgaris Sacerdos, propterea quòd magis ad intimam cum Deo unionem, quâ sanctitas constituitur, vota illa disponant; docet tamen S. Thomas, Conditionem Sacerdotis sublimiorem esse, quàm sit hominis Religiosi, propterea quòd ille destinatus sit ad ministerium, quo aliud sublimius in terris nullum est. Atque hinc statûs sui ratione Sacerdotem quemlibet ad majus sanctimoniæ studium obligari, quàm obligetur Religiosus non Sacerdos; & quod hinc consequens est, peccatum idem, si paria sint cetera, in Sacerdote quolibet gravius censendum, quàm in Religioso, qui Sacerdos non sit: *Unde gravius peccat* (S. Doctoris verba sunt) *ceteris paribus, Clericus in sacris ordinibus constitutus, si aliquid contrarium sanctitati agat, quàm alius Religiosus, qui non habet ordinem sacrum.*

S. Th. 2. 2. q. 184. ar. 8.

Attendant igitur, quàm altam turrim ædificare eos oporteat, qui Sacerdotes esse volunt, dum vel Religiosos vitæ sanctitate superare debent. Et non audient hortantem Christum? *Quis volens turrim ædificare, non sedens prius computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum?* Ubi porrò iis, quæ dicebam, præmissis, statuerit quis Secerdotio initiari, non omittat & illa adhibere media, quibus se ad tanti momenti rem accuratiùs præparet. Abdat inprimis se sacram in solitudinem, ibique procul ab interpellantibus aliquot dierum spatio quantâ potest diligentiâ, perpendat, quàm sit necessarium omnes Animæ labes, initâ totius vitæ ratione, & Confessione à primis annis repetitâ eluere, eámque tot jam nominibus & beneficiis Creationis, Redemptionis, Conservationis, atque nunc demum plenæ Consecrationis, Deo devotam, deinceps sacrilegè non repetere aut auferre. Antequam mundissimus ille cælestis Mannæ cibus in terram in deserto effunderetur, prodigiosus quidam ventus siccabat, mundabátque totam, eámque ad dignè excipiendum panem Angelorum præparabat. Non dissimili vento opus est, qui animam Sacerdotis præparet ad panem Angelicum, tantò vetere illo, qui hunc nostrum adumbrabat tantùm, nobiliorem, præstantiorémque, quotidie excipiendum, manibúsque tractandum, Vento opus est, qui quidquid humiditatis ex rerum conditarum minùs ordinato amore super-

Luc. 14. 28.

Gen. 1. 7.

Matth. 15. 6.

pereſt, exſiccet penitùs, ſic ut Sacerdos omnibus Mundi curis, ut decet, liber, DEO totus adhæreat. Ita præparatus accedere ad Sacrificandum poterit : curandum tamen deinceps, ne unquam ponat ſolicitum illum metũ, non reſpondendi omni vitæ ſuæ genere magnis illis, quibus ſe dignatione tam celsâ admittendâ obſtrinxit, obligationibus. Corallium medio ſtatu eſſe non ſolet; aut herba eſt, aut in lapidem obdureſcit. Ita & Sacerdos, aut mollis penitùs ac flexilis eſt, devotionis in DEUM ardore, ſi grandi ſuo debito reſpondet : aut ſi DEI donis malè utitur, obſtinatione planè obduratur. His cogitationibus, his ſenſis altè imbutus, quiſquis initiari ſe patietur, ſacríſque Altaribus admoveri, næ ille confidere poterit, ſuo ſe miniſterio pariturum Cælo lætitiam, Eccleſiæ ſolatium, ſibi multísque alijs ſalutem, illique haud abſimilem Domino futurum, cujus vice, in munere tam honorifico, in terris fungitur. *Aſſimilatus eſt Filio DEI.*

DISCURSUS XXV.

De matrimonii Sacramento.

I. CUm potentiſſimus DEus producto jam Mũdo ad hominem condendum accederet nõ totum uno quaſi niſu abſolvit; ſed è limo primùm velut ſtatuam effinxit; de in divini oris ſui flatu animã illi inſpiravit & vitam. *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ.* Non diverſam proportione quadam rationem idem DEus in ſtatuendo Matrimonij Sacramento ſecutus eſt. Matrimonium primò ſtatim ratum eſſe firmúmq; ipſemet voluit. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Quis hoc neget? Quid tamen Matrimonium, his firmatum legibus, erat, niſi ex limo ſtatua? Quid, inquam, niſi contractus, nihil penitùs ultra contractus civiles ceteros ſpecialis perfectionis ſortitus, & intra naturæ ordinẽ relictus? quo ſtatu res manſerũt, donec naturam hominis DEI Verbum induit. Tunc enim DEus Homo divino quodã Spiritu luteam hanc velut maſſam animavit; & Matrimoniũ ad Sacramenti dignitatem extulit. Atq; adeò non minùs differunt inter ſe contractus Matrimonij in Lege veteri, & contractus Matrimonij in Lege gratiæ, quàm argillacea illa & exanimis Adami figura, ab Adamo ſpiritu & vitâ donato. Utraq; in conditione Adamus DEI opus fuit; in prima quidem opus luteum; in altera verò Conditoris ſui viva & perfecta imago. Non eſt igitur ambigendum, quin rectè Chriſti Sectatoribus Apoſtolus præceperit, ut Matrimonjũ honorarent: *Honorabile connubium in omni-*

Gen. 2. 7.

Matth. 19. 4.

Heb. 13.

omnibus. Mihi idcirco aliud non incumbit, nisi ut modum vobis ostendam, quo, quem Apostolus exigit, Christianorum nuptiis honor exhibeatur, ut Servatoris nostri, qui Sacramenti dignatione illas tam illustres reddidit, fini & nos respondeamus, eundémque ad scopum referamus omnia. Id quod hac dissertatione mihi propositum est, siquidem attentis animis docentem audieritis. Conjugium equidem honore dignum est in omnibus, quæ ad ipsum spectant, in iis, inquam, omnibus, quæ antecedunt, in iis deinde, quæ comitantur, ac denique in iis, quæ consequuntur: *in omnibus*. Quod cùm ita sit, tribus his, quæ dixi, respondentes totidem Dissertationis hujus partes esse volo, ut accuratè non minùs quàm distinctè rem omnem pertractemus.

I.

II. Primò itaque honorabile est Conjugium in eo, quod præcedere oportet; in fine scilicet debito sanctè spectando, & in prudenti mediorum ad eundem finem optione. Si quæramus ex nubili aliqua Puella, quid ipsam impellat ad Conjugium quamprimùm ineundum? Reponet illa; ut loco sit aliquo inter homines, ut maternæ tandem ferulæ & disciplinæ se eximat, ut ipsa familiæ caput sit. Itáne fines isti Sacramenti dignitatem & sanctitatem non dehonestant? An non hoc quoque est velle, ut Cælum terræ famuletur? Ut illud hujus suis in operibus tantum emolumenta spectet? Igitur nefas est, tam humilia, tam abjecta Christianis Sponsis esse proposita, cùm inter se contrahunt. Hoc spectent oportet, ut eo res ipsorum statu sint, in quo certiùs salutem consequantur: qualem quidem multis esse statum conjugij extra controversiam est. Quin, monente S. Augustino, Sponsis id satis esse non debet, ut sua tantùm, etiam vera, emolumenta quærant; debent etiam velle prodesse bono publico: cùm Reipublicæ totius humani generis, maximè autem Ecclesiasticæ & Sacræ causâ, institutum sit conjugium, quæ hac viâ alios identidem aliósque subditos nanciscitur, quos suo Magisterio Cælo maturos & idoneos efficiat. Sponsi igitur Christiani mutui illius consensûs causam rogati, hanc maximè reponere deberent: ut novos Christo, novos Ecclesiæ subditos gignant; ùtque sobolem propagent, quæ etiam futuro ævo Deum revereatur, ei serviat, & cum ipsismet olim in patria eundem amet, glorificet, eóque per omnem deinceps æternitatem fruatur. *Hæc esse debet piorum Conjugum intentio, ut regenerationi generatio præparetur.* S. Aug. l. 4. in Julian. c. 1.

III. At quàm pauci tam nobilem ad scopum collimant! Rem magnam præstare videntur, si non una & sola sensilis voluptas ipsis proposita sit, & tam non ultra humanam conditionem Christiani se Conjuges attollunt, ut prope infra brutalem se abjiciant. Invenire sanè est non unum par ejusmodi Conjugum, qui nihil animo spectent contrahendo sublimius, quàm cujus vel bruta sint capacia. Ubi hodie est, qui cum Tobia affirmare verè possit:

possit: *Tu Domine scis, quia non luxuriæ causâ accipio Saram conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula?* Plerique ad hæc sublimia in re tam gravi mentis oculos ne attollunt quidem; non aliâ magis causâ, quàm quia vilis ac neglecta sua illis est anima: unde ipsa in hisce deliberationibus non auditur; etsi non alterius magis quàm ejus res agatur. Priscorum Philosophorum aliqui Animam hominis pauxillum Aquæ esse dixerunt: alij aëreis, alij igneis particulis formatam somniabant: qui tamen tam abjectè de ea sentiret, ut crassis terræ atomis coagulatam deliraret, inventus est nemo. Ex tam vili tamen elemento compactam non pauci Christianorum videntur existimare: certè ut lutum ac terram eam considerant, ut lutum calcant, & mansuris ac æternis ejus bonis utilitatem, aut voluptatulam quamlibet ex lem, ex terrâ natam, incredibili stultitiâ anteponunt.

IV. Cùm autem circa finem erratur tam turpiter, mediorum electio sanior esse non potest. Pergamus igitur, & quæramus ex earum aliquâ, quæ ad Nuptias anhelant, quibus ipsa medijs ad finem hunc suum pertingere laboret? Equidem, si nondum depuduit, pigebit illam respondere, tam sibi conscia est, non facere ad sanctitatem Matrimonij ea, quibus ipsa utitur: atque utinam non cum illa aperta fronte pugnarent! Utitur certè verborum licentiâ, oculorum inverecundiâ, precum importunitate & impudentiâ, quin, ô probrum! prompto in faciem pudendum consensu. Puella nubilis jure suo agere videtur, si domi assidua sit ad fenestras, in Templo oculis in omnem partem vaga; si risum in vultu, nuditatem non in facie duntaxat, sed in brachijs, humeris, sinu præ se ferat; perinde ac si Uxor oculorum duntaxat æstimatione, ut res quælibet vilissimæ, non justi ponderis examine esset comparanda. Interim, ut maritum ipsa inveniat, nihil se præter fas agere putat, si vitæ suæ licentiâ tori populo sit offendiculo; nec advertit, idem se agere, quod venator, qui ut è silva Damulam proliceret, totam incendio silvam vastaret. Non hæc sunt media, quibus Sacramenti dignatione potiri oporteat. Sola ad rem faciunt, verecundia, honestatis amor, publici fuga, quæ præcipuè castam, & dignam amari puellam commendant.

V. Vellem sanè, non ultra processisset malum. Honesti conjugij procurandi specie invaluit hodie Christianos inter Juvenes abusus, quem ne Alcorani quidem Discipuli hactenus tolerârunt: licentia nimirum nullis limitibus coërcita agendi conversandique cum sexu dispari, sine arbitris. Ille huic, hæc illi loquitur familiaritate intima, ordiuntur contractus, & tantùm non jam ut Conjuges convivunt. Tertullianus de eo loquens, qui illibatam tueri pudicitiam velit, cum funambulo illum confert: ut illam ob oculos ponat curam studiúmque, quô quisque conari debet, ne carnis suæ cupiditatisque pondere medio & æquilibrio dimotus alterutro ex latere

præceps ruat. Quantò autem majori jure nos dicemus in re nostra, debere nostrates Juvenes esse *Funambulos pudicitiæ*? Si Puella Juvenem, si Juvenis Puellam amare cœperit; quanta arte, quanta attentione est opus ad gressum quemliber, ne fallente vestigio uterq; præceps ruat, aut nativo sensuum pondere, aut eo, quod amor addidit, è medio dimotus? Amoris nomine, si S. Thomæ credimus, quævis sæpe malè ordinata animi affectio venit; hic enim omnibus imperat, cáſque post se rapit, non aliter ac princeps in horologâ machinâ rota minores ceteras: unde cui cum Amore pugnandum est, rem sibi cum toto pravarum propensionum agmine esse sentiet. Quid agent igitur, ingemino, quid agant Hic & Illa eo in rerum statu, ne ruant? Quotiescunque plateas obambulans incido in ejusmodi Juvenum par, qui ad dom-ûs ostium confabulantur malè cauti, rident, nec obiter tantùm, ita me affici sentio, ut qui artis rudem funi inambulare videt, cui momentis propè singulis animus occinit: *Nonc cadit.* Quid igitur erit, si etiam hodierno more sine arbitris familiarissimè simul versentur? Quomodo hæc conjunctio gravissimum morum honestati vulnus infligere non potest? Aqua stagnans mixta fluviatili potantibus perquam insalubris est. Faxit igitur bonus DEUS, ne & hæc diversi sexus Juvenum eadem ex vicinia commixtio, conjugij spe permissa, potum non faciat Christi Servatoris nostri palato tam insipidum ingratúmque, ut ne fel quidem vino mixtum in Calvariæ jugo magis insipidum fuerit. *Vinum cum felle mixtum.*

Hippocr. lib. de, aër. acq.

VI. Non desunt, qui existiment; his artibus, & amore pronubo concilata connubia præ cæteris esse felicia; cùm pergant dein Conjuges mutuo se amore prosequi quoad vixerint. At ego hanc opinonem non sequor: aliter enim me sentire docuit magistra experientia, quæ sæpe ostendit, ijs, qui tam ardenter mutuò amârant, accidere, quod ebrijs. *Sæpe* ebrijs, teste Philosopho, *una res videtur multiplex*: neque priusquam exhalent crapulam, vel discernere paulò remotiora, vel numerare sine errore valent, *Non possunt videre objecta remota, nec illa numerare.* At ubi digessêre vinum, quod vaporum suorum fumo illas oculis nebulas offuderat, quæ priùs non poterant, nunc ad unguem discernunt. Idem amore ebrijs evenit. Putant amatam sibi puellam, omnis generis dotibus, mille alijs potiorem esse. At ubi eam duxerint, & amoris ille fervor tepuerit, pulsis jam nebulis & judicij acie illustratâ, errorem agnoscunt, quando jam corrigi non potest. Vident, quæ tali ex connubio secutura sunt, omnia, quæ antea velut remota dispicere nequibant: numerant tunc fructus, qui nascituri sunt pessimi, ad unum omnes, cùm priùs ne obiter quidem eosdem numerare valuerint. *Sect. 3. Probl.*

VII. Felices proin Puellæ, quæ non his artibus maritos quærunt, nec hâc ingrediuntur semitâ, quò tritâ magis, hoc magis lutulentâ! lætari illæ poterunt, quâ hinc migrandum erit horâ, cùm opes ingentes considerabunt, quas

quas annis illis lubricis cumulârunt, quibus earum sociæ, solitudinem exosæ animarum in publico jacturam fecerunt. Ridebuntur, non nego, modestæ istæ & solitariæ, nec tacitè rusticitatis arguentur, dum tam communia ceteris pereundi pericula cautè declinant. Sed quid irrisiones istæ, quid acerba nocent dicteria, dum sancta ista rusticitas tantas ipsis utilitates parit? Apum aliquæ silvas habitant, visu etiam deformes; mel interim conficiunt suavissimum, & multò abundantius, quàm domesticæ aliæ & bellulæ.

VIII. De ijs postea quid dicam, qui, nequis obex nuptias turbet, multo antè tempore mutuâ se promissione obligant? Non vereor dicere, hos quoque uno tantùm gradu abesse ab exitio. Augetur siquidem conventione hâc mutua confidentia, & præmaturâ, sensúsque illecebris extortâ persuasione, ut suam aspicit Juvenis puellam, quæ sua nondum est & fortassis nunquam eriti. Sed quid interest? Ubi voluptas arbitrum agit, tanquam messoriâ falce fertur sententia: *Omnino*, inquit ille, *mea es: spopondi tibi & obligavi fidem, & ut obligavi, sic servabo.* Prô ingens rationis pondus! Si ita ratiocinari licet, etiam Cinerum die rectè Paschalem Agnum manducabis, quia lapso sacri Jejunij tempore, quò minùs id facias, prohibebit nemo. *Væ terræ*, Dei verba sunt, *cujus Principes mane comedunt!* An non autem & isti tot horis prandium anticipant?

IX. Hæc autem Juvenum peccata, nisi vehementer fallor, plurimas miseris calamitates accersunt; duabus maximè de causis. Harum prima est, quòd sic nimis quàm citò amisso DEI timore facillimo negotio ab his ad alia delicta admittenda proficiant; & pudor semel cum uno amante deperditus, sensim etiam cum pluribus perdatur. Atque sic hæc schola non- *Plin l.* nunquam maximè infames prostibu- *17. c. 24.* lis meretrices educat. Axiomatis inter Vinitores dignitatem obtinet assertio, quæ affirmat, nihil perinde noxium esse vitibus, quàm si illis adhuc flores ferentibus densæ pluviæ cadant. Puella Matrimonio apta, vitis est, quæ jamjam Virginitatis florem mutatura est sobolis Deo educandæ fertilitate. Hanc ergo vitem, si sub hoc ipsum florum matureſcentium tempus non pluvia modò, sed nocentissima grando percutiat, quis scit, an unquam reliquâ vitâ castos fructus latura sit? Et verò, si uspiam, hîc miserorum Juvenum cupiditas cæcam se esse demonstrat. Si quis enim ex eorum aliquo quærat; honestámne & virtutis amantem Conjugem, an impudicam malit? Honestam utique & pudicam, respondebit. At talem qui optat, cur ipse, quam eligit, impudicam & honestatis contemptricem facit? Sanè cùm eam ducet publicè, honestam duxisse dici non poterit. Ubi autem non honestam domum duxerit, quomodo de fide ejus securus esse poterit? Qui suam vineam, patefactâ per sepem laceratam viâ, ingreditur, quomodo tutus esse potest, ne & fures eâdem, quâ ipse progressus est viâ, maximo vineæ damno, subsequantur?

X. Altera calamitatum istarũ causa est, quia pro eo, quòd ad Sacramentum Matrimonij præparare se rectè factis Candidati isti deberent, pravis se onerant, quæ Gratiæ, quam ritè paratis, aut saltem non malèparatis daturus erat DEUS, plurimum detrahunt. Quod in ijs multò maximè locum habet, qui aut malè consultâ verecundiâ, aut quâ aliâ causâ, priùs quàm Matrimonium contrahant, ratúmque habeant, Sacerdoti non aperiunt delicta tum, cùm adhuc Sponsi essent, admissa. Hi siquidem neque tunc, cùm mutuo assensu connubium perficitur, Sacramenti gratiam, peccatorum obice impeditam, accipiunt, neque ullo fortassis pòst tempore; cùm non desint, qui sentiant, cetera, præter Baptismum, Sacramenta, fictè, ut loquuntur, suscepta, Gratiam remoto subinde obice porro non conferre. Satis proin patet, quantum sibi damni inferant hi, DEI timore destituti, & improvidi sponsi! Eâ causâ Matrimonij Sacramentum in Ecclesiâ DEUS Homo instituit, ut Conjugi utrique medio illo Gratia conferretur, quâ & se mutuò constanter amarent, & propitio Numine liberos susciperent, educarentque dociles, pudicos, verecundos, obedientes; & ipsi præmaturâ suâ sagacitate aut magnam partem hæc sibi auxilia imminuunt, aut omnino præpediunt. Purgant se subinde cum dicto; nimiam Amoris vim malorum horum causam extitisse. Aliter omnino se res habet. Quid enim plus obesse quantumlibet odium posset? Non semel ne infernus quidem ullum habet Cacodæmonem, qui tantum miseræ maléque consultæ Puellæ nocuerit, quantum illi obfuit perditè amantis, & stultè adorantis protervia.

Sot. n. 4. dist. 6. q. 1. ar. 9. Vasq 2 p. Disp. 161. c. 2. S. Thom. Suppl q. 42. ar. 3.

XI. Quòd tum maximè verum est, si, quod sæpe accidit, nequam Juvenis, non seriò, sed fictè fraudulentérque spopondit, eo tantùm fine, ut tum fœdam suam libidinem exaturaret, tergum mox delusæ obversurus. Mulo non absimilis, qui postquam avenam devoravit, vannum calcibus impetit. Sunt, qui amoris æstu tantùm non conflagrare videntur, donec post multas verborum & pollicitationum blanditias, sublatâ malè persuasis margaritâ suo mox vacuas conchas in litore deserunt, jacturam suam nullo jam fructu deplorantes. Fœdus bufo diductis, quantum patet, palpebris, utroque oculo, velut amore captus mustellam intuetur: sed omnes istæ blanditiæ in funestam ingluviem desinunt, quâ ille hanc devorat. Id quod frequenter male cautis illis Puellis accidit, quæ aliarum damno sapere nolunt, sed malunt alias infelici earum forte reddi cautiores. Illacrymantur subinde miserabiles, proditæ, derelictæ, planéque afflictæ exclamant. *Prorsus mihi persuaseram sincerè, & optima fide me sponsam electam: neque enim aliàs unquam votis ejus obsecundâssem.* O Dementes; Malè pellem licitamini Leonis nondum capti!

XII. Quare si eo deinceps, quo oportet, loco Matrimonium habere cupitis (*Honorabile connubium in omnibus*) alijs

aliis vobis eam in rem mediis utendum est, quæ ab hucusque adhibitis plurimùm differunt : ea autem potissimum sunt, Oratio, & Obedientia. Ethnici olim non alio facilè in negotio Deorum suorum opem exquirebant solertiùs, quàm dum de ducenda Conjuge agebatur : at Christi assecla, Religionis, quam profitentur, obliti nihil oscitantiùs curant, minúsque Dei eam in rem opem implorant. *Domus & divitiæ dantur à parentibus ; à Domino autem propriè Uxor prudens.* Dotem liberalem dare tibi poterit homo, at non Conjugem bonam. Hæc propriè veréque Dei donum est, qui solus novit, quid tibi expediat. Neque enim sufficit, feminam, quam ducturus es, in se bonam esse ; necesse est eam tibi, tuísque commodis aptam esse atque idoneam. Septuaginta siquidem Interpretes voculam addunt, quæ rem bellissimè explicat, &, quem citavimus locum, ita reddunt : *à Domino aptatur mulier viro.* Feminam, quam ducturus es, vestis instar esse oportet, corpori usquequaque accommodatæ, quæ neque curta sit nimiùm, ut totum tegat ; nec æquo longior, ne pedes implicet. Ejusmodi autem vestem corpori ad amussim respondentem nemo rectiùs, quàm Deus adaptârit. *A Domino aptatur mulier viro.* Qui officinam ingreditur, ubi venales proponuntur vestes, quæ interpolatæ novarum speciem referunt, optabit ex iis sibi aliquam, quam & novam existimabit, sibique planè accommodatam ; etsi nec nova sit, nec corpori concinnè aptetur. Sic qui suo aut alterius hominis arbitrio Conjugem legerit, sæpe oculorũ infido testimonio deceptus, inveniet nec genio, nec moribus sibi probatam. DEUS verò, ubi Conjugem ipse dederit, dabit talem, quam usu ipso probet quis sibi velut ad amussim commensam, sic ut aptior altera obvenire non potuisse videatur ; ita prorsus, ut peritus artifex vestem corpori commetitur, nequid uspiam minùs concinnum aptúmque appareat. Talem qui accipit Conjugem, magnum à Deo donum accipit. *Mulier bona pars bona.* Si enim refert plurimùm ad vitam ex virtute ducendam socio uti virtutis studioso, quantũ intererit, Conjugem sortiri bonam, quæ comes erit, dum vixerit, individua ? Non exiguus earum est Conjugum numerus, quarum consortio mariti pravam vitam in meliorem commutârunt : sicut aliæ malæ etiam non paucos bonos perverterunt. Vitis vicina Taxo sterilescit ; vicina olivæ, sapidiores suaviorésque uvas gignit. Invenire autem bonam, ardui negotii res est, & in qua omnis ferme humana prudentia caliget. Proinde sicut qui iter faciunt, ubi nulla eos, trita aliorum vestigiis, semita ad optatum locum dirigit, sideribus utuntur ducibus, & illa sedulò consulunt ; ita quem nulla humana solertia immunem ab errore præstat, Deum consulat, oportet : Non est idcirco cuiquam optanda priùs uxor, quàm Deum precibus & diu, & muliùm fatigârit, magnæ Matris opem implorârit, locum aliquem multa religione inciltum adierit, Cælitum favorem sibi

Cicer. de Invent.

Prov. 19. 14. Corn. à Lap. ib.

Corn. in Eccl. c. 26. n. 3.

sibi concilliârit, egenos liberali stipe juverit, hisque artibus ac factis sua in vota DEUM flexerit. *Pars bona, mulier bona dabitur viro pro factis bonis* : non Juveni malis artibus, & studijs uxorem quærenti ; huic enim talis obveniet, qualem ejus opera merentur : bonam habebit, qui bona præstiterit : *pro factis bonis* : cujus generis qui multa exercitârit, provocabit suas ad nuptias JESUM & MARIAM, quæ suâ illis præsentiâ plurimum felicitatis afferent : *Erat Mater JESU ibi ; vocatus autem est & JESUS.*

Eccl. 26. 3.

Joan. 2. 2.

XIII. Meliore adhuc hac in re sorte utetur, qui Orationi junxerit Obedientiam, Majorum nutui & imperijs præstandam : hâc enim multò maximè faventem quis suis commodis DEI Providentiam experietur ; cùm Ille secundis libenter succéssibus eorum coronet negotia, qui ad parendũ prompti sunt. Abusus est non ferendus, id quod multis hodie usitatissimum est : ut priùs inter se Sponsi Juvenes paciscantur, Parentes autem non nisi de promissis ratis certos faciant. Est hic fons gravissimarum inter familias dissensionum, turpium in moribus facinorum, dum diversa à filijs genitores sentiunt, nec permittere volunt, ut quam ipsi legerint, ducant : idque sæpe non absque causa. Juvenes siquidem improvidæ juventutis vitio oculos duntaxat consultores adhibent ; non minùs inconsultè, quàm qui domum empturus, solùm qualis illa foris appareat, exploraret. Parens, quem anni & experientia cautiorem reddiderunt, hæc conjugij fœdera respuit ; quia de puellæ educatione & moribus, genio & doribus accuratè certior redditus, providet suas in ædes introducendam Tigrim, pulchram illam quidem & maculis ad oculorum illecebras distinctam, sed ferecem. Sive autem prudenti ducti ratione, sive nullâ, Parentes sese ejuscemodi studijs opponant, illud longé certissimum est, suadere æquitatem ac prudentiam, ne liberi in tam gravi negotio Parentum consilia negligant, nève suo ipsi arbitrio rem totam gerant, siquidem fortunatos suorum consiliorum exitus, & beatam conjugij societatem à DEO expectant. Quando sacræ literæ de Liberorum nuptijs loquuntur, non Liberis, sed Parentibus earum curam attribuunt. *Trade filiam & grande opus feceris, & homini sensato da illam.* Nec aliter, ac Ecclesiasticus, ea de re scribit Apostolus, & Patris esse indicat, filiæ maritum quærere. *Qui Matrimonio jungit Virginem suam, bene facit.* Unde consequens est, quòd, etsi Liberorum in arbitrio positum est, jungere se, cui maluerint ; nec teneantur subire jugum, quod nolint, aut Parentum ad id imperio cogi possint : ferme tamen, ut secundi sint horum fœderum eventus, multùm conducer, si Parentum petantur & audiantur consilia, nec contra eorum sensa ac judicia quidquam decernatur ; nisi quando palàm appareret, pravis eos studijs duci, ut non nisi repugnante ratione ijs posset obtemperari. Saltem antequam promissa firment, tenentur Liberi Parentes consulere ; id enim negligere non possunt, quin pec-

Eccl. 7. 27.

1 Cor. 7. 38.

V. San-chez l. 4. de Matrim. disp. 23.

cent in observantiam, quam illis certò debent: penès eos tamen est, auditis Parentibus, facere, quod visum fuerit: maximè si antequam ad Parentes res deferretur, re ipsâ, nulli alligata conditioni, promissa intercessissent: tum enim his omnino standum est.

XIV. Juvat afferre historiam, quæ malè cautis Juvenibus frenum injiciat, ne temerè promittant, quod postea nollent; & stimulos admoveat ad præstanda cum fide, quæ promiserint. In Saxonia Puella quædam Juveni sponsam se addixit, his additis dictis: *Si alteri præter te nupsero, Dæmon me rapiat.* Verùm ut ferrum candens ceræ instar molle est atque tractabile, durum & intractabile cùm refrixerit; sic amoris illo æstu defervescente Puella à se penitùs diversa, nullo suæ execrationis vel metu, vel memoriâ, nupsit alteri. Ventum est solennes ad Nuptias, & post lautas epulas ad Choreas, miseræ sponsæ planè funestas; imò plus quàm funebres. Duo siquidem mali Dæmones aliunde adventantium Juvenum formam mentiti adfuere, factáque saltandi copiâ sponsam, velut honoris causâ, accepere mediam, & post non multos in orbitam saltus, infelicem, ut accipitres cupitam prædam, sublatam in auras secum asportavere. Facile est cogitare, quo hæc aliorum præsentium terrore sint gesta, quàm repentè mutata in planctum cythara. Auxit horrorem, quòd altero mox die, sub horam eandem, ijdem, qui heri Juvenes denuo se stiterint, vestes, annulos, monilia, omnémque mundum Puellæ muliebrem referentes; quo omni ad pedes dolentis & attonitæ Matris abjecto; Rebus his, abjebant, nescimus quid agamus: tu eas tibi habe, nobis satis est, Filiæ tuæ Animam nobis vindicâsse. Atque his dictis videri desierunt. Rectiùs utique miseranda hæc egisset Puella, si, quærendi mariti curâ matri relictâ, fidem tam temerè alteri non obligâsset, cujus violatio æternæ ipsi felicitatis jacturâ, nunquam reparandâ, stetit: cùm Progenitorum secuta consilium & hortamenta, beatâ tranquillitate hâc perinde ac alterâ in vitâ potiri potuisset: hæc enim proprius obedientiæ fructus esse consuevit.

Mart. Delrio. l. 1. Disq. quæst. 7. sect. 1.

II.

XV. Si porrò tam sancta, támque honorabilia esse oportet, quæ Matrimonium antecedunt, quantò magis talia esse convenit, quæ comitantur? *Honorabile connubium in omnibus.* Res hæc vel tacente me loquitur. Satis enim est dicere, sponsos dum in Templo, Parocho ac testibus præsentibus, mutuo consensu jus in corpus suum alter alteri tradunt, Sacramentum suscipere. Neque enim in obscuro est, quantam res tam sancta animi puritatem desideret. Unde si quo siniſtro casu, aut ætatis, aut occasionis illecebris, aut astu Dæmonis contaminati sponsi essent, antè saltem, quàm solenni inter se ritu contrahant, labem animi omnem accuratâ Confessione eluant, & in gratiam cum Deo redire studeant; id ni fecerint, fœdissimo se

sacrilegio, in ipsa Matrimonij susceptione, conspurcaturi. Leonem feminam ajunt, siquando cum Pardo congressa fuerit, non antè ad Leonem maritum redire, quàm fluminis aquis se totam probè abluerit. Et tantum reverentiæ DEO anima Christiana non habeat? Quin imò non maculæ tantùm abstergendæ sunt, sed curandum, ut magna quoque animi religiosi teneritudine accedatur; quam ad rem, nisi fallor, plurimum conducet, obtutum primò in DEUM, Matrimonio præsentem, defigere.

XVI. Si, quod res est, dicere volumus, neque Sacerdos, neque Ecclesia, indissolubili illo nexu Conjuges inter se conjungunt; sed hoc DEUS ipse præstat: *Mulier, quam dedisti mihi.* Si enim Conjugem Mar to daret Ecclesia, eósque inter se necteret, solvere & ipsa nodum posset, & facere, ne, qui fuerant, porrò sint Conjuges. Hoc cùm ipsa non possit, nec unquam exolvere hoc vinculo ligatos, solus nimirum DEUS ligat, quos & solvere potest: Unde illud: *Quod DEUS conjunxit, homo non separet.* DEUS igitur hujus vestri connubij arbiter est; ille conjunctionem illam arctissimam perficit; ille Nuptiarum vestrarum verus Paranymphus est; & sicut omnium oculis aspectabilis Nuptijs illis in Cana adfuit, ita omnium Christianorum Nuptijs non aspectabilis adstat. Hanc equidem cogitationem par esset excitare in vobis sensum pietatis tenerum, & omnium actuum gestuúmque compositionem religiosam, dum res ista minimè profana geritur: quæ quidem pietas ac reverentia crescent, si oculos in vos ipsos conjicere non neglexeritis. Vos siquidem, ô Conjuges, vos estis, qui Sacramentum ita suscipitis, ut illud etiam ipsi mutuò vobis ministretis: vos, non alium, ejus Ministrum DEUS constituit.

XVII. Nunquam deinceps per omnem fortassis vitam res tam sacra vestro ministerio peragetur. Fieri quidem posset, ut vestrùm alicui, nullo alio, ad id muneris destinato, ministro præsente, sacro lavacro infantulus aliquis de vita periclitans esset abluendus: quo quidem casu Minister is esset necessarij illius Sacramenti: non tamen esset Minister eum in finem peculiariter electus à DEO, & ad quem ordinario munere ejus Sacramenti collatio pertineret, sed quem DEUS ultima in necessitate, & præsenti Infantis periculo, non repudiaret. Non ita res in Matrimonio se habet; hujus enim Ministri ordinarij sunt Conjuges, sic ut alium DEUS admittat neminem, cujus ministerio gratiam, eo Sacramento quæsitam, accipere possint. Sacerdos tum Ministrum non agit, sed Ecclesiæ nomine eas partes obit, quas in contractu, qui Reipublicæ nomine illi adest, aliàs rato non habendo; quoniam expedit Reipublicæ magni momenti res clanculum & sine arbitris non geri. At Conjuges cùm formam non minùs, quàm materiam hujus Sacramenti suggerant, non tam partem in eo maximam, quàm totum efficere dicendi sunt. *Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 2. n. 2.*

XVIII. Atq; ut crescat in vobis magni hujus Mysterij æstimatio perinde, ac

ac veneratio, in universam quoq; Ecclesiam curiosum obtutum defigite; quæ in hoc vestro connubio illius agnoscit connubij perfectam imaginē, quo Christus eam DEI filius sibi desponsdit; exspectátque inde novam sobolem, è vobis nascituram, quâ Animarum fidelium, & ejus gloriæ servientium numerus augeatur, & in sera secula propagetur. Utinam Conjuges Christiani, dum nexu illo tam sacro, quàm arcto inter se vinciuntur, ad hæc, hisque similia, quæ fide Magistrâ docentur, mentis oculos attollerentur! næ illorum Matrimonia, ut esse debent honorabilia in his, quæ antecedunt, talia etiam forent in his, quæ comitantur; quæque sequuntur? ad quæ jam nunc transimus.

III.

XIX. Hanc rem duobus monitis, quæ vobis suggero, absolvo. Quid autem dico, suggero? Suggesserunt illa gemini & Magni Ecclesiæ Magistri Petrus & Paulus, iisque complexi sunt, quidquid hoc in genere dici potest: ut scilicet Conjux Conjugem honoret, atque amet. *Viri* (sic S. Petrus maritos affatur) *quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem.* Maritus Conjugis caput est; negari id nequit; illius enim est hanc regere. At non ideò verum est, uxorem Mariti servam esse & mancipium, ut tractare illam pro arbitrio possit. Agnovit etiam Philosophus, inter subjectionem, quâ servus hero, & quâ uxor marito subjicitur, latissimum patere discrimen: ac propterea Maritus non debet velle esse Caput dominandi ambitione, ac fastu, sed providendi curâ ac miseratione, quod quidem more suo Augustinus pulcherrimè his verbis expressit: *Non principandi superbiâ, sed providendi misericordiâ.* l. 19. de Civit. c. 14. Atque hæc causa fuit, cur Deus mulierem è viri costa effinxerit, ut ostenderet, ipsam debere esse sociam, minorē licet: si enim mancipium fingere eam voluisset, utique ex aliquo humerorum, aut pedum osse eam formâsset. Non ego vobis hîc illos imitandos propono, quibus uxores volentibus imperant: procul ab hac absum stultitiâ. Væ familiæ illi, in qua colus enſi jus dicit! Lepidum quid de Saciorum sic dicta Gente Ælianus narrat. Apud hos cùm sponsus sponsam domū duceret, ubi ejus limen attigerant, luctabantur inter se non ad speciem: qui enim vincebat, ad hunc dominandi illos intra parietes jus stabile, velut præmium fortitudinis, pertinebat. Non desunt hodie Mariti, qui ante luctam manus uxori dant: *& Mulieres dominatæ sunt eis.* Hoc autem est pervertere statutum à DEO rerum ordinem, qui viro feminam, tanquam animo & consilio inferiorem, subjectam voluit. Hinc S. Ignatius Martyr vult, ut Christianorum Conjuges, ea veneratione Maritos suos prosequantur, ut ne nomine quidem illos suo compellare audeant, id quod in Sara quoque S. Petrus notavit, quæ Abrahamum Domini appellatione dignabatur. *Dominum eum vocans.* Ab hac porrò mutuâ reverentiâ & honore sanè quàm longè absunt illi Conjuges, qui tam fœdis identidem se a-

l. 12. var. hist. c. 38. Ps. 3. 12. 1. Pet. 3. 6.

gnominibus appellitant, ut ne in prostibulis quidem fœdiora audiri contingat. Perpendant isti, se mutuo hoc contemptu & indignâ tractandi ratione non se tantùm, sed Sacramentum, quin DEUM ipsum, Sacramenti & nexûs illius sacri causam, ut diximus principem, contemnere ac dehonestare. Et quid tali in Schola Liberi discent? Discent nimirum & ipsi se mutuò ejusmodi verbis injuriosis ac contumeliosis petere: discent, ubi grandiusculi evaserint, Parentes ipsos non aliter habere, nec reverentiùs, quàm ipsi se mutuò habent; nec verebuntur, quidquid injuriarum eorum ex ore audierant, malè dociles totum ipsis in faciem regerere: insigni enimverò pulcherrimi exempli fructu. Filij Hebræorum Matre Azotide nati, non Hebræâ, sed materna Azoticâ linguâ & idiomate loquebantur: quia nimirum hac crebrò loquentes Parentes audierant. 2. Esd. 13

XX. Etsi porrò reverentiæ hujus parens amor est, quo se Conjuges prosequuntur, vicissim tamen illa amori huic conservando augendóque plurimum serviet; unde minimè jam arduum erit alteri etiam obtemperare monito, quo Conjuges amare se invicem jubentur, siquidem felix ac beatum suum esse conjugium velint. *Viri diligite uxores vestras sicut Christus Ecclesiam.* Nobilem enimverò Ideam amoris Christianis Conjugibus Paulus proponit: *Sicut Christus Ecclesiam:* eáque re id procul dubio vult, ut & sanctus, & perpetuus ac stabilis ad finem usque hic amor sit. Alij uxorem amant tantùm, dum ætate floret & formâ: unde dicere de se isti possunt; duas se dies in omni vitâ jucundissimas experros esse; primam, quâ Conjugem duxerunt; alteram, quâ eandem amiserunt. Amoris hujus exempla non pauca vel inter Ethnicos invenire est: aliùs proin assurgat animus Hominum Christianorum necesse est, qui probè meminisse debent præcepti illius divini: *Uxorem adolescentiæ tuæ ne despexeris.* Quo jubentur, non fastidire conjuges anus, quam juvenculas adamaverant. Et non senectus tantùm, sed & morbi, egestas, & quidquid aliud invisam ingratámque reddere conjugē potest, extinguere nunquam debet, quem maritus conjugi debet, amorem; siquidem imitari vult amorem, quo Christus fertur in Ecclesiam, semper quidem charam, amatámque, sed chariorem nunquam, quàm cùm gravissimis pressam ærumnis videt: *Viri diligite Uxores vestras sicut Christus Ecclesiam* Et ô beatam Rempublicam Christianam, si quo principiò, eodem semper deinceps Christiani Conjuges se amore & affectu complecterentur? Sed versutissimus Hostis Dæmon, quâ arte ignem animavit, cùm ardor esset profanus; eâdem extinguit, cùm jam ignes non essent, nisi Sacri: sic ut nefarius hic spiritus fontis illius dominus esse videatur, cujus aquæ tam accendere solebant facem extinctam, quàm extingu. bant accensam. Et tamen Legum oraculo Uxor est Marito *Socia rei humanæ atque divinæ.* Quin si SS. Literas audire, earúmque verbis stare volumus, oportet Conjugum unam ad Eph 5. 25. L. adversus C. de crim. expil. hæredit.

fieri

fieri animam, spiritum unum. Quâ causâ Malachias dixit; *Nonne unus fecit, & residuum spiritus ejus est* ? Hoc residuum spiritûs S. Joannes Chrysostomus ex stimat esse Conjugem; perinde ac si Deus, sancti hujus Doctoris opinione, partem aliquam spiritûs vitalis Viro, residuum autem ejus Uxori dederit. Unde pergit idem Propheta. *Custodite ergo spiritum vestrum*, id est, ut Interpretes hunc locum accipiunt custodite vestram uxorem.

XXI. Quàm ergo atrociter contra officij sui Leges delinquunt viri illi tàm non in belluas mutati, qui uxores ut hostes habent? *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem & adhærebit uxori suæ.* Hæc fuit magna illa ac princeps Matrimonij lex. Adami ore à Deo initio statim Mundi conditi promulgata. Eam ad amussim implevit Christus DEUS Homo, de quo precipuè tum Adamus loquebatur. Christus enim, cùm carnem nostram assumeret, certo quodam modo, S. Augustini sententiâ, *Patrem reliquit*, ut servum indueret; *reliquit Matrem*, cùm ad patiendum moriendumque pro peccatoribus se conferret: idque totum eo fine, ut *adhæreret uxori suæ* Ecclesiæ. Si autem nostra spectemus Matrimonia, Legis hujus usus & observatio ad uxores potiùs, quàm maritos pertinere videtur. Vir ut uxorem ducat, nec Patrem fermè, nec Matrem, nec domum deserit, in qua natus est: deserit autem ista omnia Uxor, quæ maritum sequitur. Fecit igitur Uxor (ita S. Joannes Chrysostomus maritum allo-

quitur) quod te facere par erat, & Parentes deseruit, ut tuæ se fidei crederet, ea spe nixa, fore, ut quod supererat vitæ, in pace transigeret, & tecum juncta beatâ tandem perennitate potiretur. At tu pro eo, quòd Parentum loco illi sis, quos amore tui inducta reliquit, perinde erga illam te geris, ac nauticæ in triremi turbæ præfectus, nunc verbis, nunc verberibus pessimè miseram mulctando. Quantùm, pro Superi! hac immanitate tua abominabilem te DEO facis! qui si præcipit, ut vel inimicos tractemus clementer & humaniter, quanto amplius exposcet à marito, ut pari modo habeat misellam illam, à Deo sibi donatam, ab Ecclesia commendatam, quámque ipse præsente, & arbitro Parocho pollicitus est habiturum vitæ sociam, non servam, & mancipium.

XXII. Neque verò admitto frigidam illam excusationem, quâ quis asserat se jam amplius ferendo non esse. Quid enim? An non, si tam delicato est stomacho, ut digerere nihil possit, neque quidquam, quod alij peccent, tolerare, præstabat se solo vivere, nec in dividuam vitæ cum alia societatem inire? qui capite est cereo, radijs solaribus ne se exponat. Nosse debebat illud, quod non illepidè de femina Philosophus ille dixit, dum feminam appellavit *Malum necessarium*, nam etsi hæc malum aliquod sit, absque eo tamen familia non stat. Procul tamen etiam ab eo absum, ut mutos vos surdósque velim ad omnia Conjugum vestrarum errata; corrigendæ sunt, sed

non insanis clamoribus, non verborum acerbitate, non injuriarum dicteriorúmque acervatione. Sic delinquentem monere, perinde foret, ac luto immergere manum, ut faciem alterius laves. Subinde altùm omnia dissimulanda sunt, ne severitas importuna malum exasperet: quisquis enim sibi persuadet se vi, flecti nesciâ, nihil tandem non extorturum, discet tandem, invitis canibus venationem nullo fructu successúque institui.

XXIII. Errant & in hoc Mariti, quòd jus & æquitatem semper pro se stare arbitrentur, cùm sæpe Uxor non malè sentiat, etiam cùm alia à marito sentit; & quamquam fermè mulier nec providentiâ, nec consilio plus quàm maritus valeat, non uni tamen marito carò stetit Conjugis consilium non audîsse. Henricus Secundus Galliarum Rex in ludis ac decursionibus equestribus, quæ in Margaritæ Sororis nuptijs maximo Equitum nobilissimorum concursu dabantur, plures æmulos magnâ suâ gloriâ devicerat, sed non minore fermè periculo. Rogavit proin plus æquo audentem Regina, vellet potiùs deinceps spectator adesse ejusmodi certaminum & periculorum, quàm illis suam deinceps Majestatem objicere. Sed Henricus laudis ac gloriæ appetentior, quàm cautior, iterùm per submissos nuncios monenti responderi jussit: *Adhuc semel, & non amplius.* Vates videri potuit, Rursus enim certamen cum Equite aliquo ausus, diffractæ lanceæ fragmento, per non bene clausæ cassidis hiatum in oculum vi magna impacto, tam non obiter vulneratus est ut doloris vis, spasmo accedente, paucos post dies vitam extorserit. Tanto stetit huic Principi sapienter hortanti Conjugi non obtemperâsse. Nec rarum hoc est, etiam plebejis aut privatis in familijs, ut neglecta cautæ Conjugis consilia, dissuadentis aliquam litem, certum quoddam commercium, & mercaturæ societatem improbantis, dehortantis à spondendo pro alio, exitium ac perniciem familiæ accersant.

XXIV. Igitur, finit Apostolus; *Unusquisque uxorem suam, sicut se ipsum, diligat: Uxor autem timeat virum suum.* Debet nimirum Uxoris in Conjugem amor etiam ad reverentiam usque proficere; cùm maritum illa ut vivam, à Deo sibi datam, vitæ morúmque normam observare debeat, Quod vel ipsos Ethnicos non latuit: unde Philosophus. *Existimare debet mulier mores viri esse legem vitæ suæ, impositam sibi à Deo per conjunctionem Matrimonij.* Desipiunt profectò idcirco illæ, quæ mala omnia precantur ijs, quorum operâ initus, perfectúsq; est contractus connubialis. Nec rectiùs illæ sapiunt, quæ omnis dissensionis causam in unum semper maritum rejiciunt. Si, quâ esse deberet, prudentiâ ac tolerantiâ Conjux esset, si non maledictis certaret & execrationibus, sed Deo precibus causam suam studiosè commendaret, næ illa tandem maritum lucraretur, ut suos tam multæ aliæ virtute inclitæ lucratæ sunt. Sunt, qui dicant, Taurum ferocem olivæ alligatũ man-

l. 1. Oeconom. c. 2.

Duell. c. 2. c. 45.

manſuescere. Quæ pacem domi amat, genium mariti pernoscere curet, eique obsecundare. Sic, qui Elephantis regendis præsunt, nunquam candidis vestibus induuntur, propterea, quòd hunc colorem belluæ istæ horreant: qui autem bubalos regunt, rubei coloris vestes procul habent, cùm istius coloris aspectu bestias has efferari constet. Est aliqua, quæ nec rixari, nec exprobrare suo marito delicta cessat, & exspectat, ut maritus se emendet. Facilius equidem ventos reti concluderis, quàm ut conviciando maritum resipiscere doceatis. Increpando reddetis deteriorem, quem fusæ ad DEUM preces, tolerantia, manſuetudo nullo negotio corrigerent. Quam penulam calente sole sponte quis abjiceret, frigido spirante à Septentrionibus vento quàm arctissimè sibi idem astringet: sic quas maritus desereret familiaritates, si uxor modum in monendo haberet; frequentantur & retinentur contumaciùs, cùm illa modū nescit, & acerbè tantùm increpat. Sed ad finem accedamus.

XXV. Duplicis conditionis eos intueor, qui me audiunt. Alii jam sunt Conjuges: alij Matrimonia meditantur. Illis jam integrum non est præstare, quæ Conjugij pactis præmittenda dixi. Superest proinde, ut ad ea animum applicent, quæ consequuntur, hácque ratione sua honorent connubia. Insuper si ad ineunda hæc inducti sunt causis & rationibus humanis tantùm, aut medijs usi sunt parùm idoneis, quin & peccaminosis, eorum sequantur exemplum, qui ædes instabili solo ædificârunt: hi enim alia jaciunt fundamenta, & firmius solū subjiciunt. Ad Deū se vertant, eósq; de Matrimonio sensus induant pios sanctósque, quibus ad hanc diem carebāt. Ante omnia curæ ipsis sit detestari, quidquid antè, quàm ratum esset Conjugium, peccârunt: arcanum hoc est, quo pax atque concordia, diu aliquâ ex familia exules, reduci possunt. Quidquid enim sinistri ejusmodi Conjugibus accidit, fructus sunt illius potestatis, quam malus Dæmon inde usque à Matrimonio inito in eos obtinuit. *Qui Conjugia ita suscipiunt, ut Deum à se & sua mente excludant, habet potestatem Dæmonium supra eos.* Verba hæc sunt, quibus DEUS nos erudit Raphaëlis Archangeli ore, quantum sibi noceant; qui à peccato connubia ordiuntur. Necesse igitur est admissi mali retractatione, dolore ac pœnitudine verâ, precibus ad Deū, piarúmque actionum constantiâ & assiduitate mali radicem aggredi, destruendo, quidquid de peccato superest, & dissensionis ac discordiarum spiritui auferēdo, quidquid illi juris competebat ex noxis, quæ in contractu admissæ fuerant. Tob. 6. 17.

XXVI. Altera conditio est eorum, qui nullo dum nexu devincti sunt. Hi, cùm contrahendi connubij opportunitas fuerit, rebus suis diligenter invigilent, nec dubitent, quin ex modo & adjunctis, quæ in contractu isthoc observabunt, magnam partem pendeat & reliquæ deinceps vitæ, atque etiam salutis æternæ negotium. Glorietur sponsa, si & ipsa cum illa alia dicere DEO possit: *Consensi suscipere virum cum* Tob. 3. 18.

cum timore tuo. Si nimirum non ipsa prior maritum quærat, non prior invitis, aut insciis parentibus se despondeat. Si Majorum arbitrium non ad suum inflectat, sed illorum ipsa sequatur: *Consensi.* Et si is consensus cum Dei timore conjunctus sit, *cum timore tuo.* Si ante ratum connubium illa familiaritas cautè declinata, quæ tam facilè animũ inficit; si itum ad Matrimonium in Ecclesiæ oculis perficiendũ eo fine, eâ fide, eâ reverentiâ, quas functio tam sancta exigebat: si denique nexu illo intimo jam contracto vixerit cum marito unanimis planè & concors cedendo, ubi æquitas sinebat, mariti voluntati *Cum timore Dei.* Hac ratione tam sanctâ quicunque connubio juncti fuerint, dubitare non debent, quin eorum ad Nuptias vocatus Jesus adfuerit, ijsdémque bene precatus sit, quarum quidem precum virtute vitam hanc mortalem tranquillè sanctéque exigent, consummatam perfectámque beatitatem in immortali illa felicissimè Christo jam aspectabili formâ bene precante, consecuturi.

DISCURSUS XXVI.

De criminis Adulterii fœditate.

1. Haud quaquam temerè locutus est magnus Propheta Nathan, cùm Davidi Regi parrati Adulterij deformitatem ob oculos positurus, appositissima illa in Parabola, de ore ab opulento hospite pauperi ablata, ad cœnam adventanti peregrè amico parandam, crimen illud fœdissimum cum furto comparavit. Nam & Adulter fur est, & insignis; dum non rem, sed honorem aufert alteri; nec domesticam turbat quietem ac pacem effringendo cistas, claves adulterando, sed prolem illegitimam in familiam intrudendo: nec naturæ tantùm legibus, ut fures bonorum caducorum, sese opponit, sed ipsas adeò gratiæ Leges conculcat; profanando Sacramentum, quod præcereris magnum dicere Apostolo placuit; *Sacramentum hoc magnum est in Christo, & in Ecclesia.* Quare si usus obtinuit, ut furem, si aliter non licet, clamoribus insequantur, qui jacturam passi sunt; *Tenete furem, tenete furem*, vociferantes; jure etiam meritissimo ijsdem vocibus contra adulterũ clamabitur: *Tenete furem, mactate furem*: Constitui hodie palàm facere, quòd ad condemnandũ adulterum, ita contentissima voce clament, Ratio intra ipsum, circa ipsum Leges, & supra ipsum Deus ipsemet. Id quod profectò sufficere debet, ut effrontes hi fures sese à furis istis abstineant; cùm & lupi sæpe agnellũ dentibus jam prehensum, excidere sinant, cum

2. Reg. 12.

Ephes. v. 32.

cùm magnis à tergo clamoribus pastores instant, Lupum, Lupum ingeminantes.

I.

II. In ipso igitur adulteri animo, ante omnes, clamat Ratio, suo illo notissimo oraculo, quo totum inter homines commercium nititur: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Quod effatum etsi animo cujusque altissimè & indelebili charactere insculptum est, Severus tamen Imperator aureis literis conclavis sui foribus inscribi jussit. Hoc ipsum tamen furum istorum ex corde, perinde ac memoriâ, planè erasum videtur. Si enim ex eorum aliquo quæramus: An carum tibi esset, siquis alius conjugali tuo thoro violato, te, tuámque familiam probro non delebili afficeret? Si quidem responderit, carum id sibi fore; deseramus hominem; ingenui enim porro habet nihil. At si negaverit, palámque edixerit; æquiore se animo centum plagas latutum, quàm ejusmodi dedecus; quî tandem fieri potest, ut animum ipse inducat ad admittendam, & inferendam tam insignem, támque probè ab ipsomet inferente cognitam, injuriam atque probrum? Quomodo non horrore totus obrigescit? *Quid hic respondere possint lubrici maritis, non video* (digna notari S. Zenonis verba sunt) *qui quod pati nolunt, libenter efficiunt.*

Serm. de Judith.

III. Physici asserunt, omne animal venenatum, si quando alio etiam venenato animali vescatur, fieri venenatissimum, cùm hoc cibo pestis peste cumuletur. Id quod in re quoque nostra accidit. Impudicitia seipsâ serpens est omnino pestifer; quis nescit? Sed cùm Impudicitia Injustitiæ jungitur, tanquam serpens gemino pastus veneno, innato, & devorato, quis explicet, quantò evadat nocentior? Videat proinde adulter, quàm multos uno velut dente lædat: furatur enim Matrimonio, furatur liberis, furatur familiis, Reipublicæ, Naturæ, Ecclesiæ, Deo. Matrimonino quidem illius nexûs violando fidem, quem sola ceteroquin solvere mors potest: Liberis autem, legitimis illegitimos permiscendo; Familiis, inserendo alieno natos sanguine; Reipublicæ, incertum faciendo, quis quâ stirpe sit progenitus; Naturæ, pervertendo illum ordinem, quo ipsa jam inde à principio unam uni destinavit; Ecclesiæ, illud dehonestando connubium, cui ipsa solenni ritu bene precata est: Deo tandem, illi illudendo vinculo, quo Deus ipse conjuges inter se devinxit. Verè ergo magnus fur est adulter, imò omni fure deterior, si rectè pronunciavit Chrysostomus: *Adulterium latrocinium est; imò omni latrocinio gravior transgressio.*

Hom. 3. in 1. ad Thessalon.

IV. Auget hanc Adulterii turpitudinem, quòd sit furtum admissum à locuplete. Si egenus fame adactus tollit alteri, quo famem sedet, non deest, qui aliquo usque excuset, & miseri vicem doleat. *Furatur enim, ut esurientem impleat animam*: sed qui panem furatur, cùm plenam illo peram circumferat; indignus est, quem alius miseretur. Non ego hîc affirmârim, non esse dignum vindicis

Prov. 6. 30.

Dei pœnâ Juvenem, nullo dum connubii vinculo innexum, si veritæ cupiditati succubuerit, & libidini; nostro tamen res intelligendi more videtur aliquâ dignus miseratione, si fame, quâ torquetur, voluptatum impulsus induci se patiatur ad pascendum se cibo non concesso. Quid autem noxæ suæ prætexet maritus, cui, cùm domi sit, quod comedat, alieno tamen famem pellit? Imò, si Philo non erravit, tanto minùs purgari potest, sine miseratione judicandus ac puniendus, quòd generis humani hostis publicus, suam tantùm ad libidinem implendam tam grave illi damnum intulerit. Philonis verba sunt. *Adulteri capite plectendi, ut publici hostes humani generis.* Ita contra hos infelices Ratio vociferatur, suóque in conscientiæ tribunali, si cetera silerent omnia, non tacitè suam illis fœditatem exprobrat: *Qui committit Adulterium, etiamsi nullum habeat accusatorem, non definit tamen intus seipsum accusare*: ut inquit Os aureum. Sed nec circa ipsos Leges silent, quibus undique quodammodo circumdantur.

Lib. de special. leg.

hom. de Laz.

V. Et quidem primò Leges Cæsareæ in Codice mortis sententiam contra adulterum ferunt: & licèt Authentica rigorem hunc Codicis temperârit, quantum ad Uxorem attinet, & sexûs debilitatem miserata, capitis pœnam virgarum & carceris pœnâ mutârit, hæc tamen clementia ad maritos non se porrigit, sed quoad ipsos priore illa Lege standum est. Quare si nostris hodie moribus Legum statuta servarentur, ut fures publici morte multantur, ita alieni thori violatores eodem punirentur supplicio; tantóque id magis, quo gravius est flagitium, nec gravius tantùm, sed quod quàm facilè perpetratur, tam non facilè rescitur; atque ideò freno indiget potentiore.

VI. Si à Cæsareis legibus transeamus ad Pontificias, etsi Ecclesia ut benigna Mater sanguinis pœnâ adulteros non puniat, punit tamen pœnâ, quæ natură suâ multò est atrocior; Excommunicatione videlicet, & à fidelium consortio ac numero segregatione. Neque est, quòd quis existimet, priscorum seculorum Christianos legibus quidem & statutis pugnâsse contra hujus farinæ homulos, sed statutam iis pœnam re ipsa exactam non fuisse. Procul id à vero abest. Et inprimis quidem beatis illis seculis tam procul erant à tam abominanda labe, qui Christi sequacium nomine censebantur, ut Tertullianus non dubitârit Ethnicis, omnem Christianos calumniandi occasionem sedulò venantibus, in faciem dicere; *Christianum uxori suæ soli masculum nasci*, Quin eò antiquissimus hic Doctor progressus est, ut assereret, tam abominandi flagitii reo spem veniæ, etiam à Deo quacunque pœnitudine obtinendæ, superesse nullam. Quod etsi planè falsum est, & certo fidei dogmati repugnat, satis tamen probat, quàm detestabile illâ ætate visum sit Adulterii crimen. Certum omnino est, hâc doctrinâ velut lacte teneros Christi gregem Apostolos imbuisse, sin-

c. intel. lexinus. de Adul. ter.

Apolog. c. 46.

Instillâsséque illi summum omnis libidinis, maximè autem Adulterij horrorem : adeò ut S. Clemens, Petri Apostoli & Discipulus & Successor referat tanquam sententiam S. Petri, id quod in Decretum Gratianus retulit : *Quid in omnibus peccatis Adulterio gravius ?* Quod si tamen, quæ hominum imbecillitas est, è Christianorum numero tam enorme scelus aliquando nonnemo admitteret, volebant Apostoli, ut publico aliquo pœnitentiæ genere omnis ille credentium cœtus, ex quo erat, qui deliquerat, tale probrum eluere conaretur. Quò videtur allusisse Paulus, cùm ad Corinthios scripsit, admirans, quòd eorum in numero toleraretur adulter, & incestuosus quidem, nullo publici doloris argumento ; quasi magìs illi sibi in cererorum placerent innocentiâ, quàm in hujus culpâ displicerent. *Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis ; ut tollatur de medio vestrûm, qui hoc opus fecit ?* Quæ Apostoli verba ansam dederunt Chrysostomo, ut inde argueret, quis tum tanti criminis horror esset. *Unus erat.* ait S. Doctor, *& tantùm gemebat Paulus, tanquam tota perdita Civitate.*

VII. Hæc autem cùm ita sint, quis jam mirabitur, gravissimas illas pœnas, quæ de hoc scelere illa ætate sumebantur ? Legere illas est in Canonibus Pænitentialibus S. Basilij, can. 58. Duplo major erat adulterij, quàm fornicarij pœna ; atque ita quindecim ille annorum spatio sanctissimorum Mysteriorum usu arcebatur. Primis quatuor annis ad Ecclesiæ fores stare solebat, cum lacrymis aliorum Fidelium preces implorans, quibus veniam delicti impetraret. *Quatuor annis erit deflens.* Proximo quinquennio Ecclesiæ illi patebat aditus, sed non nisi cùm verba ad populum fierent. *Quinque erit audiens.* Mox alijs quatuor annis sic interesse licebat rei divinæ, ut tamen inter Pœnitentes locum occuparet. *Quatuor erit substratus.* Ultimo denique biennio cæterorum quidem favorum Ecclesiæ gratiarúmque particeps esse poterat, at non sanctissimæ Communionis. *In duobus consistens sine Communione.* Temporis longinquitati pœnarum respondebat asperitas : toto enim intermedio tempore crebris per hebdomadam jejuniis, variis aliis in cinere & cilicio pœnalibus operibus, longis precibus sese Pœnitentes affligebant, quod suprà pluribus, ad nostræ ætatis tam mollis ac delicatæ in tot peccatis pudorem, memini me enarrare. Quis jam vobis sensus est, AA. An sæculorum decursu aliquid hujus flagitij fœditati decessit ? An minùs jam à sceleribus nostris abhorret DEUS ? An missis Cælo, ritéque obsignatis tabulis DEUS hominibus permisit, ut arbitrio jam suo viverent, legibus omnibus soluti ? Fortassis, dum antiqua Religionis nostræ secula cum hoc nostro contuli, non defuit, cui suspicio oboriretur, quæcunque de antiquis dicta sunt, à me conficta, nihil in recessu habere veritatis : quomodo enim fieri aliàs potuisset, ut scelus olim tam abominabile sic hodie in-

invaleſceret, ut jam non inter peccata ſed inter urbanitatis officia videatur numerari? *Et quaſi decentiſſimum ſponſaliorum genus, Adulterium.*

Sen. l. 1. de Benef. c. 9.

VIII. Sæpe omnino animum meum ſubiit cogitatio, quî tandem fieri potuerit, ut nota paſſim Adulteria alicubi nullis pœnis vindicentur? licèt Nationes omnes (quantum quidem ex Hiſtoriis conſtat) concordibus ſtudiis peſtem hanc exitialem ſint abominatæ, latis legibus ſeveriſſimis, quarum ope omne humanum genus illâ penitùs liberarent. Si lubeat animo per tres illas olim cognitas Mundi ſublunaris partes peregrinari, itérque occipiamus ab Aſia, inveniemus ibi Piſidas Adulterium ignominiâ publicâ punire ſolitos, dum ejus reos omnium ſibilis publicè proponebant; etſi gens alia nulla mitiùs in hujus furfuris homines animadverteret. Certè Inſulæ Tenedi Inquilini Adulterum perinde ac Adulteram plectebant capite: quo eodem ſupplicio ſcelus hoc Arabes mulctabant. Judæi initiò in illos vivi combutio ſæviebant: quam poſtea pœnam Deus ipſe publicâ ab omni populo facienda lapidatione mutavit. *In lege autem Moyſes mandavit hujusmodi lapidare.* Parthi non aliud flagitium atrociùs puniebant. *Nulla delicta Adulterio gravius vindicabant.* Si lubet ex Aſia transmittere in Africam, Leptæi adulterum tribus conſequentibus diebus per vias publicas circumducebant ab omnibus explodendum; adulteræ autem in foro proſtabant irriſæ, diſcinctæ, centonibus obvolutæ. Seſoſtris Ægypti Rex tam multas aliquando adulteras vivas combuſſit, ut locus, quo hocce iis ſupplicium ſumptum eſt, exinde perpetuò Terra ſacra ſit appellatus: unde execrabiles Ægyptiis evaſere adulteri. Neque aliter de iis Europæi populi ſentiebant. Cretenſes Adulteros coronâ dehoneſtabant lanea, quâ mollem, effeminatúmque eorum animum deſignabant, quo eſſent inducti ad alienum thalamum violandum: ſic autem mulctati, perpetuâ notati infamiâ, non ad negotia, non ad Magiſtratus publ. eos gerendos unquam ampliùs admittebantur. Simili publico dedecore Cumani, adulteras infames reddebant. Romani permittebant Maritis, ut quo maximè vellent, probri publici, vel mortis ſupplicio in adulteras conjuges animadverterent. Vandali crimen iſtud legibus tam ſeveris plectebant, ut Salvianus exiſtimârit, in præmium juſtæ ſeveritatis eos tam multis támque illuſtribus victoriis à Deo donatos fuiſſe, eôsque potiſſimùm adhibitos, qui enſem, parcere neſcium ſtringerent ad ſecandam tam multa putrida, & fœdo hoc laſciviæ contagio infecta Romanæ Reipublicæ membra. Nec Germani Veteres mitiùs cum hoc hominum genere agebant, unde Tacito teſte, *Pauciſſima in tam numeroſa gente Adulteria.* Illud autem præ cæteris admirandum, quòd Spartanos inter inauditum prope hoc crimen eſſet. Unde ab hoſpite aliquo rogatus Spartæ cívis, quæ eorum legibus ſtatuta eſſet adultero pœna? Reſpondit: Damnatur ad quærendum tam vaſtæ mo-

Strabo l. 16.

Gen. 38.

Lev. 20.

Juſt. l. 4. Heraclit. in Polit. Cæl. l. 21. c. ult.

Hebr. 4.

molis taurum, ut hîc cis montem Taygetum consisteus, collum ad aquam è flumine Eurota, trans eundem montem manante, bibendam porrigat. Miratus hospes responsi insolentiam, quando, inquit, unquam inter omnia armenta tam prodigiosæ magnitudinis taurum invenire erit? Sed nec Spartanus segnior; quando, reposuit, unquam in urbe nostra adulterum erit reperire?

IX. Nimis prolixum foret in medium adducere, quidquid hanc in rem Regnorum Annales memorant. Quomodo igitur fieri potuit, ut in populo moribus tam culto, disciplinis scientiisque omnibus erudito, qualis est utique populus Christianus, libertam velut quaquaversum commeandi facultatem nanciscerentur flagitium, qualem nec inter agrestes planè ac barbaras nationes olim obtinere potuit? Sic ut publicè constet, huic marito suam esse pellicem, huic uxori venalem pudicitiam, quin tamen quisquam idcirco se moveat, quisquam miretur? Et cùm oviculâ aliquâ furto sublectâ æris campani signo ad arma cives vocentur, Proditorem tam nefarium, & rei tantò prestantioris furem, non habere, qui accuset? Enimverò hæc animo volvens, & tantæ turpitudinis pravitate offensus, quiescere non poteram, usque dum in illa Hebr. 13. 4. Divi Pauli verba legendo incidi: *Adulteros judicabit Deus.* Et mox animum turbatum ad quietem composui. Deus igitur, Apostolo teste, judicabit adulteros; perinde ac si dicere is voluisset. Nemo miretur, si Tribunalium hodie in hoc crimine vindicandi segnitiem observârit; causa hæc jam ad supremum Dei tribunal pertinet. Vos, ô Judices, videtur Deus dicere, adulteros judicare vel non vultis, vel nescitis: finite, non ego officio deero: sciam ego ponderare sceleris atrocitatem, sciam etiam punire. *Adulteros judicabit Deus.*

III.

X. Atque ita ad illud in re præsenti pervenimus, quod est potissimum; ut nimirum probè intelligamus, non argui tantùm adulteros intus à criminis conscientiâ, non tantùm foris à legum decretis, sed multò maximè desuper à Deo, qui tanti facinoris deformitatem gravitatémque duobus potissimùm modis manifestet: verbis nimirum, quibus illam exprimat; pœnis, quibus in reos sæviat. Verba si audire lubet, nunc ille suos per nuntios & interpretes Adulterium appellat, peccatum grave. *Induxisti super me, & super Regnum meum peccatum grave.* Gen. 20. 9. Aliàs peccatum maximum, *Nefas est & iniquitas maxima.* Iterum Job. 34. non tantùm peccatum magnum, & 11. maximum, sed etiam profundum: *Profundè peccaverunt, sicut in diebus Gabaa;* perinde ac si culpa hæc omnes Osee 9. habeat dimensiones malitiæ, sitque 9. tam alta, ut pertingat usque ad Cælum; tam profunda, ut pertingat usque ad abyssum. Atque his vocibus in divini Tribunalis actis flagitium hoc designatur. Conferamus nunc Cæli idioma cum idiomate eorum, quo infames isti quotidie utuntur. Deus appellat Adulterium peccatum

grave, maximum, profundum : isti inter minora, quæ admittat homo, numerant : vocant humanæ imbecillitatis effectum, rem, quæ minùs advertenti, minùs cauto accidat, subitam, non provisam, nihil. Ecquis autem inter tam diversa sentientes fallitur? An Deus, Sapientia infinita, an miseri isti bis cæci, ignorant â & affectu pravo? Non latuit Deum, tantum fore in mortalibus pecuniæ amorem, ut furtum inter maxima mortalium delicta sint numeraturi hinc istâ ipsâ comparatione utitur, ut minùs notam Adulterij gravitatem ob oculos ponat : Prov. 6. 32. *Non grandis est culpa*, inquit, *cùm quis furatus fuerit &c. qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam.* Quæ quidem verba non ita accipienda sunt, quòd furari non sit grave peccatum : sed quod furtum Adulterio comparatum, & injuria per illud, pérque hoc illiara se habeant, ut stagnum aliquod vastissimo comparatum Oceano, cui collata omnis aquarum colluvies semper est modica. Hinc verisimilis redditur Philonis assertio, affirmantis, Adulterium inter omnia delicta, quibus alteri fit injuria, pessimum videri, perinde ac si è cunctis trahat, inque se diffundat, quidquid maximè pestiferum est, ut fiat inde totum quoddam omnibus aliis pestilentius. Ab homicidio quidem mutuatur divisionem, à detractione dehonestamentum, à furto usurpationem : unde adulter non unum, sed plura simul præcepta violare censendus est, & totius Legis stragem edere actu unico luculentissimam.

XI. Hucusque causæ contra adulteros in divino Tribunali agitatæ serè audivimus : audiamus nunc sententiâ. Protestatur divina Justitia se à conscelleratis his tam graviter læsam, ut de pœna infligenda ne dubitare quidem sinat. *Stauravi eos, & mœchati sunt; unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat; nunquid super his non visitabo, dicit Dominus, & in gente tali non ulciscetur Anima mea?* Audite, quâ verborum energiâ indignationem suam hoc in negotio Deus prodat. Multa, inquit, ipsis contuli beneficia, multa commoda, rerum omnium copiam providi. *Saturavi eos.* Ipsi autem fertilium annorum abusi redditibus eos in pretium fœdissimarum mutârunt libidinum, stultarum & venalium mullercularum animas muneribus emendo : *& mœchati sunt.* Insuper ubi vel inopia, vel quæ alia causa & obex impedlit, quo minùs libidines suas explerent, saltem desideriis impurissimis peccârunt, & tanquam effrenes & salaces equi emissarij visâ alterius conjuge hinniebant. *Unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat.* Et hanc scelerum licentiam credat quis fore impunitam, perinde ac si ego cœcus illam non videam, aut severissimè eandem vindicare non oporteat? *Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus?* Fallitur sanè; nimium quantum enim animus meus ab hisce fœditatibus abhorret.

XII. Quibus autem tandem pœnis DEUS animadvertet in hosce abominabiles? Animadvertet acerbissimis in animam & corpus supplicils. Ad cor-

corpus quod spectat, punientur adulteri infamiâ æternâ & indelebili. *Turpitudinem & ignominiam congregat sici, & opprobrium illius non delebitur.* Permittet si quidem DEUS, ut turpitudines ejusmodi, quæ ad eam diem non alios modò, sed ipsum adeò animi & conscientiæ arbitrum solerter celabãtur, notæ fiant omnibus; aut certè ut alius non absque auctario inurat familiæ & thoro adulterij dedecus, quo ipse alienum thorum dehonestârat: id quod David Rex expertus est; cui pro Uxore, quam Uriæ nefariè abstulerat, momento unico, quotquot habebat, sublatæ sunt Conjuges; nec ablatæ tantùm, sed in spectantis populi oculis à proprio filio Absalone fœdissimè incestatæ. *Tu fecisti abscondite; ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israël.* Punit deinde Deus in sobole, immaturâ morte eam subducendo: *Filij adulterorum in consummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur.* Imò in seros quandoque Nepotes Pœnam DEUS extendit, facítque, ut posteri luant infrenem Majorum suorum audaciam. *Non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum*: quod ipsum supplicij genus Davidi denuntiari jussit DEUS.

XIII. Sed parva sunt ista. Plus mihi horroris incutiunt verba, quæ suas animæ pœnas decernunt, quæ Prophetæ ore DEUS promulgavit: *Derelinquam populum meum, & recedam ab eis, quia omnes adulteri sunt.* En desero, ait Jeremias, populum meum, neque eum ampliùs meum agnoscam, cùm nemo non ex eis Adulterio pollutus sit. Non fugiet autem vos, id Prophetis in more positum fuisse, vaticinari futura non tantùm linguâ & ore, sed etiam operibus eam in rem factis: atque idcirco hæc Jeremiæ ab adulteris secessio, secessionem illam & derelictionem significat, quâ DEUS adulteros est deserturus. *Derelinquam populum meum & recedam ab eis.* Quem attonare hæ minæ non possint? Quid formidandum magis intentare DEUS potest, quàm istud. Deseram vos; recedam à vobis; nil mihi vobiscum erit? Si anima irata foret corpori, gravius comminari ipsi nihil posset, quàm si & ipsa diceret: migrabo. Perinde enim id esset, ac: Me sine, omni vi, virtute ac vitâ destitutum, mox vermium esca eris, nec diu pòst frigidum in cinerem subsides. *Derelinquam populum meum, & recedam ab eis.*

XIV. Si minùs perspicua, quæ modo adduxi, DEI verba viderentur, ea in memoriam revocare, quæ paulò antè alium in finem retuli. *Qui autem adulter est propter cordis inopiam perdet animam suam.* Attentis adeste animis: volo, ut non consulto ullo alio horum verborum Interprete, vos, vestræ tantùm rationis & judicij adminiculo, interpretemini terribilem hanc divinæ Justitiæ sententiam. Adulter, inquit DEUS, suâ stoliditate animam suam perdet. Omni curâ effari hujus sensum rimamini, ut eum subinde mihi exponere noveritis. Non equidem existimo vos hac speculatione fatigandos. Amantissimi Auditores

tores, perpendite tantisper, quod dicitur, *Qui adulter est, perdet Animam suam.* Non vilem laciniam, non chirothecam, non bovem, aut equum, sed animam perdet: hâc autem amissâ, quid erit porrò, quod amittat? cum hac, sit jactura omnis omnino boni. An enim, qui semel eam amiserit, fundo iterum extrahet, ut nonnunquam merces sævientibus procellis in undas abjectæ, redditâ mari malaciâ, & ventis ponentibus, non infeliciter recuperantur? Vana est omnis ejusmodi spes: naufragium, quo perit anima, æternum est: neque enim tempestatem, quâ ejus jactura facta est, ulla aut malacia, aut serenitas per omne deinceps ævum excipiet. Si dixerit quis: quovis peccato gravi Animæ jacturam fieri: quid hoc inprimis adulterum juvat, quódve ipsi solatium afferre potest? Deinde, etsi amittatur quavis lethali noxâ Anima, non tamen tam facili negotio amittitur. Adulter delinquendo planè insanit; & idcirco tantò ille faciliùs animam perdet, quantò proniùs est jacturam fieri ab insano, quàm à solerti & cauto. Hinc notate, non frustra à Deo dici: *Qui adulter est, propter cordis inopiam perdet Animam suam.* Vult enim, ut animum ad hoc advertamus; Adulterum non peccare libidinis ac Concupiscentiæ æstu impulsum: hunc enim sedare posset citra peccatum, si maritus est; aut si non maritus, minore saltem peccati genere. In transversum miser agitur *cordis inopiâ*; quæ facit, ut stultè æstimet aquas furtivas palàm manantibus dulciores esse. *Adulter præ dementia sola in peccati voraginem corruit*: ut S. Joannes Chrysostomus loquitur, Quid igitur promittere nobis de illo possumus? Alius, quem insana libido non perinde dementavit, minore negotio ad se redibit. Adulterum autem, quem rationis usu sua cupiditas omnino privavit, facilè suam calamitatem agniturum quis speret? An non videre licet, quàm ille apertissimis se periculis exponat, quin ad illa advertat? Imò quoties etiam cùm illa videt, stultissimâ fiducia contemnit ac negligit, quin, quâ est dementiâ, occurrit illis, eáque ipse irritat; verè ergo *propter cordis inopiam perdet Animam suam.* Audire ex ore DEI fulmen sententiæ tam formidabilis, satis non erit, ut insanire desinant, quicunque ad hanc diem perditè phrenetici delirârunt? Heu! nimis! nimis quàm verum est, id hodie nequaquam sufficere. Hom. 10. ad pop. Ephes. 5. in.

XV. Super hæc omnia illud etiam altè in animum demittite, omnes, quas huc usque attulimus, minas intentatas esse à Deo in Lege veteri, tum scilicet, cùm Matrimonium quiddam contractu civili majus non erat, sed in hoc naturæ ordine relictum. Quid ergo fieri par est, in Republica Christiana, in qua ad altissimam Sacramenti dignationem Matrimonium evectum videmus? Quantò major est injuria, quâ Sacerdos læditur, illâ, quæ infertur homini profano, tantò major est injuria hodie illata Matrimonio, quàm illata Matrimonio Legis antiquæ; *Sacramentum hoc magnum*

gnum est : Apostoli verba sunt : *ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Hæ quoque voces, AA. non obiter & cursim ponderandæ sunt : quidquid enim âme hucusque in Adulterij detestationem dictum est ; videbitis, propè nihil esse, comparatione eorum, quæ dicenda supersunt. *Sacramentum hoc magnum est.* Triplici potissimùm ex capite res aliqua magna dici potest ; vel quia magno ab artifice, architecto, aut Authore perfecta : aut materiæ, quâ constat, pretio ; & formæ, quam assumpsit, præstantiâ : aut finis denique, ad quem refertur, nobilitate. Ita triplici hoc ex capite magnum dictum est Templum Salomonis ; & majori fundamento magnum vocat Apostolus Sacramentum Matrimonij. Author siquidem & Architectus DEUS ipse est : *Sacramentum hoc magnum est in Christo.* Stupendus ille nexus & Unio, quam appellamus, Hypostatica tam est sanctissimæ Christi Humanitati gloriosa, ut is in singulis propè Christianorum ædibus relinquere voluerit vivam ejus imaginem in mirabili connubij nexu, qui maritum conjugi tam arctè adstringit, ut fiant quodammodo idem. *Erunt duo in carne una.* Fecit proinde id Matrimonio Christus, quod magnus quispiam Monarcha faceret, cui volupe esset, suâmet dexterâ hortum excolere. Inventam is in nemore sylvestrem arborem principio transfert in hortum, deinde ipsemet ramusculum fertilem inserit eo artificio, ut nobilitata illo arbor fructus ferat vel regali mensâ dignissimos. Ita Christus, cùm inveniisset Matrimonium velut sylvestri, contractûs civilis tantùm, conditione, in Ecclesiæ illud suæ hortum primo transtulit ; mox gratiæ suæ ramum ipsemet illi inseruit, ut fructus tali ex planta deinceps nascituri ipsam DEI in Cælo mensam implere possent. Quàm igitur indignè, gravissimâque suâ cum molestiâ ferret Princeps, hortensis ejusmodi culturæ amans, siquem è suis videret subditis viridariũ ingressum, quidquid ipse tantâ solertiâ inseviisset, contemptim & nequiter frangere atq; destruere ; tam indignè, tantâque cum molestia, & verò etiam non paulò graviore, feret Christus, cùm videbit, quæ injuriæ Matrimonio suâ in Ecclesiâ inferantur. Et ne hoc quidem serò ponderâsse satis sit conscleratis his, ut salubri horrore percellantur ? Non est homo tam ab omni humanitate & officio alienus, ut magni artific s opus non æstimet, & destruere non vereatur. Et hoc adulterorum infame genus, tam inhumanum fit atque barbarum, ut artificis potentissimi opera fœdare, deformare, omni decore spoliare non horreat atque reformidet ?

Ephes. 5. 32.

XVI. Addamus nunc Artificis & Architecti excellentiæ, materiæ & formæ pretium atque præstantiam, & patebit iterum, quanto jure Apostolus dixerit. *Sacramentum hoc magnum est.* Materia aliorum Sacramentorum fermè est res animâ carens, & insensata ; pauxillum aquæ in Baptismo ; modicum Olei in Extrema Unctione ; Oleum & Balsamum in Confirmatione ;

ne: atque eadem ferè est aliorum ratio. At in Matrimonio, plurium Theologorum sententiâ, Materiæ vicem obeunt ipsa Conjugum corpora, primò tanta divinæ manus arte efformata; subinde sacri lavacri ministerio à Sacerdote sanctificata, Confirmationis Mysterio ab Episcopo consecrata, tanquam S. Spiritûs Templa, tanquam Jesu Christi membra, tanquam animæ, quæ viva DEI imago est, instrumenta. Quis igitur sensus nobis sit de Adulteris, & gravi, quo Sacramentum hoc dedecorant, injuria ac contemptu, materiâ tam sacrâ abutendo, ut ex ea fœdissimæ voluptatulæ succum exprimant? Sunt mulierculæ aliquæ, quæ aquâ ad ritus quosdam suos superstitiosos utuntur; nec istæ extra culpam sunt. Noxam autem longè graviorem contrahunt impiæ illæ sagæ, quæ superstitiosis suis usibus quærunt aquam ex Infantium Baptismo residuam. Impietas hæc est mille rogis digna. Nec tamen huic valdè dissimilis est, si verum frateri volumus, impietas Adulteri Christiani, dum ad fines suos turpissimos illomet conjugis corpore utitur, quod fuerat materia Sacramenti, & Sacramenti tam magni. *Sacramentum hoc magnum est.*

XVII. Sed quid dico, quod fuerat? Oportebat potiùs dicere, quod est. Neque enim Matrimonium tantùm Sacramentum est, dum re ipsa contrahitur, Parocho ac testibus præsentibus, sed eam rationem etiam deinceps habet, cùm jam contractus ille, ritu solenni initus, esse desiit. Valdè cupio, vos probè assequi, quod dico; animum igitur diligenter advertite. Aqua illa, quam tingendo Infanti Sacerdos adhibuit, Baptismo peracto materia hujus Sacramenti esse non pergit; quia jam non ampliùs significat ablutionem illam & emundationem, quâ animus originariâ noxâ Baptismi ministerio purgatur: atque hâc causâ Baptismus dicitur esse Sacramentum transiens, quod in ipso usu consistat, non permanens, quod etiam ministerio illo peracto perseveret. At Conjugum corpora, quoad per mortem non separantur, pergunt semper significare grande illud Mysterium, de quo mox plura, & cui significando Matrimonii Sacramentum est institutum; atque adeò etiam desponsatione pridem transactâ, Conjugum Corpora retinent rationem Symboli & signi sacri hujus Magni Mysterij, non aliter ac species in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, non in Consecratione tantùm, sed hac etiam perfectâ, Symbolum manent, & signum sacrum refectionis illius internæ & spiritualis, quâ reficitur Anima. Si quis enim ex me quærat, quid sit Uxor? respondebo esse feminam Sacramento sacratam: & si quærat, quid sit Maritus? dicam, esse virum Sacramento sacratum: & si quærat, quid sit Conjux uterque? iterum dicam, esse geminum Symbolum & signum admirandorum Fidei nostræ Mysteriorum. Ex quo pronum est arguere, quàm horrendum scelus sit Adulterium, dum Materiam tam sacram profanat, & profanat modo tam abominabili, ut si vel umbris aliquis

sen-

sensus esset, tam fœdi facinoris pudore suffunderentur. Hâcque ipsâ causâ Cæsarea perinde ac Pontificiæ Leges Adulteros appellant sacrilegos. Codex Theodosianus eos vocat *Sacrilegos nuptiarum*: & ut in tales vult animadverti pœnâ Parricidarum, vivicumburio, inquam, aut corporis vivi in sacrum insuti submersione in mare. Siricius etiam Papa asserit, *Conjugalis fidei violationem apud Fideles cujusdam sacrilegii instar esse*: cùm sit rei sacræ, corporis nimirum Sacramento consecrati profanatio, quæ procul dubio fœditati Adulterii, ab homine non fideli perpetrati, singularem quandam, ac novam addit turpitudinem.

Epist. ad Himer. 1.

XVIII. Maximè autem Sacramentum hoc magnum est ex finis nobilitate, qui est, Mysterium sublimissimum significare. Meminisse vos oportet, quatuor Sacramenta præ reliquis magna vocari: Baptismum inquam, Confirmationem, Eucharistiam, Matrimonium. Magnus est Baptismus magnitudine effectorum; penitus enim extinguit culpam, & reliquorum omnium Sacramentorum est janua. Confirmationem magnam facit Minister, qui lege ordinariâ solus est Episcopus. Eucharistia magna est rebus contentis; cùm non gratiam tantùm, sed ipsum adeò omnis gratiæ Authorem & fontem, Christum Jesum contineat. Matrimonium magnum est re significata; hæc enim est inauditum illud & ineffabile Mysterium, quod infinita Dei excogitavit Sapientia, Bonitas voluit, Omnipotentia perfecit: Symbolum, inquam, est Unionis illius, quâ Verbum æternum Sanctissimæ suæ humanitati conjunctum est: unde non est signum sanctitatis cujusdam accidentalis, sed substantialis, quâ sanctificata est humana natura connubio illo, quod ipsam inter, & Filium Dei in Purissimæ Virginis utero initum est illo momento, quo attonitis rei novitate Angelis, Archangelis, & toto illo celsissimorum Spirituum cœtu, Verbum, Patris è sinu se demittens, carnem humanam induit, *Verbum Caro factum est*. Quis vester est sensus de Mysterio tam admirando, cui præcipuè significando Christianæ Legis connubia destinata sunt? Præcipuè dixi: nam & alias duas sublimes & admirandas conjunctiones significant. Illam inprimis, quâ Ecclesiæ Christus desponsus est. Hanc enim Matrimonio significari ipsa affirmat Ecclesia, dum ita orat. *Deus, qui tam excellenti Misterio conjugalem copulam consecrâsti, ut Christi & Ecclesiæ Sacramentum præsignares in fœdere nuptiarum.* Alteram deinde, quâ Deus Animæ cuilibet, suæ gratiæ munere donatæ, unitur ac jungitur: quam ipse desponsationem illis Prophetæ verbis pollicitus est: *Sponsabo te mihi in justitia, in judicio & in misericordia.* Atque hæc singula & omnia, omnem admirationem excedentia, Mysteria profanat, qui violatæ fidei conjugalis est reus.

Corn. à Lap. in Epist. Ephes. c. 5. 37.

Orat. in Miss. pro Sponso & Sponsa.

Osea. 2. 19.

XIX. Nunc igitur denuò à vobis peto, ut, si tantum vobis est animi, edisseratis mihi, quantam ad deformitatem, quantam ad enormitatem pu-

tectis pertingere scelus, cujus justum horrorẽ incutere vobis hodie laboro, ejúsque clarâ notitiâ mentes vestras imbuere ? Quisquis literas, manu Principis exaratas, suo munitas signaculo, aperit, omnium, quæ iis continentur, arcanorum violator est. Quæ igitur arcana ille non violabit, qui fidem frangit Matrimonii, cujus mirabili nexu, suâ voluntate & arbitrio, Deus Mysteria, omni veneratione superiora, significare constituit ? Quare si Adulterii crimen, cùm solam contra naturæ legem pugnabat, tam nihilominus execrabile Deo erat, ut Prophetarum suorum ore illud, ut jam ex me audîstis, vocaret Magnum, Maximum, Profundum, séque illud in corpore atque Animâ, in ipsam usque extremam perniciem illa præcipitando, vindicaturum comminaretur : *Qui adulter est, perdat animam suam*: quanto nunc odio ac detestatione ferretur in ejusmodi flagitium Deus, cùm jam repugnet etiam Legi gratiæ, cùm profanet Sacramentum tam magnum, & Mysteria dehonestet, tam omni humani intellectûs acie superiora, ut ipsi etiam Supremi beatæ Patriæ Spiritus in eorum contemplatione attoniti hæreant & stupefacti ? Si tum, cùm hujus, in quo vos alloquor, templi parietes strueb ntur, temeraria aliqua manus eos ausa esset diruere, licèt ipsi DEO domus pararetur, gravi sanè illa se scelere pol uisset. At quantò atrocius id crimen foret, si hodie quis solo æquare conaretur muros istos jam solenni ritu consecratos, & in quibus verè Deus habitat, suâque illos Majestate ex omni parte implet? Non aliter nostra se res habet, Matrimonium principio rudis quædam & imperfecta erat fabrica, DEI honori destinata : nunc verò Templi instar est, Sacramenti ritibus consecrati, & præclaris illis, quæ enarratæ sunt, dotibus ac prærogativis ornati. Quod igitur scelus erit illud contaminare, cui se periculo, cui exitio exponet, qui tantum facinus ausus fuerit ?

XX. Interim pessimi istius furfuris homuli, indies magis occœcati, & Deum, & cum Deo animam suam non curantes, satis habent, si turpitudo eorum humanos oculos lateat. *Qui transgreditur lectum suum, contendens in animam suam, & dicens : Quis me videt? &c. Et non intelligit, quia omnia videt oculus illius.* Ecc. 23. 25. O verè insanos, & tantùm non omni fidei lumine destitutos ! Enim verò ad restituendam ils sanam mentem necesse foret, posse illis ob oculos ponere, quid in altero ipsos Mundo expectet, si in hoc impunè insaniunt. Audiant igitur. Narrant Annales Familiæ S. Dominici, Illustrissimo sanguine Matronam pessimè à Conjuge suo haberi solitam, propterea quòd is pellicem aliquam perditè amaret. Infelix, cùm diu gravissimam injuriam æquo animo tulisset, longinquitate tandem & atrocitate victa, eò redacta est dementiæ, ut cùm aliud non occurreret, quo vindictam marito acerbè dolituram sumeret, statuerit & ipsa turpem amasium quærere. Hac cogitatione occupata, dum cubitum concedit, quòd tum animi sui

sui decreto executioni mandando tempus non suppeteret, obdormiscit. Visa tum est sibi inferorum ad carcerem abripi, & præcipuè invitari, ut adulterorum ibi horrenda supplicia contemplaretur. Vidit igitur hos, thori loco furnis injectos ardentibus, in quibus eos complexi Dracones visu horridi tam arctè stringebant, ut expedire se nullo conatu valerent: cùm interim monstra hæc faucibus exhalarent ardentis sulphuris flumina, quibus totum infelicium corpus involvebatur: cùm autem hi, majorem in rabiem acti, miserrimam suam sortem execrabantur, tum iidem Dracones, velut lenimen aliquod acerbissimis cruciatibus allaturi, nunc pice, nunc plumbo liquefacto eos aspergebant; quorum gutturæ, cùm ossium intima penetrarent, immani ipsi vociferatione infernum obsurdescere cogebant. Spectabat attonita furnos istos Matrona, cùm unum videt flammis ardentissimis succensum, sed vacuum etiamnum: cùmque rogaret, cui ille pararetur, intellexit, Marito illum suo destinatum ob infandas, quâ ipsam, & Matrimonium dehonestabat turpitudines & injurias. Tanta tum illam subiit infelicis miseratio, ut odij, quo in illum flagrare ceperat, oblita, in lacrymas effunderetur, sicque toto corpore contremiscetet, ut tremor iste soporem excuteret. Tum suam dolens fatuitatem, reliquâ omni nocte stultæ suæ illacrymata est deliberationi, neque jam de vindicta sumenda, sed de emendando, perfido ad eam diem, marito suo seriò cogitavit. Vix illuxerat, cùm S. Dominicum accessit, ab eôque increpita & DEO iterum conciliata, malorum suorum remedium accepit cotonam precatoriam, illam ipsam, quam Vir Sanctus suo fereba: suspensam è cingulo; accipe istam, ajebat D.vus, & mariti tui dormientis capiti subiice. Obsecuta suadenti est Matrona: Marito autem eadem, quæ priùs uxori spectra objecta sunt, sicut ille & loco & pœnis sibi paratis, suaque perfidiæ debitis, vehementer consternatus, ad S. Dominicum & ipse recurrerit; cujus consiliis monitisq; erectus, & animum & mores mutavit, & ea deinceps consensione ac tranquillitate Conjugi convixit, ut subinde cùm unum cor, anima una viventibus fuerit, ne in morte quidem dividerentur, sed uterq; eodem die, quin & horâ defunctus eodem etiam tumulo conderetur. Prodigiosâ ejusmodi Coronâ sacris hodie Judicibus opus foret ad reducendos in semitam errones istos. Utinam eorum oculis objicerentur illæ flammæ, illa incendia Dracones, pix, plumbum, & quæ alia ipsos alterâ in vita manent, suppliciorum instrumenta! Equidem si non tanto, quanto ipsi mali Dæmones, odio animam suam prosequerentur, tandem aliqua eos periclitantis miseratio tangeret.

XXI. Sed quid opus videre, si certiores nos de futuris illis pœnis reddit Fides, quàm omnis oculorum experientia reddere posset? *Nolite errare*, Apostoli verba sunt, *Adulteri Regnum DEI non possidebunt.* Nolite vos ipsos AA. in fraudem inducere, cre-

dendo infrunitis vestris cupiditatibus, parùm in Adulterio mali esse. *Nolite errare.* Mendacii vos arguit Natura, quæ, ut criminis hujus horrorem nobis altè ingeneraret, ipsis etiam brutis fecit abominandum. Unde Elephantes, Cervi, Columbæ, Coturnices, Leones, fidem compari, ut sic dicam, intactam servant: & si quod brutorum est genus quod hoc instinctu non agatur, nocentissimum & maximè pestiferum est, ut de serpentibus inprimis memorant. Cùm naturâ, etiam Ratio mendacij vos convincit, quæ notis argumentisque minimè fallacibus ostendit, magis & atrociùs jus alienum lædere adulteros, quàm illud lædunt prædones publici: *Nolite errare.* Si hîc falli contingat, non ab alio, sed à vobis ipsis fallimini. Certè, si vultis, nullo negotio intelligitis, ut monuit *S.* Joannes Chrysostomus, quàm vos uxoribus vestris perfidiam inultam esse non finitis, tam vos vestra delicta impunè non laturos; si alienas Conjuges ad fidem Maritis frangendam inducatis: & sicut vos excusationes nullas admittitis probri ac perfidiæ, quâ vos Conjuges vestræ irritant, ita nec DEUM in simili sanctissimorum fœderum violatione ullas admissurum. Neque verò satis est dicere, ut *S.* Augustinus inculcat, Ego vir sum, ita mihi collubitum est. Nam vel ideo qui Vir est, animo masculo cupiditates suas infrenes coërcere & domare debet, Vetera *S. Aug. l.* ba *S.* Doctoris sunt: *Propterea magis* 8. de Ad- *debent illicitas concupiscentias viriliter* ult. c. 8. *frenare, quia viri sunt.* Et quamquam, ut observavit *S.* Thomas, major est uxoris perfidiæ culpa, si prolis ratio habeatur, quàm mariti; quod tamen ad fidem mutuò daram, & ad Sacramentum pertinet, par utrobique culpa est: quantum autem ad ipsum turpe facinus, magis peccat maritus, quàm uxor; cùm hæc ratione & vi intelligendi minore valeat, quàm maritus. *S. Thom. 2ppl. q. 62. ar. 4. ad 5.*

XXII. Repeto igitur: *Nolite errare.* Nolite injecto oculis pulvere vos ipsos excœcare, & parvi tantam perfidiam facere. Non eadem DEI, quæ vestra sensa sunt: disertè enim profitetur, se tam perditum hominum genus in suum beatitatis Regnum non admissurum. *Adulteri Regnum DEI non possidebunt.* Regnum est, & idcirco tam turpi notatis infamiâ non est paratum. Regnum est, & ideo non dabitur tam mollibus & effeminatis. Regnum est, & ideò necesse est, ut quis illo potiatur, non certare tantùm, sed certare, donec hostis succumbat. *Qui vicerit, possidebit hæc.* Regnum est, quod sibi vindicârunt tam multiplici pœnarum genere Confessores; tam copioso sanguine Martyres, tantâ puritate Virgines: vos proinde judicate ipsi, an ijs jure dandum sit, qui voluptatis, non fruendæ, sed permutandæ causâ in animum inducunt, injuriam DEO & contumeliam tantam inferre, quantam explicare conatus sum, satis autem explicare nullis verbis possum? *Apoc. 21. 7.*

DI-

DISCURSUS XXVII.

Reprehenditur nimia Amatoriarum levitatum libertas.

I. ETsi amorem mutuum conciliandi licentia, Juvenibus hodie familiaris, & consuetudo quædã intima, connubij contrahendi colore, Mundo coæva esse videatur, utpote nixa, & nata ex propensione illa à natura ingenita, quâ vir fœminæ, & fœmina viri societatem ambit; quia tamen extra honesti limites multi quotidie vagantur longiùs, & incauti modum tenere nesciunt, non aliud illa hodie videtur censeri posse, quàm recèns in Inferni senatu excogitatum artificium, & machina, quâ innumerabiles animæ in perniciem impellantur. Atque adeò quamquam mihi non dubiè præsagit animus, me Juvenum horúmce odium incursurum, hanc eorum licentiam & procacitatem vituperando, multóque fortasse magìs concitaturum contra me illas matres, quæ nonnunquam filias suas primæ ad stultam hanc agendi, conversandíque libertatem provocant: nihilominus, ut vobis commodem, displicere pensi non habeo. Propositum proinde mihi est, causam hodie agere contra perversum amoris mutui concillandi morem, eúmque coloribus illis depingere, quibus, qualis est, talis vobis appareat: furia inquam aliqua, Orco ad incautæ Juventutis certissimum exitium emersa.

II. Triplex autem totâ hâc in causâ peccati genus agnosco: damnum inprimis, quod divino honori pravo hoc se mutuò depereundi more infertur: deinde damnum, quo singulæ animæ afficiuntur; & tandem damna totis familiis irrogata. Initium ducamus ab iis aberrationibus, quæ notiores sunt, & ab his sensim ad occultiores progrediamur.

I.

III. Magìs autem vulgò perspecta sunt detrimenta, quibus totis familiis nocetur: atque hæc, qui dicere vult, quod res est, fateatur oportet esse ingentia; cùm nulla alia sit machina, quæ pacem quietémque earum tam certò perturbet. Priusquam Puella aliqua amare occipiat, nihil illâ est obedientius: aspectus matris torvior facit, ut toto corpore contremiscat: imperijs omnibus paret promptissimè, consilia amplectitur, & ne verbulo quidem parentibus obmurmurat. Incipiat hæc deperire aliquem Juvenem: mox cum effrenato isto amore Dæmon animum miseræ videbitur occupâsse. Cùm deinceps mater negotium aliquod imperârit, si quàm decentissimè

respon-

responderit, dicet: *Tu ipsamet illud confice.* Et cùm paulò antè nutu regi posset, jam nec verberibus ad officium compelli potest. Nec Patris jam, nec Fratrum rationem habet ullam; sed vel ingratiis eorum cœptum pergit ludum ludere, & amare externum aliquem, oblita teneri ejus affectûs, quem erga domesticos cum lacte suxerat: & sicut ferrum omisso centro terræ, quò naturâ fertur, illi sese lapidi admovet, eique adhæresci t arctissimè, ad quem suus illud trahit genius; non aliter istæ congenitum exutæ amorem, quo in Parentes & agnatos ferebantur, alium, ad quem cœcus animi impetus inclinat, & peregrinum, planéque intrusum videntur induere.

IV. Ubi & illud accesserit, ut Puella amet Juvenē quem agnati aversentur (ut sanè quàm crebrò accidit) quis explicet, quantam ad indignationem ingratus h c amor dominum tetam commoveat? Diem totam non aliud fer è intra illos parietes audire est, quàm siniſtros de illo Juvene sermones, ut ejus tandem fastidium incautâ adolescentulam subeat: vituperantur ejus majores & agnati: protrahuntur denuo sepulta oblivione dedecora; imò ipsis ex tumulis eruuntur mortua pridem & cadaverosa, noxia exempli pravitate delicta. *Nescis*, ait ad filiam mater, *quàm infami ex stirpe prognatus sit Juvenis quem iam perditè amas: quod suæ familiæ probrum inusserit mater, quin & Matris genitor?* Atque ita linguâ magis exacutâ, quàm ullus culter tonsorius esse possit, ut ab homine invisо filiam abstrahat, & omnem connubii unquam contrahendi spem adimat, plurium familiarum bonam famā dilaniat, & maledico suo ore plura illis infligit vulnera, quàm protulerit verba. Nec tamen sic quidquam proficitur: pergit enim Puella amare, ut priùs, nec mutat animum: clam cum eo agit, & si res postulet, ne nocturno quidem tempore è strato se propipere dubitat, ut arbitrio illi suo loquatur, tanto majore pudicitiæ periculo, quò ista tenebras magis exosa est. Sed ita est; omnis amor, quem vel sensile aliquod, vel obscœnum bonum accendit, cùm in materia exardescat crassa ac terrea, nostro simillimus igni, nunquam comburit, quin etiam fuligine inficiat.

V. Anne igitur mos, qui Juvenes tam protervos efficit, qui Parentes à Liberis, Liberos à Parentibus alienat; qui debitam Majoribus observantiam tollit; qui animo & sanguine conjunctissimos ut hostes obarmat: qui toras sæpe inclytas familias internecinis odiis commiscet, an, inquam, mos iste Christianos inter summâ cum dissimulatione toleretur? S. Thomæ doctrina est, artes illas, quæ naturâ quidem suâ noxiæ ac pravæ non sunt, si tamen multi illis in Republica abutantur, extirpandas esse, idque vel Ethnicos sola rationis lumine dictante agnovisse. *Si operibus* (verba S. Doctoris sunt) *alicujus artis pluries aliqui male uterentur, quamvis de se non sint illicita sunt tamen per officium Principis à civitate extirpanda, secundùm documenta Platonis.* Et vos pro eo, quòd evellatis vestrâ è familia morem tantorum malorum fon-

fontem, illum ut æquum defenditis; quin ut necessarium, studiosè promoveris? Quantumvis, ut modò ex Angelico audivimus, mos iste depereundi amandique veritus non esset, & ex se non malus, sufficit, ut quàm longissimè amandetur, scire, quòd illo quàm plurimi pessimè abutantur.

II.

VI. Hactenus tamen causa lentis passibus procedit; quorum enim hucusque mentionem feci, peccata tam sunt perspicua, ut ipsa per se loquantur. Occultiora, etsi non magis rara, illa sunt, quibus delira hæc amoris conciliandi licentia, sublatâ familiarum concordiâ, etiam animabus perniciem affert. Quid est, AA. aliquem deperire? aliud non est, quàm videndi se facultate privare. Tam est arduum, amori in animo locum dare, & non inde eâdem operâ pellere Rationem, ut hoc conari perinde sit, ac velle sapere in ebrietate. *Siquis in amore modum tenere velit, idem est, ac si cum ratione velit insanire*: Dixit magnus quidam SS. Literatum Interpres, quem suâ ætate Mundi stuporem appellârunt. Et verò femina honestatis & pudoris antea amans ac studiosa, postquam hunc violavit, miratur ipsa se, nec assequi potest, quomodo ita delirare potuerit, ut tam turpiter conscisceret, quod tantopere in aliis damnaverat. Sed hoc est amore capi. Conchylia tam solicitè thesaurum suo in sinu natum custodiunt, ut nisi piscator in eo tollendo sit cautissimus, digitos furacis manus ita arctè stringant, ut amputent etiam. Et tamen quod ferè supra fidem est, si tantillum ungas, sinum ipsa aperiunt, & piscantis manibus thesaurum exponunt. Ita & multæ infelices animæ se habent.

Aliud, c. 3. in Matth. c. 1. §. 186.

VII. Puella aliqua, capta amore adolescentis, suâ conditione longè inferioris, tantum eâ re timorem parenti incusserat, ut ipse eam custodire, & cautissimè observare vellet, eâque causâ in cubili, quod suo contiguum erat, somnum capere juberet. Sed quid effrenatus animi impetus non audet? Densissimis mediæ noctis tenebris suam Puella fenestram aperiebat, & per trabem longam quidem, sed minimè latam, quæ à cubiculi muro ad porticum è regione sitam porrigebatur, quæ tum ædificabatur, sola, nullo nixa fulcro, spatium hoc intermedium percurrebat, discrimine tam manifesto, quod vel desperatum à facinore revocaret; apertóque amanti ostio, cum illo pro arbitrio suo agebat: donec tandem in facinore deprehensa, rogatáque, quomodo per trabem adeò angustam, per quam assuetus similibus periculis faber murarius claro die incedere formidaret, in tenebris descendere non timuerit? Aliud non reposuit, quàm: Amor cœcus est. Sed si labi te deorsum contigisset, quid factum esset honore tuo, imò quid miserâ animâ tuâ? reposuit denuo: Amor cœcus est. Si parens in flagranti te deprehendisset, an non mortem protervæ intulisse? Hoc iterũ unum respondit: Amor cœcus est. Atq; hoc responso, quo sapientius reddere delira antea puella non potuisset, satis deplorandã illam manifestabat cœcitatem, quâ laborat

borat animus infreni & infrunito impetu in transversum actus, & quæ conspectum adimit jacturæ honoris, periculi vitæ, stragis animæ, & inferni ante oculos suos aperti: nec aliud videre sinit, quàm amaram voluptatem.

VIII. An fortassis ingenua indoles, ad honestatem suopte pondere propensa, & recta educatio aggeres sunt, qui suum intra alveum aquarum furentium molem abundè coërceant? Minimè id quidem: cùm usus & experientia doceant, in animo eatenus puro atque innocuo pravi amoris vi stragem multò majorem edi. Non est color illo nigrior, qui ex combusto ebore conficitur. Ita & res nostræ se habent. Quò erat antea malitiæ omnis magis expers, quantò candidior animus; tantò dein evadit tetrior, cùm orcinus hic in eo ignis exarsit. Etsi enim amor omnis nimius modum non teneat, & impetu agatur, id tamen de eo maximè verum est, quo amatur persona, antequam non sit amata altera. Tum enim, vel quia animus talium inclinationum tyrannidem nunquam expertus minùs terretur, vel quia nunquam ejusmodi aggressiones passus, modum & rationem nescit, quibus illas eludat aut vincat; aut quæcunque alia sit ejus rei causa, usus certè docet, primos hos affectus, ubi cor alicujus occupant, cuncta in eo sùrsùm déque vertere. Accedit quòd cùm tenera in ætate nequitia discitur, magnum sit periculum, ne unquam seria emendatio consequatur: indéque fit, ut primus ille amor non annos tantùm minùs maturos, sed & ætatè maturam ac decrepitam damnis ingentibus afficiat. Teneram Amygdalarum arbusculam, si dentibus voracis capræ arrodatur, nulla cultorum diligentia valet emendare: semper pro dulcibus amaros fructus gignit.

IX. Erit, qui existimet, nihil porrò à me afferri posse in rem præsentem, de tam feraci malorum origine. Sed luculenter is fallitur. Ad aliud ergo delictorum genus pergo, quod animas eorum perdit, qui delito huic amori se prædam fieri sinunt. Sæpe ut nuntii non desint, qui inter amantes legationibus fungantur; qui occasiones procurent; qui tegant noxiam familiaritatem; amicitia cum hominibus contrahitur planè nequam ac perversis: neque tantùm domi subsegitur, quod eos in fide & obsequio contineat (id enim quamvis non exiguum malũ esset, parvum tamen in comparatione eorum, quæ dicam, censeri potest) sed discuntur ritus superstitiosi; artes & arcana amorem conciliandi, aut ejus animum, qui jam cœperat amantem fastidire, prioribus flammis succendendi, aut aliam efficiendi, ne unquam deinceps amare desinat. Atque, ita non priùs subinde negotium malè inchoatum absolvitur, quàm Dæmon ipse, non jam clam, sed palàm, lenonem agere jubeatur, & fœdam ac probosam voluptatulam procurare.

X. Præterea quàm pronum est transire ab amore ad odium & à lascivia ad crudelitatem? Vix erunt aliquæ inter homines inimicitiæ, quæ originẽ suam delito huic, quem detestor, amo-

ri

ri non debeant. Primus certè amoris hujus effrenari partus est æmulatio & Zelotypia, quæ facillimo negotio Juvenes inter se comittit; armis eos nocturno tempore cingit, ad rivalē quærendum incitat, & mille rixis ansam præbet: hinc cædes sequi pronum est, nescias, cujus sorte infeliciore, ejúsne qui occidit, an ejus qui occiditur. *Furore amoris nihil est vehementius*: quod Legum effatum est. Tam concitatus, támque amens amoris impuri est impetus, ut hucusq; nullum inventum sit frenum, quo satis ille regi possit: temerarios efficit, qui vel umbras timebant; & mansuetissimum quemque pentiùs efferat. Camelo nulla belluarumm ansuetior est; libidinis tamen ardore tantam audaciam induit, ut vel cum Leonibus certare non horreat. Si quando autem ad injurias & cædes delirus amor non permovet, concipitur tamen, & fovetur animo, contra rivales rancor tam pertinax, actibus odij toties repetitis, támque vehementibus, ut nemo facilè ferre sententiam possit, plúsne illi numero, an atrocitate noceant? Non narro hîc ego res in Utopia geri solitas: testes vestros oculos appello, qui toties plus vident, quàm ego eloqui valeam: cùm non semel videritis stultæ unius Puellæ gratiâ obstinatissimos nunc cædium, nunc odiorum & indignationum ignes succendi. Rex Daniæ Hadingus, cùm urbem Duram oppugnâsset, ejus mœnia tam firma reperit, ut de ijs evertendis spem omnē poneret: ut autem vinceret ingenio, quod vi & robore non poterat, multas, columbas mares, quæ ex urbe in subjectos agros avolabant, capi jussit; quibus cùm funiculum sulphure oblitum infra alas alligâsset, sub crepusculum vespertinum, accenso funiculo, cunctas dimisit. Nec suo solertia eventu caruit: columbæ enim paucarum horarum intervallo præstiterunt, quod armatus miles plurimum mensium spatio non potuit. Cùm enim sua ad columbaria revolâssent, ignem primò nidis, dein domibus ipsis admoverunt, quæ cùm ligno omnes structæ essent, incendiúmque locis pluribus & remotis ortum, omnem ejus restinguendi ipsósque adeò incolas voracibus è flammis eripiendi facultatem civibus ademerunt. Hoc stratagema in mentem mihi illud revocavit, quo tandē Dæmon nos vincit & expugnat, Videt ille Christianorum urbes, oppida, arces, pagos, villas ita Fide, & Sacramentis probè munita esse, ita strenuè à Concionatoribus, & Sacerdotibus alijs defensa, ut expugnare illa omnino non possit. Ab armis proin ad dolos versus, columbis utitur, ad incendium lasciviæ excitandum, & totas regiones vastandas. Occulti aliquid amoris in animo casti antea Juvenis, aut Puellæ honestissimæ accendit: & modicus ille funiculus, concupiscentiæ sulphure illitus, indomiti affectûs, & occasionis vi accensus, ad maximum incendium propagandum sufficit. *Quid mali est, si Juvenis, si Puella amare incipiant:!* Quæretis vos ex me: at ego vicissim quæro ex vobis? quid mali est, tantillum sulphuris sub columbæ alâ? Parùm sanè, si non inflammetur; plurimum

Arch. nihus nidis non. effr. lyi §. nominat.

Olaus l. 5. c. 20.

rimum autem, ubi ignem conceperit. Ab amore transitur ad obtutum, ab obtutu ad verbulum unicum: non diu post subobscœnum quid profertur; mox & ridetur: deinde etiam gestibus aliquid sibi amantes significant, nec quidquam ulteriùs. Tandem ignis hic modicus totam absque remedio animam in cineres redigit: propagatur in totas domos incendium; conflagrant oppida, referta inquilinis; omnes plateæ, viæque pessimi exempli factis scatent, & nihil jam supereſt, præter laceras Christianæ Fidei reliquias cum vita belluina. Est hic columbinus ille ac innocens Amor; qualem vos illum vobis fingitis. An ita & deinceps judicabitis?

XI. Non nescio, quæ hactenus commemoravi amoris effecta & enormitates, quanto sunt in se graviores, hoc minùs terroris aliquibus ex hoc numero allaturas, cùm suos amores longè ab iis abesse existiment. Verùm num ignorant illi, mala quædam sensim gigni, nec se, nisi serò admodum, foris prodere, at cùm se produnt denique, jam tum esse inmedicabilia? Et idcirco etiam atque etiam vehementer vos hortor, ut illud timeatis, quod parum hucusque vobis perspectum fuit. Hâc causâ alia præterea vobis delicta retegam, quibus si animi vestri immunes fuerint, næ ego illos ter fortunatos pronuntiabo. Ista autem delicta & culpæ, sunt cogitationes pravæ, & alienarum culparum non vitabilia irritamenta. Quod ad cogitationes attinet: refert Scaliger, araneum se vidisse tam efficaci veneno præditum, ut crystallum, quam pertransibat, diffregerit. Huic araneo similem non malè affirmabimus cogitationem pravam; quæ si oberrare in corde nostro liberè permittatur, facit, ut plura in frusta istud dissiliat. *Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Matt. 5. 28. Alterâ autem parte quis sibi persuadere potest Juvenem genio excitato, & Puellam indole non lentâ agere inter se, diu, quoties, & ubicunque collubitum fuerit, cum arbitris, & sine illis, in agris, in silvulis & nemoribus; quin plurimæ eorum animos ejusmodi cogitationes subeant, atque his illi tacitè saltem, in animo assentiantur, cum neque erubescere debeant, nec reprehensionem metuere; imò vix ipsi suam perniciem advertant? *Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?* Ita Spiritus S. loquitur, tanquam de re utique usu ipso difficillimâ. Prov. 6. 17.

Hippocr. lib de Affect. inter.

XII. Tantóque magis cogitationes ejusmodi rimendæ sunt; quia non solis peccatur desideriis; satis est complacere sibi in talibus, & oblectari; sic enim jam admittitur illa culpa, quam delectationem morosam dicimus, à mora, quâ circa illam voluntas deliberando moratur. Atque hæc delectatio non immeritò dici potest latens sub undis scopulus, in quem, quæ non impingit navis, felix profectò est, si majore, quàm par est, licentiâ, vela pravæ suæ propensioni pandit. Nam etsi neuter amantium tum quidem peccato se fœdare desideret; objicitur tamen frequenter admodum eorum menti oblectatio,

ctatio, quâ olim Conjuges frui innocenter poterunt: interim istud animo non pertractant, quâ par esset, curâ, oblectationem illam in eo, quo tum sunt, statu divina ipsis lege esse vetitâ. Eâ prorsus ratione, quâ facto ipso peccatur, peccatur & desiderio. Neque tamen ad hoc amantes mentem advertunt. Unde hæc Juvenum delicta crediderim comparari posse illi admirandæ fulminum sorti, quæ gladium consumunt, vaginâ illæsâ. Puella illa post ejusmodi cogitationis annutum virgo planéque etiamnum pudica videtur non minùs, quàm antè. Sed aliter se res habet; cùm in oculis Dei, qui cordium intima rimatur, illa non sit nisi bustum pudicitiæ atque castitatis, in pulveres ac cinerem redactæ. Interim Parentes ingeminant: *Quid mali est Juvenibus innocens hoc oblectationis genus permittere? Satis est, si ex oculis Puellam abire non sinamus; sed vigiles utroque illam lumine observemus.* At si vel Argi fueritis, & centum oculis sobolem vestram custodiatis, nunquam animum aut vestræ filiæ, aut ejus, qui eam suis sibi obsequiis demeretur, introspicietis. Hanc autem abyssum quam diu oculorum acie non pervaditis, nec recessus illos, qui vel eorum, intra quos sunt, obtutum non tarò effugiunt, ne dicam alienum, idonei hac in causa judices non estis, nec asserere sine errandi periculo potestis, Juvenes vestros perversos non esse, nec quidquam culpæ in mutuo hoc eorum amore admitti; etsi alii sine Numinis injuriâ fortassis illi indulgeant.

Iuſt. l. 4. 1. Matt. 6. 28. Ambr. de Mar. virg. lib. 2. pœnit. 8. Prov. 6. 27.

XIII. Sed demus, esse unum aliquem, aut unam quæ etsi minùs cauta, sic tamen imperare suis noverit affectibus, tantâmque tueri puritatem, ut neque desiderio, neque oblectatione voluntariâ animum ullo modo inquinet: num idcirco tuta erit? Minimè enimverò: alius enim adhuc scopulus latet, quem non minùs difficile sit declinare. Theologorum doctrina est, feminam, quæ certò nôrit se amari pravo fine, jethall se noxâ obstringere, si neq; necessitate, neque justâ aliquâ causâ spectandam sese de industria amantis oculis objiciat; licèt id ipsa nõ spectet, nec intendat, ut alterum in sui amorẽ pelliciat. Non satis est hîc dicere: *Si perverso fine ipse ducitur, meâ non interest, ipse viderit; ego quidem malo non assentior.* Nulla est hæc excusatio: irritatur enim ad scelus alter, etsi non rectâ, obliquè tamen, atque ita ejus culpâ proritans inficitur. Siquis, cùm vehementior aspirat ventus, in agro suo veprium sarmentorúmque congeriem succenderit, & favillæ incendii quaquaversum sparsæ alienas segetes, aut arbusta corripuerint, an admittetur excusatio, si dixerit, se aliud spectâsse nihil, quàm ut steriles & noxias spinas igne absumeret, quod suo in solo nemo facere prohibeatur? Oportebat enim alterius etiam periculum antevertere. Nec aliâ Deus amussi, aut normâ utetur erga illam Puellam: quæ cùm se perditè à suo amasio diligi sciret, non solùm ex ejus aspectu se non subduxit, sed eum certo consilio quæsivit, & fortassis etiam annutu & gestibus exhibita

sibi amoris signa probavit. Si ignis in miseri illius animo exarserit, damni compensatio à Puella, tanquam incendiariâ, postulabitur : quamquam enim illa aliud spectaret nihil, quàm aliquam, de se innocuam, animi relaxationem ; noverat tamen, pravæ propensionis flatu & impetu flammas in cor proximi propagari, & totam, quæ re ipsa dein consequitur, eladem minitari, *Qui occasionem præstat, damnum fecisse videtur.* Quin necillud est infrequens, ut Puella, quæ amari desiderat, & blandis promissis alliciatur, donis invitetur, & mille modis ad flagitium irritetur: cùm tamen illa nunquam desinat cum ejusmodi procis agere, & mutuum erga illos amorem profiteri, nixa animi illo suo proposito, quo decrevit in facinus non consentire : nec tamen misera provident, se, licèt suâ ex parte assensus non adsit, ream tamen constitui culparum omnium, quas proci isti in ipsa ad scelus sollicitandâ admittunt.

l. qui occidit ff. ad Leg. Aquil.

XIV. Dictis meis fidem faciet eventus sanè quàm prodigiosus. In Aragoniæ Regno Puellam, Alexandram nomine, rivales duo tam obnoxiè deperibant, ut cœco in illam amore ad singulare se certamen provocarent ; quod tam infeliciter cecidit, ut mutuis confecti vulneribus ambo occiderint. Perlatus celeriter est funesti eventus nuntius ad agnatos, qui tantâ iracundiâ & vindictæ cupiditate exarserunt, ut numeroso armatorum coacto agmine ad Alexandræ ædes festinarent, ulturi geminam cædem, unius ipsius causâ perpetratam. Et quemquam Puella fores diligenter observârat, parùm tamen id valuit, cùm armati portâ vi patefactâ deorsum per scalas raptam Alexandram multis ictibus vulnerârint. Cùm ergo misera cerneret vitæ servandæ spem sibi nullam superesse, quibus poterat vocibus ingeminare cœpit. *Date saltem delicta confitendi spatium* ; ut animæ prospiceret, cùm actum esset de corpore. Verùm latronum unus, ceteris immitior atque crudelior, tam nullâ est miseratione ad hos ejulatus commotus, ut nudato quem ex latere pendulum gestabat, cultro, & Alexandræ capite capillis prehenso : Serum est, dixerit, jam noxas velle confiteri, ô scelerata : & cum dicto caput à cervice resecuit, sicque cruorem stillans, majori actus rabie, vicinum in puteum abjecit. Actum erat per omnem æternitatem de salute Alexandræ, nisi ejus ad opem Virgo Sanctissima festinâsset ; cujus se Puella cultui suas inter vanitates non negligenter addixerat, crebrò Angelicæ salutationis verba ad globulos precatorios decurrens. Divina siquidem Mater S. Dominico videndam se præbuit, jussitque, ut ad Alexandræ confessionem excipiendam properaret. Adfuit ille, sed aliquot duntaxat à cæde diebus. Nihilominus cùm nomine suo caput fide non dubiâ compellâsset, illud è putei fundo ad marginem sublatum revixit, sic ut suas Alexandra noxas enarraret, earúmque ventâ donaretur. Subinde ad Divum conversa ; addicenda, inquit, eram æternis inferorum rogis, non quòd ipsa peccato consen-

ferim

serim, sed quia utriusque rivalis delictorum participem me reddideram, dum æmulationis hujus mutuæ & Zelotypiæ conscia, familiaris tamen utrique esse non destiti: & quamquam Admirabilis Matris beneficio confessionis obeundæ gratiam obtinuerim, sicque inferni pœnis liberata sim, manent me tamen septem seculorum in flammis purgantibus supplicia, nisi adjutricem mihi dexteram studiosi Deiparæ Clientes, coronæ ejus recitatione prorexerint, méque illis incendiis citiùs exemerint. An non abundè hæc loquitur historia, non sufficere, si Puella aliqua dicere possit? *Ego pravis studiis non agor; non assentior, non cedo.* Nisi alienis se culpis onerare malit, opus est majore quàm fieri possit studio, eos fugere, qui vel verbis, vel nutibus produnt pravos suos fines, & impuros amores: aliàs pascere tantùm aliena incendia, ridere, jocari, se oblectare, aut etiam alienis se oculis studiosè objicere, abundè sufficit, ut rea sit, quæ flagitium ceteroquin constanter recusat.

III.

XV. Tertium tandem causæ hujus bene longæ caput, complectitur illa delicta, quæ è diametro pugnant cum honore divino, quæ inter primo loco ponenda est jactura omnis teneri in Deum affectûs. Jaspis igne concepto omnem suã vim, ac virtutem deperdit. Par est animæ conditio. Quamprimum ardere incipit amore isto, non lascivo tantùm, sed sensili, omnium mox bonorum, omnis virtutis jacturam facit: salubres & sanctæ cogitationes locum amplius non inveniunt; sanctè piéque decreta omittuntur; creber sacrorum Mysteriorum usus negligitur; aut si is continuatur, non alio ferè id fine fit, quàm ne domestici deterius quid suspicari incipiant: Templa mutantur in forum garrulitatis profanæ, obtutuum, & annutuum impurorum; festi Deo Divísque dies vertuntur in solennitates Sathanæ. Ponderate hæc mea verba, & invenietis vero plus quàm consentanea, cùm doceat experientia, quidquid ferè vel locis sacris, vel tempore sancto, cùm præquàm aliàs colendo Deo navari opera deberet, peccatur, totum ex hoc pravo amorem conciliandi abusu nasci ac progigni.

XVI. Accedit; quòd nonnunquam stulti isti amantes tanto se affectu complectantur, ut hoc amore ultimam suam & supremam beatitatem finémque constituant: quod tum Theologorum sententiâ contingit, quando ita se amantes isti habent, ut amorem hunc ponere non velint, etsi cum Dei injuriâ & offensâ sit conjunctus. Testatur Tertullianus, fuisse suâ ætate, qui sacris undis tingi nollent, ne postmodum & profanis Idolorum festis abstinere, & quæ tum dabantur, spectaculis non interesse obligarentur. Malè metuo, ne & hodie non desint, qui, si sacro Lavacro abluti, nuntium lascivis his conventiculis, & amandi pravæ assuetudini remittere deberent, ablutione hac supersederent: & post elutas his undis sordes paterentur se potiùs Sanctissimorum Mysteriorum usu privari, fidelium Cœtu moveri

veri & ejici, Ecclesiæ sibi aditu interdici, quàm amare & saltare desinerent. Et non est hoc, non majori solùm affectûs teneritudine, sed æstimatione et â & appretiatione, complecti rem creatam, quàm ipsum ejus Conditorem Deum, qui hunc tamen æstimationis amorem sibi impendi voluit verbis illis? *Diliges Dominum Deum*
Luc. 10. 27. *tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis & ex omni mente tuâ.* Meritò Poëtæ, ut amoris hujus vim explicarent, Idololatriæ nomine compellârunt: cum nimis quàm pronum sit, in re perditè amatâ felicitatem suam ultimam ponere, quod perinde est, ac illi coronam, supremæ excellentiæ Symbolum, imponere, & tanquam suum Numen adorare. Falcones, etsi totas volucres depascantur, cor tamen intactum relinquunt. Aliter Dæmon assolet: cor ipsi præ omnibus aliis in homine sapit: & hoc ille devorare conatur in his, quæ detestor, oblectamentis; quæ etsi mala in se non forent, pessima tamen sunt nimio illo, quo multi ea sectantur, affectu ac studio, quæ summo cum Dei contemptu conjuncta sunt; cùm ipsi ultimi finis, & boni nostri summi rationem tollere conentur, & rem conditam in supremi Monarchæ solio reponant. *Voluptatum*
2 Tim. 3. *amatores magis, quàm Dei.* Anne igitur mos iste, qui Familias totas perturbat, animas in exitium præcipitat, Divini Nominis honori tantopere adversatur, defendetur etiam posthac, ut permissus, retineatur ut laudabilis; & non potiùs evellatur & eradicetur stirpitus, tanquam Juventuti summè noxius ac pestilens? quod de illo fuit judicium S. Cypriani, dum appellavit *Ruinam melioris ætatis.* De Disc. & bono pud. dicit.

XVII. Quid reponent quæso ad rationes has & argumenta tam potentia utriusque sexûs Juvenes? An dicent, se non temere, ne modû non teneant, & tam extra recti honestique limites vagentur? Ingens sanè ista temeritas est, quæ apertè prodit, quàm parvi fiat decorum & honestas; & quàm perversè de suis viribus anima præsumat: unde hoc ipso ex capite digna est, ut Dei gratiâ & adjutorio destituantur, ac miserè perire sinantur. Ita se quondam etiam purgare solitus est Pelagius, impuræ sectæ Anteſignanus, ut quidem S. Hieronymus in ejus confutatione meminit. *Alij*, ajebat superbissimus homunico, *clausi cellistor-* lib. 2. adversus Pelag. *quentur desiderijs. Ego etiamsi mulierum vallor agminibus, nullâ habeo concupiscentiam.* Desiit tandem, ut justo Dei judicio fieri assolet, superba hæc præfidentia in infamem impudicitiæ lapsum; habuitque miser eosdem turpitudinis, quos errorum suorum, imitatores & sequaces. Quid est hoc dicere: *Non timeo*, dum sanctissimi quique trepidant; &, licèt carnem circumferant jejuniis debilem & exhaustam; animum verò in carne fragili Deo plenum, ad occasionis cujuslibet lubricæ occursum salubri horrore consternantur? Quid est dicere: *non metuo?* An nescitis, malum Dæmonem cum vulpe mortuum se fingere, ut volucres prædetur? Versutissimus Alastor, cùm quis ejusmodi V. Baron. an. 415. & S. Hieron. in Jer. l. 4. c. 23.

modi amoris mutui oblectamentis principio se dedit, quiescit altùm, nec ad illicita provocando quietem turbat, satis gnarus, eâ re animadversâ facilè contingere posse, ut quis continuò nuntium ejusmodi diverticulis remittat : verùm ubi animum sui fiduciâ & securitate implevit, nihil minus opinantem vehementi tentatione oppugnat, & prosternit. Non metuis? & quâ fiduciâ ? Negare equidem nemo potest, quin ista abominabilis agendi amandique licentia Juvenes ac Puellas saltem exponat præsentissimo periculo in aliquas exiis, quas paulò antè recensui, culpas prolabendi : & cùm id ita sit, quâ tandem prudentiâ persuadere quis sibi potest, dormiturum se diu cum vipera in sinu, quin unquam ejus dentibus admordeatur ? *Sen. in Herc. Fur.* *Quem sæpe transit casus, aliquando invenit.* Toties in puteum descendit situla, dum tandem in eo submersa hæreat.

XVIII. Dicetis igitur denique; vos pensi non habere, fœdari aliquo peccato ; dum interim jucundè vivatis ac hilariter. Sic tandem dicitis, quod res est : neque enim voluptatis studium minùs potest dementare hominis animum, quàm id possit vinum nimium potatum, sic ut præsenti tantùm ille oblectamento se dedat, nullâ futurorum curâ, *Ose 4. 11.* *Fornicatio & ebrietas auferunt cor.* Verùm attentos hîc vos ego velim : non enim diu pòst, ubi crapulam hanc noxiam edormiveritis, purgato à vaporibus pestilentibus cerebro, orietur denuo rationis lumen, & in inferni abyssu fatebimini, longè vos à semitâ aberrâsse. *Ergo erravimus à via veritatis.* Hæc autem erroris confessio non ad medendum malo, sed ad illud puniendum serviet. Et verò quantus eorum est numerus, qui hoc ipso, quo vos alloquor, momento, ardent in illis Inferni acerbissimis ignibus, & execrantur amores suos, execrantur delicta, voluptatulas, & permissa sibi tam pernicioſa oblectamenta ! Faxit autem bonus Deus, ne quisquâ eorum, qui me modò audiunt, ejusmodi olim quæstubus, nullo fructu, indulgere cogatur; Quâta calamitas ac miseria foret, si Puella ex his aliqua, quæ sibi nunc gratulatur, quod amare & amari quærat, quin Deus quoquomodo offendatur, quin ullo honestas probro notetur ; lapsa postmodum, & mille culpis inquinata, execrari olim in profundo Inferni deberet illam horam, quâ primum affici cœpit erga illum Juvenem ; quâ in ipsum oculos defixit curiosiùs ; quâ alloquenti respondit ; sibique ejus studia ac benevolentiam probari ostendit ? Tum enimverò agnosceret, an sine offensa Numinis indulgere liceat hisce amoribus ; quod ad hanc diem inducere in animum non potuit; tunc agnosceret, an meum consilium, de detestabili hoc more omni diligentia vitando, sapiens fuerit, an auxiè superstitiosum. Num fortè talia evenire vix posse aliqua existimat ? Audiat ista, quid S. Maria Magdalena de Pazzis extra se rapta aliquando attonita spectârit. Vidit ista non par- *Sap. 5. 6.*

vum Religiosarum Personarum numerum, quæ æternis Inferni ignibus cremabantur, non aliâ causâ, quàm quòd, permissis ab ipsa S. Familiâ animi remissionibus, ad Deum offendendum essent abusæ, ardenti nimiùm desiderio sectando facultatem vultum larvâ tegendi, allenis se vestibus induendi, & secularium modo habitúque incedendi; sic ut affectu tam effrenato reas se suppliciorum sempiternorum reddiderint. Territa tam atroci spectaculo sanctissima virgo, & amaris perfusa lacrymis, has in voces erupit. *Prô quanta calamitas quòd ea, quæ animo tantisper laxando Religiosis sunt permissa, æterni exitii occasio & causa esse debeant!* Si proinde ea, quæ Religiosi Magistratus suis permittunt, oblectamenta ac diverticula, nonnunquam fieri possunt æternæ damnationis causa (adeò vel in Religiosis claustris pronum est animas occasione pejores reddi) quantò magis homines, qui medijs in Mundi tumultibus degunt, facillimo negotio in perniciem suam vertent occasiones & laxamenta, naturâ suâ tam lubrica, & idcirco & naturali rationis lumine reprehensa, & tantis studijs à verbi divini Præconibus, & sanctissimis Patribus omnibus diris devota? Quid multis, AA, hæc solatiorum, oblectationum, & effrenatæ licentiæ semita, non est illa, quâ nos ad salutem tendere Servator noster docuit. Quam ille vestigijs suis, etiam cruentis signavit, est via Pœnitentiæ: quâ qui non incesserit, quid se futurum sit, verbis istis abundè docetur. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Luc. 13. 6. Oblectet ergo se Mundus more suo, sequatur suas pravas consuetudines, ubique sua venetur solatia, suas voluptates, usque dum sua desideria expleat: nos Sanctorum sequamur præeuntium vestigia, vitemus solerter offendendi Numinis pericula, amemus solitudinem, discamus nobiscum & cum animo nostro versari, teneròs piósque in Deum ac divina sensus omni curâ foveamus: volentes lubensque nunc, molestum licèt, & lugubre agamus pervigilium, ut festum ac solennem in Cælo diem læti ac hilares æternùm denique transigamus. *Mundus gaudebit, vos verò contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Joan. 16. 20.

DISCUR-

DISCURSUS XXVIII.

Respondetur Rationibus, quæ pro tuendo amatoriis levitatibus indulgendi more afferuntur.

I. NOlim equidem id mihi hodie evenire, quod Piscatoribus, dum piscē Spadam, seu ensem dictum capiunt: illi enim, cùm nobilem sibi prædam cepisse videntur, dolentes tandem advertunt, se & prædæ, & retium jacturam fecisse. Piscis siquidem iste, audax perinde ac probè obarmatus, pluribus locis rumpit & discindit retia, & lacero è carcere victor egressus, totum post se minorum piscium agmen trahit. Fortassis nonnemo vestrûm, qui quàm valet ingenii acumine, tam in virtutis ac pietatis studio languet, hac intellectus sui acie utetur, ut quæ dissertatione proximè antecedente à me allata sunt, convellat; linguâ, ut eadem vituperet, & monita, tanquam ab animo superstitiosè propemodum anxio profecta (utpote repugnantia moris tam longè latéque propagato, támque honestati consono) explodat atque irrideat. Talis enimverò lingua, tot locis, támque immaniter rete meum dilaceraret, ut ne minimum quidem piscículum me capturum sperarem. Hoc proinde interttimentum, non tam piscationis meæ, quàm Animarum vestrarum, ut occupem, proponam vobis singulatim rationes potissimas, quibus leves isti amores excusantur; & omnes ac singulas non obscurè confutabo. Quantum autem assequor, quidquid mori huic defendendo adducitur, tria ad capita revocari potest. Primum est; Lenocinium ejusmodi nullâ Dei lege vetitum, & innoxium ætatis juvenilis ludum esse. Alterum; esse morem jam passim usu receptum. Tertium; hanc esse ad legitimum connubium viam. Primo istorum capitum defenditur hic mos, ut à culpa immunis: altero, ut permissus; tertio ut necessarius. Aggrediamur hoc ultimum, tanquam cæteris firmius; eo enim profligato prostratóque reliqua duo suapte sponte, ut minùs firma, eodem casu & strage involventur.

I.

II. Non tam obtusâ oculorum acie plerique Parentum sunt, ut non videant discrimen, cui filiæ eorum se exponunt, dum ea libertate familiaritatéque agunt cum Juvenibus: spe tamen honesto eas connubio elocandi delusi, claudunt oculos, & quod vident, perinde dissimulant, ac si non viderent. *Durantur ad filios suos, quasi non sint sui*: adeò stultè eorum curam ponunt. Sic & Juvenes ipsi, experientiâ planè funestâ edocti, negare non possunt, saltem cùm sibi soli

Job. 39, 16.

lis loquuntur, artes has amatorias cum graviſſima ſua pernicie conjunctas eſſe. Sed dum Puella ſecum animo volvit: *Tandem iſte maritus meus erit*: dúmque ſibi promittit, illummet Juvenem, qui nunc peccare non timet, ſuâ voluntate & arbitrio deteſtaturum peccatum, redditurúmque bonorem illi, cui eum priùs abſtuleràt, conſcientiæ murmur compeſcit, & latrantis canis os hâc eſcâ objectâ claudit. Qui porrò ita ſecum ratiocinatur, Nauclero ſimilis eſt, qui nixus fine, quem ſibi præfixit, rectiſſimo, navem in portum appellendi, nec ſcopulos, nec arenoſum ſolum, inter quæ navim deducit, explorat. Nubes viro; quid autem habebis commodi, ſi interim animæ jacturam feceris, certè innocentiam, integritatémque perdideris? *Matth. 16. 26.* *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, Animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Exiguum quoddam, quod anima tua patiatur, detrimentum, malè compenſabitur, ſi vel Regi nubere te contigerit; vel Reginam ducere. Quomodo igitur pernicies ultima, & fatalis ejus ſtrages ſatis reparabitur, ſi miſero nupſeris homulo; aut uxorem duxeris de plebe aliquam? & conditione humilem? Quænam prodeſſe poſſit finis ſanctitas, ſi media illi obtinendo prava & perverſa adhibueris? *L. deſertore §. in bello ff. de re milit.* *Bonum ex malo geſto proveniens, non excuſat delinquentem*: affirmat Lex quæ prudentes nos potiùs, quàm fortunatos reddere ſatagit.

III. Quæro dein ex Matribus his, quæ artium iſtarum amatoriarum patronas agunt maximè ſedulas: ſoline illi ita filiabus veſtris blandiuntur, earúmque mutuum amorem ſibi demereri ſtudent, qui Matrimonio jungi volunt, an etiam alij? Si illi duntaxat, ferri fortaſſis poſſet: at re ipſa, illi quoque, quibus certum eſt, aut nullam, aut non iſtam ducere conjugem, eâdem libertate ac licentiâ cum ipſis agunt, connubij voluntatem prætexentes. Quin, etiamſi priores illi ſoli eſſent, an nulla tam eſt delira mater, ut affirmare non dubiter, ſolo hoc medio pervenirí ad illum finem poſſe? Si quidem idita eſſet, non dubitarem aſſerere, ſatiùs futurum, ſi connubij contractu cunctis interdiceretur, & finis humani generis propagationi poneretur, quàm ut iſtud conſervetur tam luculento Cæli, & æternæ felicitatis amittendæ periculo; ſicut aliqui propagando illi attendunt, dum ad nuptias tandem perveniunt viâtam lutulenta, ut in ſordibus collo tenus hæreant. Verùm ſi abſque hoc medio & Turcæ, & Ethnici humanæ generationi dant operam, quomodo illud in ſola Republica Chriſtiana erit unicum, & ſine quo ad finem non perveniatur? Turcæ eas fermè uxores ducunt, quas de facie non noverunt: Chinenſes autem tantâ propè dixerim ſuperſtitione Puellas cuſtodiunt, ut antequam Sponſa ad ædes Sponſi abducatur, nulli ejus videndæ facultas fiat. Imò ut Gens iſta, quâ aliam ſapientiorem, omníſque honeſtatis amantiorem toto Oriente non eſt invenire, occaſionem vagandi, liberéque cum viris agendi, tam nondum

inito

inito, quàm inito jam connubio præscindant, infantulatum adhuc ex Matris uberibus pendentium crura tam arctè fascijs constringunt, ut omnem deinceps per vitam pedibus infirmæ gressum non sine dolore molliantur, itáque vel invitæ domi se contineant. Quanto igitur pudore suffundentur Christiani communis illius Judicij die, qui etsi Sacramenti dignationem Fide Magistrâ, in Matrimonio agnoscant, id tamen ut medium illi contrahendi necessarium pronuntiare non verentur, quod ut morum corruptelam Ethnici execrantur? Ponendus tandem error est, AA. & ea ratione in terris ineunda connubia, quâ in Cælo decernuntur; ubi suavissima Numinis providentia illa quidem vult, sed sine non alio, quàm ut per Ipsa impleantur sedes, Angelorum defectione vacuæ. Et connubiorum, ad finem tam nobilem ordinatorum, Paranymphus sit insanus amor? Istud potiùs usu compertum est, in hac tanta agendi inter Juvenes licentiâ, & suspicionibus, & detractionibus famæ occasionem præberi, quibus non rarò fit, ut quæ omnium impudentissimæ sunt, & amari maximè prensant, maritum aut nullum, aut serò admodum, aut non nisi abjectæ conditionis miniméque optatum inveniant. Et quamquam denique permittendum videatur Juveni, ne mercem non visam emat, sed quã ducturus est, videre priùs, illi colloqui, mores ejus & genium explorare possit, haud quaquam tamen opus erit, ut teneris ab annis Puellæ familiaris esse incipiat, solus cum sola agat, manus contrectet, etiam in oculis Matris perniciosè dissimulantis. *Sufficit diei malitia sua.* *Matth 6. 34.*

IV. Tam longâ quidem, dicet nonnemo, familiaritate & tam intimâ opus non est; plurimum tamen illa affert utilitatis: cùm sit perquam difficile, eos conjuges mutuò se constanter amare, si antè, quàm nodo tam arcto inter se necterentur, amor inter eos nullus interesset. Præstabat sanè tacere, quàm falsitatem tam luculentam temerè profari: Observavit Aristoteles, non alios facilè in amore magìs instabiles esse, quàm Juvenes: cùm illi ad amandum non optione, sed voluptate trahantur. Et sic quotidie ferè experimur, amorem, qui conjugium antecedit, quò est major & ardentior, tantò majus in odium non ratò degenerare. *Qui se nimiùm amant, 7. Polit. ij se nimiùm oderunt:* illa siquidem 6. 7. cupiditas, quæ cœca in objectum amatum ferebatur, cùm subinde, quantum sperabat, non inveniat, non minùs cœcam se gerit in abjiciendo, quàm se ostenderat in quærendo. Elapsum proximè seculum ejus rei exemplum tam illustre vidit, ut omnia consequentia habeant, unde discant. Henricus octavus Angliæ Rex cùm perditè adamâsset nobilem è Reginæ Conjugis gynæceo puellam, ut hanc duceret, legitimam conjugem, Caroli quinti Imperatoris Matertteram, repudiare non dubitavit. Subinde Fidelium cœtu motus, sprevit, quibus feriebatur, censuras; explosit Sedis Apostolicæ sententiam, probroso Schismate Romanâ ab Ecclesia se se-

gregavit; jura omnia divina & humana sùs déque vertit, & ex inclito veræ Fidei Defensore factus est ejus Persecutor juratissimus. Nemo non existimâsset, feminam sic à Rege dilectam, ut præ ea iram potentissimi Cæsaris, famam & existimationem propriam, conscientiam, quin & cælum contemneret, ab eo, amore non solùm constanti adamandam, sed adorandam etiam: reipsa tamen, tantùm ejus fastidium Regem cepit, postquam eam duxerat, ut capite tandem illam, ferali in pegmate, truncari juberet. Verè ne igitur, quæ suâ manu impurus amor nexuit, vincula fortiora sunt, minúsque rupturæ obnoxia, quàm quæ aliæ causæ alligârunt?

V. Quanam igitur ratione felicia connubia concilianda? Non sanè adeundis initio gravissimis peccandi periculis, aut ad recipiendum Sacramentum, ejúsque effecta, non aliter se, quàm admissis noxis præparando. Vera & profutura ratio est, ad Deum confugere, & ab ipso thori consortem idoneam demissè poscere, cùm solus ipse, ut aliàs medicere meministis, dare talem possit. *Pars bona mulier bona, dabitur viro pro factis bonis.* Optata viri fors est, reperire Conjugem bonam: nemo est, qui hoc ignoret: cui autem talis obtinget? Non alteri profectò, quàm qui boni multum præstiterit: *dabitur viro pro factis bonis.* Non dabitur Juveni, qui multis, antequam illi jungeretur, annis misellam, quam despondere sibi volebat, vitiis & peccatis implevit. Huic dabitur uxor, quæ marito juncta exercere pergat, ad quæ in amoris delirii scholâ profecit. Bona uxor illi copulabitur, qui fine honestissimo Matrimonium eligit; qui à sapientibus de indole ac moribus futuræ sponsæ edoctus, negotium totum arbitrio Majorum suorum transigit: huic inquam bona obveniet uxor, quia rectè factis ad eam se habendam magnâ curâ paravit: *Pars bona mulier bona, dabitur viro pro factis bonis.* Igitur totâ latè Christianâ Republicâ interdicere pessimæ huic amatoriis leviratibus indulgendi licentiæ, tam nihil felicitati connubiorum obesset, ut de ea potiùs securos reddere posset. Puellæ autem ut purissimæ columbæ in maritorum manus veniêt, quos amore tanto sinceriore complecterentur, quo minùs alio priùs quemquam essent complexæ: haud secus ac lana primum colorem tenaciùs imbibit.

Eccl. 26, 3.

II.

VI. Quamquam autem amatoriis his artibus & blanditiis uti necessarium non est, ut connubia contrahantur; at certè veritæ illæ, minúsque honestæ esse non possunt, cùm passim hic mos inter Juvenes inoleverit. Atque hæc est altera, quâ tueri artes has vultis, excusatio: totius Provinciæ consuetudo. Aliter vivere, quàm vulgò homines soleant, est quædam adversùs humanum genus seditio, & perversa, se solo speciem quandam diversam constituendi, voluntas, quâ commercio omni cum ceteris hominibus renuncietur, cùm ejusmodi homo nullius alterius moribus se velit conformare. *Quare si omnes Puellæ col-*

colloquuntur Juvenibus & dulci cum iisdem fruuntur consortio, cur sola mea filia, dicet mater quædam, *id facere prohibeatur? Aut enim omnes errant, aut nulla errat.* Quin imò, nemini alteri usitata, nescio cujus gravitatis & decori affectatio, à Matribus perinde ac Puellis cæteris rusticitatis cujuspiam, & inhumanitatis damnatur: nam etsi earum nonnullæ parùm his blanditijs capiantur, pudet tamen illas ab his abstinere, ne inter pares non aliter erubescere debeant, quàm sui candoris hominem pudet, cui necesse sit nigerrimos inter æthiopas vitam degere. Equidem si, quod est, fateri lubet, fons præcipuus malorum omnium, quæ inter Christi asseclas velut Jus civitatis obtinuerunt, est, quia plerique volunt ire semitâ tritissimâ; nec tam soliciti sunt, ut eant, quâ eundum est, quàm, quâ itur. Hâc tamen vivendi normâ nulla alia fallacior, nulla minùs vera est. *Non sequere turbam ad faciendum malum*; ut DEUS loquitur. Vitam suam dirigere ad normam vitæ communis est ire viâ latâ ad perditionem, exponere se certo periculo mortem in ea obeundi, & salutem amittendi sempiternam. Nolo proinde, ut quisquam sequatur duces cœcos: in negotio momenti longè gravissimi non fidat, nisi DEO, per Sacrarum Literarum veritatem ducenti: neque enim ullum hoc è numero ita depravatum judico, qui consuetudinem præferat veritati.

Ex. 3. 2.

VII. Attentis igitur animis excipite monita, quæ DEUS suggerit, è diametro pugnantia cum usu inter Juvenes vulgato, & à me hîc castigato, Proverbiorum sexto prohibet DEUS vel joco tangere feminam; aitque: *Nunquid potest homo ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus?* Sic, pergit idem, *qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus, cùm tetigerit eam.* Ecclesiastici vigesimo sexto affirmat: *Qui tenet eam, quasi qui apprehenderit scorpionem.* Vúltque ijs verbis non obscurè significare, quàm præsenti periculo se exponat, diffundendi pravo assensu in animam veneni, qui his à jocis non procul se habuerit. Nono autem capite longiùs etiam Deus progreditur, vetátque ne Juvenis Puellæ lateri assideat, multóq; magìs, ne manus ejus contrectet: aítque: *Cum aliena muliere ne sedeas omnino.* Quin imò jubet etiam declinare plateam, in qua illa habitat; ne necesse sit domûs limé pedibus contingere. *Longè fac ab ea viam tuam & ne appropinques foribus domus illius.* Sed nec istud satis est: ne oculis quidé faciem ejus, aut quæ circa illã sunt, libare permittit. *Ne circũspicias speciem alienam.* Addit ejus prohibitionis causam: *Propter speciem mulieris multi perierunt.* Et quia hæc venustas ad aliud non servit, quàm ut concupiscentiæ ignis subministratâ materiâ ampliùs exardescat: *& ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.* Et ne quis fortè sibi persuaderet, non esse ibi sermonem nisi de feminis, aut jam Matrimonio junctis, aut profusâ lasciviâ infamibus, eodem capite indicat, de quibus ea monita accipienda

Prov. 6. 28.

Eccli 26. 10.

Eccli. 9. 12.

Prov. 5. 8.

Eccli. 9. 8.

Eccli. 9. 26. da sint. *Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore ejus.* Eodem sensu nonnunquam feminam appellat *Laqueum*; aliàs cor ejus *rete*; nunc illius manus *funes*; iterum verba ejus *gladium*, & nunquam non illam ut *histricem* describit, quæ toto corpore aculeis scateat, quibus animas lethali plaga laceret: atque his loquendi formulis pleni sunt divinæ Sapientiæ libri. Cùm igitur Deus non gravetur suo nos erudire magisterio, quâ sit eundum, cur adeò juvat despere, ut malit quis ire viâ, quam vulgus tenet ignorantissimum? Qui iter faciunt, ex cœcis, quos offendunt in vitâ, non quærunt, quo itinere sit pergendum; hoc ex iis inquirunt, qui vident & nôrunt. Hoc autem si ita est, nullo vestro bono confugietis ad Consuetudinem, cùm hæc divinis sermonibus repugnat. *Fruſtrà, qui ratione* c. fruſtr. d. 8. *vincuntur, consuetudinem nobis objiciunt*; quæ sunt S. Augustini verba; *quasi consuetudo major sit veritate.* Et tamen ego non solùs rationis allego testimonia; adduco Sacrorum Voluminum authoritatem, quæ minùs fallit, quàm ipsa ratio.

VIII. Nondum acquiescitis; sed respondetis; allata Sacris ex Literis verba, non præceptum, sed consilium continere. Sit ita. Et hæc scilicet est, præclara de divinis consilijs æstimatio, ut potiorem illis censeatis cœcitatem popularem? Si pluris, quàm divina oracula æstimatis insani Mundi axiomata, magnam profectò divinæ facitis Sapientiæ injuriam, dum stultum illi consiliarium anteponitis: facitis dein etiam injuriam DEI amori, plus fiduciæ reponendo in Proditore, qualis est, cujus effata adoratis, Mundus, quàm in DEI bonitate. Tacete idcirco deinceps, nec unquam ad vestram velandam & excusandam licentiam, usum Magistrum adducite. Quis hic usus, quæ consuetudo est? Non potest alterutro nomine appellari mos hic levitatibus indulgendi, quem tam disertis verbis DEUS detestatur, sed abusus dici debet, quem oportebat omni conatu extirpare. *Qualibet* c. si cons. *consuetudo, quantumvis vetusta, quan-* suetud. *tumvis vulgata, veritati omnino est* nem d. 1. *postponenda; & usus qui veritati est contrarius, abolendus est.* Ita SS. Canones pronuntiant. Et verò plus satis patet; nescire vos, quot conditionibus opus sit, ut consuetudo evadat legitima. Necessarium inprimis Leyn. l. est, ut sit Reipublicæ salutaris: ut ne- 1. tr. 4. c. que divinæ, neque naturali Legi re- 24. pugnet: & denique, ut Legislator ipse certo quodam modo contentiat. In re autem nostra cunctæ istæ conditiones desiderantur. Nam mos iste tam Reipublicæ non est salutaris, ut cum certa ejus pernicie sit conjunctus. Repugnat ijs, quæ ratio dictat circa rationem muliebris tuendæ pudicitiæ & honestatis, quæ vitro est fragilior. Multóque magis pugnat cum ijs, quæ divina Lex præcipit, quâ toties jubemur vitare pericula, nisi stultorum instar velimus operari. *Sapiens timet, & declinat à malo;* Prov. 4. *stultus transilit & confidit.* Omnium 16. tandem maximè opponitur Christi Ser-

Servatoris & Legislatoris nostri voluntati, quem Prophetæ appellaverũt, *ædificatorem sepium*: quia & vitæ exemplis, & hortationibus ac consilijs, id potissimùm semper spectabat, ut divinam legem ampliùs muniret, & omnia ejus violandæ pericula amoveret. Ineptum ergo prorsus est, titulo communis Consuetudinis dignari usum, qui nullo ex capite Consuetudo esse potest. Quid est hoc aliud, quàm vetitæ arboris poma gustare, & subinde sub umbra foliorum ejus se abscondere? Non est consuetudo, sed abusus; non mos, sed vitium: & facere, quod & quomodo aliæ & alij faciunt, excusatio est ovis fatuæ, non hominis Christiani, qui debet vitam suam omnem ad normam Oraculorum fidei suæ componere. *Mala consuetudo non minùs, quàm perniciosa corruptela vitanda est.* Axioma est communissimum, quo omnis vestra excusatio penitùs evertitur. Affirmandum priùs est, morem hunc tam familiariter cum sexu dispari versandi, esse rectum, conformem normæ legitimæ, laude dignum, & tum inde consequens erit, posse quemlibet eum sequi, quòd consuetudinis vim habeat. Cæterùm omnis usus, qui contra rationem invaluit, qualemque satis ostendi, esse illum, de quo nobis sermo, nostisne quid tandem sit? Decreti sententiam audite. *Consuetudo sine veritate, vetustas erroris est.*

IX. Vultisne, AA. ut tandem diserte edicam, quis principio morem istum suaserit, & postquam aliquibus persuasit, in hodiernum usque diem promoverit, & propagârit, neque nunc eum tueri desinat, tot illum coloribus, etiam vestrâ opera, illinendo? Serpens est ille stygius, qui inde à Mundi exordio modum adinvenit, quo sic occideret, ut tamen placeret: volo dicere, modum nocendi, quo falleret ut fraudulentus & simul audiretur, tanquam benevolus. Hic igitur, fœdere nostra cum concupiscentiâ inito, Author fuit abusûs tam pestilentis & noxij Juventuti: quod vel ipsum confiteri non puduit. Narrat S. Hieronymus, Gazæ, Palæstinæ urbe, Juvenem insano Puellæ alicujus amore captum, nihil non egisse, ut eam precibus, promissis in sua vota flecteret; sed profectu nullo; tanto illa honestatis ac pudicitiæ studio erat. Opem proinde à Diabolo petiturus, Gazâ Memphim Ægypti profectus est, ubi sperabat notum suis artibus Magum invenire, à quo disceret artem, muliebrem istam constantiam expugnandi, suísque obscœnis desideriis obsequentem reddendi. Annum integrum stygio huic Magystro operam dedit; subinde autem reversus in patriam, experiri cœpit, quæ hauserat, artis magicæ præcepta; quibus tantum potuit, ut infelix Puella, in aliam mutata, videretur sibi vivere non posse, si Proci sui conspectu esset carendum. Nec sibi tantùm, sed domesticis etiam molestissima, cùm aspectu tam cupito frui non poterat, evellebat sibi capillos, feriebat capite murum, tumultuabatur, ringebatur, non domum tantùm, sed totam latè viciniam per-

turbabat: Baccharum aut Mænadum è numero aliquam diceres. Attonitî proin metamorphosi tam prodigiosâ Parentes Puellæ, ad S. Hilarionem eam adduxerunt; qui, quod res erat, confestim odoratus, malum Dæmonem increpabat, quòd veritus non esset virginem sapientem, qualis quidem illa esset, occupare, támq; miserè vexare. Reposuit Alastor pessimus, id eâ à se causâ factum, ut suo in candore servaret illibatam. O te, respondit Abbas sanctissimus, egregium virginei pudoris custodem! qui, si posses, aliud velles nihil, quàm homines omnes in porcos, & Mundum totum in haram mutare! An non advertis, mendacissime, aliud te dicere, aliud facere? Si tu serio cupiebas, ut jactas, integram servare miseræ hujus puellæ pudicitiam, quin tu immigrabas potiùs in corpus infelicissimi Juvenis, qui huic insidias struit? Audite nunc attentis animis & auribus, quid juratus virtutis hostis ad sese purgandum attulerit: *Ut quid*, dixit, *intrarem in eum, qui habebat collegam meũ, Amoris Dæmonem?* Eóque dato responso, migravit denique, sacratum adjurationum vi adactus, & puellam liberam reliquit, à sancto Abbate illis de erratis admonitam, ob quæ Deus permiserat, ut tam malè miseram Dæmon vexaret. An non igitur videtis, reliquos inter Dæmones unum Amoris esse Dæmonem? Quid autem dico Dæmonem? Tantus potius horum est numerus, ut iniri non possit, súntque illi ipsi, qui has amandi artes invenerunt, inventásque tam latè propagârunt: illi sunt, qui Matres inducunt, ut filias suas ad omnia ducant conventicula, ad omnes choreas, solásque cum solis Juvenibus relinquant; quin etiam ut hos domum invitent, cùm è cœtibus illis abeunt: illi sunt, qui Puellas docuerunt artem facandi & adulterandi vultum, capillos crispandi, ut magìs illis placeant, à quibus turpiùs amantur: sunt illi, qui obtutibus earum vires conferunt, ut telorum instar sint, arcu emissorum; qui illas procacem ad risum movent, responsa callida, argutos, quos nocturnis in conventiculis proferant, jocos suggerunt: sunt illi, qui filios impellunt, ut Parentum contemnant imperia, arma gestent, verborum alios injurijs irritent, adoriantur, vulnerent; animorum omnis generis sordibus impurissimis inquinent, pectus Zelotypiâ, manus spurcitijs impleant. Isti inquam, sunt *Amoris Dæmones*, qui excogitârunt hunc, quem vos imitandum dicitis, morem, eúmque omni conatu promovent, ut Infernum animabus pessimè seductis locupletent. O egregium sanè morem, quo Stygi & nefarijs Orci satellitibus gratius esse vix quidquam potest!

III.

X. Ultimus denique, ad quem abusûs hujus Patroni confugiant, receptus est, dicere, suâ naturâ non esse peccatum, indulgere his amantium levitatibus. Demus, absque hac licentiâ conciliari posse connubia; demus etiam, nihil hunc ad finem conferre; esse usum aut inventum malè,

aut

aut malè propagatum; si tamen, ajunt isti, citra noxam sequi quis illum potest, quid commodi tamdem adfert, innoxiâ hac oblectatione privare velle Juvenes, qui magìs innocentem æstibus illis suis indulgendi rationem non habent? Ut hac etiam postrema munitione vos ejiciam, nec uspiam vos tuendi locum relinquam, scire vos oportet, omnium Doctorum sententiâ, actionem, naturâ sua non pravam, talem effici posse ex adjunctis, quæ illam circumstant: non aliter ac fungus, qui naturâ suâ veneni habet nihil, exitiabilis tamen effici potest, si propè serpentis alicujus immanis cavernam nascitur. Horum autem adjunctorum, quæ rem de se non malam talem reddere assolent, longè frequentissimum, est periculum, cui quis, nullâ ad id necessitate compulsus, se exponit, lethali noxâ se inquinandi; cùm hâc ratione innotescat, quàm nullam ferè salutis suæ curam habeant, quicunque nullo metu talibus se periculis objiciunt, Tunc autem periculum ejusmodi adest, quando aut crebrò aliàs in ejusmodi occasionibus nos lapsi sumus; aut saltem lapsi sunt alij, ejusdem nobiscum conditionis; & jure, quod tale est, periculum proximum dicitur; cùm parùm admodum inter ipsum, & ruinam, temporis intercedat. Unde dicere, Amatorijs artibus uti, naturâ suâ peccatum non esse, non est excusatio, quæ id permissum evincat; cùm sæpe veritum maneat propter periculum conjunctum: usu proinde ipso occasio hæc verè est, & evadit omnium perniciosissima, tũ quia comunissima est; tũ quia specioso velo regitur, quod occultam ejus malitiam obvelet, illámque quodammodo constituat albo colore lupum, qui tantò plùs nocet, quantò minùs formidatur. *Sub prætextu dilectionis subtiliter fornicantur*; aptissimè in rem nostram pronuntiavit S. Cyprianus. Omnino igitur ut alicujus sit ponderis & momenti hæc excusatio, id ostendendum est, morem hunc, amorem mutuum conciliandi, non solùm naturâ suâ malum non esse, sed ne quidẽ cum verisimili peccandi periculo conjunctum. Hoc autem quibus demum rationũ firmamentis quis adstruet? An erit, qui mihi demonstrare possit, hanc Juvenum cum Juvenculis sine arbitro tractationem, hæc colloquia, hos risus, lascivos hos jocos & facetias non fuisse vel ipsis, vel alijs conditionis ejusdem crebrum, & potens ad peccandum illicium? Ego equidem nullus ambigo, quin, ex quo mos iste invaluit, non Juvenis, non Puella sit, quæ talibus ex congressibus, ex tali jocandi libertate aliud emolumentum consecuta sit, quàm quod consequi solet stupa igni vicina; seriùs enim, aut citiùs accenditur. *Fortitudo vestra ut favilla stupæ*: ut Propheta asserit. Verum est, ruinas has, ut Patrem, ut Matrem, ut Juvenes adeò ipsos nonnunquam latent, parùm attendi. Latent parentes, quia non pauci Juvenes, qui certis in ædibus delinquunt, id agunt, quod Leones, qui, ut à Venatoribus non detegantur,

De singul. Cleric.

Is. 1. 31.

plantarum à se relicta vestigia ad cavernarum, in quibus absconditi delitescunt, fauces studiosè abolent. Nullum nascitur offendiculum, nihil notatur absonum, & idcirco dicunt: *Juvenis est honesti amans, & ideo sine metu esse possumus.* Ipsos autem Juvenes latent vera ista probra & dedecora, quia hi animum advertere nolunt, ut aliàs monere me memini, ad numerum delictorum, quæ desiderijs & delectationibus admittuntur; multóque minùs ad offendicula, quæ mutuò præbent, & illicia, quibus se ad peccandum pertrahunt, ac instar carbonum se mutuò accendunt. *In labijs Impij ignis exardescit:* affirmat DEUS: sed quia verba tandem sunt, & non opera, timorem non incutiunt, perinde ac si non eandem perniciem inferrent. Prov. 16. 27.

XI. Hinc consequens est, ut isti ijdem tam multa in sui, coram sacro Arbitro, accusatione delinquant. Ad hoc enim quod spectat, persimiles mihi videntur cuidam, qui cùm se accusaret, quòd funem alteri abstulisset, mentionem equi nullam fecit, qui illo fune erat alligatus. Sic & isti accusant se (si tamen & hoc faciunt) quòd in templo amori indulserint; tacent autem, quàm graviter ea re irritârint Parentes; quàm contumaces fuerint contra imperia, quibus certas ædes accedere prohibebantur; quàm eorum ingratijs, adfuerint conventiculis non probatis: nihil dicunt de rancore, de ira, odióque inveterato, quo Rivales prosequuntur: nihil de armis, quæ gestant, quibúsque quà licet & non licet, usuri essent, si ab ejusmodi competitoribus se existimarent contemptos: omittunt delectationes pravas, illicia, quibus ad malum provocant, motus gestúsque lascivos: verbo, altùm silent de longa & tota illa peccatorum serie, quam aliàs vobis enarravi: viz occasionem malorum horum omnium indicant; atque ita accusant se de subtecto capistro, cùm de vegeto robustóque equo furtim ablato reos se agere deberent. Si quis etiam eò descenderit, ut hæc peccata agnoscat, nec de ijs reum se agere omittat, plerumque tamen abest his deinceps abstinendi, & pessimum morem corrigendi propositum; cùm nihil de vitandis occasionibus cogitent, quibus denuo in priora delicta pertrahantur. Convincuntur igitur amare adhuc peccatum, dum amant peccandi periculum; volúntq; effectum, dum causam amplectuntur. Quid igitur juvat miseros istos Confessio; & quam sibi peccatorum veniam ac gratiam à Deo sperare possunt, dum ita se habent, licèt verbis emendationem promittant? Non est dignus venia fur, qui etsi promittat rem deinceps alienam non tollere, non vult tamen abjicere furtivas claves, quibus jam sæpius ad furta sua iteranda est usus. Et tamen ita malè præparati Juvenes, ita parùm idoneæ Puellæ, plurium non ratò annorum intervallo sacris utuntur Mysterijs, & ritè illa usurpâsse, ritè à noxis absoluti sibi videntur! Veritum erat sacris Canonibus, nequod DEO delubrum consecraretur, nisi priùs sepul-

pulcrorum in eo Ethnicorum ossa tellure essent eruta : nostri autem Juvenes in ipsis plenis putredine sepulchris erigere volunt DEO altare, corde & animo pleno sordibus & putredine libidinum, ad divina, quæ dixi, accedunt Mysteria ; atque ita utique sepulchris sunt similes, nescio an clausis dicam, ob peccata, quæ studiosè celant ; an verò patentibus, ob tam prava exempla, quibus palàm totam inficiunt viciniam, & scelerum licentiam inducunt. Ridet interim in sinum Dæmon ; eósque sibi arctissimè devinctos tenet : quin persuadet illis, quòd ritè Pœnitentiæ Sacramento se expient, eósque inquitant Arbitros, qui facilè acquiescant, & ad eorum calamitatem non evigilent. Præterea agit diligenter, ne eorum animum habeat memoria obligationis ac præcepti quo jubentur fugere occasiones peccandi, quasi hoc esset præceptum non DEI, sed insani Legislatoris Mahometi. Quodsi bonâ suâ sorte inciderint in Confessarium, qui dissimulare nescius, eos inducat ad occasionum fugam, atque adeò ad has illásve ædes non redeundi promissum extorqueat ; ita propensionis suæ pravæ veneficio excæcati sunt, ut violata sponsione mox redeant, quò porrò non accessuros promiserant. Unde id ipsis Dæmon facit, quod Apum custos ; qui cùm eas ad abitum & migrationem accinctas videt, ipsas & alveare vino dulci aspergit, atque ita fugam earum sistit. Verbulum unicum paulò blandius, unus nuntius, unum amoris ac benevolentiæ indicium, invitatio unica, omne subvertit consilium, ac decretum abeundi, etsi ad pedes Crucifixi DEI hominis conceptum firmatúmque.

XII. Hâc infelicissimâ conditione plurimi eorum sunt, quos affirmare non pudet, nugas illas amatorias sine peccato exerceri. An fide dignos arbitremur ? Quamquam occatio talis, uni alteri ve nondũ censeri possit proxima, paulò pòst tamen erit ; sícque, qui modò lege vetitus non est amor, non diu post erit vetitus. Qui oppositum tueri præfrictâ fronte vellet, hunc Natura, Ratio, sapientissimorum ac sanctissimorum hominum Authoritas mendacij coarguerent. Natura quidem, quia observârunt Medici, cùm Mater gemellos utero fert, si uterque mas est, nullâ vel pelliculâ, vel alio medio separaretur si fœtus unus est masculus, alter femina, membranâ quâdam tanquam muro, sejungi, ne se mutuò possint contingere ; perinde ac si docere nos natura vellet, consortium masculi & femellæ esse rem tam plenã periculo, ut ne frater quidem à sorore sit tutus ; non tunc solùm, cùm ad ætatem puberem venerint, sed cùm adhuc maternâ in alvo delitescunt. Convinceret mendacij Ratio : hæc enim docet, non semper æquè facili negotio superari difficultates & obices, maximè cùm sunt diuturni. *Nemo dius fortis* : S. Augustini sententia est. Concupiscentia nimis pellax est ; rei amatæ præsentia majores, quàm facilè credi possit, vires habet, & mali Dæmonis impulsus nimis potens est ad nos in ca-

casum impellendos; & tandem magna ista temeritas, quâ quis periculo se committit, digna est, ob quam suâ eum gratiâ DEUS destituat: unde denique vix ullâ ratione fieri potest, ut quis semper extremo in margine præcipitij oberret, nec tamen unquam fallente vestigio prolabatur. Denique etiam Divorum sensus Mendacij reum faceret: certè David Rex non id tantùm à Dei bonitate contendit, ut à noxis liberaretur; sed ut occasiones etiam peccati fugere liceret. *Viam iniquitatis amove à me*: tam ille in se quoque arduum agnoscebat, non ire illâ, in qua quis diu consistat, viâ; aut semper separari à vipera venenum, noxam ab occasione. Non juvat igitur dicere; hactenus amare & amari studui; nec tamen ullo me peccato impiavi, sicque futurum etiam deinceps confido. Dabot ibi, ad hanc usque diem cessisse tibi tam feliciter amatorias has artes, ut nullo delicto fœdareris; vel quia naturæ frigiditas, vel propensa ad bonum indoles, nondum vitiata, tibi munimento fuerunt. Certus interim esto, rerum faciem mutandam, ni si pravam hanc assuetudinem abruperis. Non est animal, quod diu in igne suam incolumitatem tueatur. Ejus enim bona valetudo consistit in quadam caloris naturalis, & humidi radicalis temperatione; quam cùm naturalis ignis calor perverrat, necesse est animal illas inter flammas, tardiùs, aut citiùs, absumi. Salamandra quidem, cùm naturâ sit frigidissimâ, diutiùs vim ignis eludit; verùm si diu admodum in illo hæreat, consumitur & ipsa tandem, & inter fabulas numerandum, quòd de omni flammarum virtute triumpher. Sic & recta animæ valetudo in temperamento quodam caloris ex charitate nati, & humiditate devotionis consistit: occasiones autem, ignis sunt, qui etsi principio, cùm in naturam inciderint minùs calentem, & indolem ad bonum proclivem, vim suam non exerat; cùm tamè longior est mora, sensim charitatis ignè restinguendo, exiccando devotionem, ipsámq; adeò animæ vitam suffocando, quæ suæ sint vires, ostendit. Id quod omnium maximè in tenera ætate metuendum est, cùm virtus nondum profundas radices egit, plúsque in superficie, quàm recessu habet; Jasmini flosculis non absimilis, qui vel tantillum manibus contrectari, suavitatem odoris perdit; unde fermè adolescentia eatenus malo abstinet, quatenus ejus exercendi occasio ipsam deficit. Cæterùm sapienter S. Bernardus pronuntiavit: *Cum femina semper esse; & feminam non cognoscere, nonne plus est, quam mortuum suscitare?* *Quod minùs est, non potes, & quod maius est, vis, ut credam tibi?* Sic & ego inculco: Velle mihi persuadere, quòd longo etiam tempore quis possit in hoc periculoso cum sexu infirmiore commercio degere, quin unquam peccet, perinde est, ac mihi persuadere velle, posse se operari prodigia non inferiora, sed majora illis, quibus jam fato functis vita redderetur: unde quamdiu non video illum perpetrantem, quod minus est, dabit veniam, si ne illud quidem ab ipso expectem, quod majus est.

Ps. 118. 29.

serm. 63. in Cant.

XIII.

XIII. Illustrem vobis imaginem proponere animus est in quâ quidquid à me dictum hucusque est, perspicuè reluceat, atque ita Dissertationi finem imponere. Alexandriæ nobilis femina marito præmaturè erepto vidua remanserat, duobus filiolis ætatis tenellæ, è Matrimonio superstitibus. Hæc cùm & indole & educatione honestatis studiosa esset, non aliam certiorem eidem perdendæ viam malus Dæmon invenit, quàm detestatam à me amandi levitatem. Pessimâ igitur suâ sorte deperire cœpit Juvenem annis & natalibus parem; cùmque non dissimilis in eo amoris notâsset indicia, eò progressa est, ut non dubitaret illi, si ita visum esset, in conjugem se offerre. Enimverò, respondit Juvenis non altera mihi te charior, jucundiórque foret, nisi ingratam filij illi tui redderent: cùm meritò timeam, ne amorem tuum in liberos ex priore maritu, & ex me genitos, quondam divisum videre oporteat. Tacuit tum vidua: sed cùm jam amoris vis oculos illi, ac rationis usum abstulisset, minorem amorem majori opprimens, domum reversa utrumque filiorum jugulavit, & quàm occultissimè sepelivit. Mox tanquam optimè de Amasio merita, ad eum redit, & jam, inquit, porrò non est, quod prætexas: neque enim ampliùs vivunt filij: rémque gestam ex ordine recensuit. Inhorruit Juvenis ad facinus tam atrox: & si priùs, inquit, filij tui non placebant, nunc tu mihi multò maximè displices. Quid enim affectûs, quid amoris ab illa expectem, quæ ipsum suum in innocente sobole sanguinem, sua viscera non amavit? His dictis miseræ tergum indignabundus obvertit, tantáque desperatione absorptam reliquit, ut & repulsæ tam inexspectatæ probro, & facinoris perpetrati enormitate attonita decreverit, nullo se scelere deinceps non impiare, & corpore quæstum facere. Jam annos aliquot huic sordidissimo lucro consecrârat, cùm majori compendij faciendi spe, conscensâ navi Constantinopolin cogitabat. Verùm medio in cursu, cùm secundissimi aspirarent venti, & pleno sinu turgerent vela, navis repentè constitit, támque omnem artem ac conatum elusit contumaciter, ut non jam navis, sed medijs in undis scopulus videretur. Fatigârant multis precibus ac votis Cælum & Cælites nautæ perinde, ac vectores, casu hoc mœstissimi; cùm hæc ex æ̈re vox allabitur: Abjicite in undas Mariam, & navis suum cursum tenebit. Quæritur ergo Maria, & cùm allam eo nomine feminam in navi non invenissent, præter infelicem hanc, de qua sermo, quæq; suis navim sceleribus prægravârat; moti miseratione, in mare quidem præcipitem non egerunt, solam tamen scaphulæ imposuerunt, sibi, ventis, undísque relinquendam. Sed quam ab hominibus, non jam ab irata DEI Justitia miserationem mulier experta est: vix siquidem in scapham descenderat, cùm hæc ter in orbem acta, in omnium oculis pernicissimè absorpta est, & infelicissimam istam animam ex aquis in ignes nunquam non arsuros trajecit. Nunc AA. Dilectissimi, hoc in exemplo, tanquam speculo, contemplari juvet

vet totam seriem causæ, quam contra pravum perditè amandi morem hucusque egi. Videte crudelitatem, stragem, pessimi exempli facinora, turpitudines abominandas, & tandem damnationem sempiternam, quæ ad feminam hanc longè miserrimam impulit; quis? quis, nisi amor ille, illæ blanditiæ, quibus Matrimonij spe Juveni illi placare cupiebat, aliarum ejusdem conditionis exemplo, fine minimè principiò malo, & exiguo limites honesti transiliendi periculo, cùm & longâ assuetudine, & vitâ eatenus innocenter actâ, procul à scelere abesse videretur. Velim nunc pronuncietis, an inter peccata numerandus sit blanditiis his & artibus uendi mos, & num par sit, illum secundùm se, & absque adjunctis in idea contemplari; an potiùs cùm adjunctis illis, quæ illum semper comitantur, quorum effecta pessima quotidie oculis obversantur?

XIV. Finio, Parentes omnes verbis illis S. Spiritûs gravissimis etiam atque etiam hortando: *Non omnem hominem inducas in domum tuam: multa enim sunt insidiæ dolosi.* Non pateant unquâ domûs vestræ limina cuiquam Juvenum; nec quisquam vobis tam honesti amans videatur, ut nihil ab illo metuendum putetis. Apes alveare quævis suum tam solicitè custodiunt, ut alliundè advolantes magno nisu expellant; & tamen hæ quoque apum, non vesparum è genere sunt. Sic sit licèt Juvenis ille virtutis studiosus, domi tamen suæ se contineat: bonus bono, & bona bonæ socientur. Præterquam, quòd si Juvenis ille bonus est, nequam tamen est, quem habet socium, amoris Dæmon; vafer hic planè ac versutus est: *Multæ sunt insidiæ dolosi*; & ideo alienæ bonitatis velo tantò solertiùs suam obvolvet nequitiam. Quid vobis decedit, si domi filias vestras continetis? Nihil sanè. Nemo tamen satis unquam dicet, quantum illi mer nocere possit liberum, cum quo libuerit, commercium, & agendi licentia. Opes magnæ malè custoditæ non fures tantùm alliciunt, sed eos etiam fures faciunt, qui hanc aliàs artem non factitabant. Supplex rogo eum Dominum, qui venit ad illam conjunctionem tollendam, ut ipse testatus est, quâ potissimùm Diaboli Regnum nititur: *Putatis, quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem.* Etiâ, inquam, atque etiam vehementer oro atque obtestor, ut suâ ipse sanctissimâ gratiâ omnibus hujus sortis juvenibus inspiret potentissimè voluntatem ac decretum tam salubre, virandi periculosa ista commercia, ut saltem certiùs consequantur: Parentibus autem largiri velit solicitam curam, planéque necessariam, ad tuendam filiorum innocentiam, & gratum Cælo candorem: ut cuncti vitam ex Dei voluntate, sanctam hanc separationem & divisionem imperantis, ducentes, cuncti etiâ pertingamus, ad gaudendûm in patria præmio inæstimabili, ubi omnis animorûm concordia & conjunctio, pura erit ab omni labe, suisque numeris absoluta, atque adeò verè beata.

Eccl. 11. 33

Luc. 12. 51.

DI-

DISCURSUS XXIX.

Damnatur Chorearum usus.

I. MOs amatorijs levitatibus indulgendi, & mos ducendi choreas meo judicio non aliter inter se differunt, quàm ordinariæ nundinæ, ab extraordinarijs & solennibus. Utrobique non rarò venditur miserè Juventutis innocentia, morúmque integritas: in choreis tamen, ut in nundinis publicis; in amoribus, ut in privatis mercatorum officinis. Quare cùm sententiam fulminaverimus contra detrimentosas amandi artes & pestilentes blanditias, par est nos Chorearum usum tantò execrari vehementiùs, quò hic illo est nocentior: sic ut ex his, qui me audiunt, nemo non eum deinceps, quantum meretur, detestari paratus sit. Ostendam autem vobis, Juvenes in choreis ducendis duplicem pati jacturam, quâ damnosiorem nullam in ullis nundinis quis pati possit: Una est, Lucri cessantis, ob bona, quæ ibi perduntur; altera Damni emergentis, ob mala, quæ inde resultant. Attendite, an ad oculum demonstrem, utramque, quam dixi, jacturam Chorearum fructum esse.

II. Verùm quia Polemicas inter leges non postrema est, non relinquere à tergo arcem aut munimentum, hostili milite infessum, non parùm expediet ante omnia extricare me ab adversæ partis argumento perquâ valido: quo quidem etiam utuntur, qui amandi artes authoritate sua tueri volunt; sed in hac de Choreis materiâ velut redivivo, & majori authoritatis robore stabilito. Unde nō pauci mirabuntur, quâ fronte ego oppugnare & damnare choreas non verear, cùm eas communis Doctorum sensus ut licitas probet. Ita est, neque enim inficias ire possum, Morâles Theologi ingenti numero affirmāt, saltationi sine DEI injuriâ operam dari posse. Parte tamen alterâ totum Sanctorum Patrum non Latinorum minùs, quàm Græcorum agmen in chorearū usum acerrimè invehitur: eséq; mihi pergratum tam discrepantium judiciorum ex vobis causam intelligere. S. Augustinus in suorum Sermonum aliquo Choreas execratus, ait, ex illis tantum detrimenti in suum populum derivari, ut *Christiani ad Ecclesiam veniāt, Pagani de Ecclesia revertātur.* Hac ipsa de re dum S. Ambrosius loquitur, si quibus Puellis saltare placet, atque ita omnino facere decretum est, *saltent inquit, adulteræ filiæ:* quæ verò Virgines, quæ prudentes, quæ pudicæ fuerint, absit, ut ejusmodi levitati dent operam, nisi perire & quales sunt, potro nō esse malint. Alibi autem, cùm accuratè enumerâsset, quidquid ex choreis malorū con-

Serm. 115. de Tem.

Lib. 3. de Virgin.

consequitur, aut certè periculū est, ne consequatur, his tandem verbis suum eâ de re sermonē clausit: *Quomodo patienter loquar, piè prætereā, conveniēter desleam?* S. Ephrem eâ verborum formulâ utitur, dum de choreis disserit, quæ nulli audienti horrorem non debeant incutere. *Ubi citharæ*, inquit, *& choreæ, ibi virorum tenebræ, mulierum perditio, Angelorum tristitia: Diaboli festum.* Alibi verò quærit: Et quis tandē est, à quo rem tam pernicioſam Christiani didicere, qualis sunt Choreæ? Non inquit, didicere à S. Petro, non à S. Paulo, non à S. Joañe, aut quoquam alio Apostolici Collegij: Magister usûs tam pernicioſi alius esse non potuisset, quàm Draco stygius. Hic fuit, qui suis, Serpentis tortuosi, spiris ac giris artem hanc docuit: *Draco antiquus suis voluminibus docuit.* Nec aliter senserunt, aut locuti sunt alij, quos summa ut doctrina, ita & vitæ sanctimonia commendavit: Quid priùs deplorabo, clamat superiore ex loco ad gregem suum Sanctus Basilius, Puellásne cœlibes, quæ ad Choreas accedunt, an maritis jam junctas? Puellæ ibi jacturam faciunt virginitatis, ac verecundiæ: Maritis verò junctæ discunt Matrimonij fidem frangere. *Quodsi nonnullæ peccatum corpore effugerunt, omnes tamen animo depravatæ, atque inquinatæ sunt.* Sed præ cæteris S. Joannes Chrysostomus imperare sibi non potuit, quò minùs aureâ suâ linguâ feriret sæpius execrabilem hanc morum pestem, appellando Choreas, Ludum Sathanæ; & negando unquam contingere, ut hoc in ludo omnes veteratoris pessimi laqueo vitentur, omnésque sensuum illecebræ, & ad scelus pellacia superetur. Nec dissimilia his habent alij Doctorum Principes, quorum singulorum verba hîc referre nimis longum foret, appellántque Choreas Dæmonum conventiculum, stragem Innocentiæ, solennitatem Inferni, Circulum, cujus centrum sit Sathanas. Rationem igitur nunc reddite, AA. doctrinæ tam in speciem discrepantis; quâ Morales Theologi Choreas probant ut innoxias; Sancti Patres verò eas execrantur ut Diabolicas? Quorum sensa nos par est amplecti? Dicere, quòd SS. Patres exaggeratione, pro Concione dicentibus non insolitâ, usi sint, ipsis parùm foret glorioſum. Quæ enim ista amplificandi exaggerandique esset ratio, si pro veris falsa docerentur? Majori eorundem cum dedecore responderetur; fuisse ipsos deceptos; eorum siquidem maximè calamo nos DEUS ad officium hominis Christiani etudire & accendere voluit. Et quî fieri tandem potuisset, ut tam multi planè concordes fallerentur? Quomodo cum ceteris hallucinatus esset Augustinus, vir ingenio, quo subtilius acutiúsque DEUS Ecclesiæ nullum indulsit? Et tamen hic loco non uno repetit atque inculcat; rectiùs facturos Christi assecias, si diebus sacris ararent, quàm si saltarent: *Melius est arare, quàm saltare.* Non alia igitur opinionum in speciem pugnantium hinc SS. Patrum, inde Theologorum, causa est, quàm quòd isti loquantur de Choreis ut sunt in se,

Or. 8. de Temp. & Incon-tin.

Orat. in S. Julian.

V. Corn. à Lap. in 2. Is. Exod.

in Ps. 19. in Ps. 32. l. 3. de decem Chord.

se, & absque ijs, quæ fermè comitantur, adjunctis. Et sic rectè docent, illas ex se, & naturâ suâ cum peccato non esse conjunctas. Sancti Patres verò loquuntur de Choreis, quales eas ipse usus esse docet; hoc autem usu atque ipsâ experientiâ, cùm stragesanimarum edant maximas, hinc tantis illas studijs detestantur. Sic igitur, quas diversas opinabamur, concordes sunt sententiæ; vera utraque, sed in sensu quælibet suo. Ex se, ipsáque rei natura peccatum non est Choreis adesse, est tamen peccati occasio: unde ex adjuncta, quæ illas comitantur, ex inflammatione & alimento, quæ in ipsis Concupiscentia reperit, fit, ut facili negotio in peccatum degenerent: id quod Theologi, qui Christiani hominis officium explicant, nequaquam inficiantur: quin potiùs cum Sanctis fatentur, saltationes ratione periculi, quod vix unquam abest, sine noxa frequentari non posse, *ratione probabilis periculi animæ suæ, vel alterius.* Hoc autem periculum, quia, ut dixi, vix unquam abest, sapienter pronuntiavit Joannes Gerson, quem non doctrina minùs, quàm eximia vitæ probitas commendant; *Ob fragilitatem humanam, difficulter fiunt Chorea sine diversis peccatis, & omnia peccata chorizant in choreis.* Attentis nimirum, imbecillitate hominum in sensuum superandis illecebris, pravorum habituum & propensionum vi, malorum Dæmonum ad casum impulsu, nimis quàm arduum est Juvenibus has inter Choreas, quales hodie agi solent, stare incussos, & non magno impetu humi sterni: unde rectè eodem in choro omnia vitia saltare dici possunt: *omnia peccata chorizant in choreis.*

III. Hæc cùm ita se habeant, non puto jam quidquam subesse periculi, ne meam de choreis doctrinam, Sanctorum Patrum sensui conformem, & planè ex ijs haustam, quisquam vestibûm damnet, eámque vel ut veritati minùs consonam, vel ut rigidam nimiùm ac severam explodat: pergo proin securus, ut, quo initiò dissertationis hujus dixi, ordine, vobis demonstrem, quid bonorum in Nundinis his, sit fas ita loqui, diabolicis Juvenes perdant; & quod sit Lucrum cessans?

I.

IV. Sicut unicus ac præcipuus Juvenum, & Puellarum maximè, thesaurus est Pudicitia, ita illi custodiendo duplici de præsidio DEUS prospexit; de honesto nimirum pudore, & solitudinis amore prudente. Audite me attentione singulari: ea enim in medium afferam, quæ istam fortasse mere- *S. Th. 1. 2. q. 41. ar. 4.* antur. Verecundia, seu honestus pudor, procul dubio virtutum omnium custos appellari potest (præcipuè si de illo nobis sermo sit, qui errorem ut futurum respicit, & dicitur Erubescentia; potiùs quàm de illo, qui nascitur ex peccato aut olim, aut jam nunc perpetrato, & dicitur strictiùs Verecundia) cùm illi, sanè quàm decoro, suam adscribant in commercijs fidem Mercatores; fortitudinem Milites; vigilantiam Senatores; integritatem Judices

dices, quos omnes pudet officio suo deesse. Præ alijs tamen virtutibus Castitatem ipse tuetur. Cùm enim

S. Th. 2. 2. q. 144. ar. 2. Erubescentia sit ingenuus ille timor, quo pudorem fugimus, ex scelere fortè admisso nasciturum, *Timor de turpi actu*: quantò peccatum quodlibet magis pudendum est, tantò par est ab

S. Th. 2. 2. q. 144. ar. 1. Ad 2. Erubescentia illud caveri studiosiùs. Dubium autem non est, quin luxuriæ peccata, ut Philosophus testatur, omnium maximè pudenda sint: ad Erubescentiam ergo pertinet hæc præ ceteris procul habere, ut Pudicitia & Castitas illæsa servetur. Hinc etiam S. Greg. Nyssenus Pudorem Telum fortissimum appellavit; & tale omnino est Puellarum bono. Timor enim ille, quo dedecus ex flagitio oriturum horrent, animos magnos etiam illis subdit, quas ceteroquin timidissimas invenimus: & rubor ille, quem ejusmodi in occasionibus vultu præferunt, vexilli instar est purpurei, quod ad pugnam omnes animi facultates provocat, ut concordibus studijs propugnandæ Castitatis Arci invigilent.

Propert. *Quam peccare pudet*, non malè ille cecinit, *tuta sat est*. Atque singularis omnino fuit magni DEI providentia: si enim ille verecundiæ & erubescentiæ freno feminas non coërcuisset, ô nos miseros! nimis quàm arduum cuilibet nostrûm futurum fuisset, earum viribus obniti. *Ligavit DEUS concupiscentiam Mulieris freno verecundiæ; aliter non fieret salva omnis caro*: dicere non dubitavit S. Joannes Climacus.

V. Ceterùm istud tam salutare frenum, etsi facili negotio rumpatur & excutiatur, ubi amatorijs artibus aliqua se dediderit; multò tamen id fit celeriùs in pessimo saltandi more, Puella siquidem amando agit cum uno solo; inter choreas verò cum multis. Nec oculis solùm hîc res geritur, sed verbis, sed gestibus, sed arridendo, sed manuum contrectatione, publicè se spectandam proponit, nihilque magis desiderat, quàm ut in ipsam, tanquam meram dignissimam, omnium oculi defigantur. Sic autem quis jam explicet, quanto se exponat periculo perdendi ruboris, qui non solùm est color Virginitatis proprius, sed custos ejusdem, ut dicebam, longè vigilantissimus? Non alius profectò certior est modus non erubescendi ampliùs peccata maximè pudenda, quàm si videamus, multis, illa probari: adeò diligentiùs metuimus famam externam, quæ tota in hominum existimatione sita est; quàm dedecus illud internum, in ipsâ rerum naturâ fundatum. Atque hoc est è Chorearum usu natum malum; videre in his, quòd tam multi ut urbanitatem, ut gratias, ut elegantiam approbent, quod tanquam licentiam vel coram uno admittere pudebat. Hæc autem vultûs verecundia ubi aliquando perdita fuerit, quæ tandem ejus recuperandæ spes? Irreparabilis est ejus jactura: sic ut de verecundia dici possit, quod de Elephanto, quòd semel prolapsus, surgere jam non possit, *Qui redire nescit, ut perijt, pudor*: id

quod

quod in alijs pravis propensionibus non contingit : qui enim odit aliquando, amare iterum potest, quem oderat : qui tristitiâ & mœrore fuerat absorptus, lætus iterum ac hilaris esse potest, qui iratus, animi tranquillitatem recuperare; qui spem posuerat, erigi iterum ad fiduciam potest. Solus pudor, aliquando fronte exulare jussus, eô non redit; & dolere quidem ille potest, quòd locum impudentiæ cesserit; sed hoc illam extrudere deinceps non valet ; adeò hæc contumax & obstinata est.

VI. Alter Pudicitiæ custos est amor solitudinis, & publici fuga, quæ ita foris custodit Innocentiæ thesaurum, ut illum intus tuetur Pudor. Virgo in lingua omnium principe, Hebraica scilicet, *Halma* dicitur ; quod idem est ac Abscondita: ut appareat, quàm separatâ Virginitate non possit, publici fuga, & quomodo ejus ope Virgo, ut suis in spinis echinus, solùm tuta sit, & secura. Idcircò, quo nonnullæ Puellæ flagrant, desiderium vivum comparendi in publico, exponit eas periculo, ut non solùm minùs cautæ, sed etiam minùs castæ, saltem, propensione suâ, existimentur. Hac re ab apibus vespæ differunt, quòd istæ non metuant laborantes aspici ; at apes adeò istud timent, ut nunquam mel suum, nisi in abdito, elaborent. Unde factum est, ut quondam clausæ alvearî pellucido, quo earum artificium in melle conficiendo à curiosis quibusdam observaretur, priusquam operi se accingerent, totum intus vitrum cereo integumento obduxerint, sicque abscondita & latentes operi faciundo se impenderint. Ejusmodi discrimen existimo sæpius deprehendi posse inter Puellas, verè adhuc innocentes, & eas, quæ tales amplius non sunt. Illæ apum instar cuperent semper solæ, semper procul aliorum oculis vivere ; nec quidquam est ipsis gravius, quàm versari in publico. Hæ autem tanquam vespæ, optarent omnes dies festos esse, ut prodire liceret in publicũ, ut quotidie ducerentur choreæ, feminarum prensarentur obsequia, atque ita populo velut in theatro spectabiles fierent. Atque hæc inter alias causa est, ob quam tam anxiè curat Dæmon, ne Christiana è Republica choreæ eliminentur, sed vel ingratijs Confessariorum increpantium, & Concionatorum detestantium retineatur Choreas ducendi consuetudo ; in choreis enim feliciter illi cedit negotium evertendi munimenta, quibus vallatur Castitas & Innocentia ; unde hoc propugnaculo, hac sepe eversâ, minore jam difficultate versutissimus hostis in ipsam animæ arcem ingreditur, & prædas pro arbitrio agit. *Ubi non est sepes, dirpietur possessio.* Observârũ. Naturalis Philosophiæ studiosi, quòd inter belluas *Feminæ citiùs cicurantur quàm Mares.* Nisi fallor, id in re nostra æquè pronum est evenire : mulier siquidem, ut infirmior intelligendi facultate, ratione minùs utitur ad odio habendum malum: unde cùm munimento naturalis honoris privatur, quo ceteroquin in illud fertur, multo minore negotio, tanquam mansuefacta, in idem malum impellitur. Verùm

Eccli 36. 27.

Arist. l. 9. hist. c. 9.

rûm quoquo modo res se habeat, cùm id tam seriò ac sedulò agatur, ut in ipsis adeò templis viri à feminis separentur, etsi eò conveniant divini obsequii & Religionis causâ; vehementer obstupesco, quomodo dein nihil temeatur ex illo promiscuo consortio Juvenum utriusque sexûs in Choreis, ad quas vulgò non convenitur, nisi voluptatum & animi laxandi gratiâ. Quid dicet DEUS (qui vel veteri Lege hunc sexûs à sexu separationem præcepit) si observabit, Fideles suos suos hodie tam incurios, ut non solùm illam in templis nonnunquam negligant, ubi minùs videri potest necessaria, sed in publicis etiam plateis, theatris, sed pratis penitus non curent; ubi tamen quàm maximè esset vigilandum?

Jos. de bel. Jud. l. 6, c. 6.

VII. Quibus proin titulis ejusmodi cœtus & conventicula compellabimus? Si SS. Literarum idiomate uti placet, necesse est illis dare nomen ut asperius, ita minùs gratum. Sæpius Sacrorum Librorum idiomate, idem est dicere rem esse communem, & esse immundam: unde Angelus S. Petro mirabili illa in apparitione, cùm immundos cibos gustare nollet, dixit: *Quod DEUS purificavit, tu commune ne dixeris.* Hinc satis apparet, quomodo Spiritus Sanctus, si loquendum de illis esset, vestra hæc conventicula nominaret: diceret nimirum illa immunda: adeò promiscuè omnis generis homines in illis conveniunt: imò adeò ibi communia fiunt omnibus singulorum vitia; cùm alius allum doceat vanitatem in vestibus, libertatem in aspectibus, in colloquis impudentiam, effrenatam in omni agendi ratione licentiam. *Qui communicaverit superbo, inducet superbiam.* Eccl. 13. 3.

Act. 10. 15.

II.

VIII. Hinc gradum facio istis in Nûdinis à Lucro cessante ad Damnum emergens, & à bonis, quorum jacturam in Choreis Juvenes patiuntur, pergo ad mala, quæ discunt, & quæ incurrunt. Nihil est in munitis arcibus & urbibus, quod majore curâ custodiatur, quàm portæ; hac enim viâ & faciliùs, & majore cum impetu hostes irruerent. In anima nostra portarum loco sensus sunt; quos Christi assecla, militaris scientiæ præcepto eruditi, quantâ maximâ sedulitate custodiunt. Et hi tamen ipsi tres saltem, earum ex numero, hostibus, dum Choreis dant operam, pandunt, Oculos, inquam, Manus atque Aures; unde non difficilis sumetur conjectura, an malus Dæmon, occupato triplici hoc aditu, moram tracturus sit introducendis turmis millesuggestionum suarum, & millenorum flagitiorum.

IX. Primò igitur oculo potitur Dæmon. S. Ambrosius dum bellè & argutè describit voluptatem, eam ob oculos ponit, ut jacentem per palpebras laqueos, & vincula, quibus animas, Juvenum maximè, venetur. *Lucentibus jaculans palpebris retia, quibus speciosas Juvenum animas capit.* Atque hac ratione primò sibi animas vindicat, ut idem sapientissimus Doctor asserit: *Oculis prima tentamenta pra-* *Lu-l. 1. de Abel. c. 4.*

præludens. Disceptent per me licet inter se Legum Interpretes; soliáne oculis possit quis sibi rem primò vindicare, an verò semper pedum positione rei plenum dominium capere oporteat. Si ejusmodi rei sensilis vindicatio, aut possessio controversa est, animæ sanè possessio dubia esse non potest. Obulus primus ingreditur, & authoritate ac nomine Cordis rem possidere incipit: *Si secutum est oculos meos cor meum.* Quare qui possessionem ejusmodi non timet, animo planè cæcus est. Certè quò quisque fermè erat sanctior, tantò ille hanc oculorũ possessionem vitabat cautiùs. Audiamus Jobum sanctissimum, omnium nomine protestantem: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine.* Digna essent hæc verba dissertatione integra, tam multa sub eorum cortice latent. Persuadet sibi non nemo, fideliorem se oculis suis amicum non habere; quòd isti nova semper oblectamenta, novas voluptates studiosè procurent. Sed gravissimè fallitur: Spiritus enim Sanctus non obscurè illum docet; quòd potiùs iidemmet oculi jurati sint hostes; aliàs non suaderet, ut Jobi exemplo inducias cum illis paciscamur: *Pepigi fœdus cum oculis meis.* Neque enim inducias cum amicis, sed cum hostibus paciscimur. Atque utinam, cùm dubium porrò non sit, quin oculi juratis nostris inimicis accenseri debeant, ipsi perinde ac alii, etiam infensissimi, placari, & ad odia ponenda induci possent. Verùm ipsi ita obstinatè inimici sunt, ut ex integro sibi eosdem conciliare nemo possit. Quare summum quod hoc in bello sperari possit, Induciæ sunt: pacis enim spes planè nulla. Tertullianus Philosophi alicujus antiqui meminit; qui cùm non posset sibi promittere, quòd fœminæ aspectu potiri posset, quin mox ad illam concupiscendam abriperetur, semet exoculavit. *Quòd mulieres sine concupiscentia aspicere non posset, & doleret, si non esset potitus, excæcavit se ipsum.* Volebat hic de oculis suis triumphare, penitùs iis se privando; sed hoc victoriæ genus Christi Lege, nobis ejus cultoribus vetitum est; aliud proin nihil supereſt; quod cum his hostibus facere possimus, quàm inducias. *Pepigi fœdus.* Hoc siquidem indicat: nunquam nos ex toto posse cum oculis redire in gratiam, aut omnem ex eorum perfidia metum ponere: sed si objectum quoddam illecebrosum spectamus, nunquam debemus, Doctissimi Isidori sententiâ, obtutum in illud defigere, verùm obiter tantùm ac cursim, & quidem, ut ille loquitur, effusissimo cursu delibare: Canum instar, qui ad Nili ripas fugiendo bibunt; ne longiorem trahentes moram Crocodilis in prædam cedant. Magis tamen notanda est causa, quam in ordine ad istum finem Jobus adducit, quâ fuerit ad hoc fœdus ineundum compulsus: *ut ne cogitarem quidem de virgine.* Tam inter se vicini sunt obtutus, & cogitationes, ut Sanctorum idiomate pro uno eodémque sumantur: unde idem est, non cogitare, quod non aspicere. *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem*

In Apologet. c. 46.

rem. Videntur proinde oculi & cor arcano inter se fœdere nectî, quale montes inter ignivomos intercedere multi existimant. Observatum certè est, eodem planè tempore, quo non multis abhinc annis Æthna ac Vesuvius in Italia atrocissimis flammis exarserant, paribus furijs etiam illos desævîsse, qui in remotissimis Americæ provincijs montes & ipsi ignivomi inveniuntur: unde non defuit, qui crederet, meatibus quibusdam occultis intra ipsa terræ viscera hos inter se montes conjungi, & ignoto commercio sua velut sensa invicem communicare. Tale autem commercium oculos inter & cor intercedere non opinio dubia, sed certa sententia est: unde excludendis cogitationibus pravis, necessarium omnino est, etiam obtutibus non indulgere. *Pepigi fœdus cum oculis meis ut ne cogitarem.* Quæ ipsa fortassis causa fuit, ut iidemmet oculi & obtutuum, & lacrymarum essent organum: cùm ita natura gemino munere facultatem istam instruxerit (etsi alia sensuum organa ad unum fermè destinata sint) ut singulari providentiâ non procul malo abesset remedium: & quia pleraque scelera originem trahunt ex oculis ope obtutuum, ibi etiam invenirent medicinam, compunctionis, seu serij doloris lacrymis emendanda & abolenda.

X. Cererùm inter pericula tam manifesta, quomodo tandem in detestandis his choreis credenda est se gerere Juventus nostra, cùm per has id ipsa inprimis spectet, ut obtutum in eò convenientes defigat attentiùs, & vicissim etiam curiosiùs spectetur? Prô! quàm jure ac meritò suspicari possumus, non ludi hunc ludum abs, que delictis & noxis innumeris, cogitationum, delectationum pravarum, desideriorum, operum! Filios DEI aspexisse filias hominum, jam pridem Cataclismi causa fuit: *Videntes filij* Gen. 6. 2. *DEI filias hominũ, quòd essent pulchræ.* Nunc verò videre has in conventiculis nocturnis, multóque magis in choreis, non absque causa creditur origo alterius formidandi Cataclismi peccatorum, quæ infelicem animam inundant. Nisi malit quis credere, DEI providentiam amabilissimam continuum in ejusmodi hominibus operari prodigium, dum eos tam temerè sibi præfidentes, & in mediis periculis audaces, diligentiùs tuetur, quàm eos, qui cautè hæc omnia declinant. Memini audire illustre planè prodigium, quod Deiparæ precibus in montibus propè Bononiam patratum sit. Est autem hoc. Confluxerat magna vis populi ad venerandam prodigiosam sanctissimæ Virginis imaginem, die aliqua solenniore: cúmque hoc in numero duæ adversæ inter se factionis turmæ concurrissent, & una alterius fraudes suspicaretur, ambæ uno ferè momento, quibus instructæ erant, bombardas explosêre. At Mater diviniſſima, ut se pacis etiam ac concordiæ Matrem probaret, fecit, ut omnes quidem bombardæ ignem foris in scutella pulveris conciperent, in nullam tamen fistulam ignis penetraret, sic ut tot inter flammivomas machinas vulneratus sit planè nemo, imò

ne

ne bombus quidem ullus auditus. Si quando igitur unquam evenerit, ut in choreis publicis, ubi tot Juvenum oculi foris accenduntur, nemo tamen flammas in corde concipiat, dicam, tantò rarius admirabiliúsque tum patrari prodigium, quanto est difficilius effrenatæ moderari concupiscentiæ, quàm tantilli ignis, qui semper divinis imperiis promptissimè obtemperat, cursum & impetum sistere. Quæ autem prudentia tam insolitum Miraculum speret? Si ipso in Templo (Ratiocinatio est S. Joannis Chrysostomi) dum quis auscultat dicentem, dum adstat Sacrificanti, dum Psalmis recitandis intendit, incurrat in oculos nihil minùs opinantis feminæ prætereuntis species, momento quasi nonunquam experitur accendi stygios ignes; quid credamus accidere in choreis, ubi absque clypeo, respectu nullo, quis expositus est tot ictibus rectâ in ipsum tendentibus; quot sunt oculi, qui illum intuentur, & quot sunt objecta, in quæ ipse non fortuitò oculos conjicit, sed destinato animo; non casu, sed certo consilio: Ita quærit S. Doctor; & si quærenti ego respondere deberem, fateor, non haberem, quid dicerem.

Hom. de Ioel & David.

XI. Quid autem erit, si attendamus malum Dæmonem in Choreis non oculos tantùm sibi vindicare, sed etiam manus, etiam hanc per portam suum militem intromittendo ad cor expugnandum? S. Hieronxmus, symptoma ejusmodi, Castitati tam perniciosum censuit, ut eo eo morrem auguraretur: *Tactum & jocos morituræ Virginitatis principia.* Mihíque prorsus videtur, sæpe Juvenis & Puellæ alicujus manus in choreis id efficere, quod Salamandra contingens aliquam arborem, momento unico & arborem ipsam, & omnes ejus fructus veneno inficiendo. Nonnunquam unica manûs blandior contrectatio tantum veneni potuit diffundere in animum & cor infelicis, ut inde initium duceret vita & consortium infame, non nisi cum vita abrumpendum, cùm nimis quàm verum sit in femina, id quod legimus Eccl. 26. *Qui tenet eam, quasi qui apprehendit scorpionem*; tam non differunt inter se tangere & tangi, præhendere & prehendi, tanquam mortis ipsius chelis. O sancta Pudicitia, quàm vulgò mortalibus ignotum est pretium tuum! quàm pro merito tuo non æstimaris! Flores, dici solet, tangi non debere, nisi oculis: *Oculis tangite.* Sed Virginitatis flos tantò horrorum floribus nobilior, quantò delicatior, etiam oculis tangi renuit. *Sancta Virginitas*, ait S. Ambrosius, *etiam aspectu violatur.* Quæ tamen hâc nostrâ ætate Virgines dici amant, mali nihil tenerrimo suo lilio ab alienis oculis [illegible]uunt; imò ne à manibus quidem, quarum tamen contractu facilè flaccescunt. Sed quid ego ipsis irascor? Culpâ hæc non tam ipsarum est, quàm eorum, qui ad talia connivent. Illi Parentes, qui si Juvenem Puellæ manum furtim in aliquo ædium angulo contingere viderent, in utrumque non clementes in-

in vita Hilar.

lib. de Virg.

invehi deberent, subinde ita insaniunt, ut hos in Choreis contactus pro libidine & arbitrio, nullo metu, aut religione fieri permittant, haud aliter ac si mollissimum & fragile Adamicæ massæ lutum mirabili chorearum virtute in æs durissimum mutaretur. Si ista cœcitas lacrymis digna non est, quæ tandem erit? Agite, absque mora extricemus nos ab hoc abusu, & progrediamur. Imò sistamus tantisper, dum aliquid vobis curiosè observandum proponam: est autem hoc. Vestrâ equidem causâ ac bono his de rebus ago. Plurimum tamen curæ mihi adhibendum est, ut iis verbis, ea loquendi ratione utar, iis formulis, iis metaphoris, quibus velut pampinis tecta fœditas actionum, quas vitupero, ne animis quidem vestris talis appareat, qualis in se est; ne fortè arridere incipiat, dum ad illius detestationem vos conor excitare. Et facta illa, quæ à sacro Oratore narrata tantam vim subinde exerunt, ut vos inquinent, idem non efficient à vobis exercita in aula, ad quam animi laxandi causâ conveniistis? Ite sanè, quærite aliquos, qui id vobis affirmantibus credant; ego quidem ad hoc inducl non possum.

XII. Tandem Veterator & Prædo stygius non contentus in choreis oculos & manus rapuisse; ut hactenus vidimus, tertiâ quoque portâ, per quam mors ingrediatur, auribus inquam potiri tatagit. Difficile dictu est, quàm molliat, & frangat animos musicus, in Choreis adhiberi solitus, concentus. Manichæi Hæretici, teste S. Augustino, spargebant, Musicæ harmoniæ suavitatem è Cælo in terras missam fuisse: *Dulcedinem Musicam de divinis Regnis venisse.* Quidquid autem de alia Musica dicendum sit, illa sanè, quæ inter Choreas personat, non aliunde, quàm è styge emersa est, quæ animos audientium hac ratione frangere & emolire conatur, ut vetitæ voluptatis sensum proniùs admittant. Ita S. Joannes Chrysostomus censuit, dum Musicam istam diabolicam compellavit, sive quia malum Dæmonem authorem habuit, sive quia semper ad id refertur, quod Orco summè gratum est. S. Thomas universim de omnibus instrumentis musicis pronuntiat, quòd *magis animum movent ad delectationem, quàm per ea formetur interiùs bona dispositio.* Quid ergo, si suis rem momentis libremus, dicemus efficere in Juvenum animis eorum Instrumentorum sonum, quibus choraulæ saltantibus occinunt; & ad quid excitare eos possunt, nisi ut præludant morti jam vicinæ, imò triste melos in ipso jam funere concrepent? *Ubi tympana sonant, tibia clamitat, lyra garrit, quis ibi Dei timor?* Quærit S. Hieronymus. An existimatis fieri non posse, ut sicut tubarum clangor Martiales & generosos equos ita excitat, ut adhinniant; ita Cymbalorum & Cithararum concors sonus, non unum animet ad certa proferenda verba, quæ audaciora cùm sint, dicere tamen non liceat, an signa sint conspirationis cujusdam turpis jam initæ, an ineundæ initia? Perpendite modò, quin ego pluribus id vobis explicem, dam-

Lib. 2. de Mor. Manich.

in Hel. vid.

damna omnia, quæ mali Dæmones inferunt tot modis per aures, per manus & oculos; & tum numerum inire licebit omnium peccatorum, quæ quotidie inter choreas admittuntur, simúlque cognoscere, an illæ sint innoxia animorum juvenilium laxatio, qualem illam nonnulli sibi fingunt.

XIII. Mihi quidem si ineundus is numerus esset, haud equidem melius facturus id mihi viderer, quàm si narrem id, quod DEO placuit ostendere Viro insigni virtute, quem hoc ipsum intelligendi desiderium accenderat. Asceta igitur aliquis, in virtutum studio minimè segnis, assiduis Deum precibus fatigabat, ut ostendere sibi dignaretur, quæ demum esset occasio, quâ maximè ad peccandum ætas tenera induceretur. In ecstasin igitur aliquando raptus, vidit ingredi in templum virum aspectu terrifico, quem sequebatur Juvenum & Puellarum chorus, qui impliciti, manibúsque se mutuò complexi, strenuè saltitabant. Sic dum pergunt, ad simulacrum Crucifixi Servatoris perveniunt; cùm ille chori Dux formidabilis gravi ictu Sanctissimos Christi pedes impetiit. Cùm autem ducto in gyrum agmine redirent ad idem simulacrum, tum ductor simili ictu manus Christi percussit; ubi tertiò rediêre, vi quantâ potuit, spineam coronam impressit capiti; mox humi abjectam pedibus proculcavit. Quartum ad gyrum insultavit Christo, & lacrymas ejus, etsi sanguineas, irrisit; ad quintum, in faciem ejus expuit: ad sextum, latus aperuit; ad septimum denique horrendis illum blasphemijs & execrationibus proscidit. Interim vir ille Religiosus, vindicandi divini honoris, tam enormiter læsi, ardore accensus, gravissimis verbis in illum execrabilis chori ductorem invectus est: responsum autem illi est: An non tu scire desiderabas, quæ demum esset occasio, in qua crebriùs Juvenes effrenati delinquerent? Auditæ sunt preces tuæ: subjeci illam oculis tuis: & non est alia, quàm Choreæ. Animum adverte ad singula istorum Choros ducentium peccata: motus pedum impudicos; contrectationes manuum lascivas; puellarum, ad omnem vanitatem & illecebras comptarum, animum inverecundum; has puellas depereuntium Juvenum Zelotypiam; obtutus, risus, & cor inprimis impurissimis desiderijs accensum, & agnosces restauratas & repetitas omnes plagas, omnes tui Servatoris cruciatus. Hæc ubi dixit, videri desijt. Ite nunc & blandimini vobis, quantum lubet, dicite. *Quod tandem peccatum est, saltare? Est Juvenum oblectatio, mos innoxius; omnis expers malitiæ hilaritas.* Ah! quid necesse est sibi tam nullo merito adulari? Si saltarent cum Puellis Puellæ, & viri cum viris, non ægrè assentirer: sed in hac sexûs utriusque permistione vestræ opinioni accedere non possum, nimis apertè errorem hunc damnat experientia. *Tolle* (ajebat ille) *libidinem, & choreas sustulisti.* Si nemo libidine amplius accenderetur, brevi usus choreas ducendi exoleseceret.

Collat. lib. 9. c. 31.

XIV. Minus tamen incommodi foret, si solùm hoc vitium Chorearum maleficio propagaretur. Hoc domesticum est: sed quàm multa alia, tanquam amica, consequuntur? Tum primum choreas, quas detestor, viris feminisque permistis, gens illa Hebræorum duxit, cùm vitulum aureum in eremo adoravit. *Sedit populus manducare, & bibere & surrexerunt ludere.* Sed carò stetit isti populo, sic primùm saltâsse. Digressus enim è monte Moyses, cùm Idolum illud adorari videret, & execrandum hunc circa illum ludum ludi, justâ gravíque indignatione succensus, armatâ Levitarum Tribu adjuvante, eo die adunatorum ad choreas viginti tria millia internecione delevit: quos tum recèns Idololatriæ crimine graviſſimo contaminatos, verisimile est simul omnes, nullâ de tam atroci flagitio expiatos pœnitentiâ, funesto sanè saltu in ipsum adeò Infernum desiluisse. En primarum chorearum egregiè coronata solennia! en primum ex his collatum Hebræo populo beneficium! Quæ autem suo in fonte tam venenata est aqua, an in rivis suis salubris esse potest? Quis proinde enumerabit neces ac cædes, quæ in his oblectamentorum occasionibus sunt perpetratæ? Ausim dicere, primam illam Hebræorum stragem, fontem fuisse & originem tot fluminum cruoris, quæ postmodum ex abominando hoc chorearum utriusque simul sexûs usu promanârunt? tam multæ sunt inimicitiæ, quas chorearum harúmce causâ rivales juvenes susceperè; & tam multæ cædes, quæ ipsarum gratiâ sunt perpetratæ. Certum est, hâc nostrâ ætate compulsum Principem aliquem, ut latâ lege, palámque promulgatâ modum his choreis poneret, ut graviſſima amoliretur incommoda rixarum, rivalitatum, cædium: quæ ex illis quotidie sequebantur. Et tamen hæ sunt innoxiæ illæ oblectationes!

XV. Sed illud præcipuè dolendum, tantum malorum illis potissimùm diebus patrari, quibus, utpote Deo sacris ac festis, divino cultui præcipuè vacare oporteret, unde tunc magnus DEUS geminâ injuriâ contemnitur. Cras, ajunt pridie isti Juvenes, est dies festus *Ecce solennitas Domini est anniversaria* Eamus ad Templum Dei Matri sacrum, & qua causâ? ad sanctiſſimam hanc Dominam colendam? ad petendam tot delictorum, quibus ejus Filium offendimus, veniam & gratiam? aut ad impetrandas devotâ hac sacri loci veneratione ejusdem Matris ad Filium preces, aut patrocinium? Nihil minùs. Eamus illuc ad choreas, ad videndas, quæ illuc ad choreas confluunt. Puellas, tam constanti, si Superis placet, pietate, ut nullo non anno frequentiſſimæ adsint luce istâ sacrâ. *Ut videant Filiæ Silo ad ducendos choros ex more procedere.* Et hi sunt dies sanctiſſimæ Matri sacri, hæc devotorum animorum studia: tanto ejusdem Matris admirabilis fastidio, ut ipsa se hæc summè exosam esse profiteatur. *Solennitates vestras odivit anima mea.*

Jud. 21. 19.

Jud. 21. 21.

Isa. 1. 14.

XVI.

XVI. Videor mihi satis demonstrâsse, quàm choreæ sint ferales & funestæ nundinæ, in quibus certissimo se periculo exponant Juvenes, tam Lucri cessantis, ob maxima, quæ amittunt, bona honesti pudoris, & laudatæ publici fugæ; quàm Damni emergentis, ob ea, quæ consequuntur, gravissima mala. Unde perinde ac cùm Delphini in undis læti tripudiant, certum id argumentum est, mox secuturæ tempestatis; ita cùm ad choreas publicas se parant Juvenes, nemo quidquam dubitet, quin mox etiam oritura sit tempestas, & exitium allatura nescio magisne ijs, qui eam excitant; an aliorum animabus? Nec tamen ad hæc vos animum unquam advertitis, & vel omnium sapientum ingratijs, vultus, ut censeantur Juvenum honesta oblectamenta, quæ sunt pericula tam evidentia, & manifesta. Nec me fugit causa, ob quam ista pericula non formidatis: eam vobis absque ambagibus aperiam. Non formidatis illa, quia magis sunt animæ, quàm corporis pericula. Animam vestram aut patùm, aut omnino non amatis; hinc mirum non est, si ejus exitium ac perniciem nihil vestrâ interesse arbitremini. An dissimulari, aut à quoquam nesciri potest, quòd illam quotidie eò adducere non dubitetis, ubi certissima sunt pericula, & strages ejus atque exitium irreparabile? quomodo igitur jactare potestis, vos illam amare? qui amat, timet. *Quare timuisti*, inquit S. Augustinus, *nisi quia amâsti*? Atque adeò si animæ salus vel tantillum vobis cordi esse, quis ambigat, quin multò solertiùs caveretis ejus amittendæ pericula, etiam verisimilia, multóque magis tam certa atque manifesta? Igitur salubriori vos monito Institutos hic dimittere non possum, quàm si illas inculcem Sapientis voces: *Miserere anima tuæ placens Deo.* Miserere animæ tuæ, quæ vix in vijs planis à casu secura est (ut illi confessi sunt, qui dixerunt: *Lubrica verunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum*) quomodo igitur in præcipitijs salute non periclitabitur? Eccl. 30. 24. Thr. 4. 18.

XVII. *Miserere animæ tuæ*, dicam inprimis ad singulas istas matres parùm sanè cauras ac providas. Si non vultis miserari animam sobolis vestræ insontis, capiat vos saltem miseratio animarum propriarum. Mementote, liberos vestros ut vobis inculcat S. Joannes Chrysostomus, pretiosum esse depositum, vestris manibus à divina providentia creditum. *Maximè pretiosum vobis dedit depositum Filios suos:* unde de ipsis amissis vobis reddenda incumbet ratio. Ideo vos Deus matres esse voluit, ut fœtus vestros complecteremini amore non dissimili illi, quo ipsemet eos complectitur; qui nimirum unicè spectet bonum animarum ipsorum: hoc vestrum officium quomodo facietis, si tam funestis illos pereundi periculis expositos relinquatis? An iterum dicetis: vestras filias non periclitari suâ salute; & eas ducere ad Chorum, esse morem antiquum, & passim usurpatum? Itane, nullum vestris filiabus ex choreis periculum? Inculcat denuo S. Joan-

nes Chrysostomus, Non vacant periculo, qui vestiti saccis, operti cinere, onerati catenis in cavernis degunt inter afflictationes corporis assiduas, inter preces prolixas; & Juvenes vestri medijs in saltantium choris, ubi facultates corporis omnes, Inferno fœderatæ, tot jaculis illorum animas impetunt, vivant securi? Leges illud contingere præsumunt, quod plerumque contingere solet. Idcirco cùm nuntiatur mors Patris simul & filij, nec tamen constat, quis eorum prior obierit; si filius fuit tenerâ adhuc ætate, supponit Lex, priùs hunc, quàm Patrem decessisse, propterea quòd ætas ista pluribus exposita sit moriendi periculis, quàm ætas virilis, & matura. Ita par est, vos quoque supponere in liberorum vestrorum cura: semper timendum vobis est, ne pereant in periculis pereundi; hoc enim multò sine comparatione crebriùs contingit in infirma illa ætate; & ineptum est, unquam dicere, *Abest omne periculum.* Dum autem matres istæ consuetudine se, suámque socordiam tueri volunt, rem acu haudquaquam tangunt: multitudo siquidem peccantium in Dei tribunali tam non elevat noxam, ut ipsa vel maximè supplicium acceleret. Quid oggannitis? *Ita moris est.* Cæsareo decreto *Venena non debent in hæredes dividi, sed protinus à Judice corrumpi.* Et abusus, Innocentiæ tam perniciabilis, unquam ad hæredes transeat, & solo hoc titulo retineatur, quòd sit usus: perinde ac si non esset etiam abusus?

l. quis duos §. Lucius ff. de rebus

l. certa dubiis ff. famil. erciscut.

XVIII. Idem porrò monitum omnibus, qui me audiunt, Puella inculco: *miserere animæ tuæ.* Nescitis, futuri improvidæ, quàm acerbè luituræ sitis unam aliquamfestam ex illis diem, quæ nunc vobis tantopere arridet, Soror S. Petri Damiani ob spectatas tantùm, ex ædium suarum fenestris, cum voluptate choreas, & ob auditum amœniorem symphoniarum concentum quindecim ipsos dies purgantibus flammis atrociter cruciata est; illis inquam flammis tam vivis támque urentibus, ut ijs comparatæ nostræ flammæ, si non mortuæ, stupidæ certè & ad urendum ineptæ videri possint. Quid ergo emolumenti capiet, quæ non tantùm fortuitò ejusmodi ludum spectat, sed pars ejus est præcipua, ipsúmque adeò spectaculum? Subeat animum vestrum, quis quantúsque thesaurus sit Virginitas (juvat enim credere, vos illum hactenus intactum custodîsse) & quâ idcirco curâ ac studio illi servando oporteat invigilare. Conchæ, quò præstantior est, quam sinu claudunt, Margarita, quóque major, hoc à litore recedunt longiùs, & profundiore in maris sinu se recondunt, maximè cùm innubi cœlo serenus arridet Sol; tanquam à natura edoctæ, tantò solertiùs prædonum vitare manus, quantò pretiosiorem mercem sinu gestant. Et Puella, quæ, Virgo cùm sit, tam est locuples, spectari semper velit in publico nullo metu, curâ nullâ, perinde ac si non aurum, sed paleas circumferat? *Incorruptio facit esse*

esse proximum Deo. Proinde quæ gemmam istam possidet, nimis quàm indignam se monstrat, si semper cum eo hominum genere vult agere, qui non nisi prædones illius sunt.

XIX. Sed nec juvenes, & singulos quidem, aliter quàm his verbis compello: *Miserere animæ tuæ.* Miserearet vos animæ vestræ, ô filii, An non, qui vobis in venis bullit ac salit sanguis, an non inquieti illi & animosi spiritus, habenas pati nescia cupiditas, & præ cæteris, pravi, quos contraxistis, habitus ac propensiones ad casum vos inclinant nemine foris impellente? Quid igitur vobis fiet, si huic tanto periculo majus alterum occasionis accesserit? Arbores aliquæ multâ resinâ pingues, siccâ præter morem æstate, calidis motæ agitatæq; ventis, exarserunt ipsæ, & in cineres abierunt: quantò certiùs ac citiùs ita subsidere illas contigisset, si etiam aliunde admotus ad eas à quoquam ignis fuisset? Volvite Beatorum Cælitum vitas, & invenietis non unum eremi incolam, suo clausum tugurio, & ad cælum Cedri instar erectum, innatæ tamen cupiditatis calore, & repentinæ ac vehementis suggestionis flatu ipsâ in solitudine impuris ignibus exarsisse. Quæ ergo sors erit arboris, tantò magis ad flammas concipiendas aptæ, cùm undique ignibus fuerit circumdata? Quæ inquam, erit sors Juvenis, qui nesciat, quid sit vim sibi facere, qui oret rarò, aspetitatibus corpus divexet nunquam, venis sulphure ferè magis, quàm sanguine turgentibus, diu tamen adsit choreas agentibus, imò chorum ipse ducat cinctus agmine feminarum omni luxu ad spectaculum excitarum? Non excidant ejus ore hæc deinceps verba: *Nulla Lege vetitum est choreas aut accedere aut ducere.* Perpendat potiùs, non quid sit saltus in se spectatus, ut saltus tantùm est, hoc est, ut est ars quædam aptè movendi pedes, temporis servando intervalla, nunc progrediendo, nunc ad soni musici leges gestus temperando; in quo utique toto peccati ineſt nihil; sed quid in animo suo saltatio efficiat propter ea, quæ ipsam comitantur & consequuntur. Quid refert, Choreas in se spectatas peccatum non esse, si, qui ad saltum accedit, interim ipse re verâ peccet? Discutiat autem & ad examen vocet, non quæ agit tantùm, sed quæ cogitat: delectationes inquam, quæ obrepunt, ac desideria, quæ aliorum oculos latent; & vel manibus palpabit, quàm graves ipsum urgeant causæ, ut hæc tam periculosa oblectamenta timeat. *Miserere* igitur *animæ tuæ.* Cogitet quisque animam, de quâ agitur, suam esse, non meam: & propterea ipsius magis interesse, quàm meâ, curam illius habere, ducere viâ tutâ, qualis profectò non est via delitiarum, cùm ista rectà ducat in perditionem. *Gaudent ad sonitum organi: ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Dies totos hilariter & jucundè exigunt; non aliud animo volutant, quàm quomodo novos excogitent se oblectandi & variis solatiis fruendi modos, & tum repentè se vident præcipites

pites actos in infernum. Non alio tempore faciliùs canes à ferarum aberrant vestigijs, quàm verno, quando florum varietas & multitudo vehementes undique spargit odores, ut ferarum odor jam naribus percipi non possit. Quod ergo operæ pretium faceret, qui, ut modico temporis spatio se recreet, pœnis se obnoxium redderet sempiternis? *O quam miseranda conditio*, teste S. Augustino, *ubi cùm præterit, quod delectat, & sine fine manet, quod cruciat!* Precor benignissimum Deum, ut vobis det sapere in tempore, ne priùs contingat experiri istas calamitates, quàm credere.

DISCURSUS XXX.

De Vestium luxu & inverecundia.

NUllum unquam existimo fuisse vulneratum tam dementem, ut pervicaciter vellet plagas suas, fœdâ sanie manantes, sericis & auro pictis fasciis obligare; qui ex ipsis hisce fasciis ostentatis gloriam captare. Alia tamen non absimilem dementiam videmus Indies à nonnullis exerceri, nec tamen esse, qui admiretur. Quid sunt quæso, vestes, quibus nos amicimus? Non aliud sunt, quàm fasciæ, quæ alligant vulnera fœdissima, quæ peccatum inflixit: Quamdiu peccatum ignoravit homo, tamdiu vestibus opus non habuit; perinde ac obligari non debet, qui sine vulnere sanus est ac incolumis. Sic suus cuilibet candor ac integritas vestis loco in Paradiso fuisset, ut suâ Sol luce in cælo vestitur. Tota proin se operiendi necessitas ex culpa nata est: eum enim in finem primam sibi vestem homo injecit, ut velaret pudorem, qui vivi instar sanguinis multus è plaga illa lethifera promanabat. Et cùm hoc ita sit, spectate tamen delirantem Mundũ. Pro eo, quòd vestium suarum illum pudeat, illis se jactat: & pro eo, quòd oculat vulnerum suorum fascias, eas superbè ostentat. Facere proin non possum, quin dicam tandem, quod sentio de ejusmodi stultitia: quamquam enim hac mea loquendi confidentiâ apud alios parùm profecturus sum, mihi tamen illa utilitatis aliquid afferet. Si nemo corriget, quod hac in re à tam multis peccatur, ego saltem illud implebo, ad quod non tacitum Conscientiæ murmur idem identidem extimulat.

II. Quid autem vos mihi propositum arbitramini? An ut omnem vestium ornatum ac elegantiam, feminarum maximè, dissuadeam? Hoc si spectarem, non solùm non moderatè, sed ne piè quidem me gererem. Cùm enim Apostolus feminis permiserit, eleganter vestiri, quis tam in-

hu-

humanus erit & rigidus, ut omni illis ornatu interd ctum velit? Id igitur, quod ego specto hac mea dissertatione, est, ne quis extra limites vagetur ab ipso præfixos Apostolo, qui in hoc ornatu vestitum geminam attendi conditionem voluit: verecundiam inquam, & sobrietatem: Verba Apostoli sunt. *Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate ornantes se.* Tunc autem extra hos limites itur, cùm prudentum virorum judicio vestium apparatus ac pretium multùm excedit conditionem & opes ejus, qui, vel quæ iis superbit: câque ratione contra sobrietatem peccatur: aut cùm decentia violatur & honestas, quæ ad verecundiam pertinent. Considerabimus hæc seorsim: atque ita dum tota nostra Ratiocinatio geminis ab Apostolo structis basibus nititur, nemo jure dicet, eam aëri esse inædificatam.

I. Tim. 2. 9.

I.

III. Et primò quidem complures vestiendo conditionis suæ, in quâ à Deo positi sunt, limites excedunt. Vestes præter naturalem quodammodo finem suum, qui est, tegere nuditatem, & à temporis defendere injuriis, alium etiam finem politicum habent; qui est, gradus hominum inter se distinguere, quorum alii aliis magis sunt spectabiles. *Exterior cultus indicium quoddam est conditionis humanæ.* Hinc Theodoricus Rex apud Cassiodorum tantis encomiis Purpuram suam extulit, *quia*, inquiebat, *præstat humano generi, ut de Principe non possit errari.* Id quod jam antehac etiam moribus Romanæ Reipublicæ receptum erat, quæ constituerat, ut varii dignationum gradus vario etiam vestimentorum genere discernerentur. *Placuit Romanis veste dignitates secernere.* Hac autem nostra ætate quis hominum gradus ex veste discreverit? Proniissimum erit si non alio, quàm vestium, quis uti velit indicio, revereri ut Principem, qui vix inter Equites locum habeat: & colere ut Illustrem, qui vix Mercatoribus accenseri mereatur. Quin imò, ne rustici quidem satis habent eo spectari habitu, qui vel civis gradu est splendidior. Vetat Lex, ornamenta Civitatis rus transferri. At lex ista si in fabricis, certè non in vestimentis acceptatur. Quidquid enim vestium in urbibus gestatur, eo mox etiam rura se vestiunt, & ex ædibus ad casas ac tuguria migrat. Quid autem laudis illud meretur? Vestem gerere gradui, in quo quis est, non respondentem, si S. Thomæ credimus, est velut vestem, mendacium circumferre. An autem eò quemquam fastus adducere poterit, ut quocunque pedem ponit, semper spectantibus mentiatur, esse nimirum se Illustrē, esse tali in Republica Magistratu insignem, quin talis sit, & quin in mentem dein veniat, de tali se mendacio Sacerdoti accusare? Aut necesse est lege latâ decernere, vestes portò diversæ conditionis signum non esse, quod melior Politica non sinet; aut fateri oportet, fas non esse, vestibus uti ad tam aliena à vero significanda.

V. Amm. Marcell. l. 26.

l. siquis C. de ædif. priv.

1. Th. 2. q. 199. a. 1. ad 3. Cassiod. l. 1. epist. 2.

IV. Quid deinde juvat in Baptismo renunciâsse *Mundo & omnibus pompis ejus*

jus? Si multi solenni se sponsione Deo obligâssent ad has pompas sectandas, an majore industriâ & diligentiâ iis inhiare possent? quod maximè de feminis verum est (quarum ego hac in re abusum hodie præcipuè damnare constitui, tanquam magis publico detrimentosum) maximè, inquam, de feminis verum est, quæ ferè singulæ ad nihil tantâ incumbunt curâ, quàm ut singula corporis sui membra, quàm possunt elegantissimè vestiant. Quot horas festorum Deo ac Beatis Cælitibus dierum se vestiendis, comendis, exornandis istæ consumunt? Si tam multas conscientiæ latebris discutiendis, dum ad sactum Tribunal accedere cogitant, darent, quanto id ipsarum commodo fieret? Clemens Alexandrinus asserit, feminis olim Christianis vitio datum, si speculum domi habere ausæ essent. Nunc speculum domi habet, quæ panem non habet, & grandis instar piaculi foret, si puella unquam aliqua in templum se conferret antè, quàm diu consultore speculo deliberâsset, satísne bella, satísne ornata, & quantum vellet, viris placitura videatur. Neque hoc ullam angit, tanquam minus ad Christianæ virtutis normam exactum: promptæ enim sunt excusationes.

V. Facimus hoc, una voce istæ affirmant, ne aliis, quibus aut pares, aut superiores sumus, inferiores videamur. Quæ autem maritos habent, communi hac se purgandi ratione non contentæ, aliam sibi propriam adjungunt; & ajunt; se Maritorum id gratiâ facere, quibus placere velle jure utique nullo prohibeantur. O colores pulcherrimos, sed pictos in aëre! Ad primam igitur excusationem quod pertinet: ferri sanè posset, si aliud istæ non spectarent, quàm ne aliis inferiores reputarentur. Reapse id propositum ipsis est, ut videantur esse, quod non sunt: dum id unicè agunt, ut sociam quælibet & æqualem superet. Græcorum feminas ajunt hâc nostra ætate ita in isto genere delirare, ut aliquæ septies unius diei intervallo vestes mutent. Non sinat Deus, ut ejusmodi insania nostris etiam in Provinciis invalescat. Malè metuo, ne, siqua cum Græcis istis insaniret, aliæ complures ipsam hoc prætextu, nequid æqualibus concedant, quocunque demum sumptu imitari, imò & superare contenderent. Quin non deessent forsan, quæ famere, quàm non superbire, aut cuiquam alteri vestium splendore & numero concedere mallent: bombycibus non absimiles, quibus familiare est, ut sericeum sibi quasi thoracem texant, escæ oblivisci. Abre proinde est, luxum & vanitatem negare, ubi abesse hæc non posse manifestum est. *Nemo vestimenta pretiosa* (*scilicet excedentia proprium statum*) *nisi ad inanem gloriam quærit.* Testimonium est viri omni exceptione majoris. At Puellæ nostræ, multò utique Doctore isto sapientiores, nullam suis in vestibus superbiæ tineam inveniunt: integerrima ubique modestia est. Verùm, ô bonæ! nolle videri inferiorem æqualibus, humanum est: at nolle videri inferiorem majoribus, putida omnino superbia est.

S. Th. 2. 2. q. 169. ar. 2. cor.

VI.

VI. Illas porrò, quæ maritis placendi ſtudio ſe ornare & comere videri volunt, S. Joannes Chryſoſtomus in una Homiliarum ſuarum, maximè ad mores formandos directa, festivè irridet & explodit. Itane, ajebat ille ut placeas marito? quem tam exquiſitâ veſtium elegantiâ & pompâ plerumque irritas? quotusquisque enim virorum eſt, cui moleſtum non ſit, eo hodie impendio ſoham veſtire conjugem, quanto olim ne toti quidem familiæ veſtiendæ opus fuiſſet? cui durum non ſit, comparare, corradere, emungere, unde unde conquirere pecuniam? & tamen niſi id fecerit, perpetua jurgia, perpetuum domi bellum eſt. Addit ſubinde idem S. Doctor. Quis credat, comere ſe, ut Maritis placeant, quæ vix domum reverſæ, ubi maximam temporis partem maritorum in oculis agunt, mundum mox & ornatum omnem ponunt, humili atque obſoleto veſtitu contentæ: reſumpturæ elegantem & pretioſum, cùm iterum in publicum fuerit prodeundum? Quis hinc non videat, eas non tam hoc, quod prætexunt, quàm vanitatis ſuperbiæ & ridiculo ſtudio ad ſe operosè ornandas impelli?

VII. Non multis abhinc annis Roma vidit feminam, viro quidem junctam, ſed veſtium luxui inaniſque pompæ usque eò deditam, ut diebus omnino ſingulis ſex ipſas horas daret aptandis corpori veſtibus, ſibi mundandæ, diſcriminandis crinibus, fucando vultui, hanc ſuam dementiam ſolito illo palliolo, placendi marito, obtegens. Sed quæ maxima quæque alia, hoc etiam mendacium mors detexit. Deſiit vivere maritus; & cum illo prætenſa ſe comendi fucandique cauſa, Quid autem vidua? Hæc cùm gentis more, niſi lugubri atràque in veſte in publico comparere non poſſet, hanc ſe veſtiendi rationem tenuit: domi cùm eſſet, omni, quo antea vivente marito, mundo muliebri ſuperbiebat, ornata, compta fucata, ſicque ut Sponſa, non ut vidua, nullo non tempore ad ſe inviſentes admittebat. Ubi autem domo prodire res poſcebat, tum enim verò magnâ ſuâ moleſtiâ lugubri illo amictu utebatur, ut facilè naſutiores adverterent, magis dolere feminæ, veſtium in publico pompâ, quàm marito carere debere. Poſt aliquam temporis intercapedinem morbus infelicem lecto affigit. Caput, vanitatum iſtarum ſedes præcipua, ita intumeſcit, ut grandiorem pilam luſoriam æquet; fœdatur cutis, horreſcunt crines, maxillæ, tam antè nitentes, nigreſcunt; creſcunt oculi, ut ſuis è cavitatibus emicare velle videantur. Lingua autem, quam non puduerat fœtentem animi faſtum tot mendaciis involvere tam fœdè, támque prodigiosè extra os protenditur, ut cùm miſera retrahere illam intra dentium ſepta non poſſet, vel invita illam admordere cogeretur. His in anguſtiis & ærumnis vita illam defecit, felicem, ſi corporis cruciatus tam inſoliti ſpiritum extremo illo tempore modeſtiùs de ſe ſapere docuerunt, & contractus labes eluerunt! Eant jam vaniſſimæ mulier-

culæ, jactitent, se fœtidum suum corpus non alio fine ornate, quàm ut conjugalis erga eas amor altiores in Maritorum animis radices agat. Ego quidem sentio, quòd multæ ne ipsæ quidem id sibi affirmantibus credant; tam suus illas animus convincit, non aliam ejus luxûs causam esse, quàm inanissimæ gloriolæ cupiditatem. Tam rarum est, feminam invenire, quæ mundi sui pompam libentiùs in mariti solius oculis omnem explicet, quàm cùm multus in eam spectator oculos intendit; quàm rarum est invenire pavonem, qui pennarum suarum splendidissimam pompam superbiùs in stabulo, quàm in magna spectantium & laudantium hominum coronâ malit ostentare. *Quòd pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quæritur, res ipsa testatur*, si Gregorio Magno credimus, *quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri.* *Hom. 40. in Evang.*

VIII. Non desunt Mariti, scio, tam effeminati, tam molles, ut rectiùs colum ipsi fusúmque tractarent, quàm familiæ regundæ præficiantur; non ipsi, quis modus tenendus in vestibus, suo præscribunt judicio, sed mulierosi totum ejus rei arbitrium uxori relinquunt & filiabus: ne scilicet, quod ajunt, domestica aliquid concordia patiatur, quam uxor & filiæ perpetuis querelis ac jurgijs turbarent, si modum in vestibus ponere maritus cogitaret. O hebetudinem, & imbecillitatem mentis inconsultã! Quæ alia discordiarum & jurgiorum causa & fons certior, quàm superbia illa animi intolerabilis, quam vest'um pompa ac luxus fovent semper ac nutriunt? Equum ferocientem, & qui frenum pati nolit, domare, freníque ductui assuefacere, non est difficile; jubas illi suas forfice resecare Philosophus jubet. Quantum ex simile remedio, si vehementer non fallor, exstaret emolumenti non una in familia, quantò plus domi pacis esset, & ejus, quâ familiæ stant, obedientiæ? Cur filia illa matri tam petulanter obmurmurat & quiritatur, cur claudit imperia? cur parentes despicatui habet? cur suorum ingratiis ad fenestras, aut etiam ad ædium fores feriatis diebus adstare semper desiderat? Vestis illa, quâ indultur, elegantior, ligamina illa serica artificiosis nexibus intricata, illi cincinni, illæ instiræ & limb prætiosiores, fucus ille ad id superbam pelliciunt: tollat Paterfamilias nugas has, exuat his filiam ornamentis, vestiat illam abjectiùs, & videbit, indomitam hanc belluam ponere altos spiritus, & ad nutum ducentium, quâ volunt, sequi. Idémque uxoribus factitandum. Tantúmne vestium, tantum auri & argenti exigit conditio, in qua sunt, ne infra illam descendere videantur? quin imò, non aliâ causâ tantis impensis opus est, quàm quia nulla suâ sorte contenta est, sedinsanâ ambitione acta illam fastidit, & erubescit. *L. 6. Inst. anim. c. 18.*

IX. Expediamus nos hinc, & demus, non semper hunc vestium luxum ultra suam cujusque conditionem ac gradum esse: an autem ille opes non superat, quæ gradui & conditioni-

tioni non semper respondent ? Et hic est alter à sobrietatis medio exeundi modus. Quidquid novæ vel elegantiæ, vel ineptiarum femina una monstrat in publico, id mox aliæ imitari, nihilque illi volunt concedere, quoquo demum id modo assequantur. Salomonis ætas tantis abundabat opibus, ut Solymis tanta esset argenti, quanta alibi est lapidum copia : ita nos Regum historia docet. Et tamen, quis credat? Rex iste, postquam insano feminarum amori indulgere cœpit, ad eas redactus est incitas & egestatem, ut cùm omnia alia in alendos, ornandos feminarum greges, earúmque explenda vota ac desideria expendisset, gravissimis & insolitis vectigalium jac triburorum oneribus subjectis populis molestus esse coactus fuerit. Quid igitur privatis in familiis non fiet, si stolidus Maritus imperantis muliebris vanitatis vota ac desideria velit explere? *Nullus muliebri concupiscentiæ thesaurus sufficiens est* : ajebat S. Basilius, *non si è flumimibus fluat.* Quàm multas igitur familias opibus exhauriri necesse est ? Majores passus moliuntur, quàm crurum brevitas sinat : alis sunt tonsis & brevibus ; aquilas tamen, volando in aëra, æquare contendunt, & vel obnitente Numinis Providentiâ eam agere in Mundi theatro personam, quam agere à DEO sunt prohibitæ. Et miremur, si infelices, pro eo, quòd altiùs evolent, deorsum ruant? Pellis extimæ colot index est sanguinis per venas meantis. Si in vestium modo eadem observaretur ratio, non tot familiæ esurirent. Nimirum, quod foris splendore ac pompâ plenum apparet, nimium quantum discrepat ab intimo illo opum ac divitiarum sacco, ad cujus mensuram ac naturam vestium ille apparatus aptari, temperarique deberet. Mirum proinde non est, si parùm diturnus sit ille splendor. *Domus, quæ nimis lo-cuples est, annullabitur superbiâ* : quæ sunt Spiritus S. verba. Qui autem domus firmas evertit fastus, illis quid faciet, quæ ruinam jam ante minantur? Eccli. 21. 5.

In div. avar.

Hipocr. lib. de humor.

X. Si nonnunquam videmus tanto splendore, tanto apparatu pompâque vestium familias opibus non deficere : quid causæ esse existimemus ? Vestes nimirum illæ, illa ornamenta, monilia, mundúsque omnis emitur, sed pretium nunquam enumeratur. Contigit aliquando Fr. Matthæum de Basso, illustre Cappucinorum familiæ decus, factique illius Cœlûs propagatorem eximium, inter eundum per Urbem in Legum peritum aliquem incidere, qui pro eo, quòd vestiret nudos, exuebat vestitos. Accedit ad hunc propiùs Matthæus, & velut aliud agens vestem viri utrâque manu complexus, comprimit : cùm ecce vivus è toga sanguis stillat. Illius symbolum, quem Pauperum è venis quotidiè Doctor ille malè doctus emulgebat. Vereor, ne si vir iste sanctus non unâ tantùm aliâ in urbe id facere tentâsset vestibus feminarum, inquas incidisset, haud paulò plus cruoris ex iis fuisset expressurus, ipsúmque adeò solum sanguine aspersurus. *In alis tuis* Ier. 2. 34.

inventus est sanguis animarum pauperum : verba sunt Vatis Jeremiæ ad urbem Solymarum; illas fortassis vestes superbas indicantis, quæ divitum fastui alarum loco serviunt, & toties sanguinem stillant ob labores artificum nulla mercede compensatos. Non servis, non ancillis sua penduntur salaria, non pia legata Ecclesiis; non census annui, non alio omnine debitæ pecuniæ numerantur; nec quidquam pro mercibus ex variis officinis sumptis redditur: quid ita? Non possunt hæc reddi; hera enim pro gradûs sui conditione vestiri debet: qui habet, quod exigat, soletur se interim patientiâ: & qui expectando fame moritur, moriatur, & expectet, quamdiu non moritur.

XI. Sed hoc delectorum genere in urbibus magis, quàm villis & pagis peccatur: dicamus, quæ etiam ad hos spectent. An si rusticarum quoque sic comprimerentur vestes, nihil alienæ rei exprimeretur? nunquamne rusticorum filii, ut amasiis suis ligamina serica, calceolos concinniores, & quæ sunt alia rustici mundi ornamenta, coëmant, partem messis ex agro sublegunt? Nunquámne Matres-familias rusticanæ, ut filias suas Mundo honorabiles reddant (ut quidem ipsæ loquuntur, at si apertiùs loqui placet, ut eas vanitatis in schola superfluo luxu vestium erudiant) ut in choreis plurium ad se oculos alliciant, prensentur à pluribus, spectentur in templis curiosiùs, in conventiculis amplius honorentur, & ut rem paucis, ut procos habeant procaciores, qui ad turpia pertrahant: nunquámne, inquam, suppellectilium partem distrahunt non absque familiæ detrimento? An non saltem ipsæ, Decimatoribus ex toto pactorum vi, debitæ; decimantur decimæ? Atque hoc est majora opibus conari: unde si vestis illa, quæ pretiosior est, aut splendidior, quàm gradus conditioni conveniat, vestis est, Sanctorum linguâ, hominis mendacis; quæ major est opibus, non solùm mendacis, sed impii vestis erit, ut qui alienis impensis superbire & se se ostentare velit.

II.

XII. Necdum finis malorum, quæ muliebrium vestimentorum pompam, & vanum luxum comitantur. Non enim solùm non sobriè aliquæ se ornant, *ornantes se cum sobrietate*, dum se pretiosiùs vel elegantiùs vestiunt, quàm earum aut gradus, aut opes sinant; sed ne verecundiâ quidem, & pudore salvo; dum limites Christianæ modestiæ ac honestatis nimium quantum transiliunt. Clemens Alexandrinus magnis laudibus Lacedæmones extollit, quòd larâ inter eos lege, non aliis, quàm quæ pudorem vulgaverant, feminis vestium splendorem ac pompam permiserint. Et hoc quidem meâ opinione duplici ex fine; primus erat, ut hac ratione omnis penitùs æstimatio luxus vestium vilesceret, qui tantorum in feminis malorum origo est; haud aliter ac Wittenbergæ in Germania, ut certum quoddam calceorum genus; quo nonnulli recèns uti cœperant, vile aliis atque exosum red-

lib. 2. Pædag. c. 10.

redderetur, jussus est carnifex ejusmodi calceos indutus in foro inambulare: id quod tantum valuit, ut neminem deinceps ejusmodi calceis uti non puderet. Alter Lacedæmonum legi propositus finis fuit, ut omnes discerent, breve iter esse à vestiendi genere minùs decoro ac honesto, ad vitam impuram & inhonestam. Æs nunquam facilius rubiginem contrahit, quàm cùm pollendi causâ maximè defricatur. Faxit Deus, ne ingens illa diligentia in ornando ac comendo corpore, quam adhibent, quæ non verentur humeris, brachiis, pectore seminudis aliorum se oculis offerre, præparatio sit proxima ad rubiginem culpæ, saltem arcanæ! *Nullarum ferè pretiosior est cultus, quàm quarum pudor vilus est*: sapienter pronuntiavit S. Cyprianus; indicans, vel solam vestium pompam ac vanitatem rei non bonæ indicium esse: quantò magis id senserit de propudioso hoc se nudandi more?

Plin. l. 14. c. 9.

de hab. virg.

XIII. Sed fuerit istud timoris nimii: certè de nulla earum, quæ me audiunt, affirmare ausim, simili illam culpæ affinem esse; imò ne suspicari quidem lubet: contemplemur tantùm hanc se vestiendi, vel potiùs non se vestiendi rationem, ut aspicientibus noxiam. Duo sunt, quæ inducere feminam possunt, ut se comat, quod Tertullianus observat; vel ut videatur, vel ut concupiscatur. *Vestium cultus aut ambitionem sapit, aut prostitutionem.* Aliquæ se exornant, ut ad Solem columbæ, ut simplicem sui pompam ac spectaculum faciant: aliæ se comunt ut serpens, qui quò colorum varietate ac pulchritudine est formosior, hoc veneno turget ad necem inferendam efficaciore. Si de hoc altero personarum genere loquamur, extra controversiam est, gravis illas culpæ reas esse. Omnis enim vestium splendor, multóque magis, quam dixi propudiosa brachiorum & pectoris nuditas eligitur ut decipula, quâ animæ in fraudem inducantur. Rectè ejusmodi mulierculam cum S. Ephrem dixeris, *Naufragium super terram.* Meritò illam formident & Boni, & Mali. Boni quidem; quia sicut cùm pestilenti halitu infectus est aër, quò aptiùs perfect úsque temperata sunt corpora, hoc faciliùs non ratò luem imbibunt; ita publica ejusmodi offendicula plus subinde nocent, facilúsque pestem illis afflant, qui innocentiores eò usque ac puriores vixerant. Mali autem, quia ne ipsa quidem assuetudo efficere in iis potest, ut nullo sensu afficiantur, cùm ejusmodi se obtrudit occasio, quæ semper potens est ad nocendum. Frigida venena, quale Cicutæ est, assuetis reddi tandem possunt innoxia: sed non ita se res habet in venenis calidis, quale est Napelli. Crediderim igitur, ne assuetudine quidem ullâ ita hebetari posse vim veneni, quod oculis hauritur, dum malè tectæ istæ feminæ aspiciuntur, ut sit innoxium, eò quòd sit perquàm calidum. Quàm ergo chara acceptáque stygi est istarum quælibet, cùm illâ, ut hamo tam multos piscetur, tantúmque numerum acquirat animarum pessimè seductarum? *Super hoc la-*

L. ad impr. Mulier.

De habit mulier.

bi-

Habac, 1. 16, *tabitur, & exultabit, & propterea immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars ejus, & cibus ejus electus.* Illustri vir genere, ceteras inter picturas domi suæ lasciviam, & ad turpia pellicientem suspenderat. Ad hanc insigni sanctimoniâ homo vidit sæpius per diem accedere Orci malum genium, cáque profundâ corporis inclinatione adoratam incenso thure venerari, & quidem ritu, quàm poterat solennissimo. Causa tam insoliti cultûs erant lucra ingentia, & quotidiana, quæ Orcus ex obscœno illo spectaculo capiebat. Nec est, cur existimem, plus debere infernum imagini turpi mortuæ, quàm vivæ spirantíque, qualis est mulier ad omnem lasciviam compta, quæ oculorum obtutu, nutibus, colore, vestibus, totâ se, nil cupit vehementiùs, quàm ut publicam se intuentium stragem edat. Basiliscо non absimilis, qui serpentes inter cæteros fastu & formâ eminens, ideò tantùm vult aspici, ut noceat. Bellissimè igitur in ejusmodi mulierculam quadrant paulò antè allata Prophetæ Habacuc verba affirmantis, Orcum ob tot prædas gestire & tripudiare; *super hoc lætabitur & exultabit*, & tanti æstimare retia, quibus illas cepit, ut illa tantùm non adoret: *propterea immolabit sagenæ suæ & sacrificabit reti suo*; his enim denique crescit indies numerus Inferni sceptro & imperio subjectorum, augetúrque cibus ille electus, qui tam suaviter insatiabili ejus palato sapit. Sed væ! væ retibus istis! Postquam enim prædarum satis ceperint, & ipsa tandè in prædam cedent Sathanæ: atque adeò omnis illa tanto studio apparata pompa non est nisi pompa funebris, quâ pretiosa & fulgenti sub tegmine mortua & putrita anima effertur ad infernum rogum comburenda, sed in cineres redigenda nunquam. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis & quasi vinculum plaustri peccatum;* Væ vobis, clamat sacer Vates, qui velut in triumpho circumducitis iniquitatem, cùm mundum vestrum omnem, omnia quibus ornatæ estis, vestium decora in totidem muretis fila ac laqueos, ut peccata alia semper & alia attrahatis pravorum illorum exemplorum, & illiciorum operâ, quæquacunq; transitis, post vos relinquitis. *Si* qua unquam femina huc pervenit, mentémque induit tam perversam, ut gloriam suam in eo collocet, si complures animas in peccata pertrahat, perditam se non imerito reputabit; adeò arduum est, ipsam corrigi, ut S. Bernardinus affirmabat. *Si contuderis stultum in pila, non auferetur ab eo stultitia ejus.* Unde si vel ipse Christus Servator descenderet, ad objurgandas has miseras, multum dubito, an quidquam esset profecturus: adeò lascivo illi corporis cultui affixas ipsas deprehenderet, sic ut ne Magdalena quidem, etsi septem obsessa spiritibus malignis, qui in Orci illam obsequiis retinerent, tenaciùs suis vanitatibus adhæserit.

Engelgr, p. 1. Dom. 4 Quadr. §. 1.

Basil, in c. 3. Isa.

Isa. 5. 18.

Prov. 27. 22.

XIV. Etsi juvat credere, paucas admodum ex hoc tam generatim devoto femineo sexu inveniri, quæ fine tam perverso se comant, ut sui aspectu seducant: credam potiùs illarum elegan-

gantiam non esse Serpentis seducentis, sed Columbæ seductæ, elegantia inquam, & ornatus eo fine assumptus, ut plures, quaquà incedunt, spectatores, admiratores & plausores habeant, *Vestium cultus aut ambitionem sapit, aut prostitutionem.* Unde quod culpæ genus quæ hoc ornandi comendique se studio ad inverecundiam usque excedunt, quod, inquam, culpæ genus contrahant, & cui se damnationi obnoxias reddant, non est meum definire ac statuere, atque adeò eo volens supersedeo. Permittam, ut ille, qui edixit ipsum visitaturum omne peregrinum magis quàm Christianum vestimentorum genus, *Visitabo super omnes indutos veste peregrina*; etiam hodiernos se vestiendi modos ad examen vocet illo in Tribunali, quod, ut loquitur Tertullianus, omnes judicat non secundùm consuetudinem, sed secundùm veritatem. *Veritatem se, non consuetudinem nominavit.* Ad me quod spectat, ego consuetudinem illarum eo solùm spiritu reprehendam, quo illam reprehenderunt & castigârunt præter Tertullianum celeberrimi quoque Ecclesiæ Doctores, SS. Gregorius, Ambrosius, Joannes Chrysostomus, Cyprianus, Bernardinus Senensis, qui vestium luxum, illo, quem hodie feminarum superbia tam fecit vulgarem, in hac membrorum nuditate, multò minorem, minúsque eum verecundiæ ac honestate pugnantem, dignum tamen censuerũt acerrimis suis & ardentissimis invectivis. Tantorũ igitur Doctorum è sensis ac doctrina duas citra ullum errandi periculum videor mihi posse colligere veritates. Una ad stragem pertinet animarum, cujus propudiosa ejusmodi nuditas causa est; altera ad pœnas, quæ jure merito timeri possint ab hac non abstinentibus. *S. Bern. din. 2. serm. 46 & alibi.*

XV. Et stragem quidem prorsus cenleo esse maximam: sic enim dissero. Si improvidus papilio contentus aspexisse lumen, porrò ageret nihil; parum utique mali effet in eo ipsi monstrando: sed quia ille, velut amore lucis hujus amens, in medias volare flammas non timet, perinde est, lumen illi ostendere, ac occidere. Cupiditates mortalium nimium quantum infrenes sunt, AA. Dilectissimi, nimium quantum improvidæ sunt ac temerariæ: & ideò cordi non sufficit, ut soli oculi rem objectam contemplentur, ipsum mox desiderando sequitur, etiam ad perniciem usque. *Si secutum est oculos meos cor meum.* Quomodo igitur ulla studiosa vanitatis femina esse potest, quæ non videat periculum, in quod illa plurimos conjicit, & quas ipsis struit re ipsa insidias, etsi videri duntaxat velit, & suam ostentare venustatem? Affirmat S. Basilius, id posse feminas in viors, quod potest magnes in ferrum: nos addere possumus, ita rem se habere, eo tamen discrimine: quòd duplo plus virtutis exerat magnes cùm est vestitus; femina è diverso, cùm est nuda. Atque idcirco quanta singularum cura esse deberet, ut minùs traherent, magis se tegere, & undique quidem? Idem multis est, has videre & capi, attrahere favillas, & erumpere in flammas. *Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupi-* *Job. 31. 7.* *Eccl. 9. 9.*

cupiscentia quasi ignis exardescit. Quantus ergo ignis, quantum incendium non exardescet, si illæ accedant illecebræ, illa tam non verecunda illicia, quibus utuntur, perinde ac si hominum corda non satis aliunde ad ignem concipiendum apta essent? Dixi apta ad concipiendum ignem; si enim cor humanum, paleam, stramen, aut stupam dixero, multum quidem dicam, totum tamen non dicam. Nam palea, stramen, stupa in flam̃am quidem abeunt, cùm igni admoventur propiùs; sed cùm ignem vident tantùm, non exardescunt: cupiditati autem humani cordis vidisse sufficit, ut ardeat. Hinc citra injuriam pronunciare possumus, quòd, sicut olim in deserto solæ ferè mulieres materiã suis ornamentis sufficientem præbuêre Idolo illi pudendo aurei vituli conflando: ita hodie mundo illo suo superfluo & redundante, egm̃is, cimeliis, multóque plùs nuditate prorsus indecorâ, materiam suppeditent formando sensuum Idolo à tam multis adorato

XVI. Demus, plerasque illarum id non agere, ut materiam idololatriæ tam detestandæ ministrent: istud autem quid juvat, si interim eam re ipsa præbent, pari animarum exitio, quæ omni ex parte tam multæ cadunt & pereunt, quàm multæ perirent, si hoc ipsum perversissimâ mente ipsæ cuperent? Specula etiam ex glacie confecta, si & polita rectè, & eam in figuram aptè sint conformata, ut unitos Solis radios excipiant, ignem accendunt. Quid refert igitur, feminam ne scintillulâ quidem amoris impuri calere? Si tota ex glacie concreta esset, illa tamen tantâ sui parte exposita spectantium oculis brachia, illi humeri, ille sinus speculum formant causticum tantæ ad flam̃as animandas virtutis, ut eas omni suâ innocentiâ impedire & remittere non possit, etiam in ipsam fõrtuitò aspicientibus.

XVII. Magnus quidam Dei servus in ecstasin raptus, incredibili animi sui solatio vidit portam ingentem in Cælo apertam, & semitam lucidam, per quam plurimi eò tendebant. Sed breve admodum id solatium ac gaudium fuit: duo enim Dracones immani feritate apparuêre: qui reti prægrandi per totam semitæ latitudinem expanso non solùm iter ad cælum intercludebant, sed prædas etiam eâ viâ euntium intercipiebant plurimas. Delapsus mox ex alto cælestis Genius, quid id sibi spectrum vellet, explicuit: Primus ille, ajebat, Draco Luxuria est; alter verò Superbia: rete autem mundus muliebris est, vanus ille & turpi luxu lasciviens, qui tantorum in Mundo malorum causa est, ut mortalium plurimis & via ad Cælum intercludatur, & porta illa, Christi Servatoris meritis ac Sanguine omnibus aperta, claudatur. His dictis videri Genius desiit. Edicite nunc, an lascivus feminarum ornatus, quamlibet non pravo animo adhibitus, parum damni inferat?

Collect. in spec. dist. 9, Exempl. 150.

XVIII. Atque utinam ita malè vestitæ quàm rarissimè domo prodirent? Sed longè illæ ab hac publici fugâ absunt;

ſunt, nullam non feſtam lucem, etiam nullâ lege imperatam, ornare an dehoneſtare, ipſæ volunt: ita nudimanæ, ita nudicolles (liceat in re nova novis uti vocibus) omnibus tranſeuntibus ad ædium fores ſpectabiles adſtare volunt: quin vel domûs anguſtias, vel tempeſtatis calores cauſatæ, medijs in plateis domeſticis ſuis laboribus defungi volunt. Lex non ſinit, ut publicis in plateis, etiam catenis adſtricta fera aliqua teneatur, ſi tranſeuntibus nocere poſſit. At feminæ exleges ſunt: & quamlibet ita publicis in plateis ſtantes laborantéſque non parùm nocere poſſint, qui tamen eas inde avocare curet, eſt nemo; & ſi domi manere jubentur, dolent, & inquietæ teneri vix poſſunt, perinde ac ſi earum libertas ſaluti & incolumitati publicæ ſit præhabenda.

L. & generaliter ff. de ædilitio edicto.

XIX. Alterum, quod ita malè, & non ad verecundiæ leges contectæ meritò timere malum poſſunt, eſt, ne Deus eas puniat, vel gratias non debitas ſubtrahendo, vel inſigni aliquo ad aliarum exemplum in eas ſupplicio animadvertendo. Serpens mali Dæmonis ad Evam pervertendam inſtrumentum duntaxat, velut inanime, fuit: non pravum ille ſibi finem præſtituit, non labia diduxit, non linguam movit, verbo, nihil ſuâ ſponte & quaſi arbitrio egit, nihil contulit ad malum, quod ejus locutione effectum eſt; & tamen illi maledixit Deus, ut nemo neſcit, damnavítque ad humi, lumbrici inſtar, per lutum & ſordes reptandum. Et nullam ejusmodi maledictionem, nullam pœnam illa metuat, quæ ſciens voléns que humeros, & ſinum nudat, ſe ſpectantium oculis obijcit, illa arma acuit, quibus tantam Dæmon nefarius ſtragem edit, dum frigidè ſe purgat; cladem ejuſmodi præter mentem ſuam eſſe? Non poſſum induci, ut credam, inquit Tertullianus, nullâ pœnâ mulctandam illam feminam, quæ quoquomodo cauſa ſit ruinæ animæ alterius, dum vanitati duntaxat alicui tenaciùs adhæreſcit. *Neſcio*, verba illius ſunt, *an impunè abeat, quæ alicui fuit cauſa perditionis.* Quin imò videtur Deus non obſcurè manifeſtâſſe, quòd impunè talem ſtragem latura non ſit, dum illam in Exodo legem promulgavit, ut quisquis ciſternam ſuo in argo foderet, os ejus tegeret. Quod ſi facere neglexiſſet, & beſtia aliqua, ibi paſcens, temerè in eam incidiſſet, pretium ejus redhibere teneretur. *Reddet Dominus ciſternæ pretium jumentorum.* Quænam autem eſt ciſterna iſta, ait S. Bernardinus in eum locum, niſi mulier, quam eo nomine Sapiens in Proverbijs indigitavit? Hæc autem tunc aperta manere dicitur, quando non tantûm plus juſto compta eſt, ſed brachijs etiam & pectore nudo. Unde ſi eorum aliquis, qui, ut bruta ſenſuum ſuorum legem cœci ſequuntur, cùm oculos ſuos curioſis obtutibus paſcit, non ſatis advertens, quid agat, præceps in ejuſmodi hiatum cadat, quæ os ciſternæ non obtexit, ipſa luet damnum ac ruinam illius. Et ſicut ſatis non erat, ciſternæ illius dominum reſpondere: non

Exod. 20. 34.

Prov. 5. 15.

non hoc ego fine os cisternæ non clausi, ut ulla in eam bestia decidat : sed tantùm illud non claudere, reum ipsum reddebat & obnoxium reddendo pro bestiâ delapsâ pretio ; ita prorsus vero simile est, in re nostra non habituram locum frigidam excusationem : *Ego mali nihil spectio.* Ubi autem, ô mulieres, ubi est amor ille DEO debitus, si pensi non habetis, Christum Servatorem vestrum facere jacturam Animarum, Sanguinis sui pretioso sanè lytro redemptarum, ne vos abrogetis morem perperam inchoatum, & non melius continuatum ? Neque sit, quæ objiciat : si necesse esset cujusvis alterius præstare ruinam seu peccatum, etiam non intentum, pessimâ sanè conditione esset fœmina, insigni à natura formâ prædita, hanc enim oporteret, domesticos semper inter parietes delitescere, ne cui visa parvi esset desiderij occasio. Non est eadem hujus, quæ arte se comentium, conditio. Forma enim elegans à DEO solo data est feminæ ; quare siquis curiosiùs, quàm par est, in eam oculos conjecerit ac defixerit, viderit sanè ipse : satis est formosam hoc ejus peccatum animo non cupere. Non ita se res habet, cùm formæ gratia arte adjuvatur, & fucis, pigmentis, ac quoquo alio modo accersitur, maximè si illa tam propudiosa nuditas accesserit : hoc enim totum ipsius feminæ opus est ; ac proinde alia longè de ipso, quàm de naturæ dotibus ipsi reddenda est ratio, si alteri exitij causa fuerit. Solem Ethnici divinis honoribus coluêre, nullâ utiq; Solis ipsius culpâ. Si jam fingamus, Solem rationis usu præditum (ut non defuerunt qui ita delirarent) vidisse erigi sibi altaria, thus adoleri, thymiama accendi, Sacrificia offerri ; si tum ille studuisset apparere pulchrior, plúsque, quàm à natura acceperat, splendoris accersivisset, quis non eum divinitatis ambiræ condemnâsset ? Hoc modo se res nostræ habent. Non sum quidem tam stolidus, ut mulieris formam Solis splendoribus & pulchritudini comparem ; lux earum cicindélæ lux est, pulchritudo lutea. Sed non hîc tricabor : comparetur, per me licet, misera aliqua muliercula suâ cum pulchritudine Soli, ut eam amore insani Poëtæ eas comparant : dico, si talem solem contigerit adorari à mente capto aliquo ob solam illam nativam formæ gratiam, quæ ex vultu relucet, tum ego eam prensati cultûs divini ream non agam. At si excentis artificijs splendorem naturalem ac venustatem augere studuerit, enim verò hoc lumen, adoranti tam perniciosum, non invenio jam, quomodo defendam : condemnabo illud potiùs, ut Sacris paginis docetur ; quæ nunquam feminas ob naturalis formæ venustatem vituperant : artes tamen, quibus ea venustas aut augetur, aut mendaclo arcessitur, ijsdem summè improbatas invenio. Quod utique argumento non dubio esse nobis debet ! multum esse inter venustatem congenitum, & arte ac studio accersitam, diversitatis. Satis sit illius meminisse, quod Palæstinis mulieribus DEUS denuntiari per Prophetam

tam Isaiam volu't, ubi enumerat is singillatim earum fascijs, armillis, annulis, monilibus, plurib́sque ejus generit vanissimis ornamentis, quibus se onerabant, tandem addidit; venturum se ipsum, & suâ manu illa avulsurum ex earum corporibus, ut in flagra mutet, acerbissimos cruciatus illatura. Et tamen mundus ille omnis ac luxus non honestati, non verecundiæ, sed sobrietati tantùm & modestiæ repugnabat.

XX. Si deinde mundum hunc, ac luxum severè luent maritis junctæ, ob ea, quæ aspectantibus præbent offendicula, an impunè ferent puellæ illæ pessimè consultæ, quæ vestimentorum lasciviam excusant, mariti quærendi prætextu? Perinde ac si æquum esset, Deum plures viros amittere, ut ipsæ unum inveniant. Prohibent Leges, *Lugo. tiandi, C. de ædificiis.* cujusvis privati commodo ædificia publica evertere. Et extra omnem noxam sint, quæ privatæ tantùm voluptatis, aut commodi gratiâ non omittunt æquare solo, & evertere parvis operibus publicam pietatem ac pudicitiæ studium; quæque Animarum strage & ruinâ altiùs assurgere conantur? Quid est; hâc arte maritum quærere? Est omnibus alicujus fluminis piscibus escam venenatam objicere, ut unus tandem capiatur, ad quam capturam unus profectò innocens hamus suffecisset. Illa autem piscationis sævities permissa non est, cùm clades, quæ fit in aquis, plurimum excedat prædam, quæ quæritur. Liceat igitur Matrimonium, etiam honoratum valde, ambire ac procurare: quam autem laudem meretur, procurare istud artibus & studijs, communi Animarum bono tam pernicioſis? Tam charæ, tam pretiosæ singulæ omnino Animæ Servatori nostro sunt, ut ego equidem quantalibet mea lucra & emolumenta, quolibet vel minimo alicujus Animæ damno empta nollem, etsi ea commoda cæteroqui fas esset obtinere. Gloriabatur olim Pericles, neminem unum suâ unquam causâ mortuum luxisse. Beatas sanè illas feminas, quæ cùm hinc migrandum erit, gloriari & ipsæ poterunt, nullam unquam animam, occasione ex vestibus aut ornatu suo sumptâ, coactam fuisse lugubri se habitu induere, & lacrymis admissorum veniam à DEO petere: quam felicitatem certò consequentur, si Apostoli secutæ consilium ornent se, sed cum *verecundiâ & sobrietate.* In quæ verba ita egregiè commentatur S. Thomas in Summa. *Moderatus*, inquit, *ornatus non prohibetur mulieribus, sed superfluus, & inverecundus, & impudicus.* Et ego dum plus à vobis non peto, ne tantum quidem impetrabo? Nulla igitur, nulla queratur, si cùm abeundum hinc erit, plorare magis debeat à DEO deserta, ob animas ab eo abductas, quàm lætari possit ac gaudere. Robertus Lizius author est, feminam, vestium luxui apprimè deditam, sub extremum vitæ tempus jam sacro se Viatico ad æternitatis iter muniri voluisse; cùm ecce gemini Cælo descenderunt Genij, qui humillimo gestu sacratissimam hostiam

Plut. in Pericl.

2. 2. q. 169. ar. 2. ad 1.

apud Valer. Venetum l. 1. c. 12. ex 6.

venerati, illam Sacerdotis è manibus rapuêre; & confestim iterum videri desierunt. Tantùm non suffocavit horror Sacerdotem. Verùm ubiin Templum reversus divini Panis particulam illam Aræ ab Angelis impositam vidit, recreatus ex terrore est, censuitque, justo DEO judicio factum, ut momento illo ultimo & periculoso, sacratissimi Christi Corporis potenti auxilio careret, quæ tam non piè suummet corpus adorâsset, & alienarum animarum saluti præposuisset. Et corpus tam sordidum, tam vile tanto honore dignum sit? Non capio, fateor; audite igitur.

XXI. Ut cum sexu hoc agamus quàm humanissimè, demus hodiernam vestiendi se formam luxûs tantùm aliquid, & vanitatis, nihil habere inverecundiæ: demus, quæ sic se adornant, eo id tantùm fine facere, ut aspectabiliores sint, non ut cuiquam obsint; & hanc excusationem divino coram Tribunali admittendam ut justam, & rationi consonam: demus etiam, cunctos SS. Doctores, qui morem istum tam acerbè perstrinxerunt ac vituperarunt, excusare illum potiùs debuisse, ut innocentem: an datis his omnibus, decet feminam Christianam omnes suas cogitationes, affectus omnes, omnem diligentiam ac studiũ in id unum impendere, & in eo solam ac totam esse, quomodo puridum, & tam abominandis corflatum è sordibus corpus exornet? *Agar Ancilla Sarai, unde venis, & quò vadis?* Quid tandem est caro ista tam solicitè vobis curata, tam molliter habita, tam splendidè compta? Dicamus sine ambagibus clarè. *Ancilla Sarai*: Serva est, Serva est peccati, quo infecta est illo statim momento, quo vivere cœpit & animari. Serva est mali Dæmonis, sub cujus jugo gemuit antè, quàm sacris undis tingeretur: Servadenique est Animæ, quæ naturæ jure dominium in eam obtinet, eámque naturæ suæ excellentiâ longiore intervallo superat, quàm Cælum à terris distet. Et hæc Ancilla tam abjecta, quâ tandem æquitate, quo jure heram suam adiget, ut ab ea plus quàm heriliter habearur, observetur?

Gen. 16, 8.

XXII *Agar Ancilla Sarai, unde venis?* Pergamus porrò. Unde tandem oriunda hæc serva est? quâ stirpe genita, quâ ex materia composita ac compacta? *Unde venis?* Retrò tantisper abeamus cogitationibus nostris, & vilissimam carnis hujus contemplemur originem, quæ est lutum; vilissimam substantiam, quæ est putredo; hisque perpensis pergant deliræ istæ mulierculæ non erubescere, si adeò depuduerunt, quòd tot pretiosissimas horas consumant in se omni arte poliendis & exornandis. Quid est perdere tempus, si hoc non est? Saccum stercorum vestire pannis auro interextis.

XXIII. Addatur primæ huic quæstioni *unde venis?* & altera: *quò vadis?* Quærite ex hac tam sordidæ originis carne: in quid tandem fastu ste, ista superbia desinet: *Quo vadis?* An non omnis, quem facimus, passus ad mor-

mortem tendit, ad quam imus, ut Rei ad supplicium? Quis autem Reus tam amens est, ut laver. pingat, comat, crisper, ornet, quàm bellissimè more hodierno vestiat se priùs, quàm ad furcam pergat? An non est hoc divinæ Justitiæ velle illudere? Tam non revereri ejus sententiam, ut in materiam vanitatis & superbiæ pervertantur ipsæ pœnæ, sic ut misera illa se regendi necessitas, quâ vindicata olim noxa est, jam luxûs fiat argumentum?

XXIV. *Quò vadis?* Quid fiet hoc carnis frusto, tam delicatè habito, paucos post dies? Dabitur esca vermibus, putrescet, fœtebit, erit, verbo, tam deforme ac tetrum, ut ne amicorum quidem intimi, post unius diei motulam, tolerare illud in oculis ac naribus possint. *Sacer aliquis Judex,* magnâ sanè virtute vir, non inveniebat, quam imponeret provolutæ ad suos pedes & pœnitenti feminæ pœnam, quam illa sibi videretur ferre posse: tam erat mollis ac delicata. Tandem impetravit hanc: ut aliquot diebus, manè inter abluendum manus ac brachia identidem ingeminaret: Hæ manus, ista brachia paucos post dies corrodentur à vermibus. Paruit illa jussis, & tanta fuit remedii non difficilis vis, ut paucos intra dies & animum mulier & mores mutaret.

P. Cotton.

XXV. Sed hoc non est maximè timendum. *Quò vadis?* An non videtis, post mortem, non procul distantem, passu uno transeundum ad Tribunal divinum, à quo ferenda de vobis sententia? Quid tum consilii, si Judex vestras non admitteret excusationes, non probaret causas ac fines, de moribus ac consuetudine scire vellet nihil rationem reposceret de Animabus omnibus, quarum perniciem ad vos nihil pertinere arbitrabamini, propterea quòd eam non intenderitis? Quare audite consilium Legati cælestis, quod dedit Agar. *Revertere ad Dominam tuam, & humiliare sub manibus ejus.* Redite, ut agnoscatis Animam corporis dominam, & si istud ornandum vobis est, illam consulite; ad illam enim spectat leges statuere: *ornantes vos cum verecundia & sobrietate.* Ut tota exterioris hominis compositio ac habitus, intimi quoque ac debiti ordinis argumentum sit, quo Caro spiritui sit subjecta.

XXVI. Et quoniam ex iis, quæ à me allata sunt hactenus, nondum potestis decernere, quæ tandem sit sobria illa ac simplex se vestiendi ratio, quam pro conditione vestra sequi turò possitis, hoc agite: Conjicite oculos in singulas, quibus aliæ gradus vestri fœminæ utuntur; tum verò vobiscum deliberate: quamnam ex omnibus illis, momento, quo sistendæ eritis Judici Christo, velletis elegisse? & hanc jam nunc eligite. Optaretisne tum cincinnos crispatos, fucos splendentes, pectora nudata manicas dimidiatas, & centum alia vanitatis & superbiæ artificia, inventa ad rapiendos quidem mortalium, sed non Dei oculos? Et si hæc non eligeretis, illa ergo placet se vestiendi ratio, quæ momento illo esset placitura. Tales nunc vos Deus videat, quales coram eo velletis comparere momento, ex quo non minùs pendet, quàm æternitas.

DI-

DISCURSUS XXXI.

Adversùs Ludos & Comœdias obscœnas.

I. SIquem nunquam abusum, ex iis, qui titionum instar fumantium Ethnicismi vixdum extincti, Rempublicam Christianã etiamnum offuscant, omni eloquentiæ & ardentis zeli vi Ecclesiæ defensores SS. Patres oppugnârunt & insectati sunt; is est abusus Ludorum & Theatrorum publicorum. Execranda hæc sensuum & exitiabilia oblectamenta concordibus studiis damnârunt Sanctus Cyprianus, S. Ambrosius, S. Augustinus, S. Basilius, S. Joannes Chrysostomus, S. Epiphanius, Isidorus Pelusiota, Tertulianus Clemens Alexandrinus, Salvianus, Sidonius, Cassiodorus, Lactantius, Minutius Felix. Fecerunt autem id nonnulli eo verborum pondere, eâ energiâ & efficaciâ, aut sacro potiùs horrore, ut eorum verba fulminum instar esse videantur, quibus illa feriantur. Quamquam autem campus se mihi pandit amplissimus, depromendi tantorum virorum è libris causas potentissimas ad excitandam vestris in animis similem alienationem & horrorem ejus, quod ipsi tantopere aversari sunt, omissis tamen aliis omnibus solam illam amplectar, quam suggerit S. Maximus, dùm narrat antiquæ Ecclesiæ consuetudinem, quâ in assig ãdo cuilibet certo in templis loco inter Energumenos collocabantur *spectaculorum studiosi*. Non ob aliud credo, nisi ut indicarent nobis illa veteris Ecclesia columina, spectatores Ludorum profanorum totidem esse Energumenos, quorum non corpora; id enim minus malum foret, sed animos, stygius Inquilinus occuparet. Atque hoc argumento constitui uti ad excitandam in vobis infamiam Ludorum & spectaculorum detestationem. Reddam vobis ejus consuetudinis rationem, ostendámq; istud Theatrorum genus publica esse infernorum Spirituum diversoria: Actorum totidem esse animorum Magos & Incantores; Spectatores verò, veneficiis in animo delusos: sic ut tandem ea quæ oblectamenta esse videbantur jocularia, veræ sint præstigiæ voluntatis fascinatæ; sint *fascinatio nugacitatis*; aut rectiùs, ut alii ad propositum mihi scopum legũt: *fascinatio nugantium*. Tam tetram illæ caliginem offundunt virtuti in animo, & tam vehementer proritant voluntatem etiamnum integram ad omne vitium. *Fascinatio nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia.*

II. Illud autem docendi estis ante omnia: non adesse me hodie, ut vestram opem ac operam implorem, ad ever-

Cypr. l. 1. ep. 10. de hist. & l. 2. ep. 2. ad Don. Ambros. in Ps. 118. August. in Ps. 50. & 103. Basil. hom. 4 in hexam Chrysost. in Matt. c. 11. hom. 38. & serm. de David & Saul. & hom. 17. 39. Epiph. in exposit.

Fidei Isid. l. de ep. 356. Tert. l. de spectac. Clem. Alexand. l. 3. Pædag. c. 11. Salvian. l. 5. de Gubern. Sidon. l. 3. ep. 13. Cassiod. l. 3. ep. 51. Lactan. lib. 6. instit. c. 20. Minut. Fel. in Octav. Max. in cap. 3. Eccl. Hier. apud Cresolium in Mystag. l. 4. c. 16.

evertendum ac subvertendum, quidquid uspiam est in Republica Theatrorum, quicunque demum in ijs ludi spectandi proponantur. Absit à me tam non sanus, támque dignus omnium reprehensione conatus. Stent theatra, stent pegmata, in quibus sacra, in quibus seria exhibentur spectacula: stent & illa, quæ dum vitia exponunt ludibrio, & dicteriis ridiculis traducunt, id propositum habent, ut Spectatorum ab iis animos alienent. Theatra & Spectacula, quæ ego damno, illa sunt, quæ naviũ instar incendiariarum picem duntaxat, sulphur, bitumen, aliáque spargendis incendiis, inferno ex lacu allata, vehunt. Verbo, illas execror Comœdias, quæ vel naturâ suâ & totæ, vel ex occasione, & parte sui aliqua Spectantes ad flagitia alliciunt & irritant. Primi generis illæ sunt, quarum totum argumentum obscœnum est ac turpe, verba non verecunda, dicta & effata religioni repugnatnia, spectacula, quæ proponuntur, fœda & honestati adversa. Alterius autem generis sunt, quæ argumentum quidem habent morum honestati non difforme, Episodia tamen, vel quæ appellant, Intermendia cõtinent ludicra, sed turpia, vel in quibus prodeunt feminæ ad lasciviam exultæ, quæ mimæ suâ & præsentiâ, & loquendi ratione affectus excitant honestati sanè quàm pernicioſos. Has contra Comœdias ac Ludos, non minùs alicubi hac ætate frequentes ac usitatos, ac unquam priscis seculis, hodie quantâ possum contentione differere mihi est animus; affirmo siquidem, illos esse fascinum planè horrendum, cujus vi Spectatores dolendis modis capiantur & demententur, sintque ita animi eorum inferno à spiritu fortiter & exitiabiliter obsessi.

I.

III. Triplex fascinorum, seu veneficiorum genus est, amatorium unum, hostile alterum, somniferum tertium. Primum igitur fascinum amatorium est, quo malus genius affectum erga personam quandam excitat tam vehementem & impotentem, ut furor potiùs dici debeat. Exemplum ejus S. Hieronymus affert; dum narrat puellam fuisse miserandam, quæ simili maleficio fascinata, capitis abjiciebat velamen, expediebat comas, commovebatur irrequieta, stridebat, fremebat dentibus, & identidem Juvenem, qui maleficium paraverat, nomine suo compellabat; *Magnitudo quippe*, S. Doctoris verba sunt, *amoris se in furorem verterat.* Non ejusmodi tumultu bacchantur & ferociunt, qui ludos obscœnos spectant, fateor; non minoris tamen damni effecta in se ipsi experiuntur. *Enervis histrio, amorem dum fingit, infligit*; ut Minutius ait: quæ sunt verba & sensu & succo plena, & non effectum magìs, quàm modum maleficii hujus latentis produnt. Histriones, affirmat, dum fictos in theatro amores exhibent, veris animum plagis conficere: *amorem dum fingit, infligit.* Verbum hoc *infligit* non vulnus tantùm, sed vulnus profundum exprimit, quale re vera est in re nostra: neque enim in-

Del Rio l. 3. p. 1. q. 1.

in vita S. Hilar.

in Octav.

ter omnes animi noſtri impetus, ac propenſiones perverſas alia formidabilior eſt iſtâ ; ſic ut primi Philoſophorum illam ſtultitiæ quoddam genus cenſuerint ; & doctiſſimus Idiota eandem argutè appellârit *perniciem delicatam* animæ , quæ ipſam perimit non ſentientem. Fera autem iſta , quam oporteret fortioribus ſemper vincula ſuo in ſpelæo aſtringere , turpibus in Ludis omni nexu ſolvitur, ut aptior ſit ad nocendum. Non aliud Theatrorum argumentum eſt , quàm Amor ; non alii implicantur nodi, non alij ineuntur contractus , non alij audiuntur errores & peripetiæ , ex quibus dein extricentur , quàm qui ſpectant ad amandum. *Summa gratia ejus de ſpurcitia plurima concinnata eſt.* Sic ut vis imaginatrix blandis ejusmodi imaginibus occupata , aliud neque amœnius , & pulchrius, neque beatius fingere ſibi poſſit , quàm totam ſe permittere malo ſuo. Non ſemel contigit, feminam, quæ , dum uterum ferebat, obverſantem ſemper oculis habuit æthiopis alicujus imaginem, prolem ſubinde parere æthiopis inſtar nigram ac deformem. Nec diſpar eſt conditio animi , ſæpe præſentis ſpectaculis ejusmodi & Ludis obſcœnis. Paulatim , & ſine ſenſu Ideæ in illo formantur tam abhorrentes à Legis Chriſtianæ ſanctitate , ut matri candidæ non tam diſſimilis ſit partus ater. Non alias ſibi imaginari voluptates , non alia oblectamenta poteſt , quàm quæ ſenſus afficiunt , & eò venitur , ut Lex illa , quâ talia prohibentur , crudelis & inhumana exiſtimetur.

Plato in Phæd. Ariſt. 7. Eth. c. 7. lib. 1. de am dic.

Tertull. de ſpect. c. 17.

Rapiebant me , ait S. Auguſtinus, dum acerbis lactymis deplorabat ſimiles Juventutis ſuæ eſſafcinationes , *rapiebant me ſpectacula Theatrica, plena imaginibus miſeriarum mearum , fomitibus ignis mei.* Cùm fœda ejusmodi facta in animum incidunt jam tetra fuligine amoris impuri infectum , flammis ejus magis magísque ſuſcitant : ubi verò in purum erſamnum & candidum, epingunt ipſi ut unicum ætatis ſuæ bonum ac gaudium , quod non eſt niſi veriſſima miſeria ; ſuadent falſiſſimam libertatem, amandi perſonam, quæcunque placuerit : *& per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum* : ut in re non abſimili loquitur S. Iſidorus.

IV. Duobus autem potiſſimùm adjumentis utuntur Hiſtriones ad perſuadendam Juvenibus hanc , quam diximus , amandi libertatem. Primum ſunt illæ Perſonæ , in quibus affectum hunc fingunt , & quæ nunquam non argumentum Ludorum præbent. Sunt autem plerumque Illuſtres , Archiſtrategi, Heroës, Principes, Reges : & hos proponunt infantes amore vilſſimæ mulierculæ , oblitos decori & majeſtatis ſuæ , mancipia & ſervos affectus ſui , poſt profligatos Exercitus potentiſſimos , poſt expugnatas & ſubjectas ſuæ ditioni nunc integras Provincias , nunc arces aut urbes munitiſſimas , ſummâ cum nominis ſui famâ. An non hoc eſt aureo in fundo, ad plus ſplendoris illi concilandum , rubeum aut viridem colorem illinere ? Aut rectiùs ,

an

an non hoc est cum Ethnicis fingere in Deorum præcipuis scelera & flagitia, sicque illa quodam modo sacra reddere, & omnium imitationi, non infami, sed pleno Majestatis sub schemate proponere? *Exprimunt impudicam Venerem, adulterum Matrem. Jovem illum suum non magis Regno quàm vitiis Principem, in terrenos amores, cum ipsis suis fulminibus ardentem*, ajebat S. Cyprianus. *Quære jam nunc, an possit esse, qui spectat, integer & pudicus.*

V. Alterum infernale adjumentum Histrionum, ad amandi libertatem persuadendam est, quòd amores hos ipsis à feminis in Theatrum impudenter inductis, nimis quàm viva imitatione & simulacro curent Spectatoribus proponi: quæ, cùm non semel febri tali continuâ laborent, non est timendũ, ne minùs peritè partibus suis fungãtur, & perditè amantium symptomata non satis dextrè imitentur. *Quid non potest suadere, qui talis est?* Arcet S. Paulus feminas à sacris suggestis, ob periculum, cui illas auscultantes exponerentur, si rectè S. Anselmus divinavit. Si autem inter Christianos ferendum non est, ut femina è sacro pulpito disserat de divino amore, an ferri debet, ut in theatro disserat de amore lascivo? ut loquatur ad juvenes, tam paratos ad concipiendos ignes impuros? loquatur à capite ad calcem exquisitè compta, calceolis etiam ad lasciviæ genium lepidissimè ornatis? Utatur jocis, facetiis, gestibus, quos sine rubore non spectet ulla quantumvis effrons barbaries? Imò non loquatur tantùm, sed cantillet? S. Cyprianus affirmat *feminæ cantu tollerabilius esse audire Basiliscum sibilantem*: etsi enim & sibilus occidat & cantus, ille tamen mortem affert brevem, cantus æternam. Pythagorici, ut plus æstimationis conciliarent Musicæ, quâ mirificè oblectabantur, cùm scholas illa minùs deceret, Sideribus eandem & Cælo tribuerunt; unde postmodum cum mortalibus esset comunicata. Unde unde autem manârit alia canendi peritia, hæc certè, quâ de agimus, non Cælo, sed Inferis suam debet originem, è quorum imâ abysso emersit, si alicunde emersit. Inde certè venisse dici posset, si ille omnis luctûs & calamitatum locus Musicam vel audire, vel parere posset. S. Hieronymus docet, alia inter malorum Dæmonum genera unum aliquod esse, cujus proprium munus sit amatorias artes, blanditias & cantus fovere, *amoribus & amatoriis canticis servientes*: atque hujus furfuris Genios oportet præ cæteris adesse in Theatris, in quibus istæ Sirenes, eorum discipulæ, cantant, ut ipsis non notas minùs musicas ac tonos, quàm verba suggerant: isti agunt, ut dissitis etiam è terris advocentur, alantur stipendiis, lautè habeantur; ut numeroso à Spectatore animis attentissimis audiantur, quanta attentione vix ullus, si tamen ullus, in Templo unquam sacer Orator auditus est. Ad tam infamem, & pudendam plagam velut obligandam, asseritur: scribi & cantari amores honestos. Vellem vera dicerentur. Etsi autem vera essent, non

l. 3. Confess. c. 1.

l. 3. de summo bono c. 11.

l. Cyprian. ibid.

de singular. Cler.

in cap. 5. ad Ephes.

tamen hos illa cantus excusarent: an enim honestos etiam amores istos, in theatris, tantâ támque varia audiente multitudine, & à feminis cantari decet? Plutarchus author est, Catonem Censorem Senatu movisse Mallium, nescio quem, propterea quòd eum non puduisset, spectante filiâ, conjugem osculari. Non igitur quæcunque hoc in genere quoquomodo honesta sunt, omniũ vel oculis, vel auribus propinari fas est. Nullus ambigo, quin sapientissimus, quem dixi, Censor, non Urbe tantùm, sed toto Orbe facessere jussurus fuisset protervas illas feminas, quæ publicis in theatris manu cytharam complexæ, fingunt se ardere desiderio, linqui animo; intiméque angi cupiditate Juvenis sui sponsi, ut is velut cælo lapsum Numen beatas ac felices reddat. An non hoc est fingere se fascinatam, ut alter verè fascinetur? Unde bellissimè sanè in harum quamlibet cadit titulus ille, quo à Propheta Nahum sunt compellatæ, si modo ejus vim assequerentur; *Meretricis speciosæ & gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias in maleficiis suis* Interim quia liquor, in quo effascinatorius iste potus paratur, dulcis est; passim summa cum voluptate bibitur, nec est, qui convulsiones summè doloriferas, subinde secuturas attendat; multóque minùs auditur Sapiens, monens hortánsque, & vel procul inclamans omnibus, qui hoc poculum ori admovent ad bibendum: *ne intuearis vinum, quando flavescit, cùm splenduerit in vitro color ejus; quia ingreditur blandè, & in novissimo mordebit ut coluber*: perinde ac si diceret: Nemo fidat colori vini oculis blandientis, qui in vitro illo splendescit; quamprimùm enim stomachum attigerit, sentiet illud mutatum in spumam Draconis pestiferi. Narrat S. Teresia, sibi in animi quadam à sensibus alienatione à Deo monstratum in Inferno locum, ad quem denique ipsa fuisset detrudenda, si cœptam familiaritatis cujusdam cum nonnullis, in sensu fundatæ, semitam tenere institisset, propterea quòd illa in flagitiosam paulatim fuisset degeneratura. Quis autem nos isto dignabitur favore, ut ostendat, quò tandem deductura sit complures animas inconsulta illa libertus, quæ principio tam non mala, tam citra culpam esse videtur? Si innocens est, æquo tamen est dulcior: atque hæc ipsa dulcedo absterrere à bibendo debet: *in fine mordebit ut coluber*.

Nahum 3. V. Riber. in hunc loc.

II.

VI. Magna sunt ista, publicè noxia; sed longè adhuc atrociùs castis moribus Comici isti Histriones nocent. Si alio fascino Spectatorum animos non dementarent; nollem eos Incantatores vocitare. Alterum igitur fascinationis genus perpendamus, quod latiùs grassatur. Hoc diximus esse hostile, quo tam multæ mortalium cædes perpetrantur, ut unus ejusmodi maleficiis deditus, Elizana nomine, biennij duntaxat spatio, octingentos letho dedisse memoretur. Sed quantumlibet Magi isti noceant, non est ambigendum, quin haud pau-

apud Mart. del Rio l. 5. c. 1. q.

lò plures cædes Histriones perpetrent; atque adeò ut atrocitate, ita & maleficiorum numero illos superent; cùm Histriones animas, corpora verò Magi enecent, jam aliàs certò interitura. Ut autem nonnihil etiam dicamus, ex quo de numero occisorum in spectaculis conjectura sumi possit, satis sit affirmâsse, ex omnibus, quibus mortalium imbecillitas ad flagitia impellitur, plenis periculo occasionibus, non esse ullam, quæ tot támque nocentia hostibus salutis nostræ arma ac tela submin istret, quot quantáque subministrant spectacula & Ludi morum honestati repugnantes. Scimus tres esse hostes nostros juratos, Mundum, Carnem, Dæmonẽ. Omnes istos damno nostro irreparabili adversùs nos hodierni Ludi obarmant. Et Mundus quidem Senex dicitur stultus & amens, eâque causâ divinæ Sapientiæ oculis tam ingratus invisúsque, ut ferre illum nullo modo possit. *Tres species odivit anima mea & aggravor valde animæ illorum: Senem fatuum & insensatum.* Senex dicitur, quia semper crescit annis, sempérque occasui fit vicinior, & tamen tam non crescit sapientiâ, ut semper magis repuerescat, stultus ac præceps voluntate, amens intellectu; dum de rebus omnibus, puerorum instar, judicat, ut forisapparent. Ut tandem sciperet, Dei Filius è Cælo in terras delapsus est, ut vera à falsis doceret discernere. *Ego ad hoc veni in Mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Et tamen miser, ut iis quæ veritatis inanem speciem præseferunt, stultè adhærescat, ne veritati quidem ipsi fidem vult habere: unde tanquam pervicax suis in erroribus à Christo deseritur, adeò ut eum diserté excludat à consortio eorum, pro quibus supplex Patri factus est: *Non pro Mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi* agendo cum Mundo, tanquam segregato & ejecto communione Fidelium suorum, ut dignus est, indignus autem fructu precum pro ceteris fusarum. Hic autem tam cum divina Sapientia pugnans Mundus, undenam majora accipit subsidia ad parfidiam & errores suos defendendos, ad denuntiatum contra veritatem bellum prosequendum, quàm ex axiomatis, & factis Theatrorum? In his in scenam inducitur, qui dolis, nequitiâ, perfidiâ, quin & incantatione sacrilegâ viam sibi sternit, nunc ad sceptra & solia, nunc ad vindictam de hoste sumendam, nunc ad victoriam: & felici sorte scopum suum attigisse cernitur: etsi tanto scelere concupitum. Producitur Juvenis, solertissimo ingenio, mirisque artibus illudens diligentiæ matiti, conjugis suæ pudicitiæ invigilantis. Leno etiam spectatur, qui turpiter lucripeta castum virginis pudorem venalem prostituit. Congrediuntur, alii in Theatro singulari certamine, & laudem plausúmque ferunt, ut heroe dignum facinus ausi, ac trophæa statuuntur illis ausis, quæ Leges Ecclesiæ tot sacris fulminibus feriunt. Deridetur pudicitiæ studium, ut puerilis simplicitas: ut prudentiæ miraculum adoratur impia, quam vocant, Politica: authoritas adimitur Evange-

Eccl. 25. 3.

Ioan. 8. 37.

Ioan. 17. 9.

lio, ridetur Fides, Fortuna Deorum in numero ponitur; illa affirmantur effata quibus detestanda Athia nititur; & nunc ambiguâ locutione & fescenninâ, nunc hæresin redolente amphibologiâ vitium pro virtute describitur, cuncta tribuuntur casui, tolluntur divinæ Providentiæ rerum humanarum habenæ, & Fato tribuuntur. Hæc sunt facta, hæc sensa, isti successus, quibus magnam partem ludi theatrales hodierni absolvuntur. Ubinam igitur aptiùs stulta sua dogmata stabilire potest Mundus, quàm in Comœdiis? ubi palàm plauditur documentis, sublimi in pegmate, quæ si in plano proferrentur, materiam præberent abundantem causis longissimis; quibus in jus vocarentur, non qui prolocuti sunt tantùm, sed & qui audierunt, quin sacris Judicibus nuntiarent. Pravi sodales non minùs nocere solent, quàm ipsi mali Dæmones; unde negari non potest ipsis, de quo semet jactitant; quòd os habeant orciuum ad animas devorandas: *Deglutiamus eum sicut Infernus viventem.* Quando tamen unquam linguæ eorum, aut verba, suadendo flagitia, aut extolliendo, tantum afferre detrimenti possunt, quantum afferunt Theatra? Prorsus existimo, uno vesperi, unâ in Comœdiâ plures stabiliri & affirmari errores, Mundi amentiæ conformes, quàm anni totius spatio ab omnibus pravis sodalibus affirmentur: isti siquidem aut rariùs de ejusmodi rebus loquuntur, aut in loquendo magìs sunt cauti circumspectique, quàm Histriones Comici, quos audire est, velut per jocum festivum, blasphemias, convitia, nunc contra Castimoniam, nunc contra Pietatem in Deum, nunc contra ipsam unam veram Religionem, ut facetias spargere. Nec juvat dicere: fingi tantùm in Theatris errores hosce; assensum illis à proferente non præstari: neque enim hoc facit, quo minùs in rem suam Mundus ejusmodi verbis utatur; inducuntur enim in Theatrum personæ, quæ sic illos proferunt, ut credere videantur, & sentire, ut loquuntur; atque etiam ex eo gloriolam captare. Præcipuus Comicorum Ludorum Instituendorum finis fuit, ut doceretur virtus, dedocerentur vitia. Negari proinde non potest, quin multum in animos possint, tacitéque influant sensa, quæ audiuntur, quantumvis ficta, Et si vim ejusmodi exercere possunt sensa pia ac rationi conformia, quomodo non idem poterunt impia atque perversa? Dudum asseruit Lactantius: *Docent adulteria, dum fingunt, & simulatis erudiunt ad vera.* Lib. 6. Instit. c. 20.

Prov. 1. 32.

VII. Quamquam autem hæc ita se habeant, & hæc Mundo arma Ludi Theatrales subministrent, his tamen nos ille foris tantùm oppugnat, dum stulta sua axiomata & effata, quæ veritati ac Evangelio repugnant, occinit. Hostis alter, Caro, hoc atrociora, quò magìs intestina contra nos bella movet, nósque ipsos contra nos armat & concitat. Hoc autem efficit, dum aliarum idenditem, aliarúmque deliciarum

tiarum ac voluptatũ in nobis orexin excitat, sic ut ijs, quibus fruiti sumus, minimè saturi, comedendo & fruendo famem opsonemus. Hunc porrò ad finem ex omnibus, quæ uspiam sunt, oblectamentis, nullum magis Carni servit, quàm oblectamenta Ludorum. In alijs siquidem illa unius tantùm, aut alterius ex nostris facultatibus ministerio ad perfidiam suam utitur, at in Theatro omnes tanquam arcto fœdere junctæ eandem adjuvant. *Alia crimina*, pronuntiavit Salvianus Episcopus, *singulas sibi in nobis vindicant portiones*: unum ex his facultatem imaginatricem corrumpit, oculos alterum, tertium aures, alias alia facultates; atque ita unus in his sensus, organum unum delinquit, altero extra criminis societatem relicto: *In Theatris verò*, pergit idem Præsul, *nihil hominum reatu vacat, quia & concupiscentijs animus, & auditu aures, & aspectu oculi polluuntur.* Atque hæc tam communis omnium nostrarum facultatum in theatris strages tam est manifesta, ut eam vel in tenebris suis Ethnici perviderint: unde Seneca affirmare non dubitavit, non esse tam præsentem omnis honestatis pestem, veneficium nullum tam potens illi extirpandæ, quàm spectacula, quæ cum voluptatis dulcedine nullum non vitium animis instillarent. *Nihil* verba ejus sunt, *tam damnosum bonis moribus, quàm in aliquo spectaculo desidere: tunc enim per voluptatem faciliùs vitia subrepunt.*

Ad Gu. Sarn. l. 6.

Lib. 6. Instit. c. 20.

Sen. ep. 7.

VIII. Neque solùm theatricorum istorum Ludorum maleficio crescit in animis vetitarum voluptatum cupiditas; sed quidquid etiam ab earum experientiâ retrahere nos potest, solerter submovetur, ut nullo metu alacriter bibatur venenum propinatum, ad ebrietatem usque. Duo enim sunt, de quibus natura nobis providit, ut præcipites ad vetita delectabilia impetus frenemus, Timor, ac Pudor. His sic aspergit voluptates, ut ab ijs non minùs adhorreamus, quàm infantulus à nutricis, ablactare illum cupientis uberibus, cùm amaro ista succo illinuntur. *Omne malum, aut Timore, aut Pudore natura perfudit.* Utrumque horum tollunt spectacula obscœna. Timorem quidem, dum ostendunt plena flagitij negotia felici exitu coronata, quin eorum author innotesceret, aut quidquam is inde detrimenti caperet: Pudorem autem, dum libidines exhibent, ut malum quoddam toti humano generi commune: imò ut vitium Heroibus proprium, & tanquam febrim, quâ laborare, ne Leoni quidem probro sit. *Scelus cothurnatum demonstrant.* Depingere naves, puppim auro obducere, mira arte cælare proram, latera omnia incisis elegantibus emblematis exornare, inventa sunt solertissima; quibus tegantur propinqua semper navigantibus pericula, ut distractus aliò animus ad illa non attendat. *Pericula*, ut loquitur vir sapiens de ea re, *expingimus, juvátque ad mortem speciosè vehi.* Quid aliud

Tertull. Apol. c. 1.

Lactant. Inst. l. 6. c. 20.

Plin. l. 35. c. 7.

aliud Comici Histriones faciunt, qui non pericula tantùm, sed naufragia etiam elevant, volúntque honestam oblectationem esse, quod momento unico plures animas in perniciem impellit? Præterea condiunt omnia argutiis, facetiis, loquendi formulis, adagiis, quæ, etsi Senecæ sententiâ aliud non sint, quàm *Sales venenati*, tamen ita venenati delectant palatum, & majorem similium sitim, in Juvenibus maximè, excitant; qui cùm miris laudibus extolli audiant, quod ipsi nunquam experti sunt, experiri mox & ipsi cupiunt, non tam voluptate, quàm curiositate stimulati: id quod acutè in socio suo Alipio notavit, describipsítque S. Augustinus his verbis, *Cœperat & ipse desiderare conjugium, nequaquam victus libidine talis voluptatis, sed curiositatis.* Verè igitur Histriones isti, momento eodem, & arma cupiditati ministrant, voluptatis desiderium accendendo, & scutum illi offerunt, auferendo timorem perindeac pudorem. Et miretur quispiam, si cum Lactantio spectacula dixerim; *Maxima irritamenta vitiorum?*

l. 6, Confess. c. 12.

l. 6, Inst. c. 20.

IX. Tertius tandem, omnium infensissimus hostis, est Dæmon, qui si re ipsa minùs cæteris noceat, per ejus voluntatem non stat, quâ plus omnibus incommodare desiderat. Hic autem in Theatris & spectaculis tantum lucri facit, ut illa planè sua existimet. Tertullianum audiamus, qui ut à tam pernicioſa voluptate Fideles avocaret, hæc narravit. Matrona quædam, etsi Christo per fidem addicta, cùm tamen voluptatum quàm Crucis studio majore teneretur, etiam Theatralibus Ludis adesse non horruit; nec enim illi animus præsagiebat, quàm carò hanc esset oblectationem emptura. Certè dum domum à Spectaculo repetit, à malo Genio occupata, horrendos ab eo cruciatus perferre cogebatur, donec ad aliquem adducta, qui sacris adjurationibus invisum hospitem abigeret, ex eo tanti mali causam didicit. Quâ tandem fronte, ajebat, Dæmonem objurgans Exorcista, ausus es occupare feminam, quæ sacri Lavacri beneficio mutata est in Templum vivum Spiritus Sancti? *Quomodo ausus es Fidelem aggredi?* Sed repostuit Dæmon: *Justissimè quidem feci.* An non enim jus mihi fasque est, capere feram, quam meo in saltu deprehendi? *In meo illam inveni*, his verbis asserendo, infernalis planè Juris, ditionisque esse Theatra, in quibus Dæmon pro arbitrio furere possit, & prædas agere, tantò liberiùs majoréque proventu; quòd non tam ipse feras solerter quærit, quàm ipsæ ad stygium istum venatorem, sponte suâ accurrunt. Nec tamen ipse tam cruciare corpora, quàm animas seducere laborat: quem quidem ad finem mirum quàm ipsi Ludi isti obscœni serviant, præquam ullæ aliæ, ad pervertendas animas, excogitatæ ab eo artes & fraudes, cùm hîc apertum teneat ludum, ut dociles admodum Audi-

Tertull. de Spect. c. 16.

tores

tores erudiat ad peccandum cogitatione, verbis, ac factis. Unde S. Joannes Chrysostomus dixit, Theatra *Adulterii meditationem, turpitudinis exhortationem, inhonestatis exempla.* Atque hæc ipsa sunt, quæ maximè Dæmon hoc in ludo docet.

X. Docet igitur primò peccare cogitando: *Adulterii meditatio.* Oculos præ aliis sensibus diligimus, quia, ut Philosophus observavit, plus quàm ceteri nos docent. Quia autem magis nos ad malum, quàm ad virtutem erudiunt, non dubito, quin etiam Dæmoni aliis sentiendi organis chariores sint; cùm certum sit, hunc iis in nostram perniciem variè uti. Utitur illis, dum legendos offert libros tractantes turpia, quos S. Hieronymus appellavit fercula in Orci culinâ excocta. *Cibos Dæmonum, carmina Poëtarum.* Utitur illis, dum spectandas offert Imagines impudicas; in quibus vel inter Christianos, apparent adulteria, incestus, infanda flagitia cohonestata: cùm enim Idola illi in cubiculis habere non possint, sceleratas has imagines eorum loco substituunt. *Titulant incesta picturis.* Utitur illis, cùm in conspectum nostrum adducit feminas, nunc splendidissimè excultas, nunc propudiosè nudas, de quibus idcirco S. Cyprianus ita loquitur: *Aculeus peccati facta est forma feminea.* Ut enim peccatum mortis est stimulus, irritando illam, quando aliàs ventura non esset, ita peccati stimulus femina est. Nunquam tamen oculorum ministerio laboriosiùs & fructuosiùs Orcus utitur, quàm in Theatris, ubi libri sunt vivi, picturæ vocales, obtutus conjuncti verbis, verba animata gestibus, plausibus, citharis, cantu, symphoniis, sic ut quidquid facultatum à Deo accipimus ad serviendum ipsi, totum abusu pessimo vertatur in instrumentum Dæmonis ad Deum injuriâ afficiendum. *Oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi*, ait Sapiens, dum enumerat favores in ipsa statim nostri productione collatos. Et cuncta tamen hæc in Spectaculis, illaudata concordia, famulantur aut ad irritandas, aut inducendas, aut fovendas cogitationes perversas ad injuriam Conditoris. *Descendisti à Theatro*, disserit S. Joannes Chrysostomus, & en alius jam ludus in theatro memoriæ tuæ agitur, tantò tibi nocentior, quantò interior: *Quæ spectâsti, ad memoriam redeunt.* Sub eunt denuo mentem auditæ argutiæ, joci, facetiæ, loquendi formulæ, gestus; & tu ipse tibi effectus es Theatrum mobile, Histrio, Scena, Pegma, Spectator, Argumentum, & quidquid aliud vis. Piscator ubi in latus ac viscera balænæ telum mortiferum adegit, vagari illam sinit, quaquà lubet, probè gnarus, paulò pòst, ubi frustrà ferrum extrahere laboraverit, exanguem, sine sensu, sine vita sibi in prædam cessuram. Ita Dæmon. Sinit te abire ex illo spectantium Circo, non ignarus, quid paulò pòst in animo tuo effectura sit illa cogitatio, quam per oculos, aures, vim imaginatricem in intima animi tui

Instr. 1. de Epist. c. 1.

Eccli. 17.

Hom. 3 de Pœnit.

Tertull. de Spect. c. 16.

Ep. 146

S. Petr. Chrys. serm. 155.

de sing. Cleric.

adyta adegit. Ridet interim nescio quis eos, qui in Ludos hos Theatrales invehuntur; &, quid damni, inquit, inferunt? nec cogitationum suarum pestem advertit, aut non æstimat, cùm sit lenta, & paulatim ad nocendum proficiat: *Adulterii Meditatio.*

XI. Sed non satis est Dæmoni, pravas in hoc ludo cogitationes docuisse: pergit porrò, & facundos suos reddere discipulos studet; sed turpi planè facundia: *Turpitudinis exhortatio.* Scribit Plutarchus, olim portas aliquas Nefastas, seu infelices ac infames Romæ appellatas; propterea quòd per eas non prodirent, nisi Rei in crucem agendi. Prò quàm nefastæ portæ sunt ora Histrionum, per quas vix prodit vox nisi nefaria! Portæ ominis sanè pessimi, cùm vivum nihil, sed putridum tantùm & pessimè fœtens inde exeat. Neque tamen hic malorum finis. Funestissimum est, quòd sic loquendo, audientes ad similia incitent, & suo exemplo loqui doceant licenter, & absque pudore, de iis turpitudinibus, quarum vel nomen Apostolus volebat à Christianis ignorari, *Nec nominetur in vobis.* Unde Clemens Alexandrinus, *Non inconcinnè*, inquit, *Theatra cathedram pestilentiæ quis vocet*: quia in his non Discipuli tantùm fædorum sermonum, sed Magistri formantur.

de Curiosit.

lib. 3. Pædag. c. 11.

XII. Quin ea Prælectionum istarum dolenda vis & efficacia est, ut absque morâ cogitationibus ac verbis, facta jungantur: *Adulterium discitur*, ajebat S. Cyprianus, *& lenocinante ad vitia publicæ authoritatis malo, quæ pudica fortassis ad spectaculum Matrona processerat, de spectaculo revertitur impudica.* En præclaros ludorum istorum fructus! en scholæ hujus egregiam doctrinam! Hîc discitur, ut quæ flagitia ac turpitudines tanto plausu Spectatores audierant, tantâ arte Histriones adumbrârant, & prima duxerant lineamenta, non fictis jam fraudibus, nec simulatis machinationibus, sed vivis quasi coloribus depingantur, fitque, ut quæ anima ad Spectaculum columba accesserat, vultur redeat, cui non nisi cadaverosa jam fercula sapiant. Neque verò hæc semel duntaxat contingunt, aut iterum; nimis enim quàm magna est virtus exemplorum, maximè pravorum: *Inhonestatis exempla.* Ratione præditus est homo: hujus autem ductum quàm pauci sequuntur? *Non quà eundum, sed quà itur.* Illa eligitur semita, quæ plurium vestigiis trita est: quàm justus igitur metus est formidantium, ne Ludorum objecta oculis exempla quàm plurimos habeant imitatores? Et qui interim illi sunt, qui Matronas his objiciant tam miserè pereundi periculis, quinam ad hanc illas flagitiorum scholam adducunt? Non alij quàm ipsi mariti: qui cœci suam hanc non agnoscunt stultitiam: sed videamus, quàm illa insignis sit! Si conjuges vel invitis Maritis accedere volunt publica spectacula, & interesse, *Ludis theatralibus*: affirmant Leges, justam eam esse repudiandi illas causam: & huc à Maritis ipsis ducantur, tantùm non cogantur? ita sanè, hæc

l. 2. ep. 2.

l. Consensus §. Vir quoque C. de Repudiis.

hæc est res ipsissima. Primi sunt Mariti, qui conjuges ; primi Patres, qui filios ; primæ Matres, quæ filias spectatum adducant ; hæc autem educatio tam infamis, ut ejus fœditas ne Ethnicos quidem latuerit. Unde jubet Aristoteles, ut Magistratuum publicorum authoritate, si id Parentes negligant, Juvenes à spectaculis & theatris arceantur : *Juniores Comœdiarum Spectatores esse non sinat Legislator.* At quæ ejus rei causa ; Nimis quàm necessarium est, ait Philosophus, procul à Juvenibus habere, quidquid obscœnitatem olet, maximè cùm earum rerum nildum experti sunt : cæteroquin vel ipsa novitas inexpertæ voluptatis ingens in illis ejus experiundæ desiderium excitabit. Sed reponet aliquis : Quid igitur ? an non & juvenes laxamento aliquo opus habent ? Canes certè : qui catenâ perpetuò adstricti ad ædium limina excubant, venationi apti non sunt. Sit ita ; concedantur sua & Juvenibus animi oblectamenta : an autem alia non sunt, nisi in præcipitiis ? Pessimè res ista sanctum habebat Joannem Chrysostomum, & *Erubesco*, inquiebat, *cùm video virum canitie venerabilem, Filium secum trahentem.* Nec frustrà *trahentem*, dixit S. Doctor : explicat enim vox ista id, quod non semel observatum est ; ut Parentes vel invitos ac repugnantes filios, adeò vel illâ in ætate præ suis genitoribus sapiebant, ad turpia ejusmodi Spectacula vi pertraherent. Deum immortalem ! Si Orator sacer paulò apertiùs reprehendit flagitia ; si ad fructum certiùs consequendum descendit ad particularia, & adjuncta minutim ac singillatim explicat, mox vituperatur oratio ut parùm verecunda ; nec desunt, qui minitentur ; nisi stylum, dicendique rationem Orator mutet, non permissuros se porrò, ut Conjuges eorum discentem audiant. Et mox, tam anxiam cautionem obliti, easdem uxores, quin & liberos ducunt ad Ludos, in quibus Histriones plures effutiunt obscœnitates, quàm voces ; ubi non damnatur, sed triumphat luxuria ; ubi exterioris hominis compositio rusticitas, verecundia abjectio, virtutis studium dedecus appellatur, & sola impudentia ut digna adolescente alacritas honoratur. O Cæcitatem deplorandam ! Sacerdos sacris indutus vestibus, in Templo divino cultui dedicato, Evangelii verba ore proferens, manu calamum gerens nunc sancti cujuspiam Doctoris, nunc alterius Scriptoris celebrati, non alio fine, quàm ut abusus perstringat, de quibus differit, non sine periculo audiatur, & cauta ac delicata Parentum in liberis custodiendis providentia offendatur verbulo, quod major fortassis zelus, quàm prudentia & circumspectio suggesserit ? eadémque mox probet Histrionum jocos & argutias fescenninas, risus effusissimos, narrationes lascivas, impudentes in scena mulierculas, nutus, gestus, opera infanda, quæ oculis objiciuntur, & : verbo, ne tantillum indignetur Ludis, qui non aliud æstimare docent, quàm vitæ præsentis commoda, futuræ

Mit. l. 1. c. 17.

turæ gaudia spernere, promissiones divinas explodere, & tantùm non Infernum ut somniantis delirium irridere!

XIII. Providè igitur & in rem suam egerunt mali Dæmones, dum tam studiosè laborârunt, ut Ethnicos ad hujusmodi, quæ detestor, Spectacula frequentanda impellerent. Cùm sævissima Romæ pestis grassaretur, teste S. Augustino, quæsitum est ex Diis tanti mali remedium: responderunt autem Idolorum ore Dæmones, non magno negotio luem illam extinctum iri: nova tantùm Deorum honori erigerent Theatra, novas scenas instruerent, advocarent majori numero Histriones, & majore, quàm antea, licentiâ Ludos dari curarent. Sed non audita sunt Orci consilia; Scipio enim Pontifex Maximus, mendacia hæc Oracula execratus, negavit Sapientum esse, animarum strage corporum morbis mederi, & morum ac honestatis peste, tollere pestem sanitatis: & placuit Patribus Conscriptis Pontificis magis, quàm Deorum sententia. *Neque enim*, ait S. Doctor, *erant illi Dii suo Pontifice meliores.* Apparet tamen, quàm solicitè curet Orcus, ut augeatur potiùs, quàm minuatur Spectaculorũ numerus: nec enim ignorat, rectè dixisse S. Joan. Chrysostomum de Theatrorum patrono: *Diabolicam confoves officinam.* Arq; hæc de perverso hoc rerum ordine, ex quibus cum Tertulliano colligamus, Ludos Theatrales, ut factis ipsis authores sunt, & inventores erubescendorum flagitiorum, ita re vera Theatra mutare in Delubra, cunctis dicata Dæmonibus, ut certè tam multis, quot sunt eorum Spectatores: *Tot illic immundi spiritus considunt, quot homines capit.* Et cùm hæc ita sint, neget porrò, qui potest; cùm Ludorum istorum Authores juratis nostris hostibus Mundo, Carni, Dæmoni invicta tela ac arma ministrent, illos verè veneficos & Magos, qui autem eos tantâ voluptate auscultant, maleficio fascinatos esse, qui jure suo in Templis inter Energumenos locum inveniant. *Fascinatio nugantium obscurat bona.*

S. Aug. l. 1. de Civit. Dei c. 32.

in Matth. Hom. 6.

de spect. c. 12.

III.

XIV. Atque, ut dicamus, quod res est; nimis quàm verè ac propriè affirmari potest, hoc Spectaculorum & Ludorum obscœnorum *Fascino obscurari omne bonum: obscurat bona*: sicque indicatur tertium maleficii genus, quod somniferum appellant, quo animi & conscientiæ Spectatorum obdormiscunt, & alto lethargo merguntur. Solenne Magis est, profundum, sacrilegis suis artibus, hominibus somnum conciliare, ut interim agere ipsi inter se, furari, & nemine interpellante exequi possint, quidquid flagitiorum arriserit. Ita Dionanti, Leodiensis Diœcesis oppido, sub vesperum nebulones duo cauponam meritoriam subierunt; qui etsi longo ex itinere fessos admodum se simularent, expedire tamen se non poterant, ut cubitum concederent; donec urgente importuniùs caupone impetrârunt, ut haud procul camino somnum capere liceret. Movit ea res suspicionem ancillæ domesticæ, ut statuerit alicubi per rimas explorare, quid tan-

Delrio l. 3. p. 1. q. 1.

randem homines illi molirentur. Cùm eccè concubiâ jam nocte ex hippoperâ promunt manum humanam, unctisq; singulis ejus digitis igni, ut cereum, admovent accensuri. Asserunt singuli, uno dempto, Magis non parùm stupentibus, qui cùm denuo & illum accendere digitum frustrà conari essent, argumento id ipsis fuit, omnes domûs inquilinos, præter unum, somno altè mersos esse. Unum hunc vigilem cùm sibi contemnendum ducerent, appensâ ad caminum manu ardente, domo prodierunt ad socios advocandos, quotũ adjuti operâ totas ædes expilarent. Insistit eorum vestigiis ancilla nihil territa, & aperta domûs ostia claudit denuo: dúmque de re tota edocere Patrem familias & domesticorum reliquos tempori conatur, tam alto sopore absorptos advertit, ut excitari nulla ratione possent. Causam ejus rei divinando assecuta, ad caminum redit, ibíque suspensæ & ardentis manûs digitos omnes extinguit; cùm mox evigilârunt omnes, & intellectis, quæ acciderant, fecerunt, ut nebulones isti à Magistratu capti equuleo torquerentur; ubi & meditatum expilandæ domûs facinus, & artem perficiendi, ope fascini illius somniferi, confessi sunt. Visum est referre eventum hunc minutim valdè, non nego; sed non extra re, si ad id, de quo agimus, illum applicando, arguetis, quæ quantáque sit vis lethargi maleficio conciliati; illius inquam, quo obdormiscunt Theatralium Ludorum Spectatores, sic ut oculos deinceps aperiant nunquam ad cognoscenda sua pericula, nisi cùm mors fascinum solvit. *Somnus* quædam immobilitas, & stupiditas sensuum est. Talis est in his Fidei somnus, quæ nihil agit, & somnus spirituum, qui proprii sunt hominis Christiani; in his autem Spectatoribus immoti planéque otiosi sunt. Nec somnus tantùm est, sed & somnium. Somnus dico & somnium; non solùm enim non vident, quæ sunt, ut cuncti dormientes; sed videre etiam sibi videntur, quæ non sunt, ut somniantes: *vident vana*: hísque vanis & mendacibus ita capiuntur, ita pascuntur, perinde ac si verissima essent: *Dormientes, & amantes somnia*. Sed si intelligi volo, explicatiùs hæc dicam oportet. Rectè dormientes isti effascinati dicuntur videre vana: *vident vana*: inveniunt enim, & ut legitimas æstimant frivolas se purgandi rationes Tria ad capita hæ reduci possunt. Sunt, qui cùm sæpe spectent ejusmodi Ludos, excusant se; alii Ludos ipsos excusant; tertii omniũ teterrimi accusant eos, à quibus Ludi reprehenduntur.

Arles. l. 1. de somno c. 1. n. 11.

Is. 56. 10.

XV. Primi igitur somniorum istorum amatores purgant se, dicúntque: licèt frequentes ipsi in Theatris sint, & audiant Comœdias audiri indignas, nihil tamen inde in se redundare detrimenti: gaudere se illis, ut oblectamentis prorsus innoxiis, neque quæ Sancti Doctores tantopere exaggerant, atque inculcant, incitamenta ac stimulos ad peccatum, quoquo modo experiri. Malè meruo, ne, qui ita disserunt, avium instar sint dormientiũ, quæ captas se & laqueo intricatas non

non sentiunt, quia nunquam movere se & avolare tentârunt: homines assueti trahi quâcunque ad peccatum pellacià, non videntur sibi tentari, quia, ut S. Augustinus monuit, ne quidem expectant tentationem, sed eam prævertunt, & oppugnari se non sentiunt, quia non repugnant. *Non expectant tentationem, sed præveniunt voluptatem.* Quamquam fieri tandem potest, ut non tententur; cùm Dæmon, qui aditum in eorum animis ad omne peccatum videt apertum, non velit gratis pulsare & tundere, ut patefiat: haud aliter ac belli Dux aliquis non amat fruſtrà tormentis quatere aggerem inter propugnacula medium, in quo aditum ad irruptionem jam patentem cernit. Cæterùm quis imaginari sibi potest, eos, dum plaudunt argutiis fescenninis, jocis obscœnis, motibus impuris Spectaculorum, quibus interſunt, re ipsâ ex toto immunes esse à multis oblectationibus, quæ non notantur, cùm una aliam mox consequatur? S. Paulus Concupiscentiam Legis nomine indigitavit: *Video aliam legem in membris meis repugnantem Legi mentis meæ*: qui quidem titulus tã in eam quadrat, ut subinde passi n eum scholæ retinuerint, *Legem fomitis* appellando. Quæ autem eam sic appellandi causa? Duabus ad id inductum Apostolum existimo: prima est: quia Lex est inexorabilis; nequit flecti, sicut Legislator, qui & precibus cedere, & mutare sententiam potest. Lex semper est eadem. Talis est & Concupiscentia: non flectitur; non mutatur, sed eodem semper modo ad hoc inclinat sensus, ut quærant, quæ delectant. Altera causa fuit; quia Lex ad omnes pertinet, omnes ligat, qui quidem Legislatori subjecti sint, excepto nemine. Sic & Concupiscentia, nemini non sua promulgat imperia, quamvis tyrannica, & cunctis subditis onus idem imponit. Quomodo igitur, & quâ fronte isti eximios se jactitant à Lege non communi minùs, quàm sævâ, quæque vel Apostolo gemitus expressit, sentienti difficultatem pugnæ, qua illi repugnandum erat? Fierine potest, ut tam imperiosa hæc domina, qualis quidem ipsa videri vult, tam eos clementer habeat, ut videre, audire, imaginari, loqui, in materia usque adeò lubrica, allicientibus foris exemplis, pravis intus propensionibus impellentibus, possint quidliber impunè, & nullo peccandi periculo? Abietes, dixit Plinius, videri tempestatum metu procul à mari recessisse, & in altissimis montium jugis nasci, crescere, & conservari elegisse: *Situs, in excelso montium, ceu maria fugerint.* Nec tamen vel ibi à ventorum furiis securæ consistunt, quò minùs modò hæc, modò illa, radicitus evulsa dejiciatur: & securæ, omnes ventos in medio undarum rideant, in navi, ut arbores absque radicibus plantatæ? Dicere volo; viros sanctissimos non satis tutos sibi videri etiam in solitudinibus inaccessis, & ibi cum S. Hieronymo turbines ac tempestates Theatrorum experiri. Et homines peccatis innutriti, credant ipsi, & alios credere velint, mediis in Theatrorum periculis gaudere se illâ pace, ac tranquil-

De Pœnit. d. 5. c. considéret.

Rom. 7. 27.

S. Tho. 1. 2. q. 91. ar. 6.

Plin. l. 16. c. 10

quillitate, quam vix tandem deserta conferunt; & scire vel ipsum Spectaculorum tumultum sibi in eremi silentium mutare? Non credidit hoc Tertullianus, sed, *Nemo ad voluptatem venit sine affectu*, dixit, & *nemo affectum sine casibus suis patitur*. Non Salvianus, cujus hæc sunt verba: *In illis imaginibus fornicationum omnis omnino plebs animo fornicatur, & qui fortè ad spectaculum puri venerant, de Theatro adulteri revertuntur*. Et ab his assertionibus, omnes universim complexis, soli isti se tam facilè eximant? Quis non videt, meris somniis infelices deludi?

XVI. Quamquam quid multis est opus? Satis est, ut vos perversi sitis, flagitiosos esse Ludos, quos spectatis, & auditis, nullâ ad id compulsi necessitate: hac enim ratione vos saltem fovetis, quæ ibi admittuntur, peccata. Omittamus, quòd, etsi non arduum est spectare fraudes, perfidiam, cædes, quin spectando quis contaminetur; non tamen eadem sit ratio Ludorum lascivorum. Quæ causa fuit, ut magnus, cujus modò verba attuli, Præsul dicere non sit veritus, idem esse in spectaculis & Actorum, & Spectatorum scelus. *Solæ spectaculorum impuritates sunt, quæ unum admodum faciunt & agentium, & aspicientium crimen.* Omittamus inquam istud. Parúmne illud videtur, vos æstimationem Ludis hic conciliare, vos Histrionum accendere studia, dum approbatis, plauditis, nullóque non gestu ostenditis, magnopere vobis cuncta placere? quid enim? An Histriones isti iterum iterúmq; prodirent in scenam, indies audaciores impudentioresque redderentur, si solitudinem circa Theatrum viderent, neminem ipsis plaudentem, faventem neminem? *Qui laudant ista dicentes, ipsi eis hæc exercere persuadent*: affirmat os aureum. Neque est, quòd excusetis. Etiam vobis absentibus non defore qui spectent: neque enim istud vos purgat. Inprimis siquidem, non lego uspiam SS. Doctores, eos, qui primi accedunt ad hæc Spectacula, distinguere ab illis, qui sequuntur præeuntes: nullo enim discrimine in omnes, qui intersunt, invehuntur. Dein edicite. Sicubi conjurarent in vitam Principis aliqui, aut seditionem saltem adversùs eum conçitare niterentur, an rectè se quisquam purgaret, si affirmaret, se accessisse postremum, & absque se conjurationem fuisse fortituram effectum? An non, quàm quisq; amat Reis læsæ Majestatis non accenseri, tam procul ille habere se debet ab omni cum conjurantibus commercio & communione? Cur igitur non eadem tenenda sit ratio in re nostra? Neque enim scio, an uspiam contra Christum tam perfidè conjuretur, quàm in Theatris impudicis. Iterum ergo somniant, qui se purgant, & insontes videri volunt, quia ad hæc Spectacula primi non accedunt.

XVII. Non minùs illi somniant, qui dicunt; SS. Doctores execrari Ludos, sed Ethnicorum & sui temporis, à quibus cùm hodiernæ Comœdiæ differant longissimè, illorum se fulminibus non tangi. Cuperem equidem doceri, quid antiquæ illæ Fabulæ ha-

hom. 6. in Mat.

habuerint magis vel periculosum, vel pernicioſum, quàm hodiernæ? Damnabant Viri illi verè ſapientes argumentum agendi, & ſe in theatris veſtiendi modum. Quid horum minùs laſcivum in noſtris? Quid dico, minùs laſcivum? Utinam multò abominabiliora pleraque non eſſent! Noſtísne, quid huic cauſæ potiſſimùm noceat? Non aliùd, quàm quòd hoc ex loco liberè dici omnia non poſſint, quæ res poſceret, Cæteroquin quæ ego, & qualia in medium afferre poſſem, quæ dies noſtri ſpectârunt in Theatris Chriſtianis? Satis ſit vel hoc dixiſſe; talia eſſe, ut dicere non liceat: cùm hoc Theatrorum flagitiis proprium ſit, ut Salvianus notavit, quòd ne quidem ab execrante enarrari poſſint. Ingenioſa quælibet clepacium hominum furia minutim hîc à me deſcribi poſſent & enarrari, quin neceſſe eſſet quemquam obturare aures: nec diſpar eſt vel detractionum famæ, vel mendaciorum, vel ſævitiæ, quin atrociſſimorum etiam facinorum, quæ publici Latrones perpetrant, ratio; quæ autem in Theatris geruntur, quis honeſtus narret? Unde Salvianus *Solæ ſunt Theatrorum impuritates, quæ honeſtè non poſſunt vel accuſari.* Satis proinde mihi erit, affirmâſſe, ſi Tertullianus veteris Romæ Theatra nominibus tam probroſis compellavit, ut illa diceret, nunc Impudicitiæ contubernia, nunc Sacraria Veneris, aliàs omnis infamiæ aſyla; ne uno quidem horum titulorum non jure ſummo compellari, de quibus nobis ſermo eſt, Theatra Chriſtianorum.

de Prov l. 6.

XVIII. Cùm autem ſe ipſis tam improbi, tam conſcelerati ſint iſti Ludi ac Fabulæ, an non & tempus, quo dantur, plus ipſis aſpergit infamiæ, at quæ culpæ? Leges non Cæſareæ minùs, quàm Pontificiæ, omnes olim diebus feriatis Ludos ſcenicos prohibuerunt. *Dies feſtos, dies Majeſtati altiſſimæ dedicatos, nullis volumus voluptatibus occupari*; Supremi Imperii Monarchæ edixerunt: & de die Dominica diſtinctiùs loquendo; *nihil*, ajebant, *de eadem die ſibi vendicet ſcena Theatralis.* Servabant autem id tam ſanctè, ut, ſi quando annua natalia eorum diei memoria in Dominicum incidiſſet diem, quæcunque tuncedenda erant lætitiæ argumenta, alio non feriato die edi juberent. *Et ſi in noſtrum natalem ſolennitas inciderit, differatur.* Ut autē magis pateat, quantopere debita illis diebus reverentia Monarchis iſtis cordi fuerit, pœnas audiamus, quibus Legem ſanxerunt. *Proſcriptionem*, decernunt, *Patrimonii ſuſtinebit, ſiquis unquam hoc die feſto ſpectaculis intereſſe. &c.* Quæ ergo iis fuerit ſtatuta mulcta, qui dare ludos auſi fuiſſent? Concilia deinde Carthaginenſe, Colonienſe, Toletanū aliáq; quàm impensè curârunt, ut feriatis diebus Spectaculis interdicerent? Etiam Anathematis fulmen intentare non dubitârunt: *Qui die ſolenni, prætermiſſo ſolemni Eccleſiæ conventu, ad ſpectacula vadit, excommunicetur.* Statuerúntque, ut ejus modi diebus ex omnibus planè Provinciis Chriſtianis Spectacula exularent. Et tamen hodie non ſolùm dies feriati, præquàm ulli alii, hac pe-

l. ditos. C. de fe. riis Leg. Valent. Theod. Arcad. Grat.

Ilom. 6. in Mat.

Jov. 20 18.

Conſtit. d. l. c. irreligioſa,

ſte

ste contaminantur, sed alicubi nec sacro quidem luctui destinati dies eximuntur: verni nimirum longioris jejunii, Hebræi Veteres, S. Hieronymo teste, suâ exules Solymâ, non parvo ære redimebant quot annis eò adeundi veniam, suúmque exilium deplorandi. Verùm quàm nullus erat earum lacrymarum fructus, tam malè res illud expendebatur. Alia Peccatorum conditio est; qui certi sunt, quòd flendo reparare jacturas suas possint: unde non argentum & aurum, sed sanguinem adeo ipsum meritò eam in rem profunderent. Et tamen, dum tantâ benignitate Deus ejusmodi ipsis tempus concedit, quale præcipuè Quadragesimæ est; non desinent miseri etiam illud ipsum in solatiis, in oblectamentis impuris, in lasciviis traducere? *Lacrymis tantùm pœnitentiæ, S.* Joannis Chrysostomi querela est, *promittitur remissio, & inter hæc Theatra sectamur?* Par erat, Infernum Saturnalium tempore, quod sibi impius ut proprium vindicavit, summâ Conditoris injuriâ, cujus sunt momenta planè omnia, contentum, reliquos anni menses diésque Deo, ejúsque cultui totos permittere. Sed ille parte jam nullâ satur torum sibi vindicare annum laborat; vult, ut nullo non tempore cæci mortales ejus execrandis desideriis litent: *habet fiduciam, quòd Jordanis influat in os ejus.* O Dolendam Ecclesiæ sanctæ sortem! quis ejus solabitur lacrymas? Sperabat illa, se sacrâ cinerum Cæremoniâ, quâ jejunium longius inchoat, cum Moyse, in cineres redegisse infame voluptatum Idolum, quod insaniarum amatores Saturnalium tempore impiè adoraverant; sed ô quàm illa spe suâ frustratur! Vix enim pauci abeunt à sacro illo ritu dies, cùm Idolum hoc suis videt è cineribus resurgere vivaciùs, statui illi iterum in Theatris aras, convenire amplis in diætis frequentes ejus adoratores, rursúmque tot illi voluntarias cædi victimas, quot miseræ animæ non dubitant ejus causâ æternùm ardere in Inferni rogo. *Ad aram luxuriæ in Theatris, quasi victima trucidantur.* Has autem veritates non cognoscere, an non lethargi Christiano in populo certum argumentum est? Hos abusus nescio quibus coloribus illinere, & quæsitis rationibus tueri velle, non est somniare? His autem rationibus etiam fidem adhibere, tantam ferè, quanta veritatibus à Deo revelatis debetur, an non est amare somnia?

XIX. De illis quid jam pronuntiabimus, qui non tantùm spectantes, atque ipsos ludos & fabulas obscœnas excusant, sed etiam accusant eos, qui cum Theatris Ludos damnant? Et tamen nec tales desunt. Si Orator sacer nolit esse Canis mutus, mox reprehenditur; ut qui inter seculi asseclam, & Eremi incolam distinguere nesciat; homo nullius judicii, prudentiæ ac humanitatis expers, inimicus laxamentorum publicorum, licèt innocentûm, vocitatur. Febri laborantium somnia monstrosa esse solere Philosophus asserit. Quis igitur sanâ mente & judicio illos pronuntiet, qui non verentur assertiones tam ab-

so-

sonas, tam monstrosas proferre, &, ut loquuntur, ita & sentire? Et primum quidem quod attinet, ego quidem Eremitam inter, & profanum in seculo hominem differentiam sanè palmarem statuerem: dicerem autem: Profani hominis esse, curâ multò majore quovis tempore cavere ac vitare pericula peccandi, quàm illa vitet Anachoreta: quid enim vobis videtur? Quis duorum solertiùs vitare debet feri Apri dentes, an qui in arbore sublimis ejus vanas iras despicit, an qui plano in solo plagis ab eo accipiendis expositus est? Deinde si sine judicio, sine prudentia & moderatione, si inimici oblectationum publicarum sunt Oratores illi, qui aperta fronte in Theatrales fabulas invehuntur, numerentur sanè hos inter judicii, prudentiæ, moderationis expertes homulos primi quique, quos recensui, Patrum, Legislatores orbis, coacti in Conciliis Præsules: quin nec ipsa hoc è numero eximatur Ecclesia, quæ tam sine ambagibus Theatra inter Diaboli pompas execratur, quibus sacro in Lavacro credentium quemliber nuntium jubet remittere. Hoc, Tertulliano teste, inter præcipua olim Christianos ab Ethnicis discernendi signa erat; Theatralibus Ludis abstinere: *Hinc Ethnici vel maximè intelligunt factum Christianum, de repudio spectaculorum.* Eâque causâ vir ille magnus censuit, tacitam quodammodo Baptismi ejurationem esse, illud, quo discerneretur, signum non curare. *Itaque negat manifestè, qui, per quod cognoscitur, tollit.* Neque id indefactum quis existimet, quòd olim in Theatris aliquis Diis cultus exhiberetur. Nec enim hanc, sed aliam ejus prohibitionis causam Tertullianus affert: *Habes igitur*, inquit, *& Theatri interdictionem de interdictione impudicitiæ.* Idémque Massiliensis Antistitis sensus erat, qui idcirco dixit: *in spectaculis quædam Apostatatio Fidei est.* Unde sic Fidelem quemliber hortatus est: *Quomodo igitur, ô Christiane, spectacula post Baptismum sequeris, quæ opus esse Diabuli confiteris?* Et convitiis hodie proscindantur Sacri Oratores, qui non tacitè ab iis, quæ tam ab eorum conditione aliena sunt, Christianos dehortantur, illâque damnant, & execrantur?

XX. Satis equidem hinc patet, eos, qui theatrorum hodiernas fabulas suo patrocinio dignantur, si minùs Fidei ipsius, certè illius luminis, quo hæc nos illustrat, adres omnes suo merito æstimandas, jacturam fecisse. *Chanaan, in manu ejus statera dolosa: calumniam dilexit.* Cùm in rebus ponderandis fraus intervenit ex parte ponderantis, non difficile malo remedium est; at cùm bilances justæ non sunt, quis tum errorem corriget? Nostræ ætatis Christiani vitæ Christianæ veram Ideam ampliùs non habent, quia nimirum magnam partem amiserunt Spiritum Christi, in Baptismo sibi donatum, quo renati sunt ad vitam è diametro oppositam vitæ Adami veteris: atq; hinc vix jam agnoscuntur esse, quod se esse verbis profiten-

fitentur. *Siquis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Videntur insistere vestigiis non Dei, summos inter cruciatus ab omnibus deserti, & feralem in Crucem acti, sed Sardanapali alicujus, in luxu & delitiis marcescentis. Cùm sermo infertur aliis de rebus, quàm quomodo tempus hilariter cum aliis transigendum sit, peregrinum id ipsis idioma est. Christi Servatoris Discipuli, cùm sæpius citra ullas ambages ex ore Magistri sui divini audirent, vicinum esse ultimæ & feralis inter tormenta Tragœdiæ tempus; *Ipsi nihil horum intellexerunt: & erat verbum istud absconditum ab eis: & non intelligebant, quæ dicebantur.* Mira profectò ruditas & hebetudo, quam facer Scriptor vix satis sibi videtur posse exprimere; unde non contentus dixisse: *non intellexerunt*, addit, *erat absconditum ab eis; non intelligebant.* Unde autem tarditatem hanc & hebetudinem in Apostolis natam existimemus? Non alteri sanè fonti originem illa suam debuit, quàm præceptæ opinioni & spei, quâ sibi persuaserant, Regnum Christi fore, quale vulgo in Mundo esse solet, pompâ, opibus, omnis generis delitiis insigne, non futuræ, sed præsentis vitæ. Hinc capere non poterant, cùm de abjectione, doloribus, morte sermo inferebatur. Non dispari causâ ægris hodie auribus Christiani illorum Oratorum admittunt verba, qui veritates, sensuum illecebris repugnantes, inculcant: & si quando audiunt, tam non sinunt penetrare in animum, ut mox illas, velut tela, in ipsos monitores suos retorqueant: tam enim sunt deliri, ut existiment, se Legem mentis, Evangelicâ doctrinâ imbutæ, fœdere aliquo conjungere posse cum Lege membrorum & Concupiscentiæ: nec capere volunt, Virtutem & sanctimoniam Christianorum esse virtutem Crucis, pugnæ, & violenti, adversùs rebelles motus & cupiditates, continuíque certaminis; ipsúmque cæleste Regnum non aliis in præmium cessurum, quàm qui vi & armis illud sibi vindicârint. *Violenti rapiunt illud.* Non somniant, qui profundo admodum sopore mersi sunt. Aliter se res nostræ habent: neque enim alius somniando delirat vehementiùs, quàm qui profundissimo Orci somno absorptus est. Interim isti tranquillè admodum dormire pergunt, & eam somniis suis fidem præstant, ut arcanarum ea veritatum loco habeant; sicque præstigiosum hunc somnum dormiendo, temporis & spatii abundè concedunt malo Dæmoni, quo animum omni virtute exuat; ut auferat oportunum pœnitentiæ tempus; persuadeátque, ut in omni vitæ licentiâ transigatur, quod serio sanctóque dolori erat impeudendum. *Arl. sect. 30 probl. n. 13.*

XXI. Quid autem, AA. dilectissimi, an non evigilabimus tandem? Non discutiemus somnum antè, quàm terribilis illa tuba nos mox citet ad Tribunal, à quo nulla est appellatio? *O insensati!* Liceat mihi sub finem Apostoli vos verbis alloqui. *Quis vos fa-*

fascinavit non obedire veritati? Quæ adduxi rationum momenta, ut Theatralibus vos à Ludis abstraherem, tanti sunt ponderis, ut qui iis non moveatur, insensilem illum, & sine motu esse oporteat. Nolle igitur applicare mentem, quàm immanis est deceptio? An non incantatum, fascinatum præstigiis, dementatum fateri eum necesse est? Et qui tandem sunt illi, qui vos avertunt? Qui sunt illi, qui sunt, inquam, Magi illi, qui imaginatricem vestram facultatem tam pertinaciter fascinârunt? *Quis vos fascinavit?* Sunt fæx hominum, quos ipsi vos infames judicatis: quos infames pronuntiârunt Leges Cæsareæ, iisque diu Urbe interdixerunt: multóque magis infames eos censet Ecclesia, quæ Histriones à sacris Ordinibus, ut ineptos arcet. Respondeat ergo, qui vult, Tertulliano, qui ut olim contra Ethnicos, ita nunc contra Christianos sic arguit: Histrionum conditio an honore aliquo digna est, an verò vilis & abjecta? Si vilis & abjecta, cur vos histrioniam exercentes laudibus extollitis? Cur festinatis ad illos audiendos? Cur probatis, amatis, & tam non fictè plauditis? *Si autem*, honore digna est, cur hunc illis negatis? Cur Magistratu aliquo, & munere publico non ornatis? Cur ne ad privatum quidem cum iis commercium descenditis? Cur pudet affinitatem cum iis contrahere, inter agnatos numerare? Non capio, ait Doctor iste: *Quanta perversitas! amant, quos multant, Artem magnificant: Artifices notant.* Si verè itaq; infames Histriones sunt, cur eorum gratiâ recedit is à verâ semitâ? Hæc hominum fæx tam est turpis, ut turpissimâ S. Augustinus dixerit: *Turpissima Scenici.* Et his tam vilibus, tam turpibus junctí sociis sistere aliquando vos vultis Christo Judici? monuit ille dudum per Isaiam: *Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum.* Non aliam nimirum, qui his juncti sunt, habent, quam illo judicii die expectent, quàm eandem cum ipsis, & immitem sententiam. Comparate igitur hos, qui vos in fraudem inducunt, vobiscum ipsis, qui decipi vos sinitis. Fraudulenti illi & deceptores qui sint, jam nôstis: reliquiæ sunt infelicis Ethnicismi, cujus ne hodie quidem abusus omnes aboliti sunt. Vos, qui in fraudem volentes inducimini, Christi estis affectæ, vocati, teste Apostolo, ut sitis sancti: *vocatis sanctis.* Abluti Sanguine Servatoris vestri, ut rectorum operum studio grati sitis Deo, *ut mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Electi, ut gravitatis, modestiæ, doctrinæ exemplo nationes Orbis universas ad Deum ducatis. *In populo gravi laudabote.* Et vos eadem, quæ infames illos, extremo illo die sententia fulminet? Sinite illos facessere in malam rem. Primorum seculorum Christiani non ingrediebantur in Amphitheatra, nisi ut egrederentur Martyres: & nunc Amphitheatra eadem Dæmonibus serviant, ut suarum delitiarum receptacula, qui gaudeant; cruenta illa gladiatorum Spectacula, ubi tanta humani

de Spect. c. 22.

in Ps. 103.

Is. 47. 12.

de Spect. c. 4.

Tit. 2. 14.

Ps. 34. 18.

San-

sanguinis copia fundebatur, mutata esse in Spectacula obscœnitatis, ubi strage multò funestiore literatur Orco tot animabus, lethiferò voluptate mactatis? *Quis vos fascinavit?*

XXII. Perpendite, vos Christianam veritatem proinde esse professos, & dudum curvâsse colla ad ferendas illius Leges; quibus proinde obtemperandum sit, nec unquam permissum, ut ab iis perfidi deficiatis. Quod autem perfidiæ argumentum certius, quàm transire in castra, in quibus inimicæ adhuc Idololatrarum turmæ Deum oppugnant? *Nemo in castra hostium transit, nisi destitutis signis & Sacramentis Principis sui*; hanc in rem Tertullianus olim ajebat; ego autem hodie vobis inculco. An nobis Christianis desunt, quæ miremur, Spectacula? Omnium instar sit supremum illud judicium, cujus paulò antè memoriam vobis refricavi. Prô! quantum se ibi pandet campus, quàm multa se offerent, quibus contemplandis horas optimas rectè impendatis! Quæ ibi Personarum varietas; quæ scenarum mutationes! Quæ sortis ac fortunæ Metamorphoses! Quæ, per Deum, catastrophæ! quis risus, quæ rabies, quàm affectus & sensa diversa! Hoc spectaculum quisquis animo suo objecerit, non ambigat, quin inventurus sit, unde timeat, unde speret unde gemat, unde gaudio triumphet, unde attonitus hæreat. Et hæc non ficta fabula præ omni Adonide, Amarylli de, aliis otiosorum hominum comentis animum non rapiat? Nemo igitur, nemo deinceps sectetur fallaces has ineptias, qui tanto digniora inveniet in re, ac veritate: sed salutari potiùs dolore percitus, quòd tamdiu cum Mundo desipuerit, à Deo errorum, ac stultitiæ veniam supplex petat: *Deprecanda est misericordia Dei, ut donec intellectum ad ista damnanda, affectum ad fugienda, misericordiam ad ignoscenda.* His verbis suam clausit S. Augustinus, his meam ego claudo de Theatris Dissertationem.

DISCURSUS XXXII.

De Vitio Ludendi.

Boter. in Relat.

I. SOlymannus Turcarum Tyrannus formidando cinctus exercitu in ipsa Ungariæ viscera penetraverat, & redactâ jam in potestatem parte ejus non modicâ, reliquam spe devoraverat. Quid interea Dynastæ Ungari? An rebus tam trepidis expedierunt arma, legerunt festinatis delectibus militē, Duces bello gerendo præfecerunt, annonam quâ militarem, quâ escariam convexerunt undique, urbes arcésque aggeribus, & multo milite munierunt? Nihil minùs ipsi. Ut victimæ cruento destinatæ & jam devotæ Sacrificio pergebant delitiari: ludis, choreis, conviviis, ut vix unquam magis, indulgebant; & lætissima vivebant *Saturnalia*: sic ut sapientior ex eorum numero aliquis dicere auditus sit: Non memini vel audire, vel legere, ullius unquam Regni jacturam tam festiva inter gaudia ac tripudia factam. Faceret utinam bonus Deus, ne in discrimine non minore æquè læta sit socordia, & tripudia Christianorum, dubites, magisne insana, an funesta & fatalia? Hæret in visceribus quasi nostris Dæmon, armatus audaciâ, fraudibus, versutiis, præter opes ac potentiam maximam. Vitæ nostræ partem jam non modicam sibi vindicavit, & reliquam spe devoravit; eam quoque suam facturus: interim Christiana gens, pro eo, quòd ardentissimis suspiriis nova à Deo poscat subsidia, pro eo, quòd inflictis sibi verberibus, ciborum abstinentiâ, aliisque pœnalitatibus se obarmet, robur ac vires crebro divinorum mysteriorum usu augeat, quid agit? Totam se permittit deliciis, symphoniis, amoribus, choreis, comessationibus, ludo omni sortis ac generis, licito an turpi, perinde habet, & hoc sanctiores Deóque maximè dicatos dies totos insumit! A nullo igitur Historiæ Scriptore literis uspiam consignatum est, ullum Regnum, ullam Provinciam, tam læta inter tripudia amissam, inter qualia non pauci Fidelium perdunt æternum Cæli Regnum. Verùm quia querelæ & lacrymæ amenti sanam mentem non restituunt, ad remedia transibo; sic ut postquam tam non perfunctorie diebus præteritis Ludos Theatrales exagitavi, hodie ludendi assuetudinem non mitiùs castigem, enitendo, ut hanc probè assequamini veritatem: idé omnino esse ludo alearum, chartarum, &c. se dedere, ac animæ jacturam facere. Neque verò ullam allaturus mihi videor causam impellentem, quâ

vos

vos certiùs à re tam periculosa avertam, quàm modò propositam: quisquis enim ludit, ludit, ut vincat: quis ergo non absque mora ludum abrumpat, si intellexerit, se ludendo tam nihil lucraturum, ut etiam se ipsum perdat?

II. Ne tamen putetis me nimiâ in dicendo exaggeratione uti, necesse priùs est tria ludi genera distinguere. Primus est Ludus honestus; alter modicum quid de malo habet; tertius planè honestati adversatur. Ludus honestus & cum virtute est, cui quis indulget ad mentem à nimia contentione nonnihil laxandam: cùm enim vires hominis, tam quæ mentis solius, quàm quæ corporis sunt, certis, & arctis quidem limitibus definiantur, exhauriuntur scilicet multâ & attentâ cogitatione; ac proinde oportet remittere tantisper, & iis, quæ animum oblectant, vires secuturis laboribus restaurare: haud secus ac arcum semper intensum frangi necesse est; cùm opportuno tempore remissus fortiùs ac longiùs tela jaculetur. Qui autem sic ludant, non admodum multi sunt: tot enim támque scrupulosè ad ludendum cum virtute à Doctoribus conditiones requiruntur, ut propè dixerim ne chymicæ quidem artis peritiam multas ad animum excoquendum requirant: ludendum enim est moderatè, simpliciter, honestè. Moderatè, & temporis, & applicationis & affectûs mensuram servando: simpliciter spectando finem debitum; honestè, & ludi ipsius naturam, ac personæ ludentis dignitatem, nequid indecorùm admittatur, attendendo: his omnibus in ludi adjuncti servandis pronum est limites tam arctos aut excedere, aut alicubi deficere. Verùm mihi sermo non est de primi hujus generis ludo, sed neque de secundi generis; in quo si quid noxæ intervenit, illud non est, nisi modicum; dum tantisper ultra recti limites & mediam rationis semitam tenditur. Loquor de tertio Ludi genere, quod naturâ suâ culpam lethalem adjunctam habet, aut doli gravis, aut blasphemiæ, aut rancoris, aut rixārum, aut praviſſimi in totas familias redundantis damni ac ruinæ. Et ab hoc ludendi genere (quale fermè est chartarum aut alearum inter plebejos inopes) tanquam fonte. Si S. Joanni Chrysostomo credimus, mille malorum, quantum possum avellere vos & alienare cupio, ut illud non oderitis tantùm (siquidem tantum mihi polliceri possum,) sed vehementer etiam ab illo abhorreatis & execremini, tanquam præsens periculum æternæ salutis amittendæ. *Hom. 15. ad Pop.*

III. S. Antoninus, Florentinus Archiepiscopus, adeò aversabatur ludum, ut cùm in plateis in mensas lusorum ejusmodi incideret, suâ mox manu everteret. Hic singula enumerando, quæ in ludo admitti solent, peccata, & miseros hos perdunt, ad tot capita eadem reducit, quot sunt alearum, quas toties versant, oculi, seu puncta: *Quot puncta, tot scelera.* Ego tamen, ne longior causæ totius ordo tædium ac fastidium patiar, rem istam omnem ad synopsin, plenam tamen, con- *In Sum. Theol. p. 2. tr. 1. c. 23. §. 6.*

contraham, Apostoli eum in finem normâ usus. Paulus igitur in sua ad Titum Epistolâ affirmat, ad tria maximè nos docenda Christum has in terras advenisse: ut vivamus sobriè: ut vivamus justè; & vivamus piè. *Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem.* Atque adeò Christiani hominis professio, qui quidem verè spectare velit alteram & meliorem vitam, quam à supremo suo Legislatore expectare jussus est, re ipsâ ad triplex illud debitum reducitur, quod Glossa hoc loco perpendit: ad debitum, inquam, sobrietatis seu continentiæ, quo erga seipsum rectè sit constitutus; Justitiæ, quâ ad Proximum, & Pietatis, quâ ad Deum ritè ordinetur. *Sobriè in nobis, justè ad proximum; piè ad Deum.* Si proinde ostendero, Ludo deditorum studia è diametro cum omnibus his tribus debitis pugnare, quid porrò exigitur? Patet sanè, Lusores vitam è Christianis legibus & normâ vivere non posse. Et si ita res se habet, quæ illis salutis spes est super? Nemo dubitet, ita esse, ut dixi; quisquis ludo se dedat, eâdem opera animam perdere. Perpendamus ista singillatim.

ad Tit. c. 2.

I.

IV. Exigit autem necessaria Christiano homini sobrietatis virtus, ut in usu rerum delectabilium, & pondere uratur & mensura: proprium enim hujus est, in cunctis illis mediocritatem præscribere. In quo autem Lusorum vel tantillum ejus virtutis est super? periit illa funditus. Vix enim incipit quis teneri ludi amore, cùm jam sui potens non est, adeò vitii ejus violentia abripitur. Actum ergo est sobrietate: non audiuntur ampliùs animi obmurmurantis querelæ, non amicorum objurgationes, non Magistratuum correctiones, & vel ingratiis omnium eo properat lusor, ubi ludo patet officina. *Æstimaverunt lusum esse vitam nostram*, ait de hujusmodi hominibus Spiritus Sanctus; & jure planè ac meritò: ita enim sine omni modo & freno ludo se addicunt, ut in eo finem suum ultimum & unicum constituisse videri possint. Jurares, persuadere illos sibi, se ludendi tantùm gratiâ natos esse: sic ut quas à Deo acceperunt manus, ad miscenda inter se lusoriarum chartarum folia acceperint: oculos, ut folia hæc inter se discernant: linguam, ut ad ludendum alios invitent: aures, ut invitari prompte audiant: pedes, ut eos ad socios se conferant, qui præ cæteris & ipsi tam perditæ voluptati se permisere. *Æstimaverunt lusum esse vitam nostram.* Hancne Christus à Spectatoribus suis Temperantiam, hanc sobrietatem postulat in animi relaxationibus, vivere ut ludant? Etsi proin alia mala à Ludo abessent omnia, satis profectò esset, quòd isti ludi helluones vitam, ut sic loquar, abliguriant.

Sap. 15. 12.

S. Tho. in ep. ad c. 2. lect Tit. 3.

V. Egregia sanè sunt, quæ concordibus studiis de temporis pretio Philosophi scripsere, solo naturalis luminis beneficio illud considerando, ut occasionem & instrumentum, ma-

magna quæquæ, & homine digna patrandi. *Quem mihi dabis*, ajebat Seneca, *qui pretium tempori ponat, & qui diem æstimet*? Perinde ac si tantum sit pretium temporis, ut nemo illud satis æstimare valeat. Et si sola ratio tantum agnoscit temporis pretium, quantum erit, si ad Fidei lucernam æstimetur, cùm illo possimus operari digna homine, qui æternæ beatitatis gratiâ sit conditus? Spiritus S. totus in eo esse videtur, ut in re tanti momenti opportunis nos consiliis regat: maximè autem id agit ore Ecclesiastici: *Fili*, ait hic, *Fili conserva tempus*: non prodige ut aquam, serva, custodi illud, ut Thesaurum illum ingentem, cujus recto usu ac commercio lucrari Cælum ipsum possis. Alii tamen aptiùs in rem nostram ibidem legunt: *observa tempus*: neque enim satis ille facit officio, qui custodit tempus & servat, quo jam fruitur: necesse est, ut & qui non habet, captare illud nôrit: prospiciendo occasiones rectè operandi; indagando; cùm se obtulerint solerter utendo: cavendo solicitè nequa uspiam elabatur, cùm fugiendo veniant, & fugiant veniendo. *Observa tempus.* Sunt quidam equitandi ita periti, ut dum equus effusissimo cursu juxta eos prætervolat, incredibili & celeritate & dexteritate in tergum ejus insiliant. Hos autem videre est, studiosissimè observare momentum, quo saltu illo se librent; totos imminere occasioni, cavere ne non satis paratis accinctisq; elabatur. Horum qui conatus ac studia unquam attendisset, vivam ille haberet imaginem, quâ cuncti occasionibus & tempori, nunquam reversuro, imminere debemus, & juxta Ecclesiastici consilium, tempus observare, quo negotium salutis nostræ geramus: quam enim rerum tanti momenti occasionem tempus offert, hanc etiam non eâ tantùm, quâ equus concitatissimus, sed majori, quàm rapidissimi venti, velocitate prætervolans, aufert: fertur enim primi Mobilis motu, cujus celeritatem vix est, qui vel cogitando assequatur.

Sap. 15. 12.

VI. An ita Lusores tempus observant? Prô Deum immortalem! vel sacris Dei cultui diebus semihorulam subtrahere ludo nesciunt, quâ litanti ad Aram Sacerdoti adsint. Pronum est conjectare, quantum temporis audiendis Concionibus, Doctrinæ Christianæ, Supplicationibus, Psalmodiæ vespertinæ, recirandæ Dei Matris Coronæ daturi sint; cùm has functiones suo ante templi fores strepitu, tumultúque, obturbent potiùs, quàm operâ suâ promoveant. Inter præcipuas militis dotes velocitas est, sic ut Romanæ veteris Militiæ Magister à militum quolibet eam velocitatem exigat, quâ horarum non ampliùs quinque intervallo viginti milliarium viam, nunquam interquiescens, emetiatur. Si eandem militibus, sua sub signa collectis, legem Servator ferat, hos inter Lusores nullo tempore, mea quidem opinione, numerabuntur, dum vel nihil unquam ex virtute agunt, vel ita languidè ac remissè agunt, ut penitus elanguisse videantur. Persuadent

dent sibi infelices, satis sibi temporis ad negotium salutis superesse; cùm existiment nunquam non posse operari cum Gratia à Deo sibi largiter suppeditanda: sed ô quàm suæ ipsos rationes fallunt? Si canis vestigia prædæ odore percepta, non confestim ac quàm celerrimè sequatur, mox illa, ne si velit quidem, sectari jam poterit, subito vento omnem illum odorem diffante. Non dissimilis est divinarum inspirationum conditio, quas quisquis alacriter ac promptè non sequitur aliàs, ne si velit quidem, sequi poterit, jam nuspiam aspirantes. Subducit se Deus, & anima sine omni ad virtutem & sanctimoniam stimulo deseritur, non absimilis cani, qui vestigiis feræ amissis, quam in partem feratur, ignorat. In uberes quidem, sed inutiles fletus miseri isti effundentur extremis illis vitæ suæ momentis, cùm sentient, fugisse jam tempus agendo salutis negotio opportunum, *quando nemo potest operari*: & serò nimis hæc secum taciti mussitabunt: Cùm potui, nolui; cùm volo, non possum. Fuit hæc olim Annibalis quoque, sera & inutilis nænia, cùm Italiâ excedere coactus, damnaret inconsultas in Roma occupanda moras, quam superbè inruitus; cùm possem te, ajebat, Urbs nostræ Carthaginis æmula, occupare & nostrum sub jugum mittere, ignavè neglexi; nunc, etsi quàm maximè cuperem, occupandæ occasionem frustrà circumspicio.

VII. Res interim videtur bellissima, suo vivere genio & ingenio, & ingratiis conjugis, quæ queritur; Parochi, qui increpat; Ecclesiæ, quæ ingemiscit, dies noctésque, aleis chartisque manu versandis, consecrare. Sed non est, res ista, non est, quàm videtur, bella: & quamquam bellum, jucundúmque foret sic vivere, dicite, quot per seculorum decursum sic vivere dabitur? Cicada æstate nunc hunc, nunc illum in ramum saltitat, & non dies tantùm, sed & noctes lætissima canendo transigit; dum interim formica nunquam otiosa laboribus asteritur. An non igitur ipsa aquilis felicior cicada est? Sed mutatur cum tempore rerum facies; æstas abit, dierum spatia contrahuntur, sævit gelu; & dum pleno dives horreo formica laboris sui fructibus lætatur, Cicada fame enecta cum foliis ex arbore decidit. Lubeat ingredi domum perditi alicujus lusoris, & modum omnem in his suis deliciis obliti; videbitis hîc conjugem inopem & fatiscentem, otiosam nunquam, noctem jungentem diei, & vel ad dubiam Lunæ lucem laborantem, ne liberi esuriant, ne dos filiabus desit, ne quæstum corpore facere cogantur; dum maritus ille belluinus, non pratum, non cauponam, non lusoriam tabernam præteriens, quæ liberis impendenda essent, prodigè perdit; quin illud prodigit tempus, illas horas, quibus agere posset, quæ essent velut sementis longæ æternitatis. Sed trahite tantillam moram: alia mox erit rerum facies, mutabitur Cæli tempestas, & dum fuæ tam longæ tolerantiæ fructibus uxor gaudebit, Maritus fame non evitabili morietur humi abje-

objectus. O si tunc vel horulam, ex tot illis ludendo miserè perditis, impetrare fas esset! ô quo illa tum pretio emeretur! Si tot Regna possiderent vastissima, quàm multis unquam Monarcha aliquis potentissimus imperitavit, næ illi vindicibus in flammis, omnium eorum pretio horulam talem redimerent, suspirandam semper, nunquam per totam deinceps æternitatem venturam! *venit nox, quando nemo potest operari.* Adest nox hyemis frigidissima, quam nulla unquam ampliùs excipiet dies: subduxit se Gratiæ Sol, nec unquam ampliùs eorum supra horizontem emerget.

VIII. Sobrii igitur, sobrii estote, AA. Amantissimi, in omnibus, quæ permittenda laxando animo censetis, oblectamentis: nec enim Sapientis est prodigere tempus, quod quamdiu duraturum sit, nescimus. Quantumcunque autem duret, semper breve erit negotiis, quæ nobis gerenda incumbunt. Majus sanè est salutis negotium, quod nos premit, quàm ut cogitando assequamur: quare laboremus, contendamus, sudemus, illud semper ut certissimum habentes; 1. Cor. 7. 29. *Tempus breve est.* Pergamus proinde ad Cælum quamdiu Sol affulget: Jo. 12. 35. *Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant.* In Norvegia, ubi hyeme brevissimi dies sunt, & paucarum horarum, ajunt Falcones ad venationem esse velocissimos, & plus quàm uspiam terrarum ad volandum expeditos. Nec alia ejus rei causa videtur, nisi quia illi imminentem noctem præsentientes, velocitate tempus supplere conantur, ut citò inveniant, quo alantur, & vivant. Hanc eandem celeritatem suadet Apostolus; *redimentes*, inquit, *tempus, quia dies mali sunt.* Si vel plura vivendo secula expleremus, etiam hoc totum temporis spatium piis actionibus dandum esset: quantò igitur magis id ratio ac fides postulant in tam brevi dierum nostrorum numero? Stultum sanè est, illos prodigere *Quis enim despexit dies pauces?* Eph. 5. 16. Zach. 4. 10.

IX. Sed quid de futuris tantùm Lusorum pœnis differo? Non tum solùm luent jacturam temporis tam malè consumpti: nimium quantum jam nunc pœnas dant, si infelicem eorum attendamus conditionem, ad quam pessimâ suâ assuetudine reducuntur. Paupertas sponte accersita virtutes cæteras splendidissimè coronat: avellit enim mentem à rerum caducarum curis; & attollit ad starum tam sublimem, ut nullo se negotio summo bono suo unire possit; haud secus ac arbor, quæ multis circa solum ramis non luxuriat, caput altiùs attollit, & supra cæteras humi repentes erigitur. Non hic coactæ Paupertatis fructus est. Ipsum hæc suâ culpâ, sed non voluntate, inopem crudeliter laniat, & miserum impellit ad detestandam quotidie sortem, ad quam est redactus. Nec tamen ea extremæ illius indigentiæ vis est, ut insanam ludendi cupidinem extinguat: malunt Lusores egere, & eum gravissimis egestatis incommodis lactari, quàm non ludere; sicque &

pessimè oderunt, & temen sponte accersunt inopiam. Horum è nnmero Juvenis Mediolani quod suum esset, jam habebat nihil, præter vilem ruri casulam; voluit tamen & hanc venum exponere, ne à ludo cogeretur desistere. Sed cùm emptorem non inveniret, propterea quòd tugurium hoc, nemo sine iis, qui circum erant, agellis, emptum vellet, non destitit tamen; sed crudâ hieme tegulas casæ omnes divendidit, sicque omnibus cæli injuriis apertam incoluit, minùs commodè, quàm suo lupus in spelæo, habitans. O vim & tyrannidem vitii, ubi animum semel occupavit! Et verò etiam ad majorem insaniam ludendi amor inexplebilis impulit. Alius enim ex hac hominum colluvie, cùm, quod perderet, haberet porrò nihil, cum collusore pactus erat, ut cilia sibi singillatim evelleret, si ludo esset inferior: parùm abest, quin dicam, feliciorem illum fuisse futurum, si à vincente oculos sibi erui passus esset, ne videre jam chartas lusorias posset, quæ quotidianarum jacturarum causæ erant. Nonnemo etiam, S. Bernardino teste, cunctos ludendo dentes perdidit, quos sibi sigillatim eximi passus, cùm sinistra ludenti sors fuisset, planè edentulus evaserat. An non igitur Lusores damna sua non in futura tantùm sentient, sed in hac jam vita sentire occipiunt, ita ineptè & insanè prodigendo tempus, quo rectè expendendo tantum lucri facere possent? Enimverò etsi homines ceteroquin sint, ludendi libidine veneficâ, tationis usu privantur: aut rectiùs: tantum rationis retinent, quantum satis est, ut viam excogitent, qua ingenioiùs in monstrosas bestias degenerent. Quodnam autem hoc vitæ genus? Miserrimum sanè, dum ne uni quidem perversæ animi sui libidini moderari possunt, cruciantur in animo sævissimè vincendi desiderio, iracundiæ, invidiæ, desperationis, furoris, & amentiæ motibus; extra se autem inveniunt neminem, cui sinistri ipsorum casus doleant, sed odio cunctis sunt, & abominationi, propterea quòd totas ipsi familias perdant. Moribus Græcorum receptum erat, ut quisquis opes ab substantiam, à Parente sibi relictam, abliguriisset, aut quoquomodo dilapidâsset, is eodem cum patre sepulchro non conderetur; ne ejus jam sepulti ossa quieta esse non sineret. Hoc dedecus lusores quidem hodie non manet: aliud tamen haud paulò gravius eos dehonestabit; cùm eorum jam tumulo conditorum nomen, odio & execrationi futurum sit ob ingentia illa damna, quæ viventes posteris suis accersierunt, & sæpe nomina ac debita, quæ istis expungenda miseris hæredibus reliquerunt. Quomodo autem, cùm ita se res habeant, non pluribus capitibus lusores isti sunt omnino miserrimini?

Paschas. de Aleat l. 1.

X. Hæc autem, dicet nonnemo, eos tantùm lusores tangunt, qui ludendo perdunt: sunt autem multi, qui non parum lucri & emolumenti ex ludo capiunt: ad istos proinde hæc non pertinent. Sed respondeo, me quidem has eorum victorias, hæc

eorum

eorum lucra non dispicere: quin dicerè edico, Lusores omnes ludendo perdere, idq; duabus de causis. Prima est, quòd ii, qui ludum perditè sequuntur, de quibus hìc differo, adeò se cœco & inconsulto impetu abripi sinant, ut planè fiant temerarii, nec adeò ipsis ludi legibus stent. Desperato illi persimiles, qui in singulari cum alio certamine sui incurius, ut hostem sua rabie concitatus dejiciat, vulneri locum relinquit. Par omnino ludentium suis in jacturis temeritas est; qui idcirco dum vincendi insatiabili cupiditate nihil non audent, & aggrediuntur, dum resarcire priores jacturas volunt, novas non rarò, & majores patiuntur. Altera causa est, quòd quamquam, ut in bello clades unius alterius victoria est, sic in ludo unus non perdat, quin lucretur alter, fermè tamen lusores non tam sibi, quàm aliis vincunt; tam citò, malè parta, non meliùs dilabuntur: nam vel vino illo, & crebris se capulis dedunt, aut in turpes omnis generis libidines sese effrenatiùs effundunt, aut certè ignavo otio, omnisque laboris fugâ, quo familiæ commodis prospicerent etiam aliis temerariis ludis, priores ad incitas rediguntur. Apes, cùm in mel incidunt, ab aliis elaboratum nullo suo conatu, parum inde emolumenti trahunt; torpescunt enim, & de futuro jam parùm anxiæ, experiuntur, quæ sors prospera videbatur, in ipsarum damnum degenerare. Idem etiam lusoribus accidit. Et tamen damna hæc ac jacturæ ludentium omnes ferri possent, nisi ceteris omnibus perditis etiam, Anima perderetur; quæ profectò servari non potest ab iis, qui omnem sobrietatem, omnem continentiam in oblectamentis sectandis obliti, quæ comparandæ ipsi saluti dandæ essent horæ, tam infeliciter alibi dilapidant, tam commodorum ejus incurii, ut pretiosa illa momenta expendant tam miserandâ, quam vobis descripsi, vivendi ratione, quæ bestiam sanè magìs, quàm hominem deceat.

II.

XI. Etsi non parva sunt, de quibus hactenus Lusores accusavi, delicta, hæc tamen ferè ex eo magìs genere sunt, quo quæ facienda essent, omittuntur; quàm quo, quæ omitenda essent, perpetrantur. Si ergo vel ista sufficiunt ad demonstrandum, Lusores verè per ludum ac jocum Animam perdere, quid non diçendum erit, si bonis, quæ perperam omittuntur, addiderimus mala, quæ pejùs ab iisdem admittuntur? Sunt sanè ista longè gravissima. Æstimentur enim tantùm damna, quæ velut aliud agens indicavi, & totis familiis inferuntur. Hinc autem à sobrietate, cui tam è diametro repugnat lusorum vita, & à malis, quæ sibi infelices accersunt plurima, semita se aperit, quâ ostendam, quantopere ludendi vitium adversetur Justitiæ, quâ rectè vos habemus ad alios. Quæ autem, quæso, miseræ familiæ evenire major calamitas possit, quàm si Patremfamilias habeat ludo perditè deditum? Vix aliam immaniorem ex Orco furiam in mortalium damnum evocare Deus potest,

quàm famem. *Vocavit famen super Terram*; ut Psalmista loquitur. Unde
Ps.104. 6. autem illam vocavit, nisi ex abyssis subterraneis, in quas eam cæteroquin relegaverat, inde nonnunquam ad mortalium supplicium evocandam? *Vocavit famem super Terram.* Hæc autem divinæ Iræ ministra, & formidabilis Provinciarum Regionúmque pœna, sit prorsus domestica iis familiis & ædibus, quarum incolæ detestandæ ludendi assuetudini se permiserint. Placeat has intrare; & omni earum in angulo egestas se nobis offeret: Conjunx centonibus vix saris tecta; quia vestes meliores maritus minimo pretio divendidit: filia sine dote, sine pecuniis filii. Sed quid sine ære & pecuniis dico? Sine pane, sine annona in proximos menses, sine artis aut opificii scientiâ, quibus necessaria deinceps sibi parare valeant.

XII. Atque ut de liberis masculis priùs loquamur, quæ sors potest ipsis
Arist. in Probl sect. 10. n. 14. obtingere infelicior, quàm Parentem nancisci tam officii sui negligentem, tam injustum? Quæ minore ex animalibus staturâ, & nanâ generantur, fermè talia sunt alimenti necessarii inopiâ, quo ad justam generis sui magnitudinem excrescere possunt. Sic & in familiis accidit: in his enim si contemplemur liberos jam grandiusculos, videbimus omnium literarum, & primorum etiam elementorum plane rudes; non quidquam Arithmeticæ, non alterius artis callere, ut hac rerum omnium ignoratione, inter alios ejusdem ætatis sint id, quod inter homines cæteros Nani ac pumiliones. Quæ tantæ calamitatis causa? patet hæc cunctorum oculis; sortiti sunt nimirum infelices Parentem ludo perditissimè assuetum, qui dilapidavit, quidquid miseris superaverat: hinc ipsi alimento necessario destituti, ad convenientem, & parem aliis hominibus magnitudinem crescere non potuerunt. Non fuit, unde Minerval penderetur vel literas, vel numerandi rationem docenti; non unde mechanicam artem docturo pretium; sicque ipsi vix media sui parte homines remanserunt. Has esse injurias perquam graves quis negat? Exercitui annonam aut arma subtrahere, proditionis genus est. *Proditionis instar, Exercitui subtrahere unde vivat, & armetur.* Quomodo igitur non pari ratione familiam aliquam prodidisse dicendus est lusor ille, qui perdendo omnia illi subtraxit, unde modò viveret, & fustalit, unde deinceps necessaria sibi procuraret? Cassiod. l. 7. ep. 14.

XIII. Quodsi & sequioris sexus liberos juvat attendere, quos non sinistros casus & ipsis metuere oportebit? *Fieri non potest* (Philosophi doctrina est) *vel non facile fit, ut cui necessaria non suppetunt, is honesta agat.* Monstra terrum quid sunt & horridum: illa tamen nasci facillimum est: sufficit deficere pelliculas, quibus involvendi fœtus essent, ut convenienti figurâ formentur. Si Puellæ pudorem venalem habent, magnopere metuo, ne monstri hujus potissima causa sit, quia non fuit, qui eas pro gradus ac conditionis suæ modo vestiret, ne dicam Arist. Eth. l. 1. Mon. c. 3. Probl. sect. 10. n. 60.

cam, qui eas aleret, qui de necessariis prospiceret, qui curam aliquam earum in futurum susciperet. Non nescio, libidines ita suapte naturâ effrenes in vitia ruere, ut necesse non sit in necessitatem ejus licentiæ culpam conjicere. Constat tamen hanc quoq; sponte ruentes vehementer impellere. In iis corporibus, in quibus atra bilis dominatur, Medicorum judicio magna fames omnes febres malignas reddit. Facile proinde est, illam propensionem vitiosam, quæ ceteroquin febris instar communis futura fuisset, magnâ indigentiâ exacerbatam, non in malignam tantùm, sed & contagione noxiam degenerare, ut quæ & aliis sit offendiculo. Enimverò rara admodum est hodie pudicitia, indiga, & constans. Negotium minimè arduum est cum urbe fame exhausta de deditione transigere: hac enim necessitate compulsa libens accipiet conditiones, quæ ceteroquin intolerandæ visæ fuissent. Sed demus, pudorem tali in domo manere illibatum, an & obedientia, ad liberorum rectam educationem necessaria, servabitur? Exercitus, cui neque procedunt stipendia, neque annona subministratur, militari disciplinâ contineri non potest; non movere castra ad imperium Ducis, non confligere cum hoste vult, & perinde, ac si Ductores essent nulli, non jam legibus regitur, sed arbitrio & libidine suâ vivit. Sic & familiæ, cùm victus defecerit, reverentiam erga paterna imperia exuunt; matrum jussa explodunt, rident Majorum consilia, casu vivunt & libidine. Hinc jurgia, & lites inter domesticos perpetuæ: ut ne ratio quidem eas sedandi appareat; tam nulla uspiam vicini subsidii spes affulget. Addite pessima Lusorum horumce exempla, quibus liberos illi suos idem in vitium impellunt, eandem ludendi scabiem affricant; & quæcunque pestes aliæ prævium istam consequuntur. *Juvenem vitiosum esse non miror, cujus pueritiam Pater alea dedicavit.* Et hoc non fit graviter in Justitiæ Leges peccare? hoc sit suum cuique cum fide reddere? *Petr. Bles. ep. 7.*

XIV. Qui porrò tot injuriis suam in familiam grassantur Lusores, an alienis & exteris æquiores speremus? Rectè ludum venationem pecuniæ dixerimus: ac proinde ut in venatione, quò multa in casses præda veniat, & astutia pugnatur & robore; ita & in ludo his iisdem res geritur. Certè astutiâ, imò fraudibus, deceptionibus, dolis passim Lusores utuntur. Hinc non injuria unum in fascem triplex hominum genus Philosophus colligavit, cùm quodlibet eorum lucris & commodis nulla moderatione inhiet. *Alea-tor, & Spoliator, & Latro, ex illiberali-um genere sunt.* Non enim antè Lusores fraudibus destituentur, &, quæ has sequuntur, furtis & deceptionibus, quàm suas aranea telas desinat implicare. Mentiri, idioma ipsorum est; fingere ludendi imperitiam, certis notis folia lusoria distinguere, nequiter illa conjungere, ludere cum his, qui juris sui non sunt, ut sunt filiifamilias, colluforibus verum numerum non fateri, hæc omnia stratagematum instar sunt in justo bello, non sunt deceptio-

l. 4. Ethic. c. 1.

nes:

nes: quin probant ipsi communi assensu opinionem, quæ vult, omnem artem justam esse, quæ victoriam pariat. *Nihil interest vi, an fallaciâ, quis potestatem hostium evaserit.* Nec est, cur, benigni Interpretes, aliquibus tantùm, non omnibus Lusoribus hæc vitia inesse dicamus: Est nescio quæ ludi malignitas, ut avaritiam, & habendi cupiditatem etiam iis ingeneret, qui ceteroquin prodigi potiùs sunt, quàm avari. Imperator Caligula, etsi auri tantum in aliquo Regiæ suæ conclavi cumulâsset, ut illo in acervo perinde se volutaret, ac in luto bestia; cùm tamen luderet, nunquam non nequiter, mendaciter, quin & perjurè ludebat; artibus licitis vix utebatur.

l. nihil ff. de Captiv.

Suet. in Calig. c. 41.

XV. Ubi astutiâ nihil profecerint Lusores, ad vim vertuntur; & posita vulpis pelle leonem induunt. Venitur primò ad contumelias & convitia, mox ad arma, rixas, vulnera, tumultus, cædes; quibus permoti potissimùm Legislatores chartas lusorias & aleas, tanquam discordiarum, & gravissimarum injuriarum semina prohibuerunt. Siqui timidiores sunt, nec vitam discrimini tam manifesto offerre audent, ubi domum venerint, quidquid alibi collegerant, furoris effundunt, conjugem, liberos, familiares pessimis modis, nullo discrimine, habent; belluas profectò, non homines, diceres: adeò rationem surdi non audiunt.

XVI. Atque hæc pars aliqua est earum injuriarum, quas Lusores inferunt. His Confessione velle remedium facere, videtur perinde esse, ac laterem lavare nondum coctum: hunc enim quò quis plus laveris, hoc ampliùs & se, & laterem sordidum redder. Ut enim animæ sordes isti eluant, necesse est ludo nuntium remittere, tantorum malorum causæ; necesse est restituere malè parta, cùm absque hoc nulla sit salutis spes; ut absque salutari crisi valetudo afflicta non reparatur. Isti tamen, ubi de ejusmodi rebus sermonem facer Judex intulerit, confestim reponunt: se neutrum facere posse: non cessare à ludo, quòd illi jam diu assueverint; non restituere; quia si restituerent, ludere porro non possent. Si quando autem induci se paterentur ad aliquid reddendum, eâ scilicet ratione redderent, quâ Samson ænigma propositum solventibus satisfecit: cùm enim solutionis ejus præmium proposuisset triginta vestimenta, ubi solutum id vidit, triginta ex hostibus Philistæis interfecit, eorúmque vestes misit iis, qui ænigmatis nodum dissolverant. Jure hoc Samson egit, quia Dei & populi sui hostes spoliavit. Idem Lusores faciunt, sed per summum nefas & injuriam, furantur, ut reddant; & reddunt, non quia ad id religio impellit, sed ut sine pudore ad ludum redeant nominibus prioribus expunctis.

III.

XVII. Quæ supersunt, tam sunt atrocia, ut ego illa silentio libenter præterirem, nisi ad commemoranda me animaret spes, quam concepi, summum detestandi hujus vitii horrorem

vobis

vobis incuriendi. Parum ergo foret, si Lusores malo duntaxat suo moderationem & sobrietatem omnem posuissent; parùm foret, si tot injuriis Proximum lacesserent, quæ prioribus hujus Dissertationis partibus à me demonstrata sunt: illud omnium funestissimum est, quòd etiam in Deum efficiantur Impii (id quod hac tertia parte supereſt ostendendum) quódque hominum instar, etsi brutis omnibus magis brutorum, peccâsse non contenti, etiam malos Dæmones peccando æquare conentur. Dæmones dixi: quia inter omnia peccatorum genera nullum est, quo Mortales Dæmonum impietatem magis imitando exprimant, quàm Blasphemia: sic ut quemadmodum non satis constat, fetúsne Camelus, an domesticis animalibus annumerandus sit: *Camelus incertum pecusne sit, an fera*; ita & meritò quis ambigat, hominibúsne Christianis, an Dæmonibus accenseat Blasphemos. Videntur nec horum, nec illorum re ipsâ ad numerum pertinere, sed medium quid inter eos esse: aut, ut dicam veriùs, rectiúsque; videntur Blasphemi appellandi Dæmones domestici, Dæmones nostrates, Dæmones tirones, qui nondum solenni ritu in Inferni claustris professi sint; paulò pòst tamen sint professuri; & licèt ipsam terribilem illam urbem ingressi nondum sint, jam tamen in ejus suburbiis habitent. Ubi autem execratam hanc mortalium fæcem hæc generis humani probra nefandissima, invenire est faciliùs, quàm inter aleas & chartas? Primùm quidem Sanctissimæ Christi & Mariæ nomina contemptim proferre, & solitum, & modestissimum impiarum istarum linguarum idioma est. Apostolus suis in Epistolis ducenties decies novies nomen JEsu, Christi verò quadringenties repetiit: quod Interpretes numerârunt, ut inde arguerent, vim illam amoris maximam, quâ in Divinam Redemptoris sui Personam Apostolus ferebatur. Lusores, quæ eorum, si Superis placet, pietas est, paucarum horarum intervallo pluribus etiam vicibus illud pronuntiant. Sed ô! quàm nullâ reverentiâ! ne canem quidem suum tam contemptim appellarent! Quàm ergo non dubio id argumento est, animos eorum omni ut æstimatione, ita veneratione Redemptoris sui vacuos esse? Et tamen vix unquam nefarii isti loquuntur modestiùs. Eò progreditur impia eorum temeritas, ut quæ vix unquam & ullibi aliàs, inter ludendum toties audiantur hæreticæ, quas dicunt, Blasphemiæ. *Ejuro Deum! O Deum iniquum! ô Deũ injustum! Quid expectare à Christo magis adversum potui!* Hæ, & similes generis ejusdem voces execrandæ, non ab aliis, quàm à Lusoribus, velut totidem sagittæ in Cælum orcinâ audaciâ & desperatione jaciuntur. Neque hoc ultimum est, & pessimum, quod consceleratissima hujus sacrilegi furfuris hominum temeritas audeat. Etiam manus linguam non rarò sequitur, dum non contenti lingua Deo maledixisse, operibus etiam & factis aggrediuntur, ut ea re infelicissimis illis Spiritibus Magistris suis impietate superiori-

Βλάσφημος quasi.

riores videri possint. Non memini unquam ullis in monumentis legere, quemquam aliorum Catholicorum lapidibus Deiparæ imaginem aut statuam periisse, vulnerâsse ejus Filium, vesano iracundiæ impetu Cruci suffixi Christi simulacrum in frusta secuisse. Hæc tamen omnia non semel Lusores horrendo sacrilegio ausi sunt; ut mirum sit, nos his legendis, aut audiendis, animo linqui. Romæ in templo Pacis, publicæ veneration prostat imago Deiparæ, sanguine perfusa, quem elicuit Lusoris execranda manus, pluribus in eam lapidibus jactis. Philippi Augusti, Galliarum Regis, ætate miles Lusor brachium jactu lapidis fregit Divino Parvulo, quem sinu Beatissima Virgo gestabat; & hoc etiam ex vulnere magna vis cruoris profluxit. Alius ex hac colluvie frontem simulacri Crucifixi, quod in cœmiterio quodam Budæ in Ungaria prostabat, percussit & plagam inflixit. Iterum alter Moguntiæ seculi decimi quarti octogesimo quarto, cùm ludendo perdidisset omnia, desperatione & vindictæ insanâ cupidine adactus, in ædem sacram accurrit, ex ara simulacrum cruci affixi Dei dejecit, diffregit, & stantis ad Crucem Virginis, imaginem pessimè modis innumeris tractavit. Horreo plura dicere, cùm pestem linguæ afflent: satis sit narrâsse: tanto numero facinora hæc sacrilegæ impietatis perpetrata, ut Scriptorum aliquis integrũ iis librum compleret. Hîc iterum sub finem à vobis peto, an ullâ aliâ in mortalium conditione ac sorte, talia horrendæ impietatis prodigia inveniatis? Et si alia non reperietis, fatemini oportet, nullum alium, hominis Catholici nomine insignem, vicisse immanitatem eorum, qui JEsum in Crucem egerunt, sicut eam vicerunt Lusores, sacrilegio tam horribili, ut si vel ipse Judas, ruptis, quibus in Orco captivus tenetur, ferreis illis catenis in terras emergeret, ut Tigris diffracto carcere, non ausurus esset facinus tam tetrum, quale non semel, ludendi vitio infames impiissimè ausi sunt. Quis ergo vobis sensus Auditores? an ambigitis etiamnum, non esse genus vitæ tam è diametro oppositum vitæ hominis Christiani, quàm sit Lusorum? Id autem si ita est, profectò nec illud dubium relinquitur, an idem sit ludo assuescere, & animam perdere.

Angel. Roc. apud Rainal. l. 1.

XVIII. Si quis affirmet, se ludo nunquam ad tantam impietatem impulsum esse, fidem non invitus tribuo: neque enim tam horrenda ausus, hîc coram adesse posset: Divina siquidem Justitia, quæ in tam atrocibus flagitiis non diu connivet, ad hoc usque momentum impunitum illum non reliquisset, sed cum tot aliis sacrilegis vel hiatu terræ absorptus, vel aliâ viâ Orco in prædam destinatus fuisset. Nec tamen idcirco salva res est: vix enim erit quisquam, quem ludi assuetudo non jam ad complura peccata incitârit, & ad plura adhuc incitatura sit, nisi statuerit, ludo penitùs valedicere. Saltem si ludere aliquando lubet, non nisi summa moderatione id unquam fiat: secus qui fecerit, expectet tantùm pœnas suas ac supplicia jam parata, imò

imò jam pridem denuntiata iis, qui Deo deserto, totos se tot quodammodo Idolorum cultui devoverunt, quot sunt illarum, quas toties versant, chartarum imagines.

XIX. *Qui ponitis fortunæ mensam* (Dei apud Isaiam verba sunt, *& libatis super eam, numerabo vos in gladio, & omnes in cade corruetis.* His Sacrarum Literarum verbis S. Antoninus usus est, ut & culpam, & pœnam Lusorum impiorum manifestaret: & sic disserit. Qualis hæc mensa est, nisi Lusorum mensa, circa quam illi congregantur sæpius, quàm appareant in sacris ædibus, in piorum Sodalitiorum cœtibus, in ullis, in quibus Deo ritè colendo vacetur, locis. Hanc ipsi mensam aram faciunt eorum, quæ paulò antè diximus, Idolorum, & fortunæ maximè, quæ illa Dea est, quam ipsi unicè prensant, unicè in vota vocant, sibi propitiam oprant; quámq;, ubi siniſtrè lusus ceciderit; non absque dolore incusant. *Qui ponitis fortunæ mensam, & libatis super eam.* Hac in ara opes suas omnes sacrificant, & tam illas promptè alacritérque abjiciunt, quàm si non suæ, sed aliorum essent: hac in ara immolant æstimationem ac famam suam, séque antiquâ & legitimâ Legum authoritate infames reddunt. Hac in ara pacem etiam & quietem offerunt suam: ut enim nimia salis vel copia vel acrimonia, & se, & quæ saliuntur, corrumpit & insipida reddit, ita ludus cùm fines suos excesserit, non oblectatio, sed tormentum & cruciatus efficitur, iisque Lusores incommodis, illi servituti subjicit, cui ne hostis quidem ipsos suus subjiceret. Accedit præterea; quòd hac in ara sacrificent tempus æternæ gloriæ parandæ sibi concessum: Sacrificent familiæ suæ beatam sortem, liberorum amorem, Proximi Dilectionem, Leges quotquot uspiam sunt Justitiæ omnes, & ante omnia Pietatem in Deum, quē mille injuriis rabidi lacerant, quæ ad Supremæ Majestatis contemptum rectà referuntur. Quid est proinde, quod conscelerati isti tanquam impietatis suæ fructum expectent? *Numerabo vos in gladio,* reponit Deus, *& omnes in cade corruetis.* Numerabo vos, quot quot estis, ne evadat vel unus: numerabo autem non baculo, ut Pastor gregem, ut certus sit, se illum servâsse omnem; numerabo vos in gladio, ut Victor perfidos & rebelles numerat, nequis non devictus supersit: numerabo vos gladio meo, omni nimirum ærumnarum genere, sic ut tanta malorum & incommodorum sub mole corruatis, quin unquam, per omnem deinceps æternitatem, eripere caput & surgere valeatis. Auditores Amantissimi, Dei ista verba sunt. Trepidemus & formidemus has minas, ne serò nimis, cùm illas re ipsa exequetur, ingemiscamus.

Hugo in c. 65. Isa.

DISCURSUS XXIII.

Contra nimiam inter se mutuò agendi conversandique licentiam.

1. NEscio, an unquam aliquis vestrûm in urbem quampiam delatus sit tunc, cùm contagiosa per illam lues grassabatur. Id si contigit, crediderit ipse, nisi fallor, in medios se suspiciosissimos hostes incidisse. Vix per portam ingressos circumdederint excubitores, solicitè & anxiè quærentes: quis tu, & cujas? quà, & unde iter? per quæ loca transîsti? Nec isto contenti, vultum curiosè contemplati fuerint, tanquam cum homine jure suspecto sibi res esset: quin & sarcinas lustrârint ut scirent, quid iis mercium veheretur; & fortasse etiam tanquam publici grassatores aperuerint, & solerter excusserint omnia. Ubi tandem magnâ molestia & conatu horum se manibus extricârit, progressus per urbis plateas viderit obseratis in ædibus cives velut carcere clausos teneri: viderit domesticam alicubi supellectilem per fenestras eiici, ut flammis absumeretur: avulsam è matrum dolentium sinu teneram sobolem; aliam in patris brachiis amarè plorantem. Si Templorum quis adyta subierit, ut ibi saltem solatii aliquid vestigaret, en iterum novi horroris materiam, vacua enim illa & deserta; Sacerdotes cuncti & soliciti; Sacra pauca, musicus concentus nullus, dies solenniores vix ulli; quin ne cœtus quidem populi ad placandum per vota & supplicationes communes Deum, cùm extrema id poscere necessitas videretur. Adeò verum est, quod ajebam, videri urbem illam ab hostibus juratis captam, qui tam arctè, támque non humaniter incolas habeant. Et tamen non sunt hostes Barbari, qui talia imperent, sunt Medici: quæ odio tantùm & rabie videntur geri, sinceri amoris effecta sunt. Medici siquidem, cùm experientiâ docti nôrint contagionem latiùs usque & longiùs serpere, si Cœtus cogantur, & commercium civibus, nullo infectorum sanorúmve discrimine, permittatur, id egerunt studiosè, ut hi ab illis separarentur, quæque compescendo malo salubriter constituta erant, summâ fide & diligentiâ executioni mandarentur. Nihil equidem ambigo, quin non pauci vestrûm, dum me audiunt toties tonantem contra amatorias levitates, choreas, conventicula, sodales pravos, tacitè secum jam sæpius musitaverint: Quid noster Pastor hominis est? crudus ille tyrannus videtur. Errant planè isti: Medicus enim est Pastor, qui vestræ salutis & commodi ardenti

ri desiderio illud tam seriò ac crebrò vobis commendat remedium, quo solo recuperari, aut servari salus potest; fugam nimirum consortii, ac commercii, & amorem solitudinis. Ut igitur eâdem operâ, & vos errore: & me culpâ eximam, laborandum mihi unicè est, ut vos doceam, nimiam inter se agendi licentiam Pestem esse animarum. Hoc qui intellexerit, de remedii necessitate, quod suggero, dubius non hærebit; sed æquo feret animo, illud à me crebrò vel nolentibus obtrudi.

II. Ex omni illo malorum & calamitatum, quod mors ingressa in Mundum secum traxit, agmine non aliud universim horribilius est, quàm lues contagiosa, idque geminâ maximè causâ. Prima est, quod tam facilè adhærescat: Secunda, quòd ubi adhæserit: non sine strage discedat. Utrumque horum in nimia invicem conversandi licentiâ, tam hodie usitatâ, reperire est.

II.

III. Ut lues grassetur, & ab uno migret ad alium, contactus & vicinia sufficiunt, Non alia vitii est indoles. Ut propagetur, satis est infectos cum integris, nullo metu, liberè ac licenter agere; *Nihil tam facilè, quàm malum fieri*, ajebat S. Gregorius Nazianzenus. Nequitiæ prælectio præquàm ulla alia citò & facilè capitur; sic ut non nisi una subinde audita Auditorem Magistrum faciat. Sed ut ista summi momenti veritas cognoscatur clariùs, cunctique probè capiant, quantopere interfit Animæ solitudinem amare, quantúmque ipsi noceat omnis incauta familiaritas, supponendum est non nisi duplicis conditionis esse posse personas, quæ tam domesticè inter se tractant; aut enim ignorant, aut jam expertæ sunt peccatum & nequitiam. *Sive* autem hujus, sive illius conditionis fuerint, certus sit quisque, maxima sanè ex hac inter se agendi licentia in eos damna redundare.

IV. Ponamus igitur, quod plerumque dici assolet, esse nimirum adhuc immunes à vitio, qui familiaritati tali indulgent: anne quia hucusque adhuc peccârunt nunquam, eriam peccare non possunt: Parentes, cùm eorum quis reprehendit negligentiam in filiarum custodiâ, quas hac illac per omnem viciniam vagari pro arbitrio sinunt, & quaslibet ædes accedere, hac semper ratione se purgant: *Filia mea honesti amans est; non est, quod metuam.* Demus, illam honestatis amantem esse. At hoc ipsum me angit, quòd, cùm talis sit, non diu post futura sit alia. Ut malum citreum, sapore, coloréque præstans, marcescat, alio non est opus, quàm ut aliud generis ejusdem pomum putridum juxta ponatur. Id enim si fiat, jam fructus ille odore, suavitate, nutriendi medicandique virtute tam nobilis, natus arbore immortali, mox & ipse putrescet, fœtore offendet nares, perinde ac alter, à quo corruptionem traxit. Hoc ante omnia efficit malorum cum bonis admixtio: afficiat putredinem.

Mirantur nonnunquam aliqui, Puellam illam eâ prudentiâ, iis dotibus, tam nobili sanguine, matre tam virtutis studiosâ genitam, pravi sui exempli putore totam latè viciniam offendere. Inquirant isti, quibus hæc Puella sodalibus & usa sit, & utatur etiamnum, & nihil erit porrò, quod mirentur. Nuper saturnalium tempore mutatâ veste personata cum sociâ illâ versutâ vagata est per urbem: audiit de suis differentem oblectamentis: adfuit fucanti, & comenti se: vidit etiam noctis tenebris abusam ad agendum cum Juvenibus amantibus & amatis; subinde, autem sacris jejunii longioris diebus levitatibus suis perinde ac antea, aut etiam magis deditam. Hac inconsultâ, cum fructu marcido & putente, societate, eam traxit contagionem, ut jam, qui priùs noverant, attoniti dicant. Heu, quàm ista non est ista! Atque ita sanè est: sed hic est fructus societatis promiscuæ. Despiunt igitur, qui filias, sorores, conjuges vagari sinunt pro libito, nec ullo ipsis interdicunt cujusquam commercio, propterea, quòd honesti amantes sint: & vel hac causa rationem ab iis severiorem Deus exiget, tantóque eos damnabit justiùs, quòd animas, tam omni labe etiamnum immunes, negligentiâ suâ & ignaviâ fœdari, imò perire siverint. Quò generosiùs, quóque sapidius vinum est, quod servatum capimus, tantò curandum solertiùs, ut doliis condatur idoneis: ubi enim dolium tetro quopiam odore infectum fuerit, non ipsum jam odorem illum suum mutabit, quia mustum generosum est ac nobile, sed mustum ipsum odore illo tetro exolescet. Filia, & quævis alia femina, à vitio etiamnum intacta odorem virii trahet à sociâ nequam & perversâ: hæc autem virtutis odore ex consortio bonæ ac innocentis non imbuetur. Non postrema hæc humani generis calamitas est; quòd morbi quidem & lues contagione serpant, sanitas autem in alios consortio non propagetur. *Simile* quid in agris videre est: steriliores aliqui triticeæ ex semente non nisi siliginem sæpe reddiderunt: nullus autem tam pinguis est, ut ubi siliginem in eo serere contigerit, triticum germinet. Atque hâc causâ Apostolus cunctos, qui & renati in Christo, & vitæ ad sanctissimæ Legis suæ amussim ducendæ cupidi sunt, solicitè hortatur, ut velut Mundo ipso egressi, pravorum vitent consortium. *Exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis, & ero vobis in Patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias.* Equidem & plantæ nuspiam ferè adolescunt feliciùs, quàm ubi solæ, & procul ab aliarum consortio terræ inseruntur: cùm plures, etsi non noxiæ, solum idem occupant, facilè una alterius incrementis officit, & nunc Solis radios, nunc aliorum siderum beneficum influxum impedit. *Sic* & homines aliorum fugitantes consortium majora sumunt in virtute incrementa: cùm è diverso omnis societas arctior ac familiaritas facilè cæ-

2. Cor. 6. 17.

lestium

lectionem donorum ac gratiarum canales obstruat, & densiore velut umbrâ fructuum ubertati nocear.

V. Quomodo igitur solicitum me non habeat, tanta inter Christianos negligentia in negotio, cujus momenta cùm perviderent Ethnici, tam solertem illi curam impenderunt? Lycurgus Lacedæmonum Legislator cavit, non levi pœnâ decretâ, ne Cives aliis populis commercio jungerentur, ne eorum simul vitia imbiberent. Sed & Plato suadebat, ut procul à maris littore urbes ædificarentur: cùm prospiceret, maximas non vitiorum minùs, quàm mercium, à commercii causâ appulsis alienis populis, hausturas. Hodie Turcæ feminis suis ne illud quidem permittunt, ut orandi Dei causa delubra accedant; cùm existiment, nihil à femina gratius Deo offerri posse, quàm si suam illi vagandi libertatem sacrificet. Interim è Christianis non pauci, luce tantò nobiliore collustrati, agnoscere nolunt, quantum, ex vaga cum quibuslibet agendi licentia, in sequiorem sexum redundare possit incommodi. Unde nonnullæ, ubique magis, quàm domi suæ sunt: contra illud Davidicum: *Uxor tua in lateribus domus tuæ*: quibus verbis vult, conjuges non domi tantùm attinendas, sed ibi quoque secretioribus angulis abdendas ut non tantùm oculis se foris habitantium, sed domesticorum quoque, quoad ejus potest, subducant. *In lateribus domus tuæ.* Si autem vel Conjuges Deus publico commercio arcet, quid Puellis eo in genere ab ipso permissum existimemus? Certò sibi quisque persuadeat, nulli cujuscunque familiæ patri prudentiora, magisque ad sobolem in Dei timore educandam apta monita suggeri posse, quàm si illi crebrò inculcetur: Attende, quis tuas ædes frequentet: quis familiaribus tuis loquatur, observa: cave permittas illis, ut promiscuè agant cum omnibus: ne pietatis quidem studio ire sinas, quò confluunt quidem multi, sed orant pauci: præ reliquis tibi dotibus in tuis solitudinis amor placeat: hoc sine, frustrà sunt monita alia omnia: hortare ad honestatis studium, quantum vis, & potes, pietatem in Deum, decorum, recti exempli debitum inculca; ventis verba dabis. Natura, dum fœtum materno in utero format, id inprimis solicitè curat, ut pelliculâ illum involvat, intra quam labori suo incumbat, & quibus oportet, membris, quâ decet, figurâ opus illud suum effingat; hoc enim non circumdatus velut munimento, virtute formatrice extra limites exerrante, facilè in abortum, aut deforme monstrum fœtus degeneraret. Sic quisquis educare sobolem suam, & ad virtutem informare sedulò volet, vagari illam passim non sinat: operam enim aliàs, & oleum perdet. Quæcunque arbitrio suo aget cum quibuslibet, in ejus animo nunquam adhærescent cogitationes salutares, quantalibet diligentiâ teneræ menti fuerint instillatæ: dispergentur: atque ita efformandus ad omnis honesta-

Iuv. Sat. 6. 343.

Plat. de Leg.

2. Cor. 6. 17.

Psal. 127. 3.

ſtatis elegantiam fœtus, aut nunquam abſolvetur, aut horridum denique in vitiorum monſtrum deformabitur.

VI. Ita res ſe habebit, cùm crediti veſtræ curæ nullo dum vitio deformes erunt. Quodſi autem jam non primis tantùm labris dulce vitiorum venenum in voluptatum poculo delibâſſent, ſed largiter bibiſſent, tum enimverò majori adhuc ſolertiâ mea eſſent monita ſervanda, & omnis vagandi libertas præſcindenda. Tum enimverò ea foret ſic malè affectorum conditio, ſi reſpectu nullo, nullo metu verſari cum quolibet vellent; quæ eſt ægrorum, qui ſuo è cubili nunquam prodeunt ſine valetudinis incommodo: *Quod egris evenit*, inquit Seneca, *ut nunquam ſine offenſa proferantur.* Nunquam & illi prodirent in publicum, quin duplo ferè deteriores reverterentur. Id quod tum maximè eveniet, ſi, quod pronum eſt, in eos inciderint, qui non diſſimili ſcabie laborant. Stupenda prorſus res eſt, ut Plinius advertit, quantum vitium capiat venenum alicujus à rabido cane admorſi, ſi alteri jungatur, eodem veneno infecto. Hujus rei cauſam non facilè Philoſophi divinaverint: cur autem animo malè affectus, ſi alteri jungatur eodem vitio laboranti, deteriùs habere incipiat, pronum eſt conjicere: dum enim ſimul verſantur, mutuò ſe fovent: hic ſua illi narrat flagitia; alter eadem lepidè ac facetè elevat, & quo primùm è turpi facinore, pudore ſuffundebantur, mutuò ſibi abſtergunt: verbo, ſic mutuò incaleſcunt, ut ſerpentes invicem conglobati. *Tunc maximè laborant mali, ubi plurium vitia miſcuere, & in unum collata nequitia eſt.* Sodalis nequam, etiam probum pervertit, ut dicebam: quantò magis jam perverſum pervertet ampliùs? Dicerem, quòd ſe ipſo nequiorem illum ſit effecturus, niſi aliter nocerent homines pravi, quàm Scorpiones: iſti cùm veneno quempiam infecerint, de veneno aliquid ſuo perdunt: non ita pravi, hi enim quo plus veneni diffandunt in alios, hoc ipſi quoque nocentiùs inficiuntur.

Epiſt. 7.

Sen. ep. 109.

Plin. l. 11. c. 25.

VII. Naſcuntur, quæ dixi mala, & fructus peſſimi, cùm vel boni malis, vel malis mali ejusdem ſexûs conjunguntur. Majora timenda ſunt; cùm etiam, ut frequenter aſſoler, ſexûs diſparitas acceſſerit. Agunt non tantùm cum adoleſcentibus adoleſcentuli, non tantùm cum Puellis Puellæ, & ex bonis fiunt mali, ex malis peſſimi, ſed nullo reſpectu & Juvenes cum Puellis, & hæ cum illis verſantur creberrimè. Quam quidem infidam Societatem quoties videre mihi contingit, illud in animum ſubit, quod de Aſpidibus narrant; nunquam marem ſine femina cerni. *Conjuga fermè vagantur*, ait Plinius, *nec niſi cum compare vita eſt.* Hac autem ratione vitium non tantùm facilè diſcitur, ſed etiam non difficulter perpetratur. Nec prudenter dicitur: Plures in cœtu ejusmodi bonos eſſe, qui ſui reſpectu nequâ quam, qui fortè adſit, compeſcant: non enim ſemper plures etiam plus poſſunt. Certè unus peſtifero laborans ulcere contagionem multis afflare ſoleat.

L. 8. c. 23.

let. Hinc versutissimus Dæmon, ersi nunquam non quàm plurimarum animarum perniciem & optet, & procuret, non semper tamen retibus venatur, quibus plures comprehendat; & quamquam non ignorat, quòd *Laqueum inveniunt omnes*; sufficit tamen illi non raro unicus. Lepida admodum illas capiendi aviculas, quæ turmatim volant, ratio est, si una aliqua earum ex numero prehendatur, & alligato pedi filo, quod viseo probè oblitum sit, libera avolare sinatur. Misella enim, cùm planè se liberam putet, contentione magnâ è capientis manibus avolat, & velut læti nuntii, de captivitate superatâ, bajula mediæ se aliarum turmæ inserit: dum autem nunc hæc, nunc illa viscato filo adhærescit, non antè ludus finitur, quàm misera non jam sola, sed pluribus malè cautis comitata, deorsum ruat, & optata venatori præda fiat. Non aliter Juvenis aliquis pravorum morum, venatori stygio optatam Animarum prædam, cùm nemo quidquam sinistri metuit, in manus tradit. Id ergo versutissimus hostis agit, ut unum aliquem irretiat. Hunc vitiorum viseo non obiter illitum in medium aliorum Juvenum, seu, quod deterius est, etiam Puellarum consortium immittit; tum ille verbis, nutibus, gestibus, promissionibus, donis, ficto amore & vera proditione in omnem partem versans prædam bene numerosam stygio suo venatori multùm plaudenti adducit.

VIII. Quodsi vel unus aliquis sufficit malo Dæmoni, ut ejus ope multos capiat, quantò certior erit unius pernicies, si in multos inciderit? Et tamen perinde ac si Juvenes saxei essent, & Puellæ frigidissimo è marmore concertæ, nullo non tempore simul versari permittuntur, manè, vesperi, interdiu, noctu: sed nec locus ullus excipitur: in viis publicis, in agris, domi, in sylvis; laborent, quiescant, nihil refert, solæ sint, an comitatæ: quin nec tum, cùm vel ad rem divinam accedunt, vel ea peractâ domum reperunt; hoc sese consortio expediunt. Tantam autem qui libertatem, qui tam nullis definitum limitibus commercium suis concedunt, quâ tandem temeritate sperant non inficiendas contagione animas, quæ sanæ sunt, aut non penitùs corrumpendas, quæ jam infectæ sunt? Pestis non in alios propagatur faciliùs, quàm qui humorum temperie sunt simillore, ut medici observârunt. *Pestis vapor accenditur, ubi major naturæ similitudo.* Illa proin indolis similitudo, mutua illa affectuum professio, quæ Puellam inter & ejus Amasios intercedit, viam vel maximè sternit proferendæ vitii contagioni, & fovendæ. Atque hoc tam præsens contagionis periculum, cui se exponunt, qui promiscuè cum sanis infectisque agunt, Deum impulit, ut per Jeremiam suaderet? *Unusquisque se à proximo suo custodiat.* Vult nimirum, ut quisque se custodiat non ab iis, qui foris sunt, non ab æmulis aut hostibus, non à malis Dæmonibus tantùm, sed ab his, & ab iis maximè, qui proximi illi sunt, *à proximo suo se custodiat*: caveat

Marsil. in Epist. Ant. c. 3.

Jerem. 9. 4.

veat ab iis, ad quos indolis similitudine propendet; hi enim ad pervertendum eum plus habent virium, quàm Infernales Genii naturâ tam diversi & dissimiles.

II.

IX. Atque utinam, quàm facili negotio hæc serpit contagio, tam facili etiam remedio curaretur! Sed nihil est, quod majorem mihi in hac mutuò agendi licentiâ ac libertate horrorem incutiat, quàm quòd videam, malum, quàm est universale, tam esse sine remedio. Vix quisquam hac contactus peste unquam sanatur. Ubi semel Juvenes depravati fuerint, quis erit animo tam forti & constanti, ut eos corrigat, & emendet? Obturant omni admonitioni aures, úrque animo sint à te penitùs alieno, sufficit, te indicio aliquo monstrare: subolere tibi eorum flagitia, aut sinistram tantùm de iis suspicionem concepisse. Notârunt rerum naturalium Scrutatores? quo pinguiore succo, & tenaciore abundat arbor, hoc infeliciùs insitionem pati. Sic & pravarum Animi propensionum tum est curatio difficilima, cùm sordidæ sunt: hæ enim mentem excæcant magis; voluntatem pertinaciùs faciunt occallescere, si ut Aristoteles censuerit, conjungi non posse cum libidinum studio prudentiam: *Incontinens non potest esse prudens.* Crescit autem indies hæc & cæcitas, & duritia, assuetudine; eâque fit, ut mali etiam cura quotidiè fiat difficilior; eò enim misseriarum devenitur, ut ametur ipse morbus, & sanitas odio habeatur.

Mathiol. in Præfat.

Addamus jam sanitatis recuperandæ difficultati laborantium multitudinem ac numerum, & facilè erit arguere, cladem stragémque Animarum, quam edit hæc promiscuè cum quibuslibet agendi licentia esse innumerabilem. Cùm pestis grassatur, nullo non die eâ enectorum census initur; ut & eorum, qui malo recens contacti sunt: in ea lue, de qua nobis sermo, quis numerum iniverit? Initium illa duxit jam inde propè à Mundi nascentis exordio, dum posteri Seth, eâ bonitate, ut *Filij Dei* dicerentur, cum Caini filiis ac nepotibus commercium inierunt; quâ inter se agendi libertate moribus evaserunt tam perversis, ut divina Justitia non aliud malo remedium inverierit, quàm totiùs humani generis per cateclysmum excidium: nec tamen vel hæc vindicis DEI pœna rectiùs sapere posteros, & à tam invisâ DEO conversandi libertate cessare docuit.

Cajet. Genes. *V. Corn. à Lapid. in Gen. 6. 6.*

X. Dicam rem verbo: quidquid videmus vitiorum in adolescentibus, quidquid in conjugiis perfidiæ; quidquid in moribus corruptionis, non aliunde, quàm ex ea libertate natum est, quâ fœminæ cum viris, viri cum fœminis agere, & invicem sociari, quà libet, vagari permittuntur. Scimus omnes, Terram, priusquam omnis ultricibus illis undis submergeretur, absque comparatione; quàm nunc sit, feliciorem fuisse ac fertiliorem. Et si enim tum homines non aliis cibis vescerentur, quàm herbis, & arborum fructibus, herbæ tamen illæ & poma eâ virtute nutriendi pollebant,

ut

ut vitam in plura secula iis pasti proferrent: id quod hodie nec cibi quicunque lectissimi, nec vina præstantissima ac generosissima efficiunt. Quam tanti discriminis causam mihi dabitis? An dicet quis; aquam vi tantâ ac copiâ in terras effusam extinxisse, magnam partem, vim illam seminalem, quâ tellus tantum vigorem in plantas derivabat? Dicit aliquid, qui sic respondet; totum tamen non dicit. Non solæ lapsæ cælo aquæ tam sterile reddiderunt solum: sed aquarum marinarum cum cælestibus admistione pernicies hæc illata est: illæ enim in intima se montium ac vallium viscera insinuantes acrimoniâ suâ germinatricem terræ vim exiccârunt, perinde ac Civitatibus ab irato hoste solo æquatis nonnunquam evenit; solum enim, ubi steterant, sale seminatum diu postea ne tantillum quidem graminis protulit. Applicemus hæc in rem nostram. Quærunt subinde Senes nostri, quæ causa sit morum usque adeò hodie depravatorum? cùm tamen & Divini verbi Præcones audiantur sæpius, & Sacrorum Mysteriorum usus increbuerit, in sacris excursionibus populi excolantur diligentiùs, tot pia Sodalitia, tot Cœtus constituti, in quibus ad omnem Sanctimoniam Fideles erudiantur. Unde ergo fit, ut tot adjumenta non magis animos in vita gratiæ stabiliant, efficiántque, ut illam ad longa tempora prorogent? Non alia mali origo, quàm aquarum salsarum cum dulcibus admistio. Si salsæ suos inter fines ac terminos se continerent, tellus à solis dulcibus tantum detrimenti non pateretur: si, inquam, domi se continerent feminæ, non tanta orbem obrueret vitiorum colluvies, quantolibet numero viri licentiùs vagarentur; minore negotio vincerentur tentationes, nec tam citò à peccatis confessione expiatis ad antiquas redíretur miserias, sic ut vita animæ jam vix diurna, imò vix paucarum horarum esse soleat. Hæc autem admistio, dum neque limitibus, neque legibus ullis licentia coercetur, damna infert inexplicabilia, tantò exitiosiùs, quòd ne remedium quidem malo relictum est. Remedium siquidem, aliquò usque saltem, in sola separatione consisteret: nec tamen hujus obtinendæ spes affulget. *Fugite de medio Babylonis*, ajt Sacer Vates, *& salvet unusquisque animam suam.* Quid autem est Babylon linguâ nostra, nisi *Confusio & Commistio*? Fugite proinde promiscuam hanc invicem agendi licentiam, commercia abrumpite, vitate pericula, si salvam animam vestram cupitis: Hoc nisi agitis, de illa actum est.

Cajet. in Genes.

Ierem. 51. 6.

XI. Grassante lue, nulla quidquam proficit industria, nisi commercium sanos inter & contactos tollatur. Idem in re nostra est. E diverso. *Discede ab iniquo*, ait Ecclesiasticus, *& deficient mala abs te.* Mala omnia ictu amputabimus unico, si amputemus noxiam conversandi libertatem: *deficient mala.* Si enim femina domi suæ sola esset, vix apparet, quo se illa culparum genere contaminaret; sicut & viri fermè peccandi illi-

Eccl. 7. 1.

illicia foris accersunt. Leone I. Constantinopoli imperante exortum sæ-
Baron. an. 495. vissimum incendium vicos urbis integros, nec parvo numero, incineres redegit. Motus ea re Zeno legem deinde tulit, Codici insertam, ut ædium singulæ ab alijs duodecim saltem pedum intervallo distarent; ut siquas deinceps flammæ corriperent, non facilè in alias incendium propagaretur *Ad securitatem ab igne præstandam.* O sanctam legem, si à materiatis hisce ædibus transferretur ad viva DEI templa, Christianos nimirum, sic ut domus quælibet nullâ sui parte aliam contingeret, & quilibet existimaret, non vicinos, non notos circa se ullos esse! Sic facta prava, non fierent exempla publica: fœdus ille libidinum ignis inter prostibulorum parietes clausus, non tot alias, cæteroquin honoratas domos, tantâ támque comuni strage corriperet.

XII. Non nescio, plures è vobis futuras, qui dicant: Durus est hic sermo, nec durus tantùm, sed quem re & opere complere non liceat: neque enim omnes domi recludi fœminæ possunt: sed illas quoque sua negotia foras vocant. Non ignota dicitis: nec me latet, non semper domi teneri feminas posse. Quid autem hinc consequens est? Adverto sacris in Literis fœminam rebus geminis planè dissimillimis comparari, Candelabro in Templo, & Soli in cælo. Ut Candelabrum, domo prodire non debet; sicut Candelabrum Templo non effertur: si tamen prodeundum fuerit, prodire debet ut Sol, qui semitâ suâ, quam Eclipticam Astronomi dicunt, nunquam egreditur. Prodeant ergo, per me licet, subinde extra parietes domesticos fœminæ, dummodo non nisi negotiorum suorum causâ prodeant, nec extra semitam suam exerrent, ut Sol tot seculorum decursu ne latum quidem unguem exorbitavit. Damno tantùm in feminis illam ubique vagandi licentiam, illum solitudinis horrorem, illum, in medio etiam virorum, lætis in conventiculis apparendi pruritum. Hoc autem animabus plurimum nocere quis negare possit, qui animum advertit ad stragem, quam hæc consortia edunt, perpetuam? quis negare possit, digna esse reprehensione: si non perpetuâ, saltem crebrò iteratâ?

XIII. Ad illud deinde quod attinet, dum dicebatis, sermonem hunc esse durum, necesse est, ut eorum vobis memoriam refricem, quæ initio comemoravi: vivere nimirum nos tempora, quibus pestis grassetur, quando crudelem esse pietatis speciem habet. An Servatorem non audimus ita loquentem? *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Matt. 10. 35. Gladium nimirum venit mittere, ut alium ab alio separet; cùm toties non alij magis nobis inimici sint, quàm qui nos proximè circumstant, ut amicissimi. *Inimici hominis domestici ejus.* Matt. 10. 36. Nec tamen non vestram ego vicem doleo: scio enim nihil suavius, nihil jucundius à natura nobis datum libertate, comunicatione cum alijs ac societate. Et sicut homo animal est sociabile, ita nec ipsæ jucundæ sunt illi delitiæ, si soli-

solitudinis tædio exacerbentur. Sed quid agemus, postquam peccato Natura hominis corrupta est ? Non jam sanitatis tempus est ; aliis proin legibus utendum. Caro illa, quam circumferimus, tam rebellis & perfida, tam irritabilis, tam ad omnis vitii contagionem parata, facit, ut, quæ integra etiamnum sanitate duros nos & inhumanos arguerunt jam nos prudenter cautos commendent. *Denuntiamus vobis* inquit Apostolus, *in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.* Probè notanda sunt Apostoli verba, quibus divisionis sententiam & necessitatem promulgat, non ab hostibus tantùm Fidei, sed ab aliis etiam, qui eâdem nobiscum religione censentur: *ab omni fratre.* Non ab iis duntaxat, qui manifestâ exempli pravitate nocent, sed ab his etiam, qui monstratam perfectionis ac sanctimoniæ semitam non ita soleter tenent, quin ab illa subinde exerrent: *ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam acceperunt.* Vetè siquidem non aliud est medium, quo à pernicie servemur, quàm istud: fugere commercium hominum, quoad ejus licet, quos inter lethalem exhalitu unico pestem trahere possumus.

2 Thess. 3. 6.

Matt. 26. 35.

Matt. 18. 36.

XIV. Hinc discere possumus, quâ causâ Deus totum postulet, cùm malus Dæmon modico sit contentus. Sic vult Deus, animam non solùm opera perpetrare nulla, quæ cum ratione, & sanctissimis suis Legibus pugnant, sed ut ne cogitatione quidem illis assentiatur. Dæmon è diverso cùm ad opus ipsum frustrà quempiam pellicit, satis habet ad cogitationis assensum eum induxisse: cùm horret quis exempli pravitate aliis nocere, pro sua humanitate, liceat ita loqui, contentus est, si quis solus & sine arbítro delinquat. Quin, cùm quis constanti animo renuit bibere ex venenato voluptatum poculo, probat, si vel tantillum labris delibet liquorem propinatum, ; satis habet, si ad jocum prætextatum, ad facetiam illiberalem, sed libidine fœtentem, ad obtutum paulò curiosiorem inducat. Quæ igitur tanti discriminis causa, ut Deus tam inexorabili severitate totum postulet, Dæmon tantâ secum humanitate agi sinat? Nisi fallor, hæc princeps ejus rei causa est. Dominium animæ totius ad Deum pertinet: Dæmon autem fur est. Sic enim mirum non est, si totum Deus exigat; Dæmon contentus sit partem sibi vindicâsse. Præterea Deus nos vult bonos, malos Dæmon: & quia ad hoc ut quis bonus sit, necesse est omnibus partibus esse absolutum, ad malum verò sufficit, cujuslibet partis defectus. ideo totum vult Deus, parte defectus, Dæmon contentus est. Vera sunt ista: Ego tamen veram aliam proprí-ámque ejus rei causam vobis afferam. Modicum petit Dæmon, cùm nôrit à modico statim se progredi posse ad multum: capillum petit, ajebat S. Franciscus, at hunc si obtinet, mox ex crine funem efficit, & nauticum quidem, quo ingens oneraria ad lit-

tus allìgetur. Quid in re noſtra principio petit? Ad quid puellam aliquam veſtram proritat? Non ad ſtupra, non ad adulteria, non ad Sacrilegia, & quæ ſunt alia ſuâ turpitudine valde abominanda: obturum petit laſcivum; verbulum paulò liberius, compoſitionem hominis exterioris minùs aſperam, ſolitudinis minus aliquanto ſtudium, animi laxationem liberaliorem. In his omnibus quid mali? crinis eſt: ſed avertat Deus, ut verſutiſſimo nebuloni vel tantillum tribuatis; veſtro enim damno diſcetis tandem, an ille ex modico proficere ſciat ad multum, & num ex crine non laqueos tantùm, ſed catenas effingere norit. Vulpes aliud ab hiſtrice non petit, quàm ut ſepem illam aculeorum ſuorum tantiſper aperiat: ſi ſtultus rogantem audiat, momento eum invadit & devorat. Hem, ait ille mille fraudum artifex, quæ iſta ſolitudo, quod ſilentium, quæ parietum domeſticorum cuſtodia, quæ omnis commercii humani fuga? Hoc eſt totum ſpinis rigere, ut echinum: aperi tantiſper ſepem hanc hiſpidam; fac quod Juvenes alii, quod aliæ Puellæ faciunt, loquere, aſpice, nocturna in vicini ædibus conventicula accede. Si audiant vafra concilia Juvenes, jam ſanè pernicies proxima eſt absque obice.

XV. Scio non ſtatim his initiis funeſtos iſtos exitus connecti: quid autem refert, connecti tardiùs; ſi connectentur & ſequentur aliquando? Etiam venenum non ſtatim ad cor penetrat: penetrat tamen denique. Albertus narrat, quempiam rabidi canis dentibus admorſum, non niſi duodecim poſt annos veneni illius vim cœpiſſe perſentiſcere, quod tanto intervallo innoxium videbatur. Eadem planè in re noſtra accidunt. Audiet Puella, dum liberiùs per ædes vicinas vagatur, ex ore alicujus effrontis nuptiæ quidpiam, quod ne audiret, præſtaret eſſe ſurdam. Non nocent tum illa verba, nec plagam infligunt: vitæ enim ad eam diem actæ tenor nondum exaltans è fronte verecundia, timor juſtus Majorum, faciunt, ut Puella ne exiſtimet quidem ullam tantum aliquando probrum ac dedecus poſſe conſciſcere. At ecce: non multis poſt annis marito jungitur, memor pravorum peſſimæ illius mulierculæ exemplorum, memor modi, quem ex illa intellexit, occultè talia perpetrandi, cedit infelix intus oppugnanti, foris allicienti, & fidem Deo non minùs, quàm marito datam violare non erubeſcit. Obſervate in hoc, & aliis generis ejusdem caſibus, quos enumerare poſſem, vim primorum illorum verborum planè peſtilentium, rabiem illam, & inquietudinem, quam in animo infelicis reliquit laſciva illa magiſtræ deteſtabilis lingua; Quare iterum iterumque veſtro commodo, veſtro bono vobis inculco; ſeparamini, ſeparamini, fugite commercia periculoſa: *Non veni pacem mittere, ſed gladium.*

XVI. Serviet autem imprimis hæc commercii periculoſi fuga ad delendas noxas præteritas; ad quas abolendas

das si hortari vos voluero ad Jejunium, Eleemosynam & Orationem, quod est triplex illud genus operum, quo satisfacere pro admissis possumus, respondebitis, à jejunio vos impediri laboribus necessarijs, ab eleemosyna & stipe danda propriâ egestate, ab oratione verò paulò prolixiore curis domesticis, Quid autem prætexetis, si vos horter, ut vitetis commercia periculosa, conventicula adversantia honestati, & turbas hominum promiscuas? Ab hoc equidem vos excusat nihil: si proinde ne hoc quidem tantillum reddere DEO vultis pro tot culpis, satis enimverò apparet, vos nec dum intelligere graviſſima illa nomina, quæ apud DEUM peccando contraxistis.

XVII. Serviet deinde eadem fuga ad impedienda posthac peccata. Quâ quidem in re an vera dicam, non alios quàm vos testes volo: an non enim cùm hebdomadæ dies totos cum domesticis vestris laborando transigitis, sanos vos incolumésque, animámque nullo peccato vulneratam invenitis? Diebus autem feriatis, dum modò hujus, modò illius in consortio laxatis animum, an non sæpe mentem plenam cogitationibus perversis, linguam verbis obscœnis, detractione de famâ & existimatione aliena conspurcatam domum refertis? An non modò rixis, aliàs ebrietate, libidine multiplici, & nescio quibus alijs flagitijs, quorum vel meminisse pudor sit, vos impiatos deprehenditis? Facilius autem hæc tam tristia ac planè funesta accidunt, si in medios feminarum greges vos inferre non puduerit: nec interest, Juvenculæ sint, an adultiores: ex his siquidem fiunt adulteræ. *Cum aliena muliere ne sedeas omnino, alloquiũ enim illius quasi ignis exardescit*: ille nimirum ignis, qui animum accendit desiderijs pravis, quæ veritatis æternæ ore jam pridem vel ipsis operibus comparata sunt. Vetat ergo DEUS, ne vel ad modicum tempori spaciũ assideas feminæ, ne te tuámque salutem exponas discrimini: & tu securum te existimabis, si dies totos in ejus consortio colloquendo, saltando, corridendo, jocis mille, ac facetijs indulgendo transigas? Quid est insanire, si hoc est sapere? *Eccl. 11.*

XVIII. Ante omnia denuo vobis, ô Majores, adolescentulas vestras commendo. S. Ambrosius dum Virginem instituit, ita loquitur: *Trepidare Virginum est; & ad omnes viri ingressus pavere, omnes viri affatus vereri.* Quod igitur illud educationis Virginum genus esse dicamus, quo ipsis permittitur non solùm non trepidare ad præsentiam & alioquin viri, etiam modesti, sed garrire ad ædium limina cum Juventibus dissolutis, garrire mediis in plateis, manus porrigere, & ejusmodi facetijs etiam priores provocare, quæ tam in ore Virginum honestarum malè sonant? Neque grandiores tantùm, sed tenellulæ etiam filiæ præ alijs solerter custodiendæ, nec, ut quà libet, evagentur, permittendum. Id enim sanè quàm industriè malus Dæmon agit, ut eas maturè operâ stygij alicujus emissarij suas faciat; operâ

tâ inquam alicujus eorum ex numero, quos unicè delectat animulas innocentes ut agnellos teneros, manibus DEI eripere, ut eas infernalis Lupi faucibus tradant. Perpendat quisque secum seriò, & altè in animum demittat, si à teneris annis liberi vitio assueverint, vix unquam eos assuetudinem tam noxiam dedocendos. *Adolescens juxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* Nulli non arbori nos cet, ungi, ut experti asserunt; sed nullis magis, quàm tenellis etiamnum plantis. *Oleum infusum arboribus, eas necat sed maximè novellas.*

Prov. 22. 6.

Theophr. hist. plant. l 4. c. ult.

XIX. Si durum vobis molestúmq; videtur ad hanc solitudinem, hanc commercij paulò periculosioris fugam & vosmet, & vestræ fidei ac curæ creditos assuefacere, mementote agi de salute & vestra, & eorum, quos habetis longè charissimos. Si salvi esse volumus, sursum per arduа tendendum est; vis inferenda propensionibus naturæ, deorsum nos trahentibus. *Solus sedebam*, ajebat ad Deum Propheta, *quoniam comminatione replesti me.* Non ibam vagus per hasillásque ædes; non transigebam tempus in cœtibus animi causâ coactis: non venabar occasiones & pericula amittendæ salutis, sed prohis *Sed bam solus.* Non ob aliud autem ita aliorum fugiebam consortiũ, ita ad omnis discriminis umbram trepidabam, quàm *quoniam comminatione replesti me.* Totus cohorrui, cùm tot pereundi occasiones prospicerem. Utinam & vos altè in animum demitteretis, quanta demum, quámque meritò sit timenda felicissimi Cælestis Regni jactura, & cum hoc, jactura Societatis perpetuæ cum Beatis, Sanctis Martyribus, Apostolis, Angelis, Beatissima Virgine, Christo, DEO! Utinam. Utinam seriâ, datáque operâ assequi conaremini, quanta è diverso sit calamitas, quanta miseria, ad æternum cum Dæmonibus, feris, furiis, & *cum igne devorante* damnari consortium! Enimverò nulla jam molesta foret solitudo, sed eam amplecteremini, ut securum salutis ac securitatis asylum; libertatem illam tam periculosam volentes lubentes iis permitteretis, quibus suæ salus curæ non est. Bonus Deus sancto hoc ac pretioso timore animos vestros replear, quem vobis unicè exopto, ut trepidando ac timendo certos vos ac securos reddatis illius gloriæ consequendæ, quam tam facilè amittit, quisquis non timet amittere.

Jerem. 15.

DISCUR-

DISCURSUS XXXIV.

Plurimum spei in Beatissimæ Virginis Patrocinio nos posse reponere.

QUi sævâ in maris tempestate jactantur, illud adhuc inter secunda numerare solent, si solum offendant firmum, in quo anchoram jactam stabiliant. Ubi enim fundus luto aut arenâ obtectus fuerit, anchora, vomeris instar, instabile illud solum sulcando, navim non firmat. Miror proinde è Christianis non paucos spei suæ, sublimis omnino & altæ, anchoras temerè ubique jacere. Multi omnino sunt, qui sibi de salute certò obtinendâ blandiuntur, & de navi suâ ad æternæ beatitatis portum certò appellendâ, nixi suâ in DEI Matrem, salutis anchoram, devotione. Hunc tamen devotionis, & animi tantæ Matri addicti fundum haudquaquam curiosè explorant, nec pensi habent, sitne arenosus ob tam multiplicem instabilitatem, an ob tot fœdissimarum culparum sordes lutosus. Propositum idcirco mihi est, hocce Discursu dedocere errorem tantò nocentiorem, quantò minùs creditum, & ostendere, quæ tandem sit genuina in Virginem Matrem pietas ac devotio, quâ tutò niti possit nostra salutis spes; & quæ sit adulterina, quâ absque temeritate, niti non possimus.

I.

II. Statuendum autem est ante omnia, quid sit Devotio in Matrem Virginem. Nihil autem aliud est Devotio, si S. Thomæ credimus, quàm Affectio voluntatis ad alterius obsequium promptissimæ. *Devotio dicitur à devovendo.* Unde ut devotus quis dici mereatur, non est satis, quoquo modo amicum esse, sed esse amicum amicitiâ juratissimâ & addictissimâ, quæ esse possit: haud aliter ac esse inflammatum, non est quocunque modo accensum esse, sed esse accensum ardore summè fervente, in claras flammas prorumpente. Devotio igitur in Virginem Matrem, hâc regulâ stando, erit voluntas prompta ad efficienda omnia, quæ redundent in gloriam ac placitum magnæ hujus Dominæ, Cæli ac Terræ Imperatricis. Undecùm ipsa de vera hac erga se pietate in Ecclesiastici libro loqueretur, his maximè vocibus usa est: *Qui creavit Eccli me, requievit in tabernaculo meo, & dixit mihi: in Electis meis mitte radices.* O voces pulcherrimas! Magnus ille DEUS, qui fecit me (sic Virgo loquitur) & postmodum dignatus est novem mensium spatio in sinu meo habitare, ille, inquam, præcepit, ut profundas in cordibus Electorum suorum

S. Th. 2. 2. q. 82. ar. 1.

Eccli. 24. 12.

radices mittam. *In Electis meis mitte radices.* Parui ego justis imperijs, & altas omnino radices egi in magno illo, ac Regibus omnibus magis honorato, Electorum & Prædestinatorum populo: *Et radicavi in Populo honorificato.* Obsetvemus diligenter geminam hanc loquendi formulam, *mitte radices*; quod est radices profundè deorsum mittere, *& radicare*; quod est radicem in solo feliciter nutriri & adolescere: hinc porrò discimus, gemmas esse debere veræ in DEI Matrem Devotionis conditiones, quæ omnibus fertilium plantarum radicibus communes sunt: ut sit profunda, & ut sit fertilis.

III. Debet igitur primò hæc in Virginem Matrem Devotio esse profunda, quæ non in superficie hæreat, sic ut in extimis tantùm labris sistat; sicut sistit in eo, qui rem magnam præstare sibi videtur, cùm Virginis Salutationes ad globulos, mille inter evagationes, decurrit; aut cùm, tanquam arduum quid ausus, solo illi corpore famulatur, vel locum ipsi sacrum adeundo, vel supplicum agmen comitando, vel à cibis abstinendo: dum interim Cor illi suum negat, quod ipsa præ corpore carum habet ac unicè exoptat. Huc enim radicibus illa suis penetrare desiderat, ut bene nobis faciat: *Mittet radicem deorsum, & facit fructum sursum.* Isa. 37. 31.

IV. Eandem Devotionem fœcundam quoque esse oportet: non aliâ utique fœcunditate, nec alterius magis fructûs ferace, quàm illius, quem ut produceret è terra cordis nostri, Servator optimus sudores, sanguinem, vitam adeò ipsam profudit: ut nimirum inde extirparet omne peccatum; juxta illud Isaiæ: *Hic est omnis fructus, ut auferatur peccatum.* Atque hoc est, quod spectant omnia Naturæ & Gratiæ opera, omnia, quæ in nos sive ad hanc animalem, sive ad meliorem & spiritualem illam vitam beneficia Deus confert, tam ipse per se, ministerio Sacramentorum; quàm per manus sanctissimæ Matris suæ; destruere nimirum peccatum & eâdem operâ reddere nos idoneos & capaces tam ad recipiendam Dei amicitiam quàm Beatitatē æternam, electis, & charis à DEO pridem præparatam. Neque aliud, pro suâ in Deum, & nos charitate, quàm hoc ipsum, vehementissimè etiam atque etiam desiderat Virgo Mater; cùm non aliâ causâ faveat Peccatoribus, nisi ut faciat non Peccatores. Ideo magnes ferrum ad se trahit, ut imprimat illi virtutem eandem, quâ ipse pollet, semper respiciendi immotum Cæli punctum, seu Polum. Nec aliter Mater divina (quam S. Brigittæ testimonio Servator ipse Magnetem Peccatorum dixit) desiderio fertur insatiabili trahendi ad sese quotquot sunt, non ut maneant ferrum rubigine obsitum, & quod nativo pondere suæ tantùm ad flagitia & cupiditates feratur, sed ut omnes ad Polum suum, Deum inquam, sese obvertant, aliud nihil, quàm adorandam ejus voluntatem spectantes. Felices sanè ac fortunatos omnes, qui & profunditatis, & fructûs hujus argumento conjicere possunt, suam in Dei Matrem devotionem

nem radices has beatissimas in corde suo egisse! Sic qui illam invenerit, vitam invenit æternam: *Qui me invenerit, inveniet vitam.*

Prov. 8, 34.

V. Cæterùm solatio vero ac genuino eorum, qui Matri huic Virgineæ se devoverunt, oportet me paucis demonstrare, quid ipsa apud Deum possit. Geminam in Oceano plenitudinem invenire est; primam, quâ capax est aquarum omnium, quas in sinum ejus totius orbis terrarum flumina velut tributaria effundunt: alteram, quâ sic redundat, ut omnibus fontibus subministrare aquas possit, quin isti unquam exiccentur. Gemina hac ratione plena est etiam Virgo Sanctissima; primâ quidem ut DEI Mater, quia capax est Gratiarum omnium; alterâ, quâ in alios redundat, ut Mater Electorum. Utramque hanc plenitudinem nostro commodo attentiùs consideremus.

VI. Dignitas Matris DEI, est mare tam amplum, tam latè porrectum, ut ejus littora prospicere non detur. Siquidem ut DEUM ipsum spectat, S. Thoma teste, infinitatem quandam habet. Ille enim DEUS, qui Mundo quolibet, quamlibet perfecto, majorem perfectiorémque condere pro arbitrio potest; majorem producere Matrem, quàm Dei Matrem, non potest. *Beata Virgo ex hoc, quod est Mater Dei, habet quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus. Et ex hac parte non potest fieri aliquid melius, sicut non potest esse aliquid melius DEO.* Quæ sunt verba Angelici. Quàm ergo prodigosè capax est Virgo, ut Dei Mater est! Equidem secundùm omnes Divinæ Providentiæ Leges, gratia in Virginem collata debebat respondere dignationi & gradui, ad quem à Deo erat evecta. Ne humanæ quidem Leges dubitare sinunt, an dignus sit gradu, ad quem quis Imperatoris nutu evectus est. *Sacrilegii*, inquiunt, *instar est, dubitare, an is dignus sit, quem elegerit Imperator.* Vos proinde ipsi decernite, quam Divinæ Providentiæ injuriam ille facturus esset, qui dubitaret, an Virgo Beatissima ijs donata sit gratiarum opibus, quibus abundare decebat eam, quæ digna esset DEO Mater. Nefas omnino est ambigere, si S. Thomæ credimus. *Habuit gratiam sufficientem ad statum illum, ad quem erat electa a Deo, ut esset scilicet Mater Unigeniti ejus.* Eâque causâ Mater DEI sanctissima omnes Angelos ordinum omnino omnium, omnésque planè Cælites tanto superat intervallo, ut non sit, qui metiri possit. *DEI Matris, & servorum DEI infinitum est discrimen.* Et quamquam illa pars est Ecclesiæ, non tamen quocunque modo pars est; sed eâ duntaxat ratione, quâ Supremum Cælum pars est Universi. Ut enim Cælum hoc, seu Firmamentum, solo se omnibus alijs mundi partibus longissimo intervallo majus est, ita & Mater. Divinissima solâ se ordinem quemdam constituit peculiarem, ad cujus excelsitatem ac præstantiam reliqui omnes in unum collecti non pertingunt: atque adeò plus illa pulchritudinis, plus excellentiæ, plus splendorum una habet, quàm reliqui Cæli Cives

l. Sacrilegii. C. de Crim. sacril.

S Th. 3, p. q. 7. ar. 10. ad 1. Suarez. t. 2. in 3. p. disp. 18. Sect. 4. Cornel. in c. 8. Proverb. S. Damasc. or. de Dorm. Virg.

S. Th. 1, p. q. 25. ar. 6. ad 4.

ves universi. *Formosa sicut Jerusalem.* Sola tam speciosa, quàm tota simul Cælestis Solyma. Ad eam efformandam gratia contulit, quidquid in virtutibus fuit perfectius, quidquid præstantius, cùm in humano corde præpararet sedem Regiam, dignam quâ Dei Filius collocaretur. *Neque enim Homini præparatur habitatio, sed Deo.* Favus ille, qui nascituri apum Regis cunis destinatur, elaboratur ab Apibus è cera lectissima, & præstantissimorum florum è succo conflata; an dubitabimus, tantundémne divina fecerit Providentia in parando formandóque sinu, quem intra Regum omnium Rex erat nasciturus? Hinc, ut S. Bernardinus affirmat, in ipso Conceptionis suæ momento plus omnibus Sanctis Beatissimam Virginem dilexit Deus, *super omnia tabernacula Iacob*, cùm ab illo jam momento ut Mater Dei diligeretur. Quin asserit idemmet Sanctus, magìs Virginis hujus, quàm mortalium reliquorum omnium causâ JEsum DEI Filium humanam naturam induisse. Et verò re ipsâ, si vitam Christi omnem undecim in partes tribuamus, inveniemus decẽ primas totas impendisse perficiendæ suæ Matri, eâdem cum illa domo commorando: postremam verò, ultimos nimirum tres Prædicationis suæ annos, reliquæ Ecclesiæ perficiendæ, peragrando diversa loca consecrâsse: quâ quidem in re adeò sibi Cor Christi complacuit, ut tum, cùm morabatur cum Virgine, quievisse dicatur, *requievit in Tabernaculo meo.* Cùm autem nascentem Ecclesiam formabat atque erudiebat, transeundo id fecisse dicatur: *pertransiit bene faciendo.* Ut vel ipsa loquendi ratio nobis manifestaret majorem sedulitatem, quam in formanda Matre sua posuit, tanquam præcipuo Incarnationis suæ fine: *Virgo Mater Dei, solum opus Incarnationis DEI mei.* Magnâ animi mei voluptate de hisce rebus, etsi sublimibus admodum, dissero, non solùm ejus voluptatis percipiendæ studio, sed ut vos, dum ista non satis capitis, vel hinc altè in animum demittatis, quam inserere cupio, summam de Sanctitate Matris Dei, & de illâ, nullis verbis explicandâ, nullis cogitationibus percipiendâ, plenitudine ac capacitate, quam vastissimus hic Maternitatis divinæ Oceanus complectitur, æstimationem: adeò ut si animis vestris majores ac plures perfectiones identidem objiciatis, nunquam tamen cogitationes vestræ admirandæ hujus Virginis merita sint adæquatruæ; nec omnia illa laudum ac encomiorum flumina, quibus illam exornare quoquomodo potestis, amplissimum ac vastissimum ejus Dignationis sinum sint impletura: adeò fundum ille nullum habet.

1. Paral. 29. 1.

Act. 10. 38.

S. Ildeph. l. de Virg. Mar. c. 10.

VII. Pergamus ad plenitudinem alteram, abundantiæ, quâ & ipsa Dei Mater se ostendit esse Mare Gratiarum, dum nunquam dificiente scaturigine tantam earum copiam in genus omne humanum derivat. Legibus Cæsareis Amici. Domestici judicis Advocatorum munere arcentur: *Domesticus Judicis à publicis actibus arceatur.* Sit sua Legi huic humanis in Tri-

l. Domesticus, C. de Assess. & Domest.

Tribunalibus reverentia : Divino coram Tribunali eidem locus non est. In hoc siquidem Deus amicissimos quosque, ac intimos suos tam non arcet pro nobis advocandi munere, ut benignitate planè incomparabili, elegerit Mediatricem & arbitram inter nos & ipsum ; ipsam suam Matrem, illam è rebus conditis planè omnibus charissimam, illam tam Domesticam, ut tanquam Regina à dextra ejus sedeat ; illam, quâ nulla magis ipsi connexa est, quâ nulla arctiori fœdere devincta ; illam denique, cui Judex magis & intimiùs se obstrictam novit, quàm qui uspiam, & unquam existere homines possunt, Matribus suis sint aut esse possint obligati : cùm ab ea vitam acceperit, cujus vel momentum unicum pretiosius est, quàm omnis vita omnium, quæ esse possunt, rerum condendarum : & acceperit quidem voluntate & assensu ejus proprio ac singulari, utpote antè ab ea requisito. *Hei mihi, quot ad salutem viæ !* ajebat S. Joannes Chrysostomus, Quot, Deum immortalem ! servandis nobis vias adinvenit Deus ! Satis utique erat, si Advocatus noster esset is ipse, qui redemerat : quia tamen divinus hic Advocatus Judex etiam noster futurus erat, ut tantò firmior stabiliórque esset de consequenda salute fiducia, illam etiam dare nobis advocatam voluit, ad quam unicè pertineret nobis favere, nostræque causæ defendendæ studere. Sæpe, si S. Methodio credimus. Miserationum Mater illos liberat, quos Filij Justitia damnaret : cúmque totum ejus Regnum Mansuetudine nitatur ac Clementiâ, non curat, quæ sint ejus, qui opem poscit, merita ; sed quid sua benignitas, quid congenita suavitas jubeant. *Spiritus meus super mel dulcis.* Cogitate proinde, DEI Matrem Collum, ut multi SS. Doctorum loquuntur, esse Ellecesiæ, per quod à Capite Christo, in nos omnis virtus, omnes gratiæ ac dona descendant : *Si quid spei, si quid salutis, si quid gratiæ in nobis est, ab ea noverimus redundare*, Mellifluí Doctoris verba sunt, *Totum nos habere voluit per Mariam*, Magnam illam & admirabilem mediatricem. Observârunt rerum naturalium scrutatores, animalia, quæ collo, eadem & voce carere. Quàm proinde miseram esse necesse est illam Animam, cui collum deest, per quod bona omnia in eam derivari oporteret ? quomodo infelix audiri coram Divino Tribunali poterit tam nocenter muta ? E diverso, ô beatam illam, ô fortunatam Animam, quæ Colli hujus cœlestis ac mystici ministerio nullo non momento supplices ad Deum preces vocésque potest emittere !

Hom. 90. ad Pop.

Orat. de Purif.

Serm. de Nativ. B. M.

Eccl. 24. 27.

VIII. Edicite ; quanta vos audiendorum vestrorum votorum impleret fiducia, si ad illa DEO commendanda, & causam vestram juvandam concurrerent omnes ordines Beatorum Spirituum, omnes Patriarchæ, Prophetæ omnes, Apostoli, & illæ tot Martyrum, quorum Purpurâ splendet Ecclesia, Myriades, Cæli-

tes reliqui ad unum omnes, Confessores, Virgines, Viduæ? quâ tandem ratione divina illa Pietas ad tot supplicum voces posset esse surda? Athenis cùm numerosissima Spectatorum turba omnis in plausus & jubilos effunderetur, ea tot vocum unitarum vis fuit, ut quæ fortè per aëra volabant aves, sideratæ & soni vehementiâ perculsæ in terram delaberentur. Et tot charissimorum sibi capitum vocibus posset non flecti divina Beneficentia, ut quam illi cunque pro nobis postularent gratiam, non illam confestim largiretur? Quantacunque autem precum tam concordium vis sit: major tamen est ac potentior precum unius Dei Matris virtus, & certiùs sola impetrat, quàm Ecclesia omnis triumphans perinde ac militans concordibus studijs valeret impetrare. Quàm proinde non vana, non futilis est spes, quam in Sanctissima Matre reponunt, qui ejus nomini devoti sunt; quàm gravibus de causis in ea spei suæ, imò & securitatis ac quietis anchoram defigunt? Tam est potens virgo hæc Mater, ut eam ad potentiam opésque demonstrandas, & ad excitandam in nobis earum fiduciam, velociùs nobis non semel obtingat salus, cùm Mariæ nomen imploratur, quàm dum vel ipsum Jesu Servatoris nomen potentissimum invocatur. Est hæc S. Anselmi assertio tam celebrata: *Velocior est nonnunquam salus, memorato nomine Mariæ, quàm invocato nomine Domini JESU.* Novimus quidem, non posse, nec facere hæc tam admiranda Virginem virtute suâ propriâ; sed totum hoc manare ex divini Filij potentiâ, qui ita vult fieri: haud aliter ac Luna, etsi lucis ipse ex se habeat nihil, sed totum à sola mutuetur, hac tamen mutuâ luce citiùs effecta quædam in terris producit, quàm id Solis ipsius radij præstent. *Ex lumine à sole mutuato, quasi quidam secundus Sol, breviter agit, ut quod Sol facit in anno, Luna l. 1. de faciat in mense.* Sic & Augustissimum Mariæ nomen, etsi omnem vim suam ac potentiam divino Jesu nomini adscribat, videtur tamen pollere virtute ad influendum celeriùs, ita volente ac disponente Magno illo Deo, quem nonnunquam delectat majora efficere, magísque stupenda, amicorum sibi charissimorum ministerio, quàm ipse per sese efficiat. *Opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet.*

D. Mendoz. in virid. l. 2. probl. 20.

Lib. de Excell. Virg. c. 6.

Joan. de Minian. Cœlest. 3.

Joan. 14.

IX. Tantam autem Nominis Sanctissimi gloriam dum commemoro tenere me non possum, quin in eos acerbè invehar, qui occasione & momento quolibet, nullâ neque causâ, neque reverentiâ contemptim istud ipsum proferunt: quin imò hoc eodem, tam digno omni cultu ac veneratione nomine, omnem suam insanam bilem effundunt: quin, quod est execrabilius, ejus authoramento stabiliunt atrocia illa, de vindicta sumenda, decreta & obstinatam voluntatem. O mortales planè indignos Christianorum appellatione, quam ex sacro fonte traxerunt, dum tam contumeliosè habent nomen Matris

tris Christi Jesu! Discant tandem, quæ Sanctissimo huic nomini reverentia debeatur, vel ab ipso ejus Filio Christo, qui, ut notârunt aliqui, nunquam Matrem suam in sacris Evangelijs Mariæ nomine compellavit, Hebræorum, summâ in Matrem veneratione, secutus morem, qui Personas, quos aliquæ ipsis dignitas & excellentia venerabiles reddit, nomine suo proprio nunquam compellant. Non immeritò timidos nos esse, cautósque deceret in tribuendo hoc Mariæ nomine ulli ex sequiore sexu, ne moribus ipsa suis id turpitet dehonestet. Et verò te ipsa invicta Polonorum Gens justo hoc impulsa metu, & tantæ Matris reverentiâ non sinit Puellæ cuiquam, dum sacris undis abluitur, hoc nomen imponi; quin etiam alibi ablutas, & hoc insignitas nomine, non patiuntur eo suis in Provinciis appellari: unde, cùm Ladislaus IV. filiam Nivernensis Ducis esset ducturus, cui Mariæ Aloysiæ nomen, vel in ipsis conjugij pactis hoc inter cætera esse voluerunt, ut deinceps Regina, Matris Dei reverentiâ, Aloysia duntaxat diceretur. Verùm si Nationibus alijs, & parentibus non lubet hunc Polonorum morem imitari, sed filias suas Mariæ nomine indigitare placet, id saltem cordi sibi habeant, ut majori eas diligentiâ & vigilantiâ educent, ne vita earum tanti nominis Sanctitati minimè respondeat. B. Catharina de Herrera, siquando, quod solerter & industriè factitabat, deditam infami libidini feminam, ad vitam seriâ pœnitudine emendandam induxisset, eámque Mariæ nomine audisset appellari, suaviter eam inducebat, ut poneret tanti per tam venerabile nomen, dum rectarum actionum studio numeróque, aliquantò se illo digniorem reddidisset. Si porrò tam cautè circumspectéque utendum Sanctissimo Virginis nomine, etiam cùm pietatis studio accersitur, vos ipsi vobiscum statuite, quàm probrosum sit facinus, illo ignominiosè abuti, fœdando libidinibus, profanando imprecationibus & execrationibus, quin & perjurijs ipsummet non semel violando. Sed quò me abstulit zelus quantumcunque justus? revertamur in semitam. Si tam chara Deo est Virgo Mater ob illam Sanctimoniam excellentissimam; si patrocinium ejus tam potens, preces tam efficaces, auxilium tam promptum, quantum securitatis habebunt, qui verè ac seriò addicti illi atque devoti sunt? Jacite, jacite sanè in solum tam firmum spei vestræ anchoras, & certi estote, quantalibet in tempestate omnes vos maris procellas, fluctus quamlibet decumanos, elusuros. Quæcunque vos urgeat necessitas, ad eam confugite, ejus opem in ærumnis poscite omnibus, omnibus eam in tentationibus implorate, & certa erit vestra salus.

II.

X. An autem tantundem promittere sibi à DEI Matre poterunt, qui ejus cultui, sed ratione præpostera addicti sunt? Siquas aliquando ad

ad mensas idem erit adulterorum, quod legitimorum nummorum pretium ac æstimatio, tum enimverò & isti sibi pollicerí poterunt, se effectis Patrocinij Matris DEI, non minùs certò fruituros. Veritas est Deus; ac proinde aliud quàm veritas placere illi nunquam potest. *Veritatem requiret Dominus.* Nec aliud ab ipso Virgo didicerit; cùm non alia res, inter omnes conditas, divinum Solem propiùs referat; perinde ac Soli huic materiato aliud Sidus nullum similius nobis videtur, quàm Luna. *Sol alter.* Sol fraudes non tegit, sed aperit potiùs. Sic & Virgo. Quanti ergo vultis illa æstimet certas quasdam animas, quæ vulpium instar, præter unam pellam, boni in se continent nihil! Jusserat Deus etiam veteri in Lege, ut tota pellis vel ipsis in Sacrificijs victimis detraheretur, ut appareret, quales illæ etiam sub pelle essent. Et hoc facere vel nolit, vel nesciat illa, quæ *Sedes Sapientiæ* appellatur?

ſ. 30. 24. Levit 1.

XI. Hîc tamen necesse est, ut mentem vobis meam ac sententiam quàm diligentissimè explicem, cùm gravissimus sit, qui hinc oriri posset, error. Duplici in classe sunt, qui nobilem hanc nomenclaturam Mariæ Devotorum ambire possunt, Peccatores: priori classe illi continentur, qui peccato serviunt ut Tyranno, vi quasi adacti; cùm interim semper ac constanter anhelent occasionem & opportunitatem excutiendi durum illud, & infame jugum, quo Anima, eorum opprimitur. Alterius classis sunt, qui peccato ut domino sponte electo serviunt, magna sua voluntate & voluptate ejus jussis obtemperant, & tantùm non gloriantur ejus vestiri insignibus. Primi Sanctissimæ Matris obsequiis eum in finem utuntur, ut eorum ope eripiantur ex miserrimo, in quo hærent, vitæ statu, & manum unam ad hanc Liberatricem potentem extendendo, rogant, ut prostratos erigat ex cœnosa, in qua volutantur, lacunâ, etsi interim alterâ manu pergant luto semet fœdare. Isti non terreantur: sed magnâ potiùs fiduciâ identidem ad Matrem istam clament: *Succurre cadenti, surgere qui curat populo*; etsi enim necdum ipsi, quâ oportet, ratione Virgini huic devoti sint, viam tamen insistunt, quâ ad genuinam hanc devotionem pertingant. Sacramentalia, quæ dicimus, gratiam non conferunt eo modo, quo ipsa Sacramenta; præparant tamen ad gratiam Sacramentorum recipiendam. Eadem est istorum Peccatorum, suo sub jugo dolenter gementium, conditio: quæ præstant Matri Virgini obsequia, ad Gratiam eos, verósque à Deipara favores præparant; Gratias ipsas non conferunt. Atque rem ita se habere, discite ex historia, quæ natrra multam, ut confido, in Dei Matris ope fiduciam in vobis excitabit.

XII. Juvenum nonnemo, ijs onustus flagitiis, quæ hoc hominum genus fragilitates, Deus autem abominationes appellat, magnum illum Dei servum Nicolaum Zucchium, Romæ tunc degentem, totíque urbi & Apostolico

In vita

stolico dicendi genere, & rectissimis vitæ exemplis notissimum, *potens in opere & sermone*, accessit, noxas suas sacrâ confessione expiaturus. Excepit eum vir sanctus, ut consueverat, humanissimè, & vices ejus intimè, ac charitate sincerissimâ dolens, id præcipuè egit, ut doceret hominem, quantum ad recuperandam amissam valetudinē adjumenti allatura esset in Sanctissimam Matrem devotio: cúmque eam in opinionem penitùs adduxisset, tandem ad vindicandas noxas præteritas hoc tantùm pœnæ imperavit, donec iterum se Sacerdoti sisteret, quot diebus manè lecto egressus angelicam salutationem decurreret, simúlq; eidem Virgini oculos, aures, manus, totúmq; corpus offerret, etiam atque etiam rogans, dignaretur hæc eo die ut rem suam custodire; hoc idem repeteret vesperi cubitū concessurus, triplici insuper osculo terram libando. Paruit suadenti Juvenis, fructu non magno. Nec tamen prudens Arbiter aliud deinceps jussit; donec Juvenem incessit cupido extera visendi Regna: & opportunè aderant alii nobilitate, ac vitæ genere ipsi simillimi, quos eadem accenderant desideria. Vale proin Confessario suo dicens, isto ad iter monito ab eo eruditus abiit: pergeret constanter, & majori indies fervore, Deiparæ se commendare, ad gratiam vitæ corrigendæ impetrandam, nec ea quæ hactenus, mane ac vesperi obsequia unquam omitteret. Aliquot post annos rediit Romam Juvenis, eúmque quem priùs, animi sui Arbitrum accessit, qui non minore suo solatio ac gaudio, quàm admiratione, in alium planè hominem suum pœnitentem mutatum invenit, tam alienum ab omni obscœnitate, ut quæ priùs habuerat in deliciis, jam magnopere horreret. Rogatus tantæ metamorphosis causam, respondit; Sanctissimam Matrem, modico illo obsequio constanter cultam, puritatis optatæ gratiam à Deo sibi denique impetrâsse. Neque hic illustrium Dei Matris favorum finis est. Cùm enim idem Pater Nicolaus rem gestam, pro concione enarraret, audiit eum quidam Ordinum in militia Ductor, qui, cùm annorum plurium spatio turpis mulierculæ amoribus irretitus fuisset, statuit, eodem obsequii genere sibi demereri Deiparam, ad vitæ emendandæ gratiam impetrandam. Tam feliciter illi res cessit, ut non diu pòst abrupto penitùs sordido commercio jam alius viveret. Cùm autem de sua in bene cœptis constantiâ plus æquo sibi fideret, elapso sex jam mensium spatio decrevit adire illius quondam suæ ædes, ut cognosceret, an & ipsa pravæ vivendi assuetudini renunciâsset, an verò alteri cuipiam perditè adhæreret. At ecce! cùm non procul jam esset à limine, ubi aperto se exponebat pereundi discrimini, occultâ quâdam vi repelli se sensit tanto spatio, per quantum illa se platea porrigebat, sic ut tandem subtractâ ex oculis illâ domo, ad suæ ostium consisteret; clarâ intus luce collustratus, quæ ipsi manifestabat, non alterius se, quàm

magnæ suæ Dominæ manu, adjuvantis in tempore opportuno, præsenti fuisse periculo ereptum. Hoc ex eventu illud in primis discamus, quod aliud quærentibus se offert, quantò Beatissima hæc Mater libentiùs vim ac potentiam suam adhibeat ad nos ab occasionibus pereundi eripiendos ac avertendos, quàm ad nos in illis, si proprio arbitrio temerè in eas nos ingesserimus, servandos ac protegendos: deinde autem illud in rem nostram præcipuè colligamus, quantopere desideret ac cupiat in id operam suam conferre, ut emergant ex sordibus Peccatores, qui in illis inviti hærent, & ejus opem implorant, ut emergant. Hujus classis peccatorum illa se Matrem vocat, illis ad S. Brigittam verbis. *Ego sum Mater omnium Peccatorum, se volentium emendare.* Hos ipsa tenerè amat, sicut infirma membra Medicus, ut sanet, & ut artifex informes ac rudes truncos, ex quibus pulcherrimam statuam fingere cogitat. Hi ergo magnâ omnino fiduciâ, spe non dubiâ, ad hanc Matrem festinent.

l. 4. Revel. c. 138.

XIII. E diverso quantum vultis probet Maret Sanctissima illius infelicis & sordidi Peccatorum gregis obsequia, qui non cogitant peccata deserere; quin imò illis ipsis obsequiis ad liberiùs peccandum abuntur? Manus, oculi, aures, & alia organa in cadavere, si Aristoteli credimus, nec manus, nec oculi, nec aures verè sunt, sed nomen id æquivocè participant. Sic obsequia, dona, preces, jejunia istorum, non obsequia, non munera, non preces sunt aut jejunia; nec enim vel cum gratis eliciuntur; vel ad gratiam præparant, imò semper ab ea alienant longiùs, cùm eo fine sint facta, ut in peccatis impunè liceat perdurare. De horum uno aliquo cùm Virgo eadem S. Brigittæ loqueretur, nostísne, quid dixerit? Hic, ajebat, dum mihi loquitur, crudissima rusticitate simul tergum obvertit. Miles est, qui præposterè armis se accingit; & in pugnam progreditur, abjecto gladio vaginam tantùm præferens. His igitur, siquidem in luto illis suo hærere ratum fixúmque est, denuntio, non inventuros eos apud hanc Matrem, quas prensant miserationes; miserationes inquam, quæ suis illos in flagitiis protegant. Nobili Italiæ urbe, densâ nocte tres Juvenes oberrabant; quò autem tunc irent, non est necesse me dicere, ipsi intelligitis. Lumen secum in lucernâ probè clausâ ferebant, quod tamen nescio quâ ratione extinctum est. Circumfert unus eorum oculos, cùm procul aspicit lampadem virginis Matris honori ante ejus imaginem alicubi accensam. Expectate, igitur ait sociis, dum illuc properem, & candelam accendam denuo: redibo festinus. Rediit, sed absque lumine: cùm enim ad imaginem illam accurrisset, jámq; lumen ex lampade mutuari vellet, momento extinctus ignis est, & spem Juvenis delusit. Reverrebatur jam ad suos; cùm iterum ardentem lampadem observat. Accurrit & ipse denuo, ut suam luce lucernam animet, quæ viam monstret ducátque per

l. 4. Meteor c. ult.

per tenebras geminas & noctis concubiæ & flagitii mediati: sed iterum momento Mariana illa lampas extinguitur; sicque extincta meliorem in Juvenis animo lucem accendit: agnovit enim errorem, réque, ut acciderat, sociis enarratâ, meditati facinoris pœnitens, domum suam repetit, probè jam edoctus, tam abundare Dei Matrem lumine, quo peccati tenebræ discutiantur, quàm nullum habet, ut peccantium studia foveat. Dixi igitur paulò antè, non probari ejusmodi obsequia Deiparæ; sed parùm dixi: non tantùm non probat, sed nonnunquam odit etiam, cùm eam cogant, ut parciùs benignitatis suæ, tam consuetæ, támque ipsi dilectæ, effecta producat, ne illa in perniciem miseris cedant. Nutrix uberibus lacte plenis nihil cupit magìs, quàm ut inveniat, in quem derivet; unde ægrè fert, cùm frustrà lac exudat. Sic & Mater divinissima dolenter fert obices illos contumaces, quos ejus gratiis accipiendis Peccatores opponunt, dum simulatis illas potiùs, quàm veris obsequiis prensant.

XIV. Sed nónne, dicet nonnemo, & illud multis historiis proditum est, etiam his peccatoribus perversis, qui Dei Matrem colunt, non ut emendentur, eandem fuisse propitiam? Ita est: sed quid inde; An eadem sibi beneficia promittere omnes vel debent, vel possunt? Id quidem si ita esset, & si ab iis, quæ semel iterúmve acciderunt, rectè disceremus, quid plerumque expectare debeamus, rectè facerent & prudenter, qui omissâ vinearum solicitâ & laboriosâ culturâ vasa domûs omnia implerent aquâ, expectaréntque, dum Dei Filius Matris suæ precibus motus, omnem istam aquam in vinum mutet; quia literis proditum est, & Spiritûs sancti quidem digito, simile prodigium in Nuptiis Canæ Galilææ ad Matris Preces Filium perpetrâsse. Non est hoc ratiocinari, sed desipere. Quis sic arguentem docuit, prodigiosos eventus exemplo ipsi esse debere, quid ipsi sit expectandum? Fuit, cùm nonnemo religionis ergò Lauretum profectus loculos invenit argento fartos, quod in itineris sumptus abundè suffecit. An sapienter aget, qui similis fortunæ fiduciâ se committet itineri, nec de neccessariis quoquo modo sibi prospiciet? Si autem prudentûm nemo exponit se periculo in negotio ac re momenti utique non maximi, cur sit qui se dubitet committere discrimini, in quo de æternitate periclitatur? Ipsa hæc fiducia cùm non sit fiducia, sed stulta temeritas, nova noxa est: & hanc præmio ac mercede sibi compensandam quis sana mente credat? *Hi prolixius accipient judicium*, rectè in hos Christi ista verba quadrant. Caveat, quisquis sapit, ne his securi comeatûs tam fallacibus instructus literis Divinæ se sistat Justitiæ: sentiet nihil ex præsumptione tam inconsulta in se utilitatis redundare; sed pro eo, quòd, ut sanctissimæ Matri devotus, liberè comeare permittatur, periculo se exponet pœnæ de se tanquá falsario sumendæ. *Crimi ne falsi tenetur, qui se pro milite gessit, vel falso diplomate vias comeavit.*

Joan. 2.

Marc. 12. 40.

l. eos ff. qui se. ad leg. Cornel de fal. sic

XV. Nolim tamen Peccatores, etiam qui in flagitiis occalluerunt, modicum illud obsequii exterioris, quo se Deiparæ addictos monstrare student, omittere, licèt nondum debitum ad finem, è suis sordibus emergendi, actiones illas suas referant. Idque hac causâ: quòd fieri possit, ut ipsa Miserationum Mater certo suæ Providentiæ consilio, sibi manifesto, nobis autem occulto, impetret ipsis interius illud adjumentum, quo impulsi debitos ad fines quantocunq; sua obsequia referant. Saltem ad id servient, ne meris pravis exemplis etiam aliis noceant. Sal putredinem à cadaveribus perpetuò non prohibet, efficit tamen, ut cùm putrescere cœperint, fœtoris minus quàm alia sale non aspersa, emittant.

XVI. Ceterùm vera amandi Matrem Virginem lex est, quam pro amando Deo Vates Regius proposuit: *Quid diligitis Dominum, odite malum.* Unde literulâ mutatâ devotos Magnæ Dominæ sic ego alloquor, *Qui diligitis Dominam, odite malum.* Standum enim est Regulâ Juris: *Amicus meus; inimicus inimici mei.* Qui aliter agit non Virginem, sed se amat, imò ne se quidem, dum perniciem ipse sibi accersit præsentissimam: *hostis est animæ suæ. Qui diligitis Dominum, odite malum.* Subeat mentem horum verborum memoria, quoties illam ut Reginam salutastis. An cupitis forsan, omnes vestras salutationes totidem esse mendacia? Erunt autem mendacia, nisi vos juxta ejus imperia Filium fueritis reveriti. *Odite malum.* Sunt qui peccato irascuntur quidem, sed non oderunt illud: unde ut repentini sunt iracundiæ motus, facilè sedantur, & mox à confessione peractâ cum peccatis reditur in gratiam. Hoc non sufficit, ut jure aç merito devoti Matri Virgini dici possimus. Necesse est odio in peccatum ferri, horrore inquam stabili, rato, ac permanente, qui omnem cum illo paucis aut inducirum mentionem excludat: non impetu repentè exardescentis Iræ, qui mox desinat; nec animum constantes occupet. *Odite malum.* Odisse oportet peccatum ut malorum maximum, cùm cetera complectatur planè universa: ut malum, quod privat omni bono & post se trahit omnem calamitatem. *Odite malum.* Non expectate, dum sexcentis culpis graves, sancto tum demum odio exardescatis: sed quam primùm miserâ vestrâ sorte, solâ ex imbecillitate labi contigerit, erigite vos & surgite, quamprimùm, & magnæ vestræ Matris opem non perfunctoriè implorate. Verbo, ponite voluntatem peccandi, & plus in Virgine suavitatis ac benignitatis experiemini, quàm in ulla alia Matre: ita S. Gregorius VII. Pontifex affirmat, *Pone finem in voluntate peccandi, & invenies Mariam promptiorem Matre in tui dilectione.* Salubrimum hoc odium præparabit ad Amorem pulcherrimum, illum videlicet, quo ipsa vos diliget, & quo vos diligeris illam; & hoc demum est, quod animis vestris altissimè insculptum cupio; ut oderitis malum *Odite malum.*

Psal. 96. 10.

Tob. 12. 10.

S. Greg. VII. l. 1. ep. 47

DI-

DISCURSUS XXXV.

Quantum nos tum Cœlitibus aliis, tum maxime custodi Angelo devotos esse oporteat

I. TUrres illæ, quas prope maris littus erectas videmus, geminum navigantibus afferunt emolumentum: monstrant in tenebris, quâ sit navigandum; cùm piratæ imminent, securum præstant asylum. Magnâ ergo causâ S. Basilius inductus est, ut Beatos Cælites, Advocatos nostros, Turres appellaret: ipsi siquidem securo in littore æternitatis beatæ positi, animo & voluntate mari Temporis, mille tempestatibus & periculis obnoxio propinqui, utrumque hoc nobis præstant beneficium, dum & viam monstrant exemplo, & suo periclitantes tegunt patrocinio. Et verò quoties in densis ignorantiæ tenebris cœca nostra mens nesciret, quà sit pergendum, nisi sanctissima eorum facta & exempla, mille inter scopulos & vada monstrarent, quæ via sit tenenda? Quoties Piratæ stygii, remis velísque invecti, miseram nostram naviculam obruerent, ac prædarentur, nisi illa solicitâ fugâ ad unam ejusmodi Turrium Cælestium festinaret, ex quâ mille pendent clypei ad nos protegendos, & mille hastæ ad inimicos profligandos? *Mille clypei pendent ex ea; omnis armatura Fortium.* Hinc finem discimus & scopum, quem sibi præfixit Deus in magnis his sanctitatis, consummatæque virtutis molibus erigendis: ut Fidelibus suis in terris præberet Exemplũ, in Cælo præsidium. *In Terris visus est, ut esset Exemplum: in Cælum levatus, ut sit Patrocinium.* Atque hoc etiam est, quod nostris erga Beatos Cælites obsequiis ac pietate oportet spectare, ut imitando eorum egregia virtutum exempla, dignos nos reddamus portenti eorundem patrocinio. De utroque isto hodierna die disseramus, sic tamen, ut præcipuè Cælitum numero Custodes nostros Angelos comprehendamus; à quibus quanto plura identidem, & certò recipimus beneficia, quàm ab alio quoquam Cælestium, ita par est nos illis impensiùs esse devotos, animoq; propensiose addictos.

Orat. in 40. Mart.

S. Greg. VII. l. 1. ep. 47

Cantic. c. 4.

S. Bern. ser. 1. de S. Victore.

I.

II. Primò Sancti ideæ illæ sunt, quas nobis in agendo propositas esse oportet, si verè nos ipsi devotos gloriari volumus. E primis, cur carnem nostram Dei Verbum assumpserit, causa una fuit, ut visibile mortalibus proponeret Exemplar & idem, quam imitando sanctitatem assequerentur. Et verò exigebat id ipsum Redemptoris officium. Quid enim tandem emolumenti allaturum erat nobis ly-

rum illud abundantissimum, quod pro nostra salute in Cruce appendit, si modum ignorâssemus, quo cum illo oporteret negotiari? Decebat, ut suâ ipse vitâ, doceret nos rationem promerendi illa bona, quæ morte sua erat nobis procuraturus. Quamquam autem perfectissima hæc vitæ Christi idea suffectura erat mortalibus, ut juxta istud prototypô nobilissima virtutis ectypa formarent, Christi tamen gloria, & nostra videbatur postulare infirmitas, ut aliæ etiam minores perfectionis ideæ extarent, & alii etiam, naturæ conditione similes, prægressi, dicere possent secuturis illud Apostolicum; *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.*

III. Dixi, deberi hoc ipsi Christi Servatoris gloriæ: neque enim Sol unquam certiùs ac clariùs agnoscitur fons omnis luminis, quàm nocturno tempore, quo tot fulgentissimas, tantæque molis faces suâ luce implet, ut nocturno tempore viam monstrent, & densas illas, quas ipse nostro horizonte digrediens post se relinquit, tenebras nonnihil dissipent. Ita & Servator noster Christus non aliàs se perfectissimas cunctisque absolutam numeris sanctitatis Ideam probavit, quàm quando è nostro abiens hemisphærio, ut Cælo se redderet, minora sidera, suo plena lumine reliquit, quot sunt dispari perfectione Sancti, qui suas procul absentis vices suppleant, & gressus nostros, quos in tenebris meticulosi & titubantes Cælum versùs figimus, dirigant.

IV. Addidi, deberi id etiam imbecillitati nostræ, duplici de causa. Primò quidem, quia vel ipso virtutum in choro numerantur aliquæ, quæ perfectionis alicujus defectum in habente arguunt; talis est Fides, aliæque, sine quibus etsi in terris rectè non vivitur, in Patriæ tamen beatas sedes, ubi suis cuncta absoluta sunt numeris, ipsæ nos non comitantur. His etiam Servator noster caruit: unde & earum normam suismet actionibus & exemplis relinquere nobis non potuit. Non potuit ille nobis dicere. Discite à me, quâ ratione arcanissima, quæ vobis revelo, mysteria, fide tenenda sint firmissimâ, quâ ratione promeritas culpis pœnas redimatis; quâ Dei speretis gratiam, quâ perperam admissa, & ingratissimum pro innumeris Dei donis animum detestemini: decebat proin alias nobis Ideas, alias proponi harum virtutum actionúmque exercendarum normas. Dat ergo nobis suo loco Magdalenam aliquam, quæ totum Peccatorum agmen his verbis excitet: *Imatores mei estote.* Discite à me amarè flere vestras culpas, venâ lacrymarum tam perenni, ut illæ vestris ex oculis manare nunquam cessent, donec suis illos manibus mors claudat. Discite, viva fide ad pedes Servatoris vestri abjecti eos mille osculis libare: osculari, inquam, pedem sinistrum, adorando formidandam ejus Justitiam, & timendo omnem pœnam; osculari dextrum, ut honoretis miserationes ejus nunquam exhauriendas, & omnium no-

xa-

xarum veniam speretis. Discite effundere non parcè, sed prodigè sanctum hoc unguentum actionum pœnalium, quibus opprimatur & superetur pessimus ille & intolerabilis vitæ præteritæ fœtor. *Imitatores mei estote.* Quod autem hîc de Pœnitentiæ virtute à me dictum est, vobis etiam dicere licet de aliis generis ejusdem; nostræ imbecillitati omnino expediisse, ut hæ, quæ in Christo relucere non poterant, in aliis relucerent virtutes, facémq; isti nobis præferrent ad imitandum, atq; adeò Servator his nonnullos servorum suorum verbis alloqueretur: *Sitis sine querela in medio nationis pravæ, sicut Luminaria in Mundo.*

Bern. Serm. 6. Cant.

Phil. 2. 15.

V. Quin & iis in virtutibus, quæ in Christo ipso splendebant, alias inferioris gradus ac ordinis Ideas nostra imbecillitas postulabat. Atque hæc est altera ratio. Imitatio siquidem eorum, qui naturâ nobis, ceterísque dotibus, aut etiam defectibus ac miseriis pares sunt, multò facilior ac suavior accidit. Cùm Apostolus se ipsum Ideam proponit Fidelibus, quam imitentur, sæpius ingeminando: *Rogo vos, imitatores mei estote*: nemo sibi persuadeat, ut sapienter Chrysostomus monuit, vanitatis id, & nescio cujus gloriolæ consectandæ studio factum. Sed ita loquitur eâ causâ, ut omnes doceat, virtutem non ita sitam in arduo, ut ad eam eniti non possit, qui seriò voluerit. *Non se extollit, sed ostendit facilem esse virtutem.* Et si verum fateri lubet, artis pictoriæ tironibus non est adeò difficile formare ectypon prototypo non simile tantùm, sed æquale: difficillimũ tamen ipsis est, servata ad amussim omni partium proportione imaginem Ideâ multò minorem perficere. Imitari autem Exempla Servatoris, est prototypon imagine minore imitari; quæ res minùs peritos meritò absterreat. Voluit proinde Deus, ut extarent Ideæ & prototypa nostræ imbecillitati, & virium tenuitati magìs proportionata, sic ut nobis liceret ex ectypis ectypa formare, & ex imagine æquali æqualem pingere. Nec satis explicari potest, quantum hinc animorũ, debiliores minúsve periti sumant ad superandas, quæ in virtutum studio occurrunt plurimæ, difficultates. Accedit nonnunquam ad maris littus timidum cervorum agmen, vidétque non procul nemus, in quo nec pascua desint, quibus se recreet, nec arbores, quarum se latebris tegat, cuperéntque singuli in locum tam amœnum pedem quamprimùm inferre; sed remoratur maris sinus, aut angustum, quod interjacet, fretum. Dum autem incerti fluctuantésque ad felicem illam silvam frustra aspirant, prodit eorum è numero quispiam & corporis mole præ cæteris visendus, & animo major, coruámque suorum ramos, ut militare signum præferens aquas transnataturus ingreditur, eóque velut exemplo omne reliquum agmen nullo negotio post se trahit. Nec dispar in virtutum studio rerum conditio est. Ostendit nobis Fides felices terras, pascua salubria, & securum in Præceptorum divinorum, Consiliorúmque obser-

1. Cor. 4. 16. Phil. 3. 17.

servatione receptum: sed quæ intermedia est difficultas, quâ non superatâ optatum ad locum non pervenitur, nos exanimat. Cùm fortuitò in manus venit Historia vitæ Sancti alicujus, aut ipsis oculis, non auribus tantùm, usurpare datur facta quædam heroica; excutit confestim exemplum ejusmodi desperationem, vires suggerit, ad imitationem invitat, & nescio quâ occultâ vi pertrahit: cujus rei illustre exemplum in S. Augustino habemus; cùm & ipse nondum suis miseriis expeditus, auceps hæreret, posséne præsentium voluptatum & illecebrarum suavitate neglectâ, natando quodammodo ad illas tendere procul remotas delitias & gaudia, quæ Fides monstrabat. Tum enim, *Quod isti, & istæ*, ajebat, *tu non poteris*? Si tam multi, & tam multæ fretum hoc tranârunt feliciter, calcatísque omnibus, quas sensus offerebat, quibúsque pelliciebat, illecebris pertigerunt ad purissimos Castitatis amplexus, cur idem tibi non liceat? Si Leones fuissent illi, tu cervus fugax ac timidus, metuere fortassis posses, ne te ipso in conatu vires deficerent, tanto illis imbecilliorem. Sed en! Cervi fuerunt & ipsi, perinde ac tu, naturâ imbelles, minimè audaces, inermes, & tamen divinâ adjuti ope res tantas perfecerunt: & te illos sequi pudet, aut tædet? *Tu non poteris quod isti, & istæ*? *An verò isti, & istæ in semetipso possunt, ac non in Domino Deo suo*? Sic nobis illustris iste Pœnitens suas in charta luctas depinxit, ut suæ ad meliora conversionis gloriam tribueret virtuti exemplorum, quæ à sanctis data intuebatur. Hæc autem eadem si nos quoque attentis animis contemplari voluerimus, experiemur & ipsi, quàm potenter ad calcandam duram virtutis semitam incitent relicta à præeuntibus vestigia. Et verò, teste eodem S. Doctore, difficile dictu est, quantum Romæ potuerit lecta S. Antonii vita, quam S. Athanasius literis consignârat, cùm primùm illam in urbem illata est. Videbatur adempta Christi Sectatoribus omnis excusatio, dum tam procul aberant à sequenda Servatoris doctrina, cùm vir ille Sanctus opibus omnibus sua voluntate abjectis, spretis voluptatibus, delitiis, humanóque commercio, palàm fecisset, quàm propè illam sequi liceat; tantámque post se traxisset sequacium multitudinem, ut impleret solitudines ac spelæa habitatoribus perpetuis, & tot generosis vani ac superbi Mundi contemptoribus, quot eum secuti erant Eremi inquilini.

Conf. l. 8. c. 11. n. 3.

VI. En necessitatem exemplorum, quibus nostram segnitiem ad vivendum ex virtute Sancti excuterent: quæ est tam manifesta, ut Deus voluerit in omni hominum conditione, omni gradu, omni sexu, omni vitæ instituto, quamlibet aut humili, aut lubrico, extare complura exempla, quæ tutò imitaremur; palámque fieri, sicut nullum est peripheriæ punctum, à quo ad centrum duci linea non possit, si modò libeat; ita nos, quocunque demum in statu ac conditione simus, rectà tendere ad Deum posse, & non tantùm salutem, sed virtute, commu-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

munem supergressâ, illustrem sanctitatem, ac tandem gloriam consequi. Par proinde foret, semper oculis nostris obversari horum Sanctorum vitæ historias, & à nobis non assiduè minùs, quàm diligenter considerari eorum vivendi rationem, ut ratione quàm perfectissima eam imitando exprimeremus. Atque hoc eâ maximè causâ, quia non oportet in animum inducere, id tantùm facere Sanctorum exempla, ut viam monstrent; cùm revera etiam vires suggerant, ad ambulandum per eam; cùm eorum aut meritis, aut precibus inductus Deus, alia aliáque suppeditet auxilia, quibus aut ad inchoandum excitemur, aut ad pergendum in bene cœptis roboremur: & sicut Ulmus non inviras tantùm exemplo vitem, ut & ipsá se erigat, sed tot etiam, si ita loqui fas est, illi brachia manúsq; porrigit, quot ramos extendit, eam juvat, sustiner, donec se ipsa erigat: sic & Sanctorum exempla non docent tantùm, quomodo ad Cælum rectà tendendum sit, sed vires etiam & opem conantibus subministrant. *Obvium* 3. Reg. 10. *habebis gregem Prophetarum descendentium de excelso, & insiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.* Sic, ut promissum erat, in Saule Rege factum est. Neque hujus generis prodigia rara sunt: nullo ferè non die, dum hi illíque ingrediuntur arduam virtutum semitam, obviam sibi venire vident complures cujuscunque ordinis Sanctos; Nobiles, Plebeios; Sacerdotes, Laicos; Doctos, Indoctos; Juvenes, Senes, qui exemplo eos suo animant ad enitendum altiùs; eodémque tempore Spiritus Dei, intima cordium pervadendo, nobiles istos tirones penitùs in diversos ab iis, qui fuerant, immutat: ex Peccatoribus Pœnitentes facit; ex Sectatoribus voluptatum, amatores & Sponsos Crucis; ex avaris & cupidis, benignitatis ac beneficentiæ ideas; ex iis, qui virtutem vel in se ipsis oderant, ejus in aliorum etiam animis propagatores constituit ac efformat. *Insiliet in te Spiritus Domini, & mutaberis in virum alium.*

VII. Hac igitur ratione lucidæ istæ Sanctorum Turres in navigatione nos nostra ducunt ac dirigunt, simúlque, dum viam monstrant, animos etiam nostros erigunt ad sparandum, quòd eò tandem nobis quoque liceat appellere. Atque hinc convincimur, eâ nos re potissimùm devotum Sanctis animum atque obsequia probaturos, si semper propiùs ad eos morum sanctissimorum imitatione accedamus. Non paucos invenire erit, qui se Divorum alicui singulariter addictos profiteantur: propterea quòd aliquo hebdomadæ die lampadem ejus honori arsuram accendant; lineum ad ejus aram tegumentum, tapetem, cereum grandiorem afferant; quotidie aliquas ad ejus cultum preces decurrant. Verùm istud non sufficit. Necesse est obsequijs istis exterioribus addere & alterum, animi ac spiritûs, qui eorum spiritui penitùs conformis sit ac respondeat. Sed cur ego ista vobis? An id quæro, ut aliquod eorum obse-

quiorum omittatis, quod assueviſtis præstare, etsi ad imitandum animi non sufficiant; Hoc sanè mihi propositum non est. Quin ut sciatis, quantum damni afferat etiam ab ita constitutis obsequia illa externa prætermitti, eventum narrare juvat, quem legisse memini haud parùm terrificum; & mox cœpto itinere progredi. Asceta quidam singulari omnino ratione S. Barbaræ devotum se profitebatur, eámque quot diebus statis aut precibus, aut alio obsequii genere, venerabatur. Decursu temporis victus ignaviâ omittere cœpit exercitationes illas, & ab ipsa Diva de ea socordia admonitus est, quæ dormienti visa, sic absque ambagibus locuta est: Tu mihi non servis, ut solebas: & ego te non juvabo deinceps, ut solebam. Terruit hæc admonitio hominem, non ita tamen, ut torporem excuteret: unde promeritus infelix est, ut minarum intentatarum tonitru, in fulmen tandem tristissimi exitii erumperet. Miser enim se ipso semper deterior, ex tepido frigidus, è frigido durus, è duro omnis planè disciplinæ impatiens evasit: nec multò pòst, abjectis sacri Ordinis vestibus, rediit ad gustandas denuo Mundi sordidas delitias, ut Canis ad vomitum. Cùm ita non paucos annos profugus vixisset, placuit Numini, ut invalerudine tentatus in Nosocomium se Norimbergense recipere cogeretur; ubi agnitus ut Apostata, ab alio Ordinis ejusdem Asceta vestem & habitum sacrum accepit, ut in Dei & S. familiæ receptus gratiam, mortem imminentem securus exciperet. Sed ô non sinat Deus, ne unquam cor nostrum occalleſcat! *Cor durum malè habebit in novissimo.* Sacram istam vestem miser intuitus, perinde ac si totam vitæ perperam actæ seriem in illa legeret; Apage, clamabat, apage; tollite illam ex oculis, nisi ante tempus me occisum vultis. Hæc locutus, ut Naufragus, qui oblatam sibi tabulam insanus rejiceret, extremum agonem ingressus, mox vivere desiit impœnitens, obstinatus, omni subsidio destitutus. Videte proin, quantum damni afferre possit ignavo homini illorum obsequiorum negligentia, quæ tam prudenter Cœlitis alicujus honori peragere instituerat. Non igitur hæc damno obsequia, velut unquam inutilia; vitupero tamen illa ut manca & imperfecta, & unicè cupio, ut mortuas illas aut languentes actiones spiritu animetis, qui est Divorum, quos iis obsequiis colitis: ut inquam, horreatis peccatum, quod Divorum quilibet tam vehementer erat exosus: quæ enim aliàs devotio, quis tener in Deum, & Sanctos sensus esse potest in tanta morum dissimilitudine & actionum, quarum aliæ tam sint sanctæ perfectæque, cùm è diverso aliæ tam sint perfidæ? *Quæ communicatio sancto homini ad Canem?* Ajunt, chordas è lupi confectas viscéribus nullâ in citharâ sic temperari & intendi posse, ut aptam cum chordis ex viscéribus agni confectis harmoniam efficiant: rumpes priùs has aut illas, quàm harmonicè attemperes; adeò vel tum agni, congentiâ à lupis antipathiâ abhor-

Joan. Nider. l. 2. c. 3.

Eccl. 3. 27.

Eccl. 13 v. 22.

Ambr. ad Virgin. lapsam.

horrent. Qua igitur ratione unquam fiet, ut viscera hominis nequam, impuri, iracundi, rapacis, rapacitate plus quàm lupinâ, consonent & harmonicè attemperentur cum visceribus alicujus Sancti, sinceri, puri, mansueti, & omni agno placabilioris? consonabunt nunquam, nisi Lupus ille in agnum mutari constituat, veniam noxarum præteritarum precatus, nihilque magis, appetens, quàm vires ac gratiam, ut in alium à se dissimilem, possit evadere.

VIII. Quàm proinde ferri nec debet, nec potest illorum Christianorum excusatio, qui cum exemplũ aliquod ipsis hominis Sancti proponitur; quo inducantur ad abrumpendum commercium turpe, ad dandum offendenti veniam, ad commodorum vetitum studium omittendum, aut aliã quampiam Magnanimitatis Christianæ actionem, impudenter ac præfrictè respondent; hunc illúmve fuisse Sanctum! Itane igitur fixum vobis est non jam Divos, in ideam à Deo propositos, imitari, sed Dæmones carnem indutos? Sanctus erat? ita est; sed non ideo alterius, quàm vestrûm quilibet, naturæ; simili ex carne, simili humorum temperie compositus, fragilis, infirmus, verbo, Adami ex luto formatus. Repones, scribit ad puellam lapsam S. Ambrosius: *Non potui sustinere, qui carnem fragilem circumferebam.* Sed ait S. Doctor, *Respondebit tibi Beata Thecla cum inumerabilibus sociis: & nos eàdem carne amicti fuimus.* Quodsi tandem non pudebit quempiam dicere: nec Sanctos quidem immunes à noxis fuisse: sistet se nobis ingens agmen Sanctorum Pœnitentium, vitæ suæ exemplis demonstrantium, se, etsi aliquando ceciderint, surrexisse tamen animis invictis, & denuo aggressos cum hoste certamen non antè pugnare desiisse, quàm vincerent & triumpharent: & quemadmodum navis post discussum periculum refecta, & bitumine probè oblita non aliâ parte jam minùs admittit aquam, quàm quâ priùs neglectâ vectores omnes præsenti discrimini exposuerat: sic Sancti nulla in virtute tantos progressus fecerunt, magísque evaserunt invicti, quàm in illa, in qua antè defecerant: castiores cum S. Maria Magdalena post libidines: fideliores cum Thoma post incredulitatem; constantiores cum S. Petro post instabilitatem; lucrum omne injustum cum S. Matthæo magis exosi post usuras. Ineptum proinde semper est, ad excusandas suas miserias dicere; Sanctos illos fuisse: cùm hoc non insontes, sed reos nos constituat: cùm illi fuerint, quòd nos esse deberemus. Ecquid est tandem esse Christianum, nisi esse electum à Deo ad vivendum sanctè ac perfectè? *Dilectis Det, vocatis sanctis.* Hæc est nomenclatura ut omnium gloriosissima, sic & comunissima, quâ Apostolus Fideles in Epistolis suis indigitat, dum identidem Sanctos vocat, aut quòd tales re ipsâ essent, aut ne obliviscerentur obligationis, quâ tales esse tenebantur; si tamen respondere volebant divinæ vocationis excellentiæ, & familiaritatis, quâ Deo devincti sunt, qui non tantùm

Ambr. ad Virgin. lapsam.

Rom. 1. 7.

subditos, ut omnes homines sunt, sed servos etiam illius Majestatis se esse profitentur. *Elegit nos in Christo ante Mundi constitutionem, ut essemus Sancti.* Qui recusat imitari Sanctos, necesse est, ut illustri etiam Christiani nomine ac titulo cedat; cùm idem sint Christiani ac *Gens sancta*, idem quòd *Filii Sanctorum*: nepotes nimirum ac posteri innumerabilium Sanctorum Confessorum, Præsulum, Virginum Martyrum, qui sanguine suo prosapiam nostram nobilitârunt: unde cùm tam sancta sit radix, par sanè est & ramos esse sanctos: *Si radix sancta, & rami*: nam & nostræ quodammodo venæ plenæ sunt illo succo, illo liquore, spiritibus, vigore, quibus ad Cælum usque pulchertimæ illæ ac nobilissimæ arbores se extendêre: id enim si ita non est, quomodo radicis hujus rami sumus? Omni proinde huic prærogativo juri obnuntiet oportet, quisquis vult esse eximius obligatione, Sanctorum gesta ac viram pro viribus imitandi.

Eph. 1. 4.

Rom. 11. 16.

IX. Quin imò ne illâ quidem meritò ampliùs gaudebit Custodis sui Angeli institutione ac gubernatione, qui ab eo imitando abhorret: nam & hic nobilissimus Genius non alio magis titulo gloriatur, nec aliud magis à nobis desiderat, quàm ut simus Sancti. Quòd re aliâ nullâ magis glorietur, plurisque faciat in sese, dubitari non potest; cùm ut inter humanas, ita & inter Angelicas excellentias ac decora supremum si Sanctitas. Hæc ubi defuerit, aliorum ratio habetur nulla. Inde videmus, quòd etsi Monarchæ hujus Mundi læsæ Majestatis suæ reos ac perduelles, non plectant tantùm gratiæ ac favoris sui privatione, sed fisco etiam addicant bona eorum planè omnia, Feuda, domos, agros, census, & quidquid ad eos quoquo modo pertinebat; Deum tamen Lucifero, illi perduellium coryphæo, & sequacibus omnibus, etsi tantæ támque infamis perfidiæ Reis, non ademisse decora, quibus ornabantur, cetera, non rerum scientiam, non agilitatem summam, non prudentiam, non vires, sed solâ eos Sanctitatis, eorúmque munerum, quæ cum hac conjuncta sunt, jacturâ muldâsse. *Dona naturalia eis integra manent*: quæ est doctrina ex S. Dionysio hausta; ejusque rei causa est, quod dotium cereratum ac munerum omnino omnium, si Sanctitati conjuncta non sint, nulla in cælo ratio habebatur: Scientia absque Sanctitate ignorantia reputatur: velocitas sine Sanctitate æstimatur tarditas; prudentia sine Sanctitate stoliditas; vires ac robur sine Sanctitate mera imbecillitas. Sola Sanctitas, ut est titulus, quo solo Cælestes Genii Deum compellant, Choris omnibus summâ semper concordiâ concinentibus, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Exercituum*: ita & ipsi pro se non alio magis gloriantur, *Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro.* Non est proinde, cur porrò ambigamus, an ille Angelus, cujus fidei ac curæ creditus unusquisque nostrûm est, pluris aliquid in se æstimet, eúque glorietur, quàm quòd sit Sanctus.

S. Tho. 1. p. q. 64. ar. 1. cor.

Isa. 6. 3.

Tob. 10. 11.

X. Nec

X. Nec obscurius est, nihil eundem vehementiùs à nobis desiderare, quàm ut simus Sancti. Hâc enim, & non aliâ magis causâ à primo inde quo lucem aspeximus, momento, nobis ille datus est, ut ejus Magisterio discamus obedire Deo, in quo tandem, tanquam in Synopsi, Sanctitas consistit. Nescio an unquam nostrûm quispiam animum de industriâ intenderit ad considerandum & intelligendum exemplum illud obedientiæ incomparabile, quod oculis nostris Fides objicit, dum docet Custodem nostrum Genium semper nostro hærere lateri, ut Deo ita jubenti obtemperet. *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis suis.* Applicate ad hæc perpendenda mentem, ait S. Bernardus, & duplex hoc maximè caput examinate: cui hoc fit imperatum, & quem in finem? Jussa hæc accipit Angelus, infinito propè intervallo nostrâ conditione superior; tam naturâ, spirituali omnino & concretionis omnis corporeæ experte, atque adeò Divinæ Naturæ similiore; quàm facultatibus, validis planè ac ad operandam expeditis, plus quàm satis æstimari queat; atque adeò etiam actionibus, quæ tam præstantibus ac potentibus facultatibus respondent: ac denique superior nobis amplissimis gratiæ & gloriæ donis, quibus Princeps hic cælestis curiæ exornatus est. Hic est, qui jussa hæc accipit. Et quæ illa? Ut adsit homini misero, rudi, indocili, peccatori, qualis est nostrûm quilibet. Paret autem illi his imperiis sic ad amussim, ut ne momento quidem unico à latere nostro discedat. Et hoc miro mirius nobis non videatur? Cùm Balenæ sint oculis lusciosis, ducem illis providit natura pisciculum, qui pueri instar manum cœcæ porrigat. Meritò hanc Providentiæ curam tam amabilem miramur. Haud paulò tamen admiratione dignius foret, si pisciculum luscum bene oculata balena duceret. Hoc autem, imò sine comparatione majus prodigium, quod perpetuò nostrâ causâ operatur Gratia, dum cœco homini ducem dat Cælestem Genium. Minùs quidem admiratione dignum foret, si saltem jus fásque esset Angelo perfectissimo deserere homuncionem non cœcum tantùm, sed ingratum & effrontem, quoties ille insuper habitis doctoris ac ductoris sui monitis sanctissimis ac sapientissimis, summam per insaniam peccare non erubescit. Sed ne tum quidem permissum illi est recedere à cliente. Apes odoratu sunt tam delicato, ut prope fœditum cadaver morari non possint: quin ne flores quidem attingunt jam marcescentes & languidos. Quomodo igitur spiritus hi purissimi, & labis omnis nescii constanter adhærent animæ peccatrici? quî fit, ut tergum illi non obvertant, non primo momento deserant suâque custodiâ destituant? Non aliâ causâ, quàm, quia, ne id fieret, Deus vetuit. *Non dimittet, cùm peccaveris.* Atque hoc obtemperandi studium facit, ut etiam ad latus Peccatoris putridi, & tetriorem, quàm ullum cadaver, mephitim exhalantis, Cælum tamen ipsi

S. Tho. 1. p. q. 64. ar. 1. cor.

Psal. 90. 11.

S. Tho. p. 1. q. 113. ar. 6.

Ex. 23. 20.

inveniant. O Illustre divinis justis obtemperandi exemplum! quàm pudebit nos coram Judice Deo, si illud sequi, ex eo proficere neglexerimus? si perrexerimus obluctari illis imperiis, ea protervè violare, quæ principes isti immortales tam pronis animis adorant, tanta fide & obsequio tam prompto exequuntur.

II.

XI. Sed illa beneficentissima sidera, quæ Solis vicem implent, non contenta lucem in nos derivâsse, innumera etiam alia munera nostrum in sinum effundunt. Transeamus proinde à Sanctorum exemplis, quibus viam ipsi nobis monstrant, ad opem & auxilium, quod suis precibus imperrant. Lex humana, Magnates, & præpotentes viros advocandi munere arcet: aliis in Cælo legibus vivitur: Miseratio enim Supremi Numinis tam non interdicit Magnatibus & Principibus suis nostro patrocinio, ut imperet etiam. Hac quoque parte videri poterat nobis abundè sufficere, si Mediator esset solus Servator noster Jesus. Ut tamen ille Sanctos, socios esse suos voluit in curanda hominum salute, sic & socios esse vult in munere patrocinandi, *Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis.* Ut proin certi simus ac secuti, quòd Beati Cœlites suis nos juvent suffragiis & plurima nobis, ut salutis nostræ Mediatores secundarii, beneficia impetrent. Id quod duplici ratione accidit, quando scilicet vel nostras nos preces supplices eorum operâ Deo offerimus, vel quando ipsi nostro bono & commodo Deo supplices fiunt.

l. Divinè & l. si cuiuscunque C. ne liceat Potentioribus.

Jo. 17. 22.

XII. Plurimum igitur tunc nobis prosunt Beati, quando libelli nostri supplices eorum velut manu Deo porriguntur. Nostis, nihil esse, quod magis gratas acceptásque Deo preces faciat, quàm animi modestiam ac demissionem. Oratio siquidem sagittæ instar est, quæ tantò majore vi ac impetu jacitur, quò magis arcus retrorsum curvatur. *Oratio humiliantis se penetrat nubes.* Est autem modestiæ ac demissionis singularis, indignum se existimare, qui suos ipse libellos Deo porrigat, eâque causâ optare alium, qui gratior illi acceptiórque, manu eos suâ offerat. Hæc igitur semper efficiet, ut magis Deo placeant, quæ sic funduntur, eique offeruntur preces. Centurio ille Seniores populi ad Christum misit, cùm ipse indignum se existimaret, qui coram tanto Principe appareret: *me ipsum non sum dignum arbitratus, ut venirem ad te.* Hac autem tam abjecta de se opinione adeò intima cordis Christi penetravit, ut palam illa miraretur, etsi in eum: ut sapientiam infinitam, nulla vera admiratio caderet. Nec demissionis tantùm multum est in precibus, quas nostro nomine Deo Cælites offerunt, sed crescit etiam magnis incrementis fiducia, quam excitat ipse rogantium numerus. Hæc autem quantum conferat, quis satis explicet, cùm constet eâ proportione crescere vim ac virtutem precum, quâ crescit fiducia? Navis pluribus jactis anchoris securiùs rider insultantes procellas, minúsque flu-

Eccl. 35. 21.

Luc. 7. 6.

fluctuat: sic & oratio, plurium Cælitum simul rogantium fulta subsidio minùs fluctuet necesse est.

XIII. Altera ratio, quâ Sanctorum nobis preces commodant, est, cùm ipsi moventur, ad rogandam à Deo nostris miseriis ac ærumnis opem, ac remedium. Duplici modo, si S. Thomæ credimus, pro nobis Sancti orant, & voce, & re ipsa; seu, ut dicimus, expressè, ac tacitè. Tacitè quidem, quia eorum merita semper divinis oculis obversantur; & idcirco non tantùm gloriam Deo reddunt, ut incensum in Altari, sed simul semélque miserationem malis nostris implorant. Quæ autem huic tacitæ orandi rationi vis insit, quis satis explicet? Miles qui vulnera ostentat Principi, quæ in pugna accepit, quâ de Regno agebatur, non aliâ indiget facundiâ, quâ pro suis necessariis peroret. Satis, & plus quàm eloquenter perorant cicatricum illarum nondum obductarum ora, absque eo, quòd ullius vocis ministerio animentur. Cogitemus proinde, quantum nobis impetraturus sit exercitus Martyrum innumerus suis illis tormentis, ac crudelibus, quas passi sunt, lanienis; ut nihil de illis dicam, qui si cum Martyribus sanguinem fidei causâ non profuderunt, tam multa tamen dura sunt passi; hi quidem peregrinas obeundo terras, & ad loca sancta invisendo; illi docendo & prædicando; alii generosissimis alios præcedendo exemplis abnegationis ac victoriæ de suis propensionibus, pietatis in Deum ac Cælites, Tolerantiæ, Castitatis! Adeò arrisit Herodi impio illa saltatricis mulierculæ impudentia, ut stultâ prodigalitate dimidium Regni promitteret, si illa petiisset. *Licèt dimidium Regni mei petieris, dabo tibi.* Quid igitur impetrare non poterit tot Virginum innocentissima puritas à Deo, cujus bonitas limites non habet, beneficentia circumscribi se non patitur, quíque summè æstimet opus omne, suâ causâ & amore factum? Id solùm hac in re dolendum, quòd dum ita pro nobis Cælitum omnis vita ac merita perorant, ingratissima nostra flagitia obstrepant, quò minùs audire Deus possit. Est certum quoddam oleum, quod impedit, quò minùs ferrum Magnes aliquando ad se trahat, etsi trahendi virtutem non auferat. Apparet hinc, quâ causâ omnium nonnunquam Cælitum plurima ac maxima merita emolumenti nobis nihil adferant, etsi ad Cælum usque vi ac virtute sua trahere nos debere videantur. Nimirum non pauci fœdissimis sordibus nimium quantum obliti sunt: omni parte stygium quoddam oleum exundat, quod quò tenaciùs eorum voluntatem vitio agglutinat, hoc potentiùs vim omnem, quam Cælitum merita cereroquin in nobis sursum trahendis exererent, eludit. Hinc docet Angelicus, non semper audiri à Deo tacitas has Cælitum preces, propter tam multos, quos parte nostra nos obices interponimus.

Tho. ... q. ... ar. ...

Eccl. 35. 21.

Luc. 7. 6.

Marc. 6. 23.

Supp. q. 72. ar. 3.

XIV. Quamquam autem tacitas has

has preces non semper Deus audit; nunquam tamen non audit explicitàs; hæ enim, eodem S. Doctore teste, fundantur illâ notitiâ, quam Cælites habent, quâque vident, Deum, nunc hoc, nunc illo rerum statu, velle nobis benefacere; sic tamen, si illi disertè pro nobis eas gratias flagitent. Unde stabili illa, & velut habituali pro nobis interpellandi ratione non contenti, meritis, quæ semper exstant, jungunt alteram actualem, Deóque ut Advocati nostri exhibent multiplicem, quâ premimur, necessitatem. *Hic est, qui multum orat pro Populo, & universâ sanctâ Civitate; Jeremias, Propheta Dei.* Ita sacer textus de Jeremia Vate jam mortuo loquitur: ídque de Cælitibus reliquis proportione sua citra dubium intelligendum. Nam, ut S. Hieronymus advertit, si tum, cùm etiamnum mortales propriis urgebantur miseriis, nec sui coram ponere poterant, non idcirco preces pro nobis fundere omittebant, & Dei dona impetrare; quantò id ampliùs eos facturos par est credere, cùm de se, & salute sua securi, nos etiamnum inter pericula vident luctari? an aliud magis cupient, quàm ut eorum triumphos, eorum trophæa spectemus propiùs & ipsi triumphantes? Apostolus testatur, suis precibus donatam à Deo vitam ducentorum sexaginta sex comitum in formidabili illa tempestate, quâ jactatus est, cùm Melitam veheretur. Et nunc ille in portu cum Christo, securus omnium periculorum, pro iis non oret, quos videt etiamnum alio in Mari cum fluctibus, & tot periculis luctari? *Et postquam resolutus esse cœperit cum Christo, tunc ora clausuras est?* Duabus maximè dotibus insignem oportet esse Advocatum; ut & dicendo sit potens; & magno causam studio & amore complectatur. Utrâque hac ad stuporem valent Beati Cælites. Primò enim sincero nos corde diligunt. *Quisquis Angelorum Deum diligit, certus sum, quòd etiam me diligit*: dicere solebat S. Augustinus: diligit nimirùm me, ut opus Dei, & diligit me in Cælo dilectione tantò defæcatiore, tantò ardentiore, quantò sua in Sphæra ignis plus operatur. Parte autem altera, precum ipsorum, nostro commodo, vis est longè maxima. Sidera errantia, quæ longiùs à terra distant, minùs in eam possunt. At è diverso Cælites, etsi in auge sint suæ Beatitudinis, virtute pollent ad nos juvandos efficacissima. Satis sit dixisse, Cælitum preces vim quodammodo Deo inferre. *Ira Dei precibus Sanctorum frangitur*, ut loquitur S. Hieronymus. Atque ita quamdiu Sancti Viatorum sunt in numero, repulsam pati & ipsi possunt: at non, cùm jam Comprehensoribus accensentur. Eo in statu, quidquid disertè petunt, obtinent: *quodcumque orant pro nobis aliquid postulando, semper exaudiuntur.* Affirmandum idcirco, Beatos Cælites illos esse, qui coram Dei throno supplices & incurvi Mundum suis precibus sustinent. *Sub quo curvantur, qui portant orbem.*

Suppl. q. 72. ar. 3. ad 5.

2. Mac. 15. 14.

Act. 27.

in Ezech. 13.

S. Thom. Suppl. q. 72. ar. 3. ad 2.

Iob. 9.

tant orbem. Sic de iis locum istum S. Hieronymus interpretatur; eorúmque precibus tribuit, quòd Mundus, flagitiorum suorum mole prægravis, non intereat. *Sancti portant Mundum, dum eum, ne ruat ac pereat, orationum fortitudine substinent.*

XV. Neque est, quòd quisquam metuat; ne hic loquendi modus aliquid divinæ Bonitati deroget, quasi hac opus habeat, ut ad nobis benefaciendum excitetur, ac stimuletur. Non ita se res habet, si non erravit Angelicus. Fit hoc eâ causâ, ut servetur pulcherrimus ordo, quo constituit Deus infima per media ad suos fines perducere. Cùm proinde nos tam longè absimus à Deo, decebat nos ad eum adduci propiùs mediis Cælitibus, jam eo præsente fruentibus, qui nos inter, & illum, Meditatorum munere fungerentur. Quare sicut in Deo potentiæ plenissimæ defectum non arguit ea voluntas, quâ vult ad rerum productionem effectionémque etiam causas secundas aliquid conferre; ita nihil idcirco Bonitati ejus decedit, quòd velit Sanctos suis pro nobis ad ipsum precibus, simul cum ipso aliquid conferre ad producenda tantò nobiliora Gratiæ opera, usque eò, ut simul cum ipso operentur salutem Animarum, quâ re non est alia divinior in Mundo, juxta celebre illud S. Dionysii: *Omnium divinorum divinissimum est cooperari Deo in salutem animarum.* Imò hæc est Bonitatis ejus vis immensa, non tantùm suî visione & aspectu Beatos reddere suos servos, sed virtutem etiam iis conferre, salutem ac beatitatem aliis obtinendi. Præterea id agit solicitè, ut Sanctos suos mortales cuncti maximis honoribus afficiant, eâque causâ vult eorundem precibus plurima in nos omnis generis beneficia redundare. Satis enim novit, non alios Principum assecias à subditis honorari & propè adorari impensiùs, quàm qui plurimum gratiâ apud Principem possunt, quorúmque causâ in multos ille beneficus sit ac liberalis.

XVI. Cunctis his ex capitibus palàm est, quàm misera sit illa Anima Christiana, quæ penitùs destituta singularibus illis gratiis ac favoribus, quos alii accipiunt à Cælitibus suis Patronis, aliud tandem non habet, quod expectet; quàm quod ignavis illis incolis urbis Lais evenit; qui cùm nullo essent fœdere aliis gentibus, quæ plus valebant opibus, juncti, nullo negotio extincti, extirpatíque sunt, *Nullo penitus*, ut loquitur sacer textus, *ferente præsidium, eo quòd cum nullo hominum haberent quidquam societatis ac commercii.* Invadent miseram hostes, sanam etiamnum & vegetam, multóque magis morti proximam; nec tamen erit, qui adjuvet: *nullo penitus ferente præsidium*: in justam summi teporis, & negligentiæ pœnam, quâ omisit societatem ac fœdus cum quoquam Cælitum contrahere, quo ipsa reneretur cultum illis exhibere, eorum opem postulare; Cælitibus vicissim opem ac patrocinium, omnémque benefi-

centiam exhibituris, *Ascendit ad Cælum deprecatio, & descendit miseratio.*

XVII. Verùm de illis quid dicemus, qui non tantùm non colunt ac venerantur Sanctos, eorum patrocinium auxiè prensantes; sed etiam contemnunt, ut habeant adversantes; Hujus furfuris impii illi sunt, qui eos, quàm possunt sacrilegè blasphemant: Necesse est fateri, infames istos & conscelcratos contendere inter se, quis eorum crebriùs os suum malo Dæmoni commodet, qui cùm felices illos aliter contemptui habere non possit, quàm solo animo, qui, contra ac ipse, fidem Deo servârunt intactam, nec per summum ab eo scelus defecerunt, horum sacrilegorum operâ id etiam assequitur, ut verborum eos contumeliis dehonestet. Sed attendant, qui tales sunt, indigni, quo gloriantur, Christianorum nomine; attendant sibi: sicut enim qui Sanctos veneratur, Deum veneratur, & ab hoc sui cultus mercedem expectat; sic qui Sanctos blasphemat, Deum blasphemat, & ab hoc expectare debet pœnas, quas dabit nonnunquam graviores, quàm si ipsum Deum impio ore blasphemâsset; cùm is facilius consueverit ignoscere injuriis in se, quàm injuriis in servos suos illatis. *Maledicam amledicentibus tibi*; ajebat ad Abraham Deus ipse. Et narratur eam in rem de Juvene mali corvi ovo pessimo, cùm aliquando S. Hieronymi nomen fœdè lacerâsset, adfuisse mox tetri æthiopis formâ Dæmonem, atque in oculis aspectantium arreptum infelicem illum secum asportâsse, ad prosequendas ibi blasphemias, ubi finiuntur nunquam, sed semper denuo inchoantur: sic & alterum terribile Oraculum implendo: *Qui maledixerit tibi, in maledictione reputabitur.* Num. 24, 9.

Gen. 12, 2.

In Epist. sub nom. Cyrilli ad S. Augustin.

XVIII. Neque hîc sistunt execrandæ aliquæ impiorum linguæ: eò progrediuntur, ut in Cælitum contumeliam etiam Dæmonem Sanctum appellent. O linguas, quas ne stygias quidem dixisse fat est, cùm nec Infernus tale unquam mendacium effurierit! An enim est in antro illo omnium calamitatum, illas inter umbras, in horrore illo sempiterno, qui audeat, Dæmonem laudibus & encomiis exornare? quin imò alius alium in maledictis in eum jaciendis vincere contendit, quibus solis horrenda & inexaturabilis ejus impietas digna est. Quæ igitur hæc exonerandi bilem ratio, *Sancte Dæmon, Sancte Dæmon*: quæ non una in regione verba tam crebrò audiuntur? Vin scire, quæ sit Dæmonis sanctitas? hæc nimirum, ut ardeat æternùm tanquam victima Divinæ Justitiæ, & quantumvis nolens atque renitens, summam illi & immensam ipsis suis funestissimis pœnis gloriam rependat & honorem. Et ejusmodi sanctitatem ille sanè quàm volens communicabit cum omnibus his, qui ratione tam insolita blasphemant, dum sacrilegum eorum os implebit igne æterno, non aliter, quàm si acerram vivis impleret carbonibus, ut deinde ipsis blasphemiis ter infelices illæ linguæ Deum honorent.

XIX. Sed

XIX. Sed missos illos facio, quos malo credere, mihi nunc dicenti operam non dare. Hortabor vos potiùs Jobi verbis, ut solicitè ac velociter alicujus è Cælitibus opem imploretis, eíque salutis vestræ committatis causam, dum adhuc illa pendet : *voca, si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere.* Eligat quisque ex omni Divorum numero Patronum singularem, magísque insignem, & studeat ejus sibi favores ac protectionem demereri omnis generis honoribus, obsequiis, & animi devoti indiciis, vulgò inter Christianos usitatis. Magnus Mogorum Rex Ecchebar ita se Solis cultui addixerat, ut quater de die eum saluraret ac coleret longo elencho mille quadraginta titulorum & encomiorum magni hujus Planetæ; nunc ejus admirans excellentiam, nunc reverens dignitatem, nunc beneficia commemorans. O quàm vereor, ne Monarcha hic Idololatra extremo illo die ruborem excutiat longè plurimis è Christianorum numero, qui inter negotiola parvæ familiæ tempus non inveniunt vel Litanias consuetas in alicujus Divi honorem recitandi, cùm ille inter Regni vastissimi negotia horas potuerit invenire pangendis illi tot encomiis, qui ne aures quidem haberet, quibus eas audiret!

XX. Præcipuo autem studio cuperem vos prensare Custodis vestri Angeli favores, & singularibus obsequiis eundem colere ac venerari. Maximè autem vobis illum demerebimini audiendâ ipsius voce ac monitis : cùm istud præcipuè Deus jubeat, dum de illo loquitur. *Audi vocem ejus.* Exod. 23. 21. O vos beatos, si id egeritis! experiemini enim favores planè singulares, quibus inducamini ad omne vitiorum genus deferendum, & fugienda quàm longissimè omnia salutis pericula. Ajunt Pavonem tam beneficum, quàm formosum, occulto quodam naturæ magisterio cognoscere, quo loco venenum aliquod lateat; eóque confestim accurrere, ubi illud asservatur, strepera dein voce sua, alarum agitatione ac concussione nihil non agere, ut vas, quo illud clausum est, diffringat, aut evertat saltem; & si terrâ conditum sit, pedibus illud solicitè refodiat. An non hoc, & plura etiam aget Custos vester beatissimus in rebus & causis vestris? Aget sanè; & nisi protervia ac contumaciâ singulari peccatorum venenum abditum animo retinere obstineris, impellet ad illud verâ aliquâ, sincerâ suísque absolutâ numeris confessione promendum; rumpet, quo illud clausum est, vas; tollet inquam & amovebit occasionem illam periculi plenam, illud commercium, illam familiaritatem pravam, quæ sunt velut poculum toxici voluptatum. Verbo, omnia vobis Cæli dona impetrabit. Et sicut parvulo, qui necdum suis manibus carpere fructus potest, qui paulò altiùs à terra hærent penduli, ramos inflectimus, dum stringere manibus possit; sic ille suo patrocinio, suis precibus divi-

nam flectet miserationem, ut vos pertingatis ad colligendos & accipiendos ab ea favores singulares & copiosos, ad quos vestra merita cæteroquin se non porrigerent. *Ad aliquem Sanctorum convertere.*

XXI. Isti proinde, quod dicebam, erunt Turres asyli ac receptûs suô patrociniô: *Turris fortitudinis à facie inimici*: isti viam monstrabunt securam exemplo. Finiam idcirco verbis sancti senis Tobiæ, & velut synopsi complectar, quidquid hucusque à me allatum est. *Filii Sanctorum sumus*: & nisi per summum probrum omnino degeneres esse malumus, & tantis Indigni natalibus opus erit imitari & factis exprimere mores Parentum tam gloriosorum; nec imitari solùm & sequi, ut heliotropia solent, vultu & aspectu ad illos converso, sed pedibus: quod perinde est; ac dicere: non satis est eos sequi probando & admirando eorum generosa & præclara gesta, cùm interim hæreamus in terra vivendo more belluarum, ne dicam impiorum.

Prov. 17. 6. XXII. *Filij Sanctorum sumus.* Quem autem filium non tangit Parentum gloria? *Corona senum Filij Filiorum, & gloria Filiorum Patres eorum,* Beati Cælites summam Ecclesiæ jam gloriam pepererunt: decet igitur nos vicissim esse coronam eorum, ipsorum opem ac nomen reverenter implorando, templa eorum cultui dicata modestè frequentando, illorum cultum studiosè promovendo, dies eorum honori festos singulari præcipuè pietate solennes habendo. Quæ autem vulgò esse solet inter Christianos ratio dies Cælitibus sacros transigendi? Nundinæ, Ludi, comessationes, compotationes, choreæ vel ante Templorum fores ductæ hæc sunt, queis fermè Divos veneramur, obsequia. Antiqui idolorum cultores non imeritò talibus Deos suos obsequiis venerabantur; offerebant enim & exhibebant id, quo uno ejusmodi vitiosus Deorum grex gaudebat, vitia. At nos quomodo Cæli inquilinos sic honorare præsumimus? An colemus Patronos & Tutores nostros tam inclitos Nundinis, quæ ullo anni tempore instituí soleant celebertimis, hoc est, pleno illo jure exercendi artes ac fraudes, quas ipsi verbis, calamo, & factis ipsis detestari & odisse docuerunt? Colemus Martyres, qui tam atrocia pertulerunt tormenta, hilariùs & lautiùs, quàm unquam aliàs, eo die vivendo, quo ipsi inter cruciatus vivere desierunt? Colemus Virgines illa frequentando conventicula, illos cœtus, quos ipsæ cùm viverent, tantopere horrebant, tantopere abominabantur? Absint hæc procul: sic enim Sanctos venerari nos facit videri stultos eorum filios, atque adeò pro favoribus, eorum contra nos iracundiam concitat: *Ira Patris, filius stultus.* Prov. 17. 25.

XXIII. *Filij Sanctorum sumus*: & idcirco filiali eos fiduciâ in necessitatibus oportet appellare. Ethnici, cùm timerent à Dîis suis deseri, eos alligabant: tam erant in judicando insani. Nos nihil est quòd ejusmodi

fugam

fugam metuamus. Faciamus officium Filiorum erga Cælites, & securi simus. Amant nos illi charitate maxima, atque ideò nostrâ causâ etiã atque etiam cupiunt. Et quanquam id secus haberet, tamen periculum non esset, ne nos destituerent, ipsi siquidem Deo vinculis charitatis tam arctis devincti sunt, ut aliud velle nequeant, quàm ut nos junctâ cum ipsis operâ illo fruamur. &, quam possumus, gloriam per omnem deinceps æternitatem exhibeamus. Nec verò aliud par est à nobis quotidie postulari. Beatos sanè nos, si in re tanti momenti omnem exosi sumus ignaviam; Sperare enim verò licebit, nos post peregrinationem hujus vitæ non longam appulsuros in patriam, & ibi præsentes agnituros, & gratias iis maximas habituros, qui jam salvi id egerunt unicè, ut nos quoque hoc ex exilio ad salutis portum felicissimè pertingeremus.

DISCURSUS ULTIMVS.

De Necessitate ad Mortem se præparandi.

1. EVit cùm Majores nostri crederent, non aliud in Mundo mare esse, nisi illud, quod, quia terris undiq; cingitur, Mediterraneum appellatur. Unde si qua navis geminos illos ad montes accessisset, qui fretum Herculeum claudunt, Abylam inquam & Calpen, ultimos illa naturæ fines attigisse videbatur, ultra quos progredi liceret nemini, *Non plus ultra*. Sed jam à pluribus seculis infantiam hanc suam Mundus dedidicit, experientiâ doctus ultra illud nostrum mare, Oceanum diffundi vastissimum, in quo naufragis inevitabilis sit mors, ad littus autem secundâ navigatione navim appellentibus opes ac divitiæ ingentes paratæ. Hac ratione Ethnici etiam olim credebant, finem & terminum ærumnarum humanæ vitæ esse mortẽ, *Ultimum terribilium*, ultra quã mala essent nulla, nisi quæ sibi rudes & nimiùm creduli fingerent, vel quæ solâ Pœticarum fabularum authoritate niterentur. Verùm non fallente Fidei magisterio pridem didicimus, mortem humanarum ærumnarum metam non esse, sed tenue principiũ, *Hæc autem omnia initia sunt dolorũ*. Latiùs multò longiùsque patet ille malorum Oceanus, quæ ultra vitæ nostræ columnas metuere debemus, si naufragium facimus: sicut è diverso multò & fortunatius, & omni opũ affluentiâ nostro littore beatius littus est, ad quod, secundâ navigatione usi, appellemus. Quid autẽ hæc fide docente intellexisse juvat si subinde vivimus, tanquam si altissimâ *Matth.* 24. 8.

mâ adhuc rerum ejusmodi inscitiâ laboraremus? Quid juvat, si gravissima nec prospicimus, nec cavemus pericula, quæ illo in transitu nos manent? AA. Dilectissimi, finem imponam dissertationibus hisce meis, demonstrando veritatem, inter omnes, quæ ad usum revocari debent, momenti sanè maximi, duobus hisce comprehensam: necessitate, & modo, seu ratione rectè se ad mortem præparandi. Suppono autem, non dissiteor, unumquemque eorum, qui huc ad me audiendum convenerunt, velle servare animam suam. Alias si quis adesset, qui, pharisæi Prophetæ, fecisset jam pactum cum Inferno, palàm denuntio, me ad eum verba non facere. Abeat sanè ille hoc è cœtu, aut si abire detrectat, aures saltem, instar aspidis surdæ, obturet, ne me maximo suo malo & damnationis incremento audiat. Si autem è diversò saltem vestrûm universi unicè anhelatis, cunctis ego pari evidentiâ demonstrabo, tam argumentis à sola ratione, quàm ab authoritate, fide nixâ, peritissimam necessitatem apparandi se ad mortem; ut inde digrediar ad ostendendum paucis apparationis ejus formam ac modum. Rationem primò consideremus.

I.

II. Apparationis ad opus quodcunque necessitas, gemino ex capite oriri potest: aut ex ipso opere, aut ex operante. Si, qui operi efficiundo manum admovet, nihil unquam talenti habeat, aut opus ipsum summi sit & pretii & æstimationis, nemini non stolido vera dictat prudentia, apparanda ad illud omnia diligenter & accuratè. In re nostra si primò lubet conjicere oculos in opus, videri sanè cuivis potest, passim nescire Christianos, quâ quantâque de re agatur, dum agitur de transitu ad vitam alteram. An enim ejusmodi est iste transitus, ut clausis illum oculis tentare possimus, quæ priùs cogitaverimus serò, provideri-mus anxiè, conati simus industriè, ut quàm rectissimè fieret? Qui animi tantùm causâ ludit, potest temerè miscere chartas & folia, quin illas aspiciat. At aliter agendum, cùm de nummo ultimo, multòque magìs cùm de collo res est. Defigamus obtutum in milites illos infelices, quorum uno aleæ jactu vita periclitatur; cùm nimirum plures sic aleam experiri coguntur, ut eum, qui pauciora jactu puncta numerat, laqueus, aut aliud infame mortis genus maneat: prò quàm illi cautè jaciunt, quàm numerant anxiè, quàm expallescunt ad minoris aspectum numeri! Nimirum non de lana caprina, aut titivillitio, sed de vita agitur. Non tamen agitur, nisi de vita hac brevi & caduca solus corporis. Quantò igitur magìs par est, tum vires animi omnes intendere hominem, cùm de anima facienda est alea? Utinam probè intelligeremus, quid tandem illo ex mortis puncto pendeat: *de sorte mortis* [Eccl. 41. Cuncti animos advertite. Pendet è momento mortis aut æternus planctus, aut æternus risus: aut æterna captivitas, aut Regnum æternum: aut

ege-

egestas æterna, aut opulentia æterna : aut æterna miseria, aut æterna beatitas. Et hoc momentum dignum non sit, ut attenta meditatione sit prævisum ac præparatum, non fortuitum? Equidem in re momenti tanti torporem omnem excutere poterit cogitatio, quâ altè in animum demittamus, de quo tandem ibi agatur.

III. Illi equestris ordinis ac dignitatis viri, qui nôrunt, quantum interfit, ut in Principis oculis ludicro in certamine vincant, non multis debent rationum momentis, & nescio quâ potenti suadâ induci, ut umbratili in certamine multò antea dexteritatem suam experiantur, & exacuant. Satis id ipsi intelligunt, & idcirco sylvam propè hastarum frangunt in umbra, ut deinde unam solam in luce publica frangant cum plausu spectantium, Et tamen quâ de re denique his in decursionibus agitur? O grandes nugas! Ille ictus, ille hastæ contortio veris erit digna encomiis & plausibus, quâ, Christo Rege gloriæ inspectante, impactâ in Luciferi pectus & diffractâ hastâ (qui plenus furore catadromum illum ingredietur, ut omnem contra nos artem & vires exerat,) suâ ille sede excutiatur, & pronus ruat. Et qui agnoverit, quanti demum momenti sit hanc pugnam, hunc ictum feliciter cedere, an non omnem in eo operam rectè poni judicabit, ut usu creberrimo dexteritatem hanc obtineat? Hâc, quid multis? hâc Cælum lucramur.

IV. Ita etiam nullâ opus eloquentiâ, ut inducatur ad præsens & gravissimũ periculum fugiendum, qui illud planè perspexerit. Non multis abhinc lustris, cùm Arelate, Galliarum urbe ingens ortum esset incendium, & jam latè plurium ædium strage grassaretur, nonnemo, quem annis complurib⁹ Paralysis lecto immotum affixerat, cùm jam jam imminentes flammas cerneret, quibus mox in pabulum esset cessurus, tantum adhibuit conatum, ut redeuntre in membra vigore prosilire è lecto & tantâ celeritate ad fores properare potuerit, ut flammarum illum globi non assequerentur. Profectò igitur non videtur dubitandum, quin plurima fierent prodigiis simillima, si mens satis caperet, quantum in eo momentum sit, ut evitetur Inferni rogus, qui mortem malam lege non violabili excipiet! Hoc qui penetraret, non ille aliis hortationibus, non aliis monitis opus haberet, quibus incitaretur, ad agendum omnibus animi viribus & facultatibus, ne malâ morte defungeretur. Si vera unquam esset prima illa pars votorum, quæ Moyses proposuit : *Utinam saperent & intelligerent!* vera mox & absque ullâ morâ, fieret & altera : *novissima providerent.*

V. Plurimum augetur ejusmodi industriæ & attentissimæ meditationis necessitas, cùm error admissus incuriâ, corrigi nulla ratione potest. Docent hoc nos vel brutæ belluæ, Equi, Cameli, quin & Asini, qui cùm adiguntur à quoquam ad transeundum per aquam glacie constrictam, nisi priùs glaciei firmitatem impactâ sæpius vi magnâ ungulâ exploraverint, an illis fe-

ferendis sit, fuste citiùs animam extundi, quàm ad porrò pergendum impelli se sinent. *Plin l. 8. c. 18.* De Vulpe autem, quam præ cæteris animantibus versutam scimus, legitur, quòd, cùm ad flumen glacie constrictum accedit, haud quaquam tamen temerè fidat, & quamvis mole tam parvâ, pedibus ad cursum tam expeditis sit, non transeat, nisi admotâ aure exploraverit, an subterlabentis aquæ murmur percipiat, quæ argumento sit, densam esse glaciem, & vulpinæ pelli ferendæ haud dubiè parem. Tam cautas natura belluas effinxit in iis, in quibus admisso errori correctio nulla. Et tamen homo, qui tantò belluis ratione & præstat, & se præstare gloriatur, cùm fide certissima illi constet, quantò & facilius, & majori cum discrimine erretur in transitu illo ultimo, nullam adhibeat diligentiam, nullam solertiam non errandi in negotio, quod si geratur malè, actum est pro semper, corrigi & emendari potest nihil? *Eccl. 11. 3. Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Pronuntio paucis ac disertè. Sicut actus est Prudentiæ Christianæ summus, providere periculum periculorum maximum, quod est, malè mori, & providere tempori, non tunc navim oblinendo, cùm aquam jam admittere cœperit; sic stultitiam stultitiarum maximam esse tali tantóq; discrimini ignavè improvidéque occurrere. Quot tandem animas habemus, ut, unâ fluctibus miserè haustâ, aliæ securæ ad littus enatare possint? Aut est quispiam, qui viam in Mundum alterum invenerit, non tot obnoxiam periculis, non tot infamem naufragiis, quàm est illa, quam ad hanc diem cuncti tenuere? Non est alius toto latè Oceano transitus tam formidabilis, quàm fretum, duod appellant Magellanicum, & Americam, ac Terram Ignis interjacet; ibi enim undæ contrariis impulsæ motibus hinc Maris septentrionalis, inde Australis, fluentium ac refluentium, perpetuas & velut domesticas tempestates cient. Invenerunt tamen Nautæ modum freti hujus tam multa evitandi discrimina, dum illo omisso, longiùs Austrum versùs remotum, nec tot procellis, nec tam continuâ aquarum pugnâ infame, fretum superant. An idem fortassis in re nostra fieri potest? Non est transitus tam formidandus, quem superare necesse sit omnem, qui natus aliquando hanc lucem aspexerit, quàm transitus Mortis. Hæc enim fretum quoddam est, in quo duo maria, temporis unum, æternitatis alterum, immanibus inter se fluctibus certant. Et tamen transitus hic est planè unicus: alia nec inventa est ad hanc diem, nec invenietur deinceps via: hâc transeundum est. Et tanta est nostra ignavia, ut non cogitemus, non provideamus? Non identidem nos excitemus verbis ejusmodi? Quid me momento illo fiet? O miserum, si mergor! miserum, si ad scopulum aliquem, qui tam multi latent, allisa navis frangitur! Ah infelicem, si Cælum amitto! actum est, & actum per interminatam infinitorum seculorum æternitatem! Prò conditionem hor-

horrendam! *statutum est hominibus semel mori.* Semel tantùm morimur: & tamen ad moriendum bene videtur necessarium millies millésque mortuum esse, & suismet erroribus rationem ritè, rectéque, citra ullum erroris metum moriendi, didicisse.

VI. Præterea (juvat enim evadendi viam vobis omnem præludere) quisquámne nostrum securus est, quòd moriendum sibi non sit, cùm expectat minimè? Desidero videre diploma de Cælo allatum, quo certus quis sit de morte non ventura occultè & in tenebris, ut fures solent, sed ventura ut Cursore festinante, qui procul adhuc remotus inflato cornu se propediem adfuturum prænuntiet. Qui habet, promat. An dicet multos amicorum agnatorumq; se vidisse placidâ in suo lecto morte defungi? Quantus autem eorum est numerus, quos non expectantes mors oppressit? Solymannus Turcarum Monarcha, ad expugnandam Rhodum machinas murales vastæ præter morem molis admoverat. Erecto tormentario aggere dum verberabantur muri, tanto sibilo globi, machinis illis excussi advolabant, ut fossores moræ haberent satis, ut se subducerent, dum illi innoxii prætervolâssent. At cùm crebrâ tot machinarum explosione tarior jam aër sine sibilo & strepitu globos transmitteret, non provisi ictus incautos, & sui jam securos quamplurimos immani strage enecabant. Quid si proinde, quæ non tacito sibilo de adventu suo quosdam velut præmonuit mors, nos nec sibilo prius ullo admonitos opprimeret? Cæsareis Legibus nulli Reorum datum est, ut pœnæ ac supplicii genus ipse sibi optare possit: & cur divinis id permitti volumus? Haud sanè ita fiet. *Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & paravit illum.* Sic moram trahentes in peccatorum emendatione Vates Regius terret. Jam, inquit, instructa est divina Justitia gladio, atque arcu: gladio, ut cominus feriat modo quo ferme solet: arcu, ut feriat eminus, cùm minimè quis opinatur: non tamen denuntiat, hoc, an illo uti decreverit, ut nemo non semper sit paratus. Si proinde vestrûm aliquē, AA. Charissimi, hoc ipso loco ac tempore emissum illo arcu telum rangeret, si, inquam, repentè non opinantem mors occuparet, quæ tandem illius per omne deinceps ævum sors futura esset? Quis stultæ fiduciæ fructus, quâ nonnunquam salutem etiam non promeritam sperare ausus est, quâque ad Cælum se appulsurum confidebat itinere, quod rectà ad Infernum ducit? Quàm tamen facilè est sic opprimi? Si enim quisquam, de morte non provisâ certus est, is est, qui certus sibi videtur de morte non repentinâ & improvisâ obeundâ. *Cùm dixerint: pax & securitas: pax,* in vita hac caduca, *securitas* in æterna, *tunc repentinus eis superveniet interitus:* sacri, sed terribiles Apostoli Apho-rismi sunt.

Psal. 7. 13.

Bellarm in hunc locum.

1. Thess. 5. 3.

S. Thom. in hunc loc.

VII. Sic à difficultate operis transeo ad causam alteram, quæ ostendit, quàm necessarium sit, se ad mortem

parare; ad inexpertam, inquam, morientis ruditatem; seu magnam illam ineptitudinem, quâ laborat Peccator, ad moriendum bene, postquam vixit tam malè. Videte autem, quàm cum isthoc hominum genere agam non severè. Dabo ipsis, quòd mors non oppressura sit imparatos & non opinantes, quod antè ajebam, & res loquitur, pluribus accidere; sed quòd extremo suo in morbo non defuturum ipsis sit tempus, quo ad ritè moriendum se præparent. Et vel hoc dato scire illos volo, maximè necessarium esse, vivere paratos, ut moriantur bene. Suppetet ergo tempus ad paranda omnia: quo autem eorum bono, si illo abusuri sunt? An ineptè & ridiculè præsagire videor? Enimverò satis patet, homulos istos Sacris in Literis parum versatos esse, cùm non aliud malè viventibus minitentur crebriùs, quàm mortem non meliorem. Sufficiat meminisse illorum Sapientis verborum. *Cor durum malè habebit in novissimo.* Par est, cordis Peccatorum, & ferri diu aceto macerati conditio; istud non cedit malleorum ictibus. Illi quoque, cùm diu vitam culpis & sceleribus suis immersi duxerunt, tam contumaciter indurescunt, ut quantumcunq; percutiantur à Deo, sensum tamen ictuum habeant nullum: quin non desunt, qui pro eo, quòd demissè de se sentiant, séque meritò à Deo ærumnis affligi fateantur, pessimè eidem maledicunt, & similes in voces sacrilegi prorumpunt: *Quid tandem ego deliqui? Non ego prædonem, non latronem in viis egi publicis: videtur Christus me solum pœnarum, ac supplicium suorum scopum sibi præfixisse.* Audiant hi. Non affirmabo ego, quòd si antè se ad mortem non paraverint, ne tum quidem supplices admissurus sit Deus; sicut non admittit militem Dux, qui à signis profugus ad illa redire cuperet, postquam cum hoste pugnatum est. Non, inquam, hoc dicam (etsi dicere procul dubio possem, cùm non nesciamus, superbum Regem Antiochum sub idemmet tempus supplicem surdis auribus fuisse neglectum; *Orabat scelestus Dominum à quo non erat misericordiam consecuturus:*) Dicam tamen, quòd etsi porrecturus ipsis dextram sit Deus, ipsi tamen amplexuri eam non sint; dicam, quòd etsi suis eos inspirationibus ad salutis curam excitaturus sit Deus, suam tamen ipsi operam non sint juncturi. Quoties beneficus Sol sursum vapores trahit, ut largos in nimbos depluant; & tamen sicca manet tellus, propterea quòd repentè ortus è terra ventus nubes dissiper, suóque flatu aridarum herbarum sitim accendat magis, dum paratum jam Cælum erat ad sitim illam testinguendam? Ita se Peccatores habent, qui dum vivunt, ad mortem se non parant, tum se paraturi, cùm illa præforibus fuerit. Quamvis paratam Deus habeat gratiarum suarum pluviam, quam in eos non parcè destillet, aridiores tamen ipsi sunt, quàm unquam, ob turbinem repentè ortum, & nubes tam beneficas dissipantem: ob impetum, inquam, aliquem animi perversum, & propensionem radicatam vindictæ alicujus, odii, amoris, aut saltem anxiæ nimis

Eccl. 3. 27.

2 Mach. 9. 13.

de re familiari solicitudines, de Testamento condendo, de nominibus expungendis, de dote stabilienda, de censibus exigendis: & cunctæ hæ tam inquietæ cogitationes facient, ne miseri animæ dent postrema illa momenta, quæ Deus ad peragendum salutis negotium indulget.

VIII. Quin imò non ausim solùm affirmare, infelices illos extremâ pressos invaletudine non usuros auxiliis, quæ quantum in se est, Deus offerat; sed quòd ne si velint quidem, rectâ iis uti possint ob maximam illam difficultatem, quæ nascitur partim ex mortuali illo corporis languore, partim ex animæ in tam tristi rerum facie stupore. Cæcus sit oportet, qui non videt, quantum impediant moribundum vires fractæ jam jámque fugientes: Citharœdus etiam arte usúque præstantissimus discordibus citharæ fidibus malè ludet: & ludat rectè, quem Musices schola ne tironem quidem aliquando vidit? Illi quoque religiosi. Deíque obsequiis addicti, qui diu multúmque, veniam culparum à Deo petere, illum revereri, impensè te commendare, & precibus opem postulare, assueverant; valdè tunc laborant, ut statis illis suis actionibus, religioni ac pietati in Deum vacent; & ad hæc omnia prompti illi expeditique sint, quibus alia omnia sanis cordi fuerant? Infelix hoc è numero quispiam cùm jamjam animam exhalaret, monitus, ut, quo res ac tempus poscebant studio, se Deo commendaret: Quadraginta, ajebat, anni sunt, ex quo nunquam hæc animum meum subiit cogitatio: nec verò jam novi, quomodo rem istam aggrediar. Hanc difficultatem sentiunt sub illam horam Peccatores omnes, minorem quidam, majorem alii, etsi non omnes eam experiri videri velint. Ut penitiùs ipsum, ex quo hæc difficultas oritur, fontem pernoscatis, perpendite; hominis voluntatem eatenus, & tantum progredi, quatenus facem illi & lumen intellectus præfert. Nequit autem hæc cognoscitiva vis res aliter voluntati objicere, quàm sicut in ipsa relucent. Unde cùm contingat facultatem imaginatricem turbatam, fessam, & vigore ac spiritibus destitutam momento illo res non aliter, ac umbras tenui admodum & obscura luce depingere, consequens omnino est, intellectum vel sideratum esse penitùs, vel in cognoscendo planè torpere. Qui autem repetitis actibus rectè agendi assuetudinem non induit, eum tunc oporteret summo conatu uti ad tam multas, statûs illius proprias, difficultates & obices superandos. Quis secundam vavigationem illi præsagiat onerariæ, quæ, præterquam quòd vehementer labefacta est undarum irruentium impetu, Nauclerum etiam sortita est, quem nausea tot inter procellas vexat, & vires ad clavum stare non sinunt? Insuper non solùm obruet animam afflicti corporis molestum onus sed pungentis etiam conscientiæ cruciabunt aculei, qui timorem sub id tempus ingentem incutiant, quòd mox sistendus sit reus tribunali Judicis omnia scientis. Neque est, quòd quis suspicetur, immunes hoc

timore fore eos, qui tantum nunc animorum præ se ferunt. Affirmo siquidem, non alios tunc majori formidine percellendos, cùm in omni ferme genere accidat, eos, qui ante periculum ceteris audaciores videntur, ipso dein in periculo esse omnium timidissimos. *Cùm discriminis tempus advenerit, in solicitudinem fiducia vertitur*: ut ille asserit: tantóque magìs id nos dicere possumus, quia Peccatorum præfidentia non nascitur ex magna Divinæ Bonitatis æstimatione, sed ex tenui & obscurâ injuriarum eidem illatarum. Hæc tamen injuriarum æstimatio tum immanè quantum crescet; partim quia suo Conscientia muneri non deerit, sed in iis constituta angustiis tales eas, quales sunt, proponet; tum etiam ob operam, quam eam in rem Dæmon conferet; qui Lupi instar turbido maximè cælo prædam quærentis, quantum poterit terroris Peccatoribus in illa caligine incutere studebit.

Curt l 3.

IV. Scio, esse nonnullos, qui etsi suæ vel peritiæ vel industriæ parùm fidant, plurimùm tamen spei in eo reponant, qui confitentes extremo illo tempore audiet, & ad luctam animabit. Neq; vana hæc spes est: cùm non sit ambigendum, quin tum ille opis afferre plurimum possit. Unde par esset, cunctos, dum valent, deligere sibi perpetuum animæ moderatorem virum ejusmodi, qualem sibi cuperent in pugnâ illâ tam difficili adesse. Verùm etsi non contemnendum, minimè tamen sat validum est ejusmodi præsidium. Vir genere, sed non animo nobilis, armorum etiam tractandorum imperitus, ad singulare certamen provocatus, provocationem tamen adm sit, eâ spe, quòd adjutorem in pugna esset habiturus virum in palæstra exercitatissimum, & sibi in paucis amicum. Nec verò veteranus ille pugil partibus suis defuit. In ipsâ siquidem pugnâ cum æmulo, fixo in amicum digladiantem obtutu; tege, ajebat modò, te contra ictum humilem; attende; progredere; recede tantisper: nunc feri. Sed frustrà omnia: Nobilis enim & artis imperitiâ, & pavore consternatus vix in illa rerum perturbatione vocem audiebat dirigentis; tantùm abest ut exequeretur, quæ jubebatur: quare mox ab æmulo lethali acceptâ plagâ animam in arena posuit, tanto palæstritâ inspectante. Plurium sanè, quàm credi dici ve possit, Christianorum sors est eadem illo in singulari certamine, quo omnes nôrunt se congressuros cum hoste humani generis. Nituntur illi ope & consiliis prudentis & periti animorum arbitri, qui, quid facto sit opus, in tempore suggerat: qui dicat: nunc admissorum veniam à Deo pete: Fidei actum elice; conformitatis cum divina voluntate, contritionis perfectæ, fiduciæ in meritis Christi Jesu, & in ejus etiam pro te fuso Sanguine. Sed si infelix ne vocum quidem istarum notionem assequitur (tam alienus ille ab hujusmodi virtutum actibus semper fuit) quâ tandem ratione proficiet ex sapientibus sacri arbitri monitis, qui quàm illa opportunè suggerere potest, tam non potest eadem in-

infundere? Quin cedet primis oppugnationibus, & assentietur motibus perfidiæ, intolerantiæ, iracundiæ, diffidentiæ, ad quos hostis sollicitaverit; quod perinde est ac primis ab eo ictibus penitùs transfodi.

X. Admittam & illud; expiaturos hosce confessione animum, & non unâ lacrymâ noxas eluturos. Eas tamen ego Confessiones, quæ extremo illo tempore fiunt ab homine peccatorum suorum sordibus eò usque immerso, nullâ bene, & ex Christianæ legis normâ mortis obeundæ curâ, tam parvi facio, ut viderer anchoram spei meæ tenui ligno & virgulæ credere velle, si hisce meam salutem niti cuperem. Nec illud quidem mihi persuadeo, dignas eas esse Confessionis nomine: tantum abest, ut effecta ab iisdem veræ Confessionis expectem. *Si parturienti jam mortuæ ad fœtum eximendum secetur uterus, lex verat eam parientem appellari: Falsum est, eam peperisse, cui mortua filius extractus est.* Quomodo igitur veræ sinceræque Confessiones dici possunt eorum Peccatorum, quorum jam semimortuorum ex ore ægrè elicitur Ita, aut Non, quin satis sciant, quid dicant? Ad lacrymas autem quod spectat, istæ non unius sunt generis. Si sinister moribundi oculus lacrymas exudare cœperit, mali id ominis Medici pronuntiant; cùm id sit argumento, cor jam fatigatum & languens mali vi tanquam prælo compressum exudare. Mihi videntur nonnullorum, vitiis ad eam diem assuetorum, lacrymæ cieri fumo rogi Infernalis, qui jam tum eorum se oculis ingerit. Lacrymæ sunt plerumque oculi sinistri, quia Caini, Saulis, Semei, & Regis Antiochi exemplo non tam culpæ pudore, quàm pœnæ metu expressæ: magisque ferè iis dolet, quòd porrò non possint parvas suas appetitiones satiare, quàm quòd iis antehac tam turpiter obsecundârint.

XI. Quodsi quem dabitis ex hoc Peccatorum numero (quòd perrarò fieri assolet) sensuum suique planè compotem, ne tum quidem securum esse juberem. Ferme isti non applicant animum ad rectè moriendum, nisi tum, cùm jam mors, ut sic loquar, cubile, in quo jacent, ingressa ad lectum, eos abstractura, accedit: idque quia vel agnati falsâ pietate, & verâ proditione inducti, ad extrema usque differunt de morte instante monere; vel quia ægri, etsi de vicino periculo moniti, animum inducere non volunt adcredendum, verè propinquam esse migrandi horam, atque ita non oras ex moris nectunt, nec antè sacris se Ecclesiæ Mysteriis ac Sacramentis muniunt, quàm cùm illa adhibita vix jam quidquam afferunt adjumenti. Atque utinam vel is, qui morienrem juvat, totâ Sacerdotalis suæ authoritatis potestate usus, præstare posset paucis, quod non nisi multis absolvitur! Sed quî id ipse speret? Subuculam, quam sordidus & fumosus carbonarius annũ integrum gestaverit, lavare tandem peritus fullo potest; sed quantâ ad id industriâ, quanto tempore est opus? Quoties defricanda manibus, lixivio imbuenda, recenti iterum, iterúmque

aquâ abluenda & eluenda est ? Non minus contumacium sordium multorum contraxit Conscientia. Et illam Sacerdos verbis pauculis nive candidiorem reddat ? An non sufficit, erit qui dicat, absolvendi à noxis formulam pronuntiare ? Hæc autem sanè, quàm brevi tempore proferri tota potest. Sufficit equidem sacra illa verba pronuntiare, dum non desint conditiones ad effectum eorum requisitæ. Sed hic Rhodus, hic saltus. Paucis & citò absolvitur à culpis Pœnitens, sed non paucis & citò ad id ritè præparatur. Cùm efformatum, suáque distinctum in membra est infantis materna in alvo corpusculum, momento unico Anima introducitur, formando tamen illi quadraginta saltem dies requiri, si fœtus sit masculus, octoginta autem, si fœmineus, satis communis est Medicorum sententia; & in hac scilicet formatione tota difficultas exhaurienda est. Nec multùm dispar est doloris jamjam morientium conditio. Non multi laboris est, illum animare : at non levis, illum perficere & formare : primùm ac perfectus fuerit, mox animatur gratiâ, absolutionis Sacramentalis virtute collatâ : sed ad perficiendum, prò ! quo, quantóque conatu est opus ! quantum divini auxilii ad præparandum cor ineptum requiritur ! Et sit, qui hæc omnia tam levi brachio perficere speret ? Felices sanè illos, imò potiùs miserrimos, qui in re tanti momenti tam fœdè hallucinantur ! S. Hilarion vix sibi promittere finem bonum potuit, postquam annos ipsos septuaginta in Dei obsequio tantâ fide & constantiâ in solitudine transegerat, etsi nec ipse ignoraret, quæ esset virtus sententiæ Sacerdotalis, eo tempore pronuntiatæ. Et vos è diverso finem istum tam beatum jam manu stringitis? Fateamur oportet, bonum illum senem, cum tot aliis sanctissimis hominibus aberrâsse à via, dum illi per præsupta & aspera studuerunt terminum salutis assequi, ad quem isti saltu tam facili sperant pertingere.

XII. Ex his sapienter quis arguet, quàm non sit nec æstimanda, nec optanda mors illa nonnullorum è Christianis, qui placidè & suaviter suo in lectulo expirant. Pronum est fieri, tantam pacem tranquillitatémque Dæmonis arte studiosè procuratam esse : is enim, ut alii quoque ejus sortis Peccatores animos sumant, aut saltem minùs formident, venatorem imitatur, qui turdi cerebrum dextrè elidendo impedit, ne suo is stridore, & vocis sono, socios terreat, & in fugam agat. Credite sanctè æstimanti. Illo momento timere plenum est periculi; sed multò deterius est non timere : qui enim certus, se toties non perfunctorie offendisse Deum, tam præfidens est tum, cùm ejus conspectui sistendus est, argumento id nimis manifesto est, quòd infeliciter ignarus, nec Deum, nec se, nec culpas à se admissas agnoscat. Navim carere velis, quibus ventum excipiat, ejúsque favore in portum provehatur, perquam noxium est ; at multò est nocentius, vela, cùm venti furunt, habere capacissima ; quis enim tunc vi aut arte aliâ retinebit, quòminùs

in

in scopulos illisa frangatur? Unde non est majus Animæ flagitiis deditæ, malum, quàm præfidentia nimia: quo enim ista minùs formidat justum Judicem DEUM, tantò difficiliùs ab illo irritando & offendendo avocatur: tantò etiam difficiliùs inducetur ad eum post offensam denuò conciliandum.

XIII. Vel una earum rationum, quas attuli tam multas probè intellecta, sufficere abundè posset ad eximendam nobis insaniam, ita ut absque mora statuamus, jam nunc initium aliquod facere ad mortem ritè obeundam nos præparandi: quid autem par est omnes efficere? Nihilominus parùm abest, quin dicam, bonâ meâ veniâ licere vobis omnes nihili pendere, si eas conferatis cum maximo authoritatis, quam adducam, pondere. Equidem quàndocunque pro concione dicenti propositum est solis rationum momentis, & argumentorum pondere inducere & persuadere aliquid Auditoribus, facilè isti deceptionis aliquid suspicari possunt, quâ Orator vel delusus ipse sit, vel audientes deludere paret, etsi fine non malo: sed nulla relinquitur ita suspicandi causa, cùm authoritate res agitur, & illâ maximè, quam fides subministrat. Tum enim non Oratores sacri tanquam Legati, sed DEUS ipse loquitur; quem scimus nec falli posse, nec fallere. *Impossibile est mentiri DEUM.* Hæc igitur tam nulli obnoxia deceptioni authoritas impellere debet quemlibet, ut ad mortem obeundam se paret quàm diligentissimè: Christus enim Servator noster, qui ignorare non potest, quid tempore illo tam difficili præstare homo valeat, juber, ne vel momento unico apparationem illam differat, qui quidem aliquâ salutis suæ curâ tangatur. Matthæi vigesimo quarto sic loquitur: *Vigilate, quia nescitis, quâ horâ Dominus vester venturus sit*: nescitis inquam, quo momento hinc fitis evocandi. Idem monitum mox sequenti etiam capite inculcat, dum Parabolam illam virginum prudentûm & fatuarum claudit his verbis. *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.* Lucæ duodecimo, non dubitat asserere, debere nos esse similes servis, qui nocturno tempore ad ædium fores herum exspectant reducem nuptiali à convivio, ea ætate in seram noctem protrahi solito. *Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando revertatur à Nuptiis, ut cùm venerit, & pulsaverit, confestim aperiant ei.* Marci verò decimo tertio paucas intra lineas ter idem monitum inculcat. Primo loco ait: *Videte, vigilate & orate; nescitis enim quando tempus sit.* Mox addit. *Vigilate ergo, nescitis enim, quando Dominus veniat, serò an media nocte, an galli cantu, an manè.* Denique, ne quis existimaret, Apostolis hæc tantùm dicta, aut aliis, qui virtutis studium ac sanctimoniæ singulare profiterentur, quorum est, etiam suadentem & consulentem DEUM audire, his denique verbis tam seria & gravia monita obsignat: *Quod autem vo-*

Luc. 12. 36.

Marci 13. 33.

vobis dico, omnibus dico: vigilate. Nequid verò eorum omitteret, quæ movere & incitare possent ad excubias tam salutares agendas, præmia enumerat & fructus ejus diligentiæ, Beatum vocitando, quisquis adventante Domino imparatus non offenderetur: *Beati Servi illi, quos, cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes.* Minas verò terrificas intentando illi, qui moras Domini pertœsus turbare cœperit, & licenter ac pro arbitrio se gerere. Si dixerit malus servus in corde suo: *Moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere conservos suos &c. veniet Dominus servi illius in die, quâ non sperat, & dividet eum, partémque ejus ponet cum hypocritis. Illic erit fletus & stridor dentium.* Et monita, ipsius Divinæ Sapientiæ ore prolata, & toties ab Evangelii Scriptoribus inculcata, toties ab Ecclesia in memoriam revocata, tantum virium non habeant, ut funestum illum nobis lethargum excutiant, quo tanquam in voraginem profundissimam, in mortem planè infaustam cœci & nostrâmet socordiâ exoculati, ruimus? Quisquis vel partem horum audiret ex Medico, & artis perito, & salutis alienæ studioso, nè ille vel ad plura passuum millia fugeret periculum, & morbum imminentem; tantum periti & amantis hominis authoritas proprio judicio præponderaret. Et authoritas ipsius DEI, verbis tam disertis, tam sertis & toties repetitis monentis de periculo tanto graviore, magisque formidando, quale est Salutis æternæ amittendæ, si moræ in præparatione præmittenda interceserint, ne quidem efficere possint, ut passum unum promoveamus? Quæ ista damnosa est fascinatio? quæ negligentia, quæ insania? Itáne se ipsos mortales exuerunt, ut nullo jam sui amore tangantur; nisi cùm de nugis agitur? non trepident ad pericula gravissima, sed ad minima; non sperent, nec animus resumant, cùm promittuntur certa, sed cùm luduntur mendaciis? Si insanus quispiã mediis in plateis vociferari cœperit: Cavete, cavete? nemo nõ eo vertit oculos, unde vox allabitur, ut fugiat, siquod imminere viderit, discrimen. Et nunc cùm Servator ipse DEUS toties ingeminat. Attendite, vigilate, væ quibus mors imparatis supervenerit! Cavete, excutite somnum, orate, observate, mentem advertite: nemo respicit, ut videat, quis à tergo moneat? Fateri profectò necesse est, majus alicujus insani, quàm ipsius DEI verbis, hodie apud Mundi asseclas pondus esse. Illud certè extra omnem controversiam erit, tantò nostrum errorem fore detestabiliorem, nocentioremque, quò crebriùs per summam charitatem admoniti, animum advertere noluerimus. Sic certè cum Reis nostra agunt Tribunalia; nec aliis legibus divinum utetur. *Admonitus delinquens, gravius peccat & punitur.* *L. Capitulum ff. de Pœn.*

Luc. 12. 39.

Matth. 24, 48.

Luc. 12. 45.

Luc. 12. 56.

XIV. Dicent fortasse aliqui. Quæcunque demum in medium allata sint hactenus, iis aliud nihil confici, quàm fortassis non suffectura pauca illa momenta, ut ad rem tantam quis sit paratus; atque adeò, cùm istud certum

non

non sit, manere verisimile & alterum; quòd fortassis etiam pauca illa momenta suffectura sint ad felicem mortem obeundam. Ex quo utique consequens sit, tam prudenter facturum, qui tristem illum & molestum apparatum prætermiserit, quàm qui illo ante tempus, fructu non magno, se fatigârit. DEUM immortalem, quàm multos insanos vinculis ligamus in Morotrophijs, & cippis continemus, qui tamen longè mitiùs deliriant, quàm qui ita loquuntur, Christiani! Ubi de Anima agitur, spem reponere in eventu incerto, & fortuito? Catenis, catenis planè hîc opus est, ubi sic credimus, & sic loquimur. An grandem pecuniæ summam locare parati estis, ubi census annuus *fortassis* vobis reddatur? Scio vos non ita desipere, ut putri palo in re tam non levis, ut vos dicitis, momenti niti velitis. Et huic palo niti velitis animam & salutem vestram, quo malè paucorum nummorum summa niteretur? O stupiditatem! ô delíria vigilantûm! Possent sufficere ad gerendum rectè salutis negotium momenta paucula; demus: quid si autem non sufficerent? Et verò audite, quid Christus ipse ad litem hanc definiendam dicat: *Estote parati, quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.* Non dicit: *Paramini*: *Parati estote*, inquit. Non vult igitur, ut putemus nos illo momento, sed ut illud momentum paratos nos inveniat. Et ita volendi causam non habuisse putemus? Si ad rectè & absque salutis discrimine moriendum præparatio sufficeret tumultuaria, quâ se ad rem tantam accingere vult postremo in morbo major mortalium pars, an tam serò Christus surgeret, ut non tum se præparent, sed ut parati sint? Quisquis ad mortem paratus accinctúsque non vivit, satis securus & certus esse potest, quòd mortem non paratus sit obiturus: præparatio siquidem ad mortem bonam, est vita bona: hæc autem non consistit in momentis pauculis; sed in multarum se consequentium actionum longâ & non interruptâ serie ad tantum finem servientium. *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.* Si milites tum solùm docerentur onerare fistulas, dimicare gladijs, ordines servare, quando tectâ in hostem eundum est, quæ posset esse victoriæ obtinendæ spes? Si quo ad Nuptias sponsa vocaretur momento, tum juberetur repentè sartor adaptare corpori vestem, quàm bellam, quàm aptam sponsæ vestem futuram arbitremur? Si tum primùm aggeres struerentur, ad exundationem torrentis impediendam, cùm ille jam magno impetu ex alti montis jugo deorsum præcipitat, an nihil vastationis agris inferretur? Et tamen, ô insanos, qui hoc ipsum agere volunt in negotio, quo nullum uspiam momenti majoris esse potest! Sapiamus tandem AA. Dilectissimi: spectemus seriora, & festinemus occupare tempus: ita certè suadet Sapiens: *ante judicium para justitiam tibi.* Qui vehi

Luc. 12. 36.

Luc. 21, 36.

Eccl. 18. 19.

p test navi bellicâ probè armatâ, rebus omnibus necessarijs instructâ, ad cursum expeditâ, cur, hâc omissâ, scaphulam conscendat malè sartam, non annonâ, non apparatu nautico instructam, Navarcho destitutam? Neminem illud moveat, quòd non defuerit, qui horâ extremâ abundè de necessarijs sibi providere potuerit, sicut Latroni bono rem cessisse fide docemur. Miracula sunt ista, non exempla. Contigit etiam nonnunquam funem frangi, cùm Reus in furcam ageretur; eique vitæ gratiam fieri, quam junctis clamoribus Spectatores exoraverant. An idcirco, qui apertum carceris ostium invenerit, nullóque se periculo subducere potuerit Justitiæ, hærebit tamen ignavus in ergastulo, spe fretus libertatis post collum jam laqueo insertum impetrandæ? Enimverò homulum ejusmodi Ducem constitueris illius exercitûs, qualem sub signa convocare se posse affirmabat Sapiens: *Stultorum infinitus est numerus.* Rectiùs autem hoc loco, & tam sublimi scilicet dignationis loco stabit, quisquis salutis negotium eventui tam incerto voluerit committere. *Quæ à jure communi exorbitant nequaquam ad consequentiam sunt.* Si parare se ad mortem triste quid ac tetricum videtur, perpendite quæso, quanto dein tristius magísque terribile futurum sit, mori imparatum.

Eccl. 1. 15.

l. quæ à jure. de reg. 1. in 6.

II.

XV. Satis jam & ad rationis & ad Fidei lumen demonstrata est necessitas tempori se parandi ad mortem; superest, ut rationem, quæ ea in re tenenda sit, paucis indicem. Hanc ego totam ad duas revoco præparationes, remotam unam, propinquam alteram. Gladiatores & Luctatores antiqui duplici se modo parabant ad præmium in arena consequendum: Primus erat, quo vires ac robur servare studebant: alter, quo non interrupta exercitatione ea privatim edebant specimina, quibus postmodum in Amphitheatris, in tot spectantium oculis inclarescerent. Lucta & pugna cuilibet pugnanda erit, Mors: ô beatum, qui in totius Curiæ Cælestis oculis hac in pugna vincet! quia victoriæ præmium erit omnium bonorum æternitas: *Qui vicerit, possidebit hæc.* Geminâ proin etiam præparatione est opus. *Paratum cor meum Deus paratum cor meum!* Primo loco curandæ vires sunt, & roborandæ, & solido quotidie cibo augendæ. Id inquam agendum ante omnia, ut sinceræ exactæque Confessionis ope divinam recuperemus gratiam, & amicitiam: & hanc Confessionem non ab re foret à primis consciæ vitæ annis repetere, siquis nondum eas secum eatenus rationes inijt: quâ ratione affirmarentur illa decreta ac proposita, tam crebrò aliàs infirma ac vacillantia; hâcque majori diligentiâ & accuratione supplerentur, qui toties in Confessionibus ordinarijs obrepunt, errores in animi latebris perscrutandis, in natura peccatorum explicanda, alijsque Sacramenti illius nunquam satis æstimati partibus adimplendis; cujus usus quò promptior, tantò est nonnun-

Apoc. 21. 7.

Ps. 56. 8.

nunquam minùs accuratus. Vigorem hunc animi, veræ Pœnitentiæ beneficio obtentum, augere oportet pijs alijs actionibus adjunctis, eleemosynæ in pauperes erogatæ, abstinentiæ à cibis, religionis in DEUM ac Cælites, usus frequentis & stabilis divinorum Mysteriorum: cautum dein esse oportet in illis vitandis immoderationibus, quæ valde atterunt vires, aut periculo exponunt invaletudinis. Fit hoc, si vitentur occasiones periculosæ, animi relaxationes nimiæ, conventicula suspecta, garrulitates ineptæ. Si his omnibus Pugiles antiqui abstinebant, ut coronâ brevis ævi cingerentur, quid par est facere, aut quid durum videri potest pro corona solidâ ac sempiterna? *Qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.* Uterque hic modus & exercitandi actiones pias sanctásque, & abstinendi pravis ac periculosis, indicatur à Christo Allegoriâ illâ lampadum accensarum, quas præferre oportet manibus, ne impingamus in obstacula; & lumborum, quos præcingere necesse est, ut sic veloces & expediti simus ad Dominum nocturnis in tenebris adventantem excipiendum. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Atque hæc remota est præparatio ad mortem beatam: ad rationis & Legis Christianæ normam vitam exigere: quâ sine vitâ mortem sibi promittere felicem, est nigram carbone in pariete lineam describere, cujus pars ultima candida sit. Sed quis sapiens rem hanc successuram existimet? ut reliquæ, sic & ultima lineæ pars nigra erit. Turris caduca eam in partem & latus protuit, versùs quod pendebat; mortales quoque nunc ad dextram morientes cadunt, & salvi fiunt; aliàs ad sinistram, & pereunt; prout nimirum vivi habitibus & propensionibus bonis aut pravis hanc illámve in partem inclinabant. Ad hanc remotam præparationem revocari possunt omnia nomina ac debita, quibus satisfaciendum est, quæ ceteroquin multum implicare, & à negotio omnium maximo avocare possent, legata, inquam, pia, restitutio rei alienæ, mercedes debitæ, & ultimæ voluntatis libellus, si cui id juris competit; ut ita navis instar sit ad navigandum tam expeditæ, ut præter ventum à puppi expectet nihil.

XVI. Altera Pugilum præparatio ad vincendum erat, crebrâ & umbratili exercitatione seriis pugnis præludere. Hâc quoq; imitari istos decet, perinde nos gerendo, ac si jam positâ vitæ spe, deserti ab amicis, à Confessario de via æternitatis mox ineunda moniti, agonem aggrederemur. *Dispone domui tuæ, cras enim morieris.* Isa. 38, 1. Hîc ad Deum se vertere oportet, earúmque elicere virtutum actus, qui magis & necessarij & utiles ac proficui sunt, ad sanctè migrandum, ut sunt maximè Fidei, Spei, Charitatisque Theologicarum, quibus addendi semper contritionis ac Doloris perfecti, & conformitatis voluntatis nostræ cum Divina; illius quidem, detestando o-

mnes præteritæ Vitæ culpas; hujus autem; acceptando à Deo pœnas pro noxis immissas, morbi ipsius ac mortis præcipuè. Profiteatur proin quisque quàm creberrimè, tenere se fide firmissimâ, quidquid Deus loqui & manifestare dignatus est, Ecclesiæ suæ ministerio ad eam rem usus; paratus vitam dare & sanguinem ad obsignandas hoc velut sigillo veritates revelatas, & vitam ponere illius Religionis & Ecclesiæ causâ, cujus membrum jam indeà matris utero singulari Dei beneficio quis est constitutus. Profiteatur reponere se spem omnem in miserationibus Dei infinitis; per has confidere obtenturum culparum veniam, gloriæ possessionem, quâ nec Latrones pœnitentes ac vetè dolentes extorres voluerit. Profiteatur toto se animo amare illum ut Deum suum, ut Conditorem, Conservatorem, ac Redemptorem dulcissimum, agendo gratias pro beneficiis, quæ & maxima & plurima in immerentem contulerit, & præcipuè pro vita in Crucis arâ pro se oblatâ. Testetur, displicere sibi super omne malum injurias ipsi allatas, quibus sanctissimas & æquissimas divinæ voluntatis leges pro nihilo violârit; quòdque, si liceret denuo vitam ordiri à principio, mori millies, quàm summum bonum offendere mallet. Ejus in rei argumentum dicet accipere se ab ejus manibus demissione quàm possit maximâ morbum, dolores, mortem, dudum sibi perfido & rebelli debitam, quem idcirco id unum cruciet, quòd vitam non habeat, nisi unicam, unicè discupiens vel millenas sacrificare ad satisfaciendum tot injuriis ipsi illatis. His, aliisque generis ejusdem exercitationibus paret se quisque ad transitum, velut jam tum emminentem: commendet suam Deo animam, ut is hinc abeuntem suismet manibus excipiat; imploret Sanctissimæ Matris opem, Cælitum omnium, & Custodis maximè sui Angeli, omniúmque planè Beatorum Geniorum, sicut patrocinium eorum implorabitur in precibus fundi solitis, dum migrat anima. Verbo, Ideam quisque sibi formet, proportione suâ respondentem operi illi magno, quod olim erit perficiendum, cùm benè rectéque erit moriendum.

XVII. In Rhodo Insula Draconem tam mole corporis vastum, quàm damnis passim illatis formidandum fuisse Annales memorant. Vivam hanc pestem ut è medio tolleret Eques, Gallus natione, qui supremum subindè sacræ illius Militiæ Magisterium gessit, in vilram se suam contulit; cúmque Draconem, vero illi persimilem, ex contusa, ut Scenici solent, chartâ confici sibi curâsset, quot diebus fictum istud belluæ corpus è famulis aliquem ingredi jussit, qui huc illuc moveret, & veri monstri partes meliore, quo poterat, modo ageret. Assuefecit deinde Molossos geminos, ut Draconem hunc fictitium aggrederentur, ipse verò equo insidens, hastâ, ceteríque in rem idoneis armis instructus: non equum magìs, quàm se usu ipso, ferire monstrum, & non expavescere docuit. Sic omnibus

Bosius p. 2. l. 2.

Vigot l. 3.

bus in otio & umbrâ paratis. Rhodum, cùm maturum visum est, cum canibus, equo, & servo rediit, ut seriâ jam pugnâ Draconem oppugnaret; quæ res præmeditata tam bellè ac feliciter cecidit, ut pernicie illâ Regionem liberaret, nominis verò sui famam latè propagaret, ut Equitum illorum Magister Supremus, quod dicebam, legeretur, quos & pugnare cum monstris & vincere posse palàm fecisset. Observandum ea in re, quàm salubris usus fuerit præparationis non propinquæ minùs, quàm remotæ, nec propinquæ tantùm, sed etiam in re, quoad ejus licuit, simillimâ, & veræ pugnæ non difformi simulacro! Sic agere oportet sapientem quemliber. Illa, quam animo quisque suo objiciet, Mors, erit velut chartaceum simulacrum, comparata veræ morti: nec tamen refert. Ea enim exercitatione pulcherrimè se comparabit, & fictis ictibus veros magno animo ac dexteritate ita gere discet. Non inusitatum militiæ stratagema est, Exercitum priùs quàm cum hoste confligat, altiore loco sic collocare, ut omnes hostiles copias in conspectu habeat, ne inani metu numerosiores sibi fingat. *Sic colli candus Exercitus, ut hostem videre possit.* Nec minoris artis est, assuefacere militem suum ad vincendum variis velitationibus hostem antè quàm totâ acie pugnetur. Ita Marius, magni Romanos inter Belli Duces nominis, non priùs totum profligandum sibi Cymbrorum Exercitum censuit, quàm Gigantes illos, quales mole corporis videbantur, vinci à Romanis posse, multæ præviæ velitationes, è quibus rei summa haud quaquam penderet, docuissent. Atque hanc propinquam præparationem Servator innuit, dum non dixit, ut parati mortem exspectemus, sed ut exspectantibus simus similes: *Et vos similes hominibus exspectantibus Dominum suum*: quibus verbis indicat, non omni quidem momento exspectandam mortem esse, omni tamen momento nos debere esse similes expectantibus, illarum exercitatione crebrâ virtutum, quas illo momento suæ salutis seriò studiosi Christiani consueverunt exercitare.

XVIII. Adhuc mussitabit vestrûm nonnemo, & dicet: sic parare se ad mortem, esse quoddam mori ante tempus, & non solùm simulare mortem: se proinde non invito alium quemlibet uti posse medio tam molesto; sibi quidem non arridere rationem non timendi mortem, quæ ipsâ morte sit magìs timenda. Sed parciùs ista: qui ita sentit, res ejus loco non bono sunt. Captivus, qui, quoties janua carceris aperitur, inhorrescit, satis ostendit, se innocentem non esse, sed reum, sed damnatum, quódque in momenta aliud nihil, quàm Crucem exspectet. Nec enim, qui liber dimitti sperat, trepidat aut turbatur, sed lætatur. Sic & nostra res se habet. Timor ille mortis tam vehemens; quoties de ea infertur mentio, ille de ea loquendi, quin & cogitandi horror, argumento est minimè bono, Conscientiam non lætum sperare, sed funestum & tristem exitum formidare. Væ misero, quisquis ita

vivit: Beatumè diverso illum, qui non absque animi sui solatio, certè absque horrore, nuntium de adventante morte excipit, aut de ea secum solus cogitat! Satis enim eâ re prodit, nullâ se culpâ suâ captivum attineri; sed illorum insontium ex genere esse; qui quoties vel clavium, vel catenarum strepitum audiunt, lærum expectant de libertate mox obtinenda nuntium, & spem fovent, illis ex ærumnis & angustijs tandem abeundi. Curet proin quisque vestrûm animum habere omnis sceleris conscientiâ immunem, crebrò eum in finem divinis usurpandis Mysterijs; & tum discet, quàm paulatim cessaturus sit timere mortem quæ tantum nunc timoris incutit. *Beati* Apoc. 14. 23. *mortui, qui in Domino moriuntur.* Dei verba sunt. Quinam autem sunt mortui illi, qui moriuntur, nisi illi, qui ante mortem ita segerunt, sic agunt omnia, ac si re ipsâ morerentur? Beati idcirco sunt primò, quia usu & familiaritate, si ita loqui fas est, cum morte jam inita plurimum imminuerunt formidinem; dein Beati, quia *in Domino moriuntur*: id est, moriuntur inter divinæ brachia Providentiæ: moriuntur, ut vitam novam vivant; moriuntur morte non tam verâ, quàm apparente, ut sidera, quæ orto Sole non amittunt, quam noctu ostentabant, lucem, sed augent, etsi nostris oculis extincta videantur. Et quamvis hæc exercitatio, allatis Christi verbis. *Ea vos similes hominibus expectantibus Dominum suum*, insinuata, plena nunc quidem foret tædio, quid refert, dum tantum emolumenti affert, & æternitatem in tuto collocat? An non præstat pharmacum amarum, & minùs gratum palato, sed salubre, potioni dulci, sed venenatæ? Meminerint omnes, quòd semel malè mori, est mori malè per omnem æternitatem. *Periisse semel æternum est.* Nec sinant se larvis terreri, ut pueri; discant potiùs non timere; & contemnere larvam eam prehendendo manibus, versando, & quid rei sit, undique circumspiciendo, ut res ipsa aliquando non formidetur. Vivant omnem diem, tanquam eorum, quos victuri sunt, postremum: Sacrificanti adstent, tanquam postremùm adessent: aperiant Sacerdoti noxas perinde, ac si postremam id ante lectam facerent: si sacro pascantur Epulo, tanquam non amplius pascendi, sic orent, quasi deinceps non oraturi. Deum bonum, quantus exercitationum harum fructus existet! Nemo melius isto vivit; & sic nemo illo felicius morietur. *Beatus ille servus, quem cùm venerit Dominus ejus, invenerit sic facientem: Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.*

Finis Partis Tertiæ.

Re-

Refricatur Pastoribus Animarum memoria obligationis gravissimæ, quâ Animas verbo Dei Pascere tenentur.

1. CHristus JESUS, Pastorum Princeps, Sanguinem pro Animabus dedit. Pastores tamen minores, qui sunt Curiones, quod fidem superat, ne verba quidem ampliùs pro Animabus dare parati sunt! An autem ejusmodi Curionum negligentium parvus est numerus? Loquantur tot populi, qui undique in pagis & villis profundissimâ rerum divinarum inscitiâ laborant: *ignorant legitima Dei terræ.* 4. Reg. 19. nec id aliâ ex causâ, quàm quia Sacerdotes illi, quorum curæ crediti sunt, nunquam exclamant altiùs, ut soporem dormientibus excutiant, etsi videant non Leones jam tantùm, ut olim in Samaria, sed malos Dæmones eos invadere, & immanem stragem edere. Non erit proinde, ut spero, inutilis labor, paucis solijs illa rationum complecti momenta, quibus ostendatur debitum illud ingens, quo tenentur Curiones DEI verbo prædicando se addicere. Etsi enim hæc veritas in Ecclesiâ dubia nunquam fuerit, tam nihilominus parùm illa in multorum animis habet virium, quàm si foret incertissima. Paucis igitur dici potest: Contra Curionem mutum *omnia jura clamant.* Clamant, inquam, junctis vocibus Leges Divinæ, Naturales & Humanæ.

Clamant Divinæ. Cùm enim Christus Petrum Pastorem constituit, quem sibi finem propositum habuit? An ut novo tantùm Dignationis titulo redderet spectabiliorem? Haudquaquam sanè: onus potiùs, quàm honorem imponere voluit, & idcirco non dixit, *sis Pastor*, sed *Pasce*; non solùm conferendo munus, sed muneris exercitationem imperando. *Pasce oves meas.* Majore etiam & solenniore ritu idem præceptum promulgatum est, die, quo ad Patrem in Cælum Christus ascendit, dum his verbis cunctos Apostolos allocutus est: *Docete omnes gentes*: ita autem hoc præceptum deinceps in Ecclesia acceptatum fuit, ut nullum inter Pastores & Doctores discrimen fieret, sed munus utrumque conjungeretur. Idcirco cùm Apostolus ad Ephes. 4. scripsit, quòd Christus *posuit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas*, cùm tamen ad Pastores deinde descendit, subjunxit: *alios autem Pastores & Doctores*: tam à Curionibus separari non potest docendi officium. *Sub eodem addit Pastores & Doctores* (sic in hunc locum commentatur S. Thomas) *ad ostenden-*

dendum, quod proprium officium Pastorum Ecclesiæ est, docere, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores. Hâc etiam notâ ostendit Apostolus, se veros Pastores à falsis discernere: *Mementote Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei.* Hebr. 13. Perinde ac si nec eleemosynæ, quas largirentur multas, nec Sacramentorum administratio, ne sanguis quidem progrege fusus, dignos reddat munere, sed sola verbi Dei Prædicatio. Ita non aliam unquam muneris partem Apostolus, primus Evangelij Interpres, Pastoribus inculcavit verbis tam disertis, tam efficacibus, aut si suis momentis librentur, magis horridis. Hic ille præcepit, adjuravit, protestatus est, nec dubitavit appellare Tribunal illud rigidissimum, quod Christus extremo die statuet ad Triumphum obedientium, & probrum ac dedecus Refractariorum. En verba ejus ad Timotheum, 2. c. 4. *Testificor coram Deo, & Christo Jesu, qui judicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius, & Regnum ejus: prædica verbum &c.* Verba, quæ satis demonstrent, quàm ubi reddendæ rationis tempus advenerit, jure ac merito Pastores elingues cum Propheta dicturi sint: *Væ mihi, quia tacui!*

Clamant deinde Leges Naturales, dum negligendo præcipuam sui muneris functionem, interea fruuntur reditibus Beneficiorum, qui hunc ad finem maximè olim à Fidelibus collati sunt, & ad eundem hodie distribuuntur. Parochiæ & Curionatus, non sunt, ut nonnemo fortassis existimat, sedes quietis, sed Cathedra loquentis. Quo igitur jure stipendijs frui potest, qui ministerium non exercet, cui illa attributa sunt, quod est docere? Et hâc causâ non desunt Doctores, qui Pastores istos ligneos, qui *os habent, & non loquuntur*, obligatos asserant ad restituendam redituum partem, negligentiæ huic respondentem: sicut citra omnem controversiam reddere teneretur salarium Nutrix, quæ ad lactandum parvulum conducta, fame illum emori sineret. Sed quidquid de hac redituum restitutione sit, ad aliam haud paulò graviorem divina eos Justitia restitutionem obligat, ad reddendas, inquam, animas, quæ necessariæ institutionis adjumento destitutæ perierunt. *Speculatorem dedi te domui Israël.* (ita Pastores omnes DEUS alloquitur) *Audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis. Si me dicente ad Impium: Impie morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat Impius à via sua; ipse Impius in impietate suâ morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Ezech. 3. Non igitur ea tantùm, quæ alijs vulgò Sacerdotibus, Pastoribus reddenda erit coram Judice Deo ratio, nec ijs tantùm de rebus: etiam de alienis animabus rationem reddant necesse est; sic ut eorum quisque, si modò salvus esse vult, debeat posse dicere cum Apostolo: *Mundus sum à sanguine omnium*: hoc autem quomodo verè dicent, nisi addere possint cum Apostolo? *Non enim subterfugi, quo minùs annuntiarem omne consilium DEI vobis.* Act. 20. Hoc

20. Hoc qui respondere nequiverit, nihil aliud ad rem respondere poterit.

Clamant tandem, ad condemnandos Pastores Motos, Leges Ecclesiasticæ à summis Pontificibus & Consilijs latæ. Sed quia his omnes referre non hujus est loci ac operis, prima tantùm Ecclesiæ & postrema secula contemplemur. Ad prima quod attinet, si vera testatur Clemens, statuerant ipsi Apostoli, ut qui Curio omisisset in rebus ad fidem morésque spectantibus suos instituere, ille Communione privaretur, & loco denique moveretur. *Episcopus aut Presbyter, qui negligentiùs circa Clerum aut populum agit, neque in pietate eos erudit, à Communione segregator: si verò in ea socordia perseveravit, deponitor. Can. Apost. c. 57.* Idem docendi officium jam ante mille annos præcepit Synodus, quæ sexta vulgo appellatur; his verbis Can. 19. *Oportet eos qui præsunt Ecclesiis, omnibus quidem diebus, sed præcipuè diebus Dominicis omnem Clerum & populum docere.* &c. Nec dissimilia habet concilium Toletanum, quod hanc functionem inter Pastorales agnovit præcipuam: *Omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat.* Ut ad nostra accedamus tempora, Concilium Tridentinum, quod inter tot Hæresum tempestates Ecclesiæ fuit aura salutis, quid non agit, ut obligationem istam, ejúsque memoriam omnium animis altè imprimeret? cùm satis nôsset, si huic non satisfieret, actum fore de salute Animarum, & omni earum bono? *Ubi non est scientia animæ, non est bonum.* Prov. 19. Affirmat hanc obligationem esse Juris Divini, sess. 23. de Reform. c. 1. Quid docendi sint populi præscribit sess. 5. c. 2. de Reform. Quis modus in docendo tenendus, ibidem tradit. Tempus etiam constituit; inter Missarum solennia, ibid. & sess. 24. cap. 7. de Reform. & sess. 22. c. 8. Denique etiam Præsulum manus fulminibus armat, dum Jus ijs confert, Fidelium Communione movendi socordes in tanti momenti ac ponderis negotio Curiones. Audiamus Synodi verba. *Archipresbyteri, Plebani & quicunque Parochiales, vel aliàs animarum curam habentes Ecclesias quomodocunque obtineant, per se, vel per alios idoneos (si legitimè impediti fuerint) diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus plebes sibi commissas, pro sua & earum capacitate, pascant salutaribus verbis, docendo, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandóque eis cum brevitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cælestem gloriam consequi valeant. Si ab Episcopo moniti, trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu alias, ad ipsius Episcopi arbitrium, cogantur; ita ut si expedire visum fuerit, ex Beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse respiscens officium suum impleat sess. 5 cap. 2. de Reform.* Et non sufficiant minæ istæ ad fugandos & ejiciendos ex Ecclesiis Canes, qui cùm muti sint, tantum ferè gregi af-

ferunt detrimenti, quantum voraces lupi? Neque dici prudenter potest, quæ adducta sunt Concilij verba, non habere vim præcepti, sed directionis tantùm: nam Censuræ, quæ adjectæ sunt, & voces Censuram minitantes satis loquuntur, verum hoc ac proprium S. Synodi præceptum esse. Præterquam quòd alibi eadem Synodus disertè verbis præceptivis in hac materia utitur, ut sess. 24. de Reform. c. 4. sess. 25. de Invocatione Sanctorum; & singulariter sess. 22. de Sacr. Missæ, c. 18. quo loco hæc habentur verba: *Mandat Sancta Synodus Pastoribus, & singulis animarum curam gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios, ex iis, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, diebus præsertim Dominicis & Festis.* Et sess. 24. de Reform. c. 7. in eundem modum loquitur. *Præcipit S. Synodus, ut inter Missarum solennia, aut divinorum celebrationem, sacra eloquia & salutis monita vernaculâ linguâ singulis diebus Festis, vel solennibus explanent, eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quæstionibus inserere, atque eos in Lego Domini erudire studeant.* Verbis autem his *mandat, Præcipit* Præceptum proprium ac rigorosum, ut vocant, significari, non tantùm communis Doctorum sententia, sed Congregationis Eminentissimorum S. Concilij Interpretum definitio declarat.

Si Ecclesiasticis Legibus tam veteribus, quàm recentibus juvat aliquod robur addere testimonijs Sanctorum Doctorum, sufficiet legisse S. Augustinum Homil. 7. inter 50. Pastorales lib. S. Gregorij par. 2. c. 4. & Moral. l. 22. c. 16. S. Hieronymum in cap. 33. Ezechiel. Librum tertium S. Isidori de Summo Bono c. 46. & S. Prosperi de vita contemplat. l. 1. c. 20. S. Joan. Chrysostomi Hom. 15. in Epist. 1. ad Tim. & libros de Sacerdotio. S. Ambros. in Epist. 1. ad Tim. c. 4. §. 6. aliósque ejus generis, & palam apparebit, quantopere eorum quilibet tam detrimentosum Curionum silentium sit detestatus.

Tandem, nequis pateat fugæ locus, audienda est communis omnium Theologorum doctrina, è quibus profiteor nullius me verba aut nomen allegaturum, quem non in fonte, quod ad præsens institutum pertinet, consuluerim. Sunt autem horum alij Scholastici, alij Morales. Scholastici supponunt ut certam cujusvis Pastoris obligationem, instituendi suæ curæ creditos, & ex hac ipsa aliam colligunt obligationem, cognoscendi & credendi explicitè multò plura Fidei dogmata & veritates, quàm quas vulgò Christiani nôsse teneantur: cùm docere non possint, quod ignorant. Sic concordibus studijs loquuntur Antiquiores in 3. sent. Senten. d. 25. S. Thom. q. 2. art. 1. & 2. S. Bonaventura q. 1. Scotus q. 1. Durandus q. 1. n. 8. & 9. Richardus q. 1. art. 4. Gabriel q. un. concl. 1. Sequuntur Antiquiores istos Recentiores alij omnes, ubi de Fide scribunt. Suarez disp 13. Sect. 6. n. 6. Vuasquez in 3. part. disp. 236. c. 10. n. 107. Valentia. 2. 2. disp. 1. q. 2. pun. 3. Sanchez l. 2. in Decal. c. 3.

c. 3. Lugo disp. 13. sect. 5. n. 148. 152. Coninck disp. 14. n. 196. Castropalao to. 1. tract. 4. disp. 1. pun. 11. Lorca q. 2. art. 6. Granado tract. 10. disp. 3. n. 13. Bannez 2. 2. q. 2. art. 8. concl. 3. & ut rem paucis, omnes, qui scribunt in 1. 2. q. 2. ar. 6. S. Thomæ. Morales deinde de hac obligatione fusiùs agunt, & conveniunt in eo, ut tam gravem adstruant, ut eo referant minas, quas Deus intentat Sacerdotibus ignorantibus, ubi ait: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdötio fungaris mihi.* Os. 4. Juvat hîc res ferre aliquorum verba, tanquam magis aperta. *Negligentia magna Parochi in docendo ad salutem necessaria, mortalis est. Ubi passim magnus est abusus eorum, qui contenti, decuisse symbolum latinè, non explicant populo rudi Mysteria Fidei, præsertim Trinitatis, & Incarnationis, tantopere ad salutem necessaria. Væ Parochis, væ Episcopis, væ Prælatis!* Sa, verbo Parochus. *Tenetur Curatus sub mortali docere id, quod sub mortali tenetur scire subditus.* Trull. l. 1. c. 1. dub. 4. n. 7. *In oppido ubi silente Curato omnes silent, sine dubio Curatus, nec per se, nec per alium prædicans peccat mortaliter.* Possev. de Off. Curati c. 3. n. 3. *Pastorale officium est fidē docere, populum. Quare profectò hujus muneris, ubi grandis est negligentia peccatum est mortale.* Soto de Justit. l. 10. q. 1. ar. 3. *Advertant, quicunque in Christi Ecclesia ad Pastoralis officii dignitatem assumpti, ad hoc Apostolicum prædicationis munus exercendum naturali, divino & Ecclesiastico jure ita esse ad, strictos, ut nisi id diligenter expleverint certum subituri sint damnationis supplicium.* Medina de recta in Deum Fide 13. c. ult. *Potest Episcopus Parochos obligare sub pœna Excommunicationis, ut sibi subditos de doctrina Christi rectè instruant, quia obligantur ad id, ad quod de jure divino sunt obligati: & hac pœnâ & obligatione incitantur, ut diligentes sint in sui muneris executione.* Castropalao loc. cit. n. 3. Sanchez l. 2. c. 15. n. 15. Manuel to. 1. Sum. c. 88. *Parochi prætermittentes verbi Dei prædicationem, toties peccant contra præceptum divinum, quoties populus graviter indiget prædicatione. Præcisâ verò gravi populi necessitate, arbitror mortaliter peccare si unointegro mense continuò, aut etiam si duobus, vel tribus mensibus totius anni discontinuis, non concionentur.* Bonac. in 3. Dec. præc. disp. 5. pun. 2. n. 30. &c. His addere licebit hîc brevitatis studio omissos Tolet. l. 5. c. 5. n. 4. Navar. in man. c. 25. n. 235. Barbosa de Potest. Par. c. 15. n. 2. Castropal. de observat. Festor. disp. 2. pun. 4. n. 5. Regin. tom. 2. l. 20. sect. 3. n. 68. Fragos. tom. 2. l. 10. disp. 21. §. 1. Suarez de Relig. tom. 1. l. 2. c. 16. n. 7. & alios.

His tot, tam gravibus rationum momentis, tantâ tamque irrefragabili authoritate suppositâ, *tantam habentes impositam nubem testium*, quæro ex omnibus, qui tam gravi muneris sui obligationi non satisfaciunt, quo tandem scuto se arment contra tot fulmina, quæ hac ex nube in eorum capita torquentur? Ostendite, per Deum si potestis, ô Pastores Animarum, unum saltem aliquem Doctorem, qui excuset:

Afferte aliquod Concilium, allegate Canonem; adducite sancti alicujus Patris faventis vestræ negligentiæ authoritatem. Saltem tot è Doctoribus, qui in materia Morum tam varias, nec sanè severas semper, sectati sunt opiniones, invenite unum, qui pro vobis stet, ut eo quamlibet infirmo aggere sententiæ mediocriter probabilis, possitis vos tueri contra vim & impetum tot Legum, humanarum, naturalium, Divinarum, ut tamen non obruamini, & vestra super capita tantum iste torrens excrescat, ut ne quidem aquæ Diluvij tanto spatio Montibus Armeniæ superiores fuerint. Quid ad excusandos vos afferetis? An quod subditi ad vos audiendos venire nolint? Falsum id est; quia jubet Concilium inter Missarum solennia, ad quæ omnes conveniunt, verba facere. Quòd libenter vos non audiant? Et hæc excusatio nullius momenti est: oportet enim vos prædicare *opportunè & importunè*: ut Apostolus jubet: *opportunè* Bonis, & volentibus: *importunè*, Pravis & nolentibus. Quòd non calleatis artem concionandi? Atqui non exigitur à vobis nescio quæ eloquentia; sed modus dicendi facilis, planus, placidus, qui vestræ & vestrorum respondeat tenuitati. An quòd ne isto quidem genere dicendi planè valeatis? Atqui tum supplere potestis, ut S. Carolus jubebat, lectione libri idonei, quem identidem explicetis, ut facilè illum quivis assequatur. Si hoc quoque grave cuipiam fuerit, cedat munere Pastoris necesse est, etsi mendicatò inde vivere oporteret: nec enim æquum est, ut potior habeatur ratio sustentationis cujusquam corporalis, quàm ruinæ spiritualis tot animarum ipsius inepti curæ creditarum. Non greges Pastorum causâ constituti sunt, sed gregum bono Pastores dati sunt: aliàs *Væ Pastoribus Israël, dicet Deus, qui pascebant semetipsos; lac comedebatis & lanis operiebamini, gregem autem meum non pascebatis.* Ezech. 34. Unde si dicendum est, quod res est, non est anchora ulla, cui salutem vestram possitis turò credere.

Non juvat dicere: Urbium etiam Pastores non concionari: nam hos excusare forsan potest minor ovium imperitia, & major numerus aliorum Concionatorum, qui nullo non die Festo in urbibus audiuntur. Non juvat dicere: vestra in Ecclesia dudum exoleviſſe morem concionandi; necenim hæc est consuetudo, vel usus, sed abusus, quem deplorant subditi, qui conciones mallent; quem sacri Magistratus detestantur, & abrogatum cupiunt. Neque verò ulla consuetudo contra Jus divinum quidquam potest præscribere; cùm consuetudo Legis humanæ vim habeat; lex autem humana contra divinam pravalere nunquam debeat vel possit. An dicetis forsan; vos annis singulis per verni jejunij dies vocare Concionatorem aliquem? At istud non sufficit: Pauca enim illius temporis Conciones, si spectetur populi illas audientis hebetudo, non sunt annona sufficiens pellendæ fami unius integri anni. An illud vos excusabit, quòd omnibus diebus Dominicis parvulos in doctri-

na

na Christiana eruditis? At non parvulorum tántùm, sed & adultorum Parochi & Curiones estis: hos igitur etiam, & non tantùm exiguam gregis vestri partem oportet pascere: *annuntiando vitia, quæ eos declinare; & virtutes, quas sectari oportet, ut pœnã æternam evadere, & cælestem gloriam consequi valeant.* Trid. sess. cit. Si vobis incumbit administrare Sacramenta, an eorum utilitates explicare, quid ad eorum valorem requiratur, & quomodo ritè ac dignè recipi debeant, docere ad vos non pertinebit? Coninck loc. cit. n. 96 Quid dicetis tandem? An, quòd si vera hæc essent omnia, pauci Curionum salutem essent consecuturi? Horrendum est, quod infertis! Sed quid dicemus, si hoc ipsum tam multi Sancti nihil tergiversati admiserunt? Sanctus certè Joan. Chrysostomus, attonitus gravissimo obligationum onere, quod sibi imponunt, qui Animarum curam in se suscipiunt, non est veritus dicere: *Miror, an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus salvus sit.* Hom. 34. in Epist. ad Hebr. Effatum, quod prima fronte videri possit heteroclitum, si tamen non indiligenter perpendatur, reperietur à veritate non alienum.

Non est proinde quidquam fiduciæ reponendum in alio quocunque piarum actionum & operum genere, si istud omittatur. Ut Pastores salutem consequantur, non est satis vitam eorum bonam esse, oportet eos & linguam habere bonam. *Attende tibi, & doctrinæ, & insta in illis*, scripsit ad Timotheum suum Apostolus 1. 4 *hæc enim faciens & te ipsum salvum facies, & qui te audiunt.* Bonæ sunt eleemosynæ, bona jejunia, bonæ sui diverberationes, optimæ orationes, sed non sufficiunt ad dandam vobis salutem. Quid non præstabat in se Apostolus, passus persecutiones, affectus injurijs, catenis alligatus, virgis cæsus, quin & lapidatus amore sui Servatoris? Et tamen, *væ mihi*, exclamat post hæc omnia, *væ mihi si non evangelizavero!* non est remedium: *necessitas mihi incumbit.* 1. Cor. 9. Aut Concionari oportet, aut damnari. Finiamus igitur Monita hæc de obligatione, quâ vos Pastores obstricti estis, & dicamus. *Dispensatio vobis cælestis seminis credita est; væ si non sparseritis! Væ si tacueritis! Quod si Vas electionis formidat, & clamat; quantò magis cuilibet exiguo metuendum est?* Dist. 43. c. Dispensatio.

FINIS.

Omnia ad majorem DEI Gloriam.

TABULÆ CONCIONUM
In Dominicas & Festa totius Anni.

Domin. I. Adventûs.

Videbunt Filium hominis venientem in nube. *Luc. 21.*

Judicium Universale manifestabit malitiam Peccati mortalis, *Part. 2. Discurs. 17.*

Dominica II. Adventûs.

Hominem mollibus vestitum? *Matth. 11.*

De vanitate & levitate vestium. *Partis 3. Discurs. 30.*

Dominica III. Advent.

Confessus est & non negavit. *Joan. 1.*

De Mendacio. *Part. 1. Discurs. 30.*

Domin. IV. Advent.

Prædicans Baptismum Pœnitentiæ. *Luc. 3.*

Signa veræ Pœnitentiæ. *Part. 3. Discurs. 17.*

Domin. infra octav. Nativit.

Jejuniis & obsecrationibus serviens. *Luc. 2.*

De necessitate & virtute Orationis. *Part. 3. Discurs. 2.*

Domin. infra octav. Epiph.

Fili, quid fecisti nobis sic? *Luc. 2.*

De obligatione honorandi Parentes. *Parte 1. Discurs. 16.*

Domin. II. post Epiphan.

Vocatus est autem & JESUS ad Nuptias *Joan. 2.*

De Sacramento Matrimonii. *Part. 3. Discurs. 25.*

Domin. III. post Epiphan.

Vade, ostende te Sacerdoti. *Matth. 8.*

De Beneficio Confessionis. *Part. 3. Disc. 11.*

Domin. VI. post Epiphan.

Quid timidi estis modicæ fidei? *Matth. 8.*

De modo certò salvandi Animam suam. *Part. 1. Discurs. 6.*

Domin. V. post. Epiphan.

Unde ergo habet zizania? *Matth. 13.*

De Pravis Sodalibus, à quibus tanta in Reipubl. Christianâ mala. *Part. 1. Disc. 21.*

Domin. VI. post Epiphan.

Simile est Regnum Cælorum grano sinapis. *Matth. 13.*

Verbi divini rectè auditi vis. *Part. 1. Discurs. 1. aut. 2.*

Domin. Septuages.

Nemo nos conduxit. *Matth. 20.*

De numero Electorum & Reproborum. *Part. 1. Disc. 5.*

Domin. Sexages.

Exit, qui seminat seminare semen suum. *Luc. 8.*

De necessitate audiendi verbi divini. *Part. 1. Discurs 1.*

Domin. Quinquages.

Cœtus quidam sedebat secus viam. *Luc. 18.*

Peccatum excœcat peccantem. *Part. 2. Discurs. 9.*

Domin. I. Quadrages.

Non tentabis Dominum DEUM tuum. *Matth. 4.*

Vitandæ occasiones peccandi; aliàs tentatur DEUS. *Part. 3. Discurs. 15.*

Domi-

Domin. II Quadrages.

Domine, bonum est nos hic esse. *Matth* 17.

Gloriæ Cælestis magnitudo, quâ privat peccatum. *Part. 2. Disc. 19.*

Domin. III. Quadrages.

Cùm ejecisset Dæmonium, locutus est mutus, *Luce. 11.*

De Sacrilegio reticentium aliquod peccatum in Confessione. *Part. 3. Disc. 12.*

Domin. IV. Quadrages.

Fugit in montem ipse solus. *Joan. 6.*

De amore solitudinis & fuga consortij periculosi. *Part. 3. Disc. 33.*

Domin. V. Quadrages.

Tulerunt ergo lapides Judæi. *Joan. 8.*

Pro beneficijs lapides Deo reddimus, hoc est injurias. *Part. 2. Disc. 1.*

Dominica Palmarum.

Invenietis asinam alligatam, solvite & adducite mihi *Matth. 21.*

Plenum Dei in res omnes dominium, quod Peccatores violant. *Par. 2. Disc. 2.*

Feriâ V. Cœnæ Domini.

In finem dilexit eos. *Joan. 13.*

Christi erga suos Amor in Institutione Eucharistiæ. *Part 3. Disc. 7.*

Feriâ VI. Parasceves.

Passio Domini nostri JESU Christi, secundùm Joannem.

Passio Christi gravitatem & malitiam peccati summè manifestat. *Part. 2. Disc. 21.*

Domin. Resurrect. D. N. I. C.

Emerunt aromata, ut venientes ungerent JESUM. *Marc. 16.*

Communioni, quæ sub hoc tempus sumenda est, præmittenda debita præparatio. *Part. 3. Disc. 8.*

Feria II. Paschatis.

Cognoverunt eum in fractione panis *Luce. 24.*

De frequenti Communione. *Part. 3. Disc. 9.*

Feria III. Paschæ.

Aperuit eis sensum, ut intelligerent Scripturas. *Luce 24.*

Fides donum DEI. *Part. 1. Disc. 3.*

Dominica in Albis.

Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. *Joan. 20.*

De Sacramento Ordinis, quo Apostolis hæc potestas collata. *Part. 3. Disc. 24.*

Dominica II. post Paschа.

Cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ. *Joan. 20.*

De præcepto amandi Deum, hoc enim amore oves Christi ab hœdis discernuntur. *Part. 1. Disc. 7.*

Dominica III. post Paschа.

Plorabitis & flebitis vos; Mundus autem gaudebit. *Joan 16.*

Peccatum tam secunda, quàm adversa efficit materiam damnationis. *Part. 2. Discurs. 14.*

Domin. IV. post Paschа.

Arguet Mundum de Peccato. *Joan. 16.*

De odio, quo DEUS in Peccatum fertur. *Part. 2. Disc. 6.*

Domin. V. post Paschа.

Si quid petieris Patrem in nomine meo, dabit vobis. *Joan. 16.*

Conditiones requisitæ ad efficaciam Orationis. *Part. 3. Disc. 3.*

Festo Ascensionis D. N. I. C.

Exprobravit incredulitatem & duritiam cordis. *Marc. 16.*

Pec-

Peccatum indurat cor Peccatoris. *Part.* 2. *Discurs.* 10.

Domin. infra octav. Ascens.

Qui interficit vos. *Joan.* 15.

Peccatum interficit & occidit animam. *Part.* 2. *Discurs.* 11.

Festum Pentecostes.

Qui non diligit me, sermonem meum non servat. *Joan.* 14.

Peccatum facit nos excidere Gratiâ, quæ est Spiritûs Sancti donum præcipuum. *Part.* 2. *Disc.* 8.

Feria II. Pentecostes.

Qui malè agit, odit lucem. *Joan.* 3.

Jactura omnium bonorum operum ex peccato. *Part.* 2 *Disc.* 13.

Feria III. Pentecostes.

Fur non venit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat. *Joan.* 10.

Peccatum verus fur omnem felicitatem, etiam temporalem, aufert. *Part.* 2. *Disc.* 12.

Festum SS. Trinitatis.

Docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis *Matth.* 28.

Trinitatem non honorat, qui mandata non servando peccat. *P.* 2. *D.* 4.

Domin. I. post Pentecostes.

Estote misericordes. *Luca* 6.

De Eleemosyna. *Part.* 1, *Disc.* 17.

Solennitas Corporis Christi.

Patres vestri manducaverunt, & mortui sunt. *Joan.* 6.

Qui SS. Eucharistiam in peccato sumunt, non vitam, sed mortem manducant, *Part.* 3. *Disc.* 16.

Domin. infra octav. Corporis Christi.

Cœperunt omnes excusare. *Lucæ* 14.

Stultitia differentium conversionem usque ad mortem, & semper antè se excusantium. *Part.* 3. *Disc.* 1.

Domin. III. post Pentec.

Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente. *Lucæ* 15.

Pœnitentia post peccatum non differenda, ne Angelis differamus suum gaudium. *Part.* 3. *Disc.* 16.

Domin. IV. post Pentec.

Per totam noctem laborantes nihil cepimus. *Lucæ* 5.

Ludo dediti; temporis multum nullo fructu huic impendunt. *P.* 3, *D.* 32.

Domin. V. post Pentec.

Reus erit gehennæ ignis. *Matth.* 5.

Pœnæ Inferni malitiam peccati demonstrant. *Part.* 2. *Discur.* 18.

Domin. VI. post Pentec.

Miserior super turbam. *Marci* 8.

De modo faciendi eleemosynam exemplo Christi. *Part.* 1 *Discurs* 18.

Domin. VII. post Pentec.

Ex fructibus eorum cognoscetis eos. *Matth.* 7.

De Comœdiis & Ludis lascivis, quorum malitia ex effectis cognosci potest. *Part.* 3. *Discurs.* 31.

Domin. VIII. *post Pentec.*

Hic diffamatus est apud illum. *Luc.* 18.

Damna Detractionis. *Part.* 1. *Discurs.* 29.

Domin. IX. *post Pentec.*

Ingressus in Templum cœpit ejicere vendentes in illo & ementes. *Luc.* 19.

De

De Reverentia Templis debita. *Part.* 3. *Disc.* 4.
Domin. X. post Pentec.
Injusti, Adulteri. *Luc.* 15.
De gravitate Adulterii. *Part.* 3. *Disc.* 26.
Domin. XI. post Pentec.
Apprehendens eũ de turba seorsũ. *Marc* 7
Contra Amatorias levitares. *P.* 3 *Disc.* 27.
Domin. XII. post Pentec.
Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo. *Luc.* 10.
De Præcepto amandi DEUM. Vel de Peccato collato cum Divina Excellentia. *Part.* 1. *Disc.* 7. vel *Part.* 2. *Disc.* 3.
Domin. XIII. post Pentec.
Occurrerunt ei decem viri leprosi. *Luc.* 17.
Quàm multi leprâ Luxuriæ infecti? quomodo curandi? *Part.* 1. *Disc.* 23.
Domin. XIV. post Pentec.
Ne solliciti sitis Animæ vestræ, quid manducetis. *Matth.* 6.
Contra vitium Avaritiæ. *Part.* 1. *Disc.* 23.
Domin. XV. post Pentec.
Resedit, qui erat mortuus. *Luc.* 7.
Mortuus per peccatum confestim surgere debet, nec differre conversionem ad tempus mortis. *Part.* 3. *Disc.* 1.
Domin. XVI. post Pentec.
Homo quidam Hydropicus erat ante illum. *Luc.* 14.
Avaritia vera Hydropisis. De re aliena restituenda. *Part.* 1 *Disc.* 27.
Domin. XVII. post Pentec.
Diliges proximum tuum sicut teipsum. *Matth.* 12.
De Eleemosyna. *Part,* 1. *Disc.* 17.
Domin. XVIII. post Pentec.
Cùm vidisset JEsus cogitationes eorum. Vel, quid cogitatis mala in cordibus vestris? *Matth.* 9.
De Peccatis cogitatione admissis. *P.* 1. *D.* 31. *Domin. XIX. post Pentec.*
Rex autè cùm audisset, iratus est. *Mat.* 22.
Ira DEI demonstrat gravitatem peccati. *Part.* 2. *Disc.* 7.
Domin. XX. post Pent.
Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. *Joann.* 4.
De Spe in DEO reponendâ *Part.* 1. *Disc.* 4.
Domin. XXI. post Pent.
Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *Matth.* 18.
De venia inimicis danda. *Part.* 1. *Disc.* 22.
Domin. XXII. post Pentec.
Cognitâ JEsus nequitiâ eorum. *Matt.* 22.
Error peccantium fiduciâ Confessionis: cognoscit hanc nequitiam Christus. *Part.* 3. *Disc.* 18.
Domin. XXIII. post Pentec.
Sanguinis fluxum patiebatur annis duodecim. *Matth.* 9.
De infelici statu Luxuriosorum. *Part.* 2. *Disc.* 24.
Domin. XXIV. post Pentec.
Væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus! *Matth.* 24.
Prægnantes & nutrientes sunt, qui nunquã seriò proponunt se emendare. *Part.* 3. *Disc.* 14. *de emend. proposito.*
Festo S. Andreæ.
Relictis retibus & Patre secuti sunt eum. *Matth.* 4.
Zebedæus filios suos bene educavit: unde illi promptè secuti sunt JEsum, sicut S. Andreas. *P.* 1. *D.* 13. *De educ. Liberorum.*

Festo S. Nicolai.

Qui quinque talenta acceperat, operatus est in eis. *Matth.* 25.

S. Nicolaus tum aliarum exercitatione virtutum, tum maximè abstinentiæ, respondit acceptæ DEI gratiæ. *P.* 3. *D.* 20.

Festo Conceptionis B. M. V.

De qua natus est JESUS. *Matth.* 1.

De dignitate Virginitatis, quâ Matrem suã excellere Christus voluit. *Part.* 1. *D.* 25.

Festo S. Thomæ Apostoli.

Dixerunt ei alii Discipuli: vidimus Dominum. *Joann.* 20.

Fratres errantes corrigendi: sicut Apostoli Thomam incredulum reducere conati sunt ad fidem. *Part.* 1. *Disc* 19.

Festo Nativitatis D. N. J. Christi.

Cognovit Bos & Asinus. *Isa.* 1.

Homo non cognoscit DEUM pro se Incarnatum, sed illi ingratus peccat. *Part.* 2. *Disc.* 5.

Festo. S. Stephani.

Ne statuas illis hoc peccatum. *Act.* 6.

De venia inimicis danda, vel, de Moderatione Iræ, contra quàm fecerint lagidantes S. Stephanum. *Part.* 1. *Disc.* 22. vel *Part.* 1. *Disc.* 20.

Festo S. Joannis Evangelistæ.

Sic eum volo manere. *Joann.* 21.

Nimirum perpetuò Virginem. de Virginitatis Dignitate. vel. Exiit sermo inter fratres, quòd Discipulus ille non moritur. *Joan.* 21.

De Judiciis temerariis. *P.* 2. *Disc.* 25. vel. 28.

Festo SS. Innocentium.

Occidit omnes Pueros. *Matth.* 2.

Peccato Adami omnes Pueri mortui. *Part.* 2. *Disc.* 16.

Festo Circumcisionis D. N. J. C.

Consummati sunt dies octo, ut circumcideretur. *Lucæ* 2.

Hodie circumcisioni Baptismus substitutus, quo annum vitæ Christianæ inchoamus. *Part.* 3. *Dis.* 5.

Festo Epiphaniæ.

Procidentes adoraverunt. *Matth.* 2.

Adorandus DEUS & Christus cum Magis, non blasphemandus cum Herode. *Part.* 1. *Disc.* 8.

Festo SS. Fabiani & Sebastiani.

Virtus de illo exibat. *Lucæ.* 6.

Magna vis Sacramenti Confirmationis, quod contra omnes Persecutiones roborat. *Part.* 3. *Disc.* 6.

Festum Purificat. B. V. M.

Impleti sunt dies Purgationis. *Lucæ.* 2.

Statuti à DEO & Ecclesiâ dies servandi. de Observat. Festor. *Part.* 1. *Disc.* 11.

Festo S. Mathiæ Apostoli.

Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis. *Matth.* 11.

Nullum onus gravius onere Peccatorum, quod ponitur obtentis Indulgentiis. *Part.* 3. *Disc.* 21.

Festo S. Josephi Sponsi B. V.

Antequam convenirent. *Matth.* 1.

S. Josephus non est usus arte habendi Conjugem, quâ hodie multi, varias levitates admittendo &c. *Part.* 2. *Disc.* 27.

Festo Annuntiat. B. M. V.

Ave gratiâ plena. *Lucæ.* 1.

De B. V. abundantissimâ gratiâ, & fiduciâ in ejus Patrocinio. *Part.* 3. *Disc.* 34.

Festo S. Gregorii M.

Sine me nihil potestis facere. *Joan.* 15.

Necessitas audiendi Verbum DEI, quia sine

sine hoc non confertur à DEO gratia. *Part.* 1. *Disc.* 1.

Festo SS. *Apost. Philippi & Jacobi.*

In domo Patris mei mansiones multæ. *Jo.* 14.

Nulla tamen mansio pro agitantibus choreas, quæ hoc tempore verno frequentes. *Part.* 3. *Disc.* 29.

Festo S. Joannis Baptistæ.

Quis putas puer iste erit? *Luc.* 1.

Quales erunt, qui tam malè à Parentibus educantur? *Part.* 1. *Disc.* 14.

Festo SS. *Apost. Petri & Pauli.*

Portæ Inferi non prævalebunt. *Matth.* 16.

Ecclesiæ firmitas maximè nititur Sacrificio Missæ incruento. *Part.* 1. *Disc.* 12.

Festo Visit. B. M. V.

Benedicta tu in mulieribus. *Luc.* 1.

Fausta precari oportet, non mala, de Imprecationibus. *Part.* 1. *Disc.* 9.

Festo S. Mariæ Magdalenæ.

Lacrymis cœpit rigare. *Luc.* 7.

De Pœnis, quibus peccata vindicanda. *Part.* 3. *Disc.* 19.

Festo S. Jacobi Apostoli.

Dic, ut sedeant hi duo filii mei. *Matth.* 20.

Defectus & peccata educationis pravæ. *Part.* 1. *Disc.* 15.

Festo S. Annæ.

Multæ filiæ congregaverunt divitias. *Prov.* 31.

Nulla plus, quàm filia S. Annæ, maximè propter fugam omnis licentiæ. *Part.* 3. *Disc.* 28.

Festo S. Laurentii M.

Amen, Amen dico vobis. *Joan.* 12.

De Juramento, quod licitum? *P.* 1. *D.* 10.

Festo Assumptionis B. M. V.

MARIA optimam partem elegit. *Luc.* 10.

Quia etiam à venialibus noxis libera, quæ gravitatem mortalium ostendunt. *Part.* 2. *Disc.* 22.

Festo S. Bartholomæi Apost.

Elegit Bartholomæum. *Lucæ* 6.

Quanto robore opus in extremo vitæ, duæ pellis, & omnia detrahuntur. *Part.* 3. *Disc.* 23.

Festo Nativit. B. M. V.

Ut Festo Annuntiationis.

Festo SS. Angelorum Custodum & S. Michaelis Archang.

Angeli eorum vident faciem Patris. *Matth.* 18.

Non vident eam, nec in æternum videbunt Angeli damnati. *Part.* 2. *Disc.* 15. & *Part.* 3. *Disc.* 35.

Festo S. Matthæi Apostoli.

Cum Peccatoribus manducat. *Matth.* 9.

Sed dolentibus de suis peccatis. Necessitas doloris. *Part.* 3. *Disc.* 13.

Festo SS. Simonis & Judæ Apostol.

Odio habuerunt me. *Joann.* 15.

Purgatorium ostendit gravitatem peccati. *Part.* 2. *Disc.* 20.

Festo Omnium Sanctorum.

Beati. *Matth.* 5.

Sanctorum Patrocinium. *Part.* 3. *Disc.* 35.

Festo S. Martini Episc.

Vide, ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. *Lucæ* 11.

Necessitas præparationis ad mortem. *P.* 3. *Disc. ult.*

Festo S. Catharinæ V. M.

Ornaverunt lampades suas. *Matth.* 25.

De eadē præparatione ad Mortē. *P.* 3. *D. ult*

Festo Dedicat. Templi.

Si quid defraudavi, reddo quadruplum. *Lucæ* 19.

Fraudes propriæ Ludo deditorū. *P.* 3. *D.* 32.

INDEX RERUM MEMORABILIUM,
Quæ tribus hisce partibus continentur.

A.

Abortus.

Abortum procurare quantum malum sit. Parte 3. Disc. 16. num. 15.

Adamus.

Adamus summus Mundi Monarcha. P. 2. Disc. 16. n. 2.

Electus à DEO ad imponenda nomina rebus hujus Mundi. p. 2. d. 22. n. 1.

Illius dotes, seu dona Sapientiæ. p. 2. d. 16. n. 3.

Gratiæ. n. 4.

Justitiæ originalis. n. 5.

Cur tentata sit illius fides prohibitione rei in se non malæ. p. 2. d. 1. n. 19.

Ipsius peccatum in quo consistat. p. 2. d. 16. n. 7. &c.

Num majus fuerit peccato Evæ. n. 18.

Aut num excesserit nostra peccata. n. 18. 19. &c.

Quantum terrorem nobis incutere debeat. n. 9. 18. &c.

Illius supplicium, primò quidem in ipso Adamo. n. 10.

Deinde in Posteris. n. 11.

Ob mala in Mundum invecta. n. 11.

Ob æternum interitum plurimorum infantium. n. 13.

Et adultorum. n. 14.

Non obstante pœnitentia Adami per octingentos integros annos. n. 16.

Et satisfactione pro eodem à Christo exhibitâ. n. 16.

Adoptio,

Adoptio Divina quanti sit æstimanda. P. 2. D. 8. n. 5. &c. P. 2. D. 13. n. 2. 3. P. 3. D. 5. n. 3. &c.

Quantum præstet adoptioni humanæ. P. 3. D. 5. n. 3.

Adulterium.

Adulterium & illius gravitas. P. 3. D. 26. n. 1. &c.

Quàm execrandum sit, postquam Matrimonium ad dignitatem Sacramenti evectum est. n. 16. 17. &c.

Plectitur in Inferno horrendis suppliciis. n. 20.

Num graviùs in eo vir peccet, an femina? n. 21. & p. 1. d. 25. n. 20.

Etiam plures bestiæ illud horrent, aut ignorant. p. 3. d. 26. n. 21.

Adulter.

Adulter fur est & prædo non vulgaris. p. 3. d. 26. n. 1. &c.

Contra eum clamat ipsa ratio, & plurium criminum incusat uno actu commissorum. n. 2. 3.

Quæ excusari aut defendi non queunt. n. 4.

Clamant contra ipsum Leges Civiles, quæ eum morti adjudicant. n. 5.

Et Leges Canonicæ irrogando sententiam excommunicationis. n. 6.

Et Imponendo severissimas pœnas. n. 7.

Atque hæc quidem juxta sensum & judicium omnium populorum. n. 8.

Præ

Præ omnibus aliis clamat contra eum ipse Deus. n.9.
Qui crimen istud summè detestatur. n.10. 11. &c.
Præcipuè in Christianis. n.15.16. &c.
Ac severissimè punit in hac & in altera vita. n.12.13.19.
Adulter in suo peccato omnino insanit. n.14.

Æternitas.

Quantum ponderis addat pœnis Inferni. p.2.d.18.n.16.17.&c.
Quantum gaudii addat cælesti gloriæ. p.2. d.19.n.12.

Agrippa.

Agrippa Rex quomodo è carcere à Cajo dimissus fuerit. p.2.d.2.n.10.

Alphonsus Albuquercius.

Alphonsus Albuquercius quo modo horridam tempestatem in mari sedaverit. p.1.d.12.n.15.

Alphonsus à Castro.

Alphonsus à Castro qualem se exhibuerit erga calumniatorem venientem ad se, ut de peccatis suis in sacro Tribunali se accusaret. p.1.d.29. n.25.

Ambitio.

Vide *Superbia.*

Amedeus Sabaudiæ Dux.

Amedeus Sabaudiæ Dux quo nomine pauperes compellare consueverit. p.1.d. 18.n.8.

Amici.

Amici perversi quantum noceant. p.1.d. 10.n.1. &c. Vide *Socij perversi.*

Amatoriæ levitates.

Amatorias levitates exercere abusus est summè noxius familiis, è quibus obedientiam, & pacem exturbat. p.3.d.27. n.2. &c.
Animabus summè nocent. n.6.
Præcipuè innocentibus. n.8.
Sunt occasio superstitionum. n.9.
Homicidiorum. n.10.
Et plurium aliorum malorum. n.11.12.13.
Maximè obsunt cultui Divino. n.15. &c.
Quia tollunt devotionem. ibid.
Sanctitatem dierum Festorum pervertunt. p.1.d.11.n.16.
Ceu ultimus finis præfiguntur. p.3.d.27. n.16.
Falsum est, quòd Matrimonium inituro necessarium sit has levitates præmittere. p.3.d.28.n.2.
Imò neque utilitatis quidquã afferunt. n.4.
Adversantur omnibus consiliis sacræ Scripturæ. n.7.
Nec excusantur consuetudine. n.6.7.8. &c.
Mos est introductus à Dæmone. n.9.
Et ab eodem propagatus. p.2.d.16.n.9.
Si ex natura sua peccatum non sunt, plerumque tamen peccatum evadunt ex circumstantiis. p.3.d.28.n.10.
Sæpe sunt occasio Confessionum Sacrilegarum. n.11.
Non carent periculo, etsi eis initium detur ex optimo fine. n.12.13.
Adversantur summopere bonæ educationi. p.1.d.17.n.7.8.9. &c.
A Parentibus sine peccato permitti nequeunt. ibid. n.20. & p.1.d.19.n.4. 5. p.1.d.15.n.14.

Amor Benevolentiæ & Concupiscentiæ.

Amor Benevolentiæ & Concupiscentiæ in quo differant. p.1.d.7.n.4.

Amor Benevelentiæ alius est appretiativus alius affectivus. p.1.d.7.n.5.

Amor Carnalis.

Amor Carnalis ex Passionibus animi omnium vehementissima est. p.1.d.15. n.14.

Duos Sapientissimos totius Mundi seduxit Adamum, & Salomonem. ibid.

Est Passio omnium maximè cœca. ibid. & n.17. & p.3.d.27.n.6.7.&c.

Ruina juventutis. p.3.d.27.n.1.& p.3.d. 28.n.1. &c.

Quantum lascivis spectaculis accendatur. p.3.d.31.n.2.3.4.

Inclinat ad turpia, & inhonesta. p.1.d.24. n.19.

Nemo huic obnoxius sibi fidat. ibid. & p.3. d.27.n.17.18.p.2.d.16.n.9.

Amor DEI erga nos.

Amor DEI erga nos in SS. Incarnatione Christi. p.2.d.5.n.1.&c.

Passione. p.2.d.21.n.9.

Et Eucharistiâ. p.3.d.7.n.1.

Æqualiter apparet in rebus prosperis & adversis à DEO nobis immissis. p.2. d.14.n.1.&c.

Facit, ut DEO quodammodo magis cordi sit salus nostra, quàm proprius honor. p.1.d.27.n.4.p.1.d.21.n.17.

Est una ex rationibus seu motivis ingentis illius odii, quo DEUS peccatum prosequitur. p.2.d.6.n.15.16.&c.

Amor DEI super omnia.

Amor DEI super omnia in quo fundetur. p.1.d.7.n.1.

Est necessarius omnibus ad suam salutem. n.3.

Non in quantum est affectivus, sed in quantum appretiativus est. n.5.

Quàm justè nobis præcipiatur. n.3.

Est primum ex omnibus præceptis. ibid.

Ad quid nos obliget. n.4.&c.

Quænam illius sint signa seu indicia. n.9. &c.

Nunquam est otiosus. n.9.10.

Est patiens. n.11.

Cognoscitur in adversis. n.11.

Imò hæc ipse desiderat. n.13.

Non admittit in consortium amorem creaturarum, nec patitur, ut æqualiter Deum & creaturas amemus. n.7.8.

Quàm rarus sit in Mundo. n.8.16.&c.

Est primum punctum, de quo à nobis rationem Christus exiget in judicio. n.17.

Qui isto caret, Cælo excidit. n.18.

Qua ratione concurrat ad eliciendam contritionem. p.3.d.3 n.5.6. &c.

Est præcipua dispositio ad dignè percipiendam sacram Eucharistiam. p.3.d.8. n.16.17.

Cujus etiam proprius effectus est. n.18.

Ignis est vehementius urens ipso Purgatorii igne. p.2.d.20.n.8.

Amor Proprius.

Amor Proprius nos ipsos excœcat. p.1. d.5.n.29.

Efficit, ut de Proximo malè judicemus. p.1.d.28.n.4.

Primus extruxit Civitatem Diaboli amor sui. p.2.d.15.n.5.

Amor Proximi.

Amor Proximi indicium est prædestinationis. p.1.d.20.n.21.

Ad hunc obtinendum necesse est proximum contemplari in ipso Deo. n.22.&c

Ut sit perfectus, non naturalis, sed supernaturalis sit oportet. n.23.

Peccata huic opposita ex eorum numero sunt,

sunt, quæ omnium difficillimè remittuntur. p. 1. d. 9. n. 21.
Qua ratione in Beatis ad augendam illorum gloriam concurrat. p. 2. d. 19. n. 11.
Vide *Eleemosyna. Correctio. Inimicus. &c.*

Angeli.

Quis eorum numerus. p. 2. d. 3. n. 11.
Eorum dotes naturæ & gratiæ. p. 2. d. 15. n. 3. &c.
Nil in ipsis majore æstimatione dignum est Sanctitate, quemadmodum nec ipsi aliquid pluris æstimant. p. 3. d. 35. n. 9.
Quodnam fuerit peccatum, quod commiserunt. p. 2. d. 15. n. 4.
Rationes, quæ poterant pro illius excusatione afferri. n. 7. &c.
Videlicet dignitas & excellentia eorum, qui deliquerunt. n. 8.
Multitudo. n. 9.
Levitas delicti consistentis in unica cogitatione. n. 10.
Nec in pluribus quàm in uno peccato. idib.
Sine exemplo præcedentis supplicii. n. 11.
Et tamen hæ omnes rationes non evicerunt, ut pœna etiam solumodo differretur. n. 13. &c.
Quàm subitò puniti. n. 16.
Et quàm severè. ibid.
Quid ex eorum supplicio discere debeamus. n. 16. 17. &c.
Quare iisdem dona naturæ adempta non sint. p. 3. d. 35. n. 9.

Angelus Custos.

Quale obsequium præcipuè à nobis desideret. p. 3. d. 35. n. 10.
Quàm nobis præluceat præclaris exemplis Demissionis & Sanctitatis. ibid.
Quid nobis sperandum sit ex ejus patrocinio. n. 20.
Reveretur Sacerdotes suæ Curæ commissos. p. 3. d. 24. n. 4.

Anima.

Majori dolori obnoxia est, quàm corpus. p. 2. d. 20. n. 6.
Uti etiam capax majoris gaudii. p. 2. d. 19. n. 5. &c.
Quàm exiguæ curæ sit multis Christianis. p. 1. d. 1. n. 6. p. 1. d. 3. n. 11. p. 1. d. 3. n. 19. 20. p. 1. d. 6. n. 18. &c. p. 3. d. 9. n. 16. p. 3. d. 31. n. 19. p. 3. d. 29. n. 16.
Quid facere oporteat, ut animæ salutem consequamur. p. 1. d. 6. n. 1. &c.

Anima in gratiâ constituta.

Quantæ pulchritudinis sit. p. 2. d. 8. n. 3. 4. p. 3. d. 5. n. 8. 9.
Quàm dives. p. 2. d. 8. n. 5. 6.
Quàm nobilis. n. 7. 8. p. 2. d. 11. n. 4.
Allicit Deum ad amorem sui. p. 1. d. 8. n. 2. p. 2. d. 13. n. 3.
Quàm vicissim deformis reddatur per peccatum. p. 2. d. 15. n. 19. p. 2. d. 8. n. 17. p. 2. d. 12. n. 14. &c.

Anima à DEO derelicta.

Ejus summa miseria. p. 2. d. 12. n. 1. &c. p. 3. d. 26. n. 13

Anima Purgatorii.

Vide *Purgatorium.*

Animalia.

Vide *Bestiæ.*

S. Antimus.

Mori præeligit, quàm in mendacium consentire. p. 1. d. 30. n. 12.

Artifices.

Artifices insignes quo in pretio fuerint. p. 2 d. 3. n. 1. p. 2. d. 11. n. 6.

Assuetudo.

Assuetudo boni optimum est ad bonam mortem adjumentum. p. 3. d. ult. n. 8.

Ne amittatur, multum juvant devotiones obitæ etiam in peccato. p. 2. d. 13. n. 16.
Assuetudo mali oritur ex frequentatis peccatis, & simul origo est aliorum multorum peccatorum. p. 1. d. 1. n. 6. p. 2. d. 10. n. 4. 5. &c.
Quàntum obsit, quò minùs salutem consequamur. ibid. & p. 2. d. 22. n. 9. &c. p. 3. d. 17. n. 11. 13. &c.
Originem sumit è rebus minimis. p. 2. d. 10. n. 2. &c. p. 2. d. 22. n. 9. 12. &c. p. 3. d. 18. n. 22.
Quò plus peccatur, eò magis hæc roboratur. p. 3. d. 18. n. 12. p. 3. d. 16. n. 14. p. 2. d. 10. n. 19. 21.
Perseverat etiam factâ debitâ Confessione, debilior tamen. p. 1. d. 10. n. 7. p. 3. d. 18. n. 10. 11. &c. p. 3. d. 19. n. 12.
Quibus remediis tollatur. p. 2. d. 10. n. 20. &c. p. 3. d. 19. n. 12.

Attritio.

In quo differat à Contritione. p. 1. d. 13. n. 4. 5. 6. 7.
Vide *Dolor.*

Avaritia.

Est vitium communissimum inter homines. p. 1. d. 26. n. 2.
Latet tamen eos, nec agnoscitur, qui ipso affecti sunt. ibid.
Alia est in effectu, alia in affectu. n. 3.
Prima, quæ Justitiæ opponitur, frequentissima est, & tamen occulta est in paupertibus. n. 4.
Nec à divitibus agnoscitur. n. 5.
Neque à Mercatoribus. n. 6.
Secunda, quæ opponitur Liberalitati, adhuc magis occulta est, etsi minùs frequens. n. 7.
Est fœcundissima radix omnium malorum. n. 8.
Tam quoad se. n. 9.
Tum quantum concurrit ad alias pravas inclinationes, & passiones. n. 10. 11.
Est vitium, cui difficulter mederi possumus. n. 12. 21.
Tum ob pessimas ejus proprietates modò dictas. n. 12. 13.
Tum quia subterfugit omnem medicinam. n. 14. 15.
Est vitium semper crescens. n. 12.
Quàm bene comparetur cum Idololatria. n. 16.
Illius indicia. n. 22.
Quo modo ei obviandum. n. 18. 19. &c.
Est vitium inter Spiritualia & carnalia medium. p. 1. d. 27. n. 10.
Et quidem vehementissimum. n. 11. 12. 13.
Cui omnis alia prava inclinatio cedit. n. 14
Ob avaritiam festi dies debito modo non coluntur. p. 1. d. 11. n. 15.
Etsi ejusmodi transgressiones à DEO severissimè puniantur. n. 9. 10.

Augustus Imp.

Renuit assumere titulum Domini. p. 2. d. 2. n. 4.

Auxilium Divinum.

Vide *Gratia actualis.*

B.

Baptismus.

Nos efficit filios DEI. P. 3. D. 5. n. 3.
Efficit, ut in nos Spiritus Sanctus descendat. n. 6.
Cum omnibus donis gratiæ. n. 7. 10.
Animum mirabiliter immutat. n. 8. 9.
Qualem characterem ei imprimat, & ad quem finem? n. 12.
Referat nobis Cælum. n. 13.
Quid advertendum sit Conferenti Baptismum in casu necessitatis. n. 14.

Quàm

Quàm graviter peccet exponens prolem periculo moriendi absque Baptismo. n. 15.
Ad quid obliget quemcunque Christianũ. n. 4. 5. 16. 17. 18. &c.
Quam Confusionem ex eo percepturi sint. damnati in Inferno. n. 19.
Illius Minister, materia, & forma. n. 14.
Eidem renuntiat, qui frequentat lasciva spectacula. p. 3. d. 31. n. 18.

Beatitudo.

Quanti æstimanda sit, cùm illius objectum sit ipse DEUS. p. 2. d. 19. n. 2.
Quàm nihilominus vilipendatur à multis. n. 3.
Ut nos ad æstimationem illius DEUS excitaret, concessit nobis bona innumera superaddita. n. 4.
Satiabit cor hominis. n. 5.
Et si hoc in cœlesti Patria plùs quàm naturali capacitate præditum sit. n. 6.
Modus beandi animam hic est, quòd Deus se intimè illi communicet. n. 7.
Quam eo ipso ad sublimissimum statum elevat, n. 8.
Redundabit etiam in corpus dotibus gloriosis ornatum. n. 9.
Quantum æstimabilitatis eidem addat æternitas, quâ duratura est. n. 12.
Insania peccatorum eandem contemnentium. n. 12.
Patefaciet ea nobis, quantum malum peccatum sit. n. 13.
Certanti conceditur, non desidi. n. 14.
In eam ingredi Justorum animæ recusarent, nisi ab omni nævo mundatas se esse scirent. p. 2. d. 20. n. 21.

Beatus.

Beatus quilibet in cœlo felicior est, quàm miseri sint omnes damnati simul sumpti in inferno. p. 2. d. 19. n. 10.
Felicitas cujuscunque augetur felicitate alterius. n. 11.

Beneficia Divina.

Quàm malè iisdem respondeant Peccatores. p. 1. d. 8. n. 13. d. 14. n. 7. 8.
Vide *Ingratitudo.*

Bestiæ.

Peccatoribus comparatæ. p. 2. d. 12. n. 14. &c. p. 2. d. 1. n. 12.
Propositæ hominibus, ut ab iis discerent normam vivendi. p. 2. d. 5. n. 8.
Piæ erga parentes. p. 2. d. 20. n. 15. p. 1. d. 16. n. 9.

Bilances.

Figura sunt actuum intellectûs & judicii. p. 1. d. 28. n. 2. p. 2. d. 6. n. 1.
Quantum aberrent à rectitudine in peccatoribus. p. 2. d. 6. n. 1. p. 2. d. 19. n. 12.

Blasphemare.

Blasphemare in adversitatibus quàm malum signum sit. p. 2. d. 14. n. 9. 10.

Blasphematores.

Provinciarum perditio sunt. p. 1. d. 8. n. 115 p. 1. d. 19. n. 6.
Nescitur, an homines sint, an potiùs Dæmomones. p. 3. d. 32. n. 17.
A Deo severè puniti ibid. & p. 1. d. 8. n. 11. 15. 16 &c.
Corrigi debent, etsi nulla speretur secutura emendatio. p. 1. d. 19. n. 11.
Quàm Deo ingrati sint. p. 1. d. 8. n. 12. 13. p. 2. d. 2. n. 16.

Blasphemia.

Horrendum peccatum. p. 1. d. 8. n. 1. &c.
Alia est conjuncta cum hæresi, alia est simpliciter talis. n. 3. 4.
An sit blasphemia, dicere: per Dei Corpus. n. 4. 5. 6.

Est omnium gravissimum scelus, quod committi possit à Christiano. n. 7.
Ex objecto; quod est dehonoratio, seu vilipensio Dei directè intenta. n. 9.
Ex vilitate Blasphemantis, seu inferentis hanc contumeliam, ejúsque summa ingratitudine. n. 10.
Ex pessimis illius effectibus. n. 14. &c.
Est singnum reprobationis. n. 16.
Oritur ab exigua æstimatione Dei. n. 18.
Et debili fide. n. 20.
Secum invehit omnia vitia. n. 22.
Origo est ingentium cladium, & interitûs integrarum urbium ac regionum. n. 15. p. 1. d. 15. n. 6.
Execrabilior est in ore hominis Christiani, quàm ipsius Dæmonis. p. 1. d. 8. n. 12.
Vitium est, quod facilè, & subitò in alios serpit. n. 14.
Verè malitiosum. n. 22.
Dignum, ut ab omnibus odio habeatur. n. 15. 22.
Quàm illud execretur sacra Scriptura. n. 1.
Differt ab imprecatione. n. 2.

Bona Cœlestia.

Vide *Beatitudo.*

Bona Temporalia.

Quomodo nobis à Deo speranda sint. p. 1. d. 4. n. 16. &c. p. 2. d. 12. n. 13.
Quàm malè sperentur obtinenda mediante Peccato. p. 1. d. 4. n. 18 p. 2. d. 12. n. 10.
Quàm malè à Dæmone. p. 1. d. 4. n. 19. Vide *Prosperitas.*

Bonitas Divina.

Quomodo sæpius contra eam, quàm contra Potentiã præcipuè aut Sapientiã peccetur. p. 2. d. 4. n. 19. 20. Vide *Misericord.*

C.

Cæcitas Intellectûs.

Quanta sit in peccatore. p. 1. d. 1. n. 6.
Est simul culpa & pœna p. 2. d. 9. n. 1. & c.
Modò in peccatore stultam spem generat, modò efficit, ut spem omnem deponat. n. 3.
Illius, ut culpa est, causæ sunt humana fragilitas. n. 7.
Inconsideratio. n. 3.
Passiones seu inclinationes perversæ. n. 10.
Præcipuè Lascivia. n. 10.
Illius, ut pœna est, causa est ipse Deus, cujus inspirationes Peccator neglexit. n. 11 n. 12.
Est pœna justissima. n. 12.
Et servissima. n. 13.
Cæcitas occasionis est, quando DEUS nos in occasionem peccandi devinire permittit. n. 14.
Cæcitas permissionis est, quando Deus permittit, ut Dæmon nos excæcet. n. 15.
Effectus utriusque istius Cæcitatis sunt, non advertere, nec moveri misero statu, in quem peccator ipsus est. n. 16.
Et in eadem mori. ibid. Vide *Ignorantia, Ira, Impudicitia.*

Caligula.

Vult ab Hæbreis adorari ut Deus. p. 2. d. 4. n. 9.
Illius odium adversùs Populum Romanum p. 2. d. 11. n. 7.

Carolus.

Quo honore affecerit Titianũ. p. 2. d. 3. n. 1.

Cassanus.

Cassanus Tartarorum Rex convertitur ad fidem, dum filius ejus in sacro Baptismate ex deformi in elegantem puerulum immutatur. p. 3. d. 5. n. 9.

Charitas.

Secum trahit alias virtutes. p. 1. d. 7. n. 17. Vide *Amor Dei.*

Charitas Fraterna.

Vide *Amor proximi*

Chorea.

Vide *Saltus.*

Christianus.

Quanti æstimandus sit propter fidem. p. 1. d. 3. n. 5. &c.

Quænam mysteria fidei necessariò callere debeat. n. 10. p. 2. d. 4. n. 12.

Necesse est, ut ipse fidem suam aliquoties periclitetur. n. 16. &c.

Non sufficit, si à malo declinet, nisi etiam bonum operetur p. 3. d. 5. n. 16. &c.

Graviora sunt peccata Christiani, quàm infidelium ob tres rationes. n. 17. &c.

Quanto pudore confiendus sit in Inferno ob characterem sibi in Baptismo impressum. n. 19.

Impudicitia in Christiano præ omnibus aliis sceleribus execrabilis est. p. 3. d. 5. n. 19. p. 3. d. 26. n. 6.

Quàm ingratum se exhibeat beneficiis à Deo acceptis, dum peccat. p. 2. d. 5. n. 2. &c.

Graviores pœnas in inferno meretur quàm Ethnici ejusdem peccati cum ipso Rei. p. 2. d. 5. n. 26. p. 2. d. 4. n. 21.

In quonam ab iis differat, dum peccat. p. 2. d. 5. n. 5.

A Christo præ aliis increpabitur in extremo judicio. n. 27.

Christiani antiqui, quâ ratione dies festos transegerint. p. 1. d. 11. n. 22. &c.

Quoties se sacra Synaxi refecerint. n. 24. p. 3. d. 9. n. 7.

Quàm abhorruerint à peccatis carnalibus. p. 3. d. 26. n. 6. 7.

Quàm aversati fuerint juramenta. p. 1. d. 10. n. 6. 7.

Mendacia p. 1. d. 30. n. 12.

Quàm fugerint profanas Spectacula & theatra. p. 3. d. 31. n. 1. 18. & 20.

Eorum insignis fervor in pœnitentiis publicis & privatis. p. 3. d. 21. n. 8. 9.

Quamdiu pœnitentiam egerint pro quolibet gravi peccato? p. 3. d. 19. n. 14.

Quo rigore Quadragesimale jejunium servaverint? p. 3. d. 20. n. 18.

Quanti Indulgentias æstimârint? p. 2. d. 21. n. 10.

Christus.

Cur dictus admirabilis? p. 2. d. 5. n. 1.

Quàm promptè pro nobis passus sit. p. 2. d. 2. n. 9. &c. p. 2. d. 8. n. 14. p. 2. d. 19. n. 8. &c.

Quàm gravia tormenta sustinuerit. p. 2. d. 21. n. 2. 3. p. 2. d. 8. n. 12. 13.

Plus nos amavit, quàm propriam vitam. n. 14. &c.

Plurimum ipsi debemus, quòd nos è servitute redemerit. n. 9. &c.

Et ob modum nos redimendi. n. 11. &c. p. 1. d. 6. n. 22.

Quàm malè eidem respondeamus. n. 16. p. 2. d. 5. n. 3. 4. &c.

Venit in hunc Mundum, ut nobis via esset exemplo suo. p. 2. d. 5. n. 3. 4. &c.

Veritas Doctrinâ. n. 10. 11. &c.

Vita Redemptione à peccato. n. 16. 17. &c.

Quanto majoris efficaciæ illius exempla fuerint, quàm aliorum. n. 6. 7. &c.

Quantum illius doctrina præcesserit aliorum doctrinas. n. 11. 12. &c.

Quænam fuerit illius primaria intentio in tot laboribus & adversitatibus. n. 21.

Quomodo à Peccatoribus iterum crucifigatur. n. 22. 23.

Illius corpus quàm tenerum fuerit. p. 2. d. 21. n. 2. &c. Vide *Corpus Christi.*

Quàm terribilis futurus sit in judicio. p.2. d.17.n.4.1 &c.
Præcipuè sceleratis Christianis. p.2.d.5. n.27.
Apparens in somno alicui juveni, quantum ei terrorem incusserit. p.2.d.17.n.9.
Illius amor in institutione SS. Eucharistiæ. Vide *Eucharistia.*
Quantam reverentiam in Ecclesiis Cœlesti Patri exhibeat. p.1.d.12.n.8.&c. p.3.d.4.n.12.
Quàm ardens in eo Zelus gloriæ Dei. n.16. p.2.d.21.n.8.
Ipsius amor erga sanctissimam Matrem. p.3.d.34.n.6.
Adest in mortis articulo suis fidelibus. p.3. d.23.n.20.
Quantum nobis benefecerit instituendo SS. Sacramenta. n.21.p.3.d.5.n.1.
Dedit nobis exemplum honorandi Sacerdotes. p.3.d.24.n.4.
Quantum in manibus istorum se demittat. n.9.10.
Cur etiam ipse sanctissimum suum Corpus sumpserit in ultima Cœna. p.3.d.10.n.8.
Quantam fiduciam in eo tanquam Redemptore nostro habere debeamus. p.1. d.4.n.4.p.1.d.12.n.14.15.&c.
Ipse solus in tera eo horrore, quo dignum est, peccatum detestatus. p.1.d.21. n.8.
Ipsius singulare odium adversùs vitia carnis. p.1.d.23.n.13.
Quantum passus sit transferendo in se peccata hominum. n.9.
Fuit à Patre non solùm tanquam peccator sed ut ipsum peccatum asperrimè tractatus. n.16.
Primus detexit malitiam internorum peccatorum. p.1.d.31.n.3.
Noluit à Romanis inter Deos eorum adorari. p.1.d.7.n.8.
Meritis suis immensum reddit thesaurum Indulgentiarum. p.3.d.21.n.5.6.

S. Clemens.

S. Clemens Ancyranus quàm constans fuerit in amore DEI. p.1.d.7.n.7.

Cœli.

Eorum mirabilis magnitudo. p.2.d.3.n.3.

Cogitatio.

Cogitationes malæ à solo DEO Lege Divina prohibentur, quia ipsi soli perspectæ sunt. p.1.d.31.n.2.3.
Aliquando nos improvisò obruũt, aliquando oppugnant. n.1.
Ne iis obruamur, earum insinuationibus sedulò invigilandum est. n.5.6.
Præcipuè dum evigilamus. n.4.
Ut iis peccetur, non sufficit, quòd menti incidant, nisi iis etiam immoremur & consentiamus. n.5.6.19.
Peccatur iisdem tum per desideria, tum per delectationem. n.7.
Quanta ignorantia sit hujsmodi Cogitationes non curare. n.4.5.18.p.3.d.6. n.3.
Quanta nos oppugnant, iis etiam positivè resistendum est. p.1.d.31.n.9.
Idque celeriter. n.9.19.20.
Quod si fiat, nulla porrò cura habenda est, si pertinaciùs persistant. n.10.
Cæterùm resistentia necessaria est, quantũ ad præsens tempus, cùm peccata in cogitatione consistentia terribilissima sint propter facilitatem, quâ perpetrantur. n.12.
Et propter numerum. n.13.
Qui animam paulatim insensibilem & incorrigibilem reddit. n.14.

De

Deinde etiam quantum ad tempus futurũ, propter ingens periculum, quod in morte addecunt. n. 15. 16.
Quantam desperationem in Inferno damnati habeant, dum se vident eò delapsos ob unicam cogitationem. n. 20.
Quàm multò majoris malitiæ sint in Ecclesia. p. 3. d. 4 n. 20.

Colloquia.

Colloquia prava quantum obsint virtuti. p. 1. d. 21. n. 6. 7.

Comœdia.

Comœdiæ lascivæ : Quàm acriter in eas invecti sint SS. Patres p. 3. d. 31. n. 1. &c.
Reduci possunt ad tres species veneficii. n. 2.
Amatorium, ob vim quam in se continet incitandi ad amorem lascivum. n. 3. 4.
Hostile, ob maximam stragem animarum, quam edunt. n. 5. 6. &c.
Et Soporiferum, ob somnolentiam seu languorem, quem Auditoribus ingerunt, ne latentem malitiam agnoscant. n. 14.
Subministrant arma infensissimis nostris inimicis. n. 5. 6. &c.
In iis plus quàm alibi falsa sua dogmata Mundus confirmat, & roborat. n. 5.
Sitim accendunt Carnalium voluptatum. n. 6.
Concupiscentiæ omne frenum adimunt. n. 7.
Vivaria sunt Dæmonis. n. 8.
Et schola publica omnis iniquitatis. n. 9. 10. &c.
Suasæ omni studio Gentilitati à Dæmone. n. 12.
Quàm nullæ sint excusationes eorum, qui eas frequentant. n. 14. 15.
Et Quàm ineptè Comœdias istas defendant. n. 16. 17.
Præcipuè diebus Festis. n. 17.
Et tempore Quadragesimæ. ibid.
Quàm iniquè ns irascantur, quibus hujusmodi Comœdiæ non probantur. n. 18.
Eas frequentare, est renunciare Baptismo. n. 18. &c.
Quantũ noceant maximè Juventuti. n. 11.

Communio.

Communio neglecta ex respectu humano. p. 1. d. 11. n. 24.
Quàm bonum sit & conveniens, eam frequenter adire. p. 3. d. 9. n. 12. &c.
Quàm utile. n. 8. 9. &c.
Præcipuè ijs, qui vitijs carnis liberari desiderant. n. 18.
Inanes rationes, quas nonnulli prætexunt, ut S. Synaxi abstineant. n. 13. 14. &c.
Quàm pessimum signum sit, eam vilipendere. n. 16. 20. &c.
Fructus ipsius præcipuè pendet à bona dispositione accedentis. p. 3. d. 8. n. 23. &c.
Qualis hæc esse debeat. n. 10. 11. &c.
Quàm enorme sit ad eam accedere cum Conscientia peccati mortalis. p. 3. d. 10. n. 12. &c.
Quàm ominosum & summè noxiũ eam indignè sumere. n. 15. 16. &c.
Vide *Eucharistia.*

Comici.

Vide *Histriones.*

Commodum proprium.

Etiam inter fratres discordias seminat. p. 1. d. 27. n. 14.
Occasio est, ut Matres ipsæ inducant filias suas ad peccatum. p. 2. d. 11. n. 15. p. 1. d. 14. n. 18. p. 1. d. 26. n. 10. p. 3. d. 28. n. 2. p. 2. d. 10. n. 10.
Et ut Patres ad sacros Ordines promovere filios

filios satagant, quamvis indignos. p. 1. d. 11. n. 3. p. 1. d. 26. n. 10.
Vide *Avaritia.*

Concio.

Videi *Verbum Dei.*

Concionatores.

Ex se vim nullam habent auditores suos convertendi, nisi Deus cooperetur. p. 1. d. 1. n. 15. 17.
Cur isto tempore cũ exiguo fructu dicant? p. 1. d. 2. n. 1. 2. &c.
Quæruntur illi potiùs, qui delectent, quàm qui doceant. n. 10.

Concupiscentia.

Quantum peccato roboretur. p. 1. d. 1. n. 5. p. 2. d. 10. n. 13. &c. p. 3. d. 16. n. 14.
Etiam levi. p. 2. d. 22. n. 12. &c.
Quantò robustior fiat lascivis Comœdiis. p. 3. d. 31. n. 6. 7. &c.
Evadit insatiabilis. p. 2. d. 10. n. 12.
Minuitur adversis. p. 2. d. 14. n. 26. &c.

Confessarius.

Quantum & sibi & Pœnitenti noceat, dum cum non corrigit. p. 1. d. 19. n. 2. 17.
Aut dum eum non obligat, ut vitet occasiones proximas peccandi. p. 3. d. 15. n. 11. 12.
Ut restituat injustè possessa. p. 3. d. 17. n. 14.
Pacem ineat etiam Chirographo firmatam. p. 1. d. 22. n. 12.
Confessarius probæ vitæ quantum prosit moribundis. p. 3. d. ult. n. 9.
Nec tamen hic solus sufficit. n. 9. 10. p. 3. d. 1. n. 12.
Confessarius Prudens plurimùm prodest magnis Peccatoribus. p. 3. d. 11. n. 13. p. 3. d. 34. n. 12.
Confessarii, qui parvas pœnitentias injungunt, quærendi non sunt. p. 3. d. 19. n. 14.
Si quærendi sunt, qui recti, non qui nimium faciles sint. p. 3. d. 15. n. 12. p. 3. d. 17. n. 17.

Confessio.

Beneficium est, quod Deus vult à nobis singulariter agnosci. p. 3. d. 11. n. 1. &c.
Quantum in ea reluceat Omnipotentia Dei. n. 3. 4. &c.
Bonitas. n. 7. &c.
Injustè à no nullis onus esse creditur. n. 9. 10.
Modica illa molestia, quæ ipsi inest, cedit in nostram utilitatem. n. 11. p. 3. d. 18. n. 1.
Restituit animæ omnia bona amissa per peccatum. p. 2. d. 13. n. 6. p. 3. d. 11. n. 14.
Cum augmento novæ gratiæ. n. 15. p. 3. d. 17. n. 18.
Nec tamen semper extinguit pravas assuetudines contractas à Peccatore. p. 2. d. 10. n. 7. p. 3. d. 18. n. 10. &c. p. 3. d. 19. n. 12.
Quàm grave malum sit, in ea peccatum aliquod reticere. p. 2. d. 1. n. 13. p. 3. d. 12. n. 2.
Tum propter honorem, quem Peccator Deo defert confitendo se reum. ibid.
Tum ob honorem, qui Deo accrescit peccatum remittenti. n. 3. 4. &c.
Quantum hoc ipsum noceat Peccatori ob ingentia commoda ex syncera Confessione oritura, quibus se ipse spoliat. n. 6. 7. 8. 9.
Et ingens periculum, cui se exponit. n. 10.
Quænam sint media ad superandam istam difficultatem. n. 10. &c.
Si grave accidit peccata confiteri, gravius adhuc accidere deberet, ea in Confessione reticere. n. 12. 13.

Quod

Quodnam Examen ad eam præmitti debeat?
Vide *Examen*.
Quis dolor?
Vide *Dolor*.
Quale propositum.
Vide *Propositum*.
Post lapsum in peccatum differenda non est. p.3.d.16.n.2.
Tum quia aliàs difficilior est Confessio. n. 2.3.4.&c.
Tum quia conversio minùs constans est. n. 12.13.&c.
Eam procrastinando digni reddimur, ut Gratiam Dei perdamus, ne deinceps etiam confiteri possimus. n.19.20.
Signa bonæ Confessionis. p.3.d.17.n.1. 2.&c.
Excusationes in ea adhiberi solitæ quàm malæ sint. n.9.10.
Adhuc tamen pejores accusationes aliorum. n.22.
Præcipuè Dei. n.13.
Confessarii. n.14.
Confessiones malè obitæ summæ pernicies sunt Christianorum. n.19.20.& p. 1.d.5.n.3.&c.
Qui peccat fiduciâ Confessionis, duobus gravissimis periculis se exponit, vel non bene confitendi. p.3.d.18.n.2.3.&c.
Vel etiam factâ syncerâ Confessione, tamen pereundi ob alia peccata, in quæ denuo labitur. n.10.11.&c.
Qui facilè relabitur, necesse est, quòd rarò bene confiteatur. p.1.d.5.n.16.p.2.d. 10.n.7.p.1.24.n.14.p.3.d.16.n.12.13. &c.p.3.d.17.n.16.17.18.19.&c.p.3.d. 22.n.3.4.&c.
Vide *Relapsus*.
Confessionem ipsi etiam Hæretici, qui eam reprobârunt, necessariam esse judicârunt. p.3.d.11.n.11.
Dilata usque ad mortem, admodum incerta est. p.1.d.5.n.24.p.3.d.1.n.13.
Vide *Pœnitentia dilata*.
Quàm sit conveniens eâ præmittere sumptioni S. Synaxis. p.3.d.25.n.5.
Indecens tamen est, immediatè antè quàm sacram Eucharistiam Peccator sumpturus est, eam peragere, sed aliquo tempore eam præmittere convenit. p.3.d.8. n.13.
An sufficiat in necessitate loco Confessionis ante sumptionem S. Eucharistiæ elicere actum contritionis. p.3.d.10.n.14.
Confirmatio.
Armat Christianum contra apertam vim, & dolos suorum hostium. p.3.d.6.n.1. 2.&c.
Insignes Victoriæ per eam obtentæ. n.3.
Ipsius materia & forma. n.6.
Dies, quo suscipimus hoc Sacramentum, idem nobis est, qui fuit Apostolis dies Pentecostes. n.7.
Differentia inter Sacramentum Baptismatis, & Confirmationis. n.8.
Ipsius effectus mirabilis dependent à bona dispositione suscipientis. n.9.
Non apparent, nisi ingruente occasione. n.10.
Est necessaria ad perfectionem salutis. n.11.
Quare à solo Episcopo conferatur? n.11.
Quare frons cruce signetur? n.14.15.&c.
Et alii ritus adhibeantur? n.15.
Illam contemnere, grave peccatum est. n. 8.11.
Antichristus omni modo conabitur eam impedire. n.8.
Quem Zelum debeant adhibere Parentes circa filios suos. n.11.

Ro-

Roborat nos ad irrisiones & contumelias; viriliter pro virtute, & fide sustinendas. n.14.15.

Confirmati.

In Cœlo different à non Confirmatis p. 3. d. 6.n.11

Conformitas.

Conformitas cum Divina voluntate non minuit pœnas animarum in purgantibus flammis detentarum. p.2.d.20.n.11.

Conjux.

Conjuges obedientiam præstare debent suis Maritis. p. 3. d. 25. n. 19.

Qua ratione eos amare, ac revereri debeant. n. 24.

Si Conjuges malos nactæ sunt, quomodo possint animum illorum sibi devincire. p.1.d. 19.n.16.p.3.d.26.n.20.p.1.d.20. n.11.16.30.

Vanitatem suam sæpè hoc falso titulo regunt, quòd debeant placere oculis Conjugum suorum. p.3.d.30.n.6.

Conscientia.

Cur remordeat post admissum peccatum. p. 2. d.4. n. 8.

Præcipuè in agone.p.3.d.ult.n.8.p.3.d.23. n.7.8.&c.

Quàm eo timpore angat Peccatores. ibid.

Constantinus Magnus.

Qua devotione Verbo Dei interfuerit.p.1. d.2.n.8.

Consuetudo.

Nulla in malo excusatio est. p.3.d.28.n.7. 8.p.3.d.14.n.11.12.p.3.d.29.n.17.

Consuetudo mala, bona consuetudine pellitur. p.1.d.10.n.20.

Contritio.

Quantæ virtutis & efficaciæ sit. p.1.d.1. n.16.p.3.d.13.n.6.

In quo differat ab attritione.p.3.d.13.n.5. 6. 7.

Conversatio.

Conversationes nimis liberas prohibere, pietatis opus est, non crudelitatis. p.3. d.33.n.1.

Sunt pestes animarum. n.1.2.&c.

Quia facilè inficiunt etiam innocentes n.4.5.

In aliis verò jam seductis vitia augent.n 6. &c.

Vix admittunt medicinam. n.9.

Sunt origo omnium malorum. n.10.

Istis sublatis, non difficulter eradicantur alia vitia. n.11.

Conversatio, & familiaritas non quævis, prohibetur, sed qualis ferè semper esse solet nimis libera. n.12.

Oportet sibi ab iis cavere, etsi durum accidat. n.13.14.&c.

Puellis præcipuè convenit eas vitare. p.1. d.15.n.7.8.12.13.&c.p.1.d.14.n.17. p.1.d.19.n.3.4.p.2.d.11.n.15.p.1. d.25.n.18.

Cor.

Cor humanum quàm insatiabile.p.2.d.19. n.5.

Satiabitur in Cœlo. ibid.

Quàm obduretur peccato. p.2.d.10.n.1. 2.&c.p.3.d.ult.n.7.

Mundatur aversitate. p.2.d.14.n.16.

Cur Deus id totum possidere cupiat, non contentus parte illius, quemadmodum Dæmon. p.3.d.33.n.14.p.1.d.7.n.8.

Deo soli patet. p.1.d.31.n.2.

Corpus.

Corpus in hoc Mundo infringit pœnas animæ. p.2.d.20.n.6.

Quanta passurum sit in inferno. Vide *Infernus.*

Quan-

Quantis gaudiis fruiturum in Cælo. Vide *Beatitudo.*
Quàm meritò operibus pœnitentiæ ab anima castigetur. p. 3. d. 18. n. 8. p. 3. d. 20. n.12
Nimiùm ei indulgere, malum indicium est. n.10.
Insania, illud nimium ornare. p.3.d 30. n.1.31.32.&c.
Extrema unctione disponitur ad gloriam, quam anima jam Beata ipsi post Resurrectionem allatura est. p.3.d.23.n.6.

Corpus Christi.

Quàm tenerum fuerit. p.3.d.21.n. 2.&c.
Hoc ipsum corpus omnes injurias sustinuit, quæ Christo illatæ sunt in hoc Mundo. p.2.d.4 n.6.
Quapropter vult Christus, ut singulari honore & reverentia in templis afficiatur. ibid.& p. 3.d.10.n.4.&c.
Primum locum obtinet in Sacra Eucharistia. p.3.d.7.n.11.p.3.d.10.n.7.
Aliud est Corpus Christi verum, aliud mysticum. p.3.d.24 n.6.
Illud nominare per iram an sit blasphemia? p 1.d.8.n.4.5.
Quantæ ingratitudinis reus sit, qui illud non reveretur. p.2.d.2.n.16.

Correctio.

Correctio Fraterna quàm rarò adhibeatur. p.1.d.19.n.1.
Ad eam præcipuè tenentur Parochi & Confessarii. n.2 17.
Ac Patresfamilias. n 3.
Præcipuè erga filias in periculo constitutas. n.4.
Non tamen etiam alii ab hac obligatione immunes sunt. n.6.7.
Maximè in aliquibus casibus ibid.
Circumstantiæ, in quibus obligat hoc præceptum, tenent se ex parte peccati, & peccatoris. n.8.
Peccatum debet esse culpa gravis, iterabilis, & manifesta. n.8.
Non debet nimiùm In aliorum defectus inquiri, ut corrigantur. ibid.
Peccator ille corrigendus est, qui necdum pœnitentiam egit. n.9.
Et qui non sit incorrigibilis. ibid.
Nec tamen nimis citò deponenda spes est futuræ in ipso emendationis. n.10.
Blasphematores, etsi spes nulla affulgeat emendationis, tamen corripiendi sunt. n.11.
Modus utiliter corrigendi industriam exigit, videlicet ut attendamus ad locum & tempus opportunum. n.13.
Adhibenda sunt verba, quæ non exasperent. n.14.
In quo maximè cura adhibenda Parentibus est circa filios suos. n.15.
Attendere etiam debent in hoc Uxores circa Maritos. n.16.
Industriæ jungenda est vis & efficacia. n.17.
Ad hunc finem obtinendum multùm juvat, si correctioni bona exempla jungantur. n 18.
Quàm detestabile sit, eam ægro animo suscipere. n.19.

Creatio.

Est actio solius Dei propria. p.2.d.2.n.2. &c.
Quantum manifestet illius magnitudinem. p.2.d.3.n.3.&c.
Obligat nos ad summam gratitudinem. p.2. d.2.n.2.

Creatura.

Creaturæ tum existentes actu, tum possibiles quantum manifestent magnitudinem DEI. p.2.d.3.n.13.

Quàm promptæ sint ad omnem illius vocem. p.2.d.3.n.7.
Quàm cupidæ vindicandi injurias creatori illatas. p.2.d.3.n.10.
Unitæ Deo nec minimum ipsi perfectionis addunt. p.2.d.3.n.14.
Quomodo insurrecturæ sint contra peccatores in die judicii. p.2.d.17.n.5.&c.
Qua ratione eodem die renovandæ sint. n.8.
Dependent à Deo cum summa subjectione non tantùm essentiali, sed omnino indispensabili, seu insolubili. p.2.d.2.n.4.

Crux.

Quàm acerbum supplicium fuerit. p.2.d.21.n.15.

Curiositas.

Quàm noxia Castitati. p.1.d.14.n.14.p.3.d.31.n.7.

D.

Dæmon.

Ante omnia nititur impedire fructum, qui percipitur ex Verbo Dei. p.1.d.2.n.2.
Dedecet, eidem in ira maledicere. p.1.d.9.n.14.
Quàm abominabile sit illius nomen in ore Parentum. p.1.d.9.n.18 p.1.d.14.n.8.13.
Nunquam cum eo ineundum commercium etiam minimum. p.1.d.4.n.19.20.21.
Quàm falsò bonorum istius terræ se Dominum jactet. p.2.d.9.n.15.
Diu famulatur avaro sub figura Simiæ. p.2.d.13.n.12.
Quantâ astutiâ usus sit in tentando Adamo. p.2.d.16.n.7.8.
Quanta illius vafrities in decipiendo quolibet peccatore. p.3.d.18.n.13.14.
Decipit & prodit in se confidentes. p.1.d.4.n.19.20.21.
Quantum incitet ad impudicitiam. p.1.d.24.n.12.
Amat eam, & simul aversatur. p.1.d.23.n.14.
Magni facit Virginitatem, etsi odio habeat. p.1.d.25.n.11.
Nunquam plus lucratur, quàm dum nos tentat tentationibus internis, seu cogitationibus. p.1.d.31.n.13.
Ab initio parum postulat. p.3.d.27.n.17. p.3.d.18.n.13 p.3.d.33.n.14.15.
Insidiatur ante omnia Sacramento Pœnitentiæ. p.3.d.17 n.1.p.3.d.13 n.13.
Vehementiùs aggreditur relapsos in peccatum. p.3.d.22.n.9.
Aliquos non tentat, quos certò jam scit sibi in prædam cessuros. d.3.d.31 n.14.
Vehementissimè nobis insidiatur in articulo mortis. p.1.d.31.n.15.p.3.d.23 n.15.13.
Multitudine tentationum. n.16.
Earum vehementiâ & gravitate. n.17.
Malitiâ. n.18.
Pellitur Sacramento Extremæ Unctionis. n.20.
Cur contentus sit parte humani cordis, cùm Deus id sibi totum expetat. p.1.d.7.n.8. p.3.d.33.n.14.
Pauca largitur, ut multa obtineat. p.1.d.4.n.21.
Vult Deo præferri, nec contentus est, si ei æquiparetur. p.1.d.11.n.1.
Sibi vendicare nititur Ecclesias Deo dicatas n.2 3i&c.&p.3 d.31 n.17.
Plurimùm gaudet, dum alii doctrinâ Christianâ non imbuuntur. n.5.
Cur dicatur Asmodeus. p.1.d.23.n.15.
Cur Beelzebub. p.2.d.6.n.9.

Omni

Omni conatu promovet amores. p.3.d.28. n.19.
Saltus. p.2.d.19.n.8.9 &c.
Lascivas Comœdias. p.3.d.31 n.12.
Quantum robur ex his ipsi accedat. n.8.
Incitat ad vindictam. p.1.d.22.n.29.
Thus adolet lascivis picturis p.3.d 30. n.13.
Illius retia sunt fœminæ lascivè comptæ. n.13.17.
In Dæmonem transformatur, quicunque mortale peccatum admittit. p.2.d.15. n.19.p.2.d.8.n.17.
Dæmone etiam pejor est omnis seductor. p.1.d.21.n.20.

Damnati.

Quàm Cupidi Videndi Deum. p.2.d.18. n.15.p.2.d 20.n.11.
Quantam gloriam Deo etiam nolentes afferant cum summa sua confusione. p.2.d. 18.n.4.
Eorum Pœnæ.
Vide *Infernus.*
Quomodo DEUS omnem eorum memoriam depositurus sit. p 2.d.1.n.21.

Damnum.

Pœna Damni qualis & quanta sit in Inferno p.2.d.18.n.14 &c.
Qualis & quanta in Purgatorio. p.2.d.20. n.8.

Delectatio.

Delectatio morosa quid sit? p.1.d.31.n.7. 12.p.3.d.16 n.3.
Cur ita vocetur. p.1.d.31.n.12.

Desiderium.

Non adimpletum quantum affligat. p.2. d.20.n.11.
Desiderium malum peccatum est, etsi ope-re externo non compleatur. p.1.d.31. n.3.4.&c.
Vide *Cogitatio.*

Detractio.

Vide *Murmuratio.*

Detractor.

Vide *Murmurator.*

Devotio.

Erga Angelum Custodem quænam vera sit? p.3.d.35.n.9.10.
Quantum lucri ex ea nobis accedat. n.20.
Devotio erga Sanctos quænam vera sit p.3. d.35 n.2.3 &c.
Quàm utilis. n.11.12.&c.
Devotio erga B. V. quænam vera sit. p.3. d.34.n.3.4.&c.
Quantum juvet. n.7.8.&c.
Num prosit etiam in statu peccati. n.10. 11.&c.
Vide *MARIA Virgo.*

DEUS.

Non vult nos ipse docere immediatè, sed per Ministros suos. p.1.d.1.n.9.
Quantum ei res nostræ cordi sint. p.1.d.4. n.3.4 &c. p.1.d.27. n.4 p.1. d.20. n. 23.
Aliquando gravius punit injurias Proximo illatas, quàm sibi ipsi. p 1.d.21.n.17.
Vult amari super omnia. p.1.d.7.n.2.3.&c.
A Peccatore vera injuria ipsi infertur, eáque gravissima. p.2.d.1.n.1.&c. p.2. d.2.n.1.p.2.d.3.n.17.&c. p.2.d.4.n. 15.&c p.2. d.5.n.22. &c. p.2.d.6.n.9. &c. p.2.d.7.n.9.
Quantum Dominium in nos ei competat quà Creatori. p.2.d.2.n.2.&c.
Quantum habeat quà Redemptor. p.2.d.2. n.9.&c.
Quà DEUS. p.2.d.3 n.12 &c.

Dignum est, ut de DEO sæpè loquamur, etsi non possimus pro dignitate. p.2. d.3.n.2.
Ejus excellentia elucet in productione Mundi ex nihilo. n.3.
Et quod possit producere etiam alium pariter ex nihilo. n.4.
Elucet eodem modo, quòd operetur absque instrumentis. n.5.
Et hoc in momento. n.7.
Quòd operetur sine defatigatione. n.8.
Ex obedientia, quam ei exhibent omnes creaturæ. n.9.10.11.
Ex creaturis possibilibus. n.12.
Quòd nullâ creaturâ indigeat. n.13.
Quòd ex omnibus creaturis nihil ipsi novæ perfectionis accedat. n.14.
Quòd infinitè superet, quidquid de eo concipitur. n.15.
Est unicus ex Essentia. p.1.d.7.n.8.p.2. d.4.n.3.
Cognoscitur à nobis per Creaturas, quamvis imperfectè. n.10.
Non cognoscimus eum, in quantum est Trinus, & Unus, nisi per revelationes fidei. n.10.11.
Explicatur, in quo consistat hoc magnum Mysterium. n.12.13.&c.
Quomodo Peccator summa temeritate adversus eum insurgat. n.14.15.&c.
Quanto odio peccatum prosequatur, & propter ipsum Peccatores. p.2.d.1.n.22.p.2. d.29.n.18.
Odit in Peccatore solum peccatum. p.2. d.7.n.7.&c.
Non potest non odisse peccatum. p.2.d.1. n.5.&c. p.2.d.6.n.3.&c.
Prosequitur illud odio essentiali. n.4.
Infinito. n.5.
Æterno. n.6.
Immutabili. n.6.
Et unico. n.7.
Idque tam fatali odio prosequitur, quia se ipsum perfectissimè amat. n.8.&c.
Et quia summè amat animam Peccatoris. n.15.
Punit invitus. p.2.d.n.7 1.&c.
Cum amore. n.7.8.
Minus merito. n.11.&p.2 18.n.24.
Graviora supplicia præcedentibus signis præmonstrat. p.2.d.17.n.2.
Est vita Animæ. p.2.d 11.n.6.7.
Ardentissimè cupit nobis benefacere. p.3. d.3.n.10.
Immittit prospera & adversa. p.2.d.14. n.2.
Et hæc omnia ad majorem suam gloriam. n.3.
Et utilitatem nostram. n.4.5.&c.
Liberalius remuneratur, quàm plectit. p.2.d 19 n.10.
Quot media adhibeat ut cor Peccatoris lucretur. p.2.d.14.n.2.3.&c. p.2.d.9.n. 11.&c.
Qua ratione dicatur Peccatorem excœcare. p.2.d.9.n.11.&c.
Obdurare. p.2.d.10.15.
Semper præsens adest peccanti. p.2.d.1. n.10.&c. p.2.d.4 n.16.17.&c.
Ostendit singulariter suam Bonitatem & Omnipotentiam in Confessione. p.3.d. 11 n.12.&c.
Videt iniquitates nostras in sua Divina Essentia. n.18.
Habitat in Ecclesiis singulari modo. p.3. d.4.n.5.
Quare culpam condonans non semper cum ea remittat etiam reatum pœnæ. p.2.d. 19.n.23.4.&c.
Cur contentus non sit parte cordis nostri, quemadmodum Dæmon, sed totum id sibi expetat. p.1.d.7.n.8.p.3.d.33.n.14.

Diffi-

Diffidentia.

Diffidere DEO quàm dedecceat hominem Christianum. p.1.d.4.n.8,9.16.17.
Unde oriatur. n. 17.

Dilectio Inimicorum.

Vide *Pax, Inimicus, &c.*

Dives.

Divites à DEO sunt constituti in gratiam Pauperum. p.2.d.14.n.5.
Interim istos mille modis affligunt. p.1.d. 26.n.5.p.1.d.18.n.6.
Quàm obligentur, ut de superfluis suis divitiis eleemosynas largiantur. p.1.d.13. n.8.9.10.&c.
Vivunt in summa ignorantia istius obligationis. n.2.14.
Non sunt absoluti Domini suarum rerum. n.30.
Non decet, ut pauperes ad Deum remittant, quos ad eosdem Deus misit, ut iis benefacerent. p.1.d.18.n.5.
Dum his eleemosynam largiuntur, sibi persuadeant, plus se accipere, quàm dare. n.8.
Malis verbis eosdem accipere non debent. n.9.
Nec nimiùm examinare eorum necessitates. n.10.11.
Nec solùm liberali manu ijsdem succurrere convenit, sed etiam animo compati. n.13.
Idque propter Christum. n.14.15.&c.
Nec omnem fiduciam ponant in eleemosynis factis pauperibus consanguineis. n. 19.
Magnam prudentiam esse judicant, divitias congregare p.1.d.26.n.7.
Quot peccatorum causa sint potestate sua, quam in plebem exercent. n.9.
Plus iis timendum est, qui diversis artibus divitias sibi comparârunt, quàm qui divites nati sunt. n.15.
Exiguum fructum referre solent è verbo DEI. n.14.
Eos quærunt Confessarios, qui sibi molesti non sint. n.15.
Quomodo se de salute sua certos reddere debeant, qui plùs æquo divitias amant. n.22.23.
Divites mendaces quinam sint. p.1.d.27. n.16.

Doctores Sacri.

Quanti æstimandi sint. p.2.d.5.n.3.

Doctrina Christiana.

In Ecclesiâ non sine summo animarum damno negligitur. p.1.d.3.n.10.11.
Plaudente Dæmone. p.1.d.14.n.5.
Eam exponere filiis suis tenentur Patres & Matres. n.3.
Aut eò filios mittere, ubi hæc traditur & explicatur n.4.& p.1.d.3.n.11.
Quàm necessaria sit ejus auditio. p.1.d.11. n.23.

Doctrina.

Quàm æstimabilis. p.2.d.5.n.10 &c.
Quàm parvi habeatur à Peccatoribus. n. 14.&c.

Dolor.

Dolores Christi cur dicantur similes fuisse doloribus Infernl. p.1.d.21.n.17 18.19.
Eorum acerbitas unde orta sit. Vide *Passio.*
Dolor de peccatis, alius est in parte superiore animæ, alius in inferiore. p.3.d.13. n.2.
Prior tantùm ad Confessionem necessariò requiritur. ibid.
Tamen opus est, ut non tantùm naturalis, sed supernaturalis sit. n.3.

Supernaturalis dividitur in perfectum, & imperfectum. n.4.5.&c. p.3.d.18.n.5.
Imperfectus (qui elicitur ex timore pœnarum, quas Deus minitatur) sufficit, dummodo includat abominationem peccati, p.3.d.13.n.4.
Perfectus (qui elicitur ex sola displicentia ob offensum Deum) quantò præstantior sit imperfecto. n.5.6.7.
In quo conveniant duo isti dolores, & in quo differant? ibid.
Dolor peccatorum summè necessarius est ad Confessionem, nec unquam potest omitti. n.8.& p.3.d.18.n.1.
In quibus hominibus difficiliùs inveniatur? p.3.d.13.n.9.
Quæ media sint, ad eum à Deo obtinendum. n.10.11.
Non sufficit eum desiderare, sed requiritur, ut actu adsit. n.12.
Quid nos ab eo impediat. n.13.
Indicia veri doloris desumi debent ex cogitationibus, verbis & operibus. p.3.d.17. n.23.&c.
Qualia sint hæc signa? ibid. & p.1.d.15. n.16.17.

Dominium Divinum.

Quantum sit in creaturas? p.2.d.2.n.11.&c. p.2.d.3.n.1.&c.

Durities Cordis.

Vide *Obstinatio.*

E.

Ecclesia.

Quare dicatur Mater fuorum fidelium? p.1. d.1.n.1.
Ecclesiæ sunt emporium Paradisi, ubi præcipuum commercium instituitur inter Deum & homines. p.3.d.4.n.1.
Earum finis primarius est, ut ibi Deo tributum reverentiæ, & debiti cultus deferatur. n.2.
Et religionis. n.4.
Quia ibi speciali modo Deus habitat. n.4.
Quia Christus ibidem existit in SS. Sacramento. n.5.
Et existit quidem eo in loco, ut injuriæ, quas in terris sustinuit, speciali honoris exhibitione aboleantur. n.6.
Quàm nihilominus in iis dehonoretur. n.6.&c.
Actionibus externis. n.8.&c.
Et cogitationibus internis. n.11.20.
Tantò pejoribus, quòd è diametro adversentur honori, & veneration, quam in Ecclesia Christus Patri suo cœlesti exhibet. n.12.
Finis Ecclesiarum secundarius est, ut in iis obtineamus à Deo dona gratuita. n.13.
Ibi Deus se multò liberaliorem, quàm alibi exhibet. n.13.
Etsi sæpè ob irreverentias in iis commissas, gratias suas petentibus neget. n.14.
Imò severè nos puniat. n.15.
Christus specialem zelum præ se fert erga Ecclesias. n.16.
Quàm exiguam iis reverentiam præstent moderni Christiani. n.18. &c. & p.1. d.11.n.19.
Peccata in Ecclesia commissa graviora sunt aliis p.3.d.4.n.10.
Vide *Missæ Sacrificium.*

Ecclesiastici.

Quomodo etiam ipsi subverti se sinant ab avaritia. p.1.d.26.n.11.
Sunt dignior pars Regni Christi in terra. p. 3.d.14.n.1.
Vide *Ordo Sacer.*

Educatio.

Educatio bona quantum conducat ad bonum filiorum. p.1.d.13.n.1.2.&c.
Est vera methodus reformandi universũ. n.3.

Primæ

Primæ statim puerítiæ adhibenda est. n. 6.7.
Quàm Deus eam sibi cordi esse ostenderit. p.1.d 14.n.2.
Quàm carò constet Parentibus eam negligentibus. n.20.p.1.d.13.n.8.
Errores in ea committi soliti fusè annotantur. n.9.10.11.p.1.d.14.n.3.4.&c. p.1. d. 15. n.2.3. &c. p.3. d.31. n. 11. p.1. d.19.n.3.4.
Præ hac omnis alia cura deponenda est. p. 1.d.19.n.5.

Electi.

An plures sint, quàm Reprobi ? p.1.d.5. n.1.&c.

Electio Statûs.

Electio Statûs filiorum libertati relinquenda est. p.1.d.15.n.2.3.4.&c.
Nec tamen in ea filii negligere debent consilia Parentum. n.6.&. p.1.d.16.n.8.

Eleemosyna.

Alia est de consilio, alia de præcepto. p.1. d.17.n.1.2 &c.
Præcepta, cadit sub legem naturæ. n.2.
Sub legem Divinam. n.3.
Evangelicam. n.4.
Nihilominus vix creditur ab hominibus. n.2.14.
Non potuit non præcipi. n.5.6.
Qui eam non adimplet, injuriam infert Providentiæ DEI. n.5.
Atque illius supremo Dominio. n.6.
Injuriam infert Pauperibus. n.7.
Ut dignoscatur, quando, & quantum obliget hoc præceptum, attendendum est, tum ad superfluitatem bonorum Divitis, tum ad necessitatem Mendici. n.8. 9.10.&c.
Ab aliquibus nunquam minùs observatur, quàm cùm ad eam maximè obligantur. n.14.
Ad eleemosynam, quæ est de Consilio, invitat nos præmium temporale, promissum à DEO in hoc Mundo. n.15.16. 17.&c.
Magis tamen adhuc præmium spirituale. n.21.22.&c.
Ejusmodi præmiis magna ex parte se privat, qui elargiri eleemosynam differt in finem vitæ. n.24.25.&c.
Illius negligentia in Divitibus aliundè provenire non potest, quàm ex defectu fidei. n.27.28.29.&c.p.1.d.18.n.13.
In eroganda stipe minùs difficiles pauperes, quàm divites esse solent. p.2.d.14. n.11.12.
Non est intermittenda ex vano timore, ne in egestatem deveniamus p.1.d.17.n. 18.p.1.d.18 n 12.
Nec ex timore, ne eam largiamur fictis tantùm pauperibus. p.1.d.18.n.10.11.
Cur Sacrificio comparetur. p.1 d.18.n.17.
Cur Baptismo. p.1.d.17.n.23.
Differri à Restitutione. p.1.d.27.n.22.

Eleemosyna spiritualis.

In quonam superet corporalem. p.1.d.17. n.17.

Eleemosynarii.

Eleemosynarii veri, ex quibus signis agnoscantur. p.1.d.18.n.1.2.3 &c.
Non est miraculum, sed debitum, quod DEUS iis abundanter in omnibus prospiciat. p.1.d.17.n.17.
Vide *Pauperes. Divites, &c.*
Eleemosynarii falsi sunt, qui mutuum præstant Pauperibus cum usura. p.1.d 18. n.6.p.1.d.26.n.6.
Et illi, qui aliis nihil erogant, quàm Consanguineis. p.1.d.18.n.19.

Ev.a.

Eva.

Quomodo in peccatum inducta ? p. 2. d. 16. n. 7. &c.
Graviùs peccavit Adamo. n. 18.
Qua ratione eundem subverterit. p. 1. d. 21. n. 6.

Eucharistia.

Ejus institutio quàm manifestet amorem JESU erga nos. p. 3, d 7. n. 1. 2. &c.
Ob dona, quæ nobis in illa largitur n. 4. 5. &c.
Conjuncta verbis summum amorem spirantibus. n. 7.
Ob injurias, & irreverentias, quas pro nobis sub speciebus Eucharisticis existens sustinet. n 10 11. 12. &c.
Ob finem in ea intentum, ut toti transformaremur in ipsum. n. 18.
Adscribitur specialiter amori, etsi in ejus institutione omnia alia Attributa DEI concurrerint. n. 20.
Execrabiliores reddit impudicitias in homine Christiano. n. 19.
Quàm malè à nobis huic summo amori respondeatur. n. 21.
Quàm stupendum sit, quòd nos non prorsus Divinos efficiat. p 3. d. 8. n. 1.
Efficeret hoc, si præmissa debita præparatione ad eam sumendam accederemus. n. 2. &c.
Comparatio illius cum cibo humano. n. 3. &c.
Quàm exiguum fructum ferat in plurimis Christianis. n. 7.
Qua de causa. n. 7.
Ut dignè sumatur, accedendum est cum Fide viva. n. 10.
Fide practicâ. n. 11.
Eo timore, quem Angeli ibi præsentes præferunt. n. 12.
Nec solùm externo, sed interno. n. 13, 14. 15.
Denique cum amore appretiativo & affectivo. n. 16.
Ex quo oriatur desiderium ardentissimum eam sumendi. n. 17.
Abusus eorum, qui ad S. Synaxin accessuri immediatè ante illius sumptionem Confessionem peragunt. n. 13.
Et qui post ejus sumptionem statim discedunt gratiis nondum persolutis. n. 18.

Eucharistiæ frequens usus.

Sæpè se eâ reficere oportet. p. 3. d. 9. n. 1. 2. &c.
Tum quia sic Christo placet, qui ardentissimè istud desiderat. n. 2 3 &c.
Tum ut nos conformemus sensui Ecclesiæ ad hoc nos exhortantis. n. 6. 7.
Tum ne anima nostra plurimis bonis privetur, quæ inde esset perceptura. n. 8. 9. 10. &c.
Quinam sint ii, qui omnium sæpissimè intermittunt se eâ reficere. n. 13. 14.
Rejiciuntur inanes illorum excusationes. n. 14. 15. &c.
Quid agere oporteat homines sensui & carni deditos circa usum frequentiorem istius Sacramenti. n. 18.
Quàm malum indicium sit ab illius sumptione abhorrere. n. 19 20. &c.

Eucharistiæ abusus.

Quanta enormitas sit ad eam accedere in statu peccati mortalis. p. 3. 10. n. 12. &c.
Tum quia Christus Dominus gravissimè offenditur. n. 3.
Tum quia max mè adversatur fini à Christo intento, ut scilicet in hoc Sacramento

ro magis quàm alibi honoretur. n.4.5. &c. & p.3.d.4.n.6.
Quid sit in eodem corde Christum velle recipere, & peccatum. p.3.d.10.n.9.10.&c.
Ejusmodi temeraria actio æquè sacrilega est, quàm fuerit actio eorum, qui Christum in Crucem egerunt. n.13.
Imò etiam superat. ibid.
Quænam damna inferant Sacrilegæ Communiones. n.15.16.17.&c.
Sunt clarissima signa reprobationis. n.20.
Quantum hujusmodi Communiones Cœlitibus displiceant. n.22.

Eulogius.

Eulogius lapicidæ, & ejus mirabilis casus. p.2.d.14.n.16.

S. Euphrasia.

Stratagemate Virginitatem servat. p.1. d.25.n.6.7.

Examen.

Quale examen præmitti Confessioni debeat. p.3.d.16.n.2.
Quò magis Confessio differtur, eò minùs bene & difficilius instituitur. n.2.4.
Negligitur à multis. p.1.d.5.n.12.
Præcipuè circa peccata omissionis. n.13.

Excusatio.

Excusare malum, cùm negare non potes, id perpetrâsse, indicium est exigui doloris. p.3.d.17.n.9.10.

Exempla bona.

Quanto sint verbis efficaciora. p.1.d.14.n.11.
Præcipuè in Parentibus respectu filiorum. n.11.12.13.
Quam vim habeant, si iis insuper adhortationes jungantur. p.1.d.21.n.6.

Exempla prava.

Exempla prava subitò imitamur. p.1.d.21. n.3.4.&c.
Sunt animarum pernicies. ibid. & p.3.d. 21.n.6.

Exemplum Christi.

Quàm nobis necessarium fuerit. p.2.d.5. n.3.4.
Quàm efficax. n.5.
Non potuit ab eo exhiberi in illis virtutibus, quæ imperfectionem supponunt. p.3.d.35.n.4.

Exempla Sanctorum.

Cur præter exemplum Christi adhuc requirerentur. p.3.d.35.n.2.3.&c
Quantam vim habeant nos animandi. n.6.

Exemplum.

Efficaciæ, quam habet Verbum DEI, seu Concio. p.1.d.1.n.16.p.1.d.22.n.5.
Contritionis admirandæ. p.1.d.1.n.16. p.3.d.13.n.6.
Misericordiæ DEI. p.1.d.1.n.16.
Ultionis Divinæ ob Verbum DEI neglectum. p.1.d.2.n.5.
Patientiæ in eo audiendo. n.8.
Veritatis fidei nostræ. p.1.d.3.n.3.
Pœnæ à DEO inflictæ ob fiduciam in Superstitionibus Diabolicis positam p.1. d.4.n.20.
Blasphematorum severè punitorum. p.1. d.8.n.11.20.p.3.d.32.n.17.
Imprecationum pauperum à DEO exauditarum. p.1.d.9.n.3.
Imprecationum Matrum contra liberos suos. p.1.d.9.n.8.9.p.1.d.14.n.8.
Filiorum perversam loquendi libertatem à Parentibus addiscentium. p.1.d.14.n.13.
Et pessima exempla. n.15.
Perjurij à DEO severè puniti. p.1.d.10. n.5.p.1.d.25.n.14.
Laboris servilis diebus festis exerciti à DEO castigati. p.1.d.11.n.10.
Missæ Sacrificij, & illius ingentis virtutis. p.1.d.12.n.4.

Quantum conferat adversus tentationes. p. 1.d.12.n.17.
Educationis, quantum ab ea dependeat. p.1.d.13.n.4.§.13.p.1.d.14.n.14.§.
Patris ad inferos damnati ob educationem neglectam. p.1.d.13.n.8.
Quantum debeat Infernus Parochis negligentibus in instituendis suis Parochianis. p.1.d.14.n.5.
Incestûs severè à DEO puniti. p.1.d.13.n.13.
Pœnæ Parentum filiis libertatem negantium in contrahendo matrimonio, & filiorum spernentium consilia suorum Parentum. p.1.d.15.n.6.
Damni, quod inferunt puellis amatoriæ levitates. p 1.d.15.n.11.
Irreverentiæ Parentibus exhibitæ severè castigatæ. d.1.d.15.n.6.
Supplicii negligentium Parentibus subvenire, cùm possent. p.1.d.16.n.11,
Utilitatis ex Eleemosyna provenientis. p. 1.d.17.n.19.p.2.d.9.n.13.
Eleemosynæ majore facilitate à pauperibus erogatæ, quàm à Divitibus. p.2.d.14. n.16.
Veniæ & pacis heroico actu concessæ. p.1. d.20.n.20.
Discrimen, quod in se experitur, qui eam largitur, ab eo qui veniam negat. p.1. d.22.n.5.
Ultionis Divinæ ob veniam negatam. p. 1. d.22.n.26.
Præmij à DEO concessi ob veniam inimico datam. p.1.d.22.n.30.
Quam vim impellendi habeat lascivus vestitus, ut in peccata relabamur. p.1. d.24.n.10.p.1.d.31.d.16.
Virginitatis generosa morte servatæ. p. 1. d.25.n.7.
Avari Divitis à DEO castigati. p.1.d.26.n 17.
Injustorum hæredum à DEO punitorum. p.1.d.27.n.28.
Supplicij eorum, qui temerariè judicant. p.1.d.28.n.12.
Animi fatali odio pleni. p.1.d.21.n.5.
Quàm difficile accidat, famam ablatam restituere. p.1.d.29.n.25.
Quàm multò plùs utilitatis afferat veritas in venditionibus adhibita, quàm mendacium. p.1.d.30.n.10.
Quàm horruerint mendacium antiqui Christiani. p.1.d.30.n.12.
Quid efficiat unica mala cogitatio in articulo mortis. p.2.d.31.n.16.p.3.d.16, n.17.
Pœnæ irrogatæ, peccata in Confessione reticentibus. p.3.d.12.n.9.p.1.d.30.n.3.
Stupendi conjugalis amoris cujusdam Reginæ. p.2.d.5.n.19.
Ingratitudinis execrandæ erga Benefactores. p.2.d.5.n.25.p.2.d.14.n.8.
Conjugis malè habitæ à suo marito. p.2. d.6.n.16.
Juvenis obstinati ad monitiones à defuncto Parente sibi factas. p.2.d.9.n.10.
Amantium miserè pereuntium. p.2.d.10. n.16.p.1.d.13.n.13.
Patris filiæ suæ exequias adornantis, cùm in peccatum lapsa esset. p.2.d.11.n.14.
Peccatoris nunquam secuti in statu peccati. p.2.d.12.n.5.
Miseriæ temporalis ortæ ex ipso peccato, unde ingens prosperitas sperabatur. p.2. d.12.n.10.
Peccatoris fœdè mutati ac deformati. p.3. d.11.n.16.
Gratitudinis ob exiguum donum exhibitæ. p.2.d.13.n.4.
Utilitatis, quam affert devotio etiam in statu peccati. p.2.d.13.n.12.p.3.d.34. n.12.

n. 12. p. 3. d. 35. n. 7. p. 2. d. 20. n. 16. p. 3. d. 14. n. 18. p. 3. d. 24. n. 16. p. 3. d. 27. n. 14.
Dæmonis sub figura Simiæ impio Doctori famulantis. p. 2. d. 13. n. 12.
Prosperitatis noxiæ. p. 2. d. 14. n. 12.
Juvenis à Christo in somnis reprehensi. p. 2. d. 17. n. 9.
Filij à Patre mortuo reprehensi. p. 2. d. 20. n. 10.
Beneficij recepti ob pietatem erga animas purgatorij. p. 2. d. 20. n. 16.
Summi horroris à peccato. p. 2. d. 6. n. 7. p. 2. d. 21. n. 9. p. 2. d. 22. n. 7.
Gravium pœnarum ob peccatum veniale inflictarum. p. 2. d. 22. n. 15. 16.
Vehementiæ ignis infernalis. p. 2. d. 18. n. 13.
Orationis imprudentis. p. 3. d. 3. n. 7.
Puellæ à DEO castigatæ ob neglectam vocationem ingrediendi Monasterium. p. 3. d. 3. n. 7.
Mirabilium effectuum Sacramenti Baptismatis. p. 3. d. 5. n. 9.
Confirmationis. p. 3. d. 6. n. 8.
Severi Supplicij procurantis abortum ad occultandum peccatum. p. 3. d. 5. n. 15.
Horrendarum injuriarum Christo in SS. Eucharistia illatarum. p. 3. d. 7. n. 16.
Affectûs erga SS. Eucharistiam. p. 3. d. 8. n. 17.
Pœnæ inflictæ se eâ sæpiùs reficere negligentis. p. 3. d. 8. n. 11.
Supplicij indignè sumentium in statu peccati sacram Synaxin. p. 3. d. 10. n. 11, 18. p. 1. d. 30. n. 9.
Mortis infelicissimæ peccatorum. p. 3. d. 10. n. 18. p. 3. d. 16. n. 17. 19. p. 1 d. 31. n. 16. p. 3. d. 22. n. 13. p. 3. d. 30. n. 20 p. 2. d. 9. n. 10. p. 1. d. 14. n. 15.
Ingentis utilitatis provenientis ex bene peracta Confessione. p. 3. d. 11. n. 13.
Confessarij prudentis. p. 3. d. 11. n. 13.
Confessarij sagacis. p. 1. d. 29. n. 25.
Confessarij unâ cum Pœnitente, quem malè à peccatis absolverat, damnati. p. 3. d. 15. n. 12. p. 3. d. 17. n. 14.
Quantum seria voluntas efficere possit, si velit, in deponenda prava assuetudine. p. 3. d. 14. n. 11.
Efficacis propositi alicujus pœnitentis. p. 3. d. 14. n. 18.
Quàm necessarium sit fugere occasiones proximas peccandi. p. 3. d. 16. n. 17.
Concubinarij à DEO graviter puniti. p. 3. d. 16. n. 17. p. 1. d. 31. n. 16.
Confessionis sacrilegè obitæ in articulo mortis. p. 1. d. 31. n. 16. p. 3. d. 16. n. 17. 19.
Supplicij irrogati ob bona injustè parta, non restituta. p. 1. d. 27. n. 28. p. 3. d. 17. n. 14.
Severi supplicij eorum, qui tempore & loco publicæ Devotioni destinato ad sua scelera abutuntur. p. 3. d. 21. n. 22.
Quanti æstimandum sit Sacramentum Extremæ Unctionis. p. 3. d. 23. n. 20. 25.
Puellæ miserè pereuntis ob promissa Sponsalia non servata. p. 3. d. 25. n. 14.
Supplicij eorum, qui beneficia Ecclesiastica indignis conferunt. p. 3. d. 24. n. 16.
Quas pœnas sustineant in Inferno Adulteri. p. 3. d. 26. n. 20.
Amoris inordinati. p. 3. d. 27. n. 6. p. 3. d. 28. n. 9.
Non impedientes peccata aliena, cùm possent, à DEO severè castigantur. p. 3. d. 27. n. 14.
Fascini Amatorij. p. 3. d. 28. n. 9.
Fascini Soporiferi. p. 3. d. 31. n. 12.
Quas clades inducant amatoriæ levitates. p. 3. d. 27. n. 14. p. 3. d. 28. n. 13.

Favoris exhibiti à B. V, suis Clientibus. p.2. d.13. n. 12. p.3. d. 34.n.n. 12.p.3.d.14. n.18.p.3:d 27.n.14.
Auxilii ab eadem negati alijs, ne in peccatum laberentur. p.3.d.34.n.13.
Pœnæ inflictæ ob dies Virgini Deiparæ dicatos in hospitijs, & choreis malè transactos. p.3.d.21 n.22.
Quàm innumera mala ex saltibus oriantur, p.3.d.29.n.13.
Feminæ vestium vano luxui deditæ acerba castigatio. p 3.d.30.n.7.20.
Quantùm feminæ lascivè, ac vanè comptæ noceant. p.3.d.30.n.17.
Pœnæ lusorum Sacrilegorum. p.3.d.32. n.17.

Exequiæ.

Exequiæ celebratæ à Patre filiæ etiamnum vivæ, cùm in peccatum laberetur. p 2. d.11.n,14.

Extrema Unctio.

A Christo instituta est, ut nos roboret pro ultima lucta, & periculis in agone. p.3. d.23.n.2.&c.
Lenit morbi, & mortis acerbitatem. n.3.4.
Confert etiam corpori sanitatem, si expedit saluti animæ. n.4.
Disponit ad æternam gloriam, quando non expedit, ut corporis salutem consequamur. n.6.
Mitigat remorsum Conscientiæ. n.10.
Liberat nos à peccatis non ex integro deletis. n.11.12.13.
Auget gratiam. n.11.
Confert vires ad superandas Diabolicas tentationes in articulo mortis. n.15.16. &c.
Quantum Christo debeamus, quòd nobis hoc Sacramento tam bene prospexerit. n.21.22.&c.
Quanta sit eorum vesania, qui justo plùs differunt extremam Unctionem recipere. n.5.
Quomodo administranda sit. n.6.23.24.
Quomodo nos debeamus in vita disponere ad eam dignè recipiendam. n.23.

F.

Feminæ.

Quàm fragiles & ad malum proclives. p.1. d.15.n.16.
Quàm facilè donis expugnentur. n.17.
Quàm potentes sint ad nocendum. p.2.d. 16. n.9. p.3.d.30.n. 13.15.&c. p.1. d.11. n.20.
Quàm fugiendæ sint in conversationibus. ibid. p.1.d.15. n.14. p.3. d.28. n.7. p.3. d.29.n 19.p.3.d.35.n.7.10.
Quàm solitudinis amantes esse debeant. p. 3.d. 29. n.6. p. 3. d.30. n. 18. p. 3. d.33. n.12.
Quàm noxiæ in theatris. p.3. d.31.n.4.
Et in Ecclesiis, dum ibi comparent ad vanitatem ornatæ. p. 1. d. 11. n. 19. p.3.d.4. n.8.9.10.p.3.d.21.n.22.23.

Falsitas.

Quàm sit contraria ipsimet naturæ. p.1.d. 30.n.3.

Vide *Mendacium.*

Fama.

Quanti æstimanda. p.1.d.29 n.3.
Non tantùm ut finis, sed ut medium. ibid.
Bonum est non minus ipsâ vitâ. n.3.4.
Imò majus. n.17 18.
Quàm grave peccatum sit injusta detractione eam imminuere. n.4.5.&c.
Non licet detrahere etiam peccatori, quamdiu crimen occultum est. n.13.14.
Quàm difficilè sit ablatam restituere. n.25. 26.27.

Fames.

Fames.

Magnum DEI flagellum. p.3.d.32.n.11.
Inhabitat domos luxorum. n.11.&c.
Fames Christi Eucharistici optima ad sacram Communionem dispositio. p.3. d.8.n.16.17.

Familiaritas.

Vide *Conversatio.*

Felicitas.

Vide *Prosperitas.*

Festi dies.

Quem in finem instituti à DEO. p.1.d.11. n.2.
Præcipiuntur Lege naturali & Ecclesiastica. n.3 4.
Quid requiratur, ut sanctè serventur. n.5.
Quàm parum à plurimis observentur. n.6.7.
Non solùm eos non servat, qui ipse non laborat, sed etiam qui alios laborare jubet. n.8.
Quantum DEO displiceat eorum violatio. n.10.11.
Si eam non puniat sensibilibus pœnis, pejus est. n.11.
Peccatum quodlibet die festo commissùm, Sanctitati illius adversatur. n.12.13.
Nunquam plura scelera patrantur, quàm diebus festis. n.14.&c.
Præcipuè avaritiæ. n.15.
Luxuriæ. n.16.&c.
Et vanitatis. n.19.
Quomodo sanctè transigi possint. n.22.

Fides.

Sine Verbo DEI non præbet sufficiens lumen ad bene operandum. p.1.d.1.n.11.
Similis esse debet radici in suis proprietatibus. p.1.d.3.n.1.2.&c.
In quo consistat illius soliditas. n.3.
Quantum superet humanas scientias. n.5.
Non debet esse contenta superficie Divinorum Mysteriorum, sed conari ea penetrare. n.9.
Intellectus humiles exigit, non superbos. n.9.
Fœcunda sit in bonis operibus. n.12 &c.
Sine his non sufficit ad salutem. n.15.
Æqualiter munienda est adversus curiositatem, & ignorantiam. p.2.d.4.n.2.
Sola nos docet Mysterium SS. Trinitatis. n.10.11.&c.
Quàm facilè debilitetur peccato. p.2.d.9. n.5.
Præcipuè peccatis carnalibus. n.10.p.1.d. 24 n.3.4.
Quæ eam etiam omnino eripiunt. p.1.d 3. n.12.13.14.
Obscuritas Fidei, quàm justè à DEO permittatur. n.9.
Quare habitus fidei non amittatur amissâ gratiâ. p.1.d.3 n.13.
Deficiente expositione Verbi DEI facilè etiam Fides deficit. p.1.d.2.n.18.
Fides mortua quænam sit. p.1 d.3.n.12.13.

Fideles.

Fideles nomine tenus, non autem operibus, non habent locum in Cælo. p 1.d.3.n 15.
Graviores pœnas in Inferno sustinebunt ipsis Infidelibus. n.15.
Quantopere iisdem Dæmones insultaturi sint. n.15.19.
Vide *Christianos.*

Fiducia in DEUM.

Vide *Spes.*

Fiducia in hominem.

Quàm vana. p.2.d 12 n.10.
Peccare fiduciâ Confessionis quæ mala portendat, & invehat. p.3.d.18.n.1.2.&c.

Finis ultimus.

Ob quem creati sumus, quàm parum ab hominibus apprehendatur. p. 1. d. 2. n. 19. 20.

Ut hunc assequamur, omnem nostrum conatum non aliò impendere convenit. p. 1. d. 6. n. 14. 15. &c.

A fine ultimo desumenda est ratio omnium aliorum finium. n. 16. 17. 18.

S. Franciſca Romana.

Quantum horruerit peccatum. p. 2. d. 12. n. 5.

Furor.

Vide *Ira.*

G.

S. Godoleva.

Quàm malè habita fuerit à suo Conjuge. p. 2. d. 6. n. 16.

Gratia.

Dividitur in actualem, & habitualem. p. 2. d. 8. n. 1.

Gratia actualis.

Sunt ea auxilia, sine quibus non possumus unquam actum aliquem bonum incipere, nec in eo progredi. p. 2. d. 8. n. 2.

Est omnino necessaria. p. 3. d. 1. n. 18. p. 3. d. 2. n. 8. p. 3. d. 18. n. 15. p. 1. d. 6. n. 4. p. 3. d. 15. n. 8 p. 2. d. 2. n. 6.

Non possumus eam condignè mereri. p. 3. d. 2. n. 11.

Prima etiam non petita nobis conceditur, non verò secunda. n. 9. p. 1. d. 6. n. 5.

Præcipuè si loquamur de efficaci. p. 3. d. 2. n. 13.

Quantò magis augentur peccata, tantò majore gratia opus est peccatori, ut se convertat. p. 3. d. 18. n. 16.

Nihilominus, quò magis peccata crescunt, eò vehementiùs decrescit gratia. n. 17. 18. &c. p. 2. d. 9. n. 7. 12. p. 2. d. 10. n. 15 &c.

Gratia Efficax.

A DEO negari potest, cuicunque ille voluerit. p 3. d. 1. n. 19. p. 3 d. 2. n. 11.

Constanti oratione obtinetur. n. 8. &c. p. 1. d. 6. n. 5. p. 3. d 13. n. 10.

Communiter in morte negatur peccatoribus, qui peccandi assuetudinem in vita contraxerunt. p. 3. d. 1. n. 17. &c. p. 3. d. 18. n. 17. &c. p. 1. d. 5. n. 24. p. 2. d. 22. n. 11.

In vita verò negatur iis, qui temerè se peccandi occasionibus exponunt. p. 3. d. 15. n. 4 5 &c.

Minuitur peccatis venialibus. p. 2 d. 22. n. 10. 11.

Non conceditur nobis ad nostrum beneplacitum, sed juxta dispositionem Divinæ Providentiæ. p. 1. d. 15. n. 4.

Gratia gratis data.

Quænam sint. p. 2. d. 8. n. 10.

Inferiores sunt gratiâ sanctificante. ibid.

Gratia in Confessione recepta.

Singulari virtute prædita est nos præservandi, ne in peccata relabamur. p. 3. d. 22. n. 3. p. 3. d. 17. n. 18. p. 1. d. 5. n. 16.

Gratia Habitualis.

Nos efficit filios DEI adoptivos. p 3. d. 5. n. 3. p. 2. d. 11. n. 4. 5.

Primò nobis confertur in Baptismo. p. 3. d. 5. n. 6. &c.

Quantum sit pretium pulchritudinis illius intrinsecum. n. 9. p. 2. d. 8. n. 34.

Divitiarum. n. 5. 6.

Dignitatis. n. 7. 8. p. 2. d. 11. n. 4. 5.

Est gloria inchoata. p. 2. d. 8. n. 6.

Imò in aliquibus circumstantiis ipsi gloriæ est præferenda. n. 6.

Per-

Perficit hominem intrinsecè tribus dotibus gloriosis. n.8.
Operibus illius nobilitatem addit. p.2.d.11. n.5 p.2.d.13.n.2,3.4.
Qui eam possidet, malè conqueritur de sua paupertate. p.2.d.8.n.9.
Huic gratiæ cedunt omnes aliæ gratiæ gratis datæ. n.10.
Quantum sit pretium illius extrinsecum ob æstimationem, quam de ea habuerunt Sancti. n.11.
Christus. n.12.13.&c.
Solum peccatum nos eâ spoliat. p.2.d.8. n.1.&c.p.2.d.11.n.6.7.&c.
Solâ pœnitentiâ recuperatur. p.3.d.11. n.14.&c.p.3.d.13.n.8.
Insania illorum, qui vel unico momento negligunt perditam gratiam recuperare. p.2.d.16.n.18.
Idque facere vel maximè convenit Indulgentias lucraturo. p.3.d.21.n.13.14.
Aut aliud notabile opus pietatis obituro, p.2.d.13.n.17.
Gratia accepta in Sacramentis ex opere operato non omnino certum, quòd iterum recuperetur post pœnitentiam. p.2. d.13.n.7.

Gratitudo.

In minimis beneficiis. p.2.d.13.n.4.
Cur specialiter eam Christus exegerit à leprosis à se mundatis. p.3.d.11.n.1.
Benefactori non solùm æquivalens reddit, sed cum excessu. p.1.d.12.n.12.
Quâ ratione hoc etiam erga DEUM præstari possit. ibid.
Vide *Ingratitudo.*

H.

Hebrei.

Quanta fecerint ad honorem sui templi servandum. p.2.d.4.n.9.
Interdicitur ijsdem etiam è loco remoto Hierosolymæ aspectu. p.2.d.1.n.19.

Histriones.

Non minus damnum animæ inferunt, quàm venefici. p.3.d.31.n.2.&c.
Quid de ijs statuant jura tum Ecclesiastica, tum Civile. n.10.

Homo.

Homines à DEO instituuntur, ac docentur per alios homines. p.1.d.1 n.9.
Per peccatum in bestias transformantur. p.2.d 12.n.14.

Hugo.

Hugo Hetruriæ Dominus veræ conversionis exemplar. p.3.d.14.n.18.

I.

Idololatra.

In quo differant à Christianis mortale peccatum committentibus. p.2.d.4.n.5.
Quantum immutentur auditione Verbi Divini. p.1.d.1.n.14.p.2.d.5.n.6.

Idololatria.

Cur specialiter hoc nomine compellatur avaritia. p.1.d.26.n.16.

Jejunium.

Sanat tres plagas nobis ab Adamo inflictas per vetiti pomi comestionem. p.3. d.20.n.1 &c.
Quantum possit coram DEO, n.3.4.&c.
Quantam vim habeat ad vincendum Dæmonem, n.10.19.
Quantam ad subigendam carnem. n.11.
Juvat ad producendam vitam. n.13.
Præcipitur etiam Lege naturali, adeò est necessarium. n.11 &c.
Cur in aliquibus exiguum fructum ferat. n.14.
Abusus circa ipsum. n.15.16.17 &c.

Quid

Quid requiratur, ut sanctè & perfectè servetur. ibid.
Quàm rigorosè observatum sit tempore Quadragesimæ à Primitiva Ecclesia. n.18.

JESUS.

Vide *Christus.*

Ignis infernalis.

In quibus ignem nostrum excedat. p. 2. d.18.n.5. &c.
Duplam vim habet, naturalem, & supernaturalem. n.9 &c.

Ignis Purgatorij.

Quàm tremendus. p.2.d.20.n.3.&c.
Non quoslibet æqualiter urit, sed punit cum proportione & justitia. n.5.

Ignorantia.

Ignorantia omnium pessima illa est, quâ res ad salutem pertinentes ignoramus. p.1.d.1.n.4.
Est Mundo communissima. n.4. p.1.d.2. n.6.7.p.1.d.5 n.19.20.p.1.d.14.n.4. p.1.d 26.n.2.p.2.d 9.n.3 &c.
Est effectus pessimus originalis peccati. p.1.d.1.n.4.
Augetur peccatis actualibus. n.6.p.1.d.5. n 18.
Est mater omnium vitiorum. p.1.d.1.n 9.
Fovetur non auscultando Verbum DEI, & hujus auditione minuitur. n. 9. 10.&c.
Maxima est circa Mysteria fidei. n.11. & p.3.d.3.n.10.
Quod lucrum Dæmonibus afferat. p.1.d.2. n.18.p.1.d 3.n.11.p.1.d.14.n.5.
Vide *Cæcitas intellectûs.*

Ignorantia invincibilis.

Quænam sit? p.2.d 9.n.2.

Ignorantia vincibilis seu culpabilis.

Non excusat à peccato. p.2.d.9.n.3.

Ignorantia affectata.

Reddit culpam graviorem. p.2.d.9.n.10.

Imelda.

Imelda Virgo ex desiderio sacræ Synaxis moritur. p.3.d.8.n.17.

Imitatio.

Imitatio DEI exemplis Christi facilior reddita. p.2.d.5.n.3.4.&c.
Imitatio Christi exemplis Sanctorum facilior effecta. p.3.d.35.n.3.4.&c.

Impatientia.

Impatientia in adversis quàm damnosa sit. p.3.d.19.n.17.
Domos Christianorum perpetua inquietudine replet. p.1.d.20.n.16.

Impœnitentia.

Impœnitentia finalis unde oriatur. p.2. d.10.n.13. &c. p.3.d.1.n.26. &c. p.3. d.18.n.10.16. &c. p.3.d. init. n.7. p.1. d.5.n.24.
Vide *Obstinatio.*

Imprecatio.

Imprecationes differunt à blasphemiis. p.1. d.8.n.2.
Sæpè justo DEI judicio finem suum consequuntur. n.2.3.&c.
Præcipuè si à Pauperibus in Divites ingerantur. n.3.
Aut à Parentibus in liberos. n.4.5.&c. p.1.d.14.n.8.
Horrenda mala invehunt. p.1.d.8.n 8.9.
Etsi non semper statim, ac proferuntur.n 10.
Summopere adversantur bonæ educationi. n.11.p.2.d.16.n.15.
Ex natura sua sunt grave peccatum. p.1.d. 8.n.13.

A plu-

A plurimis falsis excusationibus reguntur. n.13.14.15.16.
Per eas se homo aliquo modo ipsi DEO arrogantes præfert. n.17.
In auditoribus grave scandalum generant. n.18.19.&c.
A tenera juventute facilè addiscuntur. n.18. p.1.d.9.n.20.
Sæpè recidunt in auctorem. n.21.
Modus hoc vitio se liberandi. n.22.

Impudici.

In quàm miserum statum delapsi sint. p.1. d.24.n.1.2 &c. Vide *Impudicitia.*
Omnium difficillimè odia deponunt. p.1. d.22.n.19.

Impudicitia.

Quàm falsò credatur parvum peccatum. p.1.d.23.n.1.2.3.&c. p.1.d.25.n.14. p.3.d.26.n.10.
Excepto homicidio est omnium maximum peccatum, quæ contra proximum committuntur. p.1.d.23.n.4.
Quanto odio DEUS semper hoc vitium prosecutus sit. n.6.7.&c.
Cur illud tantopere execretur. n.12.&c.
Ipsi Dæmones id detestantur. n.14.
Difficilem reddit consecutionem salutis ex parte voluntatis Divinæ. n.5.6 &c.
Et humanæ. p.1.d.24.n.1.2 &c.
Excœcat impudicos, ne suum peccatum agnoscant. n.2.
Nec sinit eosdem DEUM agnoscere, qui posset ex tanto malo eruere. n.3.4.&c.
Non permittit eos pœnitentiam agere de peccato, nisi summa difficultate. n.5.6. &c.
Imò si fortè doleant, non patitur ulteriùs progredi ad seriam & celerem emendationem. n.11.12.&c.
Occupat totum hominem. n.13.
Facit, ut sine fructu & sacrilegè Confessiones peragantur. n.14.
Infernum implet damnatis. n.16.
Appellatur omne malum, nec immeritò. ibid.
Remedia contra hoc malum sunt, fervens Oratio. n.17.18.
Et fuga occasionum. n.19.
Est omnium vitiorum infamissimum. p.1. d.22.n.21.p.1.d.23.n.13.
Plùs omnibus vitiis intellectum obcœcat. p.1.d.24.n.2.3 &c.p.2.d.9.n.10.
Plùs alij obdurat cor. p.2.d.10.n.6.
Eo demum pertingit, ut fidem extinguat. p.1.d.3.n.14.

Incarnatio.

Cur Mysterium admirabile dicatur. p.2. d.5.n.1.
Quæ bona nobis attulerit. n.2 &c.
Quàm eidem se ingratos exhibeant Peccatores. n.9 14 20.21.&c.

Inconsideratio.

Quomodo propria sit Peccatoribus. p.2. d.9.n.5.&c.

Inconstantia.

Inconstantia in bono unde oriatur. p.1.d. 2.n.15.p.3.d.16.n.15.16.p.3.d.15.n.13. p.3.d.22.n.4.p.3.d.14.n.8.

Indulgentiæ.

Similes sunt auro, quod in fluminibus reperitur. p.3.d.21.n.1.
Sunt remissio pœnæ temporalis collata nobis subsidio charitatis. n.2.
Merita Sanctorum, B. V. atque ipsius Christi Domini nostri sunt inexhaustus thesaurus, unde eruuntur. n.3.4.5.&c.
In ijsdem mirabili modo conveniunt Misericordia & Justitia. n.7.11.

Apud antiquos Christianos multò erant rariores, & hoc non sine ratione. n.8.9.10.
Quæ conditiones requirantur ad earum valorem. n.12.
Ut eas consequamur, necesse est, ut simus in statu gratiæ. n.13.
An necessarius sit status gratiæ, dum opera injuncta exequimur. n.14.15.16.
Meritò magni sunt æstimandæ. n.17.
Quàm insaniat, qui eas lucrari negligit, tum ob facilem satisfactionem, qua se ipsum privat. n.17.18.
Tum ob meritum, quod amittit. n.19.
Tum ob injuriam, quam Cælo infert. n.21.
An perfectio sit, Indulgentias nolle lucrari, ut pro peccatis in Purgatorio satisfiat. n.21.
Aliqui meliùs facerent, si omnino abstinerent, quàm ut malè dispositi Indulgentias lucrari velint. n.22.23.
Modus eas dignè lucrandi. n.24.
Quæ à Confessario injunguntur, non tam medicinæ rationem habent, quàm Pœnitentiæ satisfactoriæ. p.3.d.19.n.16.
Ob Indulgentias Pœnitentia intermittenda non est. ibid.

Infernus.

Complectitur pœnam sensûs & damni. p.2.d.18.n.2.
Sunt istæ pœnæ proportionatæ Divinæ Justitiæ tanquam effectus suæ causæ. n.3.
Et tanquam media suo fini, qui est, Deo ablatam gloriam reparare. n.4.
Pœna sensûs proprium instrumentum est ignis. n.5.
Quàm igne nostro hic multò atrocior futurus sit, ob finem, propter quem est productus. n.5.
Ob quantitatem. n.9.
Qualitatem. n.7.
Quia est inclusus. n.8.
Ob vim & vehementiam supernaturalem inditam ipsi à DEO. n.9.
In quo noster ignis ab eo differat. n.10.11.
Continebit virtute quæcunque horribilia tormenta. n.12.
Ipsius admiranda activitas. n.13.
Pœna damni: quàm atrox. n.14.
Consistet in violenta separatione animæ à DEO. n.15.
Quantum augeat ista supplicia æternitas. n.16.17.18 19.
Quantum per istas pœnas damnatus passurus sit in omnibus sensibus Corporis. n.21.
Et in omnibus potentijs animæ. ibid.
Majus est illius supplicium, quàm ut à nobis concipi valeat. n.22.
Patet ex eo gravitas peccati. n.23.24.25. p.2.d.11.n.10.&c.
Quàm enorme sit, Infernum credere. & tamen peccare. p.2.d.18.n.26.
In quo conveniat cum Purgatorio. p.2.d.20.n.11.
Inquonam comparari possit cum doloribus Christi. p.2.d.21.n.17.&c.

Ingratitudo.

Ingratitudo detestanda cuiusdam militis erga propriumsuum liberatorem. p.2.d.5.n.25.
Peccatorum erga Christum. p.2.d.2.n.16. p.2.d.5.n.24.25.
Præcipuè erga ingentia dona, quæ nobis confert in Sacramento Eucharistiæ. p.3.d.7.n.121.
Nos reddit indignos gratiâ. p.2.d.22.n.10. p.2.d.9.n.12.p.3.d.18.n.19.
Est propria illorum, qui à DEO majora beneficia acceperunt. p.2.13.n.8.

Inimici.

Inimici.

Inimicis obviandum est beneficiis. p.1.d. 2.n.19.20.29.

Ad eorum amorem acquirendum multum juvat eosdem considerare ut proximos nostros in DEO. p.1.d.20.n.22.23.31.

Ad eos supportandos prodest cogitare, quòd instrumenta DEI sint, quæ nos affligendo salutem nostram promoveant. n.24.25.

Quàm excellens actus sit, eos amare. n.29.

Et proprius Christianorum. n.23 31.

Non modò non licet eos odio habere, sed neque id signo ostendere. p.1.d.22. n. 8.

Tenemur ijs exhibere omnia officia communia Charitatis. n. 8.

Et solùm possumus abstinere à signis particularibus amoris. n.8.

Utrum possimus ijsdem negare pacem chirographo nostro firmatam. n. 12.

Vide *Pax. Vindicta. &c.*

Injuria.

Illata DEO per peccatum quàm execranda sit. p.2.d.1.2.&c. Vide *Peccatum.*

Inobedientia.

Inobedientia filiorum erga Parentes cur à DEO frequenter permittatur. p.2 d.2, n. 8.

Quàm dedecens sit. p.1.d.16.n.14.

Sæpè oritur ex mala educatione. n.15.p.3. d.27.n.3.d.32.n.13.

Inobediens.

Inobedientem se DEO exhibere, quàm grave delictum sit. p.1.d.1.n.19.p.2.d.2. n.2.&c.

Ira.

Extirpanda non est, sed temperanda. p.1. d.20.n.12.

Est affectio omnium communissima. n.2.

Huic moderaturus dexteritate opus habet, & vigore. n.3.

Ad dexteritatem quod attinet, attendendum est, quàm sæpe nos iræ dedamus absque ratione. n.4 12.

Id est irascamur ijs, quibus non deberemus irasci. n.5.

Aut ob rem, quæ iram non meretur. n.6.

Aut modo indebito. n.7.

Aut vehementiùs quàm par est. n.8.

Aut denique diutius, quàm decet. n.10 11.

Pertinet etiam ad dexteritatem, prævidere, quantum fieri potest, occasiones, quæ nos ad iram concitant, & contra easdem fortiter se instruere. n.13.14.&c.

Ad vigorem quod attinet, necesse est, prorsus oppositum agere, quàm nobis perversa affectio suader. n.18.19.&c.

Ita ut etiam bona pro malis retribuamus. n.20.21.

Motiva suadentia iræ moderationem. n.22. 23.&c.

Est impetus animi cœcus. n.9.10.30.p.1. d.22.n.20.

Audit rationem, sed non sequitur. p.1.d. 22 n.21.

Difficulter admittit medicinam. p.2.d.20. n.18.

In quonam ab odio differat. p.1.d.22.n.9.10.

Quamdiu ira perseverat, nihil ullam in partem statuendum est. p.1.d.20.n.8 30.

Nec corrigendi aliorum errores. n.8 16. 30.

Illius victoria gloriosissima. n.29.

Quantum dedeceat familias Christianas. n.16.

Iracundi.

Iracundi alij acuti, alij amari, alij difficiles quinam sint. p 1.d.20.n.10.11.

Ira Divina.

Ira Divina quàm diversa sit ab ira humana. p.2 d.7.n.2.&c.
Est simplex voluntas emendandi defectus culpæ justâ pœnâ. n.3.
In se non crescit, sed in effectibus suis. ibid.
Simul aversatur, & amat. n.7.
Commiseratur. n.11.
Quàm horribilis futura sit in extremo judicio. p.2.d.17.n.6.&c.
In peccatores tota effunditur. p.2.d.18.n.3.&c.

Irrisio.

Irrisiones quantum impediant virtutem. p.3.d.6.n.12.&c.
Sunt arma præcipua perversæ Societatis. p.1.d.21.n.8.
Vincuntur Sacramento Confirmationis. p.3.d.6.n.14.&c.

Irrisores.

Irrisores Justorum DEO odio sunt. p.3.d.6.n.16.

Judæi.

Vide *Hebræi.*

Judex.

Judices competentes qui sint? p.1.d.28.n.2.

Judicium.

Judicia humana quàm fallacia. p.1.d.28.n.4.5.6.&c.
Judicium universale patefaciet, quàm grave malum peccatum sit. p.2.d.17.n.12.&c.
Erit prælium ingens in interitum & ruinam Peccatorum. n.2.
Primus illius assultus consistet in signis Judicium præcedentibus. n.2.3.&c.
In horribili adventu Judicis n.4.5.&c.
In excidio universi Orbis. n.11.
Illius conflictus in manifestatione Conscientiarum. n.12.
Ubi non solùm numerus, sed etiam malitia peccatorum patefiet. n.14.
Absque hoc, quòd ullum auxilium ab aliquo sperari queat. n.15.
Edenda strages consistet in tremenda sententia. n.16.17.
Quam sequetur præceps interitus Reproborum. n.18.
Ac renovatio Universi purgati à peccato & peccatoribus per totam æternitatem n.18.19.

Judicium temerarium.

Judicare proximum est vitium omnium universalissimum. p.1.d.28.n.1.
In quo differat à dubio & suspicione. n.2.
Quid sit temerariè judicare. n.2.
Ex quibus capitibus hoc vitium summe vituperabile sit. n.3.4.5.&c.
Fallacissimum. n.4.5.6.
Judicare de re facta ad solos Superiores pertinet, de re bene facienda etiam ad alios. n.5.
Alios facilè secundùm nos ipsos judicamus. n.4.
Nisi quòd erga nos simus benigni, immites erga alios. n.8.
Alios temerariè judicans se ipsum condemnat. n.11.&c.
Quia injuriam infert toti SS. Trinitati. n.15.
Qui alijs præest, dubia omnia meliori modo interpretari debet, interim tamen ita providere, ac si res malè facta esset. n.14.

Juramentum.

Est invocatio DEI in testem alicujus rei. p.1.d.10.n.2.
In quas species dividatur, n.3.

Ut

Ut licitum sit, necesse est, ut fiat cum judicio, Justitiâ, & veritate. n.2.
Jurare cum judicio est jurare cum discretione seu prudentiâ. n.4.
Adhibendum est instar medicinæ. n.45.
Illius rarus usus cedit in DEI honorem. n.6.
Frequentia ac facilitas in contemptum. n.5.7.
Illius nimis frequentem usum non excusat vehementia iræ. n.8.
Nec incredulitas aliorum. n.9.
Jurare cum Justitia, est jurare in rebus licitis, id est, quas exequi possis sine peccato. n.10.
Jurare in rebus illicitis duplicem impietatem includit. n.10.
Uti peccatum est, eas cum juramento promittere, ita peccatum gravissimum est, eas adimplere. n.11.
Jurare in rebus honestis inducit gravem obligationem ad executionem. n.9.
Jurare cum veritate est jurare circa res veras. n.13.
Quàm parum ad hoc attendatur. ibid.
Nunquam licitum est etiam in bonum alterius falsum jurare. n.14.
Enorme autem peccatum est edere juramentum falsum, ut alteri noceas. n.15.
Quæ regula servanda sit in juramentis. n. 16.17 &c.
Consuetudo jurandi, modò velimus, emendari potest. n.20.
Quænam sint media aptiora ad eam deponendam. n.21.22.23.

Justi.

Justi impijs prævalere debent in bonis, quæ elargitur Providentia. p.3.d.18.n.18. 19.20.21.
Nec tantùm in bonis spiritualibus, sed etiam temporalibus. p.2.d.12.n. 34.&c.
Castigantur aliquando à DEO, non tamen ex primaria intentione. n.12.
DEUS ijsdem terrena bona tanta solet largiri, quanta ipsis expediunt ad salutem. n.13.
Quantum possideant, possidendo gratiam. p.2.d.8.n.3.&c. p.2.d.11.n.4.5. p.2. d.13.n.2.
Quantopere eos impij persequantur propter virtutem. p.2. d.6.n.2.3.4.5. 12.&c.

Justificatio.

Justificatio impij quàm magnum opus sit. p.3.d.11.n.2.3.&c. p.3.d.12.n.3. p.3. d.24.n.7.8.&c.
Hæc sola in DEO dici potest victoria. p.3. d.12 n.3.
Ex omnibus operibus à DEO factis maximum est. p.2.d.9.n.7.p.3.d.13.n.10.

Justitia Divina.

In quo differat ab humana. p.2.d 7.n.2. &c.
Docet nos, quàm grave malum peccatum sit. n.23.&c.
Huic soli competit pro merito pœnam peccato infligere. n.6.
In hoc Mundo Clementiam sibi conjunctam habet. n.12.
In extremo Judicio ipsa sola aget. p.2 d. 17.n.7.
Quàm severa in supplicio Angelorum. p. 2.d.15.n.1 &c.
Et Adami. p.2 d.16.n.1.&c.
In Inferno specialiter intendit DEO suam gloriam reparare. p.2.d.18.n.4.
Quàm perfecta ibidem existat. n.3.4.&c.
Adhuc tamen exactior in passione, & morte Christi. p.2.d.21.n.16.&c.

Concurret in cœlis cum misericordia ad beandos Electos. p.2.d.19.n.9.

Justitia Humana.

In quo discrepet à Divina. p.2.d.7.n.2. 3.&c.

Justitia originalis.

Quanta & qualia dona in se comprehenderit. p.2.d.16.n.5.

Peccato Adami etiam in Posteris perijt. n. 10.&c.

Quomodo ijs restituatur per Baptismum. p.3.d.5.n.8.

Amissa per intemperantiam reparatur jejunio. p.5.d.20.n.1.2.&c.

L.

Lachryma.

Conceduntur nobis, ut peccata defleamus. p.2.d.21.n 20.p.3.d.13.n.1.

In quo discrepent lachrymæ frigidæ, tepidæ, & calidæ Confitentis. p.3.d.13.n.3. 4.&c.

Illarum ingens virtus peccata delendi. n.7.

Non semper in moribundis indicium sunt veri doloris. p.3.d. ult. n.10.

Lætitia.

Lætitia falsa Peccatorum. p.2.d.12.n.13.

Lascivia.

Vide *Impudicitia.*

Latro bonus.

Ipsius conversione ne sibi blandiantur Peccatores. p.3 d.1 n.27.

Legata pia.

Quàm injustè ab Hæredibus alienentur. p.1.d.10.n.17.

Quàm carò luant ejusmodi alienationem. ibid.

Lex Christi.

Vide *Doctrina Christi.*

Lex Peccati.

Quomodo in nobis dominetur. p.1.d.2. n.5.

Cur isto nomine appelletur Concupiscentia. p.3.d.31.n.14.

Liberalis.

Quis ita dicendus? p.1.d.18.n.19.

Num talis sit, qui abundanter largitur Consanguineis? ibid.

Num liberales esse possint etiam Pauperes? n.3.

Liberi & eorum educatio.

Ad Doctrinam Christianam mittendi sunt. p.1.d 3.n.11.p.1.d.14.n.4.

Iisdem maledicendum non est. p.1.d.14. n.8.p.1.d.16.n.15.p.1.d.9.n.4.5.&c.

Etiam si sint immorigeri. n.10.

Sæpè à DEO aut pœnâ aut præmio afficiuntur propter malè, aut benè facta Parentum. n.7.

Virgis potiùs castigandi sunt, quàm Verbis aut increpationibus. n.11.p.1.d. 14.n.7 8.p.1.d.19.n.15.

Etsi cum moderatione. p.1.d.9.n.11.

Facilè addiscunt vitia suorum Majorum. n.18.19.p.1.d.14.n.13.14.15.p.3.d. 25.n.19.

Quantum in eo situm sit, ut benè educentur. p.1.d.13 n.1 2 &c.

Et quidem à teneris annis. n.4.5.6.&c. p.1.d.16.n.15.p.1.d.19.n.5.

A prima infantia malitiam addiscunt. p.1. d.13.n.13.p.1.d 14.n.15.

Quomodo eorum peccata in Parentes redundent. p.1.d.13.n.14.15 16.&c.

Dum parvi sunt, severiùs sunt habendi, quàm cùm jam adoleverunt. p.1.d.14. n 9.10.

Quàm proni sint, ut sequantur exempla Parentum. n.11.12.13.14.16.

De-

Deflebunt totâ æternitate pravam suam educationem. n.20.
Electio statûs eorum arbitrio relinquenda est. n.2.3.&c.

Liberi & eorum obligatio.

Non possunt unquam Parentibus suis se satis gratos exhibere. p.1.d.15.n.15.
Nemini post DEUM plus debent. p.1. d.16.n.3.
Patribus honorem debent, à quibus vitam acceperunt, sustentationem ob alimenta sibi præbita, obedientiam ob educationem. p.1.d.6.n.2 3.&c.
Parentes in Senectute patienter ferre debent. n.4 5.6.&c.
Nec impiè accipere verbis. n. 7.
Idem consulendi sunt circa electionem statûs. n.8.p.1.d.15.n.6.p.1.d.25.n.13.
Tenentur ad eorum sustentationem, si quando inhabiles evadunt ad labores p.1.d.16.n.9.
Patri in æquali necessitate constituto citiùs tenentur succurrere, quàm proprijs liberis. n.10.
Aut propriæ Uxori. n.10.11.
Imò quàm sibi ipsis. ibid.
Hoc debitum etiam voto Religionis præfertur. n.12.
Quàm graviter delinquant, eorum ultimas voluntates & testamenta non exequendo. n.13.p.2.d.20.n.71.
Sæpè deficiunt in obedientia Parentibus debitâ, nec se de eo accusant. p.1.d.16. n.14.15.&c.
Quando à DEO vocati non sunt, Ecclesiasticum statum adire non debent, quia ita Parentibus placet. p.3 d.24.n.20.
Qua ex causa Pater degenerem filium possit domo expellere, non autem vicissim filius Patrem sceleratum. p.1.d.16.n.15.
Benedictiones Divinæ ijs promittuntur, qui Parentes honorant; maledictiones, qui eos irreverentiâ aut contumelijs afficiunt. n.16.17.

Libertas.

Libertas bona negata filijs à Parentibus quænam sit. p.1.d.15.n.2.3.&c.
Quæ sit libertas mala ab ijsdem ijs permissa. n.7.8.&c.

Libertas in conversando.

Vide *conversatio.*

Liberum Arbitrium.

Non sufficit, ut nos in occasione proxima à lapsu servet. p.3.d.15.n.8.&c.
Nihil efficere potest, nisi Divinâ gratiâ adjuvetur. ibid.
Vide *Gratia Habitualis.*

Libido.

Vide *Impudicitia.*

Lingua.

In morbis omnium certissima signa ægritudinis exhibet. p.1.d.29.n.1.
Quibus organis à natura instructa sit. p.1. d.30.n.4.p.1.d.10.n.1.
Quem in finem à DEO nobis concessa. p. 1.d.29.n.28.
Quid ei timendum, qui linguam nimis liberam habet. p.1.d.9.n.21.
Quâ ratione frenanda sit. n.22.p.1. d.10.n.21.22.&c.
Quæ sint indicia seriò pœnitentis. p.3.d. 17.n.9.
Lingua ab Inferno succensa quænam sit. p.1.d.29.n.4.

S. Ludovicus.

S. Ludovicus Franciæ Rex quam nobilitatem

tatem potissimùm magni fecerit. p.2. d.11 n.4.
Noluit videre Christum in sacra hostia præsentem. p.1.d.3 n.4.

Luna.

Quomodo figura sit B. V. MARIÆ. p.3. d.34.n.8.

Lusus.

Dividitur in tres species : qui est cum virtute, non valdè bonum, & malum. p.3. d.32.n.2.
Qui cum virtute consistit, rarissimus est, in quo opus est magna moderatione, simplicitate, & honestate. n° 2.
Vitiosus, origo est mille malorum. n. 23. &c.
Huic se dedere, idem ferè est, ac animam suam perditioni objicere. n.3.4.5.&c.
Cùm in eo perdatur sobrietas erga seipsum. n.4.5 &c.
Justitia erga Proximum. n.11.12.&c.
Pietas erga DEUM. n.17 18.
Vitioso lusui deditus nihil unquam lucratur. n.10.
Quantum amittat perdendo tempus. n.4. 5.6.&c.
Pecunias, honorem, judicium, & omnia alia bona. n.9.
Introducendo in suam familiam omnia mala. n.11.12.&c.
Exponendo animam inevitabili ruinæ. n.14. 15.16.&c.
Blasphemiæ horrendissimæ in lusu proferuntur. p.3.d.32.n.17.
Quantum DEO displiceat. n 19.
Quando sit proxima occasio peccati, quando remota. p.3.d.15.n.2.

Luxuria.

Vide *Impudicitia.*

M.

Maledicentia.

Vide *Murmuratio.*

Maledictio.

Vide *Imprecatio.*

Malitia.

Quàm multò majus malum sit, quàm ignorantia. p.1.d.1.n.5.

Malum culpæ.

Superat malum pœnæ. p.2.d.11.n.10. 11.p.2.d.6.n.19.
Nunquam impunitum DEUS relinquit. p.3.d.12.n.13. p.1.d.22.n.16. p.1.d.10. n.19. p.3.d.21. n.2. 7. p.2.d.7 n.6.p.3. d.19.n.18.
Multò citiùs malum sequimur, quàm bonum. p.3.d.33.n.4.

MARIA Virgo.

Duas Plenitudines gratiæ habet. p3.d. 34.n.5.
Unam capacitatis in ordine ad se ipsam.n.6.
Alteram abundantiæ in ordine ad nos. n.7.
Quàm justè possimus confidere in ejus Patrocinio. n.7.8.12.
Illius nomen quàm utile ad nostram salutem. n.9.
Et quàm ob hoc ipsum Venerabile. ibid.
Vera illi devotio, non falsa placet. n.10.
In quo consistat vera devotio. n.3.4.11.12.
Falsa quænam sit. n.10.15.
Devoti MARIÆ dici possunt etiam illi Peccatores, qui eam invocant, ut possint à peccato resurgere. n.11 12.
Non verò illi, qui eam colunt, ut in peccato etiam perseverantes, pœnam effugiant. n.13.
Non possunt sibi ejusmodi homines vana spe blandiri, dum vident magna beneficia

ficia à Virgine aliquando Peccatoribus fuisse concessa. n.4.
Nec tamen abstinere debent ab ejus cultu, sed corrigere intentionem. n.15.
Nunquam favet peccato. n.3.
Imò vult, ut etiam nos illud horreamus. n.16.
Execratur amatorias levitates. & saltus diebus sibi sacris institutos. p.3.d.27.n.22.
Quantum passa sit ad pedem sanctæ Crucis. p.3 d.21.n.5.
Quantum horrorem ostenderit ab omni etiam sola umbra peccati. p.2.d 1.n.15.
Quantum vicissim amorem erga Virginitatem. ibid. & p.1.d.25.n.10.

Mariti.

Quousque indulgere debeant amori & reverentiæ suarum Conjugum. p.3.d.25. n.19.20.
Qua ratione easdem castigare. n.22.
Libenter auscultent illarum consilia. n.23.
Ne permittant, ut vano & insolenti vestitu utantur. p.3.d.30.n.8.
Quàm ineptè agant, dum eas ducunt ad comœdias, præsertim obscœnas. p.3. d.31.n.11.

Matres.

Liberis suis maledicentes, quàm graviter peccent. p.1.d.9.n.8.p.1.d.4.n.8.p.1.d. 16.n.15.
Quàm gravis culpæ se reas constituant, dum se exponunt periculo abortûs. p.1.d.13. n.9.p.3.d.15.n.15.
Graviùs tamen peccant, quæ, ut crimen commissum occultent, fœtum expellunt aut perimunt. ibid.
Quàm graviter delinquant, filias suas non subducendo suspectis familiaritatibus, aut etiam ad eas inducendo. p.1.d 14. n. 17. p 1. d. 15. n. 7. 8. 14. &c. p. 1. d. 19.n.3.4.5.p 2.d.11.n.15.
Permittendo ijsdem, ut exerceant amatorias levitates. p.3.d.28.n.2.&c.p 1.d.19.n 4. 5.p.1.d.15.n.14.20.
Aut eas assuefaciendo vanitati. p.1.d.13.n. 11.p.1.d.14.n 16.p.3.d.30.n.11.
Quomodo olim potuerint gaudentes in victimas proprias proles Idolis offerre. p. 1.d.19.n.4.p.2.d.11.n.15.

Matrimonium.

Quantò nobilius post Christi adventum in Mundum, quàm antè fuerit. p.3.d.25. n.1.p.3.d.26.n.15.16.&c.
Cur magnum dicatur inter Sacramenta. ibid.
Honorandum est à Christianis in eo, quod ipsum præcedit, videlicet in intentione illud contrahendi ex fine sancta. p.3. d.25.n.2.3.&c.
Et in electione mediorum congruentium. n.4.&c.
Quæ sunt oratio & obedientia. n.12.13.
In eo, quod ipsum comitatur, videlicet, præmittendâ peccatorum suorum Confessione. n.5.
Attendendo ad sanctitatem operis, quod peragitur. n.16.17.18.
In eo denique, quod ipsum consequitur, videlicet in mutua benevolentia ac reverentia conjugum erga se invicem. n.19.20.
An Matrimonia inita ex cœco amore constantiora sint. n.6.p.3.d.28.n.2.4.&c.
Quantum ijsdem noceant peccata, per quæ nonnulli satagunt conjugium consequi. p.3.d 25.n.7.8 9.10.
Qua ratione emendari debeant matrimonia pravâ intentione contracta. n. 26.

Officium ea contrahendi Scriptura sacra Patribus imponit, non filijs. p.3.d.25. n.13.

Matthæus de Bascio.

Dæmonem patefacit Domino servientem in forma simiæ. p.2d.13 n.12.
Sanguinem exprimit è veste hominis injusto lucro addicti. p.3.d.30.n.10.

Memoria.

Memoria peccatorum quantum prosit. p.3.d.17.n.5.6.&c.

Mendacium.

Triplex est, officiosum, jocosum, & pernicio sum. p.1.d.30.n.2.
Solet primum esse hominum peccatum. n.9.
Alia vitia fovet. n.7.8.
Est vitium communissimum. n.9.10.
Quàm illud detestati sint antiqui Christiani. n.11.
Quo odio id Deus prosequatur. n.27.
Nullam affert utilitatem etiam temporalem, sed est summè pernicio sum. n.10. 11.14.
Veritatem reticere non semper est mendacium. n.13.
Quàm execrabile scelus sit in Confessione mentiri. n.9.p.3.d.12.n.1.2.&c.

Mendax.

Tripliciter & gravissimè quidem se reum constituit, peccando contra naturam, rationem, & fidem. p.1.d.30.n.1.&c.
Invertit intentionem Creatoris, quam habuit concedendo nobis linguam. n.4.
Tollit consortium humanum. n.5.
Est discipulus Dæmonis. n.6.
Ejúsque filius. ibid.

Mercatores.

Quàm falsò ut Elemosynarios se aliquando jactent, cùm tamen non sint. p.1.d.26. n.6.
Quàm difficile sit mercaturam exercentibus peccato abstinere. ibid.
Id solùm certò & indubitatò possident, quod Deo donant. p.1.d.17.n.18.
Optima eorum negotiatio est cum pauperibus p.1.d.17.n.27.
Falluntur, dùm putant se lucraturos mentiendo. p.1.d.30.n.10.14.

Meritum.

Meritum de *Congruo*, & meritum de *Condigno* in quo differant. p.3.d.2.n.11.
Merita bonorum operum quo modo per peccatum emortua, virtute pœnitentiæ reviviscant. p.2.d.7.n.14.p.2.d.13.n.7. p.3.d.11.n.14.

Misericordia.

Quàm rara in divitibus. p.1.d.8.n.13.
Non sufficit naturalis, ad hoc ut eleemosyna sit meritoria. n.14.

Misericordia Dei.

Quantum nos roboret in spe. p.1.d.4.n.4.
Dividitur in antecedentem, & consequentem. p.3.d.1.n.23.
Consequens (qua amplectitur recens conversos) nulli negatur. ibid.
Antecedens (qua peccatoris conversionem expectat, aut etiam ad eam vocat) multis negatur. ibid. p.1.d.5.n.28.
Præcipuè, qui peccandi consuetudinem contraxêre. p.3.d. 22.n.14.p.3.d.1. n.23.24.&c.
Quantum sit beneficium, quòd Deus peccatoris conversionem expectet. p.2. d.7.n.12.
Quanta gratia, quòd ad eam ultrò inviter. n.13.

Quan.

Quantum beneficium, quòd se convertenti iterum reconcilietur. n.14.
Etiam post quascunque iniquitates perpetratas. ibid. p.3.d.11 n.7. 8.9.&c.
Elucet mirabiliter ex his omnibus, quàm grave malum peccatum sit. p.2.d.7. n.15.16.17.
Misericordia efficit, ut Deus invitus puniat, non tamen efficit, ut sinat peccata impunita abire. p.3.d.1.n.24.p.1.d.5.n 26. p.2.d.18.n.25.
Non sequitur perversam voluntatem peccatoris, sed legem Divinam. p.1.d.4.n.11.
Ex git etiam nostram cooperationem. ibid.
Est infinita, nec tamen propterea sine fine peccata condonat. p.3.d.1.n 22.
Non est, quòd speciales gratiæ pluribus concessæ nos faciant præsumere de venia impetranda. n.27.
Eâdem uti convenit, non abuti. p.1.d.5. p.30.p.3.d.18.n 19.
Nihilominus eâ ferè semper abutuntur Peccatores. p.1.d.4.n.10 &c.p.2.d.7. n.55.
Illius finis est destructio peccatorum. p. 2. d.7.n.16.
Etsi sæpè peccatores impediant, ne tantum operetur, quantum vellet operari. n.17. p.3.d.12.n.5.
Hos vincere unicus victoriæ actus est, quem operetur. ibid.
Æstimatio Divinæ Misericordiæ, non opponitur timori Justitiæ, sed potiùs eum confirmat. p.3.d.18.n.9.

Missæ Sacrificium.

Dæmonibus summo horrori est. p. 1. d.12. n.1.
A Christo est Institutum, ut debita cum Deo contracta solvere possemus. n. 2.
Quàm perfectè per illud primo debito satisfaciamus, quod est Deum pro dignitate Majestatis suæ honorare. n.3 4.
Quomodo secundum debitum expungamus, quod est eundem placare ob illatas injurias. n.5.6 7.
Eidémque satisfacere. n.8.9.
Quomodo tertium solvamus, quod est Deo gratias agere pro beneficijs acceptis. n 10.11.12.
Denique quomodo quarto debito satisfiat, quod est Deum rogare, ut nova nobis beneficia conferat. n.13.14 &c.
Propter illud Deus Orbem mitiùs & minùs frequenter punit. n.6.7.
Est verum Sacrificium propitiatorium. n.9.
In quo conveniat, & differat à Sacrificio oblato à Christo in Cruce. n.9.
Quantum se coram Patre in illo Christus demittat. n.3.8.p 3.d.4.n 12.p.3.d.24. n.10.
Offerre hoc Sacrificium, aut procurare, ut ab alijs offeratur, optimus modus est placandi Deum in adversis. p.1 d.12. n.7.
Quomodo delicta nostra deleat. n.8.
Quantò faciliùs exaudiamur à Deo, si quid in hoc Sacrificio ab ipso petamus. n.14. 15. &c.
Illius efficacia contra tentationes. n.17.
Ut fructum ex eo capiamus, non corpore, sed & animo præsentes adesse convenit. n.17.
Corpore quidem, ut Deo exhibeamus externam reverentiam. n.20.21.
Animo verò, ut internam, quæ in attentione consistit. n.22.
Nec tamen debemus solùm assistere, sed simul offerre. n.23.

Quod fit offerendo Deo hoc Sacrificium ex quatuor motivis suprà memoratis. n.24.
Quàm exigua fides eorum sit, qui aliud avidiùs non expectant, quàm finem Sacri. n.25.
Aut qui sub eo peccant, cùm deberent Deum placare. n.25 26.
Pretium, quod pro eo Sacerdotibus datur, non est solutio Sacrificij. n.13.

Moderatio.

Moderatio iræ, qua ratione eam consequamur. p.1.d.20.n.1.2.&c.

Monstra.

Cur à naturâ permittantur, cùm tamen eadem abhorreat. p.1.d.4.n.3.
Quid sufficiat ad hoc, ut monstra nascantur. p.3.d 32.n.13.
Monstrum horrendum est indigna sumptio Sacræ Eucharistiæ. p.3.d.10.n.2.3.&c.
Ob malum, quod in se continet. n.3.4.&c.
Et quod significat. n.15.16.&c.

Mors.

Olim credita ultima linea rerum. p.3.d. ult. n. 1.
Sed postea fides nos docuit, quòd ea rerum principium sit. ibid.
Summa solicitudine ad eam se parare necesse est. n.2.
Tum ob operis magnitudinem. n.3.14.
In quo si errorem admittimus, reparari porro non potest. n.5.
Quod tamen facillimè contingit. n.6.
Tum ob inexperientiam operantis. n.7.
Qui bono se non assuefecit in vita, aut carebit in morte Divino auxilio. n.7.
Aut eo ad salutem suam uti non sciet. n.7. p.3.d.23.n.3.d.22.n.13.
Non potest spem ponere in Confessario, qui ei in extrema lucta assistet. p.3.d.ult. n.8.
Nec in Confessione, quam desiderabit peragere. n.10 11.
Quia utrumque in fine vitæ incertum est. Ibid. p.3 d.1.n.12.13 &c.
Non confidendum in morte, quam tranquillam plures etiam peccatores obierunt. p.3.d.ult.n.12.p.3.d.1.n.5.
Sed magis credendum est monitis Christi, qui vult, ut in singula momenta ad mortem parati simus. p.3.d. ult.n.13.n.14.
Vera ad mortem præparatio est bona vita. n.25.
Deinde ut crebrò nos exerceamus in ijs actibus; qui maximè à moribundo elici deberent. n.6.
Quod nobis non molestiam, sed consolationem afferre deber. n.7.
Qui malè vivit, malè moritur. p.1.d.4. n. 10.&c.p. 1. d.5. n. 24 p.3. d.1. n.1.2. &c. p. 3. d. 18. n. 15.16. 17. &c. p.3. d.22. n. 12. 13. &c. p. 1. d. 4. n. 24.
Mors tribus horrendis assultibus moribundos aggreditur: morbi doloribus, qui bonis operibus attendere nos non sinunt. p.3.d.23.n.3.
Conscientiâ, quæ de peccatis redarguit. n.7.8.&c
Diabolicis suggestionibus, quæ in agone multò atrociores sunt, quàm ullo alio tempore. n.15.16.&c. p.3.d.1.n.3.5.p. 2.d.31.n.15.
Hæ ferè omnes in cogitationibus consistent. n.15 16.p.3.d.16.n.17.
Admisso peccato mereremur, ut subitò mors ingrueret. p.2.d.7.n.12.
Veritates priùs incognitas patefacit. p.2. d.15.n.19.

Mors

Mors culpæ.

Deterior est omni alia morte. p.2.d.11.n. 3.4.&c.
Etiam morte totius humani generis. n.6.7.
Est vera mors, etsi non appareat. n.8.9.
Quanta temeritas sit, audere eam animæ inferre. n.7,8,15.
Innumeri sunt, qui eam sibi ipsis inferunt. n.13.
Omni studio ab ea cavendum est. n.10 16. 17.

Mortes pessimæ Peccatorum.

Vide *Exempla pessimi interitús.*

Mortificatio.

Mortificatio appetituum defectum pœnitentiæ corporalis supplet in ijs, qui istam subitè non valent. p.3.d.19.n.17.

Mundus.

Ex nihilo creatus quantopere manifestet magnitudinem Dei. p.2.d.3.n.3.&c.
Quot animas contineat. p.2 d.16.n.13.
Quàm ferus fuerit & incultus ante adventum Christi. p.1.d.1.n.14 p.2.d.5. n.6.
Et ab ipso ad meliorem formam reductus. n.6.13.
Senescens in deterius labitur. p.3.d.31.n.5.
Ea propter à Christo excluditur in suis precibus. ibid.
Quantum lucri ei accrescat, dum sequaces nanciscitur ex turpibus Comœdijs. ibid.

Murmuratio.

Bonam æstimationem proximi minuit, dum de eo vel falsa sparguntur, aut vera, occulta tamen; vel etiam quæ nota sunt, augentur, & amplificantur, si mala sunt: aut si mala non sunt, ita narrantur, ut mala esse appareant. p.1.d.29. n.2,
Comparatur homicidio. n.4.
Aliquando etiam ipsius causa est. ibid.
Gravior est contumeliâ. n.9.
Placet magnopere. n.11.
Non tamen eidem faciles aures præbendæ sunt. n.11.
Nec fides habenda. n.12.
Nec alijs narranda. n.12.13 &c.
Imò ostendi debet displicentia. n.15.
Ex quibus animi affectionibus oriatur. n. 19.20.21.
Est malum universalissimum. n.23.
Difficulter resarcitur. n.24.25.26.&c.
Hinc in initio statim reparanda est. n.29.

Murmurator.

Murmuratores seu detractores tres strages simul inferunt. p.1.d.29.n 2.
Prima consistit in fama Proximi absentis, dum ei vitam saltem Civilem eripiunt. n.3.4.
Dolosè agunt instar proditorum. n.5.6.7. 8 9.
Secunda est in Conscientia Proximi præsentis. n.10.
Hanc inferunt aut directè, efficiendo, ut Proximus scandalum accipiat. n.10.
Aut indirectè, faciendo, ut Proximus auscultando detractiones delectetur, imitetur, aut saltem non impediat. n.11.12. &c.
Tertia est in anima propria. n.16.
Hæc oritur ex malitia peccati, quod committunt. n.17.18.19.20 21.22.23.
Et ex difficultate, quæ consequitur in adhibendo remedio. n.24.25.26.&c.
Murmuratores antonomasticè vocantur Peccatores. n.18.

Magistrum seu Præceptorem Dæmonem habent. n.5.9.
Qui eos possidet. n.26.
Nec mortuis parcunt. n.22.

Mutatio.

Mutatio subita quando fiat. p.3.d 1.n.26.
Speranda non est in morte hominis, qui peccandi assuetudinem in vita contraxit. n 26.27.

N.

Nobilitas.

Nobilitas Natalium quantò inferior nobilitate, quæ nobis in Baptismo confertur. p.2.d 11.n.45.p.2 d.8.n.7. p.3.d 5.n.34.

Nomen Dei.

Nomen Dei incommunicabile quo modo usurpatum ab Hebræis. p.1.d.10.n.7.
Quam reverentiam exigat. n.5.6.&c.
Cur invocatum hoc tempore non ea prodigia operetur, quæ olim in primitiva Ecclesia. n.18.

Nomen Mariæ.

Quanti æstimandum. p.3.d.34 n.9.

Nomina.

Ab Adamo rebus inposita. p.2.d.22.n.1.
Nos malè imponimus nomina peccatis. ibid.

Nuptiæ Christianæ.

Vide *Matrimonium.*

O.

Obedientia.

Est primum tributum, quod Deus à nobis exigit. p.2.d.1.n.19.p.2.d.6.n.9. p.2.d.16.n.7.
Quænam ei obedientia à nobis debeatur. p. 2. d. 2. n. 6, 7. p. 2. d. 3. n. 19. p. 2. d. 6. n. 9. p. 2. d. 16. n. 7. p. 3. d. 19. n. 5.
Obedientia est unum ex tribus debitis, quæ filij habent erga Parentes. p.1.d.16. n.8 14.
Quàm parum à multis observetur in ætate adulta. n.14.
Nihilòminus pauci sunt, qui, sicut deberent, hac de re se in sacro Tribunali accusent. ibid.
Quantum conferat ad felicem statum Matrimonij. p.3.d.25 n.13 14.
Rarò est in ædibus, in quibus paupertas dominatur. p.3.d.32 n.13.

Obligatio.

Obligatio liberorum erga Parentes in quo consistat. p.1.d.16 n.2.&c. Vide *Liberi.*
Obligatio erga Deum, ad quæ capita reducatur. p.1.d.12.n.2 &c.
Vide *Missæ Sacrificium.*

Oblivio.

Oblivio peccatorum quàm noxia in Peccatore. p.3.d.17.n 5.6.&c.

Obstinatio.

Consequitur in peccatoribus ad cœcitatem intellectûs. p.2.d.10.n 1.
Illius principium parvum esse solet. n.2. &c.
Progressus tres gradus continet, scilicet facilitatem peccandi. n.5.
Peccatorum frequentem iterationem. n.6.7.
Et quòd in peccatum consentiamus in quacunque levi occasione constituti. n.8.
Confidentiam in peccando. n.9.
Quæ includit negligentiam remediorum. n.10.
Jactantiam de peccato. n.11.
Insatiabilitatem peccandi. n.12.
Quæ desinit in impœnitentiam finalem. n.13.

Termi-

Terminum prorsus horrendum. n.13.14.16.
Causæ extrinsecæ istius obstinationis sunt Dæmon. n.14.
Justitia Divina irritata peccatis. n.15.
Effectus illius sunt, quod reddat inutile omne Divinum auxilium. n.18.
Ut eo etiam contra ipsum Deum abutamur. n.19.
Remedia sunt: oratio. n.20.
Attendere ab initio & cavere lapsum. n.21.
Multò magis tamen cavere, ne lapsum parvi pendamus. n.22.

Obstinati.

Obstinati in malo non volunt audire Verbum Dei. p.1.d.2.n.45.
Eò denique deveniunt, ut Deum, si ita loqui fas est, fatigent. p.2 d.7.n.17.

Occasio.

Occasio mala fructum Verbi Divini tollit. p.1 d.2.n.17.
Hominem facit furem, magis tamen Dæmonem. p.1.d.24.n.19.
Occasio maximus Dæmon est. p.1.d.15. n.12.
Est de necessitate eam vitare, præcipuè hominibus libidini ac sensui deditis. p.1. d.24.n.19.
Et quisquis castus esse cupit. p.3.d.25.n.5. 17.p.3.28 n.10.11.
Occasio proxima, quæ sæpe inducit in peccatum. p.3.15.n.2.
Remota, quæ rarius. ibid.
Hominem in proxima occasione relinquere, est una ex maximis pœnis, quæ nobis à Deo infligi possunt. p.2.d.9.n 14. p 2.d.10.n.15.16.
Est ex majoribus erroribus unus, qui committi queant à Confessarijs. p.3.d.15. n.11.12.&c.
Summo studio nititur Dæmon impedire illius fugam. n.3.20.p.3.d.29.n.6.
Qui eam non vitat, nunquam bene Confessionem peragit. p.3.d.15.n.2.3.4.&c.
Vel quia certus est, se iterum relapsurum in idem peccatum. n.3.4.&c.
Vel quia jam relapsus est, dum nimiùm de se præsumpsit. n.14.15.&c.
Qui se occasioni temerè exponit; non potest præsumere de Divina Gratia. n.4. 5.6.
Nec confidere in viribus liberi sui arbitrij. n.8.9.
Nec de auxilijs spem habere, quæ ipsum à lapsu servatura sint. n.10.
Modum easdem vitandi ex ore Dei didicimus. n.9.
Præcipuè in Evangelio. n.7.
Qui istum non adimplet, ostendit, se parvi facere Divinam gratiam. n.15.
Aut non prosequi vero odio peccatum. n. 1.7.18.
Id ipsum præceptum, quod prohibet peccare, simul obligat, ut fugiamus occasionem peccandi. n.15.16.
Lapsus frequenter iterati primariò proveniunt, quòd occasionem non fugiamus. n.13.p.3.d 16.n.16.17.
Qui se in sacro Tribunali de peccatis accusat, primam curam eò intendat oportet, ut deinceps peccata fugiat. p.3 d. 15 n.19.
Minuendo saltem periculum, si omnino vitare non potest. n.21
Quòd aliquoties in ea non ceciderit, non est fidendum te neque nunc esse lapsurum. p.3.d.28.n.12.p.3.d 33.n.15.
Nec quia aliquibus bene succedit, idem sperandum est omnibus. p.1.d.15.n.18.

Oculi.

Oculi.

Mala eorum & negligens custodia malè convenit Virgini. p.1.d.25.n.17.p.1. d.15.n.8.6.

Quantam circa eosdem solicitudinem Sancti adhibuerint. p.2.d.10.n.4.p.3.d.29. n.9.

In saltibus Dæmoni magnum lucrum afferunt. n.9.10

Et in comœdijs. p.3.d.31.n.9.

Quare secundùm Christi consilium non solùm sunt eruendi, sed projiciendi. p.3. d.15.n.7.

Ex ijs magna indicia internæ constitutionis desumi possunt. p.1.d.15.n.7.

In *Sacris* litteris omnes transgressiones oculis adscribuntur. ibid.

Odium.

Est aversio inveterata. p.2.d.6.n.6.

Nascitur ex amore. n.5.

Non modò sicut ira non obedit rectæ rationi, sed eam neque audit. p.1.d.22.n.3.

In quo iram malitiâ superet. n.9.10.

Nulli plus nocet, quàm qui eam animo fovet. n.4.5.

Id nobis prohibendo, singulari favore nos DEUS complexus est. n.6.

Non eodem modo se habet in omnibus n.7.

Quale sit odium, è signis exterioribus colligitur. n.8.9 10 14.15.

Difficulter tollitur. n 10.20.21.

Præcipuè in lascivis & sensui deditis. n.19.

Vix ab eo se aliquis liberat sine ingenti sui victoriâ. n.12.

Facilè nobis imponit sub larva justitiæ. n. 13.14.&c.

Quàm difficile sit odisse peccatum in eo, qui nos offendit, & non odisse offensorem. n.19.17.18.

Vincendum est consideratione mortis. n. 25.26.27.

Et novissimorum. n.28 29.&c.

Odium Dei contra peccatum.

Inexplicabile est. p.2.d.6.n.2.3 &c.

Est odium essentiale. n.3 4.

Infinitum. n.5.

Nec solùm inveteratum, sed æternum. n. 6.

Hujus solius Deus capax est. n.7.

Oritur ex amore, quo Deus se ipsum prosequitur. n 8.9.&c.

Et ex amore, quo nos prosequitur. n.15.&c.

Odium nostrum contra peccatum imitari debet odium, quod Deus habet contra id ipsum. n.18.19.20.&c.

Omissiones.

Sunt peccata magis communia, & quotidiana inter Christianos. p.1.d.5.n.14.

Aliæ pertinent ad charitatem, aliæ ad justitiam. ibid.

Quantopere timendæ & cavendæ sint. n. 13 14.

Facillimè nos fugiunt in Confessione. ibid. p.3.d.16.n.3.

Opera Bona.

Sunt velut primogeniti animæ partus. p.2.d.13.n.1 p.2.d 11.n.5.

Valor eorum ob ipsorum principium, quod est Christus, qui vera causa efficiens illorum meriti est. p.2.d.13.n.2.

Et causa exemplaris. n.3.

Et ob eorum terminum, qui est cælestis gloria. n.4.

Frequenter facienda sunt. p.1.d 6.n.12.

Perduntur admisso peccato. p.2.d.13 n.5.

Quomodo reviviscant virtute pœnitentiæ. n.7.

Facta

Facta in statu peccati, non merentur præmium æternum. n. 9. 10.
Etsi possint morari damnationem. n. 11. 12.
Obtinent bona temporalia. n. 14.
Sunt dispositio remota ad gratiam. n. 15.
Assuefaciunt ad bene operandum. n. 16.
Prudens consilium est præmittere ad ea Confessionem Sacramentalem. n. 17. 18. &c. p. 1. d. 6 n. 11.
Indicia sunt veri doloris in Pœnitente. p. 3. d. 17. n. 16. 17. &c.
Sine illis non sufficit oratio ad salutem. p. 1. d. 6. n. 9. 10. &c.
Nec sufficit nomen Christiani. p. 3. d. 22. n. 15. p. 3. d. 5. n. 18. 19. &c.

Opera Servilia.

Opera Servilia, quasi servilia, & plusquam servilia diebus festis prohibita, qualia sint. p. 1. d. 11. n. 5.

Oratio.

Quomodo definiatur. p. 3. d. 2. n. 2.
Est necessaria ad salutem. p. 1. d. 6. n. 3. 4. &c. p. 3. d. 2. n. 3. &c.
Cujuscunque conditionis hominibus. p. 1. d. 6. n. 15.
Est necessaria necessitate præcepti. p. 3. d. 2. n. 3. 4. &c.
Fundati in nostra utilitate. n. 3. 4. &c.
Et honore Divino. n. 7.
Et est de necessitate medij. n. 8. 9. &c.
Vide. *Gratia actualis.*
Est dispositio, qua certi reddimur de perseverantia finali. n. 11. &c.
Aliquibus non modò medium necessarium, sed unicum est ad conversionem. n. 13. p. 3. d. 22. n. 18.
Est efficacissima ad obtinendam animæ salutem. p. 3. d. 2. n. 15. 15. 16. &c. p. 3. d. 3. n. 15. &c.
Tum ex ipsa natura orationis, quæ vim habet movendi. p. 3. d. 2. n. 15.
Tum ex promissione Dei, quòd velit orantes exaudire. n. 17.
Quodammodo violentiam DEO infert. n. 18.
Quàm multi eam omnino negligant. n. 20.
Aut peragant negligenter. n. 21. p. 2. d. 10. n. 20.
In Inferno patebit, quanta insania fuerit eam neglexisse. p. 3. d. 2. n. 21.
Ut ea efficax sit, necesse est omnem amorem peccati deponere. p. 3. d. 3. n. 3. 4.
Deinde ne petantur res inutiles, noxiæ, aut cultui Divino adversantes. n. 5. 6.
Cùm istæ non concedantur, nisi quandoque in pœnam orantis. n. 6.
Quoad modum orandi, necesse est, ut fiat cum fide, quantum ad intellectum, & cum fiducia, quantum ad voluntatem attinet. n. 10.
Cum perseverantia. n. 11.
Etiam indefessâ. n. 12. 13.
Quare Deus non statim exaudiat. n. 13 14.
Quàm studiosè Dæmones conentur orationem impedire. n. 17.
Requirit constantiam animi. n. 16.
Roboratur jejunio & efficacior redditur. p. 3. d. 20. n. 9. 10.
Et si per manus Sanctorum offeratur. p. 3. d. 35. n. 12.
Est propria occupatio diebus festis. p. 1. d. 11. n. 26.
Oratio, quam alij pro nobis offerunt, bona quidem est, non tamen sufficiens. p. 1. d. 6. n. 8.

Ordo Sacer.

Necessarius erat in Ecclesia Christi. p. 3. d. 24. n. 1.
Dividitur in tres Hierarchias. n. 2.

Earum officia. ibid. &c.
Quàm malè tribuatur, aut ambiatur ab ijs, qui digni non sunt. 15.16.17.

Otium.

Ex natura sua omnia corrumpit. p. 1. d. 3. n. 13.
Docet omne malum. p. 1. d. 11. n. 13.
Otium sanctum diei festi debet esse cessatio à labore, quæ tamen ordinetur ad operationes sanctas. ibid.

P.

Parochus.

Vide *Pastores Sacri.*

Passiones.

Quomodò concurrant ad excœcandum intellectum. p. 2. d. 9. n. 8 9.
Non convenit ijs obedire. n. 10.

Passio Christi.

Diluvium fuit pœnarum. p. 2. d. 21. n. 1. &c.
Prima illius scaturigo fuit Cor Christi existens in tenerrimo corpore, compacto ex purissimo sanguine Virginis MARIÆ. n. 3.
Per Spiritum Sanctum. n. 4.
Ob excellentiam animæ, quæ illud inhabitavit. n. 6.
Ut graviores pœnæ efficerentur, concurrit insuper amor erga Patrem Cœlestem, quem perfectè Christus cognovit. n. 8.
Amor erga homines. n. 9.
Quorum peccata ante oculos habebat. n. 9.
Damnationem. n. 10.
Et secuturam ingratitudinem. n. 9. 10.
Quæ omnia clarissimè perspexit primo statim instanti suæ Conceptionis. n. 11.
Secunda origo istius diluvij fuere inimici Domini ex diverso hominum genere. n. 12.
Instigati à Dæmone. ibid.
Et instructi acerbissimis instrumentis ad eum cruciandum. n. 13. 14. 15.
Tertia origo fuit Divina justitia. n. 16.
Quæ se totam in Christum exoneravit. ib.
Tractando eum non modò ut peccatorem, sed ut ipsum peccatum. ibid.
Dolores illius similes doloribus Inferni. n. 17. 18. 19.
Ex hac passione dignoscitur atrocitas peccati. n. 20.
Imò magis eam demonstrat passio, quàm ipse Infernus. n. 21.

Pastores Sacri.

Obligantur amovere ignorantiam à suis subditis. p. 1. d. 1. n. 12. p. 1. d. 14. n. 5.
Utilia ad Concionem dicere. p. 1. d. 2. n. 10.
Cum ardore animis Auditorum imprimere. ibid.
Eosdem corrigere, si quando delinquunt. p. 1. d. 19. n. 2.
Quantum gaudium Inferno afferant Pastores muti. p. 1. d. 14. n. 5.

Pater.

Patres quot peccata committant propter liberos suos. p. 1. d. 13. n. 8. 9. 10. &c.
Quot peccatorum in filijs causa sint. n. 14. 15. &c.
Tenentur eos erudire in bono. p. 1. d. 14. n. 3.
In quo præcipuè. n. 3. 4. 6.
Et corrigere in malo. n. 7.
Quâ ratione. n. 8. 9. &c., & p. 1. d. 19. n. 15.
Quantum deficiant à munere, dum non modò non docent, quæ bona sunt, & mala non reprehendunt, sed etiam mala

mala docent, & bona vilipendunt. p. 1. d. 14. n. 11. &c.
Eorum exemplum quàm efficax sit. n. 11, 12. 13. &c.
Etiam in infantibus. n. 15.
Quàm eos dedeceant verba obscœna. n. 14.
Nulli filiorum plùs quàm alteri addicti sint. p. 1. d. 19. n. 15.
Non malè imprecentur. p. 1. d. 16. n. 15.
Peccant, eos non subducendo familiaritatibus suspectis. p. 1. d. 15. n. 14.
Magis deflere debent eorum animæ interitum, quàm corporis. p. 2. d. 11. n. 13. 14.
Ne eos promoveant ad sacros ordines ob proprium commodum. p. 3. d. 2. n. 17. p. 1. d. 7. n. 10. p. 1. d. 15. n. 3.
Quam libertatem ijsdem permittere debeant, quam negare. p. 1 d. 15. n. 2. 3. &c.

Vide *Educatio*, *Liberi*, &c.

Patientia.

Est loco pœnitentiæ. p. 3. d. 19. n. 17.
Est necessaria in adversis. p. 2. d. 14. n. 13. &c.
Patet in his, quis ea præditus sit. p. 1. d. 7. n. 12.
Acquirimus eam considerando, quòd omnia mala pœnæ à DEO proveniant. n. 13. 14. &c. p. 1. d. 20. n. 24. p. 3. d. 19. n. 17.
Et quòd omnia mala, peccatis nostris meriti simus, etiam ut DEUS nobis patientiam non concedat. p. 2. d. 14. n. 21.
Obtinetur etiam prævidendo adversa, quæ nos turbare queunt, & contra illa fortiter nos armando. p. 1. d. 20. n. 13. 14. 15.
Est certum signum Divini amoris. p. 1. d. 7. n. 11. 12. 13.

Patrini.

Cur in Baptismo adhibeantur. p. 1. d. 14. n. 4.

Pauperes.

Pauperes & Divites quem in finem à DEO intenti in hoc Mundo. p. 1. d. 17. n. 5. p. 2. d. 14. n. 5.
Referunt Personam Christi. p. 1. d. 18 n. 15. 16.
Quænam sit obligatio ijs succurrendi in necessitatibus extremis, gravibus, & communibus. p. 1. d. 17. n. 8. 9. 10. 11. &c.
Nunquam magis deservuntur, quàm cùm potissimùm ijsdem deberemus succurrere. n. 14 p. 1. d. 26. n. 7.
Quo in honore fuerint apud Sanctos. p. 1. d. 18. n. 8. p. 2. d. 14. n. 4.
Non sunt accipiendi verbis contumeliosis. p. 1. d. 18. n. 9.
Nec nimiùm examinanda illorum necessitas. n. 10. 11.
Proniores ac facilliores sunt ad dandam eleemosynam, quàm ipsi Divites. p. 2. d. 14. n. 11. 12.
Si Pauperes furantur Divitibus, plura contra hos furta committunt Divites. p. 1. d. 26. n. 4. 5. 6.

Paupertas.

Quàm utilis si voluntaria. p. 3. d. 32. n. 9.
Quàm noxia, si sit involuntaria. n. 9. 11. 12. &c.
Difficulter hæc conjungitur cum honestate. n 13. p. 1. d. 17. n. 29.
Et cum seria voluntate non peccandi. p. 1. d. 14. n. 5.
Ferè semper inhabitat domos lusorum. p. 3. d. 32. n. 11. &c.

Pax.

Est tranquillitas ordinis bene dispositi. p.1. d.22. n.3.

Qui eam negat inimico, ipse pace frui non potest. n.3.4.5. &c.

Nec eam habere cum DEO. n.7. &c.

An detur obligatio pacem cum inimico initam chirographo firmandi. n.12.13. &c.

Quænam sit propria pax Christianorum. p.1. d.20. n.19.

Vide *Inimicus, & Odium.* &c.

Pax animi.

Non reperitur in anima peccatrice. p.2. d.4. n.8. p.3. d.12.n.12.

Peccator.

Conatur efficere, ut DEUS non sit, aut saltem non solus sit DEUS. p.2. d.4. n.5.

Tractat DEUM ut creaturam, se verò ut DEUM. p.2.d.6.n.9.10. p.2. d.1. n.8 19.

Obligat DEUM ad sibi serviendum in suis sceleribus. n.10.p.2.d.4.n.15.

Abutitur DEO contra DEUM. ibid.

Impedit primarium effectum Mortis Christi. p.2.d.5.n.21.p.2.d.2.n.17.

Et renovat illius causam. p.2.d.5.n.22.23.

Quantum ad ipsum attinet, est Deicida. p.3.d.19.n.5.

Sperat, ubi sperare non debet, & spem deponit, ubi sperare deberet. p.1. d.4. n.9.10. &c. p.2.d.9.n.7. p.3. d.14. n.5.

Media sibi proponit ut finem, & finem convertit in media. p.1. d.6.n.19.20. p.2.d.6. n.12.

Res animam concernentes sibi pro libito suo fingit. p.1.d.5. n.25.

Nihil magis negligit, quàm seipsum. p.1. p.6.n.19. p.2 d.9.n.5.

Et ultimum suum finem. n.20. p.2.d.9. n.6 7.

Quantum aberret, dicendo se Dominum sui ipsius. p.2.d.2.n.18.19.

Quàm temerarius sit opponendo se DEO. p.2.d.3. n.17.18.

Et præsumendo de se ipso. p.1. d.4.n. 10.22.

Culpam suorum defectuum in DEUM rejicit. p.2.d.16.n.12. p.3 d.17.n.13.

Quantum amittat, absque hoc, quòd ad jacturam advertat. p.2.d.8.n.1.2. &c. p.2.d.13.n.1.2. &c. p.2. d.19.n.1.2. &c.

Sibi ipsi malum longè majus infert, quàm ab ullo alio pati posset. p.2.d.11.n.10. &c.

Se decipit, si sperat per scelera felicem se reddere. p.1.d.4.n.18. p.2. d.12.n.1.2. &c.

Pacem animi nequit obtinere. p.2.d.4. n.8. p.3.d.12.n.12.

Pejoris conditionis est, quàm bestiæ. p.2. d.12.n.14.15.&c.

Quam Confusionem passurus sit in extremo judicio coram universo Mundo. p.2. d.17.n.12.13. &c.

Peccatores habituales.

Peccatores, qui peccandi assuetudinem aliquando contraxere, fugiunt verbum DEI. p.1.d.2.n.4.5.

Et si audiunt, non attendunt. n.12.

Si attendunt, ludibrio habent. n.11.

Non rumpunt peccata, sed interrumpunt. p.1.d.2.n.15.p.3.d.16.n.12.

Semper evadunt ineptiores ad conversionem. p.1.d.5.n.17.18.p.2.d.9. n.12. &c. p.2.d.10.n.1.2. &c. p.3.d.14. n.7.

n. 7. p. 3. d. 16. n. 10. 11. 15. 18. p. 3. d. 18. n. 15. 16. 17. &c. p. 3. d. 22. n. 5. 6. &c. p. 3. d. 23. n. 17.
Fatigant Misericordiam DEI. p. 2. d. 7. n. 7.
Malè pereunt. p. 3. d. 1. n. 1. 2. &c. p. 3. d. ult. n. 7. 8. &c. p. 1. d. 31. n. 17.
Aliud medium ad salutem procurandam aliquando non habent, quàm orationem. p. 3. d. 2. n. 13. p. 3. d. 22. n. 18.
In morte etsi tranquilli sint, securi tamen non sunt. p. 3. d. 1. n. 5. p. 3. d. ult. n. 12.
Quæ media habeant, ut se convertant ad DEUM. p. 3. d. 22. n. 15. 16. &c.
Dæmon ipsis pro libito dominatur. p. 3. d. 23. n. 17.

Peccatores Recidivi.

Vide *Recidivus.*

Peccatores Scandalosi.

Vide *Scandalum.*

Peccatum.

Est vera DEI injuria. p. 2. d. 1. n. 4. 5. &c. p. 2. d. 6. n. 12. p. 3. d. 19. n. 4. 5. &c.
Non solùm absolutè, sed etiam comparativè. p. 2. d. 1. n. 6. &c.
Est injuria commissa in conspectu DEI. n. 10. &c. p. 2. d. 4. n. 16. 17. &c.
Pro bono nullius momenti. p. 2. d. 1. n. 15. &c.
Etsi vera injuria sit, DEO tamen non nocet. p. 1. d. 1. n. 19. p 2. d. 6 n. 12. 13. p. 3. d. 19. n. 5.
Nec quidem si peccator habeat intentionem nocendi. p. 2. d. 1. n. 19. 20. p. 2. d. 7. n. 9.
Si DEO non præjudicat in bonis intrinsecis, præjudicat saltem in extrinsecis. p. 2. d. 6. n. 12.
Ita se habet, ac si ei noceret. n. 14.
Complectitur in se omne genus injustitiæ. p. 2. d. 2. n. 1. &c.
Oppugnat unitatem DEI. p. 2. d. 4. n. 4. &c.
Et Trinitatem. n. 14. 15. &c.
Est idololatria non intellectûs, sed voluntatis. n. 5. 6. p. 2. d. 6. n. 9. p. 3. d. 19. n. 5.
Est usurpata Divinitas. p. 2. d. 6. n. 9. p. 2. d. 22. n. 21. p. 3. d. 19. n. 25.
Est contradictorium DEI. p. 2. d. 6 n. 10. 11.
Est DEI annihilatio saltem desiderio intenta. p. 3. d. 19. n. 5.
Opponitur beneficio Incarnationis. p. 2. d. 5. n. 1. 2. &c.
Scilicet exemplis Christi. n. 9.
Doctrinæ Christi. n. 14.
Et passioni Christi. n. 20. 21. &c.
Plùs DEO displicet, quàm placent omnes operationes Justorum. p. 3. d. 6. n. 5.
Prosequitur id DEUS odio essentiali, infinito, æterno, unico. n. 3. 4. &c.
Gravius Christo accidit omnibus suis doloribus. p. 2. d. 5. n 23.
Ipsius malitia complectitur omnem rationem mali possibilis. p. 2. d. 22. n. 21.
Illius latitudo, altitudo, longitudo, & profunditas. n. 21. 22. &c.
Summè distat à primo principio. n. 23.
Pejus est omni malo pœnæ. p. 2. d. 11. n. 10. 11.
Atque ipso inferno. n. 10. p. 2. d. 18. n. 25.
Per omnes suas extrinsecas operationes DEUS illius destructionem intendit. p. 2. d. 7. n 5. 6. &c. n. 16. 17. &c. p. 2. d. 21. n. 21.

Peccatum & illius Cognitio.

Quàm parum apprehendatur ab hominibus. p. 2. d. 15. n. 19. p. 2. d. 16. n. 17. p. 2. d. 1. n. 1. p. 2. d. 22. n. 1.

Non potest à nobis in hac vita sufficienter cognosci, quemadmodum in se est. p.2. d.1. n.9.
Solus DEUS id cognoscit. p.2 d.16.n.22.
Ut illud etiam nos cognoscceremus, instituit Deus diem extremi judicij. p.2.d.7. n.18. p.2. d.17. n.14.
Ad excitandum illius horrorem necesse est, studere illius cognitioni, quantum possibile est. p. 2. d. 1. n. 3.17. 18. p. 3. d.13. n. 11. p.3. d. 19. n. 15. p.1. d. 24. n. 2. p.2. d.9. n.9. p.2. d. 16. n.22.
Quantum horrorem ipsius habuerint, qui bene id cognoverunt. p.2. d.6. n.7. p.2. d.21. n. 9 p.2. d. 19. n.9. p. 2. d. 12. n.7. p. 2. d. 1. n. 17 p. 1. d. 31. n. 9.

Peccatum & illius effectus.

Summum damnum affert peccanti. p. 2. d. 6. n. 15. 16.
Omnibus nocet. p. 2. d 22. n. 11.
Privat nos gratiâ Sanctificante. p. 2. d. 8. n. 1. &c. p. 2. d. 11. n. 6. 7. &c. p. 3. d. 5. n. 10. 11.
Tollit gratiam nos adjuvantem. p. 1. d. 18. n. 17. 18. &c. p. 2 d. 9. n. 7. 12. p. 2 d. 10. n. 15. &c. Vide *Gratia efficax.*
Excœcat intellectum Peccatoris. p. 2. d. 9. n. 1. 2. &c. p. 3. d. 23. n. 11. p. 1. d. 1. n. 6.
Obdurat voluntatem. p. 2. d. 10. n. 1. 2. &c.
Occidit animam. p. 2. d. 11. n 1. 2. &c.
Adducit miserias etiam temporales. p. 1. d. 4. n. 18. p. 2. d. 12. n. 1. 2. &c.
Pejorem efficit ipsis bestijs. n. 14. 15. &c.
Destruit meritum bonorum operum, quæ peccatum præcesserunt. p. 2. d. 13. n. 5. 6.
Impedit meritum illorum operum, quæ peraguntur in statu peccati. n. 9 10. &c.
Mutat in materiam nostræ damnationis prospera & adversa ordinata aliàs ad nostram salutem. p. 2. d. 14. n. 1. 2. &c.
Eripit Cœlum. n. 13.
Blanditur, ut prodat. p. 2. d. 22. n. 25.
Nocet insensibiliter, nec apparet. p. 2. d. 11. n. 9.
Plus damni homini infert, quàm ei nocere possint omnes Dæmones simul. p. 2. d. 11. n. 12.
Imò quàm ei directè inferre possit Divina justitia. ibid.

Peccatum & ejus pœnæ.

Quàm severè punitum sit in Angelis DEO rebellibus. p. 2. d. 15. n. 1. 2. &c.
In Adamo. p. 2. d. 16. n. 1. 2. &c.
Et etiamnum in tota Posteritate. n. 10. 12. &c.
Quàm severè puniatur in Inferno. p. 2. d. 18. n. 1. 2. &c.
In purgatorio. p. 2. d. 20. n. 1. 2. &c.
Non potest impunitum abire. p. 3. d. 12. n. 13. p. 1. d. 22. n. 16 p. 1. d. 20. n. 19. p. 2. d. 7. n. 6. p. 3. d. 21. n. 2. 7. p. 3. d. 19. n. 18.
Etsi non semper subitò plectatur. p. 2. d. 12. n. 6.
Cur mereatur pœnam æternam. p. 2. d. 1. n. 22. p. 2. d. 3. n. 20.
Illius mala pœnæ commensurantur malo culpæ. p. 2. d. 12. n. 12.
Non plectitur quantum meretur. p 2. d. 7. n. 11. p. 2. d. 18. n. 24.
Unum peccatum est pœna alterius peccati. p. 2. d. 11. n. 10. 11. p. 3. d. 18. n. 8.

Peccatum actuale.

Renovat in nobis omnia mala invecta ab originali peccato. p. 1. d. 1. n 6. p. 2. d. 9. n. 11. p. 1. d. 5. n. 17. p. 2. d. 12. n. 3.
Unum trahit alterum post se. p. 2. d. 10 n. 21.
Non sunt omnia æqualia. p. 2. d. 22. n. 2.
Externum desumit suam malitiam ab interno. p. 1. d. 31. n. 5.

Pecca-

Peccatum originale.

Quantum damni homini attulerit. p. 1. d. 1. n. 2. 3. &c. p. 2. d. 16. n. 10. 11. &c. p. 3. d. 20. n. 2. &c.

Hæc damna omnia renovantur quovis peccato actuali. p. 1. d. 1. n. 6. p. 2. d. 9. n. 11. p. 1. d. 5. n. 17.

Est unum in se, sed simul radix omnium, & innumerabilium peccatorum. p. 2 d. 16. n. 14.

Peccatum Habituale.

Vide *Assuetudo mali.*

Peccatum Omissionis.

Vide *Omissio.*

Peccatum in cogitatione consistens.

Vide *Cogitatio.*

Peccatum veniale.

Aliud fit deliberatè, aliud indeliberatè. p. 2. d. 22. n. 1.

In quo distinguatur à peccato mortali. ibid. & n. 18.

Est malum gravissimum secundùm se tollens animæ nitorem. n. 3.

Est malum respectu DEI, cujus gloriam minuit. n. 4.

Leve dicitur in genere peccati, sed non in genere mali. n. 5. 6. 7.

Est malum gravissimum quoad effectus, quia disponit ad mortale aut directè, aut indirectè. n. 8.

Indirectè dum minuit fervorem charitatis. n. 8.

Assuetudinem ad virtutem. ibid.

Et perfectam conformitatem cum voluntate. n. 9.

Reddit nos indignos speciali gratiâ. n. 10. 11. 12.

Directè peccata venialia disponunt ad mortale, quia facilis lapsus est à parvo ad magnum. n. 13.

Præcipuè in eodem genere. n. 14.

Sunt mala gravissima quantum ad pœnas, quas Deus etiam in hoc Mundo propter illa immittit. n. 15.

Et quæ nos manent in altera vita. n. 16. 17.

Quàm bene ex veniali peccato desumatur gravitas mortalis. n. 18.

Quantopere proinde venialia sint fugienda. n. 19. 20.

Si nos non terrent gravitate sua, terrere saltem debet eorum frequentia. n. 10.

Pecunia.

Insatiabiliter amantur. p. 1. d. 26. n. 1. 2. &c. p. 1. d. 27. n. 10. 11. &c.

Periculum.

Periculum proximum. Vide *Occasio.*

Perjurium.

Gravius peccatum est homicidio. p. 1. d. 10. n. 16.

Quàm graviter à DEO puniatur. n. 12. 15.

Quàm severè olim ab Ecclesia punitum fuerit. n. 16.

Perjurus.

Perjuri provocant furorem DEI. p. 1. d. 10. n. 12.

Avertunt à se protectionem Cœlitum. n. 16.

Persecutio.

Persecutiones justorum aliæ sunt apertæ, aliæ occultæ. p. 3. d. 6. n. 2. 3. &c. p. 1. d. 21. n. 8.

Contra eas à Christo institutum est Sacramentum Confirmationis. p. 3. d. 6. n. 2. 3. &c.

Eis resistendum animo forti. n. 17.

Quantum noceant suis auctoribus. n. 16. p. 1. d. 21. n. 9. 10. &c.

Perseverantia finalis.

Non possumus eam condignè mereri. p. 3. d. 2. n. 11.

Non

Non obtinetur sine oratione. ibid.
Oratione autem infallibiliter eam consequimur. n. 19.

Pestis.

Pestis gravissima est conversatio nimis libera. p. 3. d. 33. n. 1. 2. &c.
Vide *Conversatio.*

S. Petrus.

Cur à Christo tam acriter reprehensus, dum se opposuit illius passioni. p. 1. d. 21. n. 11.

Phocas.

Phocas Imperator à suo peccato proditus. p. 2. d. 12. n. 5.

Pœna.

Pœnæ à Deo irrogatæ honorem reparant eidem ereptum. p. 2. d. 6. n. 12.
Parum timentur ab hominibus. p. 2. d. 15. n. 1.
Solent à Deo differri. n. 12. 13.
Non infliguntur nisi prævia monitione. p. 2. d. 17. n. 2.
Quàm conveniat eas submisso animo acceptare. p. 2. d. 7. n. 4. p. 2. d. 14. n. 13. &c.
Quàm malum signum sit, si quis ijs deterior reddatur. p. 2. d. 10. n. 9. p. 2. d. 14. n. 20.
Pœna Angelis infl.cta manifestat peccati gravitatem. p. 2. d. 15. n. 17.
Uti & supplicium Adami. p. 2. d. 16. n. 10.
Ac Posterorum. n. 11. &c.
Pœnæ irrogatæ ob venialia peccata. p. 2. d. 22 n. 15. &c.
Pœna minor majórve in hac vita non semper arguit majorem, minorémve peccati gravitatem. p. 2. d. 7. n 6.
Pœnæ variorum ob varia peccata. Vide *Exempla.*

Pœnitens.

Pœnitentes quàm clementer à DEO accipiantur. p. 3. d. 11. n. 9. 10. &c.
Non minus potentes sunt apud DEUM, quàm innocentes. n. 15.
Quantam gloriam DEO afferant sincera Confessione. p. 4 d. 12. n. 2 3. &c.
Et quantum sibi ipsis bonum. n. 6. 7. &c.
Non possunt ijsdem peccata sua ampliùs esse dedecori. n. 10.
Quo signo discernantur Pœnitentes veri à falsis. p. 3. d. 14. n. 13. 14. p. 3. d. 17. n. 2. 3. &c.
Nunquam sibi nimiùm fidant in occasionibus relabendi. p. 3. d. 15. n. 3. 4. &c. p. 3. d. 16 n. 16. &c.
Si parum soliciti sunt de peccato commisso, eò quòd jam remissum sit, injuriam DEO inferunt. p. 3 d. 19. n. 9. 10. &c.
Nunquam illius memoriam deponere debent. p. 3. d. 17. n. 5. 6. &c.
Conservare debent in corde suo perpetuum quoddam odium contra se ipsos. n. 18. p. 3. d. 19. n. 10. p. 3. d. 20. n. 4.
Et contra suum peccatum. p. 2. d. 6. n. 20.
Id maximè eos afflìgere deberet, quòd porrò efficere nequeant, ne peccatum commissum aliquando fuerit. p. 3. d. 13. n. 5. p. 3. d. 18. n. 5.
Attendendum ijs est, ne plus aversentur malum pœnæ, quàm culpam. p. 3. d. 13. n. 4.
Vita ijs diuturna optanda est, ut diu possint deflere peccata sua. p. 3. d. 17. 6. 8. 21.

Pœnitentia.

Non potest nisi temerariè differri in finem vitæ. p. 3. d. 1. n 1. 2. &c. p. 3. d. ult. n. 7. 8. &c.
Bona per peccatum amissa nobis restituit. p. 3. d. 11. n. 14.

Etiam

Etiam cum fœnore. n.15.p.3.d.13.n.6. p.3.d.17.n.18
Quæ signa sint veræ pœnitentiæ. p.3.d.17. n.1.2.&c.
Quò inconstantior est, eò magis suspecta est, quòd vera non sit. p.3.d.22.n.3 4. p.3.d.1. n.14. p.3. d.14.n.8. p.3. d.17. n.19.20.
Duas habet facies, quarum una præterita respicit, alteram convertit ad futura. p.3.d.16.n.8.
Est summè necessaria, quisquis peccati sibi conscius est. p.3.d.13.n.8.

Pœnitentiæ Corporalis.

Est necessaria propter offensum, qui est DEUS. p.3.d.19.n.2.3.&c.
Et est necessaria respectu offendentis, qui est homo. n.9.
Qui hanc negligit, malum de se indicium præbet. n.10.
Necessaria est etiam scientibus peccatum sibi remissum esse. n.11.
Et hoc propter vitam præteritam, cùm non conveniat inire pacem cum corpore, quod inimico nos prodidit. n.10.11.
Tum propter statum præsentem, ut satisfaciamus reatui pœnæ, & assuetudinem mali contractam extirpemus. n.12.
Tum propter futuram, ut impediamus relapsum. n.13.
Quàm severam pœnitentiam exercuerint antiqui Christiani. n.14 p.3.d.21.n. 8 9.
Non agimus pœnitentiam, quia peccatum non cognoscimus. p.3.d.19 n 15.
Non omittenda est propter indúlgentias. n.16.
Illius partes sunt oratio, jejunium, & eleemosyna. n.17 p 3 d.22.n.16.
Illius defectum suppler mortificatio pravarum affectionum. p.3.d.19.n.17.
Et patiens tolerantia adversitatum, si quas nobis DEUS immittit. n.17.
Si in hac vita pœnitentiam non agimus, luimus in altera vita. n.14.18.
Ut perfecta sit, ex quo motivo agenda sit. p.3.d.20.n.4.p.3.d.19.n.7.

Pœnitentia publica.

Qualem & quantam olim egerint Christiani. p.3.d.19.n.14.p.3.d.26 n.7.p.3. d.21.n.8.
In quo differat à solenni. p.3.d.21.n.9.
Cur postmodum ab Ecclesia mutata fuerit in opera pœnitentiæ minùs austera. n.10.

Prædestinatio.

Quibus medijs secura reddatur. p.1.d.6. n.1.2.&c.
Illius signum est, libenter audire Verbum DEI. p.1.d.2.n.13.
Benefacere inimicis. p.1 d.20.n.21.
Deditum esse eleemosynæ. p.1.d.17.n.23. 28.p.1.d.18.n 20.
Bene uti in suam salutem tribulationibus à DEO immissis. p.2.d.15.n.15.16.&c.

Præparatio ad S. Communionem.

Est summè necessaria, si volumus ex ista fructum percipere. p.3.d.8.n.1.2.9. &c.
Qualis ea esse debeat. n.10.11.&c.

Præparatio ad mortem.

Vide *Mors.*

Præsumptio.

Præsumptio de salute in peccatoribus, in quo fundetur. p.1.d.4.n.10 11.&c.
Quantæ temeritatis sit n.11.12 13.&c.
Excludit timorem DEI. n.14.
Et gratiæ recuperationem. p.3.d.18.n.21.
Est pessimum signum in articulo mortis. p.3.d. ult. n.12.

Prodigalitas.

Est donatio facta, cui fieri non deberet ex fine, & modo indebito. p.1.d.25.n.12.
Quàm in ea delinquant omnes fatuæ Virgines. n.13.14.&c.

Propositum.

Propositum emendationis necessarium est ad Confessionem. p.3.d.14.n.1.&c.
Est actus seriæ voluntatis. n.20.
Qui procedit ex animo sincero. n.3.4.
Facilè in eo deficiunt, qui peccant ex necessitate. n.5.
Qui malitiam peccati non apprehendunt, sed in eo etiam gloriantur. n.6.
Qui peccandi assuetudinem contraxerunt. n.7.
Debet propositum esse universale, extendens se ad omnia peccata. n.9.
Ad omne tempus, omnes casus & circumstantias. n.10.
Denique debet esse efficax, ita ut progrediamur ad executionem. n.11.14.17.
Defectus efficacis voluntatis sola origo est, quòd non sequatur emendatio. n.11.12.
Signum efficacis voluntatis est, si ea sit absoluta, non tantùm conditionata. n.13.
Et usus mediorum, quibus propositum in opus redigatur. n.14.
Armando se pro cavendo relapsu in peccatum. n.5.
Aut exarmando periculum. n.6.
Vero proposito vix aliquid in Confessione est difficilius. n.19.20.
Hujus defectu sæpè deficit Confessio. n.4.
Quo diutiùs Confessio differtur, eò difficilius est, firmum propositum facere. p.3.d.16.n.8.9.&c.
Debet se non solùm extendere ad peccatum, sed etiam ad occasiones peccandi. n.9.

Prosperitas.

Prosperitas temporalis non obtinetur per peccatum. p.1.d.4.n.18.19.&c.p.2.d.12.n.10.11.&c.
A DEO nobis conceditur. p.2.d.14.n.14.
Cur eam DEUS quandoque etiam impijs largiatur. p.2.d.12.n.13.
Ex quo fine eam hominibus impertiatur. p.2.d.14.n.3.4.&c.
Quàm malè contravenlant huic fini peccatores. n.7.&c.
De ejus absentia conqueri non debemus. n.9.

Pulchritudo animæ.

Vide *Anima.*

Pulchritudo muliebris.

Quàm vilis sit. p.2.d.8.n.8.
Aliud dicendum est de pulchritudine naturali, aliud verò de ea, quæ ab arte petitur. p.3.d.3.n.19.
Hæc culpâ non vacat coram DEO. ibid.

Puella.

Puellæ consentientes in fornicationem, quo modo punitæ sint in Lege veteri. p.1.d.13.n.15.
Puellæ honestæ expaviscunt ad præsentiam virorum. p.1.d.15.n.10.&c.
Procul tenendæ sunt à Conversatione juvenum seductorum. p.1.d.14.n.17. p.1.d.15.n.8.10.12.14.&c. p.1.d.19.n.3.4.5. p.2.d.11.n.15.p.1.d.25.n.18.
Non sunt assuefaciendæ ad vanitatem. p.1.d.14.n.16.p.1.d.13.n.15.

Purgatorium.

Cruciat animas duplici igne: Materiali & Spirituali. p.2.d.20.n.1.&c.
Materialis, qui constituit pœnam sensûs, est ejusdem qualitatis cum igne infernali. n.3.

Non

Non ad alium finem intentus est, quàm in pœnam. n.4.
Præter vim naturalem, indidit eidem DEUS etiam vim supernaturalem. n.5.
Inde est, quod animas cruciet secundùm proportionem delicti. n.5.
Ultra quàm credi possit. n.6.7.
Pœna diuturna. n.11.
Spiritualis, qui constituit pœnam damni, affligit desiderio videndi DEUM. n.8.
Uno quidem naturali fundato in inclinatione ad ultimum finem. n.8.
Altero supernaturali, quo excitatur à spe- n.9.
Tertio Divino, quod oritur ex ardore charitatis. n.10.
Et augetur ipsâ conformitate, quam habent illæ animæ cum voluntate DEI. n.11.
Pœna damni partim minor est pœnâ Inferni, partim cum ea convenit. n.11.
Parùm à nobis nunc apprehenditur ob cœcitatem nostri intellectûs. n.12.
Ob perversitatem voluntatis. n.13.
Et inhabilitatem, quam in nobis experimur, accedendi ad DEUM. n.14.
Ut ab utroque hoc igne animas liberemus, movere nos debet charitas erga eas dē. n.15
Nobis quoq; utilitatem ingentē affert. n.16.
Nihilominus plurimi nec quidem debito Justitiæ satisfaciunt. n.17.
Purgatorium magis manifestat gravitatem peccati, quàm ipse Infernus. n.18.19.20.
Non est solùm opus Justitiæ, sed etiam Clementiæ. n.21.
Si ibi non ab omni macula mundarentur animæ, non sustinerent comparere in conspectu DEI. n.21.

Puritas.

Custoditur verecundiâ, & amore Solitudinis. p.3.d.29.n.4.5.&c.

Q.

Quies animi.

R.

Vide *Pax.*

Ratio Naturalis.

Se solâ non sufficit ad necessitates animæ, & ad ejus remedia. p.1id,1.n.10.
Non potest pertingere ad investigandum S. Trinitatis Mysterium. p.2.d.4 n.10.
Quanto intervallo inferior sit Fide. p.1.d. 3.n.3.

Recidivi seu Relabentes.

Considerandi sunt tanquam ægri. p.3.d. 22.n.1.
Aliqui eorum conantur non relabi, alij ne conantur quidem. n.2.
Illi possunt bene sperare, posteriores pluribus ex capitibus in magno versantur periculo. p.ead.d 22 n.1.2.
Quia celeres relapsus magno argumento sunt ægros non convaluisse ope Confessionum, quas peragunt. n 3.4 p.1.d. 2.n.15.p.3.d.15.n.13.p.3.d.14.4.8.
Aut certè si sanantur, brevissimam sanitatem esse. p.3.d 21.n.5.6.
Deinde quia mali vis augetur viribus, quas acquirunt inimici interni. n.8.
Et externi. n.9.
Roborati peccato relabentis, quod naturâ suâ multò deterius est, propter animum erga DEUM multò magis ingratum. n.10.
Ob majorem ejusdem contemptum. n.11.
Tertiò ob defectum remediorum, quæ evadunt inutilia. n.12.
Quin etiam noxia. n.13.
Quartò, propter Medicum, qui mali diuturnitate fatigatur. n.14.

Et tandem ægrum deserit. 16.
Possunt tamen & isti salutem consequi; dummodò seriò velint. n.15.
Eum in finem requiruntur fructus digni pœnitentiæ. n.15.16.17.&c.

Redemptio.

Quantum sit beneficium. p.2.d.2 n.9.
Quàm fuerit abundans. n.12.13.&c.
Obligat nos ad summam gratitudinem. n.9.&c.
Quàm tamen vulgo non sit cognita. n.16. p.2.d.5.n.20.21.&c.
Manifestat nobis atrocitatem peccati. p.2. d.5.n.24.25.&c.p.2 d.21.n.20.

Religio.

Est virtus hominis propria. p.3.d.4.n.3.
Singulariter in templis exhibenda. n.4.&c.

Religio Christiana.

Quantas olim persecutiones passa ab Imperatoribus. p.3.d.6.n.3.4.
Quàm frustra oppugnata. n.5.
Quomodo demonstretur esse à DEO. p.1. d.3.n.3.7.
Non potest esse certior, quàm reipsâ sit. n.8.

Reprobi.

Utrum plures, quàm Electi. p.1.d.5.n.1. 2.&c.
Signum Reprobationis est, invito animo audire verbum DEI. p.1.d.2 n.4.5.
Facilè blasphemare. p.1.d.8 n.16 23.
Alios ad malum allicere. p.1.d.2.n.17 18.
Injurias ægrè condonare. p.1.d.22.n.28.
Communicare sacrilegè p.3.d.10.n.2.
Pecuniæ nimis impensè affici. p.1.d.26. n.15 16.17 21.
Nec ex secundis, nec ex adversis proficere. p.2.d.14.n.23.
Habitualiter in peccato vivere. p 1 d.5. n.24.
Vide *Mors, malè vivens, malè moritur.*

Restitutio.

Est actus imperatus à DEO amore Justitiæ. p.1.d.21.n.3.
Et amore erga hominem. n.4.
Indispensabilis. n.5.
Sine hac omnes preces cassæ. n.6.
Inefficax usus Sacramentorum. n.7.
Sic impossibilis redditur salus. n.7.8.
Parte alterâ, est actus summè arduus, dum obluctari debet avaritiæ. n.9.10.11.
Unde pauciissimi sunt, qui restituant. n.15.
Plures eorum dicunt, se non posse restituere. n.16.
Sed quàm hoc absque causa. n.17.
Qui fatentur se posse, ad rem tamen venire nesciunt. n.18.
Perinde quasi ad eximendum se obligatione restituendi satis sit, velle restituere. n.19.
Et velle restituere, cùm mors præ foribus est. n.2.
Si tandem restituunt, non restituunt nisi partem modicam ablatorum. n.21.
Nec semper restituunt, cui deberent. n.22.
Aut si summam principalem reddunt, non resarciunt damnum emergens. n.23.
Quibus medijs impelli debeat homo ad restituendum. n.25 26.&c.

Remedia.

Spiritualia, contrà quàm corporalia, quo adhibentur sæpius, hoc operantur fortiùs. p.3 d.22.n.12.
Ad curanda vitia linguæ. p.1d.9.n.22. p.1d 10.n.20.21.p.1 d.29.n.28.29 &c.
Ad curandam Iracundiam. p.1.d.20. n.1 2.&c.p.1.d.22.n.25.26.&c.
Ad curandam Luxuriam. p.1.d.24.n.17. 18.&c.

Ad

Ad superandos obices Restitutionis. p.1. d.26.n.18.19.&c.p.1.d.27.n.25.26.&c.
Ad tollendas pravas cogitationes. p.1. d.31.n.19.20.&c.
Ad non permittendum, ut noxæ cor induerent. p.2.d.10.n.20.21.22.
Ad liberandum se hac cordis duritia. p.3. d.2 n.13.p 3.d.3.n.17.
Contra confessiones sacrilegas. p.3.d.12. n.10.11.&c.
Ad acquirendum dolorem sufficientem. p.3.d.13.n.10.11 &c.
Ad non relabendum. p.3.d 14.n.15 16.&c. p.3 d.15.n.1.2.p.3 d.19.n.9.
Ad exeundum statu Relabentium. p.2.d. 22.n.15.16.
Ad ponendum affectum ad vestes vanas. p.2.d.30.n.21.22.&c.
Ad vires tentationum enervandas. p.1. d. 12.n.17.

Res aliena.

Ex esca, qualis primò erat, mutatur in laqueum. p.1.d.27.n.1.
Ubicunque reperiatur, clamat pro Domino. n.5.
Non satis est eam utcunque restituere, sed restituere quàm citissimè. n.19.
Devorat etiam res jure acquisitas. n.27.p. 2.d.12.n.12.
Vide *Restitutio*

Respectus humani.

A Christianis magno animo vincendi sunt. p.3.d.6.n.14.15.27.
Ad hos superandos institutum est Sacramentum Confirmationis, n.14.15.&c.

Robertus.

Franciæ Rex quàm beneficus in egenos p.1.d.18.n.8.p.2.d.14.n.5.

S.

Sacerdotes.

Quem dignationis gradum in Ecclesia obtineant. p.3.d.24.n.12.
Quanti æstimandi sint, colligitur ex æstimatione, in qua apud omnes Gentes fuerunt. n.3.
Multòque magis ex æstimatione, quam de ijs in Ecclesia conceperunt Sancti non Sacerdotes. n.4.
Imò ipsi Angeli & Christus. 16.
Potestatem habent geminam, quodammodo divinam. n.6.
Unam in Corpus Christi mysticum, solvendo aut ligando peccata populi. n.7.
Quod soli DEO competit. n.8.
Alteram in Corpus Christi verum, dum consecrant. n.9.
Aut manibus tenent in Altari. n.10.
Etsi moribus mali, tamen honorabiles Mundo. n.11.
Antequam initientur, vivere deberent moribus Sacerdote dignis. n.18.19.
Ad majorem perfectionem obligantur, quàm Religiosi non Sacerdotes. n.20.

Sacerdotium Christianum.

Est dignitas in terris Deo propinquissima. p.3.d.24.n.12.
Quos per gradus ad eam ascendere oporteat. n.2.
Quando à Christo institutum. n.4.
Est dignitas, quæ tolli ampliùs non potest. n.5.
Est Sacerdoti intrinseca. n.6.
Nemo ad eam aspirare debet, nisi à DEO manifestè satis vocatus. n.12 p.1.d.15. n.3.
Ut vocatio hæc cognoscatur, attendatur

ante omnia ad motivum, quo ad eam quis impellitur. p.3.d.24.n.13.
Petatur dein à DEO lumen speciale precibus ardentissimis. n.14.p.1.d.15.n.4.
Væ illi, qui conscendit hunc gradum viâ vetitâ. p.1.d.24.n.15 16.
Væ qui filios & amicos indignos ad eum promover. n.16,17.
Oportet dein etiam capere sui specimen, exercitando Pietatem, ac Puritatem Sacerdoti necessariam. n.18,19.
Quàm dignationem hanc viri Sancti refugerint. n.20.
Qui dignus est, eat, sed vi pertractus. n.20.
Qui indignus, ne coactus quidem vadat. ibid.
Parandus ad illam Sacra Asceti animus. ibid.

Sacramenta.

Sunt pharmata à Christo paraca. p.3.d.5. n.1.p.3.d.23.n.21.
Quos ad fines singula referantur. ibid
Vide *Sub nominibus singulorum proprijs.*

Saltus seu Choreæ.

Quàm acriter à SS. Patribus reprehensi. p.3.d.29.n.2.
Quomodo hi cum Theologis hujus ævi conciliandi. n.3.
Est in his lucrum cessans Honestatis, quia in ijs amittitur verecundia. n.4.5.
Uti & solitudinis amor. n.6.
Est damnum emergens, ob lascivias ibi oculorum libertate admissas. n.9.10.
Ob libertatem manuum, n.11.
Aurium. n.12.
Juvenibus sunt majorum culparum occasio. n.13 14.
Multòmaximè diebus festivis. n.15.
Cur emergentia ex his pericula non timeantur. n.16.
Quàm pravè agant Matres, quæ suas ad eos filias ducunt. n.17.
Quàm malè filiæ eundo. n.18.
Quàm fugiendi omnibus Juvenibus. n.19
Sunt inventio Dæmonis. p.1.d.11.n.17. p.3.d.29.n.2.

Salus æterna.

Posita est à DEO in nostro arbitrio. p.1. d.6.n.1.
Præcipua eam consequendi media sunt. Oratio. n.2 3.&c.
Cooperatio. n.9.&c.
Petenda & quærenda unitis viribus, & unicè. n.14.&c.
Ubi de hac agitur, tuta semper præeligenda. p.1.d.22.n.23 24.
Quàm parvi à plerisque æstimata. p.1.d.1. n. 6. p.1. d.3. n.11. p. 1. d. 5. n. 19.20. p. 1. d. 6 n. 18 &c. p. 3. d. 9. n. 16. p. 3. d. 29. n. 16. p. 3. d. 31. n. 19. p. 1. d. 11. n. 6.
Non acquiritur sine difficultate & labore. p.1.d.6.n.10.p.2.d.19 n.14.p.3.d.33.n.19.p. 1.d.5 n 21.p.3.d.31.n.19.
Omnia alia ad hanc ut finem servire debent. p.1.d.6.n.16.p.1.d.11.n.6.

Sancti.

Quantum laboraverint, ut salutem consequerentur. p.1.d.6.n.10.
Quantum etiam, ut DEI gratiam retinerent. p.2.d.8.n.11.
Quantum eorum voluntarii cruciatus superârint pœnas pro peccatis debitas. p. 3 d 21.n 4.
Dati sunt nobis à DEO, ut vivendi normâ. p.3.d.35.n.2 & seq.
Non solùm monstrant viam, sed etiam ad eam tenendam provocant. n.5.

Et

Et simul juvant. n.6.
Omnibus hominum ordinibus dari aliqui in exemplum. n.6.8.
Nostra erga eos devotio potissimùm in imitatione consistit. n.7.8.21.
Etsi & aliæ devotiones salutares. n.7.
Nec omittendæ sint. ibid.
Non est excusabilis Christianus, qui eos non imitatur. n.8.
Juvant nos non exemplo tantùm, sed & pro nobis orando. n.11.
Tam cum nostras preces offerunt DEO. n.12.
Quàm cùm suas pro nobis interponunt. n.13.
Allæ preces eorum tacitæ, aliæ expressæ. n.14.
Tacitas eorum preces (merita nimirum, quæ pro nobis offerunt) non semper exaudit DEUS. n.13.
Audit tamen semper expressas. n.14.
Nihil derogat Bonitati DEI, quòd Sanctorum pro nobis preces exigat. n.15.
Imò hoc majoris Bonitatis argumentum est. ibid.
Quàm malo loco ejus animæ res sint, quæ nullum Cælitem Patronum habeat, n.16.
Quanto deteriore illius, quæ Sanctos blasphemat. n.17.
Non sunt honorandi eo modo, quo à multis hodie coluntur diebus eorum honori sacris. n.22.

Sanctitas.

Est dos præcipuè ab Angelis æstimata. p.3. d.34.n.9.
In quo sita sit Sanctitas operum, quæ facimus. p.3.d.20.n.14.

Sanguis Christi.

Quomodo etiam pro obstinatis peccatoribus fusus dicatur. p.1.d.5.n.27.
Etsi nemo hominum salutem consequeretur, tamen frustra fusus non esset. ibid. p.2.d.21.n.20.
Utrum eum in calore Iracundiæ nominare sit Blasphemia? p.1.d.8.n.45.

Sanitas Corporis.

Obtinetur Sacramento extremæ Unctionis, si ita expediat animæ. p.3.d.23. n.4.
Nunquam procuranda medijs superstitionem olentibus. p.1.d.4.n.21.

Sapientia Divina.

Quas offensas ut proprias à Peccatore accipiat. p.2.d.4.16.17.18 p.2.d.1. n.10.11.
Quomodo reluceat in operibus satisfactorijs à DEO requisitis pro peccatis. p.3. d.19.n.3.

Sapientes antiqui.

Quanto minùs saperent, quàm quilibet verus Fidelis. p.1.d.3.n.5.p.2.d.4. n.13.

Scandalum.

Activum quid sit. p.1.d.21.n.2.
Aliud directum, aliud indirectum. ibid.
Utrum voluntas non scandalizandi (quod est scandalum indirectum) excuset feminas, quæ parùm decenter vestitæ incedunt. p.3.d.30.n.15.16.17.19.
Quàm detestabile sit scandalum, quod hoc vestiendi genere directè intenditur. n.13.
Scandalum est malum, quod curam ægerrimè admittit. p.1.d.21.n.20.
Utrum illud, quod Christus S. Petro ex-

pro-

probravit, fuerit verum scandalum. p.1. d.21.n.11.
Scandalum Passivum (quod est illud, quod recipitur) an in Perfectis inveniatur. p.1.d 21.n.3.

Scientia.

Omnes simul lumine Fidei multò inferiores. p.1.d.3.n.5.6.p.2.d.4.n.10.12. &c.

Separatio.

Est unicum remedium constituto in occasione proxima peccandi. p.3.d.15.n.6. 7.&c.p.3.d.16.n.17.d.3.d.33.n.13.
Ad hanc impediendam Dæmon omnes artes adhibet. p.3.d.15.n.20.
Quando obtineri non potest, summa est infelicitas. n.1.

Socii Pravi.

Impediunt fructum Verbi DEI. p.1.d.2. n.11.
Quantum noceant exemplo. p.1.d.2.n. 3.4.
Quantum verbis. n.5.6.&c.
Sunt Vicarij Diaboli. n.10.
Sunt ipsi Diaboli. n.11.n.12.
Rectà se opponunt finibus & intentionibus DEI. n.14.15.&c.
Quàm exosus sit DEUS. n.13.
Clamant contra illos animæ seductæ. n.18. 19.20.
Quantum in vita ac morte timere debeant. n.13.14.
Socius pravus unus sufficit ad pervertendos multos bonos. p.3.d.33.n.4.5. &c.
Plus nocet bonis malis, quàm boni malis profint. n.4.
Vide *Scandalum. Conversatio.*

Sol.

Cur ab aliquibus Ethnicis adoratus. p.1. d.1.n.12.
Nullâ suâ culpâ est adoratus. p.3.d.30. n.19.

Solitudinis amor.

Et Verecundia sunt dati Puritati Custodes. p.3.d.29.n.6.
Tempore pestis (quale est hoc seculi corrupti) omnino est necessaria solitudo. p.3.d.33.n.13.16.17.&c.
Virginibus maximè cordi esse debet. p.1. d.25.n.14.17.18.

Solicitudo.

Quo sensu à Christo in Evangelio prohibita. p.1.d.4.n.17.

Spectacula lasciva.

Vide *Comœdia.*

Spes Christiana.

Quàm diversa à spe communi. p.1.d.4.n.2.
Qualis sit virtus. ibid.
Nititur præcipuè providentiâ, Misericordiâ, & Potentiâ Magni DEI. n.3.4.5.
Quomodo tamen admittat timorem. n.6.
Hic illi non officit, sed eam ornat. ibid.
Quantum possit ad omnia bona impetranda. n.7.
Et ad ferendum omne malum. n.8.
Extendi debet etiam ad providendum de rebus temporalibus. n.16.
Jungenda sunt spei actiones bonæ. n.6.15.
Quomodo Animas in Purgatorio crucier. p.2.d.20.n.9.
Falsa Malorum, quantum differat à vera Bonorum. p.1.d.4.n.9.&c.
Proprium falsæ est sperare quod non oportet. n.10.11.12 &c.
Et nunquam satis sperare, quod oportet.

Sperare.

Multùm, proprium est Juvenum. p.1.d.4. n.10.

Spem in Dæmone reponere, quàm horrendum scelus. n.19.

Et quàm insanum. n 20.21.

Sperare in peccato, est sperare in mendacio. p.1.d.4.n.18.p.2.d.12.n.10.&c.

Spiritus Sanctus.

Descendit in nos in Baptismo. p.3.d.5.n.6.

Quæ secum dona afferat. n.7.&c.

In Confirmatione plenitudinem gratiarum suarum affert. p.3.d 6.n.7.

Quæ specialiter injuriæ à quovis illi Peccatore inferantur. p.1.d.5.n.17.p.2. d.4.n.19 20.

Maximè ab ijs, qui temerè alios judicant. p. 1.d.28.n.16.

Sponsi.

Solâ promissione sibi devincti summo sunt in periculo, si convivant. p.3.d.25.n.9. 10.11.12.

Superbi.

Dedignantur audire Verbum Dei. p.1.d. 2.n.6.

Non sunt apti ad Fidem Christi. p.1.d.3. n.9.

Nec ad misericordiam erga inopes. p.1.d. 18.n.13.

Alios facile judicant temerè. p.1.d.28.n.6.

Suorum errorum causam in Deum conjiciunt. p.3.d.17.n.13.

Superbia.

Est mater præfidentiæ, quam Peccatores habent de salute consequenda. p.1.d.4. n.10.12.

Triumphat in feminis maximè diebus & locis Deo consecratis. p.1.d.11.n.19. 20.p.3.d.4 n.7.

Superfluum.

Aliud est naturæ, aliud statui. p.1.d.17. n.9.

Ex superfluo naturæ (quod illud, sine quo vivere quis potest, sed difficulter) non tenentur ditiores subvenire Pauperibus, nisi casibus extremæ necessitatis. n.11.

Ex superfluo statui (quod est illud, sine quo non commodè tantùm, sed cum decoro vivitur) tenentur subvenire etiam in gravi necessitate. n.12.

Et certis in circumstantijs etiam in ordinaria necessitate. n.13.

Superstitiones.

Sunt traditiones, adhibitæ, à Dæmone ad homines decipiendos. p 1.d.4.n 20.21.

Unde nascatur earum malitia. n.19.

T.

Tempus.

Quàm pretiosum, quantique æstimandum. p.3.d.32.n.5.

Opportunè illo utendum. ibid.

Quàm malè perditum à Ludo deditis. n.6.

Ejus jactura dein frustra deploratur. ibid.
Indignus est illo, qui abutitur. p.1 d.4. n.12.
Omne tempus aptum Pœnitentiæ. p.3.d. 19.n.1.

Tentare.

In se fidem suam quid sit. p.1.d.3.n.16. 17. &c.
Quomodo Deus nos tentet. p.1 d 7.n.14.

Tentatores.

Omni dæmone deteriores sunt socii pravi. p.1.d.21.n.12.13.

Tentationes.

Valdè pertinaces enervantur Jejunio. p.3. d 20.n.9.10.11.
Vincuntur quotidiani *Sacri* auditione. p 1. d.12 n.17.
Cur Deus fœdissimis etiam *Sanctos* tentari sinat. p.1.d.31.n.10.
Sub tempus mortis fermè cogitationum tantùm erunt. n.15.
Si vel Sancti gravissimas patiuntur, quid aliud Peccatores expectent. p. 3. d. 1. n. 14.p.3.d.23.n.15.
Cur sub mortem terribiliores, quàm in vita. p. 3. d. 1. n. 3. p. 3. d. 23. n. 15. 16. &c. p. 1. d.31.n.15.
Si tunc Peccatores magni nullas videntur experiri, pessimi id est ominis. p. 3 d. 1. n.5.p.3.d.31.n.14.
Non semper potest sperari, quòd sint impediendæ ab Angelis bonis. p.3.d.1.n.6.
Nec semper ad id sufficiunt, qui morituri entibus adsunt, Religiosi. n.12.
Omnium pessimæ in vita sunt, in quas nos ipsi ingerimus. p.3.d.13.n.5.6.&c.
Resistendum est omnibus instio. p.3.d.33. n.14 15. &c. p.3.d.18.n.13.14.
Non semper citò producunt effectum. p.3. d.33.n.15.
Tentationes cogitationum plus fructûs afferunt malo Dæmoni, quàm Tentationes operum. p 1.d 31.n.13.
Quantò peccata numero magis crescunt, tantò plus virium habent Tentationes. p.3 d.18.n.13.

Terra Reproba.

Cur vocentur corda obstinatorum. p. 3 d.14.n.23.

Timor DEI.

Est Tutor pudicitiæ. p. 1.d.25.n 20.
Sufficit, ut abrumpatur omnis prava assuetudo. p.1.d 10.n.20.
Filialis, Servilis, Initialis quomodo differant. p. 1.d.4.n.13.
Filialis (qui solius culpæ timor est) quomodo verum sit, quòd vel in Cælo in Sanctis maneat. ibid.
Servilis (qui est solus pœnæ) est affectus Peccatorum. ibid.
Sæpe in Confessione confunditur cum timore culpæ. p.3.d.13 n 4 p.3.d.1. n.13 p 1.d.5 n.13.
Initialis (qui est partim culpæ, partim pœnæ) cur vocetur Initium Sapientiæ. p.1 d 4.n.13.
Non opponitur spei, sed illam ornat. p.1. d 4.n.6.13.
Introducit Caritatem. ibid.
Quàm meritò illum Deus à nobis exigat. p. 2.d.3 n.19.
Quàm tamen rarus in Mundo. p.2.d.15. n.1 p.3.d.18.n.6.
Ut sit, qualis esse debet, oportet procedere ex motivis Fidei. p.3.d.13.n.4.
Agnitio Miserationum divinarum non debet illum tollere, sed augere p.3.d.18.n.6.

Qui

Qui peccat fiduciâ Confessionis, ostendit se hoc metu carere. n.7 8.
Isto carere summa miseria est. p.3 d.22. n.12. p.1. d.4. n.14. p.3. d.18. n.21.
Maximè sub mortem. d.3. d. ult. n.12. p.3. d.1. n.5.
Nunquam tamen debet esse absque spe. p.1. d.4. n.15.
Quo longiùs differtur Confessio, hoc ampliùs imminuitur. p 3 d.16. n.7.15.
Timere & diffidere sibi in pugna spiritûs, confert ad vincendum. p.1. d.4. n.6.

Tiridates.

Persarum Rex peccatis in porcum mutatus. p.2. d.12. n.16.

Tribulationes, seu adversa.

Veniunt à Deo omnia. p.2 d.14 n.13. 14 &c. p.1. d.20. 24. 25.
Mittuntur à Deo, vel ut nos purgent à vitijs. p.2. d.14. n.15. &c.
Vel ut nos ornent virtutibus. n.18. p.1 d.7. n.11.12. &c.
Aut ut DEO intimiùs uniamur. p.2. d.14. n.19.
Faciunt, ut revertamur ad nos, & nos ipsos cognoscamus. n.15.
Ut feramus, cogitandum est, quòd sapienter ac meritò ijs exerceamur. n.15.16.21. p.1. d.20. n.12. p.3. d 17. n.15.
Imò desideranda sunt, & expectanda. p.2. d.20. n.13. 14. 15.
Est specialis Dei Miserario, si paulò diutiùs durant. p.1. d.14. n.17.
Argumento sunt, quòd Deus nostri curam gerat. n.17.
Avellunt nos à terra & caducis. n.18
Non est rogandus Deus, ut illa tollat, sed ut in ijs nos ditigat. n.19.
Faciunt, ut revertamur ad Deum. n.19.
Nec ijs quidem à Deo sinere se domari & subigi, pessimi ominis est. n.20. p.2. d 10. n.19. p 3. d.17 n.15.
Solum Peccatum à suo illa fine pervertit. p.2. d.14. n.20 21. &c.
Ut facilliùs à nobis auferantur, oportet tollere peccatum. p.2. d.12 n.4.6.7. &c.
In Bonis magìs observata, quia magìs mirabilia. p.2. d.12. n.12.
Valdè mitigantur in his futurorum spe. p.1. d.4. n.6.
Et Dei Caritate. p.1. d.7. n.13.
Insanit, qui ad Dæmonem fugit, ut ijs se eximat. p.1. d.4. n.19. &c.
His solis cognoscitur, quis sit verus Patiens. p.1. d.7. n.11.
Qui his caret, nihil præstat. n.13.
Impatientia tollit omne ex illis meritum. p.3. d.19. n.17.
Patienter tolerata, pœnarum loco sunt pro peccatis. ibid.

Trinitas Divina.

Mysterium est & arcanum, quod nisi revelatum cognosci & sciri à nobis non potuit. p.2. d.4. n.10.11.
In quo fundetur. n.12.
Non potest ulla similitudine satis explicari. n.12.
Non satis est eam credere implicitè; credere oportet explicitè; ibid.
Notitia, quam de illa habemus, plurimùm auget æstimationem Dei. n.13.
Quomodo Deus specialiter in hoc Mysterio à peccantibus lædatur. n.14.15. &c.

V.

Venefici.

Quantum humano generi officiant. p.3. d. 31. n.5.

Artes eorum ad nocendum liberè. n.12.
Quàm horrendas abominationes admittant in sanctissimæ Eucharistiæ contemptum. p.3.d.7.n.16.
Quomodo prodantur à Diabolo, ipsis fœdere juncto. ibid. p.3.d.4.n.20.

Verbum Dei.

Audire quàm sit necessarium. p.1.d.1. n.1.&c.p.1d.2.n.1.&c.p.1.d.11.n.23.
Etiam Doctis. p.1.d.2 n.6.7.
Multóque magis Patribus familias. p.1. d.1.n.12.
Electum à Deo ad reparanda damna homini illata à peccato tam in intellectu. n.9.&c.
Quàm in voluntate. n.13.
Et ad perficienda opera gratiæ Baptismalis. n.17.
Addit illi Deus gratiam internam. n.1.
Quàm efficax sit. n.13.&c.
Cunctis debet esse intelligibile. n.9.
Forte est & invictum contra contumaces. p.1.d.2.n.70.
Non est attendendum, an ex ore Peccatoris, an ex ore alicujus Sancti procedat. p.1. d.1.n.15.&c.
Audiendum est patienter. n.1.
Attentè. n.20.
Reverenter. 21.
Horrent illud impij. p.1.d.2.n.4.5.
Quin & deridentur. n.11.
Maximè divites avari. p.1.d.26.n.14.
Simile est semini. p.1.d.2.n.2.
Unde fiat, ut fructum subinde non afferat. n.2.3.4.
Infelicitas Populorum, qui eo destituuntur. n.18.
Aut quibus non placet. n.7.12.p.1.d.11. n.13.
Felicitas eorum, quibus placet, qui libenter audiunt. ibid.

Verba Obscœna.

Quàm dedeceant linguas parentum. p.1. d.9.n.17.p.1.d.14.n.14.

Verecundia.

Quâ pudet malè agere est custos omnium virtutum. p.3.d.19.n.4.
Præcipuè custodit Pudicitiam. ibid. p.3.d. 31.n.7.
Singulari providentiâ data feminis pro freno. p.3.d.29.n.4.
In Choreis planè amittitur. n.5.
Summo damno. ibid.
Et amissa non recuperatur. ibid.

Veritas.

Quàm amata à Natura. p.1.d.30.n.3.
Ejus gratia collata homini facultas loquendi. n.4.
Commercium humanum servat. n.5.
Hanc manifestaret Dei Filius, Cælo descendit. n.7.
Quàm Christianorum propria. n.12.
Summi æstimanda est. n.14.
Aliud est tacere verum: aliud dicere falsum. n.13.
Vide *Mendacium.*

Vestium Ornatus.

Quousque feminis permissus. p.3.d.30. n.23.&c.
Qui statum superat, sine culpa non est.
Et multò magis, si & statum & opes superet. n.10.11.

Vestes.

Sunt fasciæ, quæ tegunt vulnera, à peccato inflicta. p.3.d.30.n.1.
Præter hoc, quod nos tegant, eò etiam ordinatæ sunt, ut ordines & gradus hominum discernant. n.3.

Non

Non debent excedere neque statum, nec opes. n.3.4.5.&c.n.9 10.&c.

Vestium Vanitas.

In feminis nascitur ex superbia. p.3,d.30, n.4,5.&c.

Eam nutrit. n.8.

Varè, sed non sufficienter excusatur. n.5.6.7.

Occasio est multarum injuriarum, quæ admittuntur, ut retineri possit. n.10.11.

Ut non ametur, expedit meminisse propriæ imbecillitatis. n.21.22.&c.

Vestes Indecentes.

Summè dehonestant feminas honestas. p.3.d.30.n.12.

Duo fines esse possunt, ut gestentur, vel ut videatur, vel ut noceat, quæ illis utitur. n.12.

Quæ nocere vult, quantum peccet. ibid.

Quæ videri tantùm vult, est nihilominus in manifesto periculo ob stragem animarum, quam edit, etiam non volens.n. 16.17.

Quàm irritetur Deus eo vestium modo, qui alijs est offendiculo. n.19.

Non est excusatio prudens in conjugibus, quæ ajunt, se nolle præbere offendiculum. n.19.

Neque in Puellis, quæ dicunt, se eâ ratione tantùm quærere maritum. n.20.

Quam vestiendi rationem tutò sequi liceat. n.26.

Vices.

Secundæ & adversæ, sunt fila, quibus tota vita humana contexta est. p.2.d.14.n.1.

Vigiliæ.

Seu Conventicula nocturna quàm noxia Juvenibus p.1.d.19.n.4.p.1.d.15. n.10.12.&c,p.3.d.28.n7.

Vide *Conversatio. &c.*

Vigilantia.

Quàm à Christo inculcata. p.3,d. ult.n.13.

Vindicta Vindicativi.

Vide *Pax Inimicus, Odium.*

Quàm infelicem vitam ducant, qui illam expetunt. p.1,d.22,n.3.4.5.

Virgines.

Quàm laudatæ à SS. Patribus. p.1,d.21,n. 4.18.

Quàm honoratæ ab omnibus. n.2,3.&c.

Custodiendæ sunt summâ diligentiâ. n,8.

Vide *Puellæ.*

Virginitas.

Est thesaurus summi pretij. p.1,d.25.n,9.

Ejus pretium in admirationem rapuit in terris etiam Ethnicos. n.3.

Non tantùm Christianos sapientiores. n.4.

Quàm hanc isti sint venerati in alijs. n.5.

Quàm illam sedulò in se custodierint, n.6.7.

Singularibus in Cælo prærogativis gaudet. n,8.

Quàm illam æstimabiliorem reddat æstimatio, quam de illa habuit B. V. Maria. n.10.

Infernus ipse ostendit, quanti sit facienda, n,11.

Illam abjicere est prodigalitas nunquam satis deploranda. n.12.

Tam quia datur proditoribus, n.12,13.

Quàm quia datur pro re *nullius* momenti, n,15.

Et quia cùm non se offert, cui detur, quæritur. n.17,18.

Unde hujus virtutis pretium. n.20.

In viris perinde ac feminis æstimata. ibid.

Amissa recuperari non potest. n.16.

Ejus Tutor esse debet *Sanctus* Timor Dei. n.20.

Virtutes.

Acquisitæ sensim amittuntur, dum non exercentur. p.2.d.22.n.8.
Infusæ in Baptismo conferuntur. p.3.d.5. n.7.10.
Scaturiunt ex Gratia. p.2.d.11.n.5.

Vita.

Animæ quàm pretiosa. p.2.d.11.n.3.4.&c.
Amittitur peccato. n.6.9.
Quantum malum sit, hanc alicui Justo eripere trahendo illum in peccatum. n.8.
Et quantum malum sibi illam eripere peccatum admittendo. n.6.7.10.&c.
Vita corporis peccato minuitur. p.2.d.12. n.8.
Maximè crapulis. p.3.d.20.n.13.
Abstinentiâ producitur. ibid.

Vitalius Monachus.

Quomodo ab Alexandrino populo judicatus, & quomodo defensus. p.1.d.28.n. 12. seq.

Vocatio.

Specialis necessaria est ad Sacerdotium. p.3. d.24.n.12.
Quibus signis cognoscatur, an à Deo sit. n.13.14.&c. Vide *Sacerdotium.*

Voluntas Divina.

Quantum humanæ præferenda. p.2.d.2. n.5.6.7.p.2.d.3.n.19.p.2.d.6.n.9.p. 3.d.19.n.5.
Sua Deo Lex est. p.2.d.6.n.9.
Ejus solium, sceptrum, Corona. p.3.d.19. n.5.p.2.d.1.n.19.
Propugnatricem habet Dei Justitiam. p.3. d.19.n.6.
Voluntas divina & humana necessariò concurrere debent ad salutem cujusvis hominis. p.1.d.23.n.5.p.1.d.24.n.1.

Unctiones.

Sacræ in Sacramentis, quid nobis significent. p.3.d.23.n.11.

Z.

Zelus.

Qualis affectus sit. p.3.d.4.n.19.
Qualis in corde Christi fuerit. ibid.p.2. d.21.n.8.9.10.
Zelus honoris divini debet esse universalis. p.1.d.19.n.6.
Maximè ad increpandos Blasphemos. n.11.
Et ad eos extirpandos. p.1.d.8.n.21.

A. M. D. G.

SEGNERI

Th
3010

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN